CHRISOSTOMI IAVELLI CANAPICII

IN OMNIBVS METAPHYSICAE libris Quæsita textualia Metaphysicali modo determinata.

In quibus clarissime resoluuntur dubia Aristotelis & Commentatoris,

Eaque ut plurimum decisa habentur iuxta Thomisticum dogma.

Cum suo indice copioso ut inspicienti apparebit.

QVAE OMNIA RECENTI HAC NOSTRA *editione, ut potuit fieri, diligentissime expolita sunt, atque elaborata.*

Venetiis Apud Hieronymum Scotum

1552

1 SIENS ut ensabsolute uel uniuersalissime sũptum est subm in hac scia metaphysicæ hic tria aguntur. 1
Primo declaratur titulus.
Secundo adducũtur tres opiniones, ex quibus duæ relinquentur. & tertia sustinebitur.
Tertio soluunt quædã dubia quæ solēt fieri iter thomi.
2 Si metaphysi. subalternat sibi alias sciētias, hæc tria aguntur. 5
Prĩo ponunt aliquæ distĩones ex quibus apparet quid sit propriè subalternari.
Scđo ponuntur duæ ɔclones ex quibus resoluit totum quæsitum.
Tertio soluunt quædã dub.
3 Qũo ħ sit uera oēs hoies nã scire desiderant in hac aguntur quatuor. 7
Primo qũo sumitur ly nã.
Scđo distinguēdũ est de multiplici appetitu siue ðside.
Tertio ponuntur aliquæ conclusiones responsiuæ.
Quarto soluunt quædã dub.
4 Si sensus uisus ē nobilior aliis, & si est magis cã sciæ & si desideramus ipm præ aliis hæc q̃tuor agunt. 10
Primo probatur ꝙ uisus est nobilior cæteris sensibꝰ.
Scđo ꝙ ꝑ se magis facit scir.
Tertio ꝙ ipȝ magis diligimꝰ
Quarto soluunt quædã dub.
5 Si in brutis est prudentia ĩ hac ponũtur duæ uiæ. 12
In prima oēs concordant.
In scđa discordari vr Anton. and. a. b. Tho.
6 Si & qũo expimēto fit ars & sciã in hac. 4 agunt. 13
Prĩo ponũt aliquæ distĩones.
Secundo aliquæ concl̃ones.
Tertio declarat ĩ quo discordant Thomistæ a scotistis.
Quarto declarat ad mentem pħi qũo ex experimento gñatur ars & scia.
Quinto soluunt quædã dub.
7 Si oīs actio est circa singulare hæc tria aguntur. 18
Prĩo ponũt aliquæ distĩones.
Secundo aliquæ concl̃ones.
Tertio soluunt quædã dub.
8 Si obm sensus ē vl̃e an sin

Q̄ones octaui libri.

**

Explicit tabula q̃nũ metaphysicaliũ quæ ĩ hoc ope re ꝯtinenẽ & sũt nu. 176.

FRATRIS CHRISOSTOMI Iauelli Canapicii ordin. praedic. Philosophiae & Theologiae Doctoris. Quaestiones Metaphysicales.

13

QVAESTIONES PRIMI LIBRI.

QVONIAM PRIMVS liber uersatur tm̃ circa recitationes & reprobationes sniarũ antiquorum de primis causis & principiis entium. ideo ptractabimus solum illa quæsita, quæ fundamentum habent in prohemio Arist. ante quæ pertractabimus illa duo quæsita famosa. quorum primum est de subiecto huius sciæ. 2m est de sublaternatione aliarum sciaꝝ huic sciæ. erunt igitur numero decem.

1 Si ens ut ens absolutæ & vlisſimæ sumptum. est subiectũ in hac scientia.

2 Si metaphysica subalternat sibi alias scientias.

3 Quõ hæc est uera. Omnes homines nã scire desiderant.

4 Si sensus uisus est nobilior aliis. & si est magis causa sciæ. & si desideramus ipsum præ aliis sensibus.

5 Si in brutis est prudentia.

6 Quomodo ex experimento generatur ars & scientia.

7 Si omnis actio est circa singulare.

8 Si obiectum sensus est vniuersale uel singulare.

9 Si metaphysicus considerat omnium quidditates tãtum in uniuersali. an etiam in singulari.

10 Si maxime uniuersalia sunt difficillima cognitione.

Qō. 1. (S) ens &c. est subiectum metaphysicæ.

CIRCA hanc qōnem. ante determinationem aduerte duo. Primo hæc qō habet fundamentum in. 4. lib. in tex. 1. ubi inquit Arist. est aūt quædā scia. quæ speculatur ens inquantum ens. ubi Coment. dicit q prima pars quarti libri est in diffiniendo. i. determinando subm huius artis. uerum quia ex 1. posterio. in oi scia de subiecto pcognoscere oportet quid & quia. iō noticiā subiecti huius sciæ extimamus necessariam ut in primis imoremur circa ipm. Scdo aduerte q pñs qō pponenda est sub tali titu. utrum ens inquantum ens simplr sumptum. sit subiectum primum primitate adequationis in metaphysica.

Ad huius igitur quæsiti resoļonem. tria agenda sunt. Primo declarabitur titu. Secundo adducētur tres opiniones ex quibus duæ relinquentur & tertia sustinebitur. Tertio soluētur quædam dubia. quæ solent uerti inter Thomistas.

Igitur p declaratione tituli aduerte primo. q ly inquātū pōt teneri reduplicatiuæ & specificatiuæ. Reduplicatiuæ tenetur. qñ reduplicat rōnem formalem termini cui apponit. ut hō inquantum hō itelligit. i. hō sub rōne qua hō itelligit. Si aūt dicatur hō inquantum hō sentit. falsum est. qm nō inquantum hō. sed inquātum aīal sentit specificatiuæ tenetur qñ modificat terminum cui apponitur. ut hō inquantum bipes ambulat. & ut specificat non relinquit terminum cui apponitur in sua rōne formali absolutæ sumpta. sed restringit. Aduerte secundo q ly simplr. stat pro non contractæ. ut sit sensus. utrum ens rōne qua ens simplr. i. non contractum p aliquam diuisionem. sed vlisimo mō sumptum. ut se extendit ad ens reale & rōnis ad ens p se & p accñs. ad ens finitum & infinitum. ad ens diuisum i. x. pñta sit subiectum &c. Aduerte tertio circa ly primum primitate adequationis. qm duplex primitas pōt assignari in subiecto sciæ. s. perfectionis & adequationis primitas pfectionis dicit nobiliorem entitatē i aliquo considerato in scia. qd excedit qdcunq3 aliud consideratum in illa scia. ut cœlum est primum hac primitate i scia nāli. Primitas adequatiōis dicit pcisam equalitatem subiecti

ad sciam & econuerso. ita q̄ oē consideratum in scia, cadit sub rōne formali ipsius subiecti. & quicquid participat rōnē formalem subiecti consideratur in illa scia est ergo titulus talis. utrum ens sub rōne entis sumptum vlissime sit subiectū adequatum metaphysici. ita q̄ nullum participans rōnem entis subterfugiat considerationem metaphysica & metaphysicus nihil consideret nisi ratione qua ens.

Posita declaratione tit. aduerte circa hoc quaesitum tres opiniones. una dicit q̄ ens non est subiectū. sed genus sub̄arū separatarum. & hanc opinionem aliqui attribuunt Cōmentatori eo q̄ in. 1. physi. cōmen. ulti. arguens contra Auic. qui posuit ens iquantum ens subiectum huius sciae sic dicit. Qui dicit q̄ prima pb̄ia nititur pbare entia separabilia esse peccat. Genus. n. entium separatorum esse, non demonstratur nisi in scia nāli. Haec. n. entia sunt subiectum primae pb̄iae, & impōle est aliquam sciam demonstrare suum subiectum esse sed concedit ipm esse, aut quia est manifestum p se, aut quia pbatum est in alia scia, unde peccauit Auicē. qui dicit primū pb̄um demonstrare primum principium esse. Haec Cōmen. ultra authoritatem Cōmenta. tenentes hanc conclōnem, sic arguūt ad eam. Totum negocium metaphysicum, vr̄ apud Arist. ordinari ad li. 12. in quo de separatis agitur, cum ergo tota haec scia ad entium abstractorum cognitionem ordinetur, vn̄r hmōi separata esse hic subiectū. Praeterea dicit Aristo. in plogo huius sciae, q̄ haec scia cōsiderat primas & vl̄es causas entium, & q̄ est maxime diuina & honorāda, qm̄ est consideratiua diuinorum entium, & in lib. 6. tex. 2. inquit, p̄ma uero. s. pb̄ia circa separabilia & immobilia &c. vr̄ ergo q̄ entia separata sint subiectum in hac scientia.

Sed haec opinio falso attribuitur Cōmenta. nam si sic eēt sibiipsi contradiceret, qm̄ in. 3. lib. metaphy. cōmen. 64. & i 4. lib. cōmen. 1. & in. 12. lib. cōmen. 1. ēt authoritate Alex. dicit metaphy. esse de ente inquantum ens, & de his quae ↄ̄sequuntur ens, nec obstat dictum suum allegatum in. 1. phy si. contra Auic. non. n. illic intēdit entia separata esse in hac scia subiectum adequatum, primo quia in eodem cōmen. p̄mise

rat hanc sciam esse de ente simplr, secundo quia loquitur de separatis in plurali, una aũt scia qualis est metaphy. debet eẽ unius & non plurium subiectorum. Intendit ergo cum dicit, q̃ sunt subiectum, q̃ sunt principaliores & p̃tectiores partes sui adequati subiecti qd' est ens, & hoc sufficiebat Cōmēt. contra Auicen. opinatur. n. Cōmenta. q̃ sicut nulla scia pbat suum subiectum adequatum esse, sic nec pbat suas principales partes. Qđ aũt dicit hæc opinio totum negocium metaphysicum ordinari ad cognitionem entium separatorũ, non concludit intentum, nam hoc admisso, aliud non probat nisi q̃ ens separatum, est primum subiectum, primitate pfectionis, idem concludunt dicta allegata Arist. in phemio & in li. 6. huius sciæ, nos aũt quærimus de subiecto adequato, qđ necesse est esse vl'e consideratum, & hoc ut sustinebimus infra est ens inquantum ens cum proprietatibns suis conuertibilibus & disiunctis.

Secũda opinio est quæ tenet subiectum huius sciæ eẽ ens, nō quidem simplr sumptum, sed ens reale finitum diuisum in. x. p̃nta, qđ solet dici ens p̃ntale, & hanc opinionem sequitur Dñicus Flandrensis in q̃onibus suis metaphysicalibus, & dicit eam esse ad mentem. b. Tho. & q̃m pitiores Thomistæ reputant id esse falsum, iō ad uiam rōnes suas & soluam, sed prius aduerte, q̃ aliqui tenent hãc opinionem. esse ẽt ad mẽtem Cōmentato. Qd' tñ patet esse falsum inspectis principiis Cōmenta. Certum est. n. ut allegatum est in. 1. physi. cōmẽ. ulti. q̃ metaphysicus considerat entia abstracta, quæ tñ apud Cōmenta. non sunt in p̃nto subæ, q̃m arbitratur sola corruptibilia reponi in p̃nto. Præterea entia abstracta apud Commenta. non componuntur ex potentia & actu, sed sunt purus actus ut declarabitur de intentione sua in lib. 12. Hæc autem opinio dicit. q̃ substantia p̃ntalis componitur ex potẽtia & actu, ergo non est ad mentem Cōmenta. Quantũ igitur ad rōnes Flandrensis aduerte q̃ modice sunt efficaciæ, & sunt istæ.

Prima, subiectum in metaphysi. est illud, cuius principia & causas quærimus. Sed in ea quærimus principia & causas

folius entis p̄ntalis, ĭeo q̄ ens ut ens, non habet principia & causas, alr oē ens hęret principium, & sic non esset deuenire ad primum ens, cuius oppositum demonstrabitur in li. 12.

Rn̄deo, negatur minor, nam manifestabitur in lib. 6. quō hæc ꝓpō est uera, ens ut ens habet principia & declarabitur tam de principiis complexis, q̄ incomplexis & tu sustine, do nec in lib. 6. resoluamus quæ illic formabuntur quæsita.

Secunda, si ens cōe Deo & creaturis est subiectum in hac scīa pari rōne, ens cōe enti reali, & enti rōnis, qm̄ utrūq; sub ente ut ens est, cōtinetur, & tn̄ hoc est falsum, qm̄ logica tm̄ considerat de ente rationis, cum sit subiectum in ea & qm̄ Arist. in lib. 6. excludet ipsum a metaphy.

Respondeo, negatur consequentia non. n. est eadem rō, qm̄ cum metaphysi. sit scīa realissima, conuenit ei subiectū reale, ens aūt cōe enti reali & enti rationis, non est quid reale, sed ab utroq; abstrahit.

Tertia, oēs condōnes subiecti adequati, ita possunt attribui enti p̄ntali sicut enti cōi Deo & creaturæ, ergo &c.

Respondeo, negatur antecedens, qď nec ipse ꝓbat, falsitas aūt eius constat ex hoc, qm̄ ens p̄ntale non adequat ꝯsiderationem metaphysici, considerat. n. de passionibus entis, ut declarabitur in libr. 4. quæ non conuertuntur cum ente p̄ntali, immo præcedunt ens diuisum in. x. p̄nta, ut declarabitur in lib. 4.

Tertia opinio, quam reputamus ad mentem Arist. & Cōmen. & Auic. in. 1. suæ metaphysic. & Algazellis, & domini Alber. & . b. Tho. & Scoti est hæc ens reale p se cōe finito & infinito. i. creato & increato, est subiectum adequatum ī hac scīa. Declaro primo titulum, deinde probo conclōnem, dr ens reale, ad drīam entis cōis enti reali & rōnis, qm̄ ut sic in nulla scīa est subiectum, nullam. n. dicit unitatem, sed tm̄ unitatem uocis ens aūt reale dicit unitatem uniuocationis ſm Scotum, uel analogiæ ſm. b. Tho. & ꝓpterea pōt esse subiectū in metaphysica, sicut & in logica subiectum est ens rōnis, qď Arist. in lib. 6. tex. 8. dicit p̄termittendum a metaphy. ubi dicit Cōmen. utrūq;. s. ens p accidēs & ens uerum numerator

in gñe entis diminuti,& iõ pſcrutandũ eſt de ente perfecto, qđ eſt ens extra aiam, hæc Commentator.

Nec obſtat qđ dicit pħs in.4.lib.tex.5.ꝙ metaphyſic. & logicus loquuntur de oibus,& ſic conueniunt in ente, ubi & Cōmen.ait,ꝙ conueniunt in ſubo, illud.n. intelligẽdum eſt de ſubiecto mãlr & non formalr ſumpto, nam alia rõne pſi derat metaphyſicus de ente & de quolibet ente,& alia rõne logicus,metaphyſicus quidem ſcrutatur ueram entitatẽ cuiuſlibet entis ut entitas eſt,logicus aũt iõ cõſiderat de oibus put cuilibet enti attribuit aliquam ex intentionibus ſecũdis uel cõſiderat de oibus pcedendo ex aliquibus cõibus meta physi.aũt pcedendo ex ppriis,& iõ diſcurſus metaph.ſciam gñat,logicus aũt opinionem tm̃,loquendo ergo de ſubiecto adequato,& ſm ſuam rõnem formalem non cõueniunt metaphy.& logicus,& tu aduerte,ꝙ aliqui breuius rñdẽtes dñt Ariſt.& Cõmenta.intelligere de ſubiecto cõiſſimo, & nõ de adequato,ſed id non vr̃ conſonum,qm̃ Ariſt.in.1.tex. eiuſdem libri,iã ppoſuerat ꝙ eſt aliqua ſcia quæ ſpeculatur ens inquantum ens, & ſm Cõment.illic agit de ſubo ppe huius artis,ut diſtinguitur a ſubiectis aliarum ſciarum, ergo continuando tex.pħi,rõnabile eſt ꝙ in ſenſu eodem loquatur de ſubiecto in tex.5. Ideo tu tene primam reſponſionem,quæ etiam conſonat.b.Tho.illic exponenti.

Dr̃ ens reale p ſe,qm̃ Ariſt.in lib.6.in tex.8.excludit ens p accñs,de quo pbat illic Ariſt.ꝙ non põt ſciri,ſicut nec ens fortuitum,unde in fine ſexti libri, quaſi purificans ſubiectũ huius ſciæ inquit. Qua pp dimittantur.ſ.ens p accñs,& ens uerum,ubi Cõmenta.inquit dimittamus,ergo pſcrutari ens p accñs,& ens qđ eſt in aia,qm̃ utrũq; numeratur in gñe entis diminuti,& ideo perſcrutandum eſt de ente perfecto qđ eſt ens extra animam.

Dr̃ cõe enti finito & infinito,qđ tu non intelliges q̃titatiuæ ſed eſſentialr,qđ exponitur p creatum & increatum, ſiue p pductum & improductum,qm̃ ut rões p cõclõne pbabunt,metaphyſicus non ſolum uerſatur circa ens p̃ntale, ſed circa ens reale put uerificatur de quolibet ente reali p ſe

constat aũt ꝙ non solum ens finitum est ens reale p se, sed & infinitum ut Deus est ens reale per se, immo realissimum, cum sit perfectissimum.

Sed dices, ergo tu tenes ly inquantum specificatiuæ & sic coincidis cum opinione secunda.

Rñdeo non inconuenit specificare ly ens non tamen sicut secunda opinio nam illa contrahit ens ad. x. p̃nta, quæ dicũt spãles modos essendi ut declarauimus in trac. de transcendẽtibus, nos aũt non sic contrahimus, sed relinquimus ip̃m in sua maxima vl̃itate tractum ad ens reale p se, qđ est longe maioris ambitus, q̃ ens p̃ntale, unde p nr̃a opinione, sic formetur conclo. ens reale p se inquantum tale est subiectum in hac scientia.

Sic declaratam conclonem pbamus duplici rõne pmo sic. Illud est subiectum in metaphysi. cuius passiones primo & p se conuenientes ei considerantur in metaphy. Hæc patet, qm̃ est condõ requisita in subiecto cuiuslibet sciæ, sed entis realis p se passiones primo & p se ei conuenientes considerantur in metaphysi. Hæc patet qm̃ ut declarabitur in. 4. lib. passiones pmo & p se entis. sunt transcendentia: & actus & potentia & finitum & infinitum entitatiuæ. & istæ considerantur in metaph. ut patet in libr. 4. &. 9. &. 10. ergo &c.

Sed aduerte ꝙ Flandrensis conatur hanc rõnem soluere dicens. ꝙ metaphysi. non considerat passiones entis. nisi ut diuiditur in. x. p̃nta. silr̃ nec ip̃m ens. cuius signum dicit esse ꝙ pħs in lib. 5. in cap. de ente. diuidit ens qđ posuerat in. 4. lib. subiectum metaphy. in. x. prædicamenta.

Sed hæc responsio rudis est. qm̃ pħs in libr. 4. tex. 1. dixit ꝙ est quædam scia quæ speculatur ens inquantũ ens. & quæ huic insunt ſm se. exemplificans aũt in tex. 3. de his quæ per se isunt enti noiat unum & infra noiat spẽs unius. & dicit ad eandem sciam ptinere considerare de ente & uno sed unum & alia transcendentia non consequuntur p se sumendo p se cõuertibilr̃ ens p̃ntale. imo ens reale. Aliqđ. n. est ens & unũ & bonum & uerum qđ tamen non est in p̃nto. puta prima cã, falsum est et ꝙ pħs in. 5. li. cap. de ente diuidat ens solum

in.x.pñta.q̃m in eodem cap.diuidit p potentiam & actum. & constat q utrãq; diuisionem ꝓsequitur eam quidem quæ est in.x.pñta in lib.7.&.8.reliquam aũt in lib.9. Stat igitur ratio adducta pro conclusione in robore suo.

Secundo sic arguitur cum ens inquantum ens hẽat passiones de ipso demonstrabiles ut declarabitur in.4.lib.est uere scibile: ergo in aliqua scia debet esse subiectum. non in physica nec in meta. quoniam ut inquit Arist.in.4.lib.tex.1.cum sint sciæ particulares.partem entis considerant. si ergo nõ ẽ subiectum in hac scia oportet dare aliam sciam vlem distinctam ab hac scia.qd' est falsum.quoniam tunc essent.4.pbiæ speculatiuæ.q est contra Arist.in lib.6.tex.2. & illa quarta esset pma & vlis scia quoniam esset de pmo & vlssimo sbo ex consequenti falsò attribuisset Arist.huic sciæ nomen primæ pbiæ.& nomen sapientiæ. cum igitur hæc sit apud Aristo.prima pbia eius est de ente inquantum ens speculari. & non solum de ente prædicamentali.

Probata cõclõne aduerte q inter Thomistas est discrepãtia.quoniam aliqui tenent cum Flandrensi.aliqui aũt cũ tertia opinione quam credo esse ad mentem.b.Tho. Qui tenẽt cum Flandrensi.fundant se sup duo dicta.b.Tho.Primum ẽ sup Boetium de tri.in.q.qua quærit de distõne sciarum speculatiuarum illic sic dicit theologia siue scia diuina ẽ duplex una in qua considerantur res diuinæ non tanq̃ subiectũ sciæ. sed tanq̃ pncipia subiecti.& talis est theologia.quam pbi ꝓsequuntur quæ alio noĩe metaphy.dr.alia uero quæ res diuinas considerat pp seipsas ut subiectum sciæ & hæc est theologia quæ sacra scriptura dr.Theologia ergo pbica determinat de separatis sicut de pncipiis subi.Theologia uero sacræ scripturæ ꝯsiderat de separatis ut de subiecto. Hæc.b.Tho. Tunc isti sic arguunt.Principia subiecti non cõtinentur sub subiecto,alr cã contineretur sub suo effectu fm.b.Tho.substantiæ separatæ considerantur a metaphysico ut pncipia entis qd est subiectum in metaphysi.ergo non continentur sub subiecto metaphysi.ex consequenti ens reale per se acceptũ in sua maxima vlitate,non est subiectum in hac scientia.

Secundum dictum.b.Tho.est in ꝓlogo quem ꝑponit in ꝑncipio metaphy.ubi circa finem sic inquit ex quo apparet, ꝙ quis ista scia,ꝑdicta tria consideret,non considerat quodlibet.eorum ut subiectum,sed ipm solum ens cõe.Hoc.n.est subiectum in scia,cuius cãs & passiones quærimus non autẽ ipsæ cãæ gñis quæsiti.Hæc.b.Tho.& parum ante ꝑmiserat, ꝙ substantiæ separatæ sunt oẽs & vl'es cãæ entis cõis,qđ est genus.i.subiectum in hac scia.Tunc isti sic arguũt, illud ens cõe est subiectum in metaphy.cuius cãæ & ꝑncipia sunt substantiæ separatæ hæc est.b.Tho.sed entis cõis Deo & creaturæ substantiæ separatæ non sunt cãæ & ꝑncipia,al'r & Dei & sui essent causæ, ergo ꝭm.b.Tho. ens commune Deo & creaturæ,non est subiectum in hac scientia.

Ad ꝑmum dictum.b.Tho.rñdeo,& dico ꝙ ex eo nõ intẽdit negare quin separata contineantur sub subiecto metaphisicæ,sed innuit modum quo cognoscũtur ab ea,unde aduerte ꝙ licet oĩa entia realia per se considerentur a metaphysico,& ut sic contineantur sub suo subiecto non tamẽ eodem modo oĩa coonsiderantur,sed quædam a priori & per essentias suas,utpote ꝓportionata intellectui nostro, quædam a posteriori & per effectus,quorum sunt principia ut entia separata & immãlia cum ergo dicit b. Tho.ꝙ metaphysicus considerat separata ut principia entium, dedit modum cognitionis.q.d.per effectus,ex quibus ascendimus ad cognoscendum hæc prædicata de illis.s.principia causæ,primi ꝯmotores eterni immãles,intellectuales &c.Tunc ad argumentum.distinguo.Maiorem.Principia subiecti contineri sub'subiecto potest esse dupl'r,ꝑmo in rõne ꝓductiua uel causalitatis,& sic ẽ uera,al'r effectus esset ꝓductiuus sui ꝑncipii,secũdo in rõne cognoscitiua,uel cognoscibilitatis & sic nego ipsam maiorem,nam qñ cognosco cãm per effectum, effectus in rõne cognoscitiua habet rõnem principii & causæ, & ut sic continet sub se ꝑncipium & causam suam ꝓductiuam & sic patet ꝙ non inconuenit subas separatas esse realia principia entium,& tamen contineri sub ente ut principia sub suo effectu in ratione cognoscitiua.

Ad dictum secundum, dico q minus eis suffragatur qm licet qdlibet horum trium, sube separate, ens cõmune, passiones & partes entis, nõ sit subiectum in hac scientia, eo q una scientia est unius subiecti, ex hoc tamen non sequitur, quin ens cõmũe Deo & creaturę sit subiectum adequatum, & ad argumentum nego minorem, ad pbationem nego consequentiam qm ista ppõ, sube separate sunt causæ entis cõmunis, non est necesse q uerificetur uliter sed partialr, sufficit.n. q aliqua pars entis subiectiua, puta ens corruptibile sit causatũ ab eis. Et præterea hoc argumentum est contra arguentes, nam ex eo sequitur, q nec ens pntale sit subiectum, cum .n. sube separate excepta prima, contineantur in pnto, & secundum ipsos solum illud ens commune cuius sunt pncipia sube separate sit subiectum in hac scientia, sequitur q uel ille sube pducant seipsas, uel q subiectum metaphysicæ non se extendat ad oẽ ens pntale, qd' est contra sic arguentes. Patet ergo q dicta.b.tho. non ens suffragantur. Et aduerte laqueũ eorum fuisse, quia nescierunt intelligere qũo sit uerũ, q ens inquantum ens habet principia & tamen Deus qui continetur sub ente non habet pncipium. Id autem nos resoluemus in lib.6. & tu sustine usq3 illic, nec inutilis fiat repetitio. Hæc pro præsenti qõne sufficiant. In recitandis autem argumentis & soluendis, quæ solẽt adduci contra hmõi determinationem non est utile nobis ĩmorari qm apud Antoni. Andre. & Paulum Soncinatem, & Io. Iandunum & plures alios qões formantes in hac scientia uideri possunt & idem modus seruabitur a nobis in quæstionibus sequentibus.

Quæstio.2. si alie scientiæ subalternantur metaphysicæ.

CIRCA HANC quæstionem aduerte q oritur a præcedẽti, nam qui tenẽt ens commune Deo & creature esse subiectum in hac scientia, uidentur compelli ad talem subalternationem, eo q alie scientiæ contrahunt subiectum metaphysicæ per differẽtiam additam, licet non

sit dĩa ꝑprie sumpta, cum ens non sit genus, unde sicut linea uisualis contrahit lineam, & ꝓpterea ꝓspectiua subalternatur geometriæ, sic uidetur ens mobile contrahere ens, & iõ uidetur physica subalternari metaphysicæ. Idem uidetur de mathematica cuius subiectum est ens quantum. Vt igitur id resoluatur, & appareat ꝙ ad id non compellimur, agemus tria primo ponemus aliquas distinctiones ex quibus apparebit quid sit proprie subalternari, secundo ponemus duas conclusiones ex quibus resoluetur totum quæsitum, tertio soluentur quædam dubia.

Prima distinctio est de contractione subiecti. Aduerte igitu ꝙ contractio fit dupl'r, primo per contractiuum per se, secundo per contractiuum accidentale. Secundum p̃mum sensum ex contractiuo & contracto fit unum per se in p̃mo uel secundo modo per se. Et hæc contractio seruatur inter differentiam essentialem & suum genus, ut aĩal rõnale, uel inter genus. & speciem ut animal homo, & breuiter inter superius & inferius in ordine p̃ntali. Sil'r inter subiectum & propriam passionem & p̃cipue disiunctã, ut numerus par uel numerus ipar. In scdo sensu ex contractiuo & cõtracto fit unũ p accidens, ut ex linea & uisuali, non.n.uisuale est differentia uel ꝓpria passio lineæ nec unum est de rõne alterius. Secus autẽ esset si dicerentur linea longa, uel linea breuis qm̃ esset contractio iuxta primum sensum.

Secunda est de uaria subalternatione. Aduerte igitur ꝙ una scientia põt dici subalternari alteri dupl'r, primo denominatiue & quasi extrinsece tm̃, & fit quando finis inferioris ordinatur ad finem superioris uel quando subiectum inferioris continetur sub subiecto cõmunioris. Primo modo, omnes scientiæ uel artes subseruientes, possunt dici subaltenari principali, iuxta quem modum dicit ph̃s in .1. ethicornm frenefactiuam equestrem & militarem ordinari ad politicam. Secundo modo, omnes scientiæ quæ sunt de partibus subiectiuis alicuius subiecti communis possunt dici subalternari scientiæ quæ est de subiecto cõmuni puta ꝙ scientia de cœlo, de elñtis, de mixtis, de animatis subalternãtur physic. iux

ta eundem modum, scientiæ de suba de accidente de actu de potentia, de uno de multis possunt dici subalternari scientiæ cuius subiectum est ens. Sed hæc subalternatio est cõmuniter dicta & impropria, nec iuxta eam formatur præsens dubium secundo dr una alteri subalternari, intrinsece & essentialiter ita q si non subalternaretur alteri, non esset scientia, nec haberet uiam ad pbandum conclões suas. & hæc ẽ uera & propria subalternatio quæ tria requirit. Primo q subiectum subalternate contineatur sub subiecto subalternantis. & defectu huius physica non subalternatur geometriæ, secũdo q subiectum subalternate addat super subiectum alternantis aliquod accidentale & extraneum. & non aliquod per se, & defectu huius scientia de specie, non subalternatur scientiæ de genere. nec scientia de passione, sciæ de subiecto tertio q scientia subalternans dicat quid de pximis principiis subalternate, ita q non potest reducere conclões in pncipia sua, nisi auxilio scientiæ subalternantis uel sic. q de principiis suis pximis nullam habet euidentiam. nisi probata sint in subalternante. & ut probata recipiat. & hæc est perfectissima subalternatio. de qua locutus est phs in. 1. poste. & potest sic describi. subalternatio est suppositio, unius scientiæ alteri scientiæ, cuius subiectum contrahitur per differentiam accidentalem & extraneam & probat principia pxima sciẽtiæ sibi supposite.

His præmissis, p determinatione quæsiti. proponũtur due conclões. Prima est. subalternatione denominatiua siue extrinseca alie scientiæ subalternantur metaphysicæ. nam alie sunt de aliqua parte entis. ut patet in. 4. li. huius scientiæ te. 1. Quælibet autem pars entis contrahit ut ens mobile. ens quantum continuum ens quãtum discretum cum ergo suba aliaꝝ sciaꝝ ptineant sub subiecto metaph. & addãt super ipsum. possunt ut sic dici subalternari metaphy. Præterea vñr omnes ordinari ad eam. ut ad nobiliorem. ideo appellatur sapientia. ergo ut sic subalternat sibi alias.

Secunda conclusio. subalternatione propria dicta. nõ subalcenantur. nam substantia earum non addunt supta ens ali

quod extraneum ab ente additum nõ ſit de ratione entis tamen ens eſt ratio addíti. qm̃ nihil ſubterfugit rõnem entis. aliter eſſet non ens. Ad ueram autem ſubalternationem ratione illius quod addit ſubiectum ſubalternate ſuper ſubiectum ſubalternantis. requiritur ꝙ unum non ſit de ratione alterius nec econuerſo. nam linea non eſt de ratione uiſualis nec econuerſo. Prætrea alie ſcientiæ habẽt ſua principia proxima ſibi euidentia aut ex ſenſu aut noticia ſuorum propriorum terminorum ut prima principia mathematica. & plura principia. ſ. phyſica ut motus eſt. nã eſt. plura entia ſunt. Hæc & plura alia ſunt ſufficienter nota in ſcientia in qua ſunt principia ita ꝙ mathematicus & phyſicus poſſunt ex eis deducere concſones ſuas, abſq; hoc ꝙ innitantur ſuperiori ſcie ergo conſtat ꝙ alie ſcientiæ non ſubalternantur metaphy.

Vltimo aduerte duo dubia contra prædictam determinationem. Primum eſt. ꝙ metaphyſica probat principia oĩum ſcientiarum & habet firmare. ut patet in. 4. li. huius ſciẽtiæ & Ariſt. dicit in. 1. phyſi. tex. 8. &. 12. ꝙ ſiquis negat principia geometriæ. non eſt geometræ ſed primi phĩ probare. ergo uidentur alie ſcientiæ ſubalternari huic.

Reſpondetur dupľr. primo ꝙ primus phs non probat pñcipia proxima aliarum ſcientiarum qm̃ illa ſupponuntur ut manifeſta in illa ſcientia, pro tanto autem dr̃ probare principia aliarum ſcientiarum, quia probat prima & vľisſima pñcipia complexa, quibus utuntur ſcientiæ particulares. non quidem in ſua cõmunitate. ſed ut eis opus eſt. ut declarauimus in. 4. lib. Ad hoc autem ꝙ una ſcientia ſubalternetur alteri neceſſe eſt ut principia proxima ſubalternate ſint concluſiones probate in ſubalternante quibus deducuntur concluſiones in ſubalternata. aliter ſcientia ſubalternata non eſſet ſcientia. Dico ſecundo. ꝙ dato & non conceſſo ꝙ metaphyſica probaret principia proxima aliarum ſcientiarũ. adhuc non eſſet ueræ ſubalternans. qm̃ ſubiecta aliarum ſcientiarum non addũt drĩam extraneam ab ente. qm̃ ens eſt de ratione differentiæ addite. Quare &c.

Secundum dubium eſt quia. b. Tho. in opuſculo de nã ge

neris dicit in ca. 5. quod incipit de metaphysica & logica &c. ꝙ physica subalternatur metaphysicæ & uidetur loqui de subalternatione proprie dicta. nam si legis dictum opusculū inuenies ꝙ eo sensu quo prospectiua subalternatur geometriæ. physica subalternatur metaphysicæ.

Ad hoc dicitur ab aliquibus Thomistis. illud opusculū nō esse. b. Tho. & præcipue quia ratio quam adducit ad hoc nō ualet. Dicit. n. Isto modo nālis scientia quæ applicat nām entis ad nām sensibilem. est sub metaphysica. quæ cōsiderat de ente absolute. quia ens mobile non est species entis cum ens non sit genus. patet autem ꝙ hoc non ualet non. n. ad ueram subalternationem sufficit ꝙ non sit species sed est necesse ut ille modus contractiuus sit ita extraneus a subiecto subalternantis. ꝙ non diffiniatur per ipsum sicut patet ꝙ linea non est de ratione uisualis neq; numerus de ratione sonori. est autē impoſſe inueniri aliquid, de cuius ratione non sit ens & ideo silitudo quæ adducitur de pſpectiua & geometria. & de physica ac metaphysica nulla est. unde non est uerisimile. b. tho. ita inconsulte locutum fuisse potest etiam dici admisso quod opusculum sit. b. Tho. ꝙ illic non loquitur de propria subalternatione de cuius ratione est. ꝙ nō solum subiectum subalternate addat extraneum super subiectum subalternātis. sed quod subalternans probet principia pxima subalternate. qđ non facit metaphysica respectu physicæ. Nec obstat ꝙ dicit illo modo subalternari physicam metaphysicæ. quo prospectiua geometriæ. Hæc. n. similitudo currit solum quantum ad hoc. ꝙ sicut linea uisualis non est species lineæ, sic nec ens mobile est species entis. Sed ut diximus hoc non sufficit ad ueram & propriam subalternationem. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 3. si hæc est uera. omnes homines natura scire desiderant.

CIRCA hanc propōnem ut appareat eius ueritas. q̄tuor agenda sunt. Primo quomodo sumitur ly natura. Secundo distinguendum est de multiplici appeti-

a siue desiderio. Tertio ponentur aliquę conclusiones respõ
ue. Quarto soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum aduerte q ly nã ut patet in .5. libr.
ultiplr sumitur. s. pro gñone uiuentium & dicitur nã quasi
ascitura. uel quia est uia ad nãm. i. ad formam sumitur etiã
ro forma & pro mã quia sunt pncipium motus intrinsecũ.
umitur etiam p rei essentia, sicut cum dicimus. nã hominis
t esse animal rationale. Sed nullo horum modorum sumi-
ur hic nã. uidetur autem sumi pro quadam essentiali pprie
te consequente, inseparabiliter ipsum hominem. qua incli-
atur ad scientiam sicut cum dicimus. lapis natura. i. sua na-
urali proprietate inclinatur in cẽtrum. & in hoc sensu ly na-
ura solet exponi pro naturaliter.

Quantum ad secundum aduerte q ex doctrina. b. Tho.
prima parte. q. 80. arti. 1. & 2. triplex est appetitus. s. nã-
s sensitiuus & intellectualis. nãlis consequitur rei nãm sen-
tiuus sensum siue cognitionem sensitiuam. & diuiditur per
rascibilem & concupiscibilem ut declarauimus in. 3. de ani
na in trac. de potentia motiua. Intellectualis sequitur intel-
ectum siue cognitionem intellectiuam. & dr uoluntas siue
ppetitus liber. quo potest appetens in opposita. Nãlis est ten
entia siue inclinatio rei in pfectionem suam. & inest cuili-
et rei. qm unumquodq ex sui nã tendit in suam pfectionẽ.
hic appetitus nõ distinguitur realiter ab essentia rei nec di
it potẽtiam uel actum additum essentię sed est ipsa rei essen
ia ut ordinatur & tendit in suum proprium finem. unde ap
etitus nãlis in lapide. est ipse lapis ut inclinatur in centrum.
Sensitiuus autem est potentia animæ. qua tendit animal ĩ bõ
num appræhensum per sensum ut sibi conueniens. & diffu-
git malum appræhensum ut disconueniens. Intellectualis ue
o est potentia animæ siue nãæ intellectiuę. qua tendit in bo
num & refugit malum ut appræhenditur intellectu, & qm
n nã creata intellectuali, sm uiam nostram distinguitur po-
tentia a rei essentia, sequitur appetitum intellectualem distin
gui realiter ab essentia rei. Idem intellige de sensitiuo, & ad
uerte hos appetitus sic ordinari q prior & communior est

nālis,est.n.in qualibet nā,unde & sensus & intellectus & uoluntas ut sunt quædam nāæ dicuntur habere appetitum nālem,prout inclinantur imperfectionem suam posterior' autem & minus communis est appetitus sensitiuus, qm̄ inest omni & soli animali ex.2.de anima,postremus & adhuc mi nus communis,est intellectualis qui inter mortalia,inest omni & soli homini,absolute aūt inest soli nāæ intellectuali.Nā ut declarabitur in lib.12.in substantiis separatis datur nobilissimæ modo intellectus & uoluntas.

Quantum ad tertium,pro determinatione quæsiti ponūtur tres conclusiones responsiue.

Prima conclusio,propositio pħi non uerificatur de appetitu intellectuali,quoniam cum sit formaliter potentia libera,posset in oppositum,& sic posset homo appetere non scire,quod est falsum,aliter propositio philosophi non esset necessaria sed contingens.

Secunda conclusio,non uerificatur de appetitu sensitiuo nam iste appetitus sequitur appræhensionem sensus. Sed sensu non appræhendimus vl'e,de quo proprie est scientia. Præterea,sensu cognoscimus tantum sensibilia. Sed non appetimus cognoscere tantum sensibilia,immo & magis quæ non cadunt sub sensu,ergo &c.

Tertia conclusio.uerificatur proprie de appetitu naturali.Hæc conclusio patet a sufficienti diuisione data de appetitu,quam &.b.Tho.probat tribus rationibus exponēs textum.Prima est,sicut se habet mā ad formam in genere entium,sic intellectus noster ad scientiam. Nam ex.3.de anima sicut mā est ex se in pura potentia ad formam & non pficitur nisi per formam.sic intellectus noster est in pura potentia ad scientiam , & non perficitur nisi per receptionem scientiæ.Sed ex eo,q̄ mā est in potentia ad formam nāliter appetit eam ex.1.physico.tanquam suum perfectiuum.ergo idem contingit ex parte intellectus respectu sciētiæ secunda est. Quælibet res nālem inclinationem habet ad propriam operationem ut calidum ad calefactionem,lucidum ad illuminationem,lapis ad descēsum.Sed propria operatio homi nis

nis inquãtũ intellectualis eſt itelligere &ſcire ergo &c.tertia eſt,unicuiq; rei ineſt deſideriũ nãle ut coniungatur ſuo pncipio,qm̃ in hoc eſt ultimata pfectio ſua ſed pncipium hoĩs inquantum eſt nãæ intellectualis eſt ipſa pma ſuba ſeparata .i.Deus,cui non põt hõ uniri niſi p intellectualem cognitionem,cum ſit penitus imãlis ergo nãlr deſiderat intelligere & ſcire Deum, unde in hmõi reponitur humana fœlicitas ex decimo ethicorum.

Sed aduerte q Anto.And.in.1.li.q.2.impugnat.b.Tho. nõ de falſo,ſed de pluralitate harum rõnum.Dicit.n. q tres coincidunt in unam tm̃,& arguit ſic,oẽ appetens pmam pfectionem.i.ſciam appetit pp ſecundam.i.pp ſcire,& ſecundã appetit pp tertiam.i.pp unionem ad obm ſuum, ſiue pncipium ubi aũt unum pp alterum eſt t[illegible] unum, ſi ergo pma pfectio,a qua ſumitur pma rõ eſt pp ſecundam pfectionem a qua ſumitur ſecunda rõ, & ſecunda pfectio eſt pp tertiam perfectionem,a qua ſumitur tertia ratio uidentur realiter eſſe tantum una ratio.

Ad hoc dr̃ q.b.Tho.plurificat has rõnes nõ ea rõne qua una pfectio ordinatur ad alteram,ſed put diſtinctæ pfectiones hñt diſtinctas appetibilitates ſcia.n.cum ſit habitus pfectiuus,eſt ex ſe appetibilis, idem dico de ſcire, & unione ad obm.Ant.And.aũt opinatur harum trium pfectionum eſſe tm̃ unam appetibilem,ita q non ſint appetibiles niſi in ordine unius ad alteram iõ credidit tres rõnes ad unam reduci. Dicemus ergo q ſm appetibilitatem ſunt tres & in hoc ſenſu formauit eas.b.Tho.& plurificauit.

Quantum ad quartum aduerte tria dubia,primum eſt de appetitu nãli,& eſt tale,ſi appetitus nãlis nõ diſtinguitur ab ipſa eſſentia rei,ergo intellectus ut inclinatur ad ſciam ut ad ſui pfectionem,eſt appetitus nãlis.Sed hoc eſt falſum qm̃ cũ obm appetitus ſit bonum,eſſet ẽt obiectũ intellectus.qđ patet eſſe falſum,quoniam eius obiectum eſt uerũ & nõ bonũ.

Rñdeo intellectus duplr conſideratur. pmo ut nã quædã pfectibilis,ſecũdo ut intellectus eſt pmo mõ ſuum obm eſt bonum,& ipm uerum ſiue ſcia ut pficiunt intellectum ſunt

bonum suum, secundo mō suum obm est uerum, ut declaravimus in trac. de transcendentibus, patet igitur non esse inconueniens, ꝙ intellectus sit appetitus nālis inquantum inclinatur ī sciam ut in suam pfectionem, & ut sic suum obm esse bonum, idem dico de sensu ut inclinatur in obiectū suū, silr de uoluntate. ut ex ui nāæ suæ tendit in obm suū, vñ uolūtas ut nā ē appetitus nālis ut uolūtas est appetit⁹ rōnalis.

Scdm dubium est cum hō nāliter appetat sciam ut pmā pfectionem & considerare siue speculari ut secūdam pfectionē, dubitatur si eodē aut diuerso appetitu desiderat utranq; pfectionem. & vr̄ ꝙ diuerso. Nā anteq̄ hēat pmam pfectionem est in potentia essentiali, qua habita est in potentia accidentali respectu secundæ. Sed non vr̄ esse eadem potētia essentialis & accñtalis. cū nō dicaī de eis potētia uniuoce, ergo nō vr̄ eē idē appetitus, quo appetimus sciam & speculari.

Rñdeo ſm doctrinam. b. Tho. dico ꝙ eodē appetitu reali, nam sicut una mā numero appetit formā subalem pmo, deinde formas accñtales, qm̄ accñtalis supponit subalem. Sic idem intellectus eadem inclinatione reali inclinatur primo ad sciam deinde ad speculari, quoniam hoc ꝑsuppōit sciam. Ad argumentum dico ꝙ distō potētiæ in essentialem & accidentalem. non est distō realis. sed ſm rōnem. unde licet concedamus intellectum alia rōne inclinari ad sciam, alia ad speculari. tamen negatur hæc consequentia, ergo alia & alia potentia siue alio & alio appetitu. Nec obstat ꝙ potentia nō dicitur uniuocæ de essentiali & accidentali. quoniam ad prædicationem non uniuocam sufficit distinctio rationis.

Tertium dubium est. si oēs hoīes nā scire desidarant, unde est ꝙ aliqui desiderant scire nālia. & diffugiunt mathematica. & aliqui ecōuerso. & aliqui tm̄ physicalia. aliqui tm̄ rhetoricam. aliqui tm̄ poeticam aliqui tantum historiam &c.

Respondeo. Hoc dubium diffusæ resoluimus in epitomi nr̄a in. 2. metaphy. in. c. 3. quære illic. ne pluries idem inutiliter repetatur. Hæc de. 3. q. dicta sint.

Qō. 4. si uisus est nobilior sensus. & si est magis causa sciendi. & si ipsum magis diligimus.

Ipsum uidere præ oĩbus eligimus.quia hic maxime cognoscere nos facit. In prohemio.

CIRCA hoc quæsitum sic ꝑcedemus.Primo ꝓbabit ꝙ uisus est nobilior cæteris sensibus. Secundo ꝙ ꝑ se maigs facit scire.Tertio ꝙ ipsum magis diligimus. Quarto soluentur quædam dubia.

Quantum ad ꝑmũ aduerte quatruplicem uiam qua notificatur nobilitas uisus suꝑ alios sensus.Prima sumit ex obo. respicit.n.lucem & colorem.qui est quædam lux licet nõ pura ut declarauimus in li.de sensu & sensato.lux aũt nobilior est inter oẽs qualitates sensibiles.cuius signum est ꝙ in nobilissimo corpe inuenitur & dicitur qualitas ꝑmi alterãtis. nã ex.2.lib.de cœlo.cœlum agit in hæc inferiora motu & lumine.& hanc rõnem tangit pħs in.2.li. de gñone tex.7. ubi ꝓbat uisum esse ꝑorem tactu ex ꝑoritate uisibilitatis ad tangibile.Item color inest oĩ corpi formalr̃ uel radicalr̃,put in oĩ corpe põt recipi lux. Item uisus cognoscit magnitudinẽ & figuram cõius siue extensius q̃ cæteri sensus cognoscit.n. eas ut sunt in cœlo & in his inferioribus. cœteri aũt sensus ut sunt in his inferioribus tantum. Tũc sic. sensus qui est uniuersalioris obiecti uidetur esse nobilior. uisus ex prædictis est uniuersalioris obiecti.ergo &c.

Secunda uia sumitur ex organo,cum n.uisus sit potentia organica,ex nobilitate organi ostendi põt nobilitas eius,nobilitatem aũt organi,manifestant nobis plura, ꝑmo facillima lesio quorũcunq; contingentium ipm,ẽt ꝙ sint minima secundo mirum artificium compõnis suæ constat.n. ex diuersis humoribus & pelliculis, de quarum diuersitate nõ est ad ꝑsens considerandum id.n.ad physicum & ꝑspectiuũ spectat,tertio ex multiplici defensiuo, quod nã ei præparauit, ut sunt palpebræ & supercilia & concauitates ossium &c.

Tertia uia sumitur ex excellentia medii quod est diaphanum,quod nõ solum inuenitur in his inferioribus.sicut media aliorum sensuum sed ẽt in cœlestibus, quod quanto simplicius & purius est,tanto ꝑfectius ꝑ ipm fit uisio, uerũ quia diaphanum est medium in auditu & in odoratu sicut in ui-

su,iō ex hoc non possumus concludere nobilitatem uisus su per alios sensus,propterea sequitur quarta uia.

Quarta uia sumitur ex nobilitate uisiōis.quæ est actus pure spūalis,eo ꝙ ad ipsam nō concurrit aliquis motus aut mutatio realis,nec ex parte obi,quoniam obiectum non causat nisi spēm intentionalem,nec ex parte medii nec organi,qm̄ illa spēs tantum intentionalr̄ īmutat & medium & organū. In aliis aūt sensibus, semp interuenit aliqua mutatio realis, siue ex parte obiecti,siue ex parte medii, siue ex parte organi,ut declarauimus in lib. 2. de aīa. Item uisio se extendit ad supiora corpa & inferiora, actus aūt aliorum sensuum solū ad inferiora. Item magis tristatur hō ꝑuatione huius actus & magis delectatur pōne sua circa obiectum ꝓportionatū. Patet ergo ex his oībus excellentia & nobilitas uisus super omnes alios sensus.

Quantum ad scdm dico ꝙ facit magis scire p se. Dico p se ad differentiam auditus qui magis facit scire per accidens in scīa quæ habetur per doctrinam ut diximus in libr. de sensu & sensato. Quod quidem sic intelligendum est. Auditus non confert doctrinæ nisi ex aliquo quod est accidētale obiecto audibili ut audibile est,non.n.uox ista hō uel lapis habet ex se ꝙ sit reꝑsentatiua conceptuum,sed ex instituto humano, quod quidem accidit uoci ut uox est. Quia igitur uoces audibiles,magisq̄ alia sensibilia puta colores aut odores,iudicatæ sunt esse promptiores & magis accōmodatæ ad manifestandum conceptū,iō dicitur auditus magis deseruire scīæ quæ hr̄ p doctrinam,p accidens tamen quia non ex suo obiecto, sed ex instituto humano,quo ordinatum est, obiectum auditus esse manifestatiuum conceptum.

Hanc igitur conclōnem.s.uisus magis facit scire per se sic ꝓbo. Magis deseruit ꝑori scīæ,quæ est illa quæ habetur per inuentionem. Doctrina.n.ultimate supponit inuentionem & non econuerso,ergo &c. Quod aūt magis deseruiat inuētioni ꝓbatur ex Arist. in tex. cum dicit cā aūt ē, quia hic maxime sensuum nos cognoscere facit,sup quem tex.b. Tho. fundat duas ꝑeminentias uisus. Prima est, ꝙ obiectum suū

certius cognoſcit,pp ſuam maiorem ſpūalitatem , ergo magis deſeruit ſciæ quæ importat certitudinem cognitionis ſecunda eſt,quia p ipm plures rerū differentias cognoſcimus, niſi.n fuiſſet uiſus, de cœleſtibus & metaphyſicalibus nullā habuiſſemus noticiam unde & Plato in thimeo inquit rerū ſublimium noticiam hii oculi nobis attulerunt.

Quantum ad tertium aduerte q ſic diſtinguendum eſt. Hō duplr conſideratur pmo ut aial ſecūdo ut hō, ut animal magis diligit tactum & guſtum,his.n.ſeruatur uita ex.2 de aīa,& aial eſt aīal pmo pp tactum unde hō appetens ſeruari i uita,præeligit excecari quā comburi,combuſto.n. tactum deſtruit.Vt hō aūt magis diligit uiſum,quoniam ut hō intellectiuus eſt,& ſcire deſiderat,& quoniam uiſus magis deſeruit ſciæ,ut pbauimus,iō hō ut hō magis diligit ipm,& i hoc pposito pħs adduxit illam ppōnem ipm uidere præ aliis eligimus.Præpoſuerat.n.q oēs hoīes ut hoīes nā ſcire deſiderant,ex quo bene ſequitur,q hō ut appetens ſcire,magis diligit uiſum,eo q per ipſum certius & plura quam per alios ſenſus cognoſcit ut declaratum eſt.

Quantum ad quartum aduerte duo dubia, pmum eſt circa illud,q uiſus facit magis ſcire nam uidetur aliquibus . q tactus faciat magis ſcire eo q uidetur eſſe magis cognoſcitiuus quā uiſus intenſiuæ & extenſiuæ,intenſiuæ quidem qm ſenſus certiſſimus eſt pfectiſſimæ cognoſcitiuus.Sed ut dicit pħs in.2.de aīa tex.34.hunc ſenſum tactus certiſſimum habemus ergo &c. Præterea ſenſus tactus in nobis maxime deſeruit intellectui nam dicit pħs ī.2.de aīa text.34.In gñe hoīum ſm tactum ingenioſos eſſe & non ingenioſos iudicamus.Duri.n.carne inepti mente.Molles aūt bene apti,ergo uidetur eſſe magis cognoſcitiuus extenſiuæ aūt,quoniam p tactum plures contrarietates cognoſcimus.ſ.calidi & frigidi humidi & Soci.duri & mollis &c. Viſus aūt eſt tm̄ unius primæ ꝯtrarietatis ſub colore ergo p tactū plura cognoſcim⁹.

Reſpondeo,nego tactum eſſe magis cognoſcitiuum intēſiuæ,quoniam comparando ipm ad alios ſenſus in hoīe, nō eſt certiſſimus,ſed uiſus eſt certiſſimus ex ſua maiori īmāli-

tate. Ad dictum p̄bi, dico ꝗ non comparat tactum ad alios sensus in hoie sed tactum hois ad tactum aliorum aīaliū̄ sicut in eodem tex. comparauit odoratum hoīs, ad odoratū̄ aliorum aīalium. Item nego ꝗ tactus magis deseruiat actui intellectus ex actu tangendi uel ex ob̄o tangibilia. Ad dictū̄ p̄bi dico ꝗ non debet intelligi hō ingeniosus uel nō ingeniosus ex tactu nisi ꝓ quanto bonitas tactus arguit nobiliorem complexionem, & nobiliorem nām̄ sensitiuā̄, quæ pfectius confert aīæ intellectiuæ ꝓ hoc statio in quo sine phantasmatæ nihil intelligit, uisus aūt dr̄ esse deseruiens magis intellectui, ꝓ quanto cognitio nr̄a intellectiua pendet a cognitione sensitiua, & maxime ab ea quæ est ꝑ uisum. Silr̄ nego ꝗ tact⁹ sit magis cognoscitiuus extensiuæ, nam licet ꝑ tactum cognoscamus plures contrarietates sui obi. Suum tñ ob̄m est minus vl̄e, qm̄ qualitas tangibilis inuenitur solum in gn̄abilibus, ob̄m aūt uisus inuenitur ēt in ingenerebilibus, ꝓpter qđ constat uisum esse vl̄iorem & cōiorē sensum ex obiecto.

Scd̄m dubium est contra illud ꝗ uisum magis diligimus, & ꝓbatur ꝗ magis diligimus tactum. Magis odimus oppositum tactus, i. destructionem tactus, quā̄ oppositum uisus ergo magis diligimus tactum q̄ uisum ꝯn̄tia ꝓbatur ꝑ regulā̄ Arist. in. 2. lib. ꝑorum, ubi dicitur magis eligendo magis fugiendum opponitur. Antecedens uero patet, quoniam cum opposito uisus stat uita, non aūt cum opposito tactus.

Rn̄deo dupl̄r. Primo ꝗ argm̄ concludit considerando hoīem ut aīal est, non aūt considerando hoīem ut hō est. i. ut cognoscitiuus est, ut diximus in corpe qōn̄is. Scd̄o dico rl̄a illam non esse ueram, nisi qn̄ unum bonum eligendum non includit alterum. v. g quia fama non includit diuicias, si ꝓponatur, quid est magis eligēdum & quid magis diligim⁹ nāl̄r an famam an diuicias. Rn̄detur ꝗ famā̄, qm̄ magis odimus oppositum famæ, q̄ oppositum diuiciarum si aūt unū̄ includit alterum rl̄a non ualet. v. g. si ꝓponatur. Quid ē magis eligendum, an sane uiuere, an absolutæ uiuere. Rn̄detur ꝗ sane uiuere, qm̄ uiuere. cōe est sane uiuere & infirmiter uiuere, & tñ non est uerum ꝗ magis odiamus oppositum bñ

uiuere, q̄ oppositum uiuere qm̄ cum opposito bn̄ uiuere.i. cum male aut infirmiter uiuere stat uiuere. non aūt cum opposito uiuere qd̄ est mori, stat cum uiuere, & qm̄ in ꝓposito uisus includit tactum, ubi.n.est uisus, ibi est tactus, & nō ecōuerso nō sequitur qd̄ & si magis diligimus uisum q̄ tactū, ꝙ magis odiamus oppositum uisus, q̄ oppositum tactus, quoniam cum opposito uisus stat tactus & uita, nō aūt cū opposito tactus stat uisus & uita. Hæc de pn̄ti quæsito dicta sint.

Qō.5. si in brutis est prudentia.

Et propter hoc alia quidem prudentia sunt, alia uero disciplinabiliora. In prologo.

CIRCA hanc qōnem duo inuenio, in uno oēs cōcordant in alio discordare uidetur Anto. And. a. b. Tho. Illud in quo oēs concordant est qd̄ in brutis datur prudentia, non quidem ꝓprie dicta quoniam illa ex.6.libr. ethico. est cum discursu & est bn̄ consiliatiua, consilium autē est quædam inquisitio de contingentibus agendis. Hæc autē non pn̄t esse in bruto quoniā caret rōne est aūt in bruto prudentia metaphoricę dicta quæ dr̄ esse nālis eximatio, de ꝯuenientibus ꝓsequendis & nociuis uitandis. Illud aūt in quo discordare vn̄r. b. Tho. & Ant. and. est an talis prudentia sit circa ea, ad quæ bruta nālr & determinatæ inclinātur, puta andicatur formica prudens, quia in estate congregat grana ꝓ hieme, & apes mellificāt, & ouis fugit lupum & lactat agnū. Ad hmōi.n. nālr inclinantur & agunt sine errore. Vel an sit circa ea respectu quorū bruta pn̄t alr̄ se hēre. Puta, licet formica nālr inclinetur ad cogregādum grana, pōt tn̄ ea asportare ex paruo uel ex magno cumulo, & licet irundo nālr inclinetur ad formandum nidum, pōt tn̄ eum locare in loco ubi sit facilis uel difficilis accessus. Quod si locat ipm̄ in loco difficilis accessus, dicimus ipsam esse prudētem pp maiorem natorum tutellam, & pmam quidē uiam vr̄ tenere. b. Tho. in expōne tex. ubi exemplificat tantum de his ad quæ nālr & determinatæ inclinatur brutum ut agnus sequitur matrē & fugit lupum, secundam aūt uiam tenet Ant. and. in. q. 5. p

mi lib. ubi inquit prudentia metaphorica non dr̃ esse in brutis respectu illorum ad quæ nãlr inclinantur sed respectu cõtingentium ad quæ sic se p̃nt hẽre uel alr. Puta q formica reponat grana in hoc uel in illo loco. q assumat ex hoc uel illo cumulo, q aranea faciat tellam ubi est maior copia muscarum. Hæc est opinio Anto. and. quã tamẽ alr non probat. Sed contra sniam. b. Tho. arguit dupl'r, uerum antequã solduam argumenta sua, aduerte duo.

Primum est. si Ant. andr. considerasset q sicut bruta nãlr & determinatæ in finis suos inclinantur & tendunt in illos, sic nãlr inclinantur ad media quibus consequuntur tales fines, nec respectu mediorum sicut nec respectu finium, est ĩ brutis alr & alr se hẽre, (nam irundo semp̃ facit nidum ubi nãli instinctu cognoscit esse maiorem natorum tutellam, & aranea semp facit tellam, ubi extimat crebiorem & facilliorem capturam muscarum. & tales prudentias ponimus nãles. eo q consequuntur nãm, prudentiam uero ꝑprie dictã ponimus ex lib. 6. ethico. esse habitum acquisitum circa agibilia bñ disponenda) non laborasset arguere contra. b. Tho. nam licet. b. Tho. hic exponens non exemplificet nisi de finibus. tñ intelligit ẽt de mediis, ut põt hẽri ex secunda scdæ. q. 47. ar. 15. ad tertium qd erat tale prudentia magis conuenit nãæ humanæ quã nãæ brutorum. Sed bruta aĩalia hñt quasdam prudentias nãles ut patet p pl'm in. 8. de historiis aĩalium, ergo prudentia est nãlis, sequitur responsio. Ad tertium dicendum, q ẽt in brutis sunt determinatæ uiæ perueniẽdi ad finem, unde uidemus q oĩa aĩalia eiusdem spẽi, silr operantur sed hoc non põt esse in hoĩe pp rõnem, quæ cum sit cognoscitiua vl'ium ad infinita singularia se extendit. Hæc b. Tho. ex quibus elicitur q in brutis ponit prudentiam respectu uiarum determinatarum, quæ non possunt intelligi nisi ut media patet igitur, q ſm mentem. b. Tho. ponitur prudentia in brutis & circa finem & circa media ad finem.

Secundum est q in prudentia metaphorica non est necesse istas conditiones rea'r & formalr seruari. s. memorari p̃terita, prouidere de futuro & ex his procedere ad operãdũ.

Hæc.n.ſunt propria ratiocinantis.ſed ſufficit q̃ ſaluetur imitatiue in hoc ſenſu,q̃ quædam aĩalia ita procedunt in operationibus ſuis ac ſi memorarentur de præteritis, & præuiderent futura,& quoniam operantur ſicut homo prudens, dicitur eſſe prudentia.

His præmiſſis intendo ſoluere argumenta Ant.And.

Primum eſt.Prudentia eſt prouidentia de futuris ex memoria præteritorum.Sed formica generata in eſtate non recordatur hiemis.quia nunquam uidit hiemẽ.& tamen colligit grana . ergo prudentia non eſt in bruto reſpectu eorum ad quæ habet naturalem inſtinctum.

Reſpondeo.Maior non uerificatur de prudentia metaphorica niſi imitatiue,ut expoſui,& id conſonat.b . Tho. qui in 3.de anima exponens tex. 156.dicit formice congregantes in futurum prouidentes,non præuident futurum.ſed imaginantur actus præſentes qui ordinantur ad ſuſtẽtationem ſuã magis ex nãli inclinatione quam appræhenſione futuri.Præterea dico q̃ ſi argumentum aliquid ualet,concludit q̃ prudentia in bruto eſt reſpectu mediorum,quod nos non negamus.ſed negamus q̃ ſit tantum reſpectu mediorum.

Secundum eſt,prudentia ex.6.ethicorum eſt habitus conſiliatiuus.conſilium autem non eſt de fine ſed de his quæ ſũt ad finem.quæ poſſunt aliter & aliter ſe habere.ergo prudentia in brutis ponenda eſt circa talia quæ poſſunt ſic & alr̃ agere,& non circa ea ad quæ nãliter inclinantur, quia hmõi nõ ſunt contingentia ſed neceſſario ſe habent ad illa.

Reſpondeo.Antecedens non ſeruatur niſi in prudentia proprie dicta.In metaphorica autem non ſeruatur niſi imitatiue in hoc ſenſu.Sicut prudens ſe habet intelligendis mediis optimis ad conſequendum finem,quæ tamen poſſunt aliter ſe habere,ſic formica ſe habet circa media ſibi tamen determinata a nã quibus conſequitur finem ſuum. & ſic concedo q̃ prudentia in bruto eſt circa media ad finem . quæ tamen non ſunt eiuſdem rationis cum mediis humanis ut diximus. Sed ex hoc non ſequitur quin etiam ſit circa ea ad quæ nãliter inclinatur brutum unde negatur hæc conſequentia ea ad

quæ brutum nãliter inclinatur non sunt contingentia. sed necessario se habet ad illa. ergo circa illa non est prudentia hæc inquam consequentia non ualet nisi in prudentia proprie dicta. qm̃ est habitus consiliatiuus. & aduerte q̃ Anton. And. respondens ad tertium in oppositum ponit prudentiã in bruto circa ea ad quæ nãliter inclinatur unde uidetur sibimet contrarius. sic enim inquit ouis uidens lupum statim appræhendit inimiciciam lupi. & hoc modo potest habere actũ prudentie circa talia. s. fugiendo uel prosequendo hæc ille. Hæc pro præsenti quesito dicta sint.

Qõ. 6. si & q̃uo experimento fit ars & sciencia. Hominibus autem ars & sciencia per experimentum euenit. In prologo.

CIRCA hanc. q. quinq; agenda sunt. Primo ponentur aliquæ distinctiones. Secundo aliquæ conclusiones. Tertio declarabitur in quo discordant Thomistę & Scotiste. Quarto declarabitur ad mentem pħi quo modo ex experimento generatur ars & scia. 5. soluã quædã dubia.

Quantum ad primum aduerte tres distinctiones.

Prima cum in arte & sciencia considerentur principia & cõclusiones. quæ deducuntur ex principiis propõ pħi põt uersari circa utrunq;. ut quæratur an experimento generet̃ noticia principiorum & conclusionis. an alterius tantum.

Secunda cum in principiis & conclusionibus seruetur noticia terminorum incomplexa. & noticia propositionum complexa potest quæri an dictum philosophi uerificetur de utraque noticia.

Tertia causa cognitionis est duplex quædam principalis in qua fundatur noticia scientifica. quædam dispositiua & iuuatiua quam quidam dicunt occasionalem uel instr̃alem.

Quantum ad secundum ponuntur & probantur. 4. conclusiones Prima. Omnis cognitio sensitiua interior, & omnis ĩtellectiua ortũ habet a sensu exteriori. Prima pars manifestata est a nobis in. 2. de anima. ubi declaratum est sensum interiorem nõ ĩmutari nisi prius immutato sensu exteriori.

nam sensus cōmunis est terminus sensationum exteriorum & phantasia seruat species sensatas. & cogitatiua uel extimatiua elicit ex sensato non sensatum. & memoria seruat speciem non sensatam. & propterea dicuntur sensus interiores quia supponunt exteriores in actibus suis. Secunda aūt pars sic declaratur. Omnis cognitio intellectiua uel est per inuentionem uel per doctrinam. Si p inuentionem necesse est rem intelligibilem mouere intellectum, non pōt mouere nisi per suam speciem aut alterius. non potest esse hmōi species sine phantasmate. qm̄ ab eo abstrahitur per intellectum agētem ut declarauimus in. 3. de anima. non potest esse phantasma sine sensatione exteriori. &. n. s̄m Aristot. phantasia motus factus a sensu exteriori s̄m actum, ergo non potest esse noticia intellectiua per inuentionem sine sensu exteriori. Et de hac proprie uerificatur illud. Nihil est i ītellectu quin pus fuerit in sensu. Quod quidem multam habet latitudinem, qm̄ sufficit q fuerit in sensu uel per se ut color per suam propriā speciem, uel per partes ut mons aureus uel in quo simili, ut antichristus, uel in suo effectu ut intelligentia, quæ cognoscitur per motum uel in suo opposito, ut priuatio quæ cognoscitur per habitum, ut qn̄ per rectum cognosco obliquum, & per lucem tenebram, & per bonum malum, & per cōpositum simplicia si per doctrinam probatur idem. Nam impoīe est adiscentem doceri nisi per aliquem sensum & præcipue per auditum appræhendat sibi ꝓposita signa a docente quæ instituta sunt ad docēdum & ad res significandas, unde cecus non potest doceri de coloribus, nec surdus de sono, propterea dicit pħs in prologo. Adiscunt autem quæcunq; cum memoria habent sensum. s. auditum.

Secunda. Tam in scientia quam in arte, necessaria est noticia sensitiua ad habendum noticiam incomplexam de terminis ex quibus cōponuntur principia & conclōnes, utrum autem hæc noticia sensitiua sit experimentalis dicemus infra. Veritas huius conclōnis pendet ex præcedenti. si. n. omnis cognitio intellectiua pendet a sensitiua ergo & ista. Præterea, si intellectus debet concipere p noticiam incomplexā

quid totum, quid pars. quid homo quid risibile est necesse ipsum actuari & moueri ab aliqua specie intelligibili, quæ non potest fieri sine phantasmate, & hoc non potest fieri sine sensu exteriori ergo &c. Præterea pħs in.1.poste.cap.3.docens q̃ non omnia sunt demonstrabilia, ponit statum in primis principiis de quibus dicit. Ipsa quidem cognoscimus inquantum terminos cognoscimus &c. Sed prima terminorum cognitio, non est ab intellectu, q̃m si nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu ergo hæc cognitio terminorum incomplexa prius fuit in sensu quam in intellectu.

Tertia ut, habeatur noticia complexa tam de principiis quam de conclusionibus utilis, & coadiuuans est frequẽtata cognitio sensitiua & experimentalis de eodem cõplexo. Hãc conclõnem ut sonat omnes cõmuniter concedunt, q̃m experimur ꝙ q̃n cognoscimus in singularibus extra animam terminos coniungi uel disiungi, sicut sepe uidemus, citius & firmius intellectus illi complexo assentit uerbi gratia, quia sensu experimur totalitatem & maioritatem respectu partium semper cõiungi, statim assentimus huic complexo. Oẽ totum est maius sua, parte. & quia experimur lapidẽ & motum deorsum coniungi, ideo intellectus huic conclusioni assentit lapis nãliter mouetur deorsum. Inde prouenit ꝙ intellectus cum difficultate assentit his quæ parum sensibilia sunt eo ꝙ non adiuuatur nec solidatur suo naturali principio qđ est experimentalis cognitio.

Quarta, cognitio experimentalis non est principalis causa scientiæ & artis, sed deductio conclõnis ex principiis suis per demonstrationem. Prima pars sic manifestatur. q̃m conclusio scibilis ex.1.poste. est uñis & demonstrabilis, non habetur scĩa de ea nisi deducatur per demonstrationem. Demonstratio autem non est ex singularibus sensatis, sed ex p̃mis ueris &c. unde sequitur ꝙ de hac conclõne, Reubarbarum purgat choleram non habetur scientia nisi deducatur a principiis intrinsecis, & cognoscatur uirtus a qua talis effectus procedit, & sic patet prima & secunda pars huius cõclusionis. Inde prouenit ꝙ nescientes deducere conclusiones, &

reducere ad sua principia sed solo sensui insistunt, non scientes sed experimentatores dñdi sunt. Dicemus ergo experimentum non esse generatiuum scientiæ sed inductiuum & confirmatiuum, & in hoc sensu accipiendum est dictum phi cum dicit. Hominibus autem scientia & ars p experimentũ euenit.s.inductiue & confirmatiue sed non principalr, qm̃ scientia non a sensu sed ab intellectu est principalr, unde aliqui sic exponunt dictum phi, hominibus fit scientia p experimentum.i.post experimentum.qm̃ prius habitum experimentum confirmat intellectum in assensu, & tu aduerte q in his conclusionibus communiter concordant commẽtistæ & Scotiste & Thomiste.

Quantum ad tertium aduerte q in secunda & tertia conclusione Scotiste & Thomiste concordant in eo sensu in quo posite sunt. Mouent tamen dubia contra eas & primo cõtra secundam. Quæritur si illa cognitio sensitiua necessaria p habenda cognitione intellectiua incõplexa terminorũ debeat appellari experimentalis.

Quantum ad hoc, Scotiste ut patet in.q.4.Anto.And. in sua prima conclusione, ponunt indifferenter talem cognitionem necessariam, esse sensitiuam seu experimentalem, ita q super hoc non faciunt uim. Thomiste autem non admittũt illic proprie seruari experimentum, qm̃ ut dicemus in dubio sequenti, experimentum proprie dicit cognitionem cõplexam.s.conferendo unum alteri puta reubarbarum cholere. Terminus uero incomplexus ut incompleximus cognoscitur cognitione incomplexa sicut complexus cõplexa, ergo ibi non cadit experimentum proprie dictum. & propterea dicunt Thomiste q illic requiritur multiplicata appræhensio termini incomplexi in parte sensitiua, & illa uidetur sufficere, qm̃ cognitio incomplexa terminorum requisita ad cognoscendum principia complexa, non est noticia perfecta quid rei terminorum, sed est noticia confusa parum excedẽs cognitionem quid nominis. Ad talem autem noticiam habẽdam, oportet frequentem cognitionem sensitiuam præcedere. Quia uero hmõi cognitio est confusa, ideo non est neces-

se concurrere experimentum, qūod cōplexionem terminorum includit ut declarabitur. Hæc est mens Thomistarum circa suprapositam conclōnem secundā Contra tertiam cōclusionem mouēt dubium. utrum illa cognitio experimentalis, requiratur solū ut utilis & adiuuans, an ēt ut necessaria.

Anto. And. in. q. 4. in conclōne. 2. &. 4. dicit q̃ licet sit utilis non tamen necessaria Thomistę autem tenent q̃ est utilis & necessaria, sic ergo ꝓcedam. Prius firmabo uiam nr̄am deinde soluam rationem Ant. And.

Quantum spectat ad uiam nostram, aduerte primo q̃ experimentum est cognitio sensitiua complexa eo q̃ est collatio multorum particularium. Nam dicit pħs in textu q̃ experimentum est cognoscere hanc herbam curasse Socratem & Caliā, & multos singulares, ergo manifeste patet, q̃ experimentum est noticia sensitiua cōplexa. & per consequens deseruit noticiæ intellectiue complexe tam principiorum q̄ conclusionum. Quod autem hmōi noticia non solum sit utilis sed & necessaria probatur. Nam oportet assignare aliqđ motiuum & determinatiuum intellectus, ad formandā hāc uľem propōnem. Reubarbarum purgat choleram uel hanc si ab equalibus equalia demas quæ remanent sunt equalia. Hoc autem motiuum & determinatiuum non potest esse sola noticia terminorum incomplexa, qm̄ ut incomplexa non magis determinat intellectum ad hanc cōplexionem quam ad illam. Nam experimur q̃ habentes noticiam terminorū nisi cognoscamus sensu tales terminos coniungi in re. nescimus formare principium cōplexum nam stat q̃ sciam quid equale quid demere, quid remanere. & tamen nisi per experientiam cognoscam, q̃ si ab his lineis bicubitis demo cubitum remanet cubitum, & silr ab aliis equalibus, nesciam formare hoc principium si ab equalibus equalia demas &c. Patet ergo hanc noticiam experimentalem, non solum utilē esse sed & necessariam.

Præterea. Cum particularia extra animam incomplexa & uľe intellectu cōplexum sint duo extrema, & ad alterum non perueniatur nisi ꝑ medium ut declarat Commē. in lib.

de sensu & sensato, hoc medium non potest inueniri nisi ipsa cognitio sensitiua complexa, quæ frequentata dicitur experimentalis nam incomplexa cognitio sensitiua terminorum, nimis distat ab u'li complexo, eo q non determinat intellectum, magis ad hoc cōplexum quam ad illud. Igitur necessaria est & non solum utilis cognitio experimentalis ut intellectus habeat noticiam de principiis & conclusionibus.

Nunc superest soluere rōnem Ant. And. Arguit. n. sic. Intellectus conceptis modo præexposito terminis simplicibus potest uirtute propria ipsos componere uel diuidere, ita q conceptus tales complexi si sint primorum pncipiorum cognoscuntur esse ueri lumine nāli intellectus. quia principia cognoscimus, inquantum terminos cognoscimus ex. 1. poster. ergo cognitio sensitiua experimentalis non est necessaria simpliciter pro tali noticia cōplexa principiorum hñda.

Respondeo nego q intellectus sit sufficiens sua ppria uirtute conceptis terminis simplicibus ad cōponendum uel diuidendum hoc uel illud determinatum cōplexum licet. n. sit uerum q potest absolute cōponere uel diuidere non tamen determinate hoc ita q constet sibi de ueritate eius. nisi fuerit adiutus & determinatus cognitione sensitiua cōplexa frequētata quæ dicitur experimentum dictum autem pħi in. 1. poste. sic debet intelligi. Principia cognoscimus inquantum terminos sic coniunctos in re uel diuisos sensu cognoscimus. Vnde aduerte q pħs non intendit excludere sensitiuam cōplexionem terminorum. sed resolutionem ad aliud principium u'le ut in hoc distinguantur principia demonstrationis & econuerso demonstrabilis. qm̄ conclusio per mediū prius cognoscitur hæc autem per solam cognitionem sensitiuam experimentalem & lumine naturali intellectus agentis.

Quantum ad quartum aduerte q pħs arbitratur ex sensatione alicuius fieri memoriam. ex multis memoriis eiusdē rei fieri experimentum. ex multis experimentis fieri u'le nā se habet u'lis ppositio ad multa experimenta sicut conclusio inductionis ad inductionem uerbi gratia prius uideo hoc reubarbarum purgare choleram. 2. uideo q in multis infirmis

idem operatur. Tertio ex his concludo ꝙ eſt cholere purgatiuũ. 4. ex mulis experimentis facio in intellectu hanc uĺem omne reubarbarum purgat choleram & hic incipit ſciẽtia & ars uerum quia non contentatur intellectus deducere cõclusionem ſolum ex ſingularibus. ſed conatur reducere eam in cauſam intrinſecam ex qua prouenit talis effectus (purgat enim choleram ex ſua nãli proprietate)ideo ars & ſcia proprie & principalr̃ acquiritur ex tali reductione in cauſam & ſic patet ꝙ inchoatiue & inquiſitiue ars & ſcientia fiunt experimento eſſentialr̃ autem ex reſolutione in cauſam rei ſcite. Cõfirmatiue iterum per editionem ad ſenſum. Expimur enim ꝙ poſtquam concluſio ex cauſis propriis deducta fuerit confirmamus eam exemplo ſenſibili ut ſuffragante ſenſu intellectus facilius & firmius concluſioni deductæ aſſentiat patet ergo ꝙ initium artis & ſcientiæ eſt ſenſus principale vero productiuum eſt intellectus inquirẽs cauſas rei ſcite. Confirmatiuum autem iterum eſt ſenſus. Vnde uidemus quoſdã qui propter ueras & ſubtiles rationes non inclinantur ad aſſenſum concluſionis, & tamen ſenſibili exemplo adducto, facile illi acquieſcunt. Quod tamen in his prouenit propter debilitatem ingenii. De quibus inquit phs in. 2. lib. metaphyſicæ textu. 15. Alii uero, ſi non exemplariter eis proponatur non acquieſcunt.

Quantum ad quintum aduerte, ꝙ contra determinationem factam tria inſurgunt dubia.

Primum eſt, quia non uidetur uerum artem & ſcientiam generari ab experimẽto, qm̃ incertum & fallax non poteſt generare id de cuius rõne eſt certitudo, ſed experimentum eſt ĩcertum & fallax propter uariationem & diuerſitatẽ ſingularium. Ars autem & ſcientia dicunt certitudinem, qm̃ in hoc diſtinguuntur ab opinione ergo &c.

Reſpondeo licet incertum non generet eſſentialiter certum, qm̃ cauſa eſſet ignobilior ſuo effectu, tamen poteſt generare inchoatiue & inquiſitiue ut declarauimus. Dat enim experimentum uiam intellectui inquirendi cauſam & principium neceſſarium a quo principaliter generatur ars & ſciẽ

tia. &

tia. & aduerte q̃ oia argumenta, quibus solet ꝓbari experimentum non gñaræ artem & sciam ex eo q̃ experimentũ dicit quia, & ars dicit pp quid, sed quia non manifestat quid, alr minor cognitio caret pfectiorem & ex eo, q̃ cã ꝓductiua esset imperfectior suo effectu & ex eo q̃ ex multis nõ pt inferri oẽ alr cõmitteretur fallacia ꝯñtis. Oia inq̃ hæc argumenta concludunt, q̃ experimentum non est cã essentialis & pncipalis artis & sciæ, non aũt quin sit cã initiatiua & occasionalis. Vnde nego quin ipm quia manifestet initiatiuæ ipsum quid & eodem mõ cã imperfectior occasionalr & istrumentalr põt ꝓducere effectum perfectum, & ex multis ꝓbabilr pt inferri oẽ qñ non datur manifesta instantia, non autẽ pt inferri necessario & essentialr. unde qñ ex multis experiẽtiis infertur vlis conclo, est illatio ꝓbabilis & occasionalis.

Scdm est. Dubitatur in ꝓpõ pbi, qua dicit hoibus aũt scia & ars per experientiam, intelligenda est vliter an indifinitæ, & videtur q̃ non dẽat intelligi vliter. Nam si non posset acquiri aliqua ars & scia sine experimento, sequitur q̃ ois artifex & sciens esset expertus, qd est contra pbum in litera, qui dicit, expertos magis ꝓficere uidemus, sine experientia rõnem habentibus, ꝯñtia aũt patet, qm in quocunq; præcedit experiẽtia, ille est expertus, sed per te in quolibet artifice & sciente pcedit expiẽtia gñatiua vliter artis & sciæ, ergo &c.

Rñdeo solet distingui de arte & scia, quia aut hñr per inuẽtionem aut per doctrinam, si per inuentionem cõceditur q̃ vliter gñantur experimento, cuius fundamentum positum est in corpore quæsiti in conclone. 2. & 3. si per doctrinam, solet distingui, qm in habitu acquisito per doctrinam pñt esse aliquæ conclones, quæ pñt esse adiscenti certæ per solam doctrinam, qua adiscit reducere tales conclones in sua ꝓpria principia, ẽt remota experientia. v. g. In scia medicinæ. Istæ conclones pñt esse certæ adiscenti per solum doctorem assignantem cãm, estas calida & sicca ꝓficit flegmaticis. Hiems frigida & humida ꝓficit cholericis, & cã quidem primæ est, qm caliditas & siccitas ætatis temperat humidum frigidum flegmatici. Cã aũt secũdæ est, qm frigiditas & humiditas hie

mis temperat calidum ſiccum in cholerico. Quædam autem ſunt conclōnes in p̄dicto habitu, quæ per ſolum doctorē aſſignantem cām, non p̄nt fieri certæ adiſcenti, niſi firmentur experientia. v g. In ſcīa medicinæ habetur. 9. piper nigrum ſumptum in magna quantitate conſtipat, in parua quantitate laxat uentrem. De hac quidem cōclōne, & multis aliis ſimilibus, nūquam certus eſt adiſcens, quantūcunq; audiat uel legat in lib. cām huius, niſi accedat experientia. Dico igitur ad dubium ꝙ propō p̄hi intelligitur vl̄iter quo ad ſcīam & artem habitam per inuentionem, non aūt quo ad acquiſitā per doctrinam niſi reſpectu conclōnum, quæ nō poſſunt certificari adiſcenti niſi ſuperueniente experientia. Ad argumētum aūt fundatum ſuper dictum illud p̄hi, expertos magis ꝑficere uidemus &c. dico ꝙ uerificatur illud dictum de arte & ſcīa per doctrinam, & reſpectu conclōnum quarum certitudo non habetur niſi accedente experientia.

Tertium eſt, ſi quando ars & ſcīa acquiruntur per inuentionem, neceſſe eſt ut ſemper acquirantur per experimentū & uidetur ꝙ non, nam ſi quis ſemel tm̄ uiderit, q̄ō triangulus habet tres equales duobus rectis, uel q̄ō contingit ſuper lineam datam, triangulum cōſtituere equilaterum, per certitudinem cognoſcet. ſemper ſic eſſe, ex conſequenti de hac conclōne triangulus habet tres &c. habebit ſcīam. & non ꝑ experimentum, qm̄ non fit experimentum per unam ſenſationem uel per unam memoriam tantum ſed per multas ut dicit p̄hs in textu. ergo &c.

Reſpondeo, dico ꝙ ſemꝑ requiritur experimentum. Sed aduerte ꝙ eſt duplex. ſ. formale & uirtuale, formale eſt qđ fit ex pluribus ſenſationibus eiuſdem rei, & multis memoriis eiuſdem. uirtuale aūt eſt, quod fit unica ſenſatione & unica memoria, quæ licet in ſe ſit una tantum, equiualet tamen multis, nam ſunt quædam res adeo ſtabiles, ꝙ ſemel uidiſſe q̄ō ſe habent, eſt ſemꝑ uidiſſe, ſicut & motus diurnus completur. 24. horis. ꝙ dies eſtatis ſunt longiores. ꝙ hiemis breuiores. Quædam aūt ſunt adeo uariabiles, ꝙ niſi multiplicētur earum ſenſationes reſpectu eiuſdem effectus parua aut

nulla, pôt haberi de eis certitudo. & tales sunt rerum inferiorum nãæ. In pmis sufficit experimentum uirtuale. In secundis aũt requiritur formale & quoniam in gradu primo reponuntur mathematica, iõ in eis sufficit experimentum uirtuale. In nãlibus aũt requiritur formale. & p hoc patet qd dicendum sit ad argumentum. Tu igitur tene q in oĩ arte & scia per inuentionem, necessarium est experimentum aut uirtuale aut formale. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 7. si oĩs actio est circa singulare.

Actus aũt & gñones oẽs circa singularia sunt. In plogo.

CIRCA hanc qõnem tria agenda sunt. Primo ponũtur aliquæ distĩones. Secundo aliquæ concl'ones. Tertio soluentur quædam dubia.

Quãtum ad pmum aduerte duas distĩones, pma est, actio pôt dupl'r cõsiderari. Primo ut respicit agens a quo egredit. Secundo ut respicit obm circa quod est, & quidem ppõ pbi uentillanda est de actione ut respicit obm, nam quo ad agẽs sine distĩone & absolutæ constat q oĩs actio est ab agente singulari unumquodq3. n. agens est agens inquantum est actu. In tantum est actu inquantum habet esse, esse aũt est pmo & p se rei singularis, nam ul'e ut declaratur in lib. 7. contra Platonem, nam existit nisi in singulari. 2. distĩõ est hæc, actio est duplex. s. imanens ut actio intellectus & uoluntatis & actio sensus & appetitus sensitiui, & actio trãsiens & de hac distinctione acturi sumus in lib. 9.

Quantum ad secundum, considerando actionem respectu obiecti, pono tres conclusiones.

Prima concl'o. Actio pma & directa intellectus nõ est circa singulare, nam obm intellectus est ipsa nã ṽl'is abstracta a condõnibus indiuidualibus, siue ipm qd' quid est. ut manifestauimus in 3. de aĩa & non est circa singulare nisi secundario & reflexe ut manifestabimus in. 7. lib. huius sciæ, quãdo quæremus utrum singulare sit intelligibile. De actione antẽ uoluntatis, patet q cum sequatur appræhensionem intellectus, est circa bonum simpl'r. ut declarauimus in tractatu de

potentia appetitiua in. 3. de aïa. & quoniam de hac concl'one non eſt dubium apud Thomiſtas ideo pertranſeo.

Secunda concl'o. Actio ſenſus nõ eſt circa hoc uel illud ſingulare, ut circa ſuum ꝓmum & ꝑ ſe obm, nam obm uiſus ẽ color vl'ter ſumptus & ſonus eſt obm auditus, ut declarabitur in. q. ſequẽti, in qua manifeſtabitur qũo nã cõis eſt obm tam in ſenſu quam in intellectu, licet alia & alia rõne. & alio mõ ſenſus attingat vl'e quã intellectus. Hanc igitur concl'onem uidebis reſolutam in. q. ſeqnenti, iõ ſuſtine. De actione appetitus ſenſitiui eſt idem iudicium, quoniam ſequitur appꝛhenſionem ſenſus. Determinatio igitur quæ fiet in. q. ſequẽti, de actione ſenſus, extendet ad actionẽ appetitus ſenſitiui.

Tertia concl'o. Actio tranſiens de qua ꝓpriæ intendit hic pħs eſt ꝑ ſe circa ſingulare, nec uerificatur de vl'i, niſi mediãte ſingulari in quo habet eſſe nã vl'is. & hæc concl'o ſic ꝓbat nullum ſingulare exiſtit ut in ſubo, niſi in aliquo ſingulari. nullum. n. vl'e eſt ſubm accñtis niſi rõne alicuius ſingularis. ſed oĩs actio tranſiens eſt ſingularis ut hæc edificatio. hæc ſanatio. ergo ut in ſubo non exiſtit nec recipitur niſi in aliquo ſingulari, recipitur aũt in eo circa qd' eſt. ut ſanatio in ſanabili, motus in mobili. 3. phyſi. ergo eſt ſemꝑ circa ſingulare ſumendo ly circa ſubiectiuæ. & non tantum obiectiuæ, qd' iõ dico. quoniam licet intellectio ſit circa vl'e obiectiuæ eſt tamen in intellectu ſubiectiuæ ꝓut intellectus ſingularis eſt.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ ꝯtra hanc. 3. ꝯcl'onẽ ſunt quædam argumenta ſatis apparentia, quæ ſoluere dẽmus.

Primum eſt. Ariſt. in. 2. phyſi. c. de cauſis docet reducere effectum ſingularẽ in cãm ſingularem. & effectum vl'em in cãm vl'em. & exemplificat in actionibus tráſeuntibus. ergo ẽ aliqua actio ſingularis & aliqua vl'is puta gñō ſortis. & gñō hoĩs. Sed ſicut actio ſinguluris eſt circa ſingulare, ſic actio vl'is circa vl'e, non ergo oĩs actio eſt circa ſingulare.

Reſpondeo. & dico ꝙ pħs ꝑ cãs vl'es põt intelligere vl'es ĩ cauſando. ſicut eſt Deus & intelligentiæ & cœlum. & ꝑ effectũ vl'em ipm eſſe. qd' ſupponit cuilibet ſupadditæ pfectiõi.

Item põt intelligere vl'es in ꝑndo ſil'r effectum. &. i. ma-

gis ad mētem suam Sicut.n.hic edificator agit hoc edificiū. sic edificator agit edificium. Sed aduerte ꝙ hæc vl'itas non ē realis sed rōnis attributa ꝑ intellectum edificatori & edificio in cōi.unde non datur actio illius cāæ vl'is nisi respectu cāæ particularis & effectus particularis.non.n.hæc est uera,edificator edificat nisi quia hic edificator hoc edificium edificat. Dico ergo ꝙ phs docuit reducere effectum vl'em ſm ꝑdicationem in cām vl'em ſm ꝑdicationem, & nō effectum vl'em ſm rem in cām vl'em ſm rem,& in hoc sensu determinatū ē actiones oēs transeūtes,nō esse circa vl'e, sed circa singulare.

Scđm est dicit Auic.in. 1 .li.sufficientiæ ꝙ nā intendit ꝓducere spēm,ergo productio terminatur ad uniuersale species enim dicit naturam.

Rñdeo.Dictum Auic.sic debet intelligi,nā intendit ꝓducere spēm non quidem ꝑ se subsistentem,sic.n.argm̄ cōcluderet,sed intendit,mediante indiuiduo producto. ita tñ ꝙ non ꝓducitur indiuiduum nisi ut saluetur spēs, unde si spēs rei corruptibilis,posset ꝑpetuo saluari in uno indiuiduo, nō ꝓducerentur plura indiuidua. In ꝓductione ergo indiuidui, nā ꝓ tanto intendit spēm,quia rō ꝓducendi indiuiduum nō est ipm indiuiduum,sed nā specifica in indiuiduo,patet autē ꝙ hæc ꝯñtia non ualet, nā in ꝓductione indiuidui intendit spēm,ergo spēs est ꝑmus & ꝑ se terminus ꝓductionis, licet enim sit primum intentum in productione, non tamen est necesse ꝙ sit primo productum.

Tertium est logicum sic,sortes ꝑ se sanatur, sortes ꝑ se ē hō,ergo hō ꝑ se sanatur,ergo non ꝑ accñs,qđ est ꝯtra phm in tex.qui dicit ꝙ medicus non sanat hoiem nisi ꝑ accidēs.

Rñdeo. Ant.and.dat plures rñsiones,quæ an ualeant non curo,ego aūt ad mentem.b.Tho.rñdeo dupl'r, ꝑmo ꝙ argumentum non ualet eo ꝙ ly ꝑ se non tenetur uniformiter in maiori & in minori,nam in ma.tenetur subiectiuæ,sortes .n.ꝑ se sanatur,quia ꝑ se,inquantum hoc sanabile recipit sanitatem in minori aūt stat ꝑdicatiuæ & essential'r qm̄ hæc est in ꝑmo mō ꝑ se,sortes est hō,& in conclōne fit transitus a ꝑ se ꝑdicatiuæ ad ꝑ se subiectiuæ: Iō argumentum non ualet.

Dico secundo ꝙ admisso argumēto. Minor est falsa, nā licet sortes ut sortes ꝑ se sit hō, tñ ut sanatur non ꝑ se est hō. Accidit.n. sanato esse hoiem & id vř esse ad mentem pħi, nam dicit in tex. Sed Caliam aut Socratem aut aliquem dictorum, cui accidit eē hoiem, cui.s. ut sanatur accidit, cui esse hoiem, nam ut inquit.b. Tho. exponens licet hæc sit ꝑ se, Socrates est hō, hæc tamen est ꝑ accidens, curatus uel sanatus est hō.

Quartum est si duo sunt eadem realr, quæcūqꝫ passio realis conuenit uni ꝑ se conuenit & alteri, quia passio fluit ex ꝓpriis ꝑncipiis subi, ex. 1. poste. & quorūcunqꝫ sunt eadem ꝑncipia ꝑ ꝯñs sunt eedem passiones. Sed vl'e & singulare sunt eadem realr ut conceditur ab oibus: & corruptio ac gñio ꝑ se competit singulari ſm Aristo. hic ergo & uniuersali. ergo gñio ita ēst per se circa vniuersale sicut circa singulare.

Rñdeo, dico ad maiorem ly ꝑ se pōt sumi duplr ꝑmo pro secundo mō ꝑ se, secūdo ut distinguitur contra ꝑ aliud si sumitur ly ꝑ se in maiori ꝓ scd'o mō ꝑ se concedo eā, nam in hoc sensu, utraqꝫ istarum est ꝑ se, sortes est risibilis, hō est risibilis. & concedo totum argumentum, nec est contra nos. Cōcedimus.n. ꝙ utraqꝫ istarum est ꝑ se, sortes est gñabilis, Hō est gñabilis si sumit ly ꝑ se in ma. ut distinguitur contra ꝑ aliud nego maiorem & ꝑcipue in his quæ non sunt idem conuertibilr sicut contingit in ꝓposito, licet.n. singulare & vl'e sint idem realr, nō tamen conuertibilr ut patet. & iō nō inconuenit. ꝙ eadem passio conueniat uni ꝑ se.i. non ꝑ aliud & alteri non ꝑ se, sed ꝑ aliud, sicut hō ꝑ se.i. non ꝑ aliud ē risibilis. Sortes aūt non ꝑ se, sed quia participat hoiem est risibilis, sic est in ꝓposito, nam sortes ꝑ se.i. non mediante alio gñatur, quia singulari ꝓprie competit esse. Hō aūt non ꝑ se sed ꝑ aliud i. mediante indiuiduo gñatur, quia hoi non cōuenit existere nisi in indiuiduis. & ꝑpea dicit Arist. in tex. ꝙ medicus sanat hoiem ꝑ accidens.i. ꝑ aliud, quia mediante Calia aut Socra. qui sanat ꝑ seipm. Patet ergo ꝙ argumentum nō cōcludit, quoniam ly per se ut distinguitur contra per aliud in eo ꝙ est gñari ita conuenit singulari ꝙ non conuenit vl'i.

Et aduerte ꝙ Io. Iandu. in. 1. metaph. in. q. 16. adeo exti-

mat hoc argumentum, q᷑ concedit v̄le esse p̄mo & p̄ se gn̄abile & corruptibile. Ad qd᷑ non fuisset astrictus, si cōsiderasset distinctionem de ly per se, sicut nos exposuimus.

Iterum aduerte q᷑ Iandu. ad id deductus est, quia non ↄsiderauit, quō stat q᷑ aliquid sit p̄ se intentum, & tamen nō p̄ se gn̄atur, & aliquid p̄ se gn̄atur, qd᷑ tamen non est p̄ se intē tum, nam p̄mū uerificatur de sp̄e, & scd̄m de indiuiduis Iandu. aūt existimauit, oē p̄ se intentum, p̄ se gn̄ari, & oē non p̄ se intentum non p̄ se gn̄ari, qd᷑ tamen est falsum ut declarauimus, nam nā in gn̄one intendit sp̄em. & tamen non p̄ se, sed mediante indiuiduo genito, gn̄at sp̄ēm. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 8. si ob̄m sensus est v̄le an singulare.

Amplius aūt sensuum, neq; unum sapiam ponimus. cum his singulorum. i. singularium cognitiones maxime proprie sint. In prologo.

CIRCA hanc qōnem tria agenda sunt. Primo p̄babitur q᷑ ob̄m p̄mum tam in sensu. q̄ in intellectu est v̄le. Scd̄o declarabitur in quo stat distō inter obiectū intellectus & obiectum sensus licet utrius obiectum sit v̄le. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad p̄mum p̄batur multipl̄r v̄le esse ob̄m sensus, nam quo ad intellectum cōiter conceditur. Arguo igit̄ p̄mo auctoritate p̄hi, deinde rōne. Dicit p̄hs in. 2. poste. sensus est v̄lis. sentire aūt singulare & in. 2. de aïa text. 63. uisus non decipitur circa colorem, quoniam color, neq; auditus circa sonum quoniam sonus: sed circa coloratum, ex quo vr̄ intendere, q᷑ sensus uisus uersatur non solum circa hunc uel illum colorem. sed circa colorē cōiter & uniuersaliter sumptum, similiter auditus circa sonum.

Rōne aūt sic, si singulare est p̄mum ob̄m sensus, cū p̄ma ob̄a diuersificent potentias & idem sensus feratur in multa singularia, puta uisus in hūc & illum colorem. ergo uel erūt multæ potentiæ uisiuæ. sicut sunt multa singularia uisa, uel uidebit tm̄ unum singulare, quorū utrūq; est falsum ut p;.

Præterea si singulare est obm sensus, ergo uel singulare inqtum hoc singulare & hoc non. quoniam tantum hoc singulare sentiretur. uel singulare inqtum abstrahit ab hoc & ab illo singulari si sic, cum illa singularitas sit quædã cõitas habetur intentum, ex hoc. n. sequitur ꝙ singulare ut singulare non est obiectum sensus.

Quantum ad secd'm declarandum est, in quo sensu vl'e est obm intellectus. & in quo est obm sensus. ut seruetur distĩõ iter obm formale intellectus. & obm formale sensus. Aduerte igitur ꝙ stat distĩõ in duobus. Primo in duplici acceptione ipsius nãæ vl'is. Secundo in diuerso modo attingendi & ferendi in ipsam naturam uniuersalem.

Pro euidentia pmi aduerte ꝙ. b. Tho. in pma secũdæ. q. 29 art. 6. format hanc distĩõnem. De vl'i cõtingit loq dupl'r uno mõ sm ꝙ subest intentioni vl'itatis, alio mõ dicitur de nã cui talis intentio attribuit alia est. n. cõsideratio hoĩs vl'is. & alia hoĩs i eo ꝙ hõ. Si igitur vl'e sumatur pmo mõ sic nulla potentia sensitiuæ partis nec apphẽsiua nec appetitiua pt in ul'e. quia hoc ul'e sit p abstrastionem a mã indiuiduali, in qua radicatur oĩs potentia sensitiua, põt tamen aliqua potẽtia sensitiua, tam apphẽsiua q̃ appetitiua, ferri in aliqd' ul'iter sicut dicimus obm uisus est color sm genus nõ quia uisus cognoscat colorem ul'em. sed quia color sit cognoscibilis à uisu non conuenit colori inqtum est hic color sed inqtum ẽ color simpl'r. Hæc. b. Tho. ex quibus elicitur ꝙ licet tã sensus q̃ intellectus p obo hẽant vl'e, diuersa tamẽ rõne quoniã obm intellectus est ul'e formale. obm aũt sensus est ul'e. i. nã cõis cõiter & ul'iter considerata. & non singulariter. q̃ nãm cõem ut sic. non dicimus ul'e actu hoc. n. fit p intellectũ, sed pxima aptitudine est. n. talis nã, cui põt intellectus intentionem ul'itatis attribuere.

Pro euidentia secundi, adurete ꝙ licet ul'e sit obm i sensu & in intellectu. tamen alia rõne attingitur ab intellectu & alia a sensu, intellectus. n. attingit vl'e. sub rõne ul'itatis sensus aũt non. sed rõne singularitatis. ita ꝙ singularitas est rõ sine qua non. & hæc diuersitas attingentiæ puenit ex diuer

sitate spẽi intelligibilis.& spẽi sensibilis. Nam quia spẽs intelligibilis est abstracta a phantasmatibus.& rep̄sentat rē sine cōditionibus indiuiduantibus. iō intellectus actuatus tali spē, fertur sup nām u'lem. ut u'lis est. i. ut abstracta a singularibus.& quoniam spēs sensibilis remanet cōiuncta ɔdōnibus indiuiduantibus iō non rep̄sentat u'le nisi ɔtractum ad hoc uel illud singulare & q a sensus nō fertur in obm nisi actuatus spē sensibili, inde est ꝙ sensus nō cognoscit nām u'lem, nisi mediāte singularitate. Hinc patet ꝙ licet sonus ſm gen⁹ sit obm auditus, tñ nō audit sonū nisi mediāte hoc uel illo sono, & grā huius dixit pħs in. 2. poste. sensus est u'lis. s. obi sentire aūt est singulare. q. d. Tā intellectus q̄ intelligere est circa u'le. ut u'le est. sensus aūt licet habeat u'le ꝓ obo, tñ p actū sentiendi non attingit u'le nisi mediante singularitate.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ contra hanc determinationem sic declaratam non inuenies argumenta difficilia, qm̄ licet apud pħm &. b. Tho.& Commenta. inuenias ꝙ sensus est tantum singularium. uel ꝙ tantum singularia cognoscit uel ꝙ cognitiones singularium sunt maxime ꝓprie sensuum ex his non concluditur aliud, nisi ꝙ non fertur in v'le ut v'le sed mediante singularitate uel potes dicere ꝙ obiectum quidem sensus. est v'le quantum autem ad attingentiam est singulare eo ꝙ v'le non attingitur a sensu, nisi quia aliquod singulare sub v'li contentum attingitur, non. n. color uidetur nisi quia hic uel ille color uidetur. & tamen color ut color intelligitur, dato ꝙ nullus singularis color intelligatur.

Tu tamen aduerte ꝙ illud argumentum solitum fundari super dictum pħi in libro de somno et uigilia cuius est actus eius est potentia. Sed sentire est singulare ex. 1. poster. ergo sensus est singularis. s. quo ad obiectum. Hoc inquam argumentum non est difficile. Nam dictum pħi in de somno & ui. intelligitur quo ad subiectum ut sit sensus. in eodem subiecto est actus.& potentia a qua est actus, uerbi gratia sicut intellectus est tantum in anima.& non in coniuncto. quia est potentia non organica. sic intelligere est subiectiue tantum ī anima.& econuerso. In proposito non pōt concludi aliud ni-

si q in quo recipitur sentire in eodē recipitur sensus.s.in con iuncto.& non in sola anima.

Aduerte etiam q si dictum p̄bi exponeretur quo ad obie ctum.ut sit sensus.actus & potentia a qua est actus sunt eius dem obiecti,nullum sequitur inconueniens. Tenemus enim q obiectum sensus & sensationis est vl'e,nec intendit p̄bs cū dicit,sentire est singulare.q obiectum sensationis sit singula re,sed q sensus cuius obiectum est vl'e,non exit in actum sen tiendi nisi mediante aliquo singulari . contento sub illo vl'i. ut in hoc distinguatur actus sentiendi ab actu intelligendi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.9.si metaphysicus considerat om nes quidditates tātum in uniuersali uel etiam.in particulari.

Sapientem scire omnia ut decet accipi mus &c. In prologo.

CIRCA HANC quæstionem intendo declarare quid senserit Commenta.&.b.Tho. & Scotus dimis sis friuolis,quorundam modernorum. Sic ergo pro cedendum est. Primo præponentur aliqua pro declaratione tituli. Secundo ponentur conclusiones decisiue. Tertio decla rabitur differentia intet metaphysicam & alias particulares scientias in considerādo easdem quidditates. Quarto soluen tur quædam dubia.

Quantum ad primum pro noticia tituli aduerte quinq.

Primo aduerte q duplex est quidditas quædam ĩ mā . ut entia corporea tam simplicia qualia sunt el'nta & cōposita. Quædam separata a materia.ut Deus & intelligentie.

Secūdo aduerte q de quidditate separata a mā s'm esse po test haberi quatruplex conceptus. Primus est transcendens . Deus est ens unum uerum bonum &c. Secundus est gene ralissimus ut Deus est suba & intelligentia est suba. Tertius subalternus ut Deus est suba incorporea. Quartus est ue specificus in quo nā abstracta sub propria & formali sua ... entia concipitur, puta si concipiatur Deus sub ratione ...ndo concipitur homo sub sua specifica dif

ferentia. Sed aduerte ꝙ pro nunc non est discutiendum. an Deus contineatur sub generalissimo & subalterno. nam mihi sufficit pro nunc, ꝙ ea quæ prædicãtur de Deo, ut substãtia incorporea. uel sunt genera. uel se habent ad modum generum ex his conceptibus tres possunt a nobis haberi nãliter & ex sensatis ut manifestabimus in lib. 2. quartus autem pro hac uita est nobis impossibilis. Tunc. n. cognosceremus pro præsenti statu abstracta quidditatiue, quod manifestabimus esse impossibile in. 2. libro.

Tertio aduerte ꝙ quatuor genera causarum pertractantur a metaphysico & a physic. ut patet in. 5. metaph. & in. 2. physi. sed diuersa ratione, nam pertractantur a physico ut cõcernunt motum, unde non considerat de efficiente nisi ut agit per motum, nec de mã nisi ut est subiectum transmutationis & ut est receptiua formæ introducende per motũ, nec de forma nisi ut est terminus transmutationis. uel ut est pncipium formale actionis physicæ, nec de fine considerat nisi ut est acquisitus per motum, metaphysicus autem considerat efficiens ut producens. & non ut transmutans physicæ. Datur. n. actio sine motu unde inquit Commenta. in libr. 9. met commen. 1. potentia & actus dñr in pluribus quã in rebus transmutabilibus. mãm uero considerat inquantum est ens & potentia. & pars quidditatis, formam uero inquãtum est ens & actus & quidditas uel pars quidditatis. finem autẽ inquantum est bonum et perfectio nãæ, ad quod rei nã ordinatur. unde dato ꝙ nulla res attingeret finem suum nisi per motum. prior tamen est ratio ordinis in re ꝓm esse, quam secundum operationem, sed dices si metaphysicus quatuor causas pertractat. quare dicit Commenta. in. 1. physi. commen. 1. Metaphysicum tantum tres causas considerare? excludit enim materiam.

Respondeo pro tanto excludit mãm. quia magis concernit motum & transmutationem quam alie causæ. unde per motum & transmutationem cognita est ut patet in. 1. physi. & in. 8. metaph. cum hoc tamen stat ꝙ potest considerari, ut ens, ut potentia ut pars quidditatis.

Quarto aduerte q ly considerare quidditates invli uel in particulari intelligitur quo ad prædicata ulia uel specifica puta considerare lapidem, ut est suba ut corpus, ut unus ut cõpositus ex mã & forma, est considerare quidditatem lapidis in uli, eo q in illis prædicatis plura alia conueniunt. Considerare uero lapidem ut sic mixtum, ut grauem, ut aptum descendere ad centrum, est cõsiderare quidditatem eius in particulari, eo q talia prædicata ducunt nos in cognitionem distinctam de lapide.

Quinto aduerte, q ly considerare quidditates rerũ in par ticulari, potest intelligi dupl'r. primo absolute. s. ultimate sistendo in tali consideratione, ut si cõsiderarem quidditatem hominis, ut est quiditas hominis, secũdo resolutiue. i. reducendo talem considerationem ad ens, & ad principia entis, uel proprietates entis ut si considero qudiditatem hominis, ut ens ut actus ut res &c. His prænotatis deueniendum est ad conclusiones.

Quantum igitur ad secundum ponuntur tres conclusiones responsiue.

Prima conclusio. Metaphysicus considerat omnes rerum quidditates in uli, probatur sic scientia cõsiderans subiectum cõmunissimum & passiones cõmunissimas, quæ saltim distinctim conueniunt omnibus rerum quidditatibus, cõsiderat omnes quidditates fm illas ratiões cõmunes. Hæc patet ex ratione subiecti adequati & cõmunissimi, nam de ratione eius, est ut omnia de quibus ipsum & passiones suæ prædicãtur, considerentur in scientia, aliter non esset adequatio inter subiectum & scientiam. Sed ens & passiones entis, conueniunt saltem disiũctim omnibus quidditatibus. Omnis enim qudiditas est ens, & unum uel multa ẽ simplex uel composita est necessaria uel contingens, est finita uel infinita &c. ergo omnes quidditates sub hac consideratione uli, considerantur a metaphysico.

Secunda conclusio. Metaphysicus non considerat omnes rerum quidditates in particula. i. quo ad prædicata propria & specifica probatur in particularem & distinctam noti-

ciam oīum quidditatum,nō poteſt nos deducere ratio entis nec ratio proprietatum entis,eo q̄ omnibus entibus conueniunt ſaltem diſiunctim , ergo per habitum metaphyſicum non poteſt haberi de omnibus quidditatibus particularis & diſtincta noticia. Antecedens patet,conſequentia uero probatur,quia formalis ratio obiecti eſt illa per quam attingitur quicquid eſt attingibile per potentiam ſiue per ſcientiam.ut patet in obiecto uiſus,nam unumquodq̧ intantum eſt uiſibile,inquantum participat nām & rōnem coloris aut lucis, cum ergo per rōnem entis & proprietatum eius, nihil ſit cognoſcibile , niſi inquantum ei conuenit ens, & proprietates eius & non ultra,manifeſtum eſt,q̄ per habitum metaphy. nō poteſt haberi particularis noticia omnium quidditatum.

Tertia concluſio,licet metaphyſicus cōſideret omnes qdditates in uli & nón omnes in particulari,tamen quidditates ſeparatas conſiderat in uli & in particulari,ſaltem ſm conceptus aggregatos illis tantum conuenientes. Quod conſideret in uli patet per primam conclōnem.Quod autem ī particulari per conceptus aggregatos probatur,nam ſuba ſeparata cognoſcitur ſub hoc conceptu,quód eſt ſuba eterna immālis,actus,intellectualis,ſine magnitudine,īmutabilis, inalterabilis īfinite uirtutis,& iſte cōceptus quo ad omnes partes ſimul iunctas,cōuenit ſoli Deo , & ſi remoueatur illud infinite uirtutis,competit aliis intelligentiis & nulli alteri. Sed hunc conceptum non format alius niſi metaphyſicus ut manifeſtum erit in li.12.eo q̄ trahitur ex conceptu entis & ſbe & neceſſarii.& ſimplicitatis.& independentie. & actus quæ omnia ſunt de conſideratione metaphyſici,ergo quidditates ſeparate conſiderantur a metaphyſico,non ſolum in uli. ſed etiam in particulari,ſignanter autem dixi,quo ad conceptū aggregatum.qm̄ conceptum ſimplicem quidditatiuum a pori de ſeparatis habere nō poſſumus.& ideo licet ad metaphyſicam ſm ſe dictam id pertineret non tamen ad metaphyſicā quam habet pbs,nec ut uiator poteſt habere.ſed id relinquitur alteri ſtatui.

Quantum ad tertium declarandum eſt reſolute qūo dif-

ferant metaphysica & alie scientiæ in cõsideratione quiddita tum. Aduerte igitur ꝙ metaphysicus considerat hoiem ut ẽ ens ut sub̃a ut compositus ex mã & forma physicus autem considerat. ut est ens mobile ẜm gñonem & corruptionem propter principia sua intrinseca. s. propter mãm annexam, priuationi propter qualitates actiuas & passiuas, propter for mam non pficientem totalr̃ potentialitatem mãæ, & ꝙ est mobile motu uegetationis inquantum est corpus animatũ. Item metaphysicus considerat lineam ꝙ est accidens ꝙ est quantitas, ꝙ est totum cõpositum omogeneum. Geometra autem considerat ꝙ causatur a puncto, ꝙ est sola longitudo ꝙ est recta uel obliqua. ꝙ est principium omnis figure. Et qm̃ impoſſe est concipere, rem quo ad predicata propria nisi pus concipiatur quo ad prædicata ulia. eo ꝙ illa prius cadunt in nostro intellectu. ideo metaphysica fundat & firmat omnes specificos conceptus. ita ꝙ meretur dici. ipsam solam considerare quod quid est. ut dicet pħs in. 6. lib. uerum quõ sit uerum dictum pħi, declarabimus in lib. 6.

Totam determinationem huius quæsiti reputamus de mente Commenta. qui dicit i. 6. li. commen. 1. Ista scientia habet considerare de omnibus speciebus entium inquantum sunt entia & de mente. b. Tho. qui dicit in. 4. libr. exponens textũ scd̃m, in quo dicit pħs. Quapropter & entis inquãtum ens est. quascunq; speculari species unius scientiæ est. Super quem inquam textum inquit. b. Tho. Hoc aũt dicit. quia nõ oportet ꝙ una scientia consideret de oibus speciebus unius generis ẜm proprias rationes singularum spẽrum. sed ẜm ꝙ conueniunt in genere. Secundum autem proprias rationes pertinent ad scientias speciales, sicut est in ꝓposito, nam om nes subæ inquantum sunt entia uel subæ pertinent ad considerationem huius scientiæ inquantum autem sunt talis aut talis suba, ut leo uel bos pertinent ad scientias speciales &c. Et etiam est de mente Scoti. qui in. 1. sent. in. q. 1. prologi in 3. argumento contra pħos inquit. Hoc est quod dicit pħs in 1. metaph. ꝙ oportet sapientem omnia cognoscere aliqualiter. i. in ulĩ & non in particulari. & subdit. qui. n. nouit ulia,

nouit aliqualiter omnia subiecta &c. ecce q per ly in uniuersali, & non in particulari. patet quod concordat cum determinatione facta.

Quantum ad quartum aduerte q contra determinationem factam plura insurgunt dubia.

Primum est propter, quid est q metaphysicus considerat subas abstractas in uli & in particulari quantum potest. mãles autem tantum in uli, cum uideatur eadem ratio, nam qdditas materialis ut quidditas, ita abstrahit a motu sicut qdditas immaterialis.

Respondeo non est eadem ratio, qm̃ cum sit proprium metaphysici considerare abstracta a motu & a mã, maxime debet considerare ea quæ sunt abstracta ẞm esse & ẞm rõnẽ talia autem sunt entia separata, quæ dicuntur entia diuina, entia uero mãlia, licet ut sunt quidditates abstrahãt a motu ẞm considerationem, tamen ut sunt in rerum nã & in particulari ut leo lapis &c. concernunt motum & etiam mãm ut est subiectum transmutationis & ideo non est eadem ratio.

Potest etiam dici q metaphysica est duplex. s. communis & applicata. Cõmunis est illa quæ traditur in libris præcedẽtibus lib. 12. Quoniam in illis agitur de ente de cõmunibus diuisionibus entis & proprietatibus eius. Applicata est in lib. 12. i quo agitur de ente separato a mã ẞm esse. Dico igitur q licet non pertineat ad metaphysicam cõmunem considerare de quidditate abstracta in pticulari sicut nec de qdditate mãli, tamen id pertinet ad applicatam, quo proprie uersatur circa abstracta ut manifestabitur in lib. 12.

Secundum est stante determinatione facta uidetur metaphysica esse imperfectior physica. nam cognoscere in uli est cognoscere confuse. & ut sic imperfecte, cognoscere autem in particulari, est cognoscere distincte & ut sic perfecte. Sed ẞm determinatiõem factam. metaph. cognoscit quidditates in uli & physica in particulari. ergo &c.

Respondeo, dignitas metaphysicæ debet attendi penes modum considerandi ens & quæ enti per se insunt & cognoscendi subas separatas & qm̃ illa sunt difficillima cognitu, &

maxime pficiunt intellectū iō est pfectior aliis scientiis nā & alie scientiæ præsupponunt cognitionem entis,& eorū quæ enti per se insunt.cum autem comparatur metaphysica physicæ quo ad cognitiōem quidditatum in particulari illa comparatio est per accidens, & ideo non inconuenit ut sic ꝙ sit imperfectior physica,sed hoc est fm quid,nam cognitio entis.& proprietatum eius,& cognitio subarum separatarum præponderat huic imperfectioni.Quare concedimus ꝙ metaphysica respectu physicæ est perfectior simpliciter.& imperfectior secundum quid.

Tertium est,Quia uidetur ꝙ metaphysica habeat considerare hominem non solum in uli,sed inquantum homo est & silr alia nālia,nam ut quidditates sunt præcedunt motum & omnem mutationem cōparantur.n.ad motum & mobilitatem,sicut cōparatur suba ad accidens.Cōstat autem ex.7. lib.ꝙ suba est prior accidente & tempore & cognitione in illo ergo priori cogniscibilis est. & non a physico, quia in illo priori abstrahit a motu ergo a metaphysico.

Respondeo.Hoc argumētum est tante efficacie apud Scotum,ut negauerit ens mobile eē subiectum in physica eo ꝙ credidit ly mobile esse passionem,& sic constitui unum per accidens cum dr ens moblie.Sed apud Thomistas est facilis solutionis,nam ly mobile uel mobilitas duplr accipitur,primo ut ē formalis & quidditatiua ratio entis mobilis sicut rationale uel rationalitas in homine, & ut sic præcedit omnē demonstrationem nālem,& præsupponitur ei,sicut in scientia quæ habetur de homine præsupponitur animal rationale ut principium demonstrandi passionem de homine, alio modo sumitur mobilitas,prout est passio entis mobilis quæ non est nisi aptitudo ad motum,sicut risibilitas est aptitudo ad risum & in hoc sensu non præsupponitur sed demonstratur,de ente mobili, sicut passio de subiecto . Cognitio ergo humanitatis & aliarum quidditatum naturalium, i illo priori pertinet ad physicum qm licet abstrahat a mobilitate ut ē passio,non tamen ut est ratio formalis sui proprii & adequati subiecti.Hæc pro præsenti quæsito sufficiant.

Quæstio.10.

Quæstio. 10. si maxime uniuersalia sunt difficillima ad cognoscendum.

Fere autem. & difficillima sunt ad cognoscendum quæ maxime sunt uniuersalia. In prologo.

CIRCA hanc. q. aduerte ꝙ sua difficultas stat in diuersis dictis Arist. in quibus videtur sibi contrarius, nã in. 1. physi. tex. 2. dicit ꝙ magis u͞lia sunt nobis prius nota ergo facillima cognitu non. n. a difficilioribus incoandum est ut patet. Hic autem dicit ea difficillima cognitu. Pro resolutione igitur huius apparentis contrarietatis tria agenda sunt, primo ponentur quædam distinctiones secundo cõclusiones resolutiuę, tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad ꝑmum aduerte, ꝙ aliqua pñt dici maximæ v͞lia dupl͞r. s. ꝭm cãlitatem & ꝭm ꝑdicationem, iuxta ꝑmum membrum, Deus & intelligentiæ sunt maximæ v͞lia, q͞m sũt ꝑma & v͞lissima ꝑncipia entium, ut manifestabitur in li. 12. iuxta sc͞dm membrũ, ens & reliqua transcendentia & actus & potentia &c. sunt maxime v͞lia, quoniã de oĩbus ꝑdicantur simpliciter uel disiunctim.

Iterum aduerte ꝙ maximæ u͞lia ꝭm ꝑdicationem dupl͞r considerari pñt. Primo quo ad cognitionem cõfusam. Sc͞do quo ad cognitionem distinctam, quarum utraq; quid sit cõsiderando v͞le inquantum totum dffinibile & inq͞tum totum contentiuum suorum inferiorum uidebis in trac. n͞ro de trãscendentibus in. 1. cap. ubi inuestigamus primum cognitũ.

Quantum ad sc͞dm ponuntur tres concl͞ones r͞nsiuæ. Prima. Maximæ v͞lia ꝭm cãlitatem sunt difficillima ad cognoscẽdum ꝓbatur, cum oĩs n͞ra cognitio ortum hẽat a sensu quæ maximæ sunt remota a sensu difficillima sunt cognitu. Sed maximæ v͞lia in causando ut declarabitur in li. 12. cum sint im̃ãlia, nullam habentia magnitudinem, sunt maximæ remota a sensu. ergo &c. Confirmatur dicto p͞bi in. 2. metaph. ubi comparat intellectum n͞rum in intellectione hm̃oi v͞liũ ad oculum noctuæ ĩ uisione luminis solaris, & aduerte ꝙ de

d

talibus ulibus intendit ꝓprie pħs in ꝓlogo cum dicit. Sed fe re aũt & difficillima ea ſunt hoibus ad cognoſcendũ quæ maxime ſunt ulia. Nam a ſenſibus ſunt remotisſima. uerum qa & de maxime ulibus in p̃dicando poteſt dictum pħi intelligi qm̃ cum ſenſus ſit tm̃ ſingularium, & licet eius obm ſit ule ut declarauimus ſupra, tñ nõ attingit ule niſi mediãte ſingulari, maxime vlia uñr eẽ remotisſima a cognitiõe ſẽſuũ. ex ꝯñti uñr eẽ difficillima cognitu. iõ ponunt ꝯcl'ones ſequẽtes.

Secunda. Maxime ulia in p̃ndo. quo ad cognitionẽ confuſam, non ſunt difficillima nobis ad cognoſcendum, imo faciliora ꝓbatur A maxime ulibus innata eſt nobis uia ꝓcedendi. nam de unoquoq; p̃mo apphendimus ꝙ eſt ens. ꝙ ẽ unũ uel multa, ꝙ eſt ſubã uel accñs, ꝙ eſt in potentia uel in actu. ꝙ eſt ſimplex uel compoſitum &c. Sed uia hmõi ꝓceſſus neceſſe eſt ut ſit a notioribus nobis ex ꝯñti a facilioribus cognitu al'r eſſet uia inutilis. qm̃ ex ignoto non notificatur nobis alterum ignotum, neceſſe eſt ergo ut p̃ma apphẽſione, quæ eſt apphenſio confuſa ut declarauimus in trac. de tranſcendentibus, maxime ulia nõ ſint nobis difficillima cognitu, & de hac cognitione confuſa intendit in. 1. poſte. tex. 3. cũ dicit ſunt aũt p̃mum nobis manifeſta & certa confuſa magis. unde ex ulibus ad ſingularia oportet ꝓcedere &c. Qđ autẽ magis confuſa. i. magis ulia ſint p̃mo manifeſta nobis ꝓbat Ariſt. triplici ſigno qđ nunc p̃termittimus qm̃ id ſatis declarauimus, in epitomi noſtra ſuper libros phyſico.

Tertia. Maxime ulia in p̃ndo quo ad cognitionem diſtinctam ut hñt rõnem totius plura ſub ſe continentis explicite, ſunt difficillima ad cognoſcendum, ꝓbatur, ſi maxime ulia, quo ad explicitam continentiam ſuorum inferiorum debẽt diſtincte cognoſci eſt neceſſe ut cognoſcantur oẽs gradus entium & nãrum quæ ſub ipſis continẽtur. & quibus drĩis ſingula a ſeinuicem, differunt, p̃cipue aũt difficillima eſt continentia entis diſtincta ad intelligendum qm̃ inter purũ actũ & puram potentiam difficillimum eſt oẽs gradus medios diſtinctæ apphendere. Quos ſi quis apphẽderit ſm Auic. in li. 9. ſuæ metaphy. reputabitur felix. & iuxta hanc diſtinctam

cognitionem dixit Arist.in ꝓlogo metaphy.ꝙ maxime uľia ſunt difficillima ad cognoſcendum. Tu igitur aduerte ex his conclonibus pbm non eſſe ſibi contrarium qm in.1.phyſic. loquitur ſm ſecundam conclonem, in ꝓlogo aũt huius ſciæ loqt iuxta.1.ꝯclone, & pt interptari iuxta tertiã, quare &c.

Quantum ad tertium aduerte tria argumenta quibus ur poſſe cõcludi, ꝙ maxime ule nulla cognitione ſit notius aut ꝑus notum minus uľi, ex ꝯñti ſiue confuſæ ſiue diſtinctæ co gnoſcatur, nunq̃ erit facile ad cognoſcendum, ꝙ eſt contra ſecundam concluſionem.

Primo igitur arguitur ſic. Quæ ſunt ꝑora ſm nãm ſunt poſterius nobis nota, ſm pbm in.1.poſte. Sed maxime uľia ſunt ꝑora ſm nãm. Prius eſt.n.ſm naturam, a quo non cõuertitur ꝯñtia ſubſiſtendi, patet aũt ꝙ licet a minus uniuerſali ad maxime uniuerſale ualeat ꝯñtia ſubſiſtendi. non tamẽ econuerſo, nam bene ſequitur, hõ eſt. ergo ens eſt, non tñ ſequitur, ens eſt. ergo hõ eſt. Patet igitur ꝙ minus uniuerſale eſt poſterius ſm nãm. ex ꝯñti ꝑus notum. & facilius notũ, ſiue confuſæ ſiue diſtinctæ appræhendatur.

Rñdeo. Ad maiorem. ly ſm nãm põt hẽre duplicem ſenſum. Primo ſm nãm.i. ſm pfectionem nãæ. Scdo ſm nãm .i. ſm ꝓceſſum nãæ, qui eſt ab impfecto ad pfectum. ut patet in gñone uiuentium. ſi ſumatur ly ꝑora ſm nãm in ꝑmo ſenſu, conceditur maior ſed negatur minor. Ad ꝓbõnẽ eius dico ꝙ illa ꝓpõ, ꝑus eſt.n.&c. intelligenda eſt de prioritate nãæ ſm ꝓceſſum nãæ. & non de ꝑoritate ſm pfectionem nãæ. ſi aũt ſumatur in.2. ſenſu. nego maiorem. Ad ꝓbõnem eius dico ꝙ Ariſt. intendit de ꝑori ſm nãm iuxta ꝑmum ſenſum in quo conceſſa maiore negauimus minorem. Et qm in ꝓceſſu nãæ magis ule eſt ꝑus, ꝑus.n. gñatur aiatum q̃ ſenſitiuum & ſenſitiuum q̃ intellectiuum. iõ prius cognoſcimus & facilius magis uniuerſale q̃ minus uniuerſale.

Secundo. Compoſita prius & facilius cognoſcuntur quã ſimplicia, qm magis cadunt ſub ſenſu. Sed minus uľia ſe hñt ad maxime uľia, ſicut compoſita ad ſimplicia addunt.n. ſup ea, ut ſubſtantia addit ſuper ens & corpus ſuper ſubiectam

& sic descendendo.ergo &c.

Rńdeo.Maxime ulē pōt considerari inq̄tum diffinibile.& inq̄tum est contentiuum suorum inferiorum.In tex.p̄bi,cū dicit.Difficillima sunt hoī ad cognoscendum. quæ maximæ sunt uli̅a.considerantur uniuersalia.ut sunt contentiua suorum inferio℞.in quo sensu nego minorem,imo ē oppositū. q̄m magis uniuersale est totum.& minus ulē est ps subiua.

Probō aūt minoris respicit maxime uniuersale. ut ē qđdam diffinibile de quo nunc non est considerandum. Quod quidem an prius cognoscatur cognitione confusa in concipiendo ipsum,iam declarauimus in trac.de transcendētibus in cap.1.ubi determinauimus contra Scotum.

Tertio cāæ & p̄cipia sunt posteriora cognitione quo ad nos.q̄m p̱ effectus deuenimus in cognitionem cārum & p̄n cipiorum.eo ꝙ sunt manifestiora sensui. Sed maxime uniuersalia sunt causæ & principia.ergo &c.

Rńdeo.p̄mo pōt.negari minor de maxime uniuersali in p̄dicando.& de facto eam negauit Arist.contra Platonem ī lib.x.in tex.6.secundo pōt negari minor.licet.n.multotiēs cognoscamus causas p̱ effectus.non tñ est uniuersaliter ue℞. ut patet in mathematicis in quibus sunt demonstrationes a p̄ori.quæ p̱cedunt ex p̄mis ueris notioribus & causis cōclusionis.& in p̱posito a magis uniuersali deuenimus in cognitionem minus uniuersalis.ita ꝙ in tali p̱cessu. cognitio magis uniuersalis est causa & principium cognitiōis minus uniuersalis.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quia uero non actiua palam ex primis p̄bantibus.
In prologo.

SVPER hunc tex.quærendum esset,si hæc scīa est practica an speculatiua.uerum quia in lib.6. quæremus de numero sciarum speculatiuarum inter quas Aristo.numerat hanc sciam sub noīe theologiæ,cōsiderabimus ēt de praxi & speculatione.& unde sumatur scīa practica & specu.an ex ob̄o.an ex fine. Iō sustine usq̄ ad librum sextum ne fiat eiusdem inutilis repetitio.

Et qm̄ in toto.1.lib.imoratur circa sñias antiquorum de pncipiis & causis pmis entium, nec cadunt dubia circa hmõi alicuius momenti. Iõ sufficiat ptractasse qões pncipaliores fundatas in prohemio huius primi libri, nunc igitur ad quæsita secundi libri transeundum est.

Expliciunt qões super prohemiũ primi libri metaph. Frat. Chrisostomi Iauelli Canapicii or. pd. &c.

Incipiunt eiusdem quæstiones fundate super secundum librum metaphysicæ.

Super secundum librum septem occurrunt resoluenda.

1 Si prima principia sunt naturaliter cognita.
2 Si tota difficultas inueniendæ ueritatis. est ex parte intellectus nostri.
3 Si possumus cognoscere quidditatiuæ entia abstracta.
4 Si ex tex. 4. possumus elicere eẽ plura pncipia iproducta.
5 Si est processus in infinitum in causis efficientibus.
6 Si est processus in infinitum in causis materialibus.
7 Si est processus in infinitum in causis formalibus.

QVAESTIO PRIMA.

Si prima principia sunt naturaliter cognita.

Quasi sic uidetur habere, ut prouerbialiter dicitur. In ianuis quis delinquet textu primo, ubi Commẽtator inquit. & ista sunt principia cognita naturaliter habita a nobis in quolibet genere entium. Et. b. Tho. exponens inquit. Hmõi autem sunt prima principia naturaliter cognita. ut non est simul affirmare & negare de eodem &c.

CIRCA hanc qõnem sic ꝓcedemus. Primo ponemus distõnem de nãlr cognito. Secundo recitabimus duas opiniones, ex quibus secũda est ꝑipatetica. & illam sustinebimus. Tertio soluentur quædam dubia, quæ insurgent contra determinationem.

Quantum ad primum aduerte, ꝙ aliquid põt dici nãlr cognitũ duplr. Primo ꝯm actum ꝑfectum. & hoc esset qñ semꝑ & a ꝑncipio nr̃i esse & necessario illud cognosceremus. & hoc mõ dñr intelligẽtiæ cognoscere seipsas nãlr, eo ꝙ semꝑ sibiipsis pñtes sunt ꝯm esse intelligibile. secundo non ꝯm actum ꝑfectum, sed ꝯm potentiam ꝓpinquam & hoc est. qñ in nobis est sufficiens ꝑncipium talis cognitionis absq; expectatione ꝑncipii extrinseci dato ꝙ talis cognitio non sꝑ actu & a ꝑncipio nr̃i esse sit in nobis. Nam sicut dicimus motum lapidis deorsum esse nãlem lapidi. nõ quia semꝑ actu mouetur deorsum, sed quia in se habet sufficiens ꝑncipium huius motus. s. grauitatẽ siue expectatione alicuius impetus cãti ab extrinseco. qualis requiritur in motu uiolento aut in ꝓiectis, sic dicimus illud nobis nãlr cognitum respectu cuius hẽmus intrinsecum ꝑncipium & sufficiens cognitionis sine ꝑori cognitione intellectiua. & sine expectatione alicuius discursus. quod quomodo fiat declarabimus statim.

Quantum ad scdm aduerte ꝙ Plato in phedro tenet primum membrum distõnis positæ non solum quo ad ꝑncipia ꝑma. sed ẽt quo ad habitus sciẽtificos eo ꝙ ꝯm ipm aĩa creat cum habitibus scientificis, sed qđ eoꝝ obliuiscatur aut non possit uti, non est defectus ex parte aĩæ, sed ex eo ꝙ aĩa includitur in hoc corpe corruptibili, sicut in carcere. Sed ꝯtra hanc opinio. nunc non est disputandum, locus. n. est in fine 2. poste. ubi inuestigat Aristot. unde prouenit nobis cognitio primorum principiorum.

Aristo. aũt & oẽs ueri peripatetici tenent scdm membrũ distõnis reprobantes ꝑmum cuius reprobatio stat in hoc.

Qđ́ eſt cognitū nāl̃r ṗmo mō, eſt ſemp̱ & neceſſario cognitum & q̄ primum cognoſcens exiſtit in rerum nā, ſicut exemplificauimus de intelligentia intelligente ſe nāl̃r. Sed prima principia, non ſunt ſic a nobis cognita, nam in ſui ṗncipio, intellectus poł̃is eſt mere potentialis in gñe intelligibilium, unde uidemus ꝙ infans non cognoſcit ea. Præterea, cognitio primorum principiorum eſt intellectiua, nam circa ea ponitur habitus intellectus in. 6. ethico. Oīs aūt cognitio intellectiua p̄ceditur a ſenſitiua ex. 1. poſt. ergo non eſt nobis naturalis primo mō. Quod autem ſit naturalis ſecundo mō manifeſtatur ſic. Quādo obiectum mouet ſenſum, puta hæc magnitudo, & ſenſus phantaſiam, & phantaſma conſeruatū in phantaſia illuſtratum lumine intellectus agentis mouet intellectum poł̃em ad cognitionem incomplexi puta totius deinde partis, idem intellectus facit hoc complexum, totū ē maius ſua parte, & huic complexo aſſentit ſtatim p̱ ṗncipiū ſufficiens intrinſecum, qđ́ eſt lumen nāle intellectus agentis quo fit ſibi euidentiſſimum p̄dictum complexum, ſine ſuppōne alicuius prioris noti apud intellectū, & expectatione alicuius diſcurſus, & hoc eſt cognoſcere nāl̃r ſecūdo mō, & ex hoc pōt tibi eſſe manifeſtum, quare cognitio concł̃onum nō eſt nālis hoc mō, nam poſita tota uirtute intellectus agentis non fiet concł̃o euidens intellectui niſi deducatur ex aliquo prius noto apud intellectum & ſic cognitio concł̃onis nō p̄t eſſe prima apud intellectum, ſed ſupponit aliam. ſ. cognitionem principiꝰ a quo deducitur ex ꝯñti non pōt dici nāliter cognita ſed rōcinatiuæ, ex his igitur patet in quo ſenſu ṗma principia ſunt naturaliter cognita, & in quo non.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ contra hanc determinationem, quædam inſurgunt dubia.

Primum eſt. An eodem actu appræhendamus principiū & aſſentiamus illi.

Rñdeo dico ꝙ non, qm̄ aſſenſus ſupponit app̄henſionem. Sed idem nō ſupponit ſeipm̄. Præterea. Stat ꝙ eodem actu intellectus app̄hendam duo contradictoria. & tñ eis nō poſſum ſimul aſſentire aliter reputarem utrunq; eſſe uerum, ꝙ

est imposſibile ut declaratur in.4.lib.Qđ ſi inueneris Auic. ꝓ eodem accipientem ſcire & aſſentire, interꝑtandus eſt, ꝙ ſunt idem ſubo.nam eiuſdem intellectus eſt ſcire & aſſentire non tamen ex hoc ſequitur ꝙ ſint unus actus realiter.

Scd'm eſt. An aſſenſus principiorum ſit actus intellectus agentis uel poſſibilis.

Rñdeo hic eſt duplex opinio, quidam dñt ꝙ eſt actus ītel lectus agentis, nam arbitrantur ꝙ intellectus agens faciat ꝑma intellecta, quæ dñr prima principia & ad eorum cognitionem intellectus poſſibilis ſe habet mere receptiuæ, & ſm eos appħendere prima principia eſt actus intellectus agentis ſed aſſentire illis eſt actus intellectus poſſibilis, & fundant ſe ſup dictum Cōmenta.in.3.de aīa cōmen.36.dicentis, neceſſe eſt ut intellecta hīta a nobis nāliter, ſint ab aliq̄, qđ eſt in ſe liberatum a materia, & eſt intellectus agēs. Hæc Cōmen.

Sed hæc opinio falſa eſt, eo ꝙ ēt de mente Cōmen.in.3. de aīa cōmen.19. Intelligentia agēs nihil intelligit eoꝝ quæ ſunt hic: & ſm.b.Tho.non eſt ſubm alicuius hītus. Ad dictū Cōmen.rñdetur ꝙ uerificatur ī hoc ſenſu, ꝙ prima ꝑncipia ſunt intellecta non formaliter ſed uirtualiter ab intellectu agente ꝑ q̄to ſola uirtute luminis eius, fiunt euidentia intel lectui poſſibili & non uirtute priorum propoſitionum ex quibus deducantur ſicut deducuntur concluſiones.

Alii ergo melius dicunt ꝙ appħenſio & aſſenſus ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ, ē ellicitiuæ ab intellectu poſſibili eo ꝙ ipſius actio ꝓpria eſt intelligere. Appħendit aūt ea adiutus lumine intel lectus agentis, quo ſibi manifeſtatur ueritas primorum ꝑnci piorum & eodem lumine adeo ꝑficitur, ꝙ ſtatim non expe ctato alio diſcurſu eis aſſentit & id confirmatur ꝑ.D. Alber. in.1.de aīa dicentem, nihil eſt manifeſtius ī natura q̄ fons & origo oīs cognitionis, qđ eſt lumen intellectus agentis ꝑ il lud.n.lumen certificatur quicquid ſcitur & tunc iudicatur ſciri. quando illi conueniens reperitur.

Tertium eſt, an idem ſit principium formale.i. ſit eadem euidentia, qua aſſentimus principiis & concluſioni.

Hic ſunt duo modi rñdendi, primus eſt Pauli Soncinatis ī

4.metaph.q.ultima qui arbitratur ꝙ euidentia nec una nec plures eſt principium formale huius aſſenſus.& rõ ſua eſt,qa euidencia eſt relatio dicitur enim euidentia alicui euidentia ſed nulla relatio eſt principiũ formale actionis ſicut nec motus ex.5.phyſicorum ergo &c.

Sed decipitur,qm̃ euidentia eſt qualitas originatiue producta ab intellectu agente nec eſt uerum quod dicit eam eſſe relationem,quia dr̃ ad alterum ſic enim ſcientia eſſet relatio erit igitur euidentia relatiuum ſecundum dici quod non incõuenit eſſe principium actionis ſicut ſcientia eſt principium conſiderandi.

Secundus eſt melior,quem ſequor,& dico ꝙ poteſt teneri eſſe unam & eſſe plures,nam ſi loquamur de pncipio formali proximo,quo aſſentimus principio & proximo quo aſſentimus concluſioni, ſic ſunt plures,nam euidentia cauſata præciſe lumine intellectus agentis , aſſentimus principio.& euidentia cauſata ex diſcurſu fundato in principio per ſe noto,aſſentimus concluſioni, patet autem iſtas euidentias eſſe diſtinctas , qm̃ unam ſupponit aliam,& qm̃ ſunt a diſtinctis cauſis quales ſint lumen intellectus agentis.& diſcurſus,ſi uero loquamur de principio formali remoto quo aſſentimus concluſioni ſic,eſt idem cum eo quo aſſentimus principio p ſe noto,nam eadem euidentia qua aſſentimus principio uirtualiter aſſentimus concluſioni,eo ꝙ euidentia cauſata lumine intellectus agentis prout ſeruatur in principio ex quo deducimus concluſionem.eſt cauſa ꝙ aſſentiamus concluſioni & ſic poteſt dici ꝙ eadem euidentia primo aſſentimus principio ſecundario autem cõcluſioni uerum quia ibi loquimur de principio formali proximo tenendum eſt ꝙ iſte euidentie ſunt plures.

Quartum eſt ſi prima principia ſunt nãliter nobis cognita,unde eſt ꝙ non omnes aſſentiunt eis nam dicit Commẽ. in.2.lib.metaph.in commen.14.ꝙ aliqui homines ſunt, qui non poſſunt recipere primas propõnes propter tres cauſas.ſ. ꝑpter conſuetudinem quia ſunt nutriti a iuuentute in falſis & ꝑpter malam diſpoſitionem indiuidualem & propter pa

citatem exercitii in logica. Non ergo uidentur esse homini nãliter cognita. Quod.n.nãliter conuenit homini conuenit omni homini sicut esse risibile.

Respondeo prima principia sunt duplicia, quædam sunt primo prima, qui dñr dignitates quas Arist. defensat in.4.li. contra proteruientes, super quas omnis scientia fundatur. quædam sunt secundaria, quæ innotescunt ex primo primis ut ꝙ nãliter ex nihilo nihil fit. Qđ omnis forma recipitur ĩ propria mã &c. Quantum ad primo prima, dico ꝙ omnes potentes uti ratione, ut excludantur pueri & insensati eis assentiunt de necessitate. Quantum ad secundaria dico quod si sunt bene dispositi & recti iudicii eis assentiunt. uerum quia multi sunt mali iudicii, uel debilissimi ingenii, uel male assueti, ideo non est necesse ꝙ omnes potentes uti ratione, eis assentiant & de his principiis secundariis intelligendum est dictum Commen. Aduerte tamen ꝙ etiam si inuenirentur aliqui, qui negarent principia primo prima, propter hoc non sequitur quin sint nãliter cognita nam ꝙ est nãliter cognitum non est necesse ꝙ uerificetur pro quolibet indiuiduo, nisi sit nãliter cognitũ in primo sensu ut distinximus in quæstione. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 2. si tota difficultas intelligendi est ex parte nostri intellectus uel ex parte rei.

Forsan autem & difficultate duobus modis existente. Textu primo.

IN HAC qõne intendo primo pertractare opinionem b.Tho. & Commenta. qui in hoc concordant. Deinde opinionem Scoti & Anto. Andr.

Sententia. b. Tho. & Commen. stat in duobus, primo q̃a intelligere stat in quadam habitudine inter intellectum & obiectum intelligibile sicut comburere dicit habitudinem inter comburens & combustibile, in talibus potest prouenire difficultas ex parte utriusq;, nam si comburens sit debile. & combustibile sit ex se dispositum ad combustionem ut stipula sicca. difficultas cõbustionis erit ex parte comburentis, si

autem comburens sit potēs. & combustibile sit indispositum puta lignum uiride, erit difficultas ex parte combustibilis. Quod si comburens est debile & combustibile indispositū, erit difficultas ex parte utriusq; simul sic ĩproposito applicādum est circa difficultatem cognoscende ueritatis.

Secundo quia cognoscibilitas non consequitur ens ut ens est. sed ens in actu. ex. 9. lib. huius scientiæ, tex. 20. ubi inquit pħus palam quia potentia entia ad actum reducta inueniuntur. i. cognoscuntur sequitur q cum sint multa entia, que minimum habent de actu. ut mā motus. tempus. infinitum, priuationes negationes &c. q̄ sint parum cognoscibilia q ex consequenti difficultas cognoscendi sit ex parte rei. Cum etiam sint aliqua entia quæ ex nā sua sunt perfectissima & maxime actu ut entia diuina, & nobis sint difficillima ad cognoscendum manifestum est id prouenire ex debilitate nostri intellectus, qui se habet ad illa ut oculus noctue ad solem & hæc est intentio Commenta. in hoc. 2. lib. in commen. 1. ubi inquit. Cum difficultas compræhensionis est duobus modis rectū est ut difficultas in reb⁹. quæ sunt in fine ueritatis. s. in primo principio & in principiis abstractis a mā sit. s. ex defectu ex nobis & non ex illis qm̄ cum sint abstracta sunt ex se intellecta nāliter. & non intellecta quia nos facimus ea intellecta, sicut formæ materiales. Difficultas. n. in istis, magis est ex se quam ex nobis &c.

Sententia autem Scoti & Ant. And. opposita est. b. tho. & Commenta. circa quam duo agenda sunt. Primo ponētur eorum fundamenta. Secundo soluētur eorum rationes quas formant contra. b. Tho. & Commentato.

Quantum ad pmum aduerte q sententia Scoti & Anto. And. in hoc. 2. lib. q. 2. stat in hoc q tota difficultas cognoscēdi est ex parte nostri intellectus, respectu cuiuscunq; rei tam mālis quam immālis, & quia quo ad immālia cum eo conuenimus, ideo idem manifestare conatur de re māli, & facit hoc fundamentum cognoscibilitas sequitur rei entitatem, eo q ut inquit pħs in hoc. 2. lib. res sicut se habet ad esse, ita ad cognosci, ex hoc autem fundamento deducit, q equæ p-

fecte proportionaliter res mãles potentiales,,quãtum sit ex parte earum sunt cognoscibiles ab intellectu nostro sicut res immãles,licet non equæ perfecte simpliciter,& probat sic. Quia equæ perfecte proportionaliter motiue sunt nostri intellectus sicut res immãles, unumquodq;.n.mouet intellectum ſm gradum entitatis suæ.Et confirmat exẽplo.Paruus ignis equæ pfecte proportionaliter comburit paruum combustibile,sicut magnus ignis magnũ combustibile, & equæ faciliter,pportionaliter,licet nõ equæ perfecte simplr,eo q magnus ignis citius & intensius aget.

Hæc est sententia Scoti,quæ peccat in duobus, primo in fundamento adducto,non.n.cognoscibilitas sequitur entitatem ut entitas est,sed ut est actu uel ordinabilis ad actum ue adduximus in. .Metaph.& ideo dicit phs in hoc.2.lib.tex. 4.unumquodq; sicut se habet ue sit,ita & ad ueritatem & tu aduerte q non dicit ad entitatem,sed ut sit, esse autem dicit actum,& bene exponit Commenta.illic dicens,quanto magis fuerit pfectum inesse,tanto magis erit perfectum in essendo uerum,ex quibus elicio q sicut actus adiuuat cognoscibilitatem, sic potentialitas impedit & difficultat,sicut in exemplo Scoti siccitas adiuuat cõbustionem, & humiditas impedit & difficultat ita q difficultas est ex parte combustibilis humidi,& non ex parte ignis etiam parui,secundo peccat in deductione. Cum.n.res materiale sint sub conditione opposita intelligibilitati, quæ conditio est ipsa materialitas siue potentialitas, non sunt equæ perfecte proportionaliter motiue intellectus sicut immateriales,nec suum exemplum iuuat non enim exemplum est uerum, nisi in paruo combustibili inueniãtur dispõne faciẽtes pro combustione puta siccitas & caliditas,sicut supponuntur esse in magno combustibili.Vnde si in paruo combustibili sit intensa humiditas adeo impediet paruum ignem,q non aget in ipsum, exemplũ ergo non ualet nisi supposita uniformitate dispõnum ex parte utriusq; combustibilis. Sic in proposito, si res materiales non essent sub opposito cognoscibilitatis,equæ perfecte pportionaliter cognoscerentur sicut res ĩmateriales, non ta-

men equæ perfecte simpliciter, qm̃ cum in abstractis dentur gradus actualitatum quanto superiora tanto magis intelligibilia sunt, unde Deus est in supræmo intelligibilitatis. Sic dico in rebus materialibus cum sint diuersorũ graduum dato casu ꝙ non essent sub opposito intelligibilitatis adhuc nõ sequitur ꝙ essent eque perfecte intelligibiles.

Nunc igitur soluendæ sunt rationes Scoti, pro quanto mi litant contra. b. Tho. & Commentatorem.

Prima est talis, si res materiales sunt ſm se difficiles ad intelligendum ergo ad quęcunq; intellectum cõparentur erũt difficiles quod est falsum, ut patet comparate intellectui diuino, probatur consequentia. Quod ſm se est tale, cuicunq; comparetur est tale, ut patet de risibili in homine, qui ad qđ cunq; comparatus est risibilis.

Hæc ratio nihil ualat, nam admittatur primo ꝙ si Deus acciperet scientiam a rebus, uel eas per suas proprias naturas cognosceret, concedimus ꝙ cum difficultate res materiales potentiales cognosceret. Sed quia scientia sua est equiuoca scientiæ nostræ, rõ nihil concludit. Dico secundo ꝙ consequentia non ualet. Ad ꝓbationem dico ꝙ illa maxima uerificatur solum in prædicatis absolutis. In respectiuis autẽ non ualet, quale est esse cognoscibile, esse uisibile &c. Patet. n. ꝙ hæc est uera. Sol est ſm se cum difficultate uisibilis propter abundantiam suæ lucis, et tamen non sequitur ꝙ comparatꝰ cuilibet oculo sit talis ut patet in oculo aquile.

Confirmant autem Scotus & Anto. And. opinionem suã per ipsummet Arist. qui loquitur dubitatiue cum dicit, forsan autem & difficultate duobus modis existente. Deinde determinando se subdit. Non in rebus sed in nobis est eius causa, ergo &c.

Sed huic respondetur ꝙ licet translatio nostra habeat ly forsan tamen ea quæ est ex arabico est absoluta. Sic. n. dicit & cum difficultas eius sit duobus modis &c. nec est uerũ ꝙ pħs determinet se ad nos tantum in omni genere rerum. Determinat autem se ad nos quo ad immãlia, cum. n. dixisset, non in rebus sed in nobis est eius causa, statim subdit. Si-

cut enim nicticoracum oculi ad lucem diei, sic & animæ nostræ intellectus ad ea quæ sunt omnium naturæ manifestissima. Patet igitur sententiam .b. Tho. & Comment. esse magis consonam menti Aristote.

Aliam rõnem in defensionem Scoti, adducit quidem modernus Scotista, & est talis. Intellectus habet difficultatem in cognoscendo qñ est improportionatus obiecto. Sed hæc improportio est aut propter excedentem & perfectam entitatem obiecti ut in abstractis, aut ꝑpter minimam entitatem ut in rebus materialibus. Sed utraq; harum improportionũ est ex defectu nostri intellectus, & de prima quidem concessum est ab omnibus. De secunda autem sic probatur. Dicit Aristo. in lib. de sensu & sensato, quod si uisibile decrescit in minus in infinitum, necesse est uisum crescere in maius in infinitum, si debet tale uisibile uidere ergo ad cognitionẽ minimi cognoscibilis, necesse est potentiam cognoscitiuam esse perfectiorem. Quod ergo intellectus noster nõ possit cognoscere minima intelligibilia qualia sunt materialia potentialia est ex imperfectione ei⁹. Õis ergo difficultas intelligendi est ex parte intellectus, & nõ ex parte rerum, siue materialium siue immaterialium.

Respondetur. Hæc ratio peccat in duobus, primo non est eadem ratio de uisu & de intellectu, nam cum uisus sit potẽtia organica potest debilitari & confortari ex diuersa dispõne organi, & similiter uisio potest reddi facilis & difficilis ex tali dispõne & non solum ex parte uisibilis sic uel sic distantis, aut tante uel tante quantitatis intellectus autem inorganicus est, & ideo nõ uariatur facilitas aut difficultas intelligẽdi rem materialem ex parte intellectus, sed ex parte rei potentialis parum motiue intellectus nostri. Dico. 2. ꝙ non cõcludit intentum, licet .n. paruum uisibile cum difficultate uideatur propter defectum uisus, non tamen solum ꝑpter hoc sed propter defectum parui uisibilis, eo ꝙ non est sufficiens motiuum uisus. Idem dicendum esset ſm suum argumentũ de intellectu & re materiali. Propter quod uel nihil concludit uel concludit ꝙ difficultas non solum est ex defectu intel

lect⁹ sed etiam ex defectu obiecti parum cognoscibilis ex cõsequenti ex parte rei quod est contra Scotum.

Alia dubia quæ sint difficilia pro præsenti quæsito non occurrunt, nisi illud quod solet adduci ad probandum ꝙ uidetur intellectui nostro esse minus difficile intelligere immateriala quam materialia, eo quod cum sit immaterialis maiorem conformitatem habet cum immmaterlibus &c. Sed id non est difficile ad soluendum, qm̃ licet quo ad substãtiam sit conformis immaterialibus, tamen quo ad modum intelligendi magis declinat pro hoc statu ad materialia, nihil enim intelligit sine phantasmate & sua intellectio originatur a sensu, & ideo quo ad modum operandi elongatur a substãtiis ĩmaterialibus &c. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 3. si possumus quidditatiue intelligere substantias separatas.

Sicut enim nicticoracũ oculi ad lucem diei sese habent &c. Textu primo.

IN HAC quæstione tria agenda sunt. Primo. Quæ fuerit mens. b. Tho. Secundo quæ fuerit mens Scoti. Tertio quæ fuerit mens Commentatoris.

Quantum ad mentem. b. Tho. aduerte ꝙ stat in hac conclusione negatiua non possumus pro hac uita intelligere separata quidditatiue, & id clarum est ĩ exposstitione sua supra præmissum tex. & in. 1. parte. q. 12. arti. 12. uerum antequã prædictam cõclusionem deducam, declaro quæ sit quidditatiua cognitio ĩ uia. b. Tho. Aduerte igitur, ꝙ quidditatiua & perfecta idem sunt. Perfecta autem habetur tribus modis. Primo quando res cognoscibilis unitur per essentia cognoscenti, sicut qñ intelligentia est intelligens seipsam per suam essentiam apud pħm. Secundo qñ in cognoscente est species intelligibilis sufficienter repræsentatiua essentiæ rei cognoscibilis, ut si per speciem hominis intelligerem hominem. Tertio qñ cognoscitur effectus adequans uirtutem sue causæ & per ipsum cognosco causam. ut si cognoscerem effectũ adequantem uirtutem solis, perfecte cognoscerem solem & quidditatiue.

Ex his deduco conclusionem præmissam, primo quia nullum separatorum, potest nobis uniri per essentiam suam qm̄ s͂m doctrinam Aristo. in. 3. de anima, intellectus possibilis, q est omnia fieri, nullam formam recipit, nisi quam facit intellectus agens qui est omnia facere constat autem ꝙ non facit essentiam rei separate actu intelligibilem, qm̄ cum sit immaterialis est ex se intelligibilis, secundo intellectus possibilis nullam speciem recipit nisi abstractam a phantasmate uirtute intellectus agentis, nulla autem talis est sufficienter repræsentatiua sub̄æ separate, qm̄ cum sit sufficienter repræsentatiua obiecti materialis, a quo est sumpta, non potest exprimere naturam perfectioris sub̄æ, qualis est substantia separata cum sint diuersorum ordinum, tertio nullus effectus sensibilis cognoscitur a nobis posse adequare uirtutem sub̄æ separate, præcipue uirtutem primi principii quam in lib. 12. sustinebimus de mente p̄bi esse infinitam omnis autem effectus sensibilis limitatus est. ergo non possumus quidditatiue siue ꝑfecte cognoscere separata.

Hoc est vl̄e fundamentum. b. Tho. ubicunq; loquitur de hac materia, quod & Scotus & Ant. And. nescierunt. infringere. Vnde Anto. And in. 2. metaph. q. 3. in solutione rationum, quæ facte fuerant pro opinione. b. Tho. soluens illam de effectu inadequato sic dicit, non plus concludit nisi ꝙ effectus substantiæ separate, non ducit nos in cognitionem perfectam suæ causæ, cum hoc tamen stat ꝙ ducit nos in aliquā cognitionem imperfectam. Hæc ille. Sed cum nos teneamus cognitionem quidditatiuam esse ꝑfectam & ecōuerso, patet ꝙ Scotistæ non possunt sustinere intentum suum contra. b. Tho. loquendo de cognitione ueræ quidditatiua.

Quantum ad opinionem Scoti faciemus quatuor. Primo declaratur modus positionis suæ. Secūdo ostendetur, ꝙ nō discentit a b. Tho. nisi in terminis. Tertio declarabitur in quo fuit deceptus Scotus. 4. ostendetur ꝙ rationes suæ non tangunt sensum. b. Tho.

Circa primum aduerte ꝙ Ant. And. in. 2. metaphysi. q. 3. per distinctionem seximembrem declarat mentem suam & Scoti.

& Scoti. Quæ quidem dictō talis est. Cognitionis intellectiuæ sex sunt gradus. Prima est intuitiua quæ dr̃ noticia uisionis, quæ est de obo pñti ut pñs est in sua existentia, qualis est cognitio beatorum in pñia, secunda est abstractiua, quæ est obi pñtis in sua spē genita ab obo, quod pōt esse absens i sua existentia ut cum intelligo rosam absentem p̱ spēm rosæ, tertia est cognitio obi oppositi obo primi modi, ut cum itelligo aliquod oppositum contrariæ uel priuatiuæ obo intuitiuæ uiso, ut cum intelligo iniustitiam existentem in tiranno, ut opponitur iustitiæ existenti in rege uero, quarta est cognitio obi oppositi obo secundi modi ut cum intelligo obliquū per spēm recti, quinta est cognitio alicuius ex cōceptibus aggregatis, ut cum intelligo aliqd' esse ens infinitum necessarium sempiternum, sexta est per accñs, qñ aliquid cognoscit per spēm illius quod sibi accidit, ut qñ cognoscitur suba per spēm accñtis. Posita hac distōne dicit Anto. and. q̃ quidditas subarum separatarum, non intelligitur primo nec secundo mō, nec tertio nec quarto. sed quinto & aliqualr̃ sexto. s. per effectus suos, cognoscuntur. n. per hoc, q̃ multa apphēsa sil' ꝯcipiunt, quæ oīa sil' nulli alii ꝯueniūt, & iste est cōceptus aggregatus, puta de Deo, q̃ est ens īfinitū necessariū p̄mū. &c. quæ oīa simul accepta nulli ꝯueniūt nisi Deo & sic de aliis itelligentiis. Hæc est mens Scoti & Anto. and.

Circa scd̃m aduerte, q̃ cum Scotus & Anto. and. teneant subam separatam non cognosci nisi. 5. & 6. mō, & in doctrina. b. Tho. concedatur idem. & primo de conceptu aggregato ut declarauimus in. 1. lib. in. q. 9. secundo de effectibus inadequatis. ut manifestabitur in lib. 12. ubi ex motu æterno inuestigatur suba, mouens æterna, constat q̃ nō est dissensio nisi in terminis. eo q̃ Scotus vult cognitionē quinti & sexti modi esse quidditatiuam. b. aūt Tho. non vult nisi sit primo aut secundo modo.

Circa tertium aduerte q̃ Scotus fuit deceptus in eo q̃ nō distinguit inter cognoscere quidditatiuæ. & cognoscere q̄dditates. & tñ multum refert. Nam cognoscere quidditates ē per aliquem conceptum. uel effectum attingere quidditates

quod cōtingit per quintum & sextum modum assignatum ab Anto.and.cognoscere aūt quidditatiuæ, est tm̄ illis tribus modis, quos assignauimus in principio q̄ōnis. Vnde bñ concludit Scotus. ꝙ cognoscimus. quidditates subarum separatarum. non tñ quidditatiuæ. uel quantum ad quod quid est. Propterea bene concludit. b. Tho. exponens p̄ñtem tex. dicit. n. Impoſſe est ut aīa humana unita huic corpi apphendat subas separatas, cognoscendo de eis quod quid est hæc illæ. Quod si inueneris. b. Tho. dicentem, ꝙ aīa unita corpori p hæc mālia non pōt tm̄ eleuari ꝙ cognoscat quidditates substantiarum immālium, intelliges per cognitionem quidditatum, cognitionem quidditatiuam.

Circa quartum aduerte ꝙ Anto. and. in. 2. metaphy. q. 3. arguit multipl'r nitēs probare ꝙ cognoscimus separata qdditatiuæ quæ nolo hic recitare nec soluere, qm̄ si bene aduertes, cognosces ꝙ concludunt nos cognoscere eorum quidditates. non aūt quidditatiuæ. nec q̄tum ad quod quid est. Si tñ uis sigillatim eorum solōnes uidere claras & thomisticas quære cap. in. 1. di. 2. q. 1. contra sextam conclusionem. Illic recitat oīa sub noīe Scoti in. 2. metaphysicæ.

Quantum ad mentem Cōmenta. clarum est ex. 3. de aīa cōmen. 36. ꝙ arbitratus est nos posse intelligere ea quidditatiuæ, & p seipsa & modum imaginatum ab ipso habes in dicto cōmē. quem nolo hic replicare, qm̄ spectat ad q̄ōnes. 3. libri de aīa. & nos id pertractauimus in lec. nr̄a super tractatum de aīa in. 1. parte. b. Tho. in. q. 88. art. 1. ubi declarauimus imaginationem Cōment. & sustinuimus rōnes. b. Tho. contra Iandu. defensantem Cōmētat. & soluimus rōnes factas in fauorem Commentatoris.

Nunc intendimus p negocio metaphysico reprobare Cōmenta. quo ad expōnem p̄ñtis tex. Aduerte igitur ꝙ in hoc 2. lib. in text. 1. ubi dicit Arist. sicut nicticoracum oculi &c. cōmentans Auer. inquit. & quia dispō intellectus de re intelligibili, est sicut dispō sensus de re sensibili, assimilauit uirtutē intellectus incompræhēdendo intellecta abstracta a mā mō debilissimo uisus in sentiendo. s. uespertilionis in non com-

præhendendo maximum ſenſibilium.ſ.ſolem. Sed hoc non demõſtrat res abſtractas intelligere eſſe impoſſe nobis, ſicut inſpicere ſolem eſt impoſſe ueſpertilioni, qm ſi ita eſſet, tunc ocioſæ egiſſet. quia fecit illud qd eſt in ſe nãlr intellectum nõ intellectum ab alio, ſicut ſi feciſſet ſolem non cõphenſum ab aliquo uiſu hæc Cõmenta Contra quem dupľr arguit. b. Tho. exponens ut uidere potes. Primo quia cognitio noſtri intellectus non eſt finis ſubarum ſeparatarum, alr finis eſſet ignobilior his quæ ſunt ad finem, non ergo ſequitur q ſint fruſtra ſi non cognoſcantur a nobis. Secundo quia & ſi non cognoſcuntur a nobis cognoſcuntur tñ ab aliis intellectibus ſeparatis, ſicut licet ſol non uideatur a ueſpertilione uř tamẽ ab alio oculo. Quare &c. & aduerte q eãdem improbationẽ approbat Anto. and. in. 2. metaph. q. 3 in reſponſione ad primum argumentum.

Auerroiſte uero & pcipue Iandu. in. 2. metaph. q. 4. niten tes defendere Cõmenta. dicunt nec. b. Tho. nec Scotum itel lexiſſe uirtutem rõnis Cõment. laborans aũt Iandu. declarare & deducere eam inquit. Cõmenta. non intendit intellectũ nřm eſſe finem ſubarum ſeparatarum, ſed ſupponit duo p̃mo q potẽtia actiua reſpicit paſsiuam eo q non põt eẽ ſine paſsiua ex. 5. metaphyſi. ſcdo q intelligentiæ nãlr ſunt apte intelligi ab intellectu nřo. eo q continentur ſub obo intellectus qd eſt ens, ex quo trahitur q intelligentiæ comparant ad itellectum nřm ſicut motiuum ad paſsiuum, & p ꝯſequẽs ut potẽtia actiua & paſsiuam & niſi potentia paſsiua intellectus nři reduceretur ad actum recipiens cognitionem ſubaꝝ ſeparatarum eſſet fruſtra. Ex his ſic deducit rõnem Cõmen. ſubæ ſeparatæ ſunt de ſe intelligibiles ab intellectu nřo. Intellectus nř debet hẽre potentiam receptiuam huius cognitionis quæ potentia eſſet fruſtra, ſi non reciperet dictam cognitionem ex prius ſuppoſitis. ergo põt intelligere & de fcõ intelligit ſbas ſeparatas. Sic deducit, & dicit q cum Cõmen. dicit tunc ocioſæ egiſſet &c. ly ocioſæ non debet exponi ex parte intelligentiarum, quaſi q fuiſſent factæ ocioſæ ſi non intelliguntur a nobis. ſed debet exponi ex parte nři intelle-

ctus, quasi q potētia nři itellectus receptiua cognitiōis sub̄a separatarum esset ociosa si non posset reduci ad actum.

Sed hæc defensio nulla est, primo quia falsum est q sub̄æ separatæ sint aptæ mouere intellectum nřm cōiūnctum, nec est uerum q contineantur sub obō ꝑportionato. Illud.n.nō est ens. sed quidditas rei mālis, & sic patet q oīa sequentia sunt falsa, non.n. separata comparantur ad intellectum nřm ut motiuum ad passiuum, nec econuerso, nec intellectus nř coniunctus, est aptus recipere cognitionem quidditatiuam sub̄æ separatæ. De hac.n. nunc loquimur. Dico.2. ad deductionem q primum añs est falsum, assumit.n. qđ debet ꝓbare loquendo de intellectu coniuncto. Dico.3. q non sequit si potentia passiua nři intellectus non pōt recipere cognitionem quidditatiuam separatorum pro isto statu, q sit frustra qm̄ sufficit q possit actuari pro isto statu mō cognitionis sibi ꝓportionatæ. s. imperfectæ & q̄tum ad quia est. In alio autē statu, q̄tum ad quid est. Dico.4. q extorquet sensum Cōmē. exponendo ly ociosæ. Patet.n. ex uerbis eius, q ly ociosæ, sed tenet ex parte intellecti, & non ex parte intelligentis. Dicit.n. sic, qm̄ fecisset illud qđ est in se naturaliter intellectum non intellectum ab alio &c.

Et aduerte q Iand. in eadem q̄ōne format plurima argumenta, quæ uanum esset adducere & soluere, qm̄ & si cōcludant aliqualem cognitionem separatorum esse nobis poſem pro hoc statu, nō tñ q̄dditatiuā & perfectam, ut intendebat Commentator. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.4. si ex textu p̄hi, possumus habere esse plura principia improducta.

Quapp semper existentium principia esse uerissima necesse est, non.n. q̄nq3 uera, q̄nq3 non uera nec illis cā̄ aliqua est ut sint. Sed illa aliis. Textu.4.

CIRCA hoc quæsitum aduerte q hic non intendimus absolutæ quærere, utrum oīa pendeāt a primo non solum in genere cā̄æ finalis sed ēt in gñe cā̄æ effi

cientis & ueræ ꝓductiuæ. De hoc.n. formabimus particulare quæsitum in lib. 12. Sed quia tenentes uiam oppositam, ut cõiter Cõmē. qualis ē Iand. in. 2. metaph. 45. & Greg. de Ari. in. 2. sen. di. 1. q. 1. inter cætera dicta pħi fundāt se sup pñtē tex iō intendo declarare. ꝙ ex hoc tex. non pñt ꝯcludere intentum suum. Tria igitur agenda sunt. Primo argumētandum est, ꝙ hic tex. non fauet illis. Secundo exponendus est tex. uera expõne. ne sit alicui cā erroris. Tertio soluet dubium quod põt oriri ex expositione. b. Tho.

Quantum ad primum sic arguitur, si apud Aristo. dantur plura principia quæ non hñt cām efficientem neq; productiuam ẜm esse sequitur contradictio in eodem contextu pħi, nam imediate pmiserat dicens. unumquodq; uero maxime ipm dr aliorum &c. ꝙ exponens Cõmenta. de prima cā inquit. Oia. n. entia non acquirunt esse & ueritatem nisi ab ista cā. est igitur ens per se. & uerum p se, & oia alia sunt entia & uera per esse & ueritatem eius. nec ualet glosa Gregorii de Arimino in. 2. sent. di. 1. q. 1. qui dicit ꝙ Cõmenta. intelligit acquirere esse in gñe cāæ finalis non. n. pħs fecerat illic mentionem de cā finali. sed de efficiente alioquin exemplum de primo calido non fuisset conuenienter introductum ab Aristo. Tunc sic. Hæc duo repugnant, ꝙ oia capiant esse ab uno primo & ꝙ sint aliqua plura, quibus non sit aliqua cā ut sint sed illa aliis. Cum ergo non sit admittendum pħum in eodē contextu sibiipsi contradicere debemus exponere textum tali modo ꝙ contradictio non sequatur.

Quantum ad scdm, aduerte ꝙ tripl'r põt exponi. Primo sic. Principia semper existentium cum sint semper non hñt aliq̃ cām ut sint aliquo tpe, & aliquo nõ. sed illa sunt cā aliis. i. his inferioribus p motum cœli quæ cum sint gñabilia, aliqñ sunt, aliqñ non sunt. Cum hoc tñ stat, ꝙ recipiunt eē sempiternum a primo. Secundo sic. Principia semper existentiũ i. intelligentiæ quæ sunt principia motiua corporum cœlestium, non hñt cām ut sint. s. mobilia. uel ꝙ moueantur. sed sunt cā aliis. s. corpori cœlesti & his nālibus, ꝙ moueantur. Tertio sic, licet pħs loquatur in plurali tñ intelligit p singula

ri.q.d.cum principium primum semper existentium quales sunt intelligentiæ & corpora cœlestia, sit primum & maximum ens, non habet cām ut sit.i.a nullo pendet sed est causa aliis, q̄ñ dicet in lib.12.ꝙ ab hoc principio pendet cœlū & nā.& hæc tertia expō vr̄ magis consona, ꝯsuetudini Arist. Consueuit.n.dum loquitur de separatis sepe transferre se a plurali ad singulare & econuerso, ut patet in lib.12.in text. 39.&.30.ubi loquitur de sub̄a separata in singulari, ꝓbans ꝙ datur sub̄a æterna semper mouens, in text.uero eodem transfert se ad plurale, probans oēs tales sub̄as esse sine mā. Deinde in tex.35.reuertitur ad singulare, & hoc iō agebat, qm̄ ſm Dn̄m Herueum in.2.sen.dist.15. loquebatur pl̄s de oibus separatis tanq̄ de uno gn̄e, parum distinguens inter ea propter maximam elongationem a sensatis.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ contra hanc tertiam expōnem, q̄ reputamus meliorem, vr̄ esse expō.b.Tho. Nam si philosophus sumit plurale pro singulari, quare.b.Tho. exponit in plurali.

Rn̄.B.Tho.ut lr̄alis expositor, noluit īmutare textū pl̄i, ꝑcipue aduertens ꝙ plurale pōt saluari non repugnāter, nō .n.repugnat in gn̄e separatorum, īueniri aliquod. qd̄ sit cā ut sint alia ip̄m tñ non habet cām ut sit. Repugnat aūt id inueniri in gn̄e mālium, unde patet ꝙ aliqua ꝓpō formata ex terminis in numero plurali est uera simplr̄.ut aīalia sunt sensitiua.est.n.uera ꝓ oibus, aliqua aūt est uera non repugnanter, ut aīalia sunt uolantia, nam sub gn̄e aīalium non repugnat inueniri aliquod uolatile. Sic est in ꝓposito. Quare &c. Hæc pro præsent: quæsito dicta sint. Abundantius autem dicturi sumus in lib.12.

Qō 5. si est ꝓcessus in infinitum in causis efficientibus.

At uero, ꝙ sit principium quoddam, & non infinitæ causæ existentium. Textu 5.

CIRCA hanc qōnem tria agenda sunt. Primo ꝓponentur quædam distōnes. Secundo rn̄debitur per conclusiones. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad primum aduerte duas distõnes. Prima est. Multitudo cãrum efficientium est duplex, quædã est in qua una cã essentialr dependet ab alia in rõne causandi, quædam aũt est in qua una nõ pẽdet ab alia in causando prime dicunt essentialr subordinatæ, secundæ aũt accñtalr. Inter quas tri plex assignatur dña. Prima est q in essentialr ordinatis, inferiore supponit superiorem inesse, a qua ut causat recipit uirtutem causandi, ita q nisi superior influeret in ea, nullo mõ causare posset hoc mõ se habet baliuus ad regem in politicis & in nãlibus, Deus intelligentia cœlum, hõ gñans. In accidentalr aũt ordinatis, non est necessaria talis suppõ. Nam licet una posit dependere ab alia, quo ad esse, quia. s. una est producta ab alia, puta Sortes a Platone tñ non est necesse q pendeat, quo ad cãlitatem põt. n. sortes gñare remoto Platone. secunda est, q oẽs cãæ subordinatæ essentialr sunt diuersarum nãrum, qm̃ una est essentialr perfectior altera, ut intelligẽtia cœlum hõ. Quæ aũt sunt accñtalr ordinatæ, põt esse eiusdem nãæ & perfectionis specifice, ut oẽs hoĩes generantes Oẽs malei inq̃tum percutientes, tertia est. Oẽs causæ subordinatæ, simul concurrunt & cooperantur ad effectum, alr non seruaretur connexus cãlitatis inter eas. Cãæ aũt accidentalr subordinatæ, non necessario simul concurrunt, nam una remota, alia p̃t cãre, ut artifex destructo uno maleo, p̃t opari cum alio. Hæc est cõis snĩa oĩum sapientum.

Tu tñ aduerte q Iandu. in. 2. metaphy. q. 6. arbitrat non eẽ necesse ĩ causis essentialr subordinatis, q oẽs simul cooperentur ad effectum, sed sufficit q una p̃supponat aliam simul operantem, uel iam operatam fuisse, & exemplificat de sensu & ĩtellectu. Intellectus. n. necessario supponit sensum, qm̃ sua cognitio ortum habet a sensu, non tamen est necesse q quotiens intellectus intelligit sensus operetur, sed sufficit q iam in actu fuerit, sicut patet q possum intelligere rosam in hieme quam tunc nullus sensus sentit.

Sed decipitur Iandu. qm̃ aliud est unam cãm supponere aliam in opere uel in p̃senti uel in præterito, & unam essentialr subordinari alteri, nam respectu primi stat q cã prior

siue quæ supponitur sit imperfectior, nec dat uirtutem posteriori, sed mãm subministrat, ut patet de nutritiua & gñatiua, de arte subseruiente & architectonica. De sensu ꝑparante obm intellectui. Respectu aũt secundi, semper cã prior est perfectior, & præstat uirtutẽ posteriori, ita ꝙ ẽ uelut istrm prioris. Instrm aũt non mouet nec operatur nisi ut mouet a principali agente. & ꝑpea necesse est in causis essentialr subordinatis hæc duo esse uera, cã prior influit in posteriorem. & cã prior cooperatur posteriori. Nec ualet exemplum de sensu & intellectu, qm̃ non subordinantur essentialr, cũ sensus sit imperfectior, nec influit uirtutem intelligendi, ĩmo ẽ instrm intellectus. Relinquatur igitur imaginatio Ianduni, q̃ nec ratione probat.

Secunda dictõ, cãæ accidentalr ordinatæ, possunt eẽ duobus modis. Primo ꝙ oẽs sint simul in rerum nã. Secundo ꝙ non existant nisi continua & successiua generatione quæ tamen tendit in infinitum.

Quantum ad secundum aduerte tres conclusiones.

Prima ẽ. In causis essentialr ordinatis necessario est stat⁹. Huic oẽs adherent. & licet multiplices adducant rõnes tamẽ euidentior est talis, si non est status oẽs cãæ sunt mediæ, qa ũnaquæq; habet cãm ante se, a qua accipit uirtutẽ causandi. Si oẽs sunt mediæ, tollitur oĩs cã & cãlitas, quia media non causat a se. sed ut recipit a prima, uel ĩmediate, uel tandẽ reductiuæ. Oĩs ergo cãlitas pendet a prima. Sed si oẽs sunt mediæ non datur prima. ergo remouetur oĩs cãlitas, quod est manifestæ falsum. Et aduerte ꝙ Auic. in lib. 8. suæ metaph. cap. 1. tenet eandem cõclonem, q̃ ꝓbat sicut & Aristot. hic. Huic rõni potes addere aliam sic. In causis essentialr subordinatis una est prior alia & perfectior alia. s. quæ dat uirtutẽ causandi. sed in nulla multitudine datur prius & ꝑfectius nisi ĩordine ad unum primum & perfectissimum ergo si debet seruari multitudo cãrum essentialiter subordinatarum, necesse est inter eas assignari primam & perfectissimam. & sic erit status.

Secunda conclusio. In causis accidentaliter ordinatis simul

existentibus, non est processus in infinitum probatur. cum ex. 3. physic. impossibile sit dari infinitum in actu necesse est omnem multitudinem earum simul existentium esse finitã, ex consequenti in ea dari duo extrema, inter quæ repugnat posse dari processus in infinitum.

Tertia conclusio. In causis accidentaliter ordinatis quarũ una succedit alteri. Si gño est eterna, est processus in infinitũ probatur. Si gño est eterna infiniti homines geniti sunt ergo & infiniti generantes fuerunt. ergo non tot quin plures. ergo non est deuenire ad p̃mum. ergo non est in illis status. p̃terea si gño est eterna, infinite reuolutiones cœli fuerunt, quæ sunt causæ horum generabilium, ex consequenti nõ est assignabilis prima ergo &c.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ omnia argumenta, quæ uidentur habere aliquam apparentiam contra determinata, nihil concludunt contra p̃mam conclusionem, & præcipue diuisio continui, quæ tendit ĩ ĩfinitum, & multiplicatio in numeris. Nam necesse ẽ omnes causas essentialiter subordinatas esse actu simul. & posteriorem accipere uirtutem a p̃ori. Istæ autem conditiones non seruantur in diuisione continui & in multiplicatione numerorum. ut patet. Et propterea, hæc ꝯñia, non ualet. Est ꝓcessus in infinitum in diuisione cõtinui. & in multiplicatione numerorum. ergo & in causis efficientibus essentialiter subordinatis.

Tu inter omnia aduerte argumentum quod solet fieri contra secũdam conclusionem. Nam si gño est eterna & anima humana est perpetua. & est forma hominis ſm esse. & plurificata ut plurificantur homines, uidetur impossibile euadere, quia sit processus in infinitum in causis accidentaliter ordinatis simul existentibus, & si non ſm totum, tamen ſm nobiliorem partem, quæ est anima & quæ fuit principium operandi in quolibet homine genito.

Rñ. Hoc argumentum de infinitate animarum, pertractabitur a nobis in lib. 12. qñ inuestigabitur si mundus est uel potuit esse eternus. Pro nunc concedo stante gñone eterna ꝙ ſm Aristote. animæ sunt infinite ex parte unius extremi,

ex consequenti est processus in infinitum in causis accidentaliter ordinatis simul existentibus in materialibus, & carentibus situ nec.i.contra secundam conclusionem, qm̄ illa debet intelligi de causis corporeis habentibus situm. Nec in.3.phy. probauit Aris.esse impossibile dari infinitum actu nisi in infinito quantitatiuo.ut sustinebimus in lib.12. Et aduerte ꝙ hic loquor de mente Aris.& non de mente.b.Tho.qm̄ in.1. parte .q.7.arti.4.negat absolute contra Auicenn.posse dari.multitudinem infinitam actu. Quid autem respóderet ad argumentum de infinitate aīarum, declarabitur in libr.12. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.6.si est processus ĩfinitum in causis mal̄ibus.

Vtroq; autem modo impoſe est in infinitum ire.Tex.7.

CIRCA hanc.q.aduerte ꝙ cum in gñone substantiali materia pma sit subiectum quæ sm se est una, & sola quantitate diuiditur clarum est non esse processum ĩ ĩfinitum in causa materiali, prima uerum quia in omni gñone ut manifestatur in lib.9.ultra pmam mām assignatur materia proxima ex qua res fit ut ignis ex aere, aer ex aqua &c.& silr in mixtis, eo ꝙ ex.2.de anima uniuscuiusq; actus fit in propria materia, ideo potest esse dubium, si est processus in infinitum in causis materialibus proximis.& qdem pћs in præsenti textu cito se expedit concludens & probans pro parte negatiua.uerum quia idem iudicium est esse pcessum in infinitum in causis materialibus pximis & gñonem tendere in infinitum, ideo ut præsens quæsitum plene resoluatur, uidendum est si gñones rerum corruptibiliū tendunt in infinitum uel non.

Pro cuius resolutione tria agenda sunt.Primo præponentur quædam distinctiones.Secundo conclusiones respósiue. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum sit hæc prima distinctio.Gño potest dici tendere in infinitum duplr.Primo sm speciem ut.s.post unam spēm generetur alia.& post illam alia.& sic in infinitum.Secundo sm ĩdiuidua eiusdem speciei puta in specie ho

mana post Sortem generatur Plat.& post illum alius,& sic in infinitum.Secunda sit hæc.Gño siue ſm speciem siue ſm indiuiduum potest imaginari fieri dupl'r.Primo ſm rectum .i.q post unum generetur aliud in infinitum.& nunquã fiat reuersio ad prius genitum iterum generandum.Secundo secundum circuitum.i.q post unum generetur aliud in infinitum,ita tamen q fiat reuersio ad spẽm prius genitam iterũ generandam p consimilia indiuidua, uel ad indiuiduum p̄us genitum & corruptum de nouo generandum.

Quantum ad secundum aduerte quatuor conclusiones responsiuas.

Prima conclusio,stante gñone eterna. In gñone ſm speciem non est processus in infinitum ſm rectum,sed ſm circulum Prima pars sic probatur.si esset processus in infinitum ſm rectum,species rerum generabilium non essent in numero certo, ex consequenti non daretur prima & ultima, quod est falsum,consequentia patet,qm̄ si daretur prima & ultima esset status in rectum postquam genita esset, ultima cum post ultimam non detur ulterior generanda falsitas autem consequentis probatur.qm̄ si in hmōi naturis specificis non datur prima & ultima,cum una sit perfectior altera essentialiter quæcunq; assignetur puta formica,habet supra se infinitas perfectiones specificas,cum ſm te non sit deuenire ad primam,hoc autem est imposſibile,qm̄ cũ tota multitudo spẽrum generabilium sub determinatis generibus cōtineatur,necesse est,ut dicat limitatam pfectionem ergo&c.

Secunda pars euidens est supposito q sit gño eterna,nam dato casu q hodie sit genita infinita species,puta in elementis sit terra, si debet continuari generatio inter elementa, cum post terram non sit aliud inferius elementum necesse est fieri regressum ad generationem alterius elementi,puta q ex terra generetur aer.

Secunda conclusio.In gñone indiuiduorum sub eadem specie si gño est eterna non est processus in infinitum ſm circulum,sed ſm rectum.Prima pars probatur, si esset processus ſm circulum,ergo idem numero prius corruptum, ite-

rum generaretur, quod est imposſibile, ut habetur in. 2. lib. de generatione in textu ultimo. & id esse penitus imposſibile agenti naturali, nos manifestauimus in eodem lib. in qõne ulti. 2. pars euidens est. qm̄ hæc duo repugnant. Gn̄o hominis est eterna. & generatur ultimum indiuiduum sub ſpecie humana ultra quod non generatur aliud.

Tertia conclusio. In causis materialibus proximis ſm generationem eternam iudiuiduorum sub eadem ſpecie in rectum est processus in infinitum, probatur, si gn̄o idiuiduorū eiuſdem ſpeciei est eterna, est processus in infinitum informis indiuidualibus. qm̄ quælibet ſignata gn̄o terminatur ad ſingularem formam, si est processus in infinitum informis indiuidualibus est etiam pceſſus in pximis & ppriis materiis, qm̄ ex. 2. de anima tex. 27. uniuſcuiuſq; actus in propria materia aptus est fieri ex hoc tamen nullum ſequitur inconueniens ſicut nec ex proceſſu in infinitum cārum efficientium accidentaliter ordinatārum non ſimul exiſtentium. Nam ſicut indiuidua eiuſdem ſpeciei tendentia in infinitum ſi mundus est eternus non ſunt omnia ſimul actu, ſic nec eorū formæ nec eorum propriæ materiæ, ſed ſuccesſiue ponuntur, ſicut ſuccesſiue generantur indiuidua.

Quarta conclusio. In causis materialibus propriis ſm generationem ſpeciei, non est proceſſus in infinitum probatur cum ſpecies generabilium ut dictum est in prima concluſione ſint in numero determinato, datur prima & ultima, ergo datur prima materia proxima primæ ſpeciei puta ignis. & ultima materia proxima ultimæ ſpeciei puta terræ. Sed prima & ultima repugnat proceſſu in infinitum. ergo &c. & aduerte q intentio p̄hi negantis proceſſum in infinitum in cauſis materialibus, eſt loqui ad ſenſum huius quarte concluſionis, ſicut & manifeſte innuit in text. 7. ubi pro fundamento habet, q inter generabilia & corruptibilia ſit reflexio, nam ex igne generatur aer, ex aere aqua, & econuerſo & hoc iuxta ſcd̄m modū, illic asſignatum ab Ariſtotile, quo unum fit ex alio. ut declarauimus in noſtra epitomate in ſecundo lib. Metaphyſicæ.

Quantum ad tertium aduerte duo argumenta, quæ uidẽtur habere aliqualem apparentiam contra determinata.

Pimum est, non datur materia proxima alicuius speciei nec alicuius indiuidui, sine qnantitate continuatur, aliter esset indistincta a materia cuiuscunq; alterius speciei siue indiuidui, sed in quantitate cõtinua est processus ẜm diuisionem in infinitum, cum sit diuisibilis in infinitum. ergo & in mã est processus ẜm diuisionem in infiuitum.

Respondeo. Hoc argumentum primo peccat in minori, licet. n. quantitas continua ut continua sit diuisibilis in infinitum, non tamen ut est in materia proxima naturali, qm̃ ut ꝓbauimus in. 1. physi. datur maximum & minimum naturalibus, secundo dico ꝙ concludit pro tertia conclusione, si qd concludit, nec ex hoc sequitur aliqd' iuconueniens, qm̃ hmõi processus in infinitum ẜm diuisionem, non ponit omnes partes simul existentes actu.

Secuudum est. In quolibet infinito est processus in infinitum, qm̃ infinitum est in quo est accipere partem post partẽ in infinitum ex. 3. physi. Sed materia est infinita ẜm pħm in hoc. 2. lib. in tex. 12. ergo in mã & per consequens in causa materiali est processus in infinitum.

Respondeo. Maior non est uera, nisi de infinito quantitatiuo, uel perfectionali. ut si esset corpus infinitum, uel calor infinitus. & qm̃ materia non est infinita quantitatiue nec perfectionaliter. sed tantum negatiue ad hunc sensum, ꝙ ex se non habet aliqd' esse determinatum, cum non habeat aliquã determinatam formam, ideo argumentum nihil concludit. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 7. si est processus in infinitum in causis formalibus.

Sed nec quod quid erat esse, conuenit reduci ad aliquã diffinitionem multiplicantem rationem. Tex. 10.

CIRCA HANC quæstionem aduerte ꝙ solet sub duplici titulo tractari. Primo si est processus in infinitum in causis formalibus. i. informis & naturis speci-

ficis ita q ultra quācunq; speciem pductam produci possint alie sine fine. & meo iudicio non est hic locus talis quæsiti sed potius in. 2. physi. ubi quærendum est, an detur infinitum se secūdum multitudinem. & apud theologum in. i. sen. di. 43. quæri solet si Deus producere potest species rerum in infinitum secundo solet moueri sub tali titulo, si est processus in infinitum in causis formalibus ascendendo a minus cōmuni ad magis cōmune sine fine in linea pntali, quæ solent eē partes diffōnis. & hæc uidetur esse mens pħi in præsenti loco. ut patet in text. 11. qui iudicat idem esse iudicium de processu prædicatorum essentialium in infinitū & de processu cārum formalium. Ponēs autem statum in prædicatis essentialibus ponit statum in causis formalibus. unde Commenta. in com men 10. inquit si apparuerit q natura diffinitionum sit finita. i. q constet ex finitis prædicatis quidditatiuis. necessarium erit ut ita sit informis. Pro determinatione igitur præsentis quæsiti duo agenda sunt. Primo pbandum est. q sit status i prædicatis quidditatiuis in linea pntali ascendendo & descendendo, ex consequenti in causis formalibus, unumquodque .n. prædicatum essentiale, ab aliqua forma sumitur. Secundo soluentur quædam dubia.

Quantum ad primum aduerte q pħs in textu probat, propositum quatuor rationibus, quas iam formauimus in nra. epito. in. 2. metaph. & ne fiat inutilis repetitio, uide tu illic.

Qnantum ad secundum aduerte tria dubia, quæ uidentur pugnare contra determinationem præsentem.

Primum est si, idem est procedere in infinitum in prædicatis essentialibus. & in formis, ergo uidetur q in eodem multiplicantur formæ, sicut multiplicantur prædicata essentialia ex consequenti in homine tot sunt formæ, quot prædicata generica & differentiæ uerificantur de eo, quod tamen in uia nostra non est concedendum. qm̄ tenemus tm̄ unam formam in uno composito.

Respondeo. Iandunus in. 2. metaph. q. 9. credit hoc argumentum concludere. & dicit q si formæ genericæ puta corporeum aīatum sensitiuum & forma differentiæ puta ratio

nale non different realiter, demonstratio Aristo. non ualeret probat. n. finitatem in diuersis formis per finitatem in diuersis predicatis diffinitiuis. Et confirmat propositum suum per Commentato. & Linconiensem. Dicit enim Commen. in. 2. physi. commen. 28. ꝙ genus dicit formam magis generalē. & differentia formam magis specialem, & Linconiensis dicit in. 1. poster. ꝙ genus est forma materialis. uel materia formalis. Sed si text. pħi bene consideretur non potest Iandunus ex eo concludere intentum suum. Vnde aduerte ꝙ dupliciter exponitur primo a. b. Tho. exponēte. & intendit ꝙ est uerum diuersa prædicata quidditatiua sumi a diuersis formis non quæ sint in eodem diffō cum una forma possit largiri multos gradus essendi eidem cōposito. ut patet de anima humana, quæ dat esse corporeum uegetabile sensitiuum intellectuale, sed quæ inueniuntur separatim in rerum natura. est. n. aliqua forma quæ non est forma corporis, ut intelligentia uel intellectus, & ab ea sumitur hoc prædicatum incorporeum & est alia forma, quæ est forma corporis, sed nō animati. & ab ea sumitur hoc prædicatum corporeum & est alia forma quæ est forma corporis animati sed non sensitiui & ab ea sumitur animatum siue uegetatiuum, & sic descende usq; ad specialissima.

Secundo exponitur a Gregorio de Arimino in. 2. sent. di. 16. &. 17. q. 2. ad quartum, qui uult dictum pħi debere intelligi sub hac conditionali, si est procedere in infinitum in formis, est etiam procedere ī infinitum ī prædicatos quidditatiuis & diffinitiuis, eo ꝙ a qualibet forma sumitur aliqđ prædicatum quidditatiuum. Sed non est processus in infinitum in prædicatis quidditatiuis, aliter non compleretur diffō & omnis scientia destrueretur, ut probat pħs in textu. Cū hoc tamen stat, ꝙ non multiplicantur formæ in eodem ꝑm multiplicationem prædicatorum quidditatiuorum eo ꝙ ab eadem forma, possunt sumi multa hmōi prædcata prout dat diuersos gradus essendi, sicut patet de anima intellectiua, a qua sumuntur, animatum sensitiuum, rationale, & hanc ex-

positionem p conditionalem uidetur innuere Comment.in hoc. 2.lib.commen. 10.cum dicit.: Quod si apparuerit q natura diffõnum sit finita, necessario erit vt ita sit de formis. Ex his patet consequentiam factam a Ianduno nihil ualere, stat enim q per finitatem prædicatorum quidditatiuorum demonstret plbs finitatem in formis, & q diuersa prædicata sumantur a diuersis formis, non tamen quodlibet predicatum a distincta forma, præcipue quando una forma dat eidẽ multos gradus essendi. Ad dictum Commenta.in. 2.physic. dico q sic debet intelligi genus dicit formam generalem.i.sumitur a forma ut dat gradum essendi magis cõmunem. Differentia autem dicit formam magis specialem.i.sumitur ab illa forma.ut dat gradum essendi minus communem. Puta ab anima humana ut dat esse sensitiuum sumitur animal, ut dat esse intellectiuum sumitur rationale. Ad dictum Linconien. dico q per formam materialem intendit formam ut dat esse genericum ut quoddam imperfectum & potentiale sicut enim materia perficitur per formam sic esse genericũ perficitur & determinatur p esse specificum, & tamen utrunque esse est ab eadem forma. Quare &c.

Secũdum dubium est, quia stante finitate prædicatorum diffinitiuorum, adhuc potest probari processus in infinitum in formis, nam sumpta specie humana, & supposito q generatio sit eterna, constat quod indiuidua humana procedunt in infinitum, ergo & materia sua propria & forma sua, quæ est aĩa humana, quæ ẜm uiam nr̃am est forma dans esse.

Rñ. Non est intentio pbi in hoc loco, negare processum in infinitum in formis indiuidualibus sicut nec negare processum in infinitum in causis efficientibus eiusdem speciei stãte generatione eterna sed intẽdit de formis quarum una est superior ad alteram, sicut forma corporis, anima uegetatiua anima sensitiua &c.nam hmõi formæ uidentur esse per se ordinate ẜm magis cõmune, ex consequenti necesse est deuenire ad primam. Argumentum igitur nihil concludit contra determinationem factam.

Tertium dubium est. Quia in numeris est processus in infinitum

finitum ꝑ appōnem sicut in continuo ꝑ diuisionem siue sub tractionem ex.3.physi. text.34.sed numeri sunt formæ ut communiter tenetur.ergo &c.

Rñ. Iandunus in.2.metaphysi.q.9.ut solueret hoc argumentum dixit omnes numeros esse eiusdem speciei specialissime:& distingui solo numero abinuicem sicut linea maior &linea minor distinguunt solo numero& sicut est processus in infinitum informis indiuidualibus eiusdem speciei stante generatione eterna,ita non inconuenit in numeris esse processum in infinitum.Quod autem omnes numeri sint eiusdē speciei.Iandunus declarat per Commen.in.8.lib.metaphy. commen.10.ubi Commenta. dicit.Quēadmodum quando alicui numero additr num,aut ab eo diminuitur unũ trāsfertur ad aliam nat numeri &c, Sed si Iandunus recte considerasset,hoc tum est contra seipsum,nam si numerus aliquo addito p. ta duo,transfertur ad aliam naturā puta ad tria,necesse est duo & tria esse distincta specie nam quæ sunt eiusdem speciei,sunt eiusdem naturæ & non alterius & alterius.Dicunt.n.duo indiuidua distingui materia, cum tamen sint eiusdem naturæ formaliter. & præterea in lib.8.quando quæretur de forma numeri manifestabitur distinctio specifica inter numeros.Rñdeo ergo aliter & concedo numeros esse formas.& differre specie.& in eis esse processum in infinitum.Sed nego hanc consequentiam. ergo in causis formalibus quarum una ē superior ad alterā. & a quibus sumuntur prædicata quidditatiua diffinitiua est processus in infinitum.Nam ut diximus in quæstione,in hoc sensu proprie loquitur Aris.& si dicas,quod in per se ordinatis nō est processus in infinitum,numeri autem uidentur per se ordinati quoniam consequenter se habent ergo &c. Dico ꝙ ꝑ se ordinata sunt in triplici differentia.Quædam sunt per se ordinata secundum causalitatem de quibus pertractauimus in quinta quæstione huius libri.Quædam sunt per se ordinata secundum perfectionē eo ꝙ nō sunt reparabilia duo equalis perfectionis formaliter sed sequens excedit præcedens in aliquo gradu perfectionis essentialis quo modo se habent spe

cies uniuersi. Quædam sunt per se ordinata secundum prius & posterius, ut patet in numeris, & in figuris & in partibus temporis. Modo dico quod illa propositio. In per se ordinatis non est processus in infinitum non uerificatur uniuersaliter nisi in primo sensu, nam non est negandus omnibus modis processus in infinitũ, in numeris nec in figuris nec in partibus temporis. In istis enim non est ordo secundum magis & minus commune in linea prædicamentali secundum quẽ supra negauimus ad mentem philosophi processum in infinitum in causis formalibus. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Non est autem necesse quærere. Si sit processus in infinitum in causis finalibus quoniam cum finis habeat rationem ultimi. Quicunque concedunt causam finalem, coacti sunt statim negare processum in infinitum. Vltimum enim repugnat infinito.

Expliciunt qõnes super secundum librum metaphysi. Frat. Chrisostomi Iauelli Canapicii or. ꝑdicat.

Incipiunt quæstiones eiusdem super tertium librum metaphysicæ.

QVONIAM tertius liber est disputauimus, & nos in nostro epitomate formauimus dubia illic mota ab Aristoti. & argumentati sumus ad partes in quolibet dubio per rationes ꝑbi. & determinauimus quid tenendum in uia Arist. & soluimus rationes adductas, quæ soluende erant. Nunc tantum tria supersunt dubia, que in præsenti discutienda sunt.

1 Si in mathematicis est causa efficiens & finalis.
2 Si genus prædicatur de sua dr̃ia predicatione per se.
3 Si propõ per se, conuertitur in propõnem per se.

QVÆSTIO PRIMA: si in mathematicis est causa efficiens & finalis.

VNDE IN MATHEMATICIS PER hanc nihil ostenditur causam scilicet efficientem & finalem. Textu. 3.

CIRCA hanc qõnem aduerte. ꝙ Anto. And. in. 3. lib. metaphysicæ. q. 1. pertractans hoc quæsitum præponit plures distinctiones, ex quibus multas elicit conclusiones, ac si propositio pħi multis indigeret limitationibus ut possit uerificari. Sed considerata intentione pħi, propõ sua unica distinctione fiet euidens. ut igitur quæsitum resoluatur tria agemus, primo ponitur unica distinctio. secundo duæ cõclusiones. 3. soluentur quædam dubia.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ mathematica dupliciter considerari possunt, primo ut res sunt, siue separate ſm esse a materia sensibili more pitagoricorum, siue ponantur existentes in rebus naturalibus, ut termini earum, secundo ut sunt subiectum scientiæ mathematicæ in qua considerantur ſm suam rõnem formalem. ut linea inquantum est longitudo sine latitudine. & circulus est figura in qua principium & finis idem sunt &c.

Quantum ad secundum aduerte scdas conclusiones, prima est. Mathematica iuxta primum mẽbrum distinctionis habent efficiens & bonum & finem, efficiens quidem, qm̃ ꝓducens lapidem, ꝓducit consequẽter figuram superficiẽ corporeitatem ut unitatem quantitatiuam lapidis, bonum autẽ quoniam ut sic sunt entia realia actu perfectiua rei naturalis ergo bona finem uero quoniam producuntur ut distinguãt,

& terminent & compleant res naturales quibus insunt. Sed aduerte ꝙ in hoc sensu non considerantur hic a pħo. Talis enim consideratio est physici unde Aristo. dixit in. 2. physi. ꝙ physicus considerat mathematica ut terminos rerum naturalium. Secunda conclusio in mathematicis consideratis iuxta secundum mẽbrum distinctionis non est efficiens nec bonum, nec finis. Quoniam cum abstrahant ut sic a materia sensibili ꝯm rõnem. & per consequẽs a motu physico, abstrahunt etiam ab efficiente physico, quod est principium unde motus ex. 2. physi. Dixi notanter a motu physico. ut nõ excludam motum discursiuum intellectus a principiis ad conclusionem. Hoc enim utuntur omnes scientiæ. & principium mathematicum est causa efficiens noticiæ conclusionis. Qđ autem in eis sic consideratis non sit bonum, nec finis, patet ex hoc ꝙ abstrahunt a motu. Quodlibet. n. bonum physicũ similiter & finis acquiruntur ꝑ motum, unde habent rõnem termini motus. ubi ergo non est motus nõ est efficiens physi cum nec bonum physicum, nec finis physicus sed in mathematicis ut considerantur a mathematico, non est motus ergo &c. & aduerte ꝙ sub hac intentione considerantur hic a pħo. Quod patet ex eo ꝙ inquit. unde in mathematicis. per hanc nihil ostenditur causam. per ly ostenditur intendit ꝓut considerantur a mathematico nõ enim considerat si triãgulus est melior quadrato nec ĩ qua materia, nec a quo nec ꝓpter quid sit triangulus. sed considerat solam rõnem eius formalem per quam demonstrat passiones eius ꝯm esse quid ditatiuum & non alia ratione.

Quantum ad tertium aduerte duo dubia contra prædictã determinationem Primum est, quia dicit pħs in immobilibus non esse motum nec principium motus. i. mouens siue efficiens nec boni naturam, hæc autem uidentur esse falsa. quoniam apud pħm intelligentiis & in prima causa. quæ dicuntur entia immobilia est motus. quoniam mouent corpora cœlestia. & est finis. quoniam non per accidens sed ex intentione moueat, aliter non essent prima mouentia & ꝑ consequens in eis est bonum. quoniam finis & appetibile & bo-

num idem esse uidentur. Quod autem in eis sit efficiēs patet quoniam sunt prima agentia, & prima productiua rerum inferiorum per motum cœli, ergo &c.

Respondeo dupl'r. Primo ꝙ pħs hic non loquitur absolute & uniuersaliter de immobilibus, sed de immobilibus mathematicis, ut patet per Commenta. ibidem in comment. 3. ubi sic inquit. In rebus immobilibus non debet quis quærere causam mouentem & intendebat mathematica, quoniam licet sint in re mota tamen non mouentur nisi accidentaliter hæc ille. Dico secundo ꝙ etiam extendendo immobilia ad metaphysicalia propositio pħi potest esse uera in hoc sensu. ꝙ non est in eis motus subiectiue nec terminatiue sed tantum causatiue. Item non est in eis bonum nec finis qui. s. sit productus per motum, sicut producitur sanitas per sanationem. Hmōi enim diuina entia ut declarabitur in libr. 12. intransmutabilia inalterabilia & impassibilia sunt & de tali bona ac fine intendit hic pħs. Dicit. n. finis autem & cuius causa. actus cuiusdam est finis. Sed actus omnis cum motu &c. Cum hoc tamen stat. ꝙ intelligentiæ suo motu attingant finem iam præexistentem. i. primam causam. ut declarabitur in lib. 12. similiter non potest dici. ꝙ intelligentie habeant ꝓprie efficiens. quoniam efficiens proprie est illud quod extrahit aliquid de potentia ad actum; & id proprie reperitur in naturalibus corruptibilibus quæ ex esse in potentia prodeūt per transmutationem physicam inesse actu, cum hoc tamen stat ut declarabitur in libro. 12. quod habeant uerum agens & uerum producens a quo sine motu acquirunt esse incorruptibile.

Secundum dubium est, quoniam dicit pħs hic, ꝙ in immobilibus. s. mathematicis sicut non contingit esse principiū motus sic nec aliquid esse autoagatón. i. ipsum bonum. Hoc autem uidetur falsum, quoniam in eis sunt proportiones & cōmensurationes & ordo, & figuræ & hæc omnia uidentur esse bona, unde & in lib. 12. Aristo. constituet bonum intrinsecum uniuersi in ordine, sicut in exercitu. ergo &c.

Respondeo, ibi cōmittitur fallacia accidentis, sic arguen

do ſcientia mathematica conſiderat proportiones cōmenſurationes & ordines figurarum ac numerorum & hæc ſūt bona.ergo conſiderat bona.Hoc inquam non ſequitur,quoniā licet in ſe ſint bona, non tamen cōſiderantur in mathematica ſub ratione boni,ſed ſub ratione entis & inquantum ſunt proprietates quantitatis continue aut diſcrete,unde Ariſtotiles in hoc.3.libr.in tex.3.inquit Mathematicas uero nullam de bonis aut malis rationem facere. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio.2.ſi genus prædicatur de ſua differentia prædicatione per ſe.

Impoſsibile autem prædicari aut ſpecies generis de proprijs differentiis aut genus ſine ſuis ſpeciebus. Textu.10.

CIRCA hanc qōnem tria agenda ſunt.Primo pertractabitur opinio.b.Tho.cui concordat Ant.Andr. Secundo pertractabitur opinio Ianduni,qui tenet oppoſitum.Tertio ſoluentur quædam dubia.

Quantum ad p̄mum aduerte ꝙ.b.Tho.exponens textū præſentem,tenet partem negatiuam,& adducit unicam rationem quæ ſtat in hoc.Genus non prædicatur de differentia primo modo per ſe.nec ſecundo modo.ergo non prædicatur per ſe Conſtat enim ꝙ non tertio nec quarto modo. Antecedens probatur.Genus non ponitur in diffōne differētiæ,quoniam ex quarto topicorum,differentia non participat genus,ergo non prædicatur de differentia in primo modo per ſe,nec differentia ponitur in diffōne generis, aliter ī quocūq; reperiret genus inueniretur & differentia quod patet eſſe falſum.non enim in quocunq; eſt animal,in eo eſt rationale.ergo genus non prædicatur in ſecundo modo per ſe de differentia. Eſt enim ſecundus modus per ſe,quando ſubiectum eſt de ratione prædicati.b.Tho.concordat Anton. And.in.3.metaphy,q.2.ubi inquit. Genus non prædicatur per ſe de differentia,quod patet per Auicen.in.5.metaphy. dicentem ꝙ licet genus & differentia prædicentur de toto.i.

de specie non tamen significat totum p se, sed genus significat materilae differentia autem formale, utrunque autem significat partem speciei per modum totius. & sicut materiale est extra formale. sic conceptus generis est extra conceptum differentiæ, patet ergo ꝙ non prædicatur p se primo modo de differentia. Quod autem non prædicetur per se secundo modo uidetur omnibus clarum constat. n. genus non esse proprietatem nec habere nomen proprietatis respectu differentiæ.

Tu tamen aduerte, ꝙ Aristo. in. 6. Topicorum, adducit aliam rõnem, & stat in hoc, si animal genus prædicatur per se de differentia, ergo unum animal puta homo esset plura animalia, quod est falsum, consequentia probatur. Animal quod ſm te includitur in conceptu rationalis, aut est idem cum eo quod includitur in conceptu speciei, aut non est idẽ si idem, ergo est nugatio dicendo homo est animal rationale. nam si idem animal, quod prædicatur ut genus de homine, includitur diffinitiue in rationali. idem bis inutiliter repetitur, si non est idem habetur intentum, nam homo est animal. & est illud animal, quod includitur in rationali. & hoc non est idem cũ primo, ergo idem homo erit multa aĩalia.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ Iandunus in. 3. meta. ph. q. 12. tenet partem affirmatiuã. & licet multipliciter arguat hæc tamen est principalis ratio sua. Quod est animal p formam suam, est per se animal. Hæc est de mente pħi in li. 5. cap. de per se, ubi ponit primum modum per se esse quando aliquid est tale per suam formam Sed rationale est animal per formam suam non enim est animal per mãm suã sed quia habet talem formam, puta aĩam sensitiuam ad quã, sequitur esse animal ergo rationale per se est animal & sic genus per se prædicatur de differentia.

Sed quoniam pħs in. 3. metaph. & in. 6. topi. tenet oppositum ideo ne uideatur negare pħm, dicit ꝙ in. 3. metaphy. procedit mere disputatiue & non determinatiue, ideo rationes suæ non sunt conclusiue. & hoc innuit Comment. in. 3. metaph. commen. 1. ubi inquit intendit in hoc tractatu indu

cere ſermones diſputatiuos, qui affirmant & deſtruunt idẽ in omnibus quæſtionibus difficilibus huius ſcientiæ, hæc ille. Quod autem in topicis diſputatiue procedat patet qm̃ ex probabilibus, quæ non inferunt neceſſario alteram partem. Hæc eſt opinio Ianduni.

Sed ut rudis laborat in equiuoco de ly per ſe. Eſt. n. duplex .ſ. entitatiuum & prædicatiuum, alii dicunt, logicum & metaphyſicum eo ꝙ logicus prædicationes obſeruat metaphyſicus autem quidditates, per ſe quidem prædicatiuum eſt, quando prædicatum eſt de ratione ſubiecti, uel ſubiectum de ratione prædicati, per ſe autem entitatiuum eſt, quando res de ſe & ſm ſuam naturam talis eſt ſicut ſol per ſe eſt lucidus, luna autem non ſed per alterum, & Deus per ſe bonus eſt creata autem non per ſe ſed ꝑ alterũ, unde ly per ſe uidetur coincidere cum ſm ſe & per eſſentiam. Sed non inconuenit aliquid eſſe per ſe tale entitatiue, & non prædicatiue, ut hic, Deus eſt per ſe pater eo ꝙ paternitas diuina eſt eſſentia diuina, non tamen prædicatiue uel formaliter eſt per ſe pater, qm̃ prædicatum non eſt de ratione ſubiecti, nec econuerſo cum ſe habeant ut abſolutum & reſpectiuum, ſic in ꝓpoſito. Hæc eſt per ſe entitatiue, rationale eſt animal non tamen prædicatiue propter rõnem adductam a. b. Tho. Iandunus autem, non diſtinguit inter per ſe entitatiue & per ſe ꝑdicatiue, credit. n. omnem prædicationem ſumptam a forma, eſſe per ſe prædicatiue. Quod non eſt uerum, niſi ly forma ſumatur pro quod quid eſt uel diffinitione, in quo ſenſu loquitur pħs in lib. 5. in cap. de per ſe inquit enim, uno quidem. n. modo, ſm ſe quod quid erat eſſe unicuiq; ut calias & quod quid erat eſſe caliam ideſt calias, & diffinitio calie ſunt idem per ſe.

Tenemus ergo ꝙ licet hæc ſit idẽtica, rationale eſt aĩal tamen non eſt per ſe formaliter & prędicatiue. & quantum ad hoc dicimus ꝙ pħs non diſputat in. 3. metaph. ſed determinate concludit, nec obſtat dictum Commenta. licet enim ut in pluribus diſputet, tamen non inconuenit ꝙ reſpectu alicuius concluſionis determinet & aſſumat aliquas propoſitio-

nes simpliciter ueras sicut in qõne præcedenti uisum est. q̧ i mathematicis non est efficiens nec bonum, nec finis &c.

Pro ratione autem adducta ex.6.topicorum quam conatur Iandunus declarare q̧ non ualeat, aliter per eandem rationem concluderetur q̧ animatum non prædicatur de homine, nam cum prædicetur de animali, si prædicatur de homine, homo erit unum animatum & animal aliud animatũ si ratio pħi concludit. Hoc autem est falsum. ergo ratio pħi non concludit. Pro hac inquam ratione dicere possumus duo. Primo q̧ conclusio sit de mente pħi. s. Genus non prædicatur per se de differentia, & ad hanc quæstionem aliqua ratio simplr̃ uera adducitur. s. illa quam hic. b. tho. adduxit. Aliqua autem tantum probabilis & apparens est. ut ista quæ adducta est ex.6.topicorum. Non enim est necesse omnẽ rõnem pro conclusione adductam, simplr̃ concludere. Dico. 2. q̧ potest sustineri rõnem illam simplr̃ concludere. & quando instat Iandunus, q̧ eadem rõne animatum non prædicaretur de homine, aliter homo esset multa animata, dico qđ quando prædicatur animal de homine, non prædicatur formaliter animatum de homine, quanum. n. est dicere, homo ẽ animatum animal, uel animal animatum, eo q̧ in ly animal includitur animatum. Instantia ergo Ianduni nulla est.

Quantum ad tertium aduerte q̧ quædam sunt argumenta satis apparentia contra determinationem factam.

Primum est. Rationale per se est homo, homo per se est animal ergo rationale per se est animal. Tenet argumentum per regulam. Quando alterum de altero prædicatur &c. Qđ minor sit uera patet quoniam prædi atum est de ratione subiecti. Quod autem maior sit per se probatur. Hæc est per se homo est rationalis ut patet. ergo hæc est se. Rationale est homo. Tenet consequentia. quoniam sicut propositio necessaria conuertitur in necessariam, præcipue in terminis conuertibilibus si propositio per se, conuertitur in propositionem per se.

Respõdeo, hic sunt duo modi respondendi, primus est Anto. And. in. 3. metaphysi. q. 2. ad primum, ipse negat hanc si-

militudinem. Sicut necessaria conuertitur in necessariam, sic per se in per se. & ratio est. qm̄ ad ꝓpositionem necessariam sufficit necessaria cõnexio terminorum, dato q᷑ unum extremum non sit de ratione alterius. Ad per se autem prædicatiuum & in primo modo, de quo loquimur, quādo quærimus si genus prædicatur per se de differentia duo requiruntur. s. necessaria cõnexio terminorum & q᷑ prædicatum sit de ratione subiecti. Constat autem q᷑ dum hæc, homo est rationalis, conuertitur in istam, rationale est homo secunda non est per se primo modo. & ideo per se non conuertitur in per se, saltem respectu eiusdem modi. utrum autem respectu diuersorum modorum dicemus in. q. sequenti.

Secundus modus respõdendi clarior est iste. Qua ratione rationale per se est homo, eadem ratione, rationale per se est animal. Prima autem est per se entitatiue siue metaphysicæ ut declarauimus supra. & non est per se prædicatiue primo modo, de quo hic intendimus, sic ista, rationale est animal, ē per se eodem modo. Sed nihil concluditur, contra determinationem. in qua intendimus de per se primo mō ꝑdicatiue.

Secũdum est tale. Homo per se est animal. Homo per se est rationalis: ergo rationale per se est animal.

Respondeo negatur argumentum. quoniam ly per se in præmissis tenetur prædicatiue, in conclusione tenetur entitatiue & qm̄ non tenetur uniformiter in præmissis & in conclusione, ideo negatur similis modus arguendi & si dicas. q᷑ in conclusione etiam tenetur prædicatiue. nego qm̄ non est necesse extrema comparata ad medium, habere eandem habitudinem quam habent. qñ cõparantur adinuicem & econuerso. ut patet hic. Homo necessario est aīal. Homo necessario est sub̄a. ergo sub̄a necessario est animal non seqtur, qm̄ potest esse sub̄a remoto quocunq; animali.

Tertium est tale si genus non prædicatur per se de differentia. ergo per accidens, qm̄ non datur medium, sicut non datur medium inter ens per se, & ens per accidens. Tunc ultra, ergo rationale & animal faciunt unum per accidens, q̄d est falsum, constituunt enim speciem quæ est unum per se cõ

tra uero probatur.qm̄ ex.7.metaphysi.prædicatio per accidens fit.quando accidens prædicatur de subiecto, aut econuerso aut accidens de accidente.sed in his omnibus fit nuum per accidens.ergo &c.

Respondeo hic est duplex responsio.primo dr̄ ꝙ prædicatio accidentalis fit duobus modis primo quando alterum est ueræ accidens.& tūc semp fit unum ꝑ accidens, secundo qn̄ alterum non est ueræ accidens sed est extra rōnem alterius, ut motus est actio & tunc nō fit unum ꝑ accidens.& talis ꝑdicatio est,qn̄ ꝑdicatum licet sit eiusdem ꝑnti cum subiecto & sit idem re,tamē non est diffinitiuum subiecti. & hic modus prædicationis seruatur inter genus & dr̄iam.& aduerte ꝙ ibi semper loquimur de ꝑmo mō ꝑ se.& de mō accidentalis prædicationis opposito primo modo per se.

Secundo dr̄ & breuius.qn̄ ꝑdicatio est accidentalis metaphysica quæ reqrit ꝙ extrema sint diuersorum ꝑntorum,sicut hō & musica fit unum ꝑ accidēs qn̄ autem ꝑdicatio est ꝑ se metaph.quæ est q̄do ꝑdicatum & subm sunt eiusdem ꝑnti licet sit ꝑdicatio accidentalis logica nō fit unum ꝑ accidens, sic est in ꝓposito.qm̄ genus ꝑdicatur per se metaph. de dr̄ia nō sequitur ꝙ ex eis fiat unum per accidēs & aduerte ꝙ hæc r̄nsio est magis resoluta.& ꝑ eā solues multa argumēta.si cu noueris bene applicare.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.3.si propositio per se.conuertitur in propositionem per se.

CIRCA hanc qōnem aduerte ꝙ ꝓponitur ꝑꝑ r̄nsionem datam ꝑmo argumento.præcedentis qōnis.Diximus.n.ꝙ licet hæc sit per se entitatiue & ꝑdicatiue.hō est rōnalis.hæc tamē nō est ꝑ se ꝑdicatiue, rōnale est hō.Hæc r̄nsio facit dubiū & vr̄ ꝙ tam conuersa q̄ conuertens sint ꝑ se ſm doctrinam pl̄bi in.1.poster.Illic.n.uult pl̄s.ꝙ q̄do ꝑdicatum est de rōne subiecti.fit ꝑmus modus ꝑ se.q̄do autē subm est de rōne ꝑdicati,fit secūdus modus ꝑ se.Sed in ista,hō est rōnalis ꝑdicatum est de rōne subiecti & in ista rōnale est homo subm est de rōne ꝑdicati.ergo ꝑma est ī ꝑmo mō per se,& se

cunda in secundo ex consequenti per se conuertitur in p se.

Hic inuenio duas opiniones. unam affirmatiuam quorundam Thomistarum Isti dicunt. q̃ licet conuertens & côuersa nôn sint per se respectu eiusdem modi. ne detur circulus ĩ diffõnibus. tñ non inconuenit respectu diuersorum modoꝝ .s. primi & secundi. & suum principale fundamentum stat in rône adducta ex doctrina pħi in. 1. poste. limitant tamen se dñtes q̃ tunc solum conuertitur p se in p se, qñ s̃bm & p̃tũ sunt termini conuertibiles. unde tenent q̃ hæc non est p se. aĩal est hõ. hæc aũt est p se aĩal rõnale est hõ. & confirmant opinionem suam ex hoc q̃ pħi & p̃cipui doctores dẽmõstrãtes utuntur indifferenter conuersa & conuertente ut ꝓpositionibus p se. Assumunt. n. istam oẽm intellactiuum est liberum. & suam conuertentem. s. oẽ liberum est intellectiuum. & istam oẽ necessarium est æternum & econuerso. & istam oẽ generabile est corruptibile & econuerso. ergo signum est q̃ & conuersa & conuertens sunt p se. & sic patet ꝓpõne p se, conuerti in ꝓpõnem p se. licet id non sit uerum in oibus. & ab hac snĩa non uĩ dissentire. Ant. and. in. 3. metaph. q. 2. ad primum, dicit. n. in fine rñsionis ꝓpõ ergo p se, non necessario conuertitur in p se. Quasi dicat licet contingat aliquam conuerti non tamen est necessarium in omnibus. ut quando termini non sunt conuertibiles.

Alia opinio est quorundam Scotistarum præcipue Antonii trombetæ in suis qõnibus metaphysicalibus. Hic tenet partem negatiuam absolutæ, ita q̃ s̃m ip̃m nulla ꝓpõ per se conuertitur in p se, & fundat se sup hoc. quòd oĩs ꝓpõ p se est illa, cuius p̃dicatum habet rõnem formalem intrinsecam inherentiæ in subõ. Quæcunq; aũt non dicit talem rõnem formalem est ꝓpõ p accñs. & intendit dicere quòd oĩs ꝓpõ p se, habet cãm intrinsecam in subõ, p quam prædicatum inest subõ. & hoc fundamentum dicit esse de mẽte Scoti i. 3. sent. di. 7. nec alr̃ ꝓbat. Tunc arguit sic. Cuiuscunq; ꝓpõnis p̃dicatum dependet a subõ, q̃tum ad rõnem formalem inherentiæ intrinsecam in subõ, subm ipsius non põt consili dependentia dependere a p̃dicato. Hæc vr̃ manifestare. qm̃ nõ

datur circulus in dependentia in eodem gñe cãæ. Patet.n.ꝙ forma dependet a mã in gñe cãæ mãlis, mã uero non depẽdet a forma in eodem gñe. sed in gñe cãæ formalis. Sed ꝑdicatum ꝓpõnis ꝑ se dependet a subo ꝭm rõnem formalem inherentiæ intrinsecam in subiecto, qm̃ hæc est rõ ꝓpõnis ꝑ se. ergo econuerso subiectum non põt dependere consili dependentia a prædicato. ergo per se non conuertitur i ꝑ se.

Sed hæc sua rõ non est efficax. eo ꝙ suum fundamentum non est uerum, nec positum ab Arist. Non.n.est necesse artare nos, ad dependentiam in gñe cãæ formalis tm̃. sed sufficit prædicatum dependere a subiecto. uel in gñe cãæ formalis. ut in primo modo, uel in genere causæ materialis, siue effectiuæ, ut in. 2. mõ, subm.n.cã est passionis suæ ut mãlis. et ut efficiens, ut dicemus als. negamus igitur illam esse rõnẽ siue descriptionem ꝓpõnis ꝑ se quæ dr̃ esse Scoti. & dicimus cum Arist. ꝙ ad ꝓpõnem ꝑ se, sufficit ꝑdicatum esse de ratione subiecti, uel econuerso.

Tenendum est ergo cum opinione prima in terminis cõuertibilibus tm̃. & qm̃ genus & dña non sunt cõuertibilia iõ hæc non est ꝑ se, aĩal est rõnale, immo nec necessaria, stat.n. aĩal esse, & tñ rõnale non esse, silr hæc non est ꝑ se, rõnale ẽ aĩal qm̃ ut probauimus in.q. præcedenti, nec prædicatũ est de rõne subiecti nec subiectum est de rõne prædicati.

Tu tñ aduerte, ꝙ aliqui ut uideantur quid noui excogitasse, concedunt ꝭm modũ ꝑ se conuerti in primum modum. ut ibi. Homo est risibilis risibile est hõ, prima est in secundo mõ, secunda aũt est in primo mõ. qm̃ ꝑdicatum est de rõne subiecti: nolunt aũt concedere. primum modum posse cõuerti in secundum eo ꝙ ꝑdicatum secundi modi. uel est passio. uel quid hñs modum passionis. Sed constat ꝙ diffinitum nõ est passio nec induit modum passionis. cum non ꝑdicetur in quale. & ꝑpea dicunt. ꝙ hæc non est in secũdo mõ ꝑ se, aĩal rõnale est hõ. eo ꝙ prædicatum non denoĩat nec qualificat subiectum. & hæc opinio nõ vr̃ irrõnabilis. uerum quia hæc aĩal rõnale est hõ. est necessaria ex connexione terminorũ. & in uia Thomistica, oĩs necessaria vr̃ esse ꝑ se licet nõ apud

Scotistas ut uisum est in.q. p̄cedenti in r̄ñsione ad primum, possumus dicere. ꝑpõnes secũdi modi p se. eẽ ĩ duplici dr̄ia. Quædam sunt in quibus subiectum est de rõne p̄dicati. & p̄dicatum denoĩat subiectum quale. ut ibi, hõ est risibilis. & istæ sunt ꝑprie. Quædam aũt sunt in quibus licet subiectum sit de rõne prædicati. tñ p̄dicatum non denoĩat subiectum quale. ut ibi Aĩal rõnale est hõ. & iste sunt improprie. Dicemus ergo ꝙ secundus modus conuertitur in primum proprie. & primus in scd̃m saltẽ improprie. & hoc sufficit. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Expliciunt qõnes Fratris Chrisostomi Iauelli Canapicii ordi. prædi. in. 3. lib. metaphysicæ.

Incipiunt qõnes eiusdem, super quartum lib.

Super quartum librum occurrunt infrascripta quæsita discutienda.

1 Si ens est uniuocum uel analogum.
2 Si ens habet ueras & proprias passiones.
3 Si passiones entis, sunt idem cum ente.
4 Si passiones entis, sunt conuertibiles cum ente.
5 Si ens prædicatur quidditatiuæ de passionibus suis, & de ultimis differentiis.
6 Quomodo ordinandæ sunt passiones entis, secundum prius & posterius.
7 Si unum transcendens, quod est passio entis, est idem cũ uno quod est principium numeri.
8 Si ratio unius transcendentis, & unius numeralis est formaliter positiua.
9 Quod sit principium complexum simpl'r primum.
10 Si tale principium est cognoscibile demonstrationẽ uel cognitione sensitiua.

QVÆSTIO PRIMA.
si ens est uniuocum, uel analogum.

ENS MVLTIS MODIS DICITVR, sed ad unum &c. Text. 2.

CIRCA HANC QVAESTIONĒ aduerte primo quòd Cōmenta. ī hoc. 4. lib. in cōmen. 2. expræsse tenet ipm non esse uniuocum nec equiuocum sed medium, ex cōsequenti analogum, sic. n. inquit, vult declarare ꝙ hoc nomen ens, non est equiuocum, si. n. esset equiuocum, non cōsiderarer de eo una ars, necꝗ dicitur uniuoce, ut aīal de hoīe & de asino, sed est de noībus, quæ dicuntur de rebus attributis eidem, & sunt media inter uniuoca & equiuoca hæc ille. Quare quid de hoc senserit Cōmen. non est laborandum, nam & Cōmentistæ ꝑcipue Iandun. in 4. lib. Metaphysicæ tenent de mente Cōmentat. ipm nō esse uniuocum sed analogum, silr ꝙ Scotus posuerit ipm uniuocum, & qūo. s. metaphysicum & nō physicum. patet p Ant. And. in. 4. lib. metaphy. q. 1. ubi declarat quid sit uniuocatio physica & logica & metaphysi. silr manifestum est, quod. b. Tho. tenet ipm esse analogum analogia, quæ est unius ad alterum, & non analogia quæ est plurium ad unum, qualis est analogia huius noīs sanum, & hoc uidere poteris in Capreolo in. 1. dist. 2. q. 1. in probatione none cōclōnis, & in respōsionibus argmētoꝝ contra eandē ꝯclōnē, & in Paulo Soncinatæ in. 4. metaphy. q. 4. & in Thoma Caetano sup de ente & essentia. Sed in his quæ ꝑdicti scripserunt nolo referendo īmorari, uide tu ad placitum, uolo aūt pro huius quæsiti euidentia agere quinꝗ, primo quid requiratur ad uniuocū reale, secundo quid ad uniuocum logicum, tertio ponentur ali-

quæ conclusiones responsiuæ, quarto ostendam ꝙ opinio Scoti non discordat in re ab opinione .b. Tho. quinto soluentur argumenta Scoti, & maxime quæ uidebunt repugnare cõtra determinationem quam facturi sumus.

Quantum ad primum aduerte, ꝙ equiuocum reale requirit .4. condõnes. Primo ꝙ dicat unum cõceptũ ut comparatur ad sua contenta & prædicatur de eis. Quod quidem dico qm̃ si aliqđ cõe dicat unum conceptum quidditatiuum. ut ĩ se pcise consideratur, ut sic non erit uniuocum formalr̃, eo ꝙ ut possumus elicere ex pБo in antepñtis, uniuocum uniuocata respicit. Qđ & declarat p Simplicium sup pñta, qui inquit, eiusmodi nomen .s. uniuocum quidem de rebus pnci palr̃ prædicatur. & cõe & pprium. uniuoce aũt pdicari, non inest principalr̃. sed p talem uel talem cõicatam rõnẽ. Quare qdo participantibus non solum nomen, sed & nã cõis est, tanis est uniuocus participationis modus. Ex his elicio, ꝙ si cõsideretur aĩal pcise in se, ut dicit unum conceptum anteq̃ cõparetur ad sua inferiora, nam est uniuocum nec equiuocum nec analogum. Idem dico de ente, si in se præcisæ considere tur, ut dicit unũ conceptum, puta, ens est cui debetur esse & non comparetur ad subm & accñs, ad Deum & creaturam, ĩ illa prima & absoluta cõsideratione, non erit uniuocum nec analogum &c.

Sed dices, licet genus & spẽs posſint in seipsis considerari non respiciendo contenta non tñ ens, qm̃ ſm Cõmentatorẽ in .10. metaph. cõmẽ .8. ens sigñat .x. pñta imediate sigñone.

Sed contra, De quolibet possumus cõsiderare prius ꝙ sit ens, q̃ ꝙ sit tale ens, puta suЬa uel accidens, ergo in illo pori ens dicit unum conceptum anteq̃ comparetur ad sua ↄtẽta.

Præterea conceptus absolutus prior est conceptu relatiuo, Sed conceptus entis in se est absolutus, cum aũt comparatur suis contentis, fit relatiuus, respicit .n. inferiora, de quibus prædicatur, ergo põt haberi de ente unus conceptus, antequam comparetur suis inferioribus.

Præterea, si primum quod cadit in nr̃o intellectu est ens, patet ꝙ anteq̃ sciam de aliquo ꝙ sit suЬa uel accidens, prius

scio

scio ꝙ est ens nescirem aũt ipsum esse ens, nisi in illo priori, habere conceptum entis.

Ad argm̃ ergo dico ꝙ hoc non est contra Cõment. stat.n. ꝙ ens significet ĩmediate significato reali.x.p̃nta, & ꝙ antequã comparẽ ipm̃.x.p̃ntis, habeam de ipso unum conceptum cõissimum quem pono saluari in quolibet p̃nto, ex hoc autẽ nolo inferre, qđ ille conceptus sit quid reale prius oĩ realitate p̃ntali. Sed ꝙ iste est ordo in intellectu ut prius concipiat ens cõe in se q̃ comparet ipm̃ suis contentis. & in illo priori ut dixi non habet rõnem uniuoci nec analogi, eo ꝙ consideratio in illo priori est absoluta, consideratio aũt uniuoci uel analogi est respectiua, concernuntur.n. inferiora, quibus nomen & ratio superioris cõis attribuitur.

Secundo requiritur, ꝙ uniuocum participetur a suis contentis ſm unam rõnem, ita ꝙ rõ illius cõis in se considerati anteq̃ comparetur suis contentis, quando attribuitur eis seruetur eadem in oĩbus suis contentis. & p hoc differt uniuocũ ab equiuoco, quod respicit contenta ſm diuersas rõnes.

Tertio requiritur, ꝙ illa rõ æque rep̃ntet oĩa cõtenta, & sine ordine, puta ꝙ rõ aĩalis q̃tum sit ex se, æque conueniat hoĩ & leoni, ita ꝙ in rõne aĩalis unum non sit p̃us nec perfectius altero, licet adinuicem comparata non incõueniat unũ esse prius uel p̃fectius altero, ut patet in spẽbus numerorũ. Sed hoc non impedit uniuocationem, alr̃ numerus non esset uniuocum dictum de spẽbus, nec aĩal dictum de hoĩe & asino, constat.n. hoĩem esse quid perfectius asino. Item ꝙ rep̃sentet oĩa de quibus dr̃ sine ordine, puta ꝙ non rep̃ñtet unũ ut tale respicit alterum. Hæc.n. est ꝑpria rõ analogi.

Quarto requiritur, ꝙ illa rõ æque conueniat contentis ut res sunt, & hoc dico, qm̃ in uniuoco logico, hæc condõ non requiritur. ut dicemus infra. Declaro aũt hanc condõnẽ sic. Rõ aĩalitatis conuenit hoĩ & leoni, ut res sunt. qm̃ uterq; ve ræ nãm sensitiuam habet, æque aũt cõuenit. qm̃ si Deus annihilaret nãm sensitiuam in hoĩe, non annihilaretur tota rõ aĩalitatis, adhuc.n. saluaretur in leone, & econuerso. & iõ aĩal est uniuocum. Si aũt annihilato hoĩe, tota rõ aĩalitatis

destrueretur in leone & in aliis aialibus, non esset aial uniuocum sed analogum.

Ex his ergo formo talem diffōnem de ꝓpriissimo & reali uniuoco. Vniuocum reale est illud, quod ut comparatur suis uniuocatis inquantum res sunt, participatur ab illis sm eandem rōnem æque repñtantem unūqdq3 eorum. & sine ordine unius ad alterum ut comparantur suo uniuoco.

Quantū ad secundum dico, ꝙ ad uniuocum logicum reqritur prima & secunda & tertia condō non aūt. 4. Nam remota oī conuenientia reali & seruato eodem mō pdicandi, adhuc stat uniuocatio logica, eo ꝙ logicus non ꝯsiderat res quo ad suas realitates sed ut stant sub intentionibus secūdis & quo ad modos pndi. Sic. n. pdicabilia & res pntales considerat. Et ꝙ seruetur uniuocatio logica, sine conuenientia reali ꝓbatur, nam dña pdicatur uniuoce de duabus differentiis specificis & tñ cum sint primo diuersæ in nullo reali conueniunt ex lib. 10. metaphy. Præterea. Qualitas pdicatur uniuoce de prima & tertia spē qualitatis & tñ in nullo reali conueniunt, eo ꝙ in prima locantur qualitates spūales, in tertia aūt sensibiles quæ non cōicant cum illis. Præterea. Quantitas pdicatur uniuoce de ꝯtinua & discreta. & tñ in nullo reali conueniunt. Patet ergo, ꝙ. 4. condō non requiritur. Requiritur tñ tertia. s. ꝙ uniuocum logicum dicat unum cōceptū conuenientem equalr suis contentis, nō tñ dñis, quibus sua contenta abinuicem differunt. Nam conceptus aīalis conuenit hoī & leoni in primo mō p se, non aūt rōnali & irrōnali. qm ut determinauimus in. 3. lib. nec genus nec conceptus gñis pdicatur p se primo mō de dñis, & ppea pћs. in. 3. lib. conclusit ens non esse genus. & patet ꝙ ibi loquitur logicæ. quoniam totum illum processum prosequitur mō logico. s. p pdicationem & modum pndi. Ex his igitur manifestū sit, qūo differunt uniuocum reale. & uniuocum logicum.

Quantum ad tertium, stantibus prædictis, aduerte quatuor conclusiones responsiuas.

Prima est, ens in se pcise & absolute consideratum. dato ꝙ hēret unum conceptum, qui possit conuenire oibus suis

contentis non est uniuocum nec equiuocum nec analogum. nam uniuocum non est nec equiuocum nec ana. nisi ut comparatur suis contentis. .sm unum aut plures cõceptus ut diximus supra. Hæc. n. est prima condõ. Sed ens sic consideratum in illo priori non comparatur suis contentis, prius. n. considero ens ut ens q̃ ens ut suba uel accñs ergo ut sic non est uniuocum nec equiuocum nec analogum.

Secunda est, ens comparatum subæ & accñti ut res sunt non est uniuocum reale nam conceptus entis licet cõueniat subæ & accñti ut res sunt non tñ æque & sine ordine conuenit eis. sed gradatim descendit in eis. ergo non est uniuocum reale, contra patet ex condõnibus suprapositis de uniuoco reali. Añs ꝓbatur annihilata tota entitate subæ totum ens annihilatur. eo ꝗ accñtia non sunt nisi entis ex. 7. metaphy. & in pñtis dr̃ ꝗ destructis primis subiis impoſſe est aliquid remanere si uero annihilatur tota entitas accñtium non repugnat quin remaneat substantia, eo ꝗ est ens simplr̃ & est prior accñte. ergo conceptus entis non æque conuenit subæ & accñti. sed primo gradu descendit in substantia, secundo gradu in gñibus accñtium. in quibus ẽt gradualr̃ descendit, qm̃ primo in q̃titate secũdo in qualitate. 4. in ad aliquid &c. Cum ergo ista gradualitas non stet cum uniuocatis ut respiciunt cõe uniuocum. sequitur ꝗ ens non est uniuocũ reale.

Nec ualet dictum Anto. and. in. 4. metaphyc. q. 1. ad pmũ & ultimum inquit. n. ꝗ cum unitate uniuocationis. stat unitas analogiæ uel attributionis, eo ꝗ pbs in. x. metaph. ponit essentialem ordinem inter spẽs unius gñis & tñ ex hoc non tollitur uniuocatio, patet. n. numerum esse genus. & tñ iter spẽs numeri est essentialis ordo prioris & posterioris. sic inquit in ꝓposito in rõne entis in qua est unitas attributionis ipsa attributa. s. suba & accñs habẽt unitatem uniuocationis.

Hoc inq̃ non ualet. qm̃ aliud est ponere ordinem inter aliqua ut adinuicem comparantur & ut comparãtur ad aliqđ cõe cuius rõnem participant, primum non impedit uniuocationem. qm̃ stat cum tali ordine ꝗ aliqua participent equalr̃ rõnem sui cõis ut ad ipm comparantur alr̃ ꝓpõ non esset ge

nus ad affirmatiuam & negatiuam est.n. affirmatiua prior nec aial ad hoiem & brutum est.n.hō pfectior, fm uero imi pedit eo q rō supioris descēderet gradatim in inferioribus. Aduerte igitur q licet pħs ponat ordinem essentialem inter spēs unius gnis ut adinuicem comparantur non tamen ut cō parantur gni put participant rōnem illius gnis. in pposito aūt patet q substantia & accidens siue inter se comparentur siue ad ens, semp retinent ordinem. qm ens prius dicitur de substantia & p substantiam uerificatur de accidente & substantia comparata accidenti, prior est ut declarabitur in li.7. stat ergo ratio nostra in robore suo.

Tertia conclo est. ens non est uniuocum logicum. nā uniuocum logicum nō pdicatur formalr & in pmo mō p se de differentiis uel modis quibus uniuocata adinuicem distinguuntur. Hanc declarauimus in libr.3. fm pħm in.q.ulti. Sed ens formalr pdicatur de oibus differētiis & modis, quibus sua inferiora distinguuntur. Quod.n.est, ens est. & si nō est ens, est nihil. Non.n.datur medium iter ens sumptum in sua maxima cōitate & ipm nihil. ergo non est uniuocum logicum & hæc rō sumpta est ex.3.metaphy.tex.x.

Et aduerte q Ant.and.in.4.metaph.q.1. in rñsione argumentorum. nesciuit alr fugere hanc rōnem. nisi negādo q ens pdicet formalr de differētiis ultimis & passionibus suis. Sed q hoc sit cōtra pħm.& sit falsum in se, manifestabitur in.q.5.huius libri & soluentur argumenta Scotistarum.

Quarta cōclo, ens est analogum reale, nam ens dicit unū conceptum, gradualr & quoddam ordine participatū á substantia & accidente, ita q primo conuenit substantiæ. & per substantiam conuenit accidenti. nam substantia non pendet ab accidente. sed econuerso. ergo &c. patet consequētia. qm ut declarauimus in prima parte qōnis iste sunt cōdōnes analogi. ut distinguitur contra uniuocum.

Quod aūt non sit equiuocum, est cōiter ab oibus concessum. & si Porphirius uel pħs alicubi dicat, ens esse equiuocū, sumunt equiuocum p analogo. eo q analogum magis propinquat equiuoco q̄ uniuoco.

Quantum ad quartum declarandum est, ꝙ Scotus nõ discordat a uia nostra, nisi in noīe. Aduerte igitur ꝙ in.1.sent. di.3.q.1.intendens manifestare qũo pōt concipi Deus cõceptu uniuoco sibi & creaturæ, declarat prius quid intendat ꝑ conceptum uniuocum.& dicit, & ne fiat contentio de noīe equiuocationis, conceptum uniuocum dico, qui ita est unius ꝙ eius unitas sufficit ad contradictionem affirmando & negando ipm̄ de eodem, sufficit ēt ꝑ medio syllogistico, ut extrema unita in medio sic uno sine fallacia equiuocationis cõcludātur inter se unum Hæc Scotus. Ex quibus patet ꝙ Scotus contentatur ponere tantam unitatem in ente quanta sufficiat ad contradictionem ponendam & ut sit medium efficax in syllogismo. Sed non solum uniuocum sufficit ad hoc ĩmo & analogum, illo quidem mõ analogiæ in quo ponim͂ ens. Qd ergo Scotus dicit uniuocum, b. Tho. dicit analogũ. Declaro aũt modos analogiæ, ut sciamus in quo reponitur ens.& ſm quē fit cõtradictio.& p̄t esse mediũ in syllogismo.

Aduerte igitur, ſm doctrinam Thomisticam ut patet per b. Tho. in. 1. sen. di. 19. q. 5. ar. 2. ad idem. ꝙ triplex est analogia ꝑma est q̃do analogum dicit plures rõnes.& eius significatum solum in ꝑmo analogato reperitur. Sicut sanũ, qđ alia rõne ꝑdicaī de aīali & alia de medicina. & alia de dieta, suum aũt significatum, tm̄ in aīalia saluatur. stat tñ analogia qm̄ conseruatiuum cãtiuum indicatiuum sanitatis respiciũt aīal sanum.& hoc mõ dictum analogum, est ꝓpinquissimũ equiuoco. iõ facit ꝓpõnem multiplicem.& aufert contradictionem. qm̄ utraq; harum est uera, aīal est sanum, medicina non est sana. s. sanitate quæ subiectiuæ est in aīali.

Secunda est. q̃do analogum dicit unam rõnem & tamē diuersum esse & difforme habet in analogatis. Sicut corpus dum ꝑdicatur de cœlesti.& de inferiori, licet. n. conueniant in rõne corpeitatis, tamen non conueniunt inesse, cum esse cœli sit incorruptibile esse aũt corpis inferioris est corruptibile.& hic modus non aufert ĩmo ponit contradictionem. Nam hæc est semꝑ est uera, elñtum est corpus & hæc semꝑ est falsa, cœlum non est corpus eo ꝙ rõ corpis utriq; cõne-

nit, licet non conueniant inesse. tertia est. q̃do analogum dicit tm̃ unam rõnem in qua non parificantur analogata, nec inesse importato p̃ illam rõnem, eo ꝙ in uno analogato reperitur illa rõ. & illius esse ut connexionem habet cum alio analogato. Sicut accidens est ens. uť habet connexionem ad sbam & nõ ecõuerso. & creatura est ens nõ ex se sed ut participat esse à Deo, cui p̃mo & p̃ se competit esse. & hoc tertio mõ ens est analogum & hic tertius modus. ponit contradictionem & est medium efficax in syllogismo si. n. ponaĩ hæc conclo. calidum & frigi. non sunt in eodẽ & ꝓbatur sic nulla entia opposita sunt in eodem. calidum & frigi. sunt opposita ergo &c. patet ꝙ illa maior est absolutæ uera. & põt sub ea fieri descensus distributiuæ tam in substantiis, q̃ in accidẽtibus. Ex his igitur patet ꝙ opinio Scoti quo ad rem non discordat a. b. Tho. nam qď dicit Scotus ens esse uniuocum dicit. b. Tho. esse analogum tertio modo.

Quãtum ad quintum, aduerte ꝙ Ant. and. in. 4. metaph. q. 1. multis argumentis ꝓbat ens esse uniuocum. quæ recitãtur & clare soluuntur a Capreolo in. 1. dist. 2. q. 1. contra. 9. conclõnem. Vide tu eum Scotus aũt in. 1. dist. 3. q. 1. Postq̃ declarauit quid intendat p̃ uniuocum ꝓbat triplr. talem uniuocationem. Primo sic. Oĩs intellectus certus de uno conceptu & dubius de alio. habet cõceptum de quo est certus aliũ a conceptu de quo est dubius. Hæc est manifesta. qm̃ idem ĩtellectus non põt esse dubius & certus de eodem conceptu, alr sequitur contradictio ꝙ. s. esset certus & nõ certus respectu eiusdem. Sed ĩtellectus uiatoris põt esse certus de aliquo ꝙ sit ens. & dubius an sit ens finitum uel ĩfinitum, uel an sit substantia uel accidens, ergo conceptus entis de aliquo est alius a conceptu isto uel illo ergo uniuocus.

Rñ. Scotus deceptus fuit in hac consequẽtia, ens dicit unũ conceptum alium a conceptibus suorum contẽtorum, ergo est uniuocum, negatur cõsequentia, qm̃ ut diximus in corpe q̃õnis ad uniuocum non sufficit unitas conceptus sed requiritur, quòd illud cõe hẽat unum conceptum, non solum in se consideratum, sed ut respicit inferiora, & quòd ille cõce-

ptus equalr participetur a suis inferioribus. Quorũ sm deficit in ente, qm̃ conceptus eius non conuenit accñti nisi in ordine ad subam, nec enti creato nisi in ordine ad ens increatum. Vnde ad formam argumenti, concessa ma. & minore, dico ꝙ non potest concludere ꝙ sit uniuocum, sed qđ sit analogum, tertio modo analogiæ.

Secundo sic, si est alius conceptus entis ut dr̃ de ente creato, & alius analogus ut dr̃ de ente increato, sequitur ꝙ p ens creatum non possemus aliquid cognoscere de ente increato, quod est falsum ut patet in lib. 12. ꝯñtia ꝓbatur, qm̃ sicut ens creatum non continet increatum cum sit posterius eo, sic conceptus entis creati, non continet uirtualr conceptum entis increati si sunt alius & alius. Sed p nullum conceptum ꝓpriũ alicuius obiecti, cognoscitur aliud obm̃, nisi talis ꝯceptus contineat uirtualr conceptum alterius obi ergo &c.

Rñ. Hoc argumentum supponit falsum. s. ꝙ ens dicat plures conceptus sicut analogum pmo mõ. Hoc. n. dato, argumentum hẽret aliq̃ apparentiam. Sed nos dicimus ꝙ ens ut est cõe creato & increato, dicit unum conceptum, in equalr tñ participatum, quo constituitur analogum tertii modi. & tunc nego ꝯñtiam, cuius ꝓbatio nulla est quoniam supponit ꝙ conceptus entis ut dr̃ de increato, sit alius ut dr̃ de creato & pterea negari posset, ꝙ ens creatum non cõtineat increatum in rõne cognoscitiua, qm̃ effectus ducit in cognitionem cãæ. & breuiter si bñ aduertis, ꝑcipies ꝙ Sco. non considerauit nisi nãm analogiæ pmi modi, quæ dicit plures cõceptus, ut sanum. & sm hoc semꝑ laborauit ad declarãdum ens nõ esse analogum primo modo analogiæ.

Tertio sic. Oĩs inquisitio de Deo metaphysi. ꝓcedit sic. s. considerando rõnem formalem alicuius puta sapientiæ & auferendo a tali rõne impfectionem q̃ habet in creatura. & attribuendo sibi oĩno summam pfectionem & sic attribuendo illã Deo, ergo oĩs inquisitio de Deo, supponit intellectũ hẽre conceptum eundem uniuocum quem accipit a creaturis, quem remota oĩ imperfectione attribuit Deo.

Rñ. nego ꝯñtiam, quantum ad hẽre conceptum uniuocũ.

Sed sufficit illum conceptum esse analogum, & res de qua dicitur, puta sapientia, est analoga tertii modi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 2. si habet ens ueras & proprias passiones.

Si igitur ens & unum idem &c. Textu. 3.

CIRCA hanc. q aduerte ꝙ Scotistæ & Thomisti uno conueniunt, in alio discordant. Conueniunt quidem in hoc ꝙ eus habet ꝓprias passiones, quæ dñr ꝑ se accidentia entis ut ens est, & id quidem expsse dicit pħs. Nam ī pncipio lib. 4. inquit est aũt quædam scīa, quæ scrutatur ens inq̄tũ ens. & quæ huic insunt ẜm se. & in tex. 5. inquit. Quēadmodum. n. numerus ẜm ꝙ numerus, habet accidentia ꝓpria. s. par & impar, equale & inequale. Sic ēt ens habet accidentia ꝓpria, de quibus pħm oportet ꝑscrutari, hæc illæ. Discordant aũt in alio. s. an istæ passiones sint ueræ passiones, sicut par & impar sunt ueræ passiões numeri. & quidē Thomistæ sic distinguunt. Vera passio est duplex. Quædam demonstrabilis sed non realis. Quædam realis & demonstrabilis. & partes huius distōnis sic differunt, uera passio demonstrabilis sed non realis duo tm̄ requirit. primo ꝙ rō subi, sit pōr conceptibilr rōne passionis. & hoc iō quia suƀm ingreditur diffōnem passionis: ergo necesse est pus concipe subm. secundo ꝙ ipsa passio cōsequatur ꝑ se rōnem formalem sui subi. passio aũt realis demonstrabilis ultra illa duo requirit alia duo ẜm uiam nostram. pmo ꝙ distinguatur realr a suo subo. secundo quod subm ingredietur diffōnem passionis ut additũ. & non ut essentiale & intrinsecum. & hoc ẜm sequit ex pmo. quoniam si subm distinguitur realr a passione dffō passionis erit ꝑ additamentum. Dicunt igitur Thomistæ & Scoti. ens hēre ueras & ꝓprias passiones demonstrabiles. Discordant aũt in alio. quoniam dicunt Thomistæ ens nō hēre passiones reales eo. ꝙ non distinguitur realr ab eis. ut ꝓbabitur in. q. seq. Scotistæ aũt tenent oppositum, quoniam opinantur oēm passionem esse idem cum suo subiecto.

Vt igitur psens quæsitum resoluatur ẜm uiam nostram, tria agenda sunt. Primo ꝓbabitur ꝙ ens habet ueras passio

nes demonstrabiles. Secundo quod non habet ueras passiones reales. Tertio soluentur principalia argumenta Scotistarum.

Quātum ad primum probatur duplici ratione, primo sic, suppono metaphysicam esse ueræ scientiam siue sapientiā. De hoc non curo. quoniam utraque est habitus per demōstrationem acquisitus licet una procedat per causas altissimas, alia per causas inferiores. Tunc arguo sic, si ens non habet ueras passiones demonstrabiles. ergo in metaphysica nulla est demonstratio, quod falsum, cum sit ueræ scientia uel sapientia. Contra probatur, nam ex doctrina philosophi in. 1. poster. capi. 10. In omni demonstratione necessario includitur primus & secundus modus per se, eo quod conclusio demonstrationis est in. 2. modo per se. Concluditur enim passio de subiecto per diffōnem subiecti uel passionis, si ergo ens non habet passiones, de ente non formabitur conclusio demonstrabilis & per consequens in metaphysica non fieret aliqua uera demōstratio.

Secundo sic. Quod est cōmune omni subiecto scibili, non est negandum a subiecto metaphysice, cum sit subiectum nobilissimæ scientiæ. sed habere passiones demonstrabiles est cōmune omni subiecto scibili, ut uult philosophus in. 1. poster. capi. 22. sic enim inquit una autem scientia est, quæ est unius generis. i. unius subiecti, cuius sunt principia partes & passiones. Pro hac conclusione, nolo plures rationes adducere quoniā communiter est concessa.

Quantum ad secundum arguitur sic, omnis passio uera realis distinguitur realiter a suo subiecto. sed passiones entis ut probabitur in. q̄. seq. non distinguuntur realiter ab ente, ergo non habet passiones ueras reales. Minor quidem probabitur in. q. seq. Maior autem tripliciter probatur.

Primo sic, causa productiua realis, & effectus eius realis distinguuntur realiter. Hæc est manifesta quoniam nihil seipsum producit, & quoniam inter causam & effectum est relatio realis ex. 5. metaph. c. de ad aliquid & est in. 2. modo relatiuorū, ergo distinctio realis, nam eiusdem ad seipsum est relatio rōnis, quoniam idem non distinguitur realiter a seipso sed subiectum est causa productiua realis suæ passiōis. ergo &c. Minorem qui-

dem tenet & probat Anto.And.in.9.metaphysi.q.1.sua ratio talis ē, omnis potentia pure passiua, est potentia contradictionis ut dr̄ in.9.metaph. Sed subiectum non est in potentia contradictionis ad passionem, aliter inesset ei contingenter & per consequens non esset scibilis per demonstrationē. Habet ergo subiectum aliquam potentiam intrinsecam actiuam respectu suæ passionis. Hæc Anto. Andr. ad literam. & aduerte ꝙ hæc ratio procedit ex concessis ab aduersario nec Ant. trombeta in suis quæstionibus metaphysicalibus sciuit euadere hanc rōnem nostram, nisi per distinctionem agentis metaphysici & remoti, physici & propinqui. Dicit enim ꝙ non est necesse agens metaphysicum & remotum distingui realiter a suo effectu, qm̄ non est necesse ipsum existere ad hoc ꝙ agat. De propinquo autem & physico, bene est necesse ꝙ realiter distinguatur eo ꝙ est necesse ipsum existere ad hoc ꝙ agat, ex hac distinctione dicit ad rōnem nostram ꝙ maior est falsa de agente remoto & metaphysico. & in proposito dicit subiectum esse agens remotum & metaphysicū suæ passionis, ex consequenti, non est necesse quod distinguantur realiter.

Sed hæc sunt ita irrationabiliter dicta ut non mereantur improbari. Quod enim dicit non esse necesse, agens remotū distingui realiter a suo effectu, est contra doctrinam pħi in 5. lib. metaph. cap. de ad aliquid tenet. n. ꝙ inter omne actiuum & passiuum est relatio realis, ergo distinguuntur realiter patet consequentia etiam in doctrina Scoti, qui tenet ꝙ relatio realis, requirit extrema distincta realiter, & quæ sint actu. Quod etiam dicit non esse necesse agens remotum siue metaphysicum existere dum agit, est penitus absurdum, qm̄ apud pħm in prohemio. 1. libri metaphy. actiones sunt singularium, & rōnem assignat Ant. And. qm̄ oīa non existunt nisi in singularibus quibus competit primo & per se existere ergo actio requirit existētiam in quocunqꝫ agente, siue ꝓpinquo, siue remoto. Præterea. Quod ponat distinctionem īter agens propinquum siue physicum & agens remotum, siue metaphysicum, ex eo ꝙ non est necesse metaphysicū exi-

ftere fed phyficum eft uoluntarie dictum, nec eft ad mẽtem phi. Ipfe.n. ponit differentiam hanc inter ea, qm̃ metaphyfi cum fine motu phyficum autem cum motu agit& id innuit in principio lib. 9. metaphy. ubi loquens de potentia & actu dicit. In plus enim eft potentia & actus, eorum quæ dicuntur fecundum motum folum.

Forte ꝙ Scotiftæ dicent fubiectum non effe realiter actiuum fuæ pasfionis, fed tantum ſm modum intelligendi & ideo fi caufalitasinon eft realis, nõ reqritur diftinctio realis.

Sed hoc eft contra doctrinam fuam ut patet in Ant. And. in li. 9. q. 1. cuius rõnem adduximus in præcedentibus nam ex eo ꝙ dicit fi fubiectum effet folum in potentia pasfiua refpectu fuæ pasfionis, pasfio contingenter ineffet fubiecto, patet quod intendit de potentia actiua reali, & nõ folum ex modo intelligendi.

Secundo fic. Pasfio realiter multiplicatur. & non fubiectũ ergo diftinguuntur realiter contra patet. qm̃ fi duo funt finite entitatis. & funt idem realiter, implicat unum multiplicari & non alterum. Dico finite entitatis, ut fecludam diuinam fubftantiam & relationes perfonales. De quibus hic non eft fermo. Antecedens uero fic probatur. In igne A eft leuitas & caliditas in tanto gradu, quæ fub tali gradu funt pasfiones ignis, de quibus conftat ꝙ diftinguuntur realiter. qm̃ leuitas eft principium motus localis calliditas autem eft principium motus alterationis. & tamen ignis A cui infunt, non multiplicatur fuppono. n. ꝙ remaneat unus numero, ergo fubiectum & pasfio diftinguuntur realiter.

Tertio fic quæ funt eadem uni tertio, ea unitate qua funt eadem in tertio, funt eadem inter fe fed rifibile & flebile fũt eadem homini ſm te. ergo funt eadem realiter inter fe. Qđ eft manifefte falfum. quoniam funt principia contrariorum actuum. f. ridendi & flendi, nam licet ex. 2. phyfi. idem fit cã contrariorum, unius quidem per fe, alterius autem per accidens non tamẽ utriufq; per fe & precipue in potentiis naturalibus ut dicetur in lib. 9. mataphyfi. quales funt potenria ridendi. & potentia flendi, ex his igitur conftat, pasfionem rea

lem & subiectum distingui realiter.& qm̃ passiones entis nõ distinguuntur realiter ab ente ut probabitur in.q.seq. cõcludimus ꝙ ens non habet ueras passiones reales.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ duo sunt extimata argumenta fortiora a Scotistis quibus arbitrantur se probare nõ distingui realiter pas.a subiecto.

Primum est,quæ realiter distinguuntur, sunt abinuicem separabilia,sed subiectum & passio, nõ sunt abinuicem separabilia , aliter inesset contingenter subiecto & non esset demonstrabilis de subiecto ergo &c.Maiorem probat Anton. And.in.4.lib.q.3.sic,sicut ex separatione aliquorum concluditur distinctio realis inter ea,alioquin contingeret eidem simul esse & non esse,ita ex inseparabilitate aliquorum concluditur indistinctio realis.

Rñ.negatur maior nec sua probatio ualet qm̃ non ex sola separabilitate concluditur distinctio realis inter aliqua sed quia remoto omni opere intellectus.unum non est alterum eo ꝙ sunt diuersarum entitatum puta unum potentia,alterum actus unum substantia alterum accidens ut in proposito subiectum est substantia pas.est accidens.

Et si queras propter quid non omnia distincta regulariter sunt separabilia.

Rñ.non potest assignari unica causa. Aliquando enim est qm̃ unum est pura potentia cui repugnat per se existere & iõ materia est inseparabilis a forma aliquando est propter naturalem cõnexionem.ut relatio non potest separari stante fundamento & extremis relatiuis.unde nen posset Deus facere duo alba,inter quæ nõ esset similitudo aliquando est ꝓpter naturalem sequellam unius ad alterum ut ad ignem naturaliter sequitur calor & ideo non potest separari ab igne. Idem accidit de subiecto & passione,quæ nnturaliter fluit a principiis subiecti.

Secunda ratio est si passio distinguitur realiter a subiecto ergo est processus in infinitum in passionibus, quod est impossibile contra autem sic probatur,sumo hominem præsindendo ab omni accidente & qualitate & quæro in illo prio-

ri aut est aptus recipere risibilitatem aut non si non. ergo ei repugnat quod est absurdum, si sic, aut est aptus, aptitudine media aut seipso, si seipso, ergo est aliqua aptitudo in homine quæ est ipse homo. & per consequens eadem ratione potest dici, ꝙ homo est ipsa risibilitas quæ est aptitudo ridendi, si aptitudine media, quæro ut prius, aut homo est aptus recipere aptitud. nem mediam per aliam aptitudinem aut seipso ut prius ergo non est necesse pasi. distingui realiter a subo.

Rñ. Scotistæ magnificant hanc rõnẽ suam sed apud Thomistas, est parui ponderis. Aduerte igitur ꝙ dupliciter sumitur aptitudo, primo ꝓ principio formali positiuo & proximo alicuius actus. & sic semp est accidens & qualitas in agentibus creatis, eo ꝙ in uia nostra, nulla suba creata est proximum pncipium agendi, licet possit esse pncipium pmum, sicut anima est pncipium primum non tamen ꝓximum, quo sentimus & intelligimus, secundo sumitur pro non repugnãtia ad recipiendum illam aptitudinem positiuam, & sic non est accidens, nec proprie suba, cum sit negatio, nec distinguitur realiter a rei suba. sed est ipsa considerata ꝙ est talis naturæ, cui non repugnat tale principium proximum nec actus egrediens a tali principio. Tunc dico ad argumentum, ꝙ homo in illo priori est aptus recipere risibilitatem non aptitudine positiua, sed aptitudine non repugnantiæ, eo ꝙ est talis naturæ cui non repugnat risibilitas. & quando tu queris, aut aptitudine media, aut seipso. Rñ. seipso & quando tu dicis, ergo est aliqua aptitudo in homine, quæ est ipse homo concedo de aptitudine non repugnantiæ, & quando tu dicis, ergo eadem ratione, risibilitas est idem cum homine. nego. qm̃ tu transis, ab aptitudine non repugnantiæ, ad aptitudinem positiuam quæ est ꝓximum principium agendi & aduerte qđ ex hac solutione soluitur argumentum Scoti, quo arguit ꝙ intellectus non distinguitur ab essentia animæ eo ꝙ anima ex se est apta intelligere, ergo illa aptitudo quæ est ipse intellectus non distinguitur ab anima, patet autem ex distinctione data ꝙ anima ex se nõ est apta intelligere aptitudine positiua sed aptitudine nõ repugnantiæ, eo ꝙ est talis naturæ

.i.intellectualis, similiter soluitur argumentum. de corpore naturali quo probatur ꝙ est ex se mobile & non per mobilitatem sibi intrinsecam probatur autem sic, corpus naturale includit materiam, quæ cum sit natura est principium motus. ergo mobilitas non est passio distincta realiter a corpore mobili. Dico ꝙ non est ex se mobile nisi non repugnāter eo ꝙ materia non potest esse principium motus ꝓximum; tale enim principium sunt qualitates alteratiue aut motiue. Hæc pro nunc sufficiant de præsenti quæsito, nec expedit alias rationes Scotistarum referre, quoniam debiliores sunt prædictis.

Tu igitur aduerte ꝙ si quæratur an sit necesse omne subiectum scibile, habere proprias passiones respondendum estꝙ debet habere passiones demonstrabiles, eo ꝙ aliter de eo nō posset haberi scientia, non autem est necesse habere passiones reales, sed accidit ei inquantum est scibile, aliter de ente & de Deo non haberet̃ sciētia. Hæc est resolutio Thomistica.

Quæstio. 3. si passiones entis sunt idem cum ente.

CIRCA HANC quæstionem aduerte ꝙ passiones entis sunt hæc transcendentia, unum uerum bonum, aliquid res, & quidem iste duæ aliquid & res non uidentur habere difficultatem quin sint idem cum ente. Nam non uidentur addere aliquid positiuum super ens qm̃ omne ens dr̃ aliquid quasi aliud quid, eo ꝙ comparatum alteri enti est distinctum ab eo. Dicitur autem res a ratus rata eo ꝙ omne ens reale est certe & firme entitatis præter opus animæ. Difficultas igitur est de uno, de uero de bono. qm̃ non uidetur manifestum, quodlibet ens esse unum & uerum & bonũ seipso & non aliquo super addito. Pro resolutione igitur huius quæsiti quatuor agenda sunt. Primo probabitur ꝙ vnum transcendens est idem realiter cum ente. Secundo idem ꝓbandum est de uero. Tertio idem probandum est de bono. Quarto soluenda sunt quædam argumenta.

Quantum ad ꝑmum ponitur h̃ conclusio ens & unũ transcendens sunt idem realiter. sed distinguuntur formaliter.

Prima pars probatur a pħo in hoc.4.li.tex.3.duplici ratione &.b.Tho.exponens & Commenta. cōformiter addu cunt eas. Quarum prima talis est. Quæ simul generantur & corrumpuntur sunt idem. Sed ens & unum sic se habent, ꝙ dum generatur ens, generatur unum. Nam cum generatur homo, generatur ens homo. & unus homo. ergo sunt idem.

Sed dicet aliquis maior non uidetur uera apud Thomistas, nam & subiectum passio simul generantur & corrumpuntur, de necessitate enim passio inest subiecto. & tamen non sunt idem.

Rñ. propositio pħi debet intelligi de simultate non solum temporis sed etiam naturæ modo dico ꝙ licet subiectum & passio sint simul tempore non tamen natura. qm̄ cum subiectum sit causa suæ passionis omnis causa est prior natura suo effectu non tamen necesse est ꝙ sit prior tempore ut patet ĩ effectu coeuo. Sic igitur intellecta propositione pħi sequitur conclusio ꝙ ens & unum sunt idem realiter.

Secunda ratio quam format.b.Tho.exponens & Commenta.in commen.3. Quęlibet res est una per essentiam suã & non per aliquod additum reale super essentiam. ergo ens & unum sunt idem realiter. Antecedens probatur si res est una aliquo addito quero de illo addito quoniam cum sit ens est unum sunt enim conuertibilia ens & unum aut igitur est unum seipso aut aliquo addito si seipso. ergo simili mō standum erat in p̄mo si per aliquod additum, iterum quæriť de illo & sic erit processus in infinitum.

Aduerte ꝙ Ant. And. reprobat hanc rōnem in.4. metap. q.3. & dicit in ea esse fallaciam figuræ dictionis. qm̄ mutatur quo in quod. Cum.n. dicitur. Quero de illo addito &c. dicēdum est ꝙ non est id quod est unum, sed quo res est una sicut patet cum dicitur. Homo est albus uel seipso uel albedine. Si albedine, quæro quo albedo est alba. Certum est ꝙ nō sequitur quoniam mutatur quo in quod.

Sed non considerauit ꝙ alia ratio est de prædicatis transcendentibus quæ de omnibus siue sint quo siue quod prædicantur. & de formis specialibus que sic denominant sua subã

ꝙ ipſe non denominantur. Dico igitur ꝙ non mutatur quo in quod quoniam in hoc loco quod eſt quo eſt etiam quod: unde licet illud additum eſſet quo res eſt una, eſſet etiam qđ eſt unum quoniam eſſet ens. unum autem & ens ſunt cõuertibilia. Nec ualet inſtantia de homine albo. quoniam ut dixi alia eſt ratio de tranſcendentibus, alia de formis ſpecialibus. Quicquid. n. eſt ens eſt, ergo idiuiſum in ſe et diuiſum a quolibet alio ergo eſt unum. De formis autem ſpecialibus non eſt neceſſe ꝙ de quolibet prædicentur uel ſua oppoſita. unde licet albedo ſit ens uel non ens una uel non una, non tamen eſt alba ſed quo aliquid eſt album. Deceptus eſt autem Ant. And. quoniam tenet ens non prædicari quidditatiue de paſſionibus ſuis ideo apud ipſum non ualet. Illud additum ē ens ergo eſt unum, quoniam non concedit antecedens ſm prædicationem quidditatiuam ſed tantum uirtualem. uerum ꝙ ſua imaginatio ſit falſa, manifeſtabimus in. q. ſ. huius lib. ubi probabitur ens prædicari qdditatiue & formaliter de paſſionibus ſuis & de ultimis differentiis.

Secunda pars. ſ. ꝙ ens & unum diſtinguantur ratione eſt admiſſa ab omnibus Primo qa ſubiectum & paſſio non ſunt idem formaliter. Secundo quia unum addit ſuper ens ſaltem indiuiſionem, Tertio quia prius concipimus ens ꝗ unum. Eſt enim primum impræſſum in anima.

Quantum ad ſecundum ponitur hæc concluſio ens & uerum ſunt idem re, ſed diſtinguũtur ratione. Pro euidentia ꝑme partis aduerte ꝙ uerum ſumitur dupliciter, primo formaliter, ſecundo mãliter uerum formaliter dicit adequationem uel conformitatem rei ad intellectum. quæ quidem eſt relatio aliqñ realis aliqñ rõnis ut declarauimus in tracta. de trãſcẽdẽtibus uerum mãliter. dicit rei nãm ut habet ordinẽ ad intellectum qui ordo manifeſtatur per ly intelligibilitas uel cognoſcibilitas. Vnde uerum materialiter eſt rei natura ut intelligibilis uel cognoſcibilis ab intellectu. Poſita hac diſtinctione aduerte ꝙ concluſio debet intelligi de uero materialiter & non formaliter ſumpto. Nam cum uerum formaliter ſit relatio. quæ abſtrahit a relatione reali & relatione rõ

nis

nis patet q non idẽtificatur enti reali de quo hic intẽdimus, qm̃ ĩtẽtio nostra est loq̃ de ente qd' est subm in hac scia & de passionibus eius declarauimus aũt in. 1. libr. q ens reale est subm in ea. & non ens cõe enti reali & enti rõnis. Qd igitur ens reale & uerum mãlr sumptum sint idem re, sic probat. Qdlibet ens est intelligibile seipso. ergo est uerum seipso. ergo nullo addito reali sup ens ergo sunt idem ens & uerum. Prima ꝯñtia patet. quoniam esse uerum mãlr & esse intelligibile sunt idem. ergo si quodlibet ens est mãlr uerum seipso. est intelligibile seipso. Añs aũt sic ꝓbatur, unumquodq; est intelligibile p suam entitatem, cuius signum est q res quæ sunt maioris entitatis sunt ex sui nã magis intelligibiles. ut declaratum est in lib. 2. Quæ aũt sunt minoris entitatis minus. & quæ nullius, nullo mõ. vñ in. 1. poster. dr. Qd non est non cõtingit scire ergo unumquodq; est intelligibile seipso. quoniam nõ distinguitur res & entitas rei. & sic patet q ens & uerum mãlr sumptum sunt idem re. Imaginãdum est. n. q sicut ad entitatem coloris sequitur uisibilitas. ita ad entitatem cuiuscunq; rei sequitur intelligibilitas, eo q est apta cõformari intellectui, cum aĩa sit quodãmõ oĩa, ex. 3. de aĩa, nec de hoc est assignanda alia cã, nisi entitas rei. Aduerte tñ q p ly uisibilitas uel intelligibilitas nõ intelligo ueras & reales passiones, quæ ſm uiam nostram, distinguuntur realr a subis suis, sic. n. intelligibilitas adderet aliquid reale sup ens, q non admittitur in uia nostra. Sed p uisibilitatem & intelligibilitatem intelligo aptitudinem, quæ non distinguitur realiter a re cuius est, & de qua locutus sum in qõne pcedenti, p solutione secundæ rationis Scotistarum.

Secunda aũt pars conclõnis. s. q distinguãtur rõne patet, quoniam dicendo ens uerum non cõmittitur nugatio. Præterea conceptus entis est absolutus, cõceptus aũt ueri, est respectiuus. Præterea ens & uerum se hñt ut subm & passio, ergo manifestum est q distinguuntur ratione.

Quantum ad tertium ponitur hæc conclõ, ens & bonum sunt idem re, sed distinguuntur rõne. Pro euidentia primæ partis, aduerte q bonum duplr sumitur. s. simplr & ſm qd

h

bonum simplr est illud, qđ est pfectum suis pfectionibus ultimis, quæ sunt qualitates sibi debitæ, ut pomum est bonum simplr, cum ad maturitatem puenerit & hō est bonus simplr, cum ad sibi debitam pfectionem p hitus itellectuales & morales puenerit bonum fm quid est illud, in quo iam reperitur pma pfectio quæ oī alii pfectioni supponitur. & hoc est ipm esse siue existere. vñ quæcūq; hñt esse, dñr bona fm qd. Aduerte igitur q prima pars conclōnis intelligēda est de bono fm quid. Non aūt de bono simplr, quoniam tale multa addit sup ens, puta debitas qualitates, debitas opatiōes, debitum finem. Qđ aūt addit aliqđ reale sup ens contrahit ens, unde bonum simplr, vr cōtrahere ens ad pntum qualitatis. & p ɔñs non est idem re cum ente, intelligendo de idētitate conuertibili, qualem ponimus inter ens. & alia transcendentia, conclo igitur intellecta de bono fm quid sic probatur. Quælibet res intantum est bona, inquantum est appetibilis, nam bonum ex. 1. ethi. p appetibile diffinitur, intantum est appetibilis inqtum pfectiua appetitus, nam ununqđq; appetit, ut ex suo appetibili pficiatur, nō. n. pōt esse appetitus ad sui destructionem, intantum est pfectiua, inqtum habet esse quoniam esse est pma actualitas & pma pfectio, intātum habet esse inquantum est ens, est. n. ens, cui debetur esse, uñ mā pma & Deus sunt duo extrema in latitudine entis, quoniam mā pma nullum habet esse nisi potentiale. & iō est ppinqua nihil, Deus aūt ex se habet pfectissimum esse, iō est maxime ens, ergo a pmo ad ultimum, res intantum bona, inquantū est ens ex consequenti ens & bonum sunt idem re, intelligēdo de bono fm quid.

Secunda aūt pars conclōnis vr manifesta, quoniam conceptus entis est por cum sit simplicior, & est conceptus absolutus & ens est subm, conceptus aūt boni est posterior. & respectiuus nam sicut uerum addit sup ens, ordinem ad intellectum, sic bonum addit ordinem ad appetitum. & bonum est passio entis demonstratur. n. de ente sicut unum & uerum, patet igitur q licet sint idem re, tñ distinguuntur rōne.

Quantum ad quartum aduerte aliqua argumenta, quæ ui

dentur facere aliq̃ apparentiam cõtra determinationẽ factã.

Primum est de ente & uno, & arguitur ꝙ non sint idem nam unum & multa diuidunt ens ergo contrahũt ens. ergo addunt super ens ergo non sunt idem re idẽtitate conuertibili, de qua facta est determinatio.

Rñ. licet ens diuidatur ꝑ unum & multa, tñ unum est conuertibile cum ente. quoniam quæcunq; sunt multa. sunt aliquo mõ unum ut quæ sunt multa partibus. sunt unum toto & quæ sunt multa numero sunt unum spẽ &c. Non tñ est necesse ꝙ quæcunq; sunt unum. sint aliquo mõ multa. quoniã est deuenire ad simplicissimum simplex. Diuisio igitur entis ꝑ unum & multa. nõ est diuisio ex equo. sed ĩ unum simpl'r & in multa ſm quid. Nam & multitudo non continereĩ sub ente nisi contineretur in aliquo mõ sub uno. Ad argumentũ igitur nego ꝑmam ꝯsequentiam. Ad hoc. n. ꝙ contraherent ens. esset necesse ut multitudo nullo mõ contineretur sub uno. ut accidens nullo modo continetur sub substãtia. quoniam nullo modo accidens est substantia.

Secundo sic. Quæ sunt idem re, diuidũtur eisdem modis siue eisdem drĩis. Sed ens & unum nõ diuidũtur eisdem modis. ut patet in. 5. lib. nam ens diuiditur in. x. prædicamenta unum autem in idem simile & equale.

Rñ. Quæ sunt idem inq̃tum sunt idem re, eisdem modis diuiduntur & ut sic dico ꝙ unum diuiditur in. x. p̃nta sicut ens cum hoc tamen stat ꝙ inquantum distinguuntur rõne, possunt diuidi diuersis modis sic est in ꝓposito. quoniam ens dr̃ ab esse iõ ſm diuersos modos essendi, diuiditur in. x. p̃nta nam modi p̃dicandi sumuntur a modis essendi ut dicetur in li. 5. & quoniam unum dr̃ ab indiuisione. iõ ſm diuersos modos indiuisionis diuiditur in idem sil'e equale. Nam quæ sunt indiuisa in substantia. sunt idem quæ in qualitate sunt siliã. quæ in quantitate sunt equalia.

Qđ aũt ens & uerum non sint idem arguitur sic. uerum uerificatur tam de ente q̃ de non ente. Qđ. n. est. uerum est esse. & quod non est uerum est non esse. ens aũt non uerificatur nisi de ente. hæc. n. est falsa. non ens est ens. ergo &c.

Rñ.nego maiorem ad ꝓbõnẽ dico ꝙ hæc non posset formari ab intellectu.Quod non est.uerum est non esse. nisi nõ ens esset cõp̃hensum ab intellectu & ut sic.non ens.est aliquo mõ ens.Quoniam non ens app̃hensum est ens rõnis Et hæc uidet̃ responsio.b.Tho.in.1.parte.q.16.ar.3.ad scdm.

Põt ẽt dici,ꝙ uerum mãl'r,est idem cum ente non aũt uerum formal'r.quoniam illud habet esse i intellectu. & negat̃ ꝙ uerum mãl'r uerificetur de non ente & quando ꝓbatur. quoniam hæc est uera.Quod non est,uerum est non esse.dico ꝙ ꝓbatio tendit ad uerum formal'r, quod p̃cipue consistit in compõne & diuisione ut declarabitur in li. 6. & aduerte ꝙ in.q.sequenti id magis uentilabitur.

Quod ens & bonum non sint idem re,ꝓbatur.Quoniam ens est obm intellectus,bonũ aũt uoluntatis.Sed intellectus & uoluntas distinguuntur real'r,cum sint potẽntiæ distinctæ gñe.ergo &c.Probatur consequẽtia quoniam ex.2.de aïa. potentiæ distinguuntur ꝑ oba. Si igitur obm intellectus & obm uoluntatis non distinguuntur real'r.sed tantum rõne. ergo minor distõ est cã maioris distõnis quod est falsum. patet ꝯñtia quoniam intellectus & uoluntas distinguunt̃ real'r.

Rñ.Dico ꝙ distõ realis inter intellectum & uoluntatẽ nõ cãtur p̃cise ex distõne rõnis siue formali suorum oborum. Sed ex ordine reali quem hñt inter se. Nam uoluntas supponit ĩtellectum.& subsequitur actum eius. nihil aũt supponit seipsum,al'r idem esset prius & posterius.

Tu tñ aduerte.ꝙ plenam resol'onem de distõne potentiarum ex obiectis fecimus in qõnibus nostris.sup.2.de aïa. Hæc de præsenti quæsito dicta fuerint.

Qõ.4.si passiones entis sunt conuertibiles cum ente.

IN HAC qõne sic ꝓcedemus. Primo assignabit̃ triplex conuertibilitas & dicemus de qua intendimus loqui hic. Secundo mouebitur difficultas circa singulas passiões quæ sunt hæc transcendentia.unum uerum bonum res.Aliquid. Tertio determinabitur difficultas circa unamquãq; earum.

Quantum ad p̃mum aduerte triplicem conuertibilitatẽ, scilicet ꝺm rem ꝺm conceptum ꝺm prædicationem.

Conuertibilitas ſm rem eſt.qñ duo dicunt eandem nãm adequate,ut hõ & rõnale.Vnde licet ſpẽs & genus dicãt eã-dem naturam non tamen conuertibiliter. quia in plus eſt genus quam ſpecies.

Conuertibilitas ſm conceptum eſt qñ duo hñt eundẽ cõceptum oĩo. ita ꝙ ſunt idem re & rõne ut duo ſinonima. unde quæcunq; non ſunt ſinonima. non ſunt conuertibilia ſecundum conceptum.

Conuertibilitas ſm ꝑdicationem eſt quando duo adequãtur in ſuppoſitis.ita ꝙ de quibuſcunq; ꝑdicatur unũ, ꝑdicaẽ & reliquum ut hõ & riſibile,par uel impar & numerus.

Aduerte igitur ꝙ hic non intendimus loqui de conuertibilitate ſm rem quoniam probatum eſt in.q.præcedenti ꝙ dicunt eandem rem adequate,eo ꝙ nulla paſſio entis addit aliquod reale ſupra ens.Nec de conuertibilitate ſm conceptum quoniam ꝓbatum eſt in.q.præcedẽti,ꝙ ens & paſſiones ſue licet ſint idem re,tamen diſtinguuntur per diuerſas ratiões. Intendimus ergo loqui de tertia conuertibilitate. & inueſtigare ſi de quocunq; prædicaẽ ens,prædicatur unum & econuerſo.& idem intellige de uero bono re aliquo &c.

Quantum ad ſecundum aduerte ꝙ primo cadit difficultas ſuper unum,quoniam cum ens diuidatur per unum & multa ut per oppoſita alterum diuidentium nũquam adequatur ſm prædicationem ipſi diuiſio, ergo unum non conuertitur ſm prædicationem cum ente ſed unũ uel multa ſicut par uel impar adequatur numero.

Secundo cadit difficultas ſuper uerum,quoniam priuationes & entia rationis ſunt intelligibilia,ergo ſunt uera.& tamen ut patet non ſunt ens reale,de quo nunc loquimur ut ẽ ſubiectum metaphyſice.ergo uerum non adequatur enti ſm prædicationem.

Tertio cadit difficultas ſuper bonum,quoniam non eſſe. & uia ad non eſſe, aliqñ ſunt appetibilia.ut patet de homine ſe occidente,ergo ſunt bona bonum.n.& appetibile conuertuntur & tamen nõ ſunt entia realia ut patet ergo ens & bonum non adequantur ſm prædicationem. Præterea mathe

matica sunt entia. & tamen ut patet in. 3. metaph. tex. 3. in illis non est bonum. ergo &c.

Quarto cadit difficultas super rem, quoniam s'm porphyrium in v'libus, prædicatur de quinq; v'libus. Inquit. n. Harũ rerum. i. quinq; v'lium compendiosam traditionem faciens &c. Constat autem q' v'lia de quibus agit porphyrius cũ sint intentiones secundæ, non sunt entia realia. ergo in plus ẽ res quam ens reale de quo hic intendimus.

Quinto cadit difficultas super aliquid. Nam aliquid importat distinctionem unius entis ab alio ente. Est. n. aliquid, quasi aliud quid. Sed ita distinguuntur abinuicem duo entia rõnis, sicut duo entia realia, puta dexteritas in colũna distinguitur ab idẽtitate eiusdem ad seipsum. ergo hæc est uera dexteritas in colũna est aliquid sicut lapis est aliquid. ergo aliquid nõ cõuertitur s'm prædicationem cum ente reali.

Quantum ad tertium pro resolutione difficultatis cadẽtis super unum, aduerte q' in uno sensu est passio conuertibilis cum ente, in alio autem est passio disiuncta. nam unum aliqñ consideratur cõmuniter & absolute, aliqñ stricte siue contracte, unum cõmuniter d'r quod importat aliquam indiuisionẽ & ut sic conuertitur cum ente qm̃ nulla sunt adeo diuisa que non sint aliquo modo unũ unde adducitur illud magni Dionysii de diuinis nominibus, nõ est multitudo non participãs uno, sed quæ non sunt multa partibus, sunt unũ toto & quæ sunt multa accidentibus sunt unum subiecto, & quæ sũt multa numero sunt unum specie & quæ sunt multa speciebus, sunt unum genere & quæ sunt multa processibus, sunt unum principio hæc ille, sic ergo consideratum unum, de quolibet ente uerificatur & ut sic, omnis multitudo est aliquo modo unum, stricte autem siue contracte sumitur, p'ut opponitur multitudini, sicut indiuisum diuiso. & ut sic non conuertitur cum ente, sed est passio disiuncta. Hæc. n. est falsa, omne ens habet esse indiuisum & hæc est falsa omne ens habet esse diuisum. Hæc autem est uera, omne ens habet esse indiuisum ut simplicia, uel diuisum aut diuisibile ut cõposita & ideo signanter diuisit p'hs ens per unum & multa ut sunt

opposita & non ꝑut multa sunt aliquo modo unum. Tunc enim diuisio nulla esset quoniam unum mēbrum prædicaretur de altero, nā hæc est uera ex prædictis omnia multa sunt unum aliquo modo.

Aduerte ulterius ꝙ diuisio entis per unum & multa est magis per oppositas rationes q̄ per oppositas res nullum.n. ens ea rōne est unum qua est multa cum unius & multitudinis sint opposite rōnes. Quodlibet tamē ens ſm rem est unū cum & multa sint aliquo modo unum & tamen non oē ens est multa ſm rem qm̄ datur simplicissimus actus ut Deus & simplicissima potentia ut materia prima.

Ad argumentum ergo dico ꝙ diuisio illa ē magis per oppositas rōnes q̄ per oppositas res & qn̄ diuisio non est per oppositas res non inconuenit alterum diuidentium conuerti secundum rem cum diuiso exēplum habemus de motu qui diuiditur per actionem & passionem. ut per oppositas rōnes & non per oppositas res, cum idem motus sit actio & passio unde ſm rem utraqꝫ istarum est uera, omnis motus est actio & omnis motus est passio diuersa tamen ratione, ut declaratum est in. 3. physicorum.

Pro resolutione difficultatis cadentis super uerum. Dico ꝙ uerum conuertitur cum ente reali. Sed aduerte ꝙ sicut sūt plures gradus entis realis, sic & ueri. Quædam sunt entia realia perfecta per se existentia, ut subæ abstracte & cōposita siue incorruptibilia ut cœlum, siue corruptibilia ut elementa & elītata & ista sunt uera per se, quoniam sunt cognoscibilia per se. Quædam sunt entia realia habentia esse non per se, sed in alio uel supposito ut mā & forma, uel subiecto ut accidētia & ista sunt uera per alterum, quoniam sicut habent esse per alterum, sic sunt cognoscibilia per alterum. Quædam sunt entia realia non essentialiter sed suppositiue uel fundamentaliter, sicut priuatio, quæ fundatur in subiecto, & entia rōnis, quæ fundantur mediate in ente reali, qm̄ consequūtur rem ut est obiectiue in intellectu, sicut declarauimus in tractatu de transcendentibus, puta prædicari de pluribus consequitur nām cōmunem, ut obiicitur intellectui per speciem intel

ligibilem abstractam a conditionibus indiuiduantibus & nõ ut habet esse in singularibus, q̃mut sic est singularis. & ista sũt uera per alterum sicut & cognoscibilia, nam priuatio cognoscitur per habitum, & negatio per affirmationem. & entia rationis supponunt apphensionem nãæ realis obiecte intellectui, q̃m secundæ intentiones fundantur in primis.

Ex his dico ad argumentum ꝙ licet uerum consideratum tantum ẜm unum modum, puta uerum ꝑ se, non conuertatur cum ente reali, considerato ẜm omnes gradus suos tamẽ uerum consideratum in sua latitudine, conuertitur cum ente reali considerato in tota sua latitudine, faciendo correspõdere consimiles gradus adinuicem, ita ꝙ hæc regula non fallit. Vnumquodq; sicut se habet ad ens, ita ad uerum & sic dico ꝙ entia rationis, sunt uera per alterum. & siľr priuationes sicut sunt entia realia non ꝑ se & essentialiter. sed fundamentaliter ut declarauimus.

Pro resolutione difficultatis cadentis super bonum dico, ꝙ bonum non conuertitur cum ente reali absolute sumpto, sed cum ente reali in actu, unde sicut unumqđq; est ens reale actu, ita est bonum. Quæ autem nundum sunt, aut amplius non sunt non dicuntur bona, ut rosa gñanda, uel quæ iam ꝑteriit, nec sunt appetibilia nisi extendatur appetitus ad illud tempus, pro quo fuit uel erit præsens siľr mã prima non est bona nisi ut respicit formam ꝑ q̃ fit actu. Q̃ũo autem in mathematicis non sit, bonum satis diximus in lib. 3. in q. 1. Dico ergo ꝙ cum ꝑmum appetibile sit ipsum eẽ qđ est prima perfectio & prima actualitas ens reale actu, conuertitur cum bono, ex quo sequitur, ꝙ maior est amplitudo conuertibilitatis inter ens & uerum, q̃ inter ens & bonum.

Ad argumentum igitur cum dicitur ꝙ non esse est bonũ q̃m est appetibile ut patet de homine se occidente. Respõdeo ꝙ aliquod est bonum tripľr, primo aliquod est bonum per se eo ꝙ ex nã sua est appetibile ut sanitas scientia aurum, secundo aliquod est bonum ꝑ alterum. & ẽ illud, quod licet ex se non sit appetibile, tamẽ quia ordinatur ad aliquod per se bonum dicitur bonum, ut medicina amara ordinata ad sanita-

tem tertio aliquod est bonum non quia sit per se bonum nec quia ordinatur ad per se bonum. sed quia est ratio siue uia fugiendi non appetibile. Hoc modo mors est bona interficienti seipsum. qm̄ est uia qua effugiat infamiam aut inopiam, aut seruitutem, quæ non sunt appetibiles ex hac distinctione dico ad argm̄ ꝙ bonum primo & scd̄o modo qm̄ dicit aliquod esse reale, conuertitur cum ente reali, non autem tertio mō qm̄ ut sic non dicit aliquod esse, nec meretur dici bonum nisi quia fuga mali sumitur sub ratione boni.

Pro difficultate cadente super rem, dico ꝙ absolute conuertitur cum ente reali, eo ꝙ res dicitur ens habens aliquam quidditatem. Quodlibet autem ens reale, eo modo quo est ens reale dicit aliquam quidditatem, & qm̄ entia rationis nō dicunt aliquam quidditatem, cum habeant esse tantum obiectiue in intellectu. ideo non proprie dicuntur res. Ad argumentum dico ꝙ porphyrius extendit hunc terminum res ad entia rationis, non ut deriuatur a ratus rata. Sic enim uerificatur tantum de ente reali, sed ut deriuatur a reor reris, quod signat actum aīæ. & ut sic potest attribui enti rationis.

Pro difficultate cadente super aliquid, dico sicut dictum est de re, nam aliquid proprie est illud, ꝙ comparatum alteri dicit aliam quidditatem ab eo, & sic uerificatur absolute tantum de ente reali, cōmuni tamen necessitate loquendi extenditur etiam ad entia rationis uerum quia sicut nō sunt entia simpliciter, sed ſm quid sic non sunt aliquid simpliciter sed secundum quid.

Tu tamen aduerte, ꝙ licet omnia transcendentia proprie consequantur ens reale, tamen extenso termino & improprie. & ſm usum loquēdi solēt applicari enti & nō enti, enti reali & enti rationis, nam dicimus unum lapidem unam negationem unam ꝑuationem. Idem dico de uero quod applicatur enti reali & enti rationis & priuationi. Idem dico de Bono, nam solemus dicere, hæc nox est bona. Hæc est bona febris &c. Idē intellige de re & de aliquo, ut exemplificaui. Sed de his applicationibus in propriis metaphysicus non curat sufficit enim sibi, si seruat proprium significatum & pro

priam applicationem termini. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 5. si ens prædicatur quidditatiue de passionibus suis & de ultimis differentiis.

CIRCA hanc qõnem aduerte q Thomistæ penitus dissentiunt a Scotistis. Pertractabitur igitur. Primo opinio Thomistica. Secundo opinio Scotistica. Tertio soluentur rationes eorum.

Quantũ ad primum pono hanc conclonem, ens prædicatur quidditatiue. i. in primo modo per se differentiis ultimis & de suis passionibus. Hanc solent Thomiste probare uariis rationibus, nunc adducentur tres, quæ reputãtur firmiores.

Prima sumpta est ex. 3. lib. metaphy. tex. 10. pbs illic pbat ens non esse genus eo q non prædicatur genus de differentiis suis. Sed ens prædicatur de differentiis suis, eo q nihil subter fugit prædicatione entis. ergo ens non est genus. Modo probatio maior sit uera. Nam si intelligatur q illa ratione idẽtica est falsa. qm cum genus [illegible] sint idẽ realiter, hæc est uera idẽtice. Rationale est animal. & econuerso si autem ĩtelligatur. de prædicatione quidditatiua & formali sic est uera, ut declarauimus in lib. 3. in. q. secunda. ergo in eodem sensu d3 subsumi minor. s. ens pdicatur formaliter de differentiis, aliter rõ pbi non coucluderet. sed esset ex quatuor terminis, eo q in maiore staret pro prædicatione formali, in minore autem pro identica, q̃ Scotistæ appellãt realem uel essentialem. Et hanc rõnem reputamus euidentem stante auctoritate philosophi.

Secunda rõ. Omne superius prædicatur de suis inferioribus in quid, ergo formaliter, nam etiam apud Scotistas prædicatio quidditatiua & formalis idem sunt. Sed ens est superius ad ultimas drĩas, quia est vlissimum prædicatum, ergo prædicatur de illis quidditatiue.

Huic rationi respondent Scotistæ. & dicunt ens non esse superius ad omnia formaliter. sed tantum ad ens creatum & increatum. & ad. 10. pñta. & ad partes essentiales. quæ sunt

genera & species eo q de oibus his prædicatur quidditatiue quantum autem ad differentias ultimas. & ad passiónes suas dicunt q est superius tantum uirtualiter eo q continentur in his de quibus prædicatur formaliter, puta passiones entis reperiuntur in ente creato & increato. & differentiæ continentur in speciebus.

Sed contra. Tam passiones entis quam differentiæ ultimæ sunt diffinibiles uel saltem descriptibiles, ergo diffiniũtur uel describuntur formaliter per ens uel per nihil quoniã non datur medium inter ens cõmunissimum & nihil nõ est dicendum q per nihil. ergo per ens prædicatur ergo ens qd-ditatiue de differentiis ultimis & de passionibus suis qm̃ omne diffiniens siue describens saltem intrinsecum prædicatur in primo modo per se.

Tertia ratio quæ probat particulariter de passionibus entis. unum in suo conceptu dicit indiuisionem ex. 10. metap. Quæro ergo aut dicit indiuisionem tm̃, nã ut ultra indiuisionem dicit in suo conceptu aliquod positiuum. non primum. qm̃ sola negatio nõ potest esse passio entis ergo scd̃m. Sed illud positiuum non est nisi ens. qm̃ nihil est cõmune omni enti nisi ens. Cum igitur unum & relique passiones entis conueniant omni enti, sequitur q ens sit de formali cõceptu earum ex consequenti prædicatur de eis quidditatiue. Ad hanc rõnem dicunt Scotistæ, q licet ens poneretur in conceptu unius, adhuc non prædicaretur de eo quidditatiue. i. in primo modo per se qm̃ passio diffinitur per subiectum, ut per additamentum ex. 7. metaphy. Huiusmodi autem diffinientia non prædicantur per se primo modo, sed solum diffinientia intrinseca & essentialia.

Sed hæc respon'io non est ad mentem pĥi, qm̃ in. 1. pos. cap. de modis per se. Non ponit in primo modo solum diffi. nientia intrinseca essentialia. sed dicit vl̃iter. & quæcunq; insunt rõne dicente quid est. & dat exẽplum de puncto, qui licet sit terminus lineæ, non tamen est de essentia eius, sicut nec instans est de essentia temporis.

Præterea non recte fundant se super pĥm in. 7. metaph.

Non enim ponit diffinitionem additamẽtum nisi in acciden tibus. & pro rei ueritate nõ utimur diffinitione per additamentum nisi in accidentibus uel in substantiis, quæ habent rõnem partis. ut quando diffinimus animam per corpus, sicut diximus in nostro epitomate super. 7. metaph. Constat autem ꝙ passiones entis non sunt accidentia, nec habent ra tioné partis. ergo non diffiniuntur per additamẽtum. Tenẽdum est ergo in uia Thomistica ꝙ ens essentialiter quiddita tiue & in primo modo per se prædicatur de passionibus suis & ultimis differentiis.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ Anto. And. in li. 4. me taphy. q. 3. concordans cum Scoto in. 1. sent. di. 3. q. 3. tenet partem negatiuam, uult tamen ꝙ prædicetur de eis essentia liter siue realiter. Appellat autem Scotus prædicationem qd ditatiuam, eam quæ est in primo modo per se quæ apud ipsum dicitur formalis ſm quam sola diffinientia essentialia ꝓdicantur de diffinito. Appellat prædicationem essentialem ꝓ dicationem idẽticam. quando prædicatum est idem cum su biecto non tamen est diffinitiuum subiecti ut hæc est prædicatio essentialis. Motus est actio. uult ergo Scotus quod ens non ingrediatur formaliter conceptum unius, nec conceptũ ultime differentiæ & quando prædicatur de passionibus suis & de differentia ultima sit prædicatio idẽtica. & non quidditatiua. Et quo ad ultimas differentias probat Ant. And in. 4. metaphysi. q. 3 duplici ratione.

Prima ratio sint duæ differentiæ A & B tunc uel A & B includunt ens quidditatiue uel non si non habetur propositum, si sic, cum non sint omnino idẽ inter se habent quo con ueniunt & quo differunt. ergo A & B non erunt primo diuersa nec erunt ultimæ differẽtiæ sed differentes. ergo differunt aliis differentiis. Sint illę aliæ C & D tunc arguitur de istis sicut de prioribus, quia uel includunt ens quidditatiue uel non & sic procedendo uel erit ire in infinitum in differẽtiis. uel stabitur ad aliquas non includentes oĩno ens quidditatiue quod est propositum quia sole ille erunt ultime.

Secunda ratio. Sicut est in cõpositione reali ita est in com

positione conceptuum. quia sicut ens componitur ex actu & potentia in re, ita conceptus compositus per se unus componitur ex conceptu potentiali & actuali, seu determinabili & determinante. Sicut ergo resolutio entis compositi stat ultimo ad simpl'r simplicia. s. ad actum ultimum & potentiam ultimam quæ sunt primo diuersa, ita q nihil unius includit aliquid alterius alioquin nec hoc esset primo actus nec illud primo potentia nam quod includit aliquid potentialitatis nõ est primo actus nec econuerso. Similiter oportet etiam in cõceptibus, q omnis conceptus compositus per se unus resoluatur in conceptum determinabilem & determinantem ita q illa resolutio stet ad conceptus simpliciter simplices. s. ad conceptum determinabilem tantum qui nihil determinans includit. & ad conceptum determinantem tantum qui nihil determinabile includit, cõceptus ille determinabilis est conceptus entis conceptus autem determinans est conceptus ultime differentiæ. Isti ergo conceptus erunt primo diuersi. ita q unus nihil includit alterius. & sic ens non poterit prædicari inquid de ultimis differentiis.

Quantum autem ad passiones probatur propositum tribus rationibus.

Prima ratio subiectum ponitur in diffõne passionis ut additum ex. 7. metaph. ergo non prædicatur in primo modo p se. quia talis prædicatio est per intrinseca & quidditatiua prædicata, quæ sunt de rei essentia. Sed ens comparatur ad unũ sicut subiectum ad passionem ergo &c.

Secunda ratio ens diuiditur sufficienter in ens creatum & ens increatum & in. 10. p̄nta & in partes essentiales & de his omnibus quidditatiue prædicatur, cum ergo passiones entis non contineantur sub aliquo diuidentium sequitur q ens nõ prædicatur quidditatiue de eis. Quod autem non contineantur sub aliquo uno diuidentium probatur. nam si unum contineretur sub ente increato. ergo omne unum esset increatũ & si sub ente creato ergo omne unum esset creatum & cum unum conueniat Deo. sequitur Deum esse creatum & quod dico de uno intelligendum est de aliis passionibus entis.

Quare & cætera.

Tertia ratio.si unum quidditatiue includit ens quæro aut includit ens præcise aut aliquid ultra non primum quia idem esset dicere,ens est unũ.& ens est ens.Si scdm quæro illud ul tra aut includit ens,aut non si includit.ergo unum bis includit ens.si non ergo illud erit passio entis & sic quicquid dicatur esse passio entis non includet ens quidditatiue.

Quantum ad tertium soluende sunt rationes præmisse. Ad primam.de differentiis dico ꝙ A & B includunt ens quid ditatiue & ꝙ conueniunt in ente & ꝙ distincte sunt. Sed nego ꝙ differant & quin sint primo diuerse.Ad hoc enim quod sint primo diuersæ,non est necesse.ꝙ in nullo conueniant ali ter decem pͣnta non essent primo diuersa quia conueniunt in ente & in passionibus entis sed sufficit ꝙ non conueniant in aliquo uniuoco,nego ergo illam consequentiam ergo A & B non erunt primo diuersæ nec ultimæ differentiæ sed differen tes,immo non erunt differentes.sed sunt quibus aliqua differunt & sic non oportet assignare alias differentias quibus differant A & B & per consequens non est procedere in infinitum.Tu tamen aduerte ꝙ in uia Scoti tenentis ens uniuocũ hæc ratio esset difficilis ad soluendum.qm̃ non posset sustineri ꝙ essent primo diuersæ apud nos autem conuenientia in ana logo non repugnat primo diuersis.

Ad secundam,nego similitudinem ad probationem nego illam consequentiam quæ stat in hoc sicut resoluitur ultimate ens cõpositum in simplr simplicia.sic oportet conceptum compositum ultimate resolui in conceptus simpliciter simpl ces,ita ꝙ unus nihil includat alterius.Hoc inquam non sequi tur.quoniam licet non repugnet dari in entibus duo simplici ter simplicia tamen repugnat in conceptibus.qm̃ omnis con ceptus resoluitur in conceptum entis qui ingreditur quẽcun que alium conceptum.Sicut omnis ueritas complexa,ad ueritatem primi principii complexi resoluitur. Negatur igitur ꝙ possint dari duo conceptus simplr simplices ita quodvnus nihil includat alterius & si dicas.ergo non dabuntur duo con ceptus primo diuersi nego consequentiam.qm̃ conuenientia

in ente non impedit primo diuersa cum non sit uniuoca sed analoga conuenientia, alioquin Deus & creatura. non essent duo primo diuersa.

Ad primam rõnem de passionibus, nego consequentiam qm̃ in primo modo per se ponuntur omnia diffinientia siue intrinseca, siue addita. quoniam dato ꝙ sint extra essentiam diffiniti, ut subiectum extra essentiam accidentis non tamen sunt extra rõnem quidditatiuam eo ꝙ ex natura sua sic sunt diffinibilia. Præterea potest negari antecedens quoniam non est uerum nisi de passionibus determinati generis & quæ realiter distinguuntur a subiecto ut risibile in homine. In passionibus transcendentibus quæ distinguuntur tantum ratione ab ente, antecedensnon est uerum.

Ad secundam nego antecedens diuiditur enim ens ꝑ unũ & multa & priusquam per creatum & increatum & per. 10. p̃nta. ut dicemus infra. Vnde sicut ens prius diuiditur in transcendentia sic prius q̃ddditatiue prædicat̃ de transcendẽtibus.

Ad tertiam. Dico ꝙ includit aliquid ultra. s. in diuisionem & cum quæritur si illud additum includit ens, dico ꝙ non q̃a est negatio, & cum infertur. ergo illud additum est passio entis nego consequentiam, quoniam passio entis non est in diuisio sed ens ut stat sub indiuisione. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 6. Quomodo ordinande sunt passiones entis, quæ sunt transcendentia secundum prius & posterius.

IN HAC quæstione, duæ uie pertractande sunt prima est uia. b. Tho. secunda est uia Scoti. Prius igitur pertractabitur uia. B. Thomam pro cuius resolutione, duo principaliter agenda sunt. Primo ponitur quædam distinctio. Secundo ponentur responsiue conclusiones, cum probationibus suis.

Quantum ad primum aduerte ꝙ ordo in transcendentibus, potest dupliciter considerari. Primo quantum ad res significatas. Secundo quantum ad rationes formales, sub hoc

ſenſu. Cuius tranſcendentis ratio prius appræhendatur ab intellectu procedente ordinate a conceptu entis ad conceptus aliorum tranſcendentium, & quidem quantum ad res ſignificatas nullus eſt ordo inter ea, quoniam hmõi ordo ſupponeret diſtinctionem realem cum ſit relatio realis, quæ requirit extrema diſtincta realiter ut dicemus in li 5. Sed tranſcendẽtia non diſtinguuntur realiter ab ente, ut ſupra diximus, nec realiter inter ſe, eo ꝙ ſi ſunt idem in ente, ſunt idem inter ſe, ergo quo ad res ſignificatas nullus eſt ordo inter ea. Quantũ autem ad rationes formales, non inconuenit eſſe ordinem inter ea, nam cum ꝓmum quod concipimus ſit ens merito dubitari põt, ſi poſt ens ĩmediate concipimus unum uel uerum uel bonum. In hoc igitur ſenſu quærimus, quõ ordinantur paſsiones entis ſm prius & poſterius.

Quantum ad ſecundum aduerte ꝙ ex hac diſtinctione manifeſtabuntur quatuor concluſiones.

Prima concluſio. unum ſm rõnem formalem eſt prius aliis paſsionibus tranſcendentibus & probatur ſic unum eſt primum poſitiuum, quod concipimus ĩmediate poſt ens, ergo &c. Probatur aſſumptum, nam ꝓmum quod concipimus eſt ens, ex cõmuni ſententia, ſm eſt non ens, quia ex oppoſito cognoſcitur oppoſitum, ergo ex ente non ens tertium eſt diuiſio, nam cognito ꝙ ens non eſt non ens, ſtatim appræhẽdimus diſtinctionem inter ens & non ens cum ſint oppoſita, quartum eſt indiuiſio, qm̃ omne ens inſeipſo indiuiſum ẽ aliquo modo indiuiſionis, unde dicit pħs in. 10. metaphy. tex. 7. quod non eſt unum, non eſt ens, quintum eſt conceptus unius, cum enim omne ens ſit diuiſum a non ente & indiuiſum in ſeipſo ſequitur ꝙ poſt ens, concipimus unum. Notanter dixi. Primum poſitiuum quod cõcipimus ĩmediate poſt ens qm̃ ante unum appræhenditur diuiſio entis a non ente. & indiuiſio in ſeipſo. Sed hæc non dicunt aliqđ poſitiuum ut patet, qm̃ diuiſio dicit negationem unius de altero. & indiuiſio dicit negationem negationis.

Secunda concluſio Poſt unum ſtatim appræhendimus aliquid, nam declaratum eſt, ꝙ apprehendimus unum ex eo ꝙ

appræhendimus

apprahendimus ens indiuisum in seipso, ergo ex ꝯñti & immediate apprahendimus ip̄m diuisum a quolibet alio. Sed ĩ hoc stat rõ ipsius aliquid. Dr̄.n. aliquid, quasi aliud quid unde si duo essent idem realr̄, unum non posset dici aliquid comparatum alteri, sicut si compararetur hõ rõnali nõ est aliqd.

Tertia conclo. Post ly aliquid, imediate concipit res, q̃m dr̄ res a sua ꝓpria quidditate uel essentia, unumquodq; autẽ ꝓpriam essentiam habet inq̃tum eam habet ut indiuisam in se. & diuisam a quolibet alio. Alioquin sua essentia non esset sibi propria sed cõis, ergo post aliquid concipitur res.

Quarta conclo. Conceptus ueri est p̄or conceptu boni, nam qualis est ordo inter intellectum & uoluntatem, talis ẽ inter eorum ob̄a, sed intellectus est p̄or uoluntate cum sequatur app̄hensionem intellectus ergo uerum qđ respicit ĩtellectum est prius conceptum, quam bonum qđ respicit uoluntatem. Præterea vl̄iora sunt priora in apprahensione nostra ex. 1. physi. tex. 3. sed uerum est vl̄ius bono, eo ꝙ consequitur ens absolute, Bonum aũt consequitur ens actu, ut dictum est supra. ergo bonum est posterius uero s̄m conceptũ & sic patet s̄m uiam Thomi. qualis sit ordo nõ realis sed s̄m ordinatam app̄hensionem intellectus, inter ens & passiones suas. & inter eas adinuicem comparatas.

Posita uia Thomi, inuestigandum est, quid circa hoc sentiant Scotistæ, aduerte igitur ꝙ ipsi sequẽtes uiam Scoti in 1. di. 8. q. 3. & 1 quolibet. q. 5. p̄us diuidunt ens ꝑ q̃tum & nõ q̃tum q̃ ꝑ unum & multa. & ꝓ euidentia huius opinionis tria agenda sunt. Primo declarabitur talis opinio. & adducentur p̄cipue rõnes suæ. Tertio arguetur contra hanc opinionem. & soluentur rationes suæ.

Quantum ad p̄mum aduerte ꝙ Scotus ubi supra diuidit ens reale vl̄issimum p̄ma diuisione ꝑ quantitum & non quãtum Deinde ens quantum ꝑ finitum & infinitum. Deinde ꝑ unum & multa, ita ꝙ apud eum diuisio ꝑ unum & multa est in tertio loco, & apud. b. Tho. est in p̄mo loco. Declarat aũt Scotus, qũo sumat ly quantum & intendit ꝑ quantum quãtitatem uirtualem, quæ est rei ꝑfectio, & non quantitatẽ di-

mensiuam.& p infinitũ intendit ens infinitæ pfectionis qualis est Deus,& p finitum intendit ens finite pfectionis,qualis est hõ & lapis.Intendit ergo Scotus,q᷑ ens reale diuidatur p quantum & non quantum , qm̃ entium qđdam dicit aliquã pfectionem formal'r,ut suba qualitas &c.Quoddam nullam pfectionem dicit formal'r sed idẽtice tm̃ ut relatio, nam si relatio diceret formal'r aliquam pfectionem ,in diuinis aliqua pfectio esset in patre,quæ non esset in filio, dicit tñ relatio in Deo aliquam pfectionem,put idem est cum essentia.& ut sic est in filio,ens aũt quantum pfectional'r, aut dicit pfectionẽ infinitam,aut finitam.Posita hac declaratiõe adduco rõnes Scotistarum principaliores ad hoc propositum.

Prima rõ,ens pus diuiditur in ea,quæ sunt cuilibet enti magis intima.Sed finitas & infinitas uirtualis sunt magis itima cuilibet enti,quam unitas & multitudo,ergo pus diuidit p finitum & infinitum,quam p unum & multa. Maior ẽ euidens.Iõ.n.pus diuiditur genus p drias essentiales eo q᷑ intimiores sunt & pores,quam p ppprietates, quæ consequũtur drias.Minor aũt pbatur,finitas & infinitas conueniunt rei ĩesse quidditatiuo.& in pmo mõ p se.eõ q᷑ duæ entitates uel quidditates pcisæ sumptæ,& adinuicem comparatæ,una est pfectior altera,sc hñt.n.rerum quidditates, sicut numerorũ spẽs ex.8.mataphy.& pterea cõstat.q᷑ humanitas pcise sumpta,est nobilior equinitate,ergo finitas & infinitas cõueniũt rei inesse quidditatiuo.Vnitas aũt & multitudo, conueniũt ĩ 2.mõ p se cum sint passiones entis.ergo intimius insunt enti,ex consequenti prius diuiditur ens in finitum & infinitum quam in unum & multa.

Secunda rõ.finitas & infinitas pfectionis,supponũtur unitati & multitudini ergo pus diuidũt ens quam unum & multa.Añs pbatur.pfectius est esse unum quam multa, al'r ĩ prima cã potius poneretur multitudo quam unitas. cum in illa ponatur summa pfectio.ergo unum supponit pfectionem. & p consequens posterius sequitur ad ens quam finitum & infinitum ſm perfectionem.

Quantum ad tertium,arguitur contra hanc põnem sic

unumqdq; est finitum uel infinitum pfectionalr inquãtum est pfectum,ibi.n.agii de quantitate pfectionali, unumqdq; intm pfectum inquantum bonum,rõ.n.pfectiui est rõ boni, unumqdq; intantum bonum inquantum habet esse nam pma pfectio est esse.Quæ.n.nullum hñt esse sunt in pura potentia.& p oñs oino impfecta.ergo finitum & infinitum supponunt esse ex consequenti posterius consequuntur ens quã unum & multa eo q unum consequitur ens simplr,finitum aũt & infinitum sicut & bonum consequuntur ens actu.

Ad pmam igitur rõnem rñdeo.& nego minorem.Ad pbationem,nego q finitas & infinitas conueniant rei in esse quidditatiuo pscindendo ab oi esse actuali. & cum pbai qm due quidditates pcisæ sũptæ una ẽ pfectior altera nego.imo ut sic nulla est pfectior altera.& cum dr.qm quidditates rer se hñt ut numeri &c.ex hoc non hr q una sit pfectior altera formalr & ex se,nisi forte fundamentalr put una puta humanitas est apta recipe nobilius esse quam equinatis. pp qd concludo,q cum pma pfectio sit ipsum esse p qd res est primo bona,q finitum & infinitum conueniunt enti post cõceptum boni.est.n.necesse pus cõcipere rem bonam, quã bonam finitæ uel infinitæ. Hoc.n.est ex additione ad bonum absolutæ sumptum.

Ad secundam,nego añs,ad pbõnem nego q unum pcise sumptum ut abstrahit a quolibet esse sit pfectius quã multa.& cum pbatur.qm alr multitudo potius quam unum poneretur in pma cã,hæc pbatio nihil ualet. qm non iõ unitas ponitur in pma cã,quia pcisæ sumpta sit pfectior. sed quia pfectius est hẽre esse indiuisum quam diuisum siue partitum. & sic patet q unitas sumit perfectionem ab esse. Vnde ex se non est perfectior nisi fundamentalr ut dixi de quidditate præcisæ sumpta.

Als rõnes solent adducere Scotistæ,quæ parum ualent in uia nra,puta q essentialis pfectio rei,est idem cum re realr& formalr eo q conuenit rei in suo esse quidditatiuo, utrunq; horum est falsum in uia nra.qm esse rei est sua pfectio essentialis.& esse in oi creato distinguitur realr & formalr ab eo

cuius est esse silr falsum est ut diximus ad pmam rōnem, ꝙ perfectio conueniat rei in suo esse praecisae quidditatiuo. Haec de praesenti quaesito dicta sint.

Qō.7. si unum transcendens. & unum qd̄ est principiū numeri sunt idem.

CIRCA hanc.q quatuor agenda sunt. Primo ponet quaedam dictō. Secundo recitabitur opinio Auic. Tertio arguetur contra eum. 4. recitabuntur rationes Auicennae & soluentur.

Quantum ad primum aduerte, ꝙ aliqua pñt esse distincta duplr primo quia sunt duae res & una non est altera, nec pdicatur de ea, ut duae spēs duo indiuidua eiusdem spēi. & hoc mō clarum est ꝙ unum transcendens & unum qd̄ est pncipium numeri non distinguūtur, quoniam licet unum numerale non pdicetur saltem directae de uno transcēdenti. tamē unum transcendens pdicatur directe de uno numerali nam unum numerale est ens. ergo est unum trranscendēter. Probatum est.n. supra ꝙ ens & unum sunt conuertibilia sm pdicationem. secundo aliqua distinguuntur quia comparata tertio ita se hñt, ꝙ unum nihil reale addit sup tertium. alterum aūt aliquid reale addit ut si hō & sensitiuum comparētur aīali pōt dici ꝙ hō distinguitur a sensitiuo. quoniam sensitiuum nihil reale addit sup aīal. hō aūt addit rōnale. & hoc mō inuestigandum est. si unum transcendens & unum numerale distinguuntur uel sunt idem. nam si unum numerale nihil reale addit sup ens sicut non addit unum transcendēs pfecto essent idem. Si aūt addit non sunt idem. Quid uero addat ens numerale dicemus in. q. sequenti.

Quantum ad opinionem Auic. aduerte ꝙ non inuenies eā eo mō quo allegatur a Cōmenta. in hoc. 4. lib. cōmen. 3. ubi inquit & ēt quia existimauit ꝙ unum dictum de oibus pntis est, illud unū. quod est pncipium numerorum. Numerus aūt est accñs. uñ existimauit ꝙ hoc nomen unum sigñat accñs in entibus. Cōmenta. concordat. b. Tho. exponens text. tertiū ego aūt in tota metaphy. Auic. duo tantū dicta inuenio. quae

vñr aliquatenus tangere ꝓpositum.licet impfectæ.Primum dictum est in.3.lib.suæ metaphy.ca.2.ubi sic dicit.Dico igit ꝙ unitas dr̄ de accñtibus uel de suƀa cum dr̄ de accñtibus nõ est suƀa & hoc non est dubium cum uero dicitur de suƀis nõ dicitur de eis sicut genus nec sicut dr̄ia. Non.n. recipitur in certificatione quidditatis alicuius suƀarum.Sed est quoddam comitans suƀam,sicut iam nosti.Non ergo dr̄ de eis sicut genus nec sicut differentia.sed sicut accñs.uñ unum est sƀa,unitas uero est intentio quæ est accñs.In lib.aũt.7.in ca.1.sic dicit scias aũt ꝙ unum & ens parificantur in p̃tione sui de rebus.ita ꝙ de quocũqȝ dixeris ꝙ est ens uno respectu est unũ alio respectu,nam quicquid est unum est & iõ forte putatur quia id qđ intelligitur de utroqȝ sit unum & idem. Sed non est ita sunt aũt unum suƀo.s. quia in quocunqȝ est hoc est & illud hæc ille nec aliud inuenio.

Quia tñ credere dẽmus.ꝙ Cõmenta.&.b.Tho. uere & fideli͛r adducant sñiam Auicen.siue eã extraxerint ex sua metaphy.siue ex alio loco & optimæ cognouerint fundamẽta quibus mouebatur ipse Auicen.iõ arguendũ est contra ipm.

Primo igitur arguitur sic. Qđ est determinati gñis non ẽ passio entis transcendentis, nam passio est conuertibilis cũ suƀo eo ꝙ fluit a pncipiis suƀi.Sed unum numerale est determinati gñis reductiuæ est.n.in gñe quantitatis sicut numerus q̃titatiuus.ergo non est passio entis transcendẽtis sed unum transcendens est passio entis.ut declaratum est supra & pcipue quia est equale enti ſm p̃tionem ergo unum transcendens & unum numerale non sunt idem.

Secundo.Qđ est unius p̃nti non repitur in oĩ p̃nto al͛r p̃nta non essent impmixta sed unum numerale est unius p̃nti, s.q̃titatis sicut & numerus. unum aũt transcendens inuenit i oĩ p̃nto.cum sit æqualis ambitus cum ente ergo &c.

Tertio.Añ oẽm q̃titatem,res põt intelligi una. ergo non oĩs unitas est de gñe q̃titatis.Contra nota.Añs ꝓbatur.Quælibet res ꝑ essentiam suam est indiuisa in se,& diuisa a quolibet alio.ergo circũscripta oĩ q̃titate,põt intelligi una. Præterea,Intelligentia solis est una.& non unitate quãtitatiua, cũ

sit penitus inextensa ergo &c.

Nunc supest adducere rōnes Auic.& soluere. Tu igiť aduerte ꝙ tam ex. 3. suæ metaph. quam ex Cōmenta. hic i. 4. cōmen. 3. &. b. Tho. exponente, reducuntur ad tres.

Prima, unum non est genus, nec differentia entis, nec ponitur in diffōne quidditatiua alicuius sub̃æ. ergo est accidēs.

Rñdetur. Accñs est duplex. s. p̃ntale & p̃tiuum, p̃ntale ē illud, qđ ponitur in aliquo nouem gñum accñtium. & sic nego ꝯñtiam p̃tiuum est oē illud. qđ non p̃tur de re in p̃mo mō p se. & dicitur p̃tum extraneum. i. qđ non ingrediť formalem rōnem rei. & sic cōcedo ꝯñtiam. quoniam unum nō p̃tur de ente, nec de aliis in p̃mo mō p se, iō pōt dici accñs p̃tiuum, nec est necesse hmōi accidens. addere aliquid reale sup nãm rei cuius est accidēs, addit aũt aliquid reale accidēs p̃ntale. & in hoc deceptus fuit Auic. qui credidit ut iquit Cōmenta. hic in cōmen. 3. ꝙ ens & unum dicant dispōnes additas essentiæ rei, ita ꝙ dicant aliquid distinctum ab essentia rei qđ est falsum. & p̃cipue de uno transcendenti qđ ut declarauimus supra nihil addit super ens nisi in diuisionem.

Secunda si est idem aliquid esse ens & unum, ergo est nugatio dicere ens unum. quoniam p ly unum non dicitur nisi ens. ẜm te. idem ergo est dicere ens unum & dicere ens ens.

Respondetur. Ad hoc dicit Cōmenta. in cōmen. 3. ꝙ non sequitur nugatio. qm̃ licet significent eandem essentiam modis tamen diuersis. i. diuersa rōne. iō nō cōmittitur nugatio. Decipitur aũt Auic. qm̃ non uidetur facere differentiam īter noīa significantia idem ẜm rem & ẜm eandem rōnem. & noīa significantia idem sed diuersa ratione.

Tertia unum numerale & unum transcendens, p multiplicationem constituunt numerum qui est accidens. ergo significant accidens. Antecedens ꝓbatur. sicut bis unum numerale constituunt binarium, ita bis unum transcendens.

Respondetur, licet utrunq; sit constitutiuum numeri nō tamen eiusdem gñis. nam sicut duplex est unũ. & distinguũtur sicut accidens & nōn accidens sic duplex est numerus trãscendens qui dicitur formalis uel essentiarum & hic. consti-

tuitur ex unitatibus transcendentibus. & non est accñs sed abstrahit a sub̃a & accñte sicut ens. & numerus quantitatiuus qui constituitur ex unitatibus quantitatiuis, & est accñs de p̄nto quantitatis. & non inuenitur nisi in rebus quãtis. eo ꝙ cãtur ex diuisione continui. ex. 3. physi. Decipitur ergo Auicen. qm̃ opinatur oẽm numerum esse accñs ex ꝓñti oẽm unitatem esse accñs. & hoc est qđ dicit Cõment. in cõmen. 3. ubi ĩquit, & ẽt decipitur quia existimauit ꝙ illud unum quod de oibus p̃ntis dicitur, esset illud unum quod est p̃ncipium numerorum, numerus aũt est accidens. unde opinatus est iste. ꝙ unum significat accidens hæc Commentator.

Alĩs rõnes ꝓ Auic. solent aliqui adducere ut Iandun. in. 4. metaph. q. 5. quæ nullius sunt apparentiæ iõ eas ꝑtranseo. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 8. si rõ unius transcendentis & numeralis est formal'r positiua uel negatiua.

CIRCA HANC quæstionem aduerte ꝙ difficultas stat in hoc, cum rõ unius distinguatur a rõne entis, sicut rõ subiecti, a rõne passiones quæritur quid addat unum sup ens. Nam si illud additum est positiuum cum per ipm distinguatur unum formal'r ab ente. sua rõ erit positiua formal'r. Si aũt additum est negatio. rõ unius est negatiua formal'r. Non ꝙ sit tota negatiua al'r unum esset mera negõ. sed quia formale quo distinguitur unum ab ente est negõ. Igitur pertractabimus primo de uno transcendenti. secũdo de uno numerali.

Circa rõnem unius transcẽdentis inuenio duas opiniões. Prima est Thomistica secunda est Scotistica.

Quantum ad opinionem Thomi. p̄pono unam distõnẽ. Deinde conclusionem responsiuam.

Distõ est hæc. Rõ unius duo includit. s. mãle, ꝑ quod non distinguitur ab aliis transcendentibus, tale. n. se habet ut genus & cõe p̃tum in quo oia transcendentia conueniunt. & formale ꝑ quod distinguitur ab aliis transcendentibus. & se habet ut differentia.

Ex hac diſtōne ponam hanc concl'onem rñſiuā. Rō unius tranſcendentis, quo ad mãle eſt poſitiua, quo ad formale eſt negatiua. Prima pars ꝓbatur, ens eſt de rōne unius. qm̄ eſt illud in qđ oēs conceptus reſoluuntur. & qđ de oibus quidditatiuæ ꝑdicatur, ut ꝓbatum eſt ſupra contra Scotum. & nō eſt formale in rōne unius, qm̄ ꝑ ens non diſtinguitur ab aliis tranſcendentibus: ergo eſt mãle. Sed ens de quo intendim⁹ hic eſt poſitiuum. Intēdimus.n. de ente reali qđ eſt ſubiectū ſuarum paſſionum. & eſt de quo metaphy. conſiderat, ergo rō unius, quod ad mãle eſt poſitiua. ſecunda pars ſic ꝓbaf, formale incluſum in rōne unius, aut eſt poſitiuum aut negō, non poſitiuum. qm̄ cum oē poſitiuum ſit ens, erit ēt unum, ens.n. & unum ſunt conuertibilia ſm̄ ꝑtionem ut dictum ē ſupra. Quæro ergo de illo uno, aut eſt unum formal'r ꝑ poſitiuum aut ꝑ negōnem, ſi ꝑ negōnem, eadem rōne ſtandum erat ī ꝑmo, ſi ꝑ poſitiuum, iterum quæro, cum tale poſitiuū ſit ens, erit ēt unum. & ſic uel ꝓcedetur in infinitum uel dicēdum eſt, ꝙ formale in uno eſt negō ex ꝯñti rō unius tranſcēdentis, quo ad formale eſt negatiua. & aduerte ꝙ hæc rō eſt b. Tho. in. 1. pte. q. 11. art. 1. ad ꝑmum, quam traxit a Commēta. in. 4 metaphy. cōmen. 3. Et qm̄ Ant. and. ī. 4. metaph. q. 3. conatur hanc determinationem improbare, iō adducā hic rōnem ſuam ꝑncipalem. & ſoluam. Sic igitur arguit.

Nulla negō eſt idem real'r alicui poſitiuo, quoniam idem eſſet real'r poſitiuum. & real'r negatiuum, quod implicat cōtradictionem. Sed unum eſt idem real'r enti, qđ eſt poſitiuū. ergo unum non eſt formaliter negatio.

Rñdetur. Deceptus fuit An. and. in ly formal'r, accipit.n. ipm̄, ꝓ tota rōne formali unius. & non ꝓ eo ſolo, qđ cōplet rōnem unius. Nam ſic argumētum ꝯcluderet. Sed nos accipimus ſolum ꝓ eo qđ complet ſtāte mãli poſitiuo, iō rō ſua nihil ualet cōtra nos. Imaginatur.n. ꝙ dicamus unitatem eſſe puram īdiuiſionem. Sed decipitur. quoniam apud nos, unitas eſt entitas ut ſtat ſub īdiuiſiōe. & ī hac falſa imaginatiōe, peccāt aliæ rōnes ſuæ, iō eas prætermitto. Deinde conatur ſoluere rōnem ꝑ quā ꝓbauimus ſecūdam partem cō-

clusionis.quam diximus esse Cōmētat. &.b.Tho.Sed tu illā defende sicut nos defendimus i hoc.4.lib.i.q.3.ubi eandem rōnem adduximus ad pbādum hāc pclonem, ens & unum trāscēdēs,sunt idem realr,sed distinguuntur formaliter.

Quantum ad opinionem Scotisticam aduerte q dicūt duo primo dicunt q unum transcendens est formaliter positiuū .i.non dicit puram negationem.Quod pbant multiplr. Primo quia unitas est perfectio simplr.aliter non poneretur in primo ente. Secundo qa puationes & negationes nō reducūtur ad unum summum. Sed omnes unitates reducuntur ad summam unitatem. Tertio quia negationes non suscipiunt magis & minus.Sed unum suscipit magis & minus.Quod.n. est actu unum est magis unum quam quod est potentia unū. Quarto quia numerus cum sit quid positiuum, non potest componi ex partibus,quæ sint negationes, ergo unum non est formaliter negatio.Dicunt secundo q formale importatum per unum est positiuum.Quod sic pbant.unum est passio entis.ergo uel rōne fundamenti,uel rōne additi,non rōne fundamenti,qm̄ cum fundamētum sit ens idem esset passio sui ipsius.ergo ratione additi.ergo additum non est negatio quoniam cum negatio sit non ens,non potest esse passio entis:ergo additum est positiuum & sic patet q formale in uno est positiuum.

Sed si aduertis Scotistę in primo dicto non attingunt sensum nostrum.Nos.n.non tenemus per ly formaliter negatiuum q unum sit pura priuatio uel negatio.Sed q de ratione unius est priuatio siue negatio ita tamen q mãle siue fundamentum est posssitiuum.& illud est ens,formale autem,quo distinguitur rōne ab ente,est negatio.Cum igitur non attingant sensum nostrum non sunt eorum rationes soluende,uerę.n.concludunt q unū non potest esse mera negatio,sedm autem dictum eorum est falsum,qm̄ sm uiam nostram, id quod est formale in ratione unius est negatio.& dicitur indiuisio.& ideo respondendo rationi suæ negatur diuisio tanq̄ insufficiēs. Datur.n.tertium.s. ens ut stat sub illo addito quę est indiuisio,est passio entis.unde non ens solum,nec indiui

sio sola. Sed ens ut stat sub indiuisione, est unum transcendenter.

Circa rõnem unius numeralis, aduerte q͛ cõmuni sententia, dr̄ positiua formalr̄ eoq͛ addit super ens aliquod positiuũ reale. quod est accidens de quo inquit Commenta. in. 4. lib. i commen. 3. & in lib. 10. commen. 5. licet unum quod est sinonimum enti sit significans subam rei tamen unũ quod est principium numeri dicit accidens.

Quid uero sit illud accidens est dissẽsio inter Thomistas nam qdam tenent q͛ sit illud esse quod dat quantitas continua rei quante. Puta si quæratur quare lapis sit unius numeraliter dicitur quia habet esse quantitatiuum indiuisum fluẽs a quantitate continua lapidis, ita q͛ tandiu lapis erit unus q̃diu est indiuisus. si. n. quantitas lapidis diuidatur sit alterum & alterum esse quantitatiuum ex consequenti fiunt duo lapides Hanc sententiam uidetur tenere. b. Tho. in. 1. sent. in di. 24. ubi refert opinionem de uno positam ab Auicen. & licet improbet ipsum quantum ad hoc q͛ unum numerale non distinguitur ab uno transcendenti non tamen q̃tum ad hoc q͛ unitas numeralis est esse quantitatis continue.

Quidam autem dicunt ut Paulus Soncinas ut patet in qõnibus suis in li. 10. metaph. ĩ. q. 13. q͛ unum numerale est accidens. sed illud accidens non est esse quantitatis cõtinue. sed est ipsa quantitas continua, puta unitas lapidis est quantitas continua lapidis. & probat hoc duplici ratione.

Primo, quantitate continua, res est indiuisa in se. & diuisa a quolibet alio, ergo quantitas continua est unitas rei q̃te. Contra patet a diffinitione ad diffinitum. Antecedens ꝓbatur. Diuisibilitas primo conuenit quantitati continue, ut alias probatum est, ergo per quantitatem continuam res q̃ta est indiuisa in se, & diuisa a quolibet alio.

Secundo per solam quantitatem continuam, quocunque alio circunscripto, res quanta facit numerum cum alia. Posito. n. lapide A. & sua quantitate continua, silr̄ posito lapide B constituunt binarium, ergo sola q̃titas continua est ipsa unitas numeralis.

Verum quia credendum est mentem.bea.Tho.fuisse qd ipsa unitas sit esse indiuisum quantitatis cõtinue, studebimus arguere contra hanc põnem, deinde soluemus rões suas.

Arguitur ergo sic, nullum ex nã sua diuisibile & cui repugnat indiuisibilitas, potest habere rõnem unitatis ex diffõne sua est enim unum quod non diuiditur. Sed quantitas continua est diuisibilis etiam in infinitum, ita quod repugnat deuenire ad indiuisibilia, ex. 3. physico. ergo non potest habere rationem unitatis.

Forte respondetur, quantitatem continuam dupl'r considerari posse. Primo ut habet partem extra partem, & ut sic est extensa & diuisibilis, nec ut sic potest habere rõnem unitatis. Secundo ut est indiuisa in se & diuisa a quolibet alio, & sic habet rationem unitatis.

Sed contra & probatur q nec secundo modo habet rõnem unitatis, nam quod conuenit alicui ex sua ratione formali. & in suo esse quidditatiuo, quocunq; modo consideretur semper conuenit ei, prædicata.n. quidditatiua sunt inseparabilia, & fm esse & fm cognitionem. Sed habere partem extra partem & esse diuisibilem conuenit quãtitati continue ex sua ratione formali & quidditatiua, ut patet in. 6. physic. tex. 3. ubi phs diffiniens continuum dicit. Continuum est, q est diuisibile in semper continua, & nullum continuorum est diuisibile in impartibilia ergo. q̃titas continua quocunq; modo consideretur non potest habere rõnem unitatis.

Ad pmam autem rõnem, negatur antecedens. & probatio sua nihil ualet, ĩmo potius sequitur oppositum. Nam ex hoc q diuisibilitas primo conuenit quantitati continue, sequitur qd' indiuisibilitas constituens unitatem non conuenit ei, cum sint opposita.

Ad secundam negatur antecedens. & probatio non ualet dico.n. q secluso esse indiuiso dato rei quante a quantitate cõtinua duo lapides non constituunt binarium, qm̃ neuter eorum esset unus. Tenendum est ergo fm mentem. b. Thom. unum numerale addere quid positiuum. & illud est esse indiuisum quantitatiuum, quod dat quantitas continua rei q̃te.

Et aduerte q eiusdem sententiæ est Capræo.in.1.sen.di.24.q.1.arti.1.improbatione primæ conclusionis.

Sed contra hanc determinationem duo insurgunt dubia, primum est quia dicit.b.Tho.in.4.metaph.lectione secunda improbans Auicen.unum quod est principium numeri, addit super subam rõnem mensure, quæ est propria passio quãtitatis, que primo inuenitur in unitate & dr per priuationem & negationem diuisionis sm quantitatem continuam. Hæc b.Tho.non ergo illud q addit unum numerale, est esse indiuisum &c.

Respondetur, non est inconueniens q addat utrumq diuersa ratione, nam addit esse indiuisum quantitatis continue ut prædicatum essentiale de uno numerali. Addit autem mẽsuram, ut ꝓprietatem consequentem & fluentem a prædicato essentiali, nã ex hoc q dicit esse indiuisum dicit consequenter rõnem, mensuræ qm ex.10.metap.tex.3.necesse est mẽsuram esse indiuisib lem aut a nã, aut ex proposito siue decreto humano. & ideo primo conuenit uni.

Secũdum est, si indiuisio est de ratione formali tam unius numeralis, quam unius transcendentis ergo cum indiuisio sit negatio. & non quid positiuum. ita ratio unius numeralis erit formalr negatiua, sicut rõ unius transcendentis, cuius oppositum determinatum est.

Respondetur. Ratio unius numeralis, non dicitur positiua formaliter, quasi nõ includat negationem, hoc.n falsum est, cum de ratione sua sit indiuisio. Nam quod non est indiuisum non est unum. Sed ideo positiua formaliter, qm id q addit super rei subam, est uere positiuum quale est esse indiuisum quantitatis continue. Id autem quod addit unum trãscendens est sola indiuisio, propterea possumus uere dicere rõnem unius transcendentis esse formaliter negatiuam, rõnem autem unius numeralis esse formaliter positiuam, quoniam additum est positiuum licet concipiatur cum negatione. Appræhendimus.n.simplicia per negationem. Hæc de ꝓsenti quæsito dicta sint. Et hic terminatur cõsideratio nostra de passionibus entis.

Quæstio.9.quod sit primum principium complexum, simpliciter primum.

CIRCA hanc quæstionem duo pertractãda sunt. Primo. Quod est principium primum. Secundo. Quod ẽ principium primo primum.

Circa primum inuenio duas opiniones, prima dicit ꝙ ꝑncipium ꝑmum complexum est hoc. De quolibet est affirmatio uel negatio uera. & id manifestare conatur dupl'r primo. Commenta. in. 4. metaph. commen. 9. dicit manifestum est ꝙ affirmatio & negatio non congregantur simul & loquitur de primo principio secundo uel est hoc quod dictum est uel est illud. Imposſibile est idem simul esse & non esse. Sed non est illud, quoniam necesse est ꝑmum ꝑncipium esse propositionem affirmatiuam. nam omni negatiua est aliqua affirmatiua prior. Sed hæc imposſibile est &c. est negatiua ut patet exponendo, ergo non est primum principium, sed illud. De quolibet &c.

Secunda autem opinio dicit ꝙ est hoc. Imposſibile est idẽ simul esse & non esse, & probat ex eo ꝙ pħs in. 4. metaphy. pertractans de primis principiis non dicit aliud esse primum & firmisſimum nisi hoc & ꝙ ad ipsum reducũtur omnia alia unde dicit in tex. 9. Quapropter omnes demonstrantes, in hanc reducunt ultimam opinionem, nã namq; principium & aliarum dignitatum hæc oĩum. ubi & Commenta. dicit, & ideo hæc dignitas est prior oĩbus dignitatibus. & cõis nãliter omnibus. Imposſibile enim est. ut disputatio aut ratiocinatio fiat sine ea.

Et quoniam hæc secunda opinio, uidetur magis ad mentẽ pħi ideo sustinemus eam licet pro ueritate non discordet a prima in sensu sed tantum in uerbis. Pro quo aduerte ꝙ idẽ principium designatur per has duas ꝓpositiones. De quolibet est affirmatio &c. Impoſe est &c. sed diuersa consideratione. Nam quia ꝑmum ꝑncipium complexum consideratur a logico & a metaphysico, quorum alter considerat res per secundas intentiones alter per primas ideo logicus enunciat ꝑmum principium per intentiones secundas ut per affirma-

tionem & negationem metaphysicus autem enunciat per p̄mas ut per esse & nō esse. Vnde patet has duas opiniones dissentire uerbis & non sensu. Nam ex parte rei bene sequitur. Impo℮ est idem simul esse & non esse ergo de quolibet est affirmatio uel negatio uera.

Quod autem prima opinio dicit hanc esse negatiuam: Impossibile est &c. non est uerum quoniam ẜm sensum equipollet isti, necesse est, idem non simul esse & non esse quæ quidē est affirmatiua de modo. Ex p̄nti non est necesse qđ habeat aliquam priorem aut notiorem.

Circa secundum aduerte duas opiniones una est Thomistarum. Ipsi teneāt ꝙ p̄ncipium primo p̄mum complexum est hoc. Impossibile est idem simul esse & non esse: & fundamentum eorum est, quoniam tres conditiones assignate a pħo in. 4. metaph. tex. 8. quarum prima est, ꝙ circa principium p̄rio p̄mum, non contingit deceptio propter sui euidentiam, secunda est ꝙ eius ueritas est absoluta, & non conditionata, ita ꝙ si omnis alia propositio esset falsa. adhuc p̄ncipium primo p̄mum esset uerum, tertia est ꝙ non cognoscatur p demōstrationem eo ꝙ p̄ncipio p̄mo p̄mo, nō potest esse aliquid notius ex quo deducatur. Iste inquam tres conditiones non attribuuntur ab Aris. ut patet in. 4. metaph. tex. 9. nisi huic complexo. Impossibile est idem &c. Ergo uel nō datur p̄ncipium p̄mo p̄mum. & sic tolletur omnis demonstratio, uel ex hoc cōplexum. Impo℮ est &c. Et cōfirmatur dicto Commenta. dīitis in commen. 9. Ista dignitas est prior omnibus dignitatibus, ergo est primo prima.

Alia opinio est Scotistarum, ut patet per Ant. And. in. 4. metaph. q. 5. Ista opinio dicit duo p̄mo ꝙ p̄ncipium p̄mo p̄mum si datur est hoc complexum ens est ens; secundo ꝙ non est hoc. Impo℮ est idem simul esse & non esse. Primum dictum sic probat. De ratione principii p̄mo primi est ꝙ habeat terminos ex quibus cōponit primo primos. & non resolubiles in priores. Sed iste conditiones conueniunt huic complexo, ens est ens. quoniam ens est terminus primo primus. & non resoluit ī priores ut patet, ergo hoc cōplexum est pri

cipium primo primum, secũdum autem dictum sic probat. Hoc complexum. Impoſſe eſt idem &c. habet terminos reſolubiles in priores conceptus. Nam ly idẽ eſt reſolubile in conceptum relatiuum eſt.n.idẽtitate idem, quæ eſt relatio & in conceptum abſolutum.i.in conceptum entis. quoniam idẽ includit ens. ergo non eſt ꝑncipium primo ꝑmum. Præterea: omni ꝓpoſitione modali prior eſt aliqua de ineſſe, cum poſſit reſolui in eam quæ eſt de ineſſe. Sed impoſſe eſt idem &c. eſt propoſitio modalis. ergo habet priorem ex ꝯñti non põt eſſe principium complexum primo primum.

Sed ſi bene conſideras iſta opinio non attingit mentem Ariſt. Multum.n. differt, eſſe cõplexum primo ꝑmum. & eſſe ꝑncipium ꝑmo ꝑmum. Nam cõplexum primo primum requirit ꝙ componatur ex terminis primo primis & qui non ſint reſolubiles in priores conceptus & ſit propõ de ineſſe & affirmatiuã. Principium autem primo primum non requirit de neceſſitate iſta. Sed ſolum tres conditiones ſupra aſſignatas ſm Ariſt. & præcipue quod ſit illud per quod firmatur ueritas cuiuſcunqꝫ alterius complexi ſi de eo dubitare contingit & ſit illud ad quod reſoluitur quodcunque aliud complexum reſolubile.

Ex his reſpondeo ad rationes Ant. And. & dico ꝙ omnes ſoluuntur hoc uerbo, ly ens eſt ens eſt cõplexum primo primum. ſed non eſt principium primo primum, quoniam non deducitur ex eo omnis alia ꝓpoſitio, nec ad ipſum eſt ſtatus in demonſtrationibus, imo hoc complexum ens eſt ens põt ſuſtineri per hoc ꝑncipium. Impoſſe eſt idem ſimul eſſe & nõ eẽ, nã oẽ ens uel ẽ ens uel nõ ens. uel ens & nõ ens, nõ ſcd̃m, quoniam oppoſitum non prædicatur de oppoſito non tertiũ quia impoſſibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe. ergo ꝑmum, ly autem impoſſe eſt idem &c. eſt ꝑncipium ꝑmo primum. Sed non eſt complexum primo primum. eo ꝙ termini componentes non ſunt primo primi &c. & ſic patet ꝙ Ant. And. in hoc decipitur quia non ponit dr̃iam, inter cõplexum ꝑmo primum. & principium complexum primo primum.

Ad illam de modali dico ſimilr̃. ꝙ licet non poſſit eſſe cõ

plexum primo primum, non tamen inconuenit ꝙ sit principium primo primum nec obstat ꝙ sit resolubilis in unam de inesse. Hoc.n.licet tollat rōnem primi complexi, non tamen rationem primi principii complexi.

Sed aduerte ꝙ contra hanc determinationem insurgunt duo apparentia argumenta, quorum uno probatur qđ hoc complexum non sit uerissimum, altero ꝙ non sit principiū primo primum.

Primo igitur arguitur, sic possibile est idem simul esse & non esse. ergo hoc complexum. Impossibile est idem &c. non est uerissimum. Consequentia nota. Antecedens probatur. Aliquod est generabile, quod nunquam generabitur, aliter omnia euenirent de necessitate, quod tamen improbabitur in li. 6. & præterea concedit Arist. in. 2. de generatione tex. 94. ꝙ futurus quis incedere non incedet. ergo possibile est idem simul esse & non esse, Consequentia probatur, sit A generabile. ergo in aliquo instanti potest esse. Sit illud instans B, ergo in B potest esse ponatur ꝙ nunquam generetur. ergo in B nō habet esse si non habet esse in B potest non esse in B. ergo ꝓ eodem instanti possibile est idem esse & non esse si pro eodē instanti. ergo simul.

Respondetur ly simul potest se tenere ex parte possibilis uel potentiæ ut sit sensus idem per eādem potentiam potest esse & non esse, puta Sortes per uoluntatem potest sedere & non sedere. & potest se tenere ex parte esse & non esse, ut sit sensus possibile est ut idem quando habet esse habeat non esse, ita ꝙ hæc erit uera. Idem est & non est. In primo sensu. Hoc cōplexum, possibile est idem &c. est uerum ut dicetur in lib. 9. quando agemus de potentia rationali. & ut sic non opponitur principio primo. In secundo sensu est falsum nec potest esse uerum & ut sic opponitur principio primo. Ad ꝓbationem concedo antecedens & nego consequentiam 1.2. sensu dato de ly simul. Ad probationem dico ꝙ nihil aliud concluditur nisi ꝙ A generabile habet potentiam qua potest habere esse in B & pro eodem potest habere non esse diuisim sed non coniunctim. & hoc est ꝙ dicunt aliqui ꝙ ista proposi

tio.

tio. A poteſt eſſe & nõ eſſe in B, eſt uera in ſenſu diuiſo & fal ſa in ſenſu compoſito & in ſenſu compoſito tantum opponi tur principio p̃mo. Et aduerte q̃ huic argumẽto neſciuit alr reſpondere. Iandu. in. 4. metaphy. q. 7. niſi ſequendo uiã eorum, qui dicunt q̃ impoſ'e eſt ſm doctrinam Ariſt. aliquid eẽ gñabile, quin gñetur. Sed de p̃one iſtorum, diſcutiemus in li. 9. quærendo ſi aliquid eſt poſ'e quod tñ nunq̃ fuit nec erit.

Secundo arguitur ſic. Ariſ. in. 4. metaph. tex. 8. docet nos & p̃bat hoc complexum. Impoſ'e eſt idem &c. eſſe primum p̃ncipium. ergo hoc complexum non eſt euidentisſimum, uanum. n. eſt docere & p̃bare p̃põnem euidentisſimam, ergo non eſt principium primo primum.

Rñdetur. Ariſt. non docet nos nec p̃bat hoc complexum eſſe uerum ĩ dicto tex. qm̃ eius ueritas manifeſtisſima eſt hoĩ ſane mentis. ſed docet & declarat q̃ condõnes conuenientes p̃mo p̃ncipio conueniunt huic complexo. Impoſ'e eſt &c. Et id non p̃iudicat quin ſit p̃mum p̃ncipium, ĩmo magis corroborat. Secus aũt eſſet, ſi p̃bare conaretur eius ueritatem & ſi dicas ĩmo p̃bat eius ueritatem contra negantes. Rñdeo, nõ p̃bat niſi elẽchicæ ut declarabitur in. q ſeq. Sed hic modus p̃bõnis, non p̃iudicat dignitati. & firmitati p̃mi p̃ncipii.

Vltimo aduerte, qm̃ diximus ſupra non eſſe idem primũ p̃ncipium & primum complexum, ut id manifeſtius appareat q̃ intellectus hoc ordine p̃cedit primo concipit primos terminos in complexos qui ſunt ens & non ens, deinde format ex eis, tres p̃põnes affirmatiuas, quibus corrñdent tres negatiuæ. Primo format hanc, ens eſt ens, cui corrñdet hæc neg. ens non eſt non ens. Secundo hãc vl'em. Oẽ ens eſt ens, cui corrñdet hæc neg. nullum ens eſt non ens. Tertio hanc oẽ ens eſt uel non eſt, cui corrñdet hæc nihil eſt, & non eſt. Tunc. 4. loco intellectus inſpicit hoc principium eſſe uerisſimum. Impoſ'e eſt idem ſimul eſſe & non eſſe. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio. 10. ſi principium primum eſt cognoſcibile cognitione ſenſitiua uel demonſtratione.

PRO resolone huius quæsiti pono tres conclones. Deinde soluam quædam dubia.

Prima conclo sit ista, ꝑ noticia primi principii necessario requiritur cognitio sensitiua non solum interior, sed ēt exterior. Pro qua aduerte, ꝙ requisitum ad alterū est triplex. Quoddam ꝑꝑ cāūsalitatem in aliquo gñe cāæ, ut ferrum requiritur ad ꝑductionem gladii, eo ꝙ est mā sua, & aīa requiritur ad ꝑductionē aīati, eo ꝙ est cā sua formalis. Quoddam, quia est rō, sine qua nō, ut approximatio requiritur inter agens & patiens eo ꝙ nisi approximentur non sequitur actio. Quoddam ꝑꝑ necessariam connexionem duorum, ita ꝙ se mutuo ponunt, & se mutuo remouent. & sic unum relatiuum requirit aliud correlatiuum.

His prænotatis, dico ꝙ cognitio sensitiua requiritur in ꝓposito, ut rō sine qua non, nam nisi apprehendantur termini ꝑ sensum, nunq̄ apprehendetur complexio illa, qua constituitur primū principium complexum. & huius rō est, quia apud pħm in 3. de. aīa. tex. 30. ꝓ hoc statu nihil itelligit aīa sine phantasmatæ, est ergo necesse ut phantasia hēat opationem suam ad hoc ꝙ intellectus exeat in actum suum, phātasia aūt non habet opationem suam sine sensu exteriori, eo ꝙ sensus interior supponit imutationem factam i sensu exteriori, ut declarauimus in. 3. de aīa, unde Aristot. diffiniens phantasiam inquit eam esse motum factum a sensu exteriori, qui est uel fuit in actu est ergo necesse ꝙ apprahēsio sensitiua terminorum incomplexorum præcedat apphēsionem intellectiuam primi principii, unde cōi snīa dr̄ ꝙ primū pncipium apphenditur lumine nāli, ex euidentia terminorum. Tu tñ aduerte ꝙ illa cognitio sensitiua, nullam cāūsalitatem dicit sup apphensionem primi pncipii. Tunc. n. illa cognitio sensitiua esset sicut principium a quo deduceretur pmum pncipium ut conclo. & sic cognitio pmi principii esset acquisita ꝑ discursum. qđ est impole. qm̄ non esset nālr cognitū, nec sup ipm fundaretur oīs deductio & disputatio, cuius opposītum dicit pħs & Cōmenta. in hoc. 4. lib. tex. & cōmen. 9. Patet igitur ꝙ ad apphensionem primi principii, requiritur co

gnitio sensitiua, non ut cā. sed rō sine qua non.

Secunda conclo. Primum principium non pōt demōstrari absolute. Aduerte ꝙ circa hanc conclonem non est īmorādum, constat. n. ꝙ demonstratio absoluta, ex. 1. poste. est ex prioribus & notioribus, nihil aūt est prius & notius hoc primo principio; alr posset contingere deceptio circa ipsum & sic non esset firmissimum, nec primum principium, ergo est impole ꝙ demonstretur absolute, unde būdixit pbus in. 4. metaphy. tex. 9. Qui uolunt hoc principium demonstrare, ōdunt ineruditionem suam, nesciunt. n. quorum sit, & quorum non sit demonstratio. & Cōmenta, in cōmento. 9. dicit. Quidam existimant pole esse demonstrare hanc propōnem dūtem, ꝙ duo contradictoria non congregantur. & hoc cōtingit eis, quia non fuerunt instructi in dialectica.

Tertia conclo. Primum principium pōt demonstrari redarguitiuæ. Aduerte ꝙ demonstratio absoluta differūt a redarguitiua ī hoc ꝙ absoluta est ex notioribus simplr. Redarguitiua aūt est ex cōcessis ab aduersario, minus quidem notis simplr, magis aūt ipsi aduersario. Ex his sic pbo cōclonē. Qui negat hoc principium, impole est idem &c. pōt deduci ad aliqđ inconueniens sibi magis notum, quam primū pnci pium ergo pōt demonstrari redarguitiuæ Contra nota. Ans pbatur. Pōt deduci ad hoc, ꝙ contrariæ opiniones erunt in eodem intellectu. Quod quidem reputatur manifestius incōueniens apud negantem primum principium. Nam quilibet pōt aduertere ꝙ sit contrarias formas esse in eodem sbo simul & in actu pfecto repugnat sensui, eo ꝙ una corrumpit alteram, multo magis repugnat intellectui hēre ī seipso opiniones contrarias simul de eadem re. Qđ aūt negans primū principium, possit deduci ad hoc inconueniens declaratū est in lib. 2. periherme. ubi manifestat Arist. ꝙ opiniones contradictoriorum sunt contrariæ, ergo si quis opinetur duo contradictoria esse simul uera, habet in suo intellectu duas opiniones contrarias simul, non solum aūt ad hoc inconueniēs deducit Arist negantem primum principiū sed ad plura alia ut manifestauimus in nro epitomate in. 4. metaph. in tra. 2.

in capit. 1. ubi sex rationibus arguitur contra negantem primum principium.

Positis & pbatis his tribus conclonibus, soluēda sunt duo dubia, primum est contra conclusionem secundam. & secūdum est contra tertiam.

Dictum est in secunda conclone. q primum principiū nō est demonstrabile absolute. Cōtra pp qd unumqdq & illud magis, sed pp primum principium ad quod reducuntur cōclones, ipse conclones sunt demonstrabiles. ergo multo magis primum principium est demonstrabile.

Rñdetur. Illa rła pp qd &c. non ualet nisi prædicatum in quo fit comparatio conueniat & uerificetur de utroq cōparatorum, q si tm̄ uni conuenit, argumentū non ualet. v. g. si arguatur sic, pp qd unumqdq. & illud magis. sed pp ignē aqua est calida. ergo ignis est magis calidus, argumentū ualet, quoniam utraq istarum ē uera. Ignis est calidus. & aqua est calida, si aūt arguatur sic, pp quod &c. sed pp albedinem paries est albus. ergo albedo est magis alba. Argumentum non ualet, quoniam hæc est falsa, albedo est alba. Sic in ppo sito argumentum non ualet, quoniam licet hæc sit uera. Cōclusio est demonstrabilis. Hæc tamen est falsa, primum principium est demonstrabile.

Dictum est in. 3. conclone, q est demonstrabile redarguitiue, quia negans pōt deduci ad hoc inconueniens. q cōtraria essent simul in eodem. Sed hæc rō non uidetur efficax, quoniam uidetur petitio. Nam oīs rō deducens ad impołe, cuius conclo non est manifestior in falsitate quam pmissa iterimenda, est petitio. Sed ɔñs rōnis Arist. non est magis īconueniens, quam añs. Nam qui concedit contradictoria esse simul uera, multo magis ɔcedet contraria posse silr eē i eodē.

Rñdetur. Ant. and. in. 4. q. 4. dicit q pħs non inducit hāc rōnem ad negantes. sed ad recipientes primum principium probando q sit firmissimum.

Sed hæc rñsio non est ad mentem pħi, quoniam Cōmen. introducit hanc rōnem contra negantes. Vnde inquit i commen. 9. Contingit. n. dicenti hoc. s. q contradictoria sunt si-

mul uera opinari q duo ɔtraria existāt simul in eodē i actu.
Et iō alr respondeo.& dico q negans primum principiū, existimat maius inconueniens duo cōtraria esse simul, eo q hoc repugnat ad sensum, uidemus.n. q unum expellit alterum, non aūt repugnat sensui nisi quia contraria in actu pfecto, habent repugnantiam adinuicem, ergo in quocunq; iueniantur, siue in mā, siue in sensu, siue in intellectu erunt repugnantia & per consequens notius erit neganti primum principium contraria non posse esse simul in eodem quam q cōtradictoria non sint simul uera. Nam duo contradictoria nō cadunt sub sensu, cum alterum sit non ens, quod non cadit sub obo alicuius sensus. sed bene duo contraria ut patet de duabus qualitatibus sensibilibus contrariis. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Expliciunt qōnes Fratris Chrisostomi Iauelli Canapicii ordi. prædi. pbiæ & sacræ Theologiæ professoris in. 4. libr. metaphysicæ.

Incipiunt qōnes eiusdem in. 5. lib. metaphysi.

In. 5. libr. resoluenda sunt infrascripta, Quæsita.

1 Si principium & causa sunt idem conuertibiliter.
2 In quo consistat cālitas siue ratio causæ materialis.
3 In quo consistat causalitas formæ.
4 In quo consistat causalitas efficientis.
5 In quo consistat causalitas finis.
6 Si finis est causa ut habet esse in anima uel extra.
7 Si idem effectus numero, potest produci a pluribus causis perfectis & eiusdem ordinis.
8 Si causæ sunt sibiinuicem causæ.
9 Si cā in actu, & effectus in actu, simul sunt & non sunt.
10 Si materia prima est propriæ elementum.
11 Si pbs sufficienter numerauit oēs modos naturæ.
12 Si necessaria habent causam efficientem.
13 Si diuisio secunda unius est logica.
14 Si hæc propositio, unum numero sunt, quorum est mā

una, est uera vniuersaliter, uel tantum particulariter.
15 Si materia signata uel hecheitas est principium indiuiduationis in rebus materialibus.
16 Si p̄nta distinguuntur ſm diuersos modos p̄ndi.
17 Quæ ſuƀa sit genus gn̄alissimum, & quæ sit rō sua.
18 Si plura accidentia eiusdem speciei possunt esse in eodē.
19 Si cuilibet potentiæ actiuæ, corrn̄det potentia passiua.
20 Si diuisibilitas est propria ratio quantitatis.
21 Si modi relatiuorum, sunt bene assignati a pƀo.
22 Si relatio distinguitur realiter a fundamento.
23 Si ultima p̄nta, dicunt absolutum uel respectum.

Omnes enim causæ principia. Tex. I.

QVÆSTIO PRIMA.

Si principium & causa sunt idem conuertibiliter.

CIRCA hanc q̄ōnem aduerte. ꝙ difficultas consurgit ex eo ꝙ pƀs dixit in. 4. metaph. tex. 3. ꝙ ens & unum se adinuicem ꝯn̄r ut principium & cā &c. Igitur ꝑ resolōne quæsiti, quatuor agenda sunt. Primo declarabitur rō principii & cāæ, loquendo absolutæ & metaphy. Secundo declarabitur mēs pƀi circa hoc propositum. Tertio ponentur duæ conclusiones responsiuæ. Quarto soluetur quoddam dubium.

Quantum ad primum aduerte ꝙ p̄ncipium ut p̄ncipiū̄ importat ꝓcessum unius ab altero, inter quæ est distō realis unde quocunq; mō ꝓcessus ille ponatur, siue ſm ordinem,

ut dies pcedit a mane siue fm doctrinam, ut scia procedit a suis pncipiis, & conclo a pmissis siue fm efficientiam, ut calor in aqua pcedit ab igne, in quolibet talium modorum id quod pcedit, dr pncipiatum, id a quo pcedit dr pncipium. Abstrahit aut a poritate, & efficientia, & distone essentiali. A poritate quidem, qm non est necesse in oi na pncipium esse pus principiato, sicut tenent Theologi prem esse pncipium filii, non tn priorem filio. Ab efficientia uero, qm non est necesse oe pncipiatum esse a suo pncipio effectiuæ. Constat, n. q dies pncipiatur a mane, & motus a termino a quo. & tn dies est effectiuæ a sole moto. & motus a mouente. A distone essentiali uero, quia stat principiatum distingui sola relatione a principio. & non essentialr ut tenent theologi de psonis diuinis. Dicemus ergo q absolutæ principium est illud a quo alterum quocunq mo pcedit, sine specificatione poritatis aut efficientiæ, aut distinctionis essentialis.

Cā uero ut cā absolutæ dicit dependentiam unius ab altero, cum prioritate & distone essentiali. Dico dependentiam, qm cā est illud ad cuius esse sequitur aliud. & quod influit super cātum. Dico cum poritate, quoniam necesse est cām pcedere effectum saltem prioritate naæ. Dico cum distone essentiali, quoniam nihil seipm causat, iō inter cām & cātum necessaria est distō realis & essentialis. & p ɔns cātum est posterius cā, quoniam nihil seipm cōicat alteri distincto essētialr nisi supponatur esse. & p ɔns est prius na. Cōstat igitur q cā duo addit sup rōnē principii. s. prioritatē & distōnē essētialē.

Quantum ad secundum. s. quid circa hoc senserit phs, aduerte q phs de rōne pncipii tria cognouit. Primo q ē cōius q cā. Cognouit. n. punctum esse pncipium lineæ, non tn cām quoniam maxime esset cā mālis, puta pars cōponens lineā, sed hoc est falsum, quoniam ex. 6. phy. nullum continuū cōponitur ex indiuisibilibus. Cognouit mane esse pncipiū diei, non tn cām ut patet. Et iō dicit Cōmenta. in. 5. lib. metaphy. cōmen. 4. Principium aūt est quasi vlius cā, cum dicatur de pncipiis transmutationis, & de. 4. causis. Cognouit secundo q inter pncipium & principiatum est necessaria distō realis,

cũ inter ea sit rło realis. Cognouit. 3. ꝙ principiũ ẽ prius ꝑn cipiato, eo ꝙ apud ipm nõ fuit notum, q̃do sit poſſe ꝑncipiũ & principiatum esse idem essentialr. Hoc. n. uerificatur apud theologum solum de diuinis ꝑsonis. & ꝓpea apud pħm ꝑnci pium ꝓductiuum & effectiuum non distinguitur a cã ꝓducti ua & effectiua. sed sunt idem conuertibilr, quoniam non cognouit aliam ꝓductionem nisi ꝑ distõnem essentialem inter ꝓducens & ꝓductum, unde apud ipm oẽ principium ꝓducti uum est cã productiua & econuerso. & sic patet ꝙ licet apud ipm, principium in sua vłitate sit cõius q̃ cã, tñ principium ĩ spẽ, puta principium ꝓductiuum non est cõius q̃ cã ꝓductiua non. n. potuit altius ascendere ex sensatis.

Quantum ad tertium ponuntur duæ conclões rñsiue.

Prima conclusio. Principium ut principium non conuer titur cum cã. Quoniam cã contrahit rõnẽ principii, addit. n. prioritatem & distõnem realem essentialẽ. ut declarauimus, ergo &c. Præterea, principium ꝑdicatur de his quæ nõ sunt cã. ut punctus est principium lineæ, & instans tpis, & terminus a quo, motus, ergo non conuertitur cum causa.

Secunda conclusio. Principium ꝓductiuum ẜm pħm nõ tamen ẜm ueritatem conuertitur cum cã ꝓductiua, nã pħs non potuit deꝑhendere ex sensatis, quo ꝓducẽs sit eiusdem essentiæ cum ꝓducto, ergo ẜm ipm oẽ principium ꝓductiuũ est cã ꝓductiua & econuerso. Dixi non tamen ẜm ueritatẽ, quoniam fides tenet oppositum, cui non subest falsum. Sed id considerare est altioris negocii.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ dubium insurgit cõtra primam conclusionem. Qđ est tale, stante prima conclusiõe vr̃ pħs sibi contradicere in lib. 4. in tex. 3. ubi inquit, ens & unum sibiinuicem consequuntur ut principium & cã, unũ aũt & ens sunt idem conuertibiliter, ut ꝓbatum est in. 4. lib. ergo silr̃ principium & cã, ergo principium non est cõius cã.

Respondetur. Dicunt aliqui, ꝙ pħs posuit illud gr̃a exem pli, non ꝙ ita sit. Sed melius est dicere, ꝙ pħs illic accipit ꝑn cipium, non in sua uniuersalitate, sed ẜm suam famosiorem acceptionem famosior aũt accepto est de causis extrinsecis,

qualis est cā efficiens.ut dicit Cōmenta.in.5.lib. cōmen.4. Sumptū ergo pro principio productiuo dico q̄ ſm p̄bm ut declaraui,est idem conuertibiliter,cum cā productiua,uelo .n.q̄ ſicut accipit principium contractæ,ſic accipiat cām cōtractæ.& ſic patet q̄ nulla est contradictio in p̄bo.Nam hæc duo non cōtradicunt,principium ut principium & cā ut cā non ſunt idem conuertibiliter,principium cōtractum ad p̄ncipium productiuum,& cā cōtracta ad cām productiuā ſunt idem conuertibiliter.Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio.2.in quo conſiſtat cauſalitas ſiue ratio cauſæ materialis.

Cauſa uero,uno modo dicitur,ex quo fit aliquid ut inexiſtente,ut es ſtatue.Textu.2.

IN HAC quæſtione tria agenda ſunt.Primo uidendum eſt in quo eſſentialr̄ conſiſtat,cauſalitas cauſæ mālis.Secundo in quo conſiſtat modus hmōi cauſalitatis. Tertio ſoluentur quædam dubia.

Quantum ad p̄mum aduerte,q̄ in eo conſiſtit eſſentialiter cauſalitas mā æ,ſumendo mām pro quolibet receptiuo formæ tam ſubſtantialis quam accidentalis, per quod eſt cauſa condiſtincta contra cauſam efficientem formalem & finalē. Hoc autem eſt recipere & conſeruare formam ſiue ſuſtinere ita q̄ mām cauſare,non eſt aliud quam recipere & ſuſtinere formam.Quod ſic declaratur.Mā eſt cauſa,uel quia producit formam,& hoc non,quia hoc ſpectat ad agens, ut declarabitur in lib.7.producens.n.totum ſiue compoſitum p̄ accidens producit formam eius.uel quia dat eſſe formaliter ipſi formæ & hoc non quia hoc ſpectat ad actum. Dicemus .n.infra ideo forma dat eſſe quia eſt actus mā autem eſt potentia & non actus.Vel quia ad ipſam ordinatur forma. & hoc non quia id ad quod aliud ordinatur perfectius eſt eo cōſtat autem mām eſſe imperfectiorem forma.Vnde forma uerius dicitur finis mā æ quam econuerſo. Vel quia recipit & ſuſtentat formā,& hoc eſt uerum a ſufficienti diuiſione.Præterea,cum mā ſit potentia paſſiua in eo conſiſtit ſua cauſali-

tas quod conuenit potentiæ pasſiue ex nã ſua. Potentiæ autem pasſiue conuenit recipere. ergo &c.

Quantum ad ſecundum dico ꝙ modus cauſalitatis mãæ conſiſtit in limitare & reſtringere amplitudinem forme quã recipit, pro quo aduerte, ꝙ ſi daretur forma receptibilis ĩ materia extra mãm haberet oẽm perfectionem & omnem gradum debitum nãæ ſue, ut ſi eſſet calor ſeparatus, eſſet perfectisſimus calor ex hoc autem ꝙ recipitur in mã, neceſſe eſt ut proportionetur capacitati mãæ, ex conſequenti ꝙ non recipiatur ſm omne eſſe debitum ſibi ex nã ſua, ſed ſm diſpoſitionem mãæ. Hinc eſt, ꝙ formæ ſeparate a mã, dicunt habere quandam infinitatem quia nullo modo terminãtur nec artantur ex mã ex oppoſito formæ mãles dicuntur finite quia reſtringuuntur ex diuerſa capacitate. Dicimus igitur ꝙ mã ideo eſt cauſa quia recipit & ſuſtinet formam. Ex hoc autem ꝙ recipit formam, ad ipſam conſequitur talis modus, qui eſt limitare. formam & per ly limitare, non intelligas ꝙ mã aliquid det formæ, nec influat, nec perficiat formam ſed limitare formam eſt recipere eam proportionaliter capacitati ſuæ, & non ſm totum eſſe debitum nãæ talis formæ. Et in his ſtat cauſalitas & modus cauſalitatis ipſius cauſæ mãlis ꝓut diſtinguitur contra alia genera cauſarum. Et aduerte ꝙ in hac determinatione ſecutus ſum doctrinam Capræoli in. 1. ſent. diſ. 43. q. 1. arti. 1. ad argumenta facta contra tertiam cõcluſionem in primo loco.

Quantum ad tertiũ aduerte ꝙ tria dubia quæ conſurgũt contra determinationem factam.

Primo uidetur ꝙ mã nullo modo ſit cauſa, quoniam mã ut mã potentialitatem dicit, potentialitati autem repugnat cauſalitas, quoniã cauſare ſupponit eſſe actu. Cum igitur mã ut mã non habeat eſſe actu, nullo modo eſt cauſa.

Reſpondetur, potentialitas ſignificat eſſe in potentia, qđ non repugnat niſi cauſalitati agentis. eo ꝙ unumquodq; eſt agens, inquantum eſt actu ex lib. 9. metaph. Agere. n. ſuppo nit eſſe. & cauſalitati formæ, eo ꝙ forma eſt actus & dat eſſe actu. Non autem repugnat cauſalitati mãæ, eo ꝙ mã eſt cau

sa inquantum est receptiua formæ, esse autem receptiuum dicit potentiam passiuam & esse potẽtiale, nec repugnat cau salitati causæ finalis, ut declarabimus infra agentes de causalitate finis.

Secundo non uidetur ꝙ sustentare formam sit de causalitate mãæ, nam si esset de causalitate eius ergo omnem formam in se receptam sustentaret, hoc autem est falsum respectu animæ intellectiue, quæ nõ pendet a materia propter sui incorruptibilitatem.

Respondetur, licet sustentare formam conueniat materiæ ut est receptiua formæ, nõ tñ eadẽ ratione nec eodẽ modo respectu cuiuscũq; formæ. Nam quo ad formas eductas de potentia mãæ, sustentat eas, quo ad esse, & quo ad actum informandi, quoniam si separantur a mã desinunt esse. & desinunt informare. Quantum autem ad animam intellectiuã, non sustentat eam quo ad esse, supposito. n. ꝙ sit incorruptibilis, separata a mã adhuc stat inesse utrum uero sit incorruptibilis manifestauimus in lib. de anima & iterum manifestabitur in lib. 12. metaph. ad mentem Aristot. sustentat autem eam quo ad actum informandi, eo ꝙ separata non est actu forma coporis. Dicemus ergo ꝙ cãlitas mãæ consistit in receptione formæ. & sustentatione eiusdẽ quo ad esse, uel quo ad actum informandi.

Tertio, non uidetur ꝙ mã habeat limitare formam, omne. n. quod ex sui nã habet esse limitatã non indiget aliquo extrinseco limitante. Sed omnis forma creata, siue mãlis, siue immãlis, cum sit finite & determinate nãæ ex sui natura limitatum esse ergo &c.

Respondetur, esse limitatum sumitur dupl͠r, primo ut opponitur illimitato simpl͠r, quod est absolute infinitum. & sic conceditur omnem formam creatam habere esse limitatum nec indigere aliquo extrinseco limitante, quasi ꝙ ipsa sit simpliciter & ſm se illimitata. secundo ut opponit illimitato ſm quid, puta albedo ut tria opponitur summæ albedini, sicut limitatum illimitato ſm quid. & sic nego omnem formã creatam habere esse limitatum ex sui nã, imo ex se habet esse il-

limitatum ſm quid, quoniam ſi exiſteret non recepta in mā haberet omnem gradum perfectionis conuenientis ſibi ex natura ſua Ad hoc ergo quod limitetur ad certum gradum indiget materia, quæ non recipit niſi ſm ꝙ eſt capax formæ, uerum eſt ergo materiam limitare formam. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio. 3. in quo conſiſtat cauſalitas formæ.

Alio uero ſpecies & exemplum. Tex. 2.

IN HAC quæſtione tria agenda ſunt. Primo in quo cõſiſtat cauſalitas formæ, ſiue cauſæ formalis. Secundo in quo conſiſtat modus ſiue proprietas huius cauſalitatis. Tertio ſoluentur quædam dubia.

Quantum ad p̃mum, dico ꝙ conſiſtit in hoc ꝙ eſt facere rem exiſtere actu, quæ prius erat talis in potentia. Pro quo aduerte, ꝙ ut dicit Ariſto. in. 2. phyſi. tex. 11. tam in artificialibus quam in nālibus nihil eſt actu tale in ſpecie ſua ante aduentum formæ in ſubiecto uel in mā nullus. n. dicet lignum eſſe ſcãnum niſi receperit formam ſcãni neq; carnem eē actu carnem, niſi habeat formam carnis. Idem intellige in accidẽtalibus. Nõ. n. aqua eſt actu calida, niſi per actualem receptionem caloris ex hoc ergo ꝙ nos uidemus artificiata & naturalia compoſita ſiue ſubſtantialia ut lapis homo lignum, ſiue accidentalia. ut homo albus aqua calida &c. non prius tranſire ab eſſe potentiali ad eſſe actuale quam habeant in ſe actu formam ſuam, depræhendimus formam ideo eſſe cauſam quia facit rem eſſe actu, quæ prius erat in potentia facit autẽ rem eſſe actu, quia dat ſibi eſſe tale. Ex hoc autem ꝙ facit rem eſſe actu, eſt conſtitutiua rei in ſua ꝓpria & determinata ſpecie & ab eadem ſumitur differentia completiua diffõnis. Dicemus ergo ꝙ cauſalitas formæ complectitur hæc omnia. Dare eſſe rei, facere rem exiſtere actu, quæ prius erat in potẽtia. Conſtituere rem in propria ſpecie, ex eo ꝙ ab ipſa ſumitur differentia ſpecifica.

Quantum ad ſecundum aduerte ꝙ ſicut modus cauſalitatis mãæ ſtat in hoc ꝙ eſt limitare amplitudinem formæ ut de

clarauimus in qōne præcedenti sic modus causalitatis formę stat in hoc ꝙ est artare mām, siue potentialitatem suam. Pro quo aduerte sm doctrinam. b. Tho. in. 1. parte. q. 7. arti. 1. ꝙ ex receptione actuali formæ in mā, mā artat̄ ꝑ q̄to ante ad uentum huius formæ erat in potentia ad uarias formas post quam autem hanc recepit, quādiu est sub ista, non pōt aliam recipere, aliter opposita disparata se compaterētur in eodē. & id intellige non solum de mā prima in nālibus. sed & de mā artificiati. & de subiecto accidentis, nam postquam lignū est sub forma arche non potest aliam formā recipere quādiu est sub illa. & postq̄ paries recepit albedinem, non pōt alium colorem recipere quādiu sub albedine steterit.

Artare ergo materiam est proprietas consequens causalitatem formæ.

Quantum ad tertium aduerte duo dubia. primum est cō tra cālitatē formæ, scđm est contra modum causalitatis.

Contra determinationem causalitatis arguitur sic facere rem esse actu, siue dare esse conuenit causæ efficienti. Nam ho mo generans hominem, facit hominem esse actu qui prius erat in potentia. Cum igitur debeant esse distinctæ causali tates formæ & efficientis, uidetur fuisse male assignata cau salitas formæ.

Respondetur utrunq; dat esse. sed diuersa ratione, nā for ma dat esse formaliter. i. seipsa & non per actionem, nam esse nāli sequella fluit a forma, efficiens autem dat esse effectiue ꝑ actionem quæ erigitur ab efficiente. uel sic, forma dat esse ut quo efficiens autem ut quod uel sic forma dat esse ut princi pium intrinsecum, efficiens autem dat esse ut. Principium extrinsecum.

Contra modum siue proprietatem causalitatis, arguitur sic, si est proprietas formæ artare materiā, ergo artabit oēm materiam in qua recipitur, quod tamen est falsum, quoniam non potest forma cœli artare materiam cœli, complet enim & omnino perficit ipsam, ita quod tantum perficit, quam perfectibilis est.

Respondetur. & dico ꝙ hæc proprietas conuenit formæ

particulari, quales sunt formæ inferiores, quæ non adequant totam potentialitatem mãæ, forma autem cœli est forma uñis continet.n.uirtualiter omnes formas inferiores mãles. & ex sua vñitate terminat omnem potentialitatem mãe cœli. Potest etiam aliter dici ꝙ hæc proprietas uerificatur respectu cuiuscunq; mãæ capacis plurium formarum successiue, quod non conuenit mãæ cœli supposito ꝙ sit alterius rationis a materia inferiorum. De hoc autem loquemur in libr. 8. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ, 4. in quo consistat causalitas causæ efficientis. Amplius, unde principium permutationis primum aut quietis. Textu. 2.

IN HAC qõne tria agenda sunt. Primo pertractabitur quædam opinio q̃ non credo ueram. Secundo pertractabitur opinio q̃ credo esse de mente. b. Tho. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum aduerte ꝙ causalitas agentis ſm omnes in eo consistit, quo posito est causa condistincta cõtra alia genera causarum, & quo remoto, nulla alia ratiõe est causa. Quid autem sit illud est una opinio, quam recitat Herueus i 4. quolibet. q. 8. Hæc dicit quod actio est causalitas agentis, quia agens actione agit. Item denominatur agens ab actione. Item quia actione posita, pónitur agens. & ea remota remouetur ergo &c.

Sed hæc opinio non est uera, qm̃ causalitas agentis, non est effectus agentis, sed actio est effectus agentis cum sit realiter idem cum re facta, ut probabitur in lib. 9. ergo &c. Maior autem sic probatur, causalitas agentis est ratio ipsi agenti ut sit causa. Sed ratio rei præcedit omnem effectum suum ut patet ergo &c. Præterea, remota actione, adhuc stat causa agens & efficiens, nam de rana genita, adhuc est uerum dicere ꝙ pendet a sole ut ab efficiente, ergo in actione non stat causalitas agentis. Et ad rationes huius opinionis, respondetur unico uerbo, ꝙ concludunt actionem siue in præterito siue in præsenti, siue possibilem in futuro. esse necessario re-

quisitam in causa efficiente non tamen concludunt ꝙ sit primum præstans causalitatē efficienti, sicut non datur mouens sine motu, tamen non dicitur primo mouens propter motum sed propter potentiam motiuam, nec est uerum, quod remota actione actuali, remoueatur causa agens. ut diximus de rana genita, sufficit.n. ꝙ actio sit uel fuerit uel possit esse.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ apud Thomistas causalitas agentis consistit in hoc ꝙ est efficere uel producere rē siue ꝟm totam substantiam siue ꝟm partem, siue ꝟm accidēs. Primo dicitur efficere uel producere rem. qm̄ in hoc distinguitur a mā, cuius causalitatem diximus consistere in recipere formam. & distinguitur a forma, cuius causalitatem diximus consistere in hoc ꝙ est dare esse formaliter ei cuius ē forma. & distinguitur a fine, cuius causalitas ut dicemus consistit in hoc ꝙ est esse id gratia cuius &c. Et aduerte quod hec tria uidentur esse idem dare esse rei productiue & non formaliter. Deducere rem ad esse efficere rem. & per unumquodq; istorum solemus manifestare causalitatem agentis, ut distinguitur ab aliis generibus causarum. Dicitur secundo siue ꝟm totam substantiam, qm̄ agentium quoddam producit totā rem, ut agens primum. Quoddam producit partem puta formam ut agens nāle quod mām supponit in generatione substantiali. Quoddam producit tantum accidens, ut ignis calefaciens aquam in gñone accidentali. Item aduerte ꝙ ly efficere rem multiplr contingit. s. cū nouitate essendi ut si mūdus est productus in tempore uel sine nouitate. ut si mundus est productus ab eterno per simplicem emanationem quæ ē propria actio Dei uel per motum & mutationem instantaneam, quæ conueniunt agenti nāli per gñonem substantialē uel per solum motum, ut qñ agens supponit rei substantiam causans in re quantitatem uel qualitatem &c. Et aduerte ꝙ in hac determinatione secutus sum doctrinam Heruei in. 2. quolibet. q. 1. ubi inuestigat causalitatem causæ efficientis & finalis, & hanc uiam puto esse ad mentem. b. Tho. ut patet in 5. metaph. in expositione tex. 2. ibi, & adinuicem causæ, ubi exponens inquit, efficiens est causa finis, finis autem est cau-

ſa efficientis, efficiens eſt cauſa finis quantum ad eſſe quidẽ, quia mouendo producit efficiens ad hoc ꝙ ſit finis, finis autẽ eſt cauſa efficientis, non quantum ad eſſe ſed quantum ad rõnem cauſalitatis. Nam efficiens eſt cauſa inquantum agit, nõ autem agit niſi cauſa finis &c. & intendit per agere, rem efficere, uel ad eſſe producere uel tribuere eſſe effectiue & non formaliter.

Quantum ad tertium aduerte duo dubia quæ inſurgunt contra determinata.

Primo uidetur ꝙ ſecunda opinio coincidat cum prima nã hæc uidentur eſſe idem. Actio, agere efficere rem, dare eſſe effectiue, cauſare effectiue, ſed per ſecundam opinionem, cãlitas agentis conſiſtit in agere ſiue efficere rem, ergo conſimiliter conſiſtit in actione.

Reſpondetur cum actio & agere ſiue efficere ſe habeãt ut abſtractum & concretum dico ꝙ differunt quantum ad modum ſignificandi, actio .n. ſignificat formam quæ eſt actio, agere autem ſignificat habere actionem & efficere rem, ſignificat habere efficientiam ſuper rem. Ad argumentum ergo nego quod ſint idem quantum ad modum ſignificandi & iõ non inconuenit quod inconcreto dicant cauſalitatem agentis, non autem in abſtracto.

Secundo uidetur. ꝙ efficere ſiue agere rem non dicat cauſalitatem agentis, nam cauſalitas agentis, uerificari debet de quolibet agente ſed efficere rem non uerificatur de quolibet agente, dicemus .n. in lib. 9. ꝙ ſunt quædam agentia quorũ finis non eſt aliquod operatum ſed ipſa operatio. ut citharizare, uidere, audire, appetere. De his ergo non eſt uerum ꝙ efficiant rem cum nihil præter operationem efficiant, nec alicui effecto ſiue producto dant eſſe ergo &c.

Reſpondetur efficere rem, principalr̃ uerificatur de agente aliquid producente ultra actionem, quale eſt agens primũ & agentia nãlia ſecundario autem uerificatur de agẽte nihil producente ultra actionem, quale eſt agens actione ĩmanenti. nam actio ĩmanẽs equipollet rei producte. & eſt uerus effectus agentis in quo & ſubiectiue recipitur. Ad argumentum ergo

nego minorem. Ad ꝓbationem dico, ꝙ respectu agentium quorum finis est ipsa operatio, res effecta & cui agens dat esse est ipsa operatio, cum sit effectus agentis. & sic patet quod causalitas assignata agenti, uerificatur de quolibet agente. Vtrum autem per actionem immanentem aliquid ultra actionem producatur. manifestabitur in lib. 9. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Q̃ō. 5. in quo consistat causalitas causæ finalis.

Amplius ut finis, hoc autem est quod est cuius causa. Textu. 2.

IN HAC quæstione, tria agenda sunt. Primo præponitur quædam distinctio. Secundo ponuntur duæ conclusiones responsiue. Tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad ꝑmum aduerte, ꝙ finis potest ad duo comparari. Primo ad agens intendens & operans propter finem. Secundo ad media ordinata ad consecutionem finis, puta sanitas pōt comparari ad medicum. & ad medicinam.

Quantum ad secundum, sit hæc prima conclusio. Comparando finem ad causam agentem propter finem causalitas eius est esse illud cuius amore uel desiderio uel delectatione aliquid agitur ab alio. Hanc conclōnem primo declaro. deinde probabitur. Aduerte igitur ꝙ de natura finis est imprimere sui amorem & inclinationem in ipso agente quibus trahitur ad operandum & id patet ad sensum, nisi. n. finis alliceret agentem agens non ageret & propterea consuetum est dici, ꝙ finis mouet agentem. Aduerte insuper ꝙ ly agitur ab alio non sumitur solum pro fieri ut distinguitur ab esse. Sed etiā pro eo ꝙ est esse effectiue ab alio, quod competit rei create ſm totam suam durationem in esse respectu primi agentis. Hanc conclusionem sic probo causalitas finis ſm pħm ubicunq; loquitur de fine est esse id gratia cuius aliquid fit, sed esse id gratia cuius non est aliud, quam esse illud cuius amore aliquid agitur ab alio, & effectiue habet esse ab alio nam esse id gratia cuius est esse amatum ab agente, esse amatū ab agēte infert ꝙ ex amore agitur ab agente ergo &c.

Secunda conclusio est. Comparando finem ad media ad finem eius causali tas consistit in hoc quod est dare rei ordinate in finem quandam bonitatem & amabilitatem ex hoc quod ordinatur in finem præter eam quam habet ex nã sua. Hãc sic declaro, sanitas desidereta ab infirmo, dat medicinæ dulci quandam bonitatem & amabilitatem inquantum ordinatur ad causandam sanitatem, ita ꝙ etiam si non sit dulcis. imo abhominabilis & fetida, amatur & desideratur ĩ ordine ad sanitatem, sublato autem hoc ordine, reiicitur ut qd horrendum. Idem experimur in quibuscunqꝫ aliis mediis arduis & difficilibus, quæ in ordine ad finem desideratum minuunt difficultatem suam. Hæc conclõ adeo est manifesta oĩ utenti ratione, ꝙ non indiget alia probatione.

Quantum ad tertium aduerte tria argumenta contra determinationem factam satis apparentia.

Primo agere amore alicuius, conuenit agenti per intellectum & uoluntatem. Sed non omne agens est agens per intellectum & uoluntatem ut patet de agente naturali, & irrationali, ergo non oĩs finis correspõdens agenti est illud amore cuius aliquid agitur.

Respondetur, cũ dicimus finem esse illud cuius amore &c. non sumitur ly amore pro actu appetitus sequente cognitionem, sed pro appetitu naturali impræsso in omnibus agentibus & mouentibus effectus suos in determinatum finem ꝓstitutum sibi ab agente primo, quod est agens per intellectũ & uoluntatem.

Secundo imprimere amorem & inclinationem in agente, dicit causalitatem causæ effectiue, sic enim imprimere, est rem puta amorem efficere, ergo causalitas finis coincidet cũ causalitate agentis, quod est falsum cum sint distincta genera causarum.

Respondetur, imprimere amorem in agente dicit causalitatem effectiuam metaphoricæ sed non proprie. Metaphoricæ dico, qm̃ finis trahit agentem, ac si esset causa efficiens, nõ repugnant autem causalitas finalis. & causalitas effectiua metaphorica, uel potest dici, ꝙ non inconuenit idem habere cau

salitatem effectiuam & finalem diuersa tamen ratione, sicut non inconuenit idem habere causalitatem formalem. & effectiuam diuersa ratione. Nam calor in igne, dat igni esse calidum formaliter & dat aque esse calidum effectiue. Sic sanitas, inquantum imprimit sui amorem in infirmo, habet causalitatem effectiuam, inquantum est perfectiua infirmi, & ꝓpter ipsam suscipit medicinam, q̃ facit esse amabilem, habet causalitatem finis.

Tertio mouere supponit esse. Sed finis ut causa non semper est, qm̃ plerũq; actione agentis producitur, ut dicemus ĩ qõ. sequenti ergo non est uerum uniuersaliter quod finis moueat agentem.

Respondetur. Ad motionem metaphoricam sufficit esse potentiale cum appræhensione, ad motionem realem requiritur existentia finis & si non proximi saltem præcedentis uerbi gratia. Sortes infirmus desiderat sanitatem & hanc ꝓpter conseruationem sui in esse. & hanc propter filios paruulos, licet autem sanitas non sit, ipse tamen est, & filii sunt. Ad argumentum ergo dico ad minorem, ꝙ licet finis proximus non semper sit, aliquis tamen præcedens est, & sufficit. & dato ꝙ finis ꝓximus non sit in actu, est tamen in potentia cum appræhensione ꝙ est possibilis acquiri. & hoc sufficit. Aduerte tamen ꝙ id magis clarum erit ex quæstio. sequenti. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 6. si finis est causa ut habet esse in anima uel extra animam.

Amplius autem quemadmodum finis. Textu. 2.

IN HAC qõne pertractande sunt opiniones & ſm tertiam determinabitur quæsitum, deinde soluentur quædam argumenta.

Prima opinio est Auicen. in lib. 6. suæ metaph. ca. 15. qui tenet quod est causa ut habet esse in anima & probat duplici ratione.

Primo finis ut habet esse actu extra aĩam est causatus, qm̃ est effectus agentis propter finem, ut sanitas causata in infir-

mo, ergo non est causa.

Secundo ideo finis est causa, quia est causa q alie causæ causent. Nam propter finem intentum agens agit. & forma dat esse, & materia recipit formam sed postq̃ productus est finis non est causa q alie causent qm̃ iam causarunt ergo &c. Hanc opinionem cõmuniter sequuntur moderni Thomistæ unde & Paulus Soncinas in. 5. metaphy. qõ. 3. idem probat quatuor rationibus, quæ coincidunt cum rationibus Auicenne, uerum quid ueritatis contineat hæc opinio declarabitur in tertia opinione.

Secunda opinio est cuiusdam moderni, qui dicit duas esse conditiones finis. s. mouere agentem ad operandum ut consequatur finem. & quietare desiderium agentis quantum ad pmam conditionem, dicit q finis mouet non ut productus ad extra. sed ut habet esse in anima per appræhensionem & probat ut probauit Auicen. Quantum ad secundam dicit, q necesse est ipm esse actu. & acquisitum ab agẽte. Nam donec pducibilis aut acquisibilis est non quietat, ut patet de mercatore non quiescente donec lucrum fecerit.

Sed hæc nihil sunt ad rem. Non. n. finis ut causa habet qetare sed mouere agẽs & facere media amabilia. Quietare autem consequitur sui pductionem siue acquisitionem. Nõ differt ergo hæc opinio a prima quantum ad id in quo consistit formaliter ratio causalitatis finis.

Tertia opinio, quam reputo ueram & resolutam ad mentem. b. Tho. & Commenta. dicit q finis complectitur duo. Primo id per quod est causa. Et est illud per quod mouet agens. Secundo illud sine quo non moueret agens. & dicitur conditio necessario requisita. Causa finalis habet primum ab esse reali ad extra producibili uel acquisibili. Puta, sanitas possibilis realiter causari in infirmo, est id quod mouet medicũ. Ideo. n. medetur, ut sanitatem potentialem reducat ad actũ, & athleta pugnat, ut acquirat brauium ppositum, sm autẽ habet ab esse in anima. Nam si medicus non appræhenderet sanitatem ut possibilem causari in Socrate, & postquam erit producta, perficie Socratem non moueretur ad medendum

& athleta nisi appræhenderet se posse consequi brauium, nõ decertaret. Et hanc opinionem reputo magis resolutam nec realiter discordat a prima, sed eam magis explicat. Sensus.n. primæ opinionis non est, ꝙ finis sit causa solum quo ad esse ĩ anima. Sed intendit ꝙ finis possibilis produci uel acquiri, ita tamen ꝙ sit apphensus possibilis produci habet rõnem cãæ.

Et aduerte ꝙ sequendo hanc determinationem, clare exponitur & uerificatur dictum Commentat. in. 12. metaphy. commen. 36. ubi inquit forma Balnei ad extra, mouet ut finis. & ut est in intellectu agit desiderium. Sic exponitur, forma Balnei producibilis ad extra, uel attingibilis aliqua actione nostra, mouet ut finis. i. habet rõnem causæ finalis, cuius est mouere agens. Vt autem est ĩ itellectu agit desiderium. i. & quoniam non potest causare desiderium in agente nisi, appræhendatur, ideo ut habet esse in intellectu agit desideriũ. Ex esse ergo potentiali producibili uel attingibili ad extra, hꝫ ꝙ sit finis, ex appræhensione aũt habet ꝙ actu appetatur ꝓpterea dicitur appræhensio conditio necessario requisita.

Quantum ad ultimum, aduerte ꝙ contra hanc determinationem sunt tria argumenta apparentia.

Primo sic causa realis realiter refertur ad effectum suum, finis est causa realis, quia realiter causat. ergo inter finem ut est causa & effectum suum, est relatio realis. Sed relatio. realis, requirit extrema realia actu, ut dicemus infra, ergo finis ut est causa, debet esse actu ad extra. & non solum in potentia.

Respondetur ad hoc ꝙ inter causam finalem. & suum effectum sit relatio realis, non sufficit solum esse potentiale ad extra nec solum esse actu appræhensum, sed esse potentiale ad extra. ut stat sub actuali appræhensione & dico ꝙ ut est ꝓducibilis & actualiter appræhensus est sufficiens ad fundandum relationem realem. Ad argumentum ergo nego illam consequentiam, ergo finis ut est causa debet esse actu ad extra. Hoc inquam non est necesse, sed sufficit ꝙ habeat esse potentiale cum actuali appræhensione. Ex his enim duobus simul iunctis tantam habet actualitatem, quanta sufficit ad

relationem realem.

Secundo sic causa non causat nisi inquantum est ens eo ꝙ causare supponit esse. ergo si finis debet esse causa est necesse ꝙ sit. Sed anteq̃ producatur non est, ergo antequam producatur non potest esse causa.

Respondetur licet hic inueniātur plures responsiones melior uidetur esse ista, nō tanta entitas requiritur in causa materiali & finali, quanta in causa formali & effectiua. qm̃ in his requiritur esse actu eo ꝙ forma quæ non est, non potest dare, esse silr̃ unumquodq; agit inquantum est actu. In materiali autem sufficit esse potentiale eo ꝙ materia est causa inquātum recipit formam. Recipit autem inquantum est in potentia similiter finis est causa inquantum mouet agens ad sui ꝓductionem uel acquisitionem ad hoc autem sufficit ꝙ sit appræhensus possibilis ꝓduci. & cum ꝓductus fuerit sit bonum perfectiuum ipsius appetentis.

Tertio sic ex. 2. physi. tex. 31. finis ut est causa habet rationem optimi. Sed antequam producatur non habet rationē optimi cum tm̃ habeat esse potentiale. ergo antequam producatur non est causa.

Respondetur. Non dicit Arist. ꝙ habet rōnem optimi. sed ꝙ inter causas est optima causa eo ꝙ dat quodāmodo causalitatem aliis causis. unde dicitur esse causa causarum stat autē ꝙ habeat optimam causalitatem & tamen non habeat optimum esse, nisi post productionem aut acquisitionem. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 7. si idem effectus numero potest produci a pluribus causis perfectis eiusdem ordinis.

Contingit autem multas eiusdem causas. esse non ſm accidens. Tex. 2.

CIRCA hanc qōnem aduerte ꝙ potest sub duplici sensu pertractari. Primo sic, utrum idem effectus numero possit produci a pluribus causis perfectis & totalibus eiusdem generis & eiusdem ordinis puta ꝙ tres ignes quorum quilibet est sufficiens ad producendum ignem B pos

sint producere ipsum B. Secundo sic utrum effectus qui est ꝓ ductus ab A si esset productus ab alia cã an esset idem nume ro. Vtroq; sensu intendo eam pertractare.

Quantum ad primum sensum duo agenda sunt. Primo declarandus est titulus quæsiti. Secundo ponitur conclusio responsiua.

Quantum ad titulum aduerte ꝙ per ly perfectis & totalibus, intendo causas quarum una quæq; est sufficiens ad producẽdum effectum, ita ꝙ nõ indiget alia causa concausante, nam si indigeret alia, nõ totalis sed partialis esset. ut duo trahentes nauẽ ꝑ ly eiusdem generis intendo ꝙ oẽs sint efficientes. uel omnes formales &c. Nam si una sit efficiens alia formalis iam non sunt eiusdem generis per ly eiusdem ordinis, intendo ꝙ omnes sint immediate & non subordinate vt duo homines generantes. Nam si una sit vl'is ut sol, & alia particularis ut homo non est utraque immediata nec sunt eiusdem ordinis.

Quantum ad secundum ponitur hæc conclusio responsiua, licet eiusdem effectus numero possint esse multe causæ non totales non eiusdem generis non eiusdem ordinis non tamen multe totales eiusdem generis & eiusdem ordinis. Prima pars clara est & ad sensum concessa. nam eiusdem tractus nauis cõtingit esse multos trahentes eiusdem statue est es causa mãlis figura causa formalis artifex causa efficiẽs eiusdem hominis geniti causæ sunt Deus sol & homo. secũda autem pars sic probatur communiter ab omnibus & præcipue ab Anto. And. in. 5. metaph. q. 1. quem ad literam sequitur. Paulus Soncinas in. 5. metap. q. 6. Si eiusdem effectus &c. ergo effectus a nulla talium causarum dependeret essentialiter consequens est falsum. quoniam de ratione determinati effectus est ut essentialiter & per se a suis propriis causis depẽdeat, quoniam effectus alicuius causæ est effectus. Contra autem sic deducitur, sint A & B totales & eiusdem generis ac ordinis ipsius C. Tũc sic C nõ dependet ab A quoniam cum sufficienter habeat esse a B totali causa sua, potest esse sine A nec dependet a B. quoniam cum sufficienter habeat esse ab

A totali causa sua potest esse sine B ergo C non dependet ab A nec a B essentialiter. Et aduerte q̃ hæc ratio non ualeret si A & B essent diuersorum ordinum ut quæ sunt essentialiter subordinate, ut sol & homo. quoniam ut determinauimus i 2. lib. omnes simul requiruntur in productione effectus, aliter non seruaretur connexio causalitatis inter eas.

Quantum ad secundum sensum, præponitur quædam distinctio deinde conclusio responsiua.

Distinctio est hæc agens respectu alicuius effectus potest esse duplex. s. agens per se & agens per accidens agens per se est illud, quod ex sua uirtute causalitate influit in effectum vt ignis A per suam formam influit in igne B ab ipso producto deducens ipsum ad esse agens autem per accidens, est illud quod nihil influit in effectu, ut musicus inq̃tum musicus edificans nihil influit in edificato.

Conclusio responsiua sit hæc, licet effectus A qui est a B agente per accidens possit idem numero produci a C agente per accidens non tamen id uerificatur respectu duorum agentium per se. Prima pars est cōmuniter concessa & ad sensum patet. nam idem leo qui occisus est a Platone, potuit occidi a Socrate. ex consequenti eadem numero forma cadaueris causata a B potuit causari a C quia dispositio materialis quæ est in materia bouis & uirtute cuius generatur forma cadaueris est eadem numero a quocunq; bos interficeretur propter quod oportet forma cadaueris eius uirtute genita etiam sit eadem similiter Sortes componens ligna per accidens generat ignem A & si Plato esset componens eadem ligna generaret per accidens A secunda autem pars sic probatur a Capreolo in. 2. di. 20. q. 1. ad tertium Scoti factum contra tertiam conclusionem causa & effectus sibi proportionaliter correspondēt, ergo sicut calidum est a calido, sic hoc calidum est ab hoc calido præcise, & hic homo, ab hoc homine præcise, aliter inter causam efficientem & suum ꝓprium effectum non esset ordo per se, sed a casu, nec effectus determinatus haberet causam deteminatam sed indifferentem ex quo potest esse ab hoc agente & ab alio. Alias proba

tiones adducit Capreolus in eodem loco quas omnes formalizat Paulus Soncinas in.5.metaphy.q. . & tu uide eas ad placitum, ne tempus conteram. Et aduerte ꝙ hæc conclusio consonat pħo in.8.lib.metaph.tex.12. ubi tenet ꝙ diuersitas effectuum prouenit propter diuersitatem materiæ proximæ. & propter diuersitatem agentis proprii. Distī cta ergo agentia non possunt eundem numero effectum ꝓ ducere. Præterea distincta agentia habent distinctas actiones distinctæ actiones terminantur ad distinctos terminos qui sunt effectus ipsarum actionum. ergo distincta agentia necessario producunt distinctos effectus intelligendo de agē tibus nō partialibus nec subordinatis sicut hic intelligimus. Et aduerte ꝙ in epitomate ī.2.de generatione in fine tenui oppositum, nunc autem melius considerans determinaui ꝓ parte negatiua.

Sed contra hanc determinationem sunt aliqua argumenta apparentia & quidem contra ꝑmum sensum sic cōmuniter arguitur sit minima materia combustibilis summæ disposita, & applicentur tres ignes quorum quilibet sit sufficiens ad generandum ignem A ex dicta materia. Tunc arguo sic A ignis aut generabitur ex distincta materia aut nō si non ergo agente naturali debite approximato & materia debite disposita non sequitur actio quod est manifeste falsum ut probabitur in lib.9. Si sic cum non posit assignari ratio quare sit magis ab uno igne q̄ ab alio sequitur ꝙ a tribus generabitur quorum quilibet ponitur sufficiens.

Ad hoc argumentum & Paulus sonc. ubi supra a Capreolus ubi supra quasi eodem, modo multipliciter respondent & omnes concedunt ꝙ illa materia igniretur ego autem dico ꝙ non & causa huius non esset ꝙ dicti ignes non essent debite approximati nec ꝙ materia esset īdisposita sed quia implicaretur contradictio.s.quia daretur effectus, quia nulla cārum suarum dependeret supposito, ut supponitur qđ quælibet earum esset totalis & sufficiens.

Contra secundum sensum, arguitur sic, idem effectus numero est corruptibilis ab hoc agente & ab alio, ut patet ꝙ

idem ignis poteſt extingui ab hac aqua & ab alia,ergo poteſt generari ab hoc agente & ab alio,tenet conſequentia, quia non uidetur maior ratio hic quam ibi.

Ad hoc negatur conſequentia ad probationem dico ꝙ eſt maior ratio hic quam ibi.Nam ꝙ res deſinat eſſe, cõtingit pluribus modis ꝙ autem producatur,contingit tãtum uno modo,undevidemus ſolum edificatorem edificare domum,quam contingit pluribus modis deſtrui.Prӕterea, ſi omnes cauſӕ corruptiue eſſent generatiue,ſequitur equum poſſe generari ab igne & ab aqua,& a ligno,qm̃ ab his omnibus poteſt corrumpi.

Item arguitur ſic,ſi idem effectus numero puta Sortes genitus a Platone,non potuiſſet produci ab alio homine , ergo inter indiuidua eiuſdem ſpeciei,eſſet ordo per ſe & eſſẽtialis.cuius oppoſitum probatum eſt in.2. li.quoniam in ꝑ ſe & eſſentialiter ordinatis non eſt proceſſus in infinitum , indiuiduis autem eiuſdem ſpeciei , eſt proceſſus in infinitum,quare &c.

Ad hoc reſpondetur,concedo ꝙ inter indiuidua euſdẽ ſpeciei,eſt ordo per ſe cauſalitatis in hoc ſenſu, ꝙ A ita eſt a B,ꝙ non poteſt eſſe niſi a B,& B ita ẽ a C ꝙ non poteſt eſſe niſi a C &c.non tamen concedo ꝙ inter ea ſit eſſentialis ordo,quoniam ut diximus in.2.lib.cauſӕ eſſentialiter ſubordinate,ſunt diuerſarum nãrum & una eſt formalr̃ perfectior altera,negatur ergo hӕc conſequentia A ẽ ꝑ ſe a B ergo A eſſentialiter ſubordinatur B.

Plura alia argumenta , ſolent adduci,quӕ uidebis in qõnibus Marſilii ſuper libr. primum de generetione in qõ .8. Hӕc de preſenti quӕſito dicta ſint.

Quӕſtio.8.ſi cauſӕ ſunt ſibiinuicem cauſӕ.

Et adinuicem cauſӕ ſunt.Textu.2.

CIRCA hanc qõnem aduerte ꝙ difficultas ſtat in quibuſdam inconuenientibus quӕ uidentur ſequi ex hoc textu,& ſunt tria.Primo ſi cauſӕ ſunt ſibiin

uicem causæ, ergo idē respectu eiusdem ē causa & effectus, puta finis appræhensus possibilis produci mouet agentem & ut sic respectu agentis est causa inquantum autem produ citur in esse est effectus agentis, ergo finis est causa agentis & est effectus eiusdem. Hoc autem uidetur inconueniens, quoniam cum causa sit prior effectu, sequitur ꝙ idem respe ctu eiusdem sit prius & posterius, puta finis cōparatus agen ti, ut est causa agentis est prior agente, ut autem est effectus agentis, est posterior agente, & augetur difficultas ex eo, ꝙ causa est nāliter prior effectu & effectus nāliter posterior, ex quo sequitur ꝙ si idem respectu eiusdem est causa & ef fectus, ergo idem erit prius & posterius nā seipso, quod ui detur penitus impossibile.

Secundo sequitur ꝙ cum effectus possit demonstrari per causam, si causæ sunt sibiinuicem causæ, ꝙ efficiens potest demonstrari per finem, inquantum finis est causa efficientis. & finis per efficientem, inquantum efficiens est causa finis. Hoc autem est inconueniens, qm̄ tunc demonstratio esset circularis, quæ non admittitur ex .1. poster.

Tertio sequitur ꝙ idem sit causa sui ipsius nam finis est causa agētis. & finis causatur in esse ab agēte, ergo finis causat seipsum. Tenet ꝯñtia ex illa maxima, Quicquid est causa causæ, est causa causati a causa. Repugnat autem ex natura rei, idem esse causam sui ipsius, ergo &c.

Respondetur. Ad primum concedo, ꝙ idem est causa & effectus, sed non in eodem genere causæ, unde finis est causa agentis ut finalis, & finis est effectus agentis, ut effectus causæ productiue & concedo ꝙ idem est prius & posterius respectu eiusdem, sed non eodem modo nec eadem ratione. Nam finis est prior agente s̄m intentionem & desiderium. Prius enim agens intendit & desiderat finem, quā agat, est autem posterior quo ad esse actu, producitur. n. uel attingitur actione agētis, nec augetur difficultas ex eo qđ idem erit prius & posterius netura seipso. Nam prius natu ra dicitur multipliciter & pro nunc duo modi sufficiant. Pri mo aliquid est prius natura, quia est illud qđ naturā in sua

actione supponit. Sic materia est prior natura quam forma, & forma est posterior. & finis est prior natura q̄ agens qm̄ agens supponit finem, aliter non induceretur ad agendum. Secundo aliquid dicitur prius natura quia est illud, qđ natura prius intendit, ut perfectius. Sic forma est prior natura ordinat. n. materiam ad formam & non econuerso. & agens est p̄us natura, q̄ finis ut mouet, agens. n. ut agens est actu, finis autem ut mouet est in potentia producibilis uel acquisibilis, perfectius est autem esse actu, quam esse in potentia Dico ergo non esse inconueniens idem esse prius & posterius seipso natura dummodo sumatur prius & posterius natura distinctis modis, unde finis ut supponitur agenti. est prior natura primo modo assignato, ut autem est producibilis ab agente, est posterior natura secundo modo assignato.

Ad secundum concedo consequentiam. & nego ꝙ sit inconueniens, ad probationem nego ꝙ esset demõstratio circularis talis qualem reprobat phs in. 1. poster. Nam illic reprobat demonstrationem circularem in eodem genere causæ, puta si demonstrarem A per B, & B per A in genere causæ effectiue, si autem demonstratur A per B ut per causam finalem. & B per A ut per causam effectiuam, non est inutilis demonstratio nec talem reprobat phs.

Ad tertium, negatur consequentia. Ad probationem dico ꝙ illa maxima non uerificatur nisi in eodē genere causæ, puta quia ignis est causa effectiua caloris in aqua, & calor in aqua est causa effectiua caloris manus ueræ dr̄ ꝙ ignis est causa caloris manus. In ꝓposito autem licet finis sit causa agentis. & agens causa finis non tamen in eodē gñe causæ ut patet p prædicta, ideo non sequitur ꝙ idem sit causa sui ipsius. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 9. si causa in actu, & effectus in actu simul sunt & non sunt.

Differunt autem intantum ꝙ agentia quidem singularia simul sunt & non sunt, cum his quorum sunt causæ. Textu. 3.

CIRCA HANC quæstionem aduerte q licet multi multa dicant, tamen habito sensu pħi, non est magna difficultas, tria igitur agenda sunt. Primo declarabitur sensus pħi ex quo apparebit quomodo hæc conclusio est uera, causa in actu & effectus in actu simul sunt & non sunt. Secundo declarabitur, quomodo ex dicta cõclusione, uerificantur istæ duæ maximæ, posita causa ponitur effectus. Remota causa, remouetur effectus. Tertio soluent quædam argumenta.

Quantum ad primum aduerte q sensus pħi est istæ, causa i actu eo modo quo est causans, & effectus in actu eo mõ quo causatur a causa, simul sunt & non sunt, nam quædam est causa effectus in fieri & inesse & in conseruari & respectu talis causæ, clara est propositio pħi, nam bene sequitur. Sol actu illuminat aerem. ergo aer actu illuminatur & econuerso, similiter ualet, si arguatur negatiuæ Quædam autem est causa solum in fieri, sicut edificator respectu domus & omnia agentia naturalia inferiora. & respectu talis causæ uera est propositio pħi, solum in fieri, uel in causari. Nam bene ualet. Hic edificator edificat hãc domum, ergo hæc domus edificatur, similiter ualet negatiuæ. Nõ autem ualet quo ad esse, non. n. sequitur. Sortes genitor Platonis est, ergo Plato est nec econuerso. Stat. n. genitorem esse & genitum nõ amplius esse. & econuerso. Id autem non contingit in causa effectiua & conseruatiua, quoniam ipsa remota desinit effectus omnino. Hoc modo se habent inferiora respectu motus cœli, quoniam illo cessante destrueretur omnis gñō & esse rerum compositarum corruptibilium ut manifestabimus in libro. 12.

Quantum ad secundum aduerte q ex dicta declaratione patet ueritas huius maxime. Posita causa ponitur effectus. Hæc est uera in hoc sensu posita cã, eo modo quo est causa ponitur effectus. Nam si est cã in potentia. i. potens cãre, ponitur effectus in potentia. i. potest cãri. Si est cã in actu, uel quo ad fieri, uel quo ad esse, uel quo ad conseruari, ponitur cõsilr effectus in actu, silr uerificatur ista. Remota cã remo-

uetur effectus. Nã eo modo, quo est cã siue in potentia siue in actu quo ad fieri uel quo ad esse si remouetur, remouet & effectus. Et aduerte q multæ eueniũt circa hoc deceptiones ex eo q non sumuntur cã & effectus quo ad cãlitatem, sed quo ad entitatem sicut aliqui arguunt. Sol est actu, ergo aer noster illuminatur. Constat q hæc consequentia nõ ualet. quoniam licet sol quo ad substantiam suam actu existat tamen non semper actu causat lumen in nostro aere ut qñ ẽ in opposito emisphærio, negatur ergo hæc consequẽtia sol est actu ergo est actu causa.

Quantum ad tertium aduerte tria argumenta apparentia. Primum est stat cãm esse in actu & tamẽ effectum nunq̃ esse actu, puta ignis actu calefacit lignum ut gñet ignem dũ calefacit superfunditur aqua extinguẽs ignem quo casu posito, patet causam esse in actu & tamen effectus nõ est actu.

Respondetur, licet non sit effectus in facto esse est tamen in fieri. nam illa calefactio ut ordinatur ad ignem generandum potest dici facto siue gñio ignis sumendo gñonem pro alteratione præcedenti. unde dico q hæc consequẽtia est bona, cã est in actu, ergo effectus uel quo ad fieri, uel quo ad factum esse est actu, sufficit autem huius disiuncti alteram partem esse ueram.

Secundo omnis cã est prior suo cãto ut dictum est in. 1. q. huius libri ergo repugnat cãm esse simul & non esse cum suo causato. Simultas enim & prioritas opponuntur.

Respondet, cã dupl'r sumitur, uel quo ad entitatem suã, uel quo ad relationem, ut refertur ad effectum. Quo ad entitatem est prior, quo ad relationem est simul. In. 5. qdem metaphy. in. q. 1. locuti sumus quo ad entitatem, hic aũt loquimur quo ad causam ut stat sub relatione ad effectum.

Tertio si posita cã in actu ponitur effectus i actu uel quo ad fieri, uel quo ad factum esse, ergo oẽ qđ fit fieret ex necessitate, q est falsum, quoniam nulla esset productio contingens, ex consequenti omne productum esset necessariũ, cuius oppositum probabitur in lib. 6. Probatur consequentia, si hæc est uera posita cã in actu, ponitur effectus in actu,

ergo est necessaria illatio, quoniam omnis illatio uera est necessaria, ergo illatum ē necessarium illatum aūt est effectus uel quo ad fieri uel quo ad factum esse, ergo &c.

Respondetur, hoc argumentum, si quid concludit ꝓbat ꝙ posita cā in actu, de necessitate ponitur necessitate ꝯñæ effectus in fieri uel in facto esse, ex hoc tamen non sequitur omne fieri uel factum esse necessarium absolute, quoniam necessitas ꝯñtiæ, non infert necessitatem consequentis utrū aūt a cā agente necessario possit prouenire effectus contingens, determinabitur in lib. 6. ubi quæremus, si prima caula ageret de necessitate nãæ, an oīa euenirēt de necessitate. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 10. Si mã prima est proprie elementum.

Elñtum dicitur illud: ex quo componitur res primo. & est in ea existenter, indiuisibili specie in aliam speciem. Textu. 4.

CIRCA hanc. q. tria agenda sunt. Primo. Quid sentiat Cōmen. Secundo. Quid sentiat. b. Tho. Tertio si. b. Tho. realiter dissentit a Commentatore.

Quantum ad primum aduerte ꝙ Cōment. tenet partem affirmatiuam. Nam in fine cōmen. 4. sic dicit. Manifestum est ꝙ uerum elñtum est cōe oībus compositis qđ est primum ex quo componuntur oīa, & est existens in unoquoq; eoꝝ & in quod dissoluuntur oīa. & istud elñtum debet esse causa aliorum elñtorum. & hoc qđ dixit est mã prima. Hæc. Cōmenta. & aduerte fundamentum Cōmenta. fuit ꝙ arbitratus est de rōne ueri & proprii elñti esse tantum tria primo ꝙ sit illud ex quo res. Primo componitur. Secundo ꝙ remaneat in composito. Tertio ꝙ non diuidatur in priorē spēm & quoniam hæc tria propriissimæ seruantur in mã pma, iō credidit ipsam esse ueræ & propriæ elñtum, quatuor aūt corpora simplicia esse elñta ſm famositatem, & præcipue quoniam antiqui credebant ipsa esse prima cōponentia simpliciter non. n. peruenerunt ad cognitionem materiæ primæ ut patet ex. 1. lib. huis scientiæ.

Quantum ad secũdum aduerte q̃.b.Tho. in expõne huius tex.tenet partem negatiuam & fundamẽtum suũ fuit, quoniam ultra tres condõnes assignatas in opinione Comment.arbitratur elñtum includere quartam.s.q̃ habeat aliquam spẽm,ita q̃ sit corpus.sed non sit resolubile in priora corpora quæ sint distinctarum spẽrum,siue nãrum & quia mã prima præcisæ sumpta,nõ habet aliquam spẽm,nec est corpus,iõ licet non sit resolubilis in priora, tamen non est ueræ elẽtum.& sensus quidem b.Tho.uidetur magis cõformis literæ.Dicit.n.phs, indiuisibili spẽ in aliam spẽm,ly aliam uidetur præsupponere q̃ habeat propriam spẽm. & iõ tenendum est diffõnem elñti datam ab Arist. non ꝓprie conuenire mãæ primæ,sed.4.corporibus simplicibus.

Quantum ad tertium aduerte q̃ Paulus Soncinas in.5. metaphy.in expõne huius tex.arbitratur.b. Tho, non dissentire a Cõmenta.& adducit dictũ.b. Tho.in 1. de cœlo. lect.18.ubi dicit q̃ mã prima est elñtum & quoniã hic exponens præsentẽ tex.dicit oppositum.(Sic.n.inquit. Quartum est ut dicat aliquam spẽm quæ non diuidatur in spẽs diuersas in quo differt elñtum a mã prima quæ nullã habet spẽm)iõ Paulus conatur exponere hoc dictũ & dicit q̃.b. Tho.accipit elñtum ẜm cõem usum loquendi, ẜm quẽ cõsueuimus appellare elñti,quatuor corpora simplicia. Quæ dicuntur simplicia, non q̃ sint oĩno simplicia componunt enim ex materia & forma sed quia non componuntur ex prioribus corporibus.

Sed q̃ pro utroq; dicto nõ habeat mẽtẽ.b.Tho. declaro & ꝑmo ad auctoritatẽ.b.Tho.in.1.de cœlo,dicoq̃.b.Tho. illic accipit elñtũ silitudinariæ,Nã in tex.91.phs dicit tribus n.entibus elñtis corpalibus,quæ sunt cœlũ terra & interme dia &c,Cõstat aũt q̃ cœlũ non est proprie elñtũ, cũ non ueniat in uerã compõnẽ alicuius,nisi ꝑsius uniuersi.Qđ quidẽ non est totum ex compõne.sed ex ordine.Sicut ergo Aris. improprie dixit cœlum esse elñtum sic.b.Tho. dicit mãm primam esse elñtum.Præterea dicit illic.b.Tho. quòd phs accipit elñtum pro quocunq; corpore simplici & dicitur elementum

mentum corporale ad differentiã mãæ primæ, quæ est ele mentum. sed non corporale prout consideratur absq; omni forma hæc illæ. Accipit ergo omne simplex ex quo res componitur posse dici elementum. Sed hoc est accipere ele mentum large ut ẽ illic dicit. b. Tho. cũ ergo hic in. 5. metaphy. scrutetur elñtum ſm propriissimam rõnem, & in. 1. cœli in tex. 91. loquatur de elñto large dicto nõ debemus facere fundamentum super dictum in. 1. cœli. sed super dictum hic in. 5. metaphy. constat autem quòd hic negat ma teriam esse elementum. Quare &c.

Qđ ẽ expõ, quam dat dicto. b. Tho. in. 5. metaph. nõ ualeat, sic declaratur pħs & b. Tho. diffiniunt elñtum in suo propriissimo signato, ergo falsum est ꝙ sumat elñtum ſm cõem usum loquendi, & confirmatur. qm̃ pħs illic exemplificat de ꝓpriissimis elñtis in diuersis gñibus ut in uocibus & sillabis. & in descriptionibus geometricis & in demonstrationibus. Tenendum est ergo ꝙ. b. Tho. dissentiat a Cõmẽ. quia. s. non concedit mãm primam dici elñtũ, nisi ut quoddam simplex & primum componens. Sed uerum elñtum ultra hoc requirit ꝙ hẽat ꝓpriam spẽm. qđ non uerificatur de materia prima ſm se considerata.

Et aduerte ꝙ Iandu. in. 5. metaph. q. 5. ꝓ defensione Cõ menta. sic arguit. Qñ aliqđ p̃dicatum uniuocum conuenit cãæ & cãto prius conuenit cãæ q̃ cãto. Sed esse elñtum. & substare conuenit mixtis. & simplicibus. & mãæ primæ & oĩbus aliis conuenit ꝑ mãm p̃mam, qm̃ est primum subm ergo mã prima prius & magis proprie est elementum quã corpora simplicia.

Rñdetur non est idem esse elñtum & substare, nam substare conuenit alicui inquantum est in potẽtia passiua, & qa mã prima, est ꝓprie potentia passiua, iõ prius conuenit ei, & si conuenit aliis conuenit inquantum participant potentiam passiuam. Sed esse elñtum, conuenit rei simplici hñti aliquam determinatam spẽm, nõ diuisibili in diuersas spẽs, & qm̃ materia p̃ma nullam habet determinatam spẽm ex se, prima aũt. corpora componibilia adinuicem hñt deter-

minatam spēm. & sunt indiuisibilia in diuersas spēs, iō illa sunt ꝓpric ēnta, mā aūt prima ĩpropric, ad argm̄ ergo cōcedo ꝙ substare primo conuenit mãæ primæ. & si inferaẽ, ergo & esse ēntum. nego ꝯñtiam, quam nō ꝓbat deceptus est aūt Iandu. qm̄ arbitratur cui primo cōuenit substare eidem primo conueniat esse ēntum, qđ est falsum ut declarauimus. Hæc de prærsenti quæsito dicta sint.

Qō. 11. si pħs sufficiẽter enumerauit oēs modos nãæ.

Nã quidem dr̃ uno mō nascentium gñō. Tex. 5.

CIRCA cōsiderationem de nã satis ĩmorati sumus in. 2. phy. supest nunc declarare ꝙ pluribus modis dicitur q̃ hic dr̃ a pħo, nec tñ ꝓpter hoc fuit diminutꝰ. qm̄ non assumpsit ꝓuinciam declarandi oĩmodam multiplicitatem terminorum cōium qui cadunt sub consideratione metaphysici. sed solum ut expedit metaphysico cuius signũ est ꝙ agens de modis entis non enumerauit oēs non. n. distinxit p respectiuum & absolutum p finitum & infinitum, & agens de suba non posuit expsse modum ut dr̃ de mã, ꝓ. vñ igitur doctrina numerabimus oēs modos quibus solet dici natura & in summa sunt decem.

Primo nã dr̃ gñō uiuentium, quasi nascitura uel a natiuitate dicta & hic modus satis patet in textu.

Secundo nã dr̃ illud qđ est intrinsecum principium motus primo & p se in re nãli, siue hoc sit materia siue forma & sic considerata est & diffinita in 2. physi.

Tertio nã sumitur pro quacūꝗ essentia uel quidditateve cū dicimus alia est nã subæ alia q̃titatis alia qualitatis &c.

Quarto nã sumitur ꝓ quacunꝗ dr̃ia specifica essentialr̃ distinguente ut cum dicimus, natura hominis est esse rationalem equi uero esse hinnibilem.

Quintum nã sumitur ꝓ quacunꝗ ꝓprietate ꝯñte rẽ inseparabilr̃, sicut dicimus hō nã. i. nãli inclinatione scire desiderat, natura lapidis est descendere ignis autem ascendere.

Sexto natura sumitur ꝓ causis motiuis vl̃ibus ipsius uniuersi, tam intellectualibus q̃ corpalibus sicut cū dicimus to

ta nã comparatur Deo, ut instrm principali agenti. Itē cum dicimus conseruatio spēi est p se intēta a nã. Itē cū dicimus, corruptio & mors sunt intentæ a nã vli nō aūt pticulari.

Septimo natura sumitur p essentiali rerum ordine concurrentium p se & principalr ad pfectionem uniuersi. ita q talis ordo est firmatus & imutabilis. ut cum dicimus solem stare est contra nãm. Mortuum resurgere est cōtra naturã Dari uacuum est contra naturam.

Octauo nã sumitur p Deo non in se considerato. sed, put est dirigens, oēs cās secundas in actionibus suis nãlibus & iquantum est oīum motuum primum principium iuxta ordinem rebus institutum firmum & stabilem. ut cū dicimus nã instituit solem declinare ab equinoctiali pp alternam generationem & corruptionem in inferioribus. unde aduerte quòd in actionibus miraculosis, Deus non debet dici natura. sed naturæ dominator.

Nono nã sumitur a medicis p complexione ut cum df. Reubarbarum est calidæ nãæ. Aliqñ p uirtute formatiua quæ deseruit gñatiuæ ut diximus in. 2. de aīa ut cum dicimus, natura in gñone aīalis incipit a formatione cordis, aliquando sumitur pro collo matricis.

Decimo nã sumitur apud pħm moralem p consuetudine ut cum dicimus, natura ueri regis ē seruare subditos, tyranni aūt natura est opprimere. Et aduerte q hic modus cōcordat cum quinto. Hæc de præsenti quæsito dicta sint, nec occurrunt apparentia argumenta, quæ indigeant solone.

Qō. 12. si necessaria habent causam efficientem.

Horum quidem altera causa essendi necessaria, horum autem nulla. Text. 6.

CIRCA hanc. q. p declaratione tituli ppono duas distiōnes. Prima est. Necessariū ē duplex. s. incōplexū & ɔplexū icōplexū ut Deus & entia incorruptibilia & de his utrū hēant cām effectiuā dicem⁹ i li. 12. qñ quæremus si oīa pter pmū hñt eē effectiuæ a pmo. Aliud est cōplexum & pcipue in. 1. mō p se ut hoiem esse aīal. & de tali necessario quæritur hic & est sensus. utrū sit aliqua cā effecti-

ua quæ facit hoiem esse aial. Secunda distõ est de cã nã cõplexi necessarii saltem in.2.mõ p se põt assignari cã formalis puta q hõ sit risibilis cã formalis est quia est rõnalis. Sed dubium est de cã effectiua, licet.n. clarũ sit q risibilitas causatur in hoie a pducente hoiem. tñ adhuc dubitatur, utrũ hoc totum enunciabile necessarium hoiem esse risibilem habeat cãm efficiẽtem. Pro resolõne igif huius dubii tria agẽda sunt. Primo quia intendo sequi Herueum in qdlibet. 1. q. 10. cuius sensum in hoc dubio reputo esse Thomisticum ppono aliquas distões. Secundo rñdebitur per conclones. Tertio soluentur rões Pauli Soncinatis qui in. 5. metaph. q. 10. tenet contra Herueum.

Quantum ad primum præpono quatuor distões.

Prima est. Complexa necessaria affirmatiua sunt triplicia. Quædam componuntur ex terminis quibus nullũ correspondet esse ut chimera est chimera. Quædam ex terminis diuinis intrinsecis ut Deus est infinitus oipotens summũ bonum. Quædam ex terminis signãtibus ens pductum ut homo est animal.

Secunda est, complexa necessaria. 3. mõ dicta duplr cõsiderantur. s. quo ad hitudinem terminorum & quo ad eẽ reale actu, puta hoc complexum hõ est aial põt cõsiderari put pdicatum ex natura sua est aptum conuenire subo siue hõ & aial existant siue non eo q aial est de rõne hois põt etiã considerari put hõ & aial sunt actu & non põt esse hõ actu quin sit aial actu & hæc connexio signatur p copulam unde hoc complexum. Actu homo est actu animal est complexum reale actu ex parte significati.

Tertia est necessitas complexorum pt esse duplex. s. absoluta & connexionis siue comparationis. Illud est necessarium absolute q fm se impole est alr se hẽre ut Deus est infinitus. illud aũt est necessarium connexione qd non põt esse sine aliquo alio ad qd comparatur in se tñ põt nõ esse. Sicut non põt esse cursus sine motu nec hõ sine aiali nec fbm sine ppria passione & hæc non dñr necessaria absolutæ eo q hõ & cursus & similia in se considerata possunt non esse.

Quarta est s̃bm complexi necessarii puta huius hõ ē aīal pt considerari in sensu diuiso ut considerando hoīem ut hominem pcise & in sensu composito ut considerando hoīem ut actu existentem: ita q̧ sicut album põt accipi p subo albedinis & album ut stat sub albedine, sic potest considerari homo ut homo & homo ut existens.

Quãtum ad scd̃m ex his distõnibus ponunt.4. cõclões.

Prima conclo. Complexum necessarium constãs ex terminis quibus nullum esse corrñdet neq̧ actuale neq̧ potentiale non habet cãm efficientem pbatur, oīs cã effectiua est respectu alicuius pducti uel pducibilis. sed complexum cõstans &c. non est pductũ nec pducibile ut patet. ergo &c.

Secunda conclo. Complexa necessaria composita ex terminis sigñantibus ens diuinum nullam hñt cãm effectiuam pbatur. qd̃ Deus sit nulla est cã eo q̧ est penitus indepẽdẽs cũ sit ens a se ergo q̧ Deus sit Deus & bonus & sapiẽs &c. nulla est causa effectiua. quoniam sua perfectio est sua substãtia quæ non pendet ab alio.

Tertia conclo. Complexa necessaria sigñantia ens pductum ut hõ est aīal si considerentur in hītudine terminoꝝ nullam hñt cãm effectiuam, pbatur talis hītudo est rlo rõnis ut declarabitur in lib. 6. cum disputabitur de ente uero. sed rlo rõnis cum sit ens rõnis nullam habet cãm effectiuã declarabitur. n. in libr. 6. q̧ ens rõnis ut distinguitur contra ens reale a nullo est effectiuæ & ĩ nullo est subiuæ. ergo &c.

Quarta conclo. Complexa necessaria sigñantia ens pductum si considerentur quo ad esse reale actuale hñt cãm effectiuam pbatur, esse reale actuale huius complexi hõ ē aīal, hoīe existente & aīali existente. est ens reale actu ut patet. ergo uel est ens increatum uel creatum non increatum qm̃ esset Deus ergo creatum sed oẽ creatum habet causam effectiuam ut patet. ergo &c.

Huic rõni conatur rñdere Paulus Sõcinas & dicit. qñ dr hõ est aīal ly est non signat aliqd̃ ens reale sed ens rõnis p opus intellectus componentis qd̃ quidem competit homini & animali etiam si non essent in rerum natura.

Sed constat ꝙ non rñdet ad ꝓpositum qm̃ sumere hoc complexum hõ est aĩal in hitudine terminorũ est iuxta sensum tertiæ conclõnis. Hic aũt loquimur iuxta sensum quartæ conclõnis quæ riquirit actuale esse reale qđ necesse est eẽ creatum uel increatum laborat ergo Paulus in equiuoco. quoniam non attingit sensum Heruei pro. 4. conclusione.

Sed dices, quæ est cã effectiua huius complexi homo est animal quo ad esse reale actuale.

Rñ. eadem cã quæ dat hoĩ & aĩali existẽtiam dat hoĩ existere aĩal & ꝓbatur sic. Qđ conuenit alicui ẜm id qđ est eodem mõ habet cãm sicut illud cui cõuenit. Sed ista cõplexa considerata ẜm esse actuale reale cõueniunt rebus ẜm illud qđ sunt. Conuenit. n. hoĩ existere aĩal ẜm ꝙ hõ existit quia nõ põt alr̃ existere. Repugnat. n. ꝙ hõ existat, & nõ existat aĩal, ergo hoc totum hõ est aĩal eodẽ mõ habet cãm, sicut hõ existens & aĩal existens. Cõstat aũt ꝙ hõ existens & aĩal existens hñt cãm effectiuã quia non existunt a se ergo &c.

Et aduerte ꝙ huic rõni. quæ est Heruei nescit Paulus alr̃ rñdere nisi negando maiorem. Dicit. n. Ad tertium negatur maior si id qđ alteri cõuenit sit ens rõnis. Sed iterum deuiat a sensu Heruei. Non. n. considerat Herueus in hac. 4. conclusione necessaria complexa nec sua componentia quo ad habitudinem terminorũ. Sed quo ad esse reale actuale. & sic patet ꝙ maior non infringitur ad sensum Heruei. Patet. n. ꝙ complexa necessaria significantia ens productum, considerata quo ad esse reale actuale, non sunt ens rationis.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Paulus contra Herueũ format sex rõnes ex quibus nonnullæ formalr̃ soluuntur ab Herueo. Oẽs aũt uirtualr̃ ex distõnibus datis.

Prima oẽ hñs cãm agentem habet cãm finalem qm̃ oẽ agens ꝑ se intendit finem ꝑꝑ quem agit. Sed hoc complexũ hõ est hõ non habet cãm finalem. Dicit. n. pħs in. 7. metaphy. tex. 59. Quærere ꝑꝑ quid hõ est hõ nihil est quærere. ergo hoc complexum non habet cãm agentem.

Rñdetur pħs in. 7. metaph. considerat hoc complexum in hitudine terminorum & ut sic ꝑ conclõnem tertiam po

sitam supra non habet cãm efficientem nec finalem. Dici ẽt põt ꝙ Arist. in illo tex. non sumit ly ꝑꝑ quid ꝓ cã finali. sed ꝓ. q. ꝑꝑ quid in rõne demonstrandi ꝑdicatum de subo. nã i 2. poste. enumerans qões quibus utimur in demonstratione dicit. Quærimus quatuor quia est ꝑꝑ quid est si est quid ẽ unde ly propter quid potest dicere causam formalem ut ꝑꝑ quid homo est risibilis quia est rationalis.

Secunda identitas quæ est inter hoiem & aĩal non habet cãm efficientem, ergo hoc complexum hõ est aĩal nullã habet cãm efficientem. Cõtra patet ꝓbatur añs. Talis idẽtitas est rl̃o rõnis eo ꝙ est eiusdem ad seipm̃ rl̃o rõnis est ens rõnis ens rõnis non habet cãm efficientem eo ꝙ cãlitas efficiẽtis est cãlitas realis. ergo debet terminari ad aliquod reale alr̃ terminus esset minoris entitatis q̃ ipsa productio.

Rñdetur. Herueus uirtualr̃ soluit hanc rõnem. nã loquẽs de complexo necessario sigñante aliqđ poľe esse ut rosam poľe est esse rosam dicit ꝙ poľitas non habet cãm efficientẽ sed fundamentũ poľitatis qđ est res poľis ꝓduci habet cãm non quidem actu agentem sed potentem agere. Sic dico in ꝓposito. Illa identitas ut rl̃o non habet cãm efficiẽtem fundamentum tñ idẽtitatis qđ est hoiem existentem esse aĩal existens habet cãm efficientem eam. s. quæ est cã extremorum. Nam quodcunq; agens facit ꝙ hõ existat & ꝙ aĩal existat facit ẽt ꝙ homo existat animal.

Tertia si ꝑ impoľe Deus nõ esset nec aliqua creatura eẽt adhuc esset uerum ꝙ hõ est aĩal, eo ꝙ ꝓpõ ꝑ se s̃m Linconiensem est ꝑpetuæ ueritatis ergo talia complexa non habent causam efficientem.

Rñdetur. Añs est falsum sumendo ipm̃ complexum quo ad esse reale actu in quo sensu loquitur Herueus ad dictum Linconiensis, concedo ꝙ est ꝑpetuæ ueritatis solum ex habitudine terminorum & concedo ꝙ ut sit non habet cãm efficientem. Sed non est ad propositum.

Quarta. Deum esse Deum non habet causam efficiẽtem. ergo hominem esse animal non habet causam efficientem. Antecedens patet & consequentia probatur sunt æque ne-

cessaria eo q sua opposita sunt quæ imposſibilia. Implicant enim contradictionem.s. Deum non esse Deum & hominē non esse animal.

Ad istam respondet Herueus & dicit q non sunt æque necessaria nec sua opposita sunt æque imposſibilia. nā ista. Deus non est Deus est imposſibilis in sensu diuiso & in sensu composito. Diuiso quidem. quoniam Deus ut Deus non potest non esse composito autem. quoniam Deus ut existēs non potest non existere. Hæc autem homo non est animal non est imposſibilis in sensu diuiso homo.n. ut homo potest non existere & per consequens non existere aīal est autem imposſibilis in sensu composito. Impoſſe est.n. q homo ut existens non existat animal.

Sed aduerte q Paulus conatur hanc responsionem infringere dicens. Hoc complexum. Homo est animal nō potest exponi per sensum compositum & diuisum. Primo qa ibi non est aliquis terminus exponibilis per sensum diuisum & compositum. Secundo quia secundum. b. Tho. sensus diuisus & compositus nō possunt inueniri nisi in his que sunt abinuicem separabilia secundum rem uel secundū intellectum. Sed animal cum sit de ratione hominis non est separabile ab homine re nec intellectu. ergo responsio Heruei nulla est.

Sed hæc non infringunt propositum. nam ad primum dico q lý homo est exponibilis per sensum diuisum & cōpositum eo q potest considerari ut homo præcise & ut homo existens idem dico de ly animal. Nam & ista lapis est imaterialis est similiter exponibilis, quoniam potest considerari ut lapis & ut lapis intellectus. unde dicitur esse falsa in sensu diuiso & uera in sensu composito. Ad secundum dico q licet homo & animal præcise considerata sint inseparabilia tamen animal existens potest separari ab homine præcise sumpto licet enim homo ut homo sit animal non tamē homo ut homo existit animal. quoniam homo ut homo potest non existere. Hæc tamen est imposſibilis. homo existens non existit animal.

Quinta. Quod est commune possibilibus. & impossibilibus non habet causam efficientem. quoniam impossibilia non possunt fieri. Sed complexa necessaria sunt cōmunia possibilibus & impossibilibus, quoniam ita est necessaria ista. Chimera est chimera. Sicut ista homo est hō. ergo &c.

Ad hoc respondet Herueus & concedit non omne complexum necessarium habere causam efficientem ut patet i conclusione prima & secunda supra positis non tamen ex hoc sequitur ꝙ nullum cōplexum necessarium habeat causam efficientem. unde mirum de hoc homine qui non aduertit se impugnare Herueum rōnibus solutis ab Herueo.

Sexta. Hoc complexum. Antequam rosa generetur possibile est rosam esse rosam est necessarium & tamen non habet cām agentē quia non dicit aliquod reale. Qđ probatur quoniām si dicit aliquod reale productum uel est ipsa rosa & esse rosæ. uel ista oratio rosa est rosa. non primum quia p casum rosa non est. non scđm. quia enunciabile distinguitur ab enunciatione.

Ad hoc respondet Herueus & dicit ꝙ sicut rosa antequā generetur est ens possibile produci ita habet causam agentem in potētia similiter hoc complexum possibile ē rosam esse rosam consideratum ſm suum esse reale potentiale habet causam agentem in potentia & quando dicit Paulus ꝙ hoc complexum nō dicit aliquod reale si intēdit reale actu concedo quia sumitur rosa antequam generetur si reale potentiale, nego & sua probatio. non ualet non. n. dicimus qđ sit quid reale productum sed producibile. Et sic patet ꝙ opinio Heruei nullum continet inconueniēs nec declinat a via Thomistica in eo sensu in quo illam pertractauimus. Hæc de præsensenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 13. si diuisio seruāda unius est logica.

Amplius autem alia ſm numerum sunt unum. tex. 12. ubi inquit. b. Tho. ponit aliam diuisionem quæ est magis logica. & supra exponens. b. Tho. tex. 8. dixerat. Primo distinguit mons unius realiter. i. ſm conditiones in rebus inuentas. Secundo uero logicæ. i. ſm intentiones logicales.

CIRCA hanc.q.aduerte ꝙ difficultas stat in declaratione quam facit pħs circa modos unius tam in prima, quam in secunda diuisione. nam in prima diuisione quæ tenetur realis declarat tertium & quartum modum per terminos logicos unde declarans tertium inquit dicuntur autem unum quorum genus unum differens oppositis differentiis. Hæc quidem uidetur declaratio logica, cum genus & differentia dicant intentiones secundas similiter declarans quartum inquit. unum dicuntur quorumcũ que ratio indiuisibilis.i. qua habent unam diffõnem hmõi aũt termini ad logicum spectant. In secunda autem diuisione exponit primum & quartum modum non logice sed realiter. Primum quidem cum dicit unum numero sunt quorum est una materia quartum autem cum dicit ꝓportione & quæcunq; unum proportione. Constat autem qđ remoto quocumq; opere intellectus aliqua sunt unum proportione puta 4.&.2.6.&.3. sunt unum ꝓportione quoniam conueniunt improportione dupla. Pro resolutione igitur huius dubii tria agẽda sunt. Primo declarabitur quõ prima diuisio est realis. Secundo quõ secũda est logica. Tertio soluetur quoddam dubium.

Quantum ad ꝑmum dico duo, primo ꝙ non inconuenit primam dici realem, sed non pure realem, secundam dici logicam sed non pure logicam. quia tamen prima est magis realis q̃ logica iõ dr̃ realis & qa scd̃a ẽ magis logica q̃ realis iõ dr̃ logica & ut pħs ĩsinuaret ꝑmã nõ eẽ mere realẽ iõ ĩ declaraiõe modoꝝ inserit aliquos terminos logicales sicut sunt genus dr̃ia diffinitio ratio. Idem dico de secunda q̃ ut declaret non esse mere logicam inserit aliqua realia sicut sunt materia proportio & id quidem artificiose fecit, quoniam pħs primus & logicus in subiecto & in omnium consideratione conueniunt ut dicit in lib.4.& reputo hanc meliorem rationem quæ possit assignari in præsenti ꝓposito.

Dico secundo, ꝙ aliquo modo potest saluari ꝑmam diuisionem esse mere realem & secundam mere rationis siue logicam, eo ꝙ prima datur per res primæ intentionis quæ

ponuntur remoto omni actu intellectus, secunda autem datur per secundas intẽtiones & quidem ꝙ prima detur ꝑ res primæ intentionis sic declaratur primus modus est unitas continuitatis, quam constat esse in linea & in motu etiam remoto omni actu intellectus, secundus modus est unitas formæ præcipuæ in omogeneis, quam constat esse realem omnis.n.pars aquæ est aqua, & omnis pars ligni est lignum tertius modus est unitas generis quæ quidem potest eẽ realis si sumatur natura generis non ut stat sub intentione vl̄itatis, sed ut habet esse in re, puta animal ut habet esse in homine & leone, patet.n. ꝙ remoto omni opere intellectus adhuc habet esse in eis & licet non habeat aliquam indiuisibilitatem in speciebus potest tamen fundare hunc modum unitatis eo ꝙ est apta ex se obiici ĩtellectui ĩdistincte & sine differentiis si uero sumatur pro inẽtione ul'itatis sic est vnitas rationis in natura generica. & iuxta talem intentionẽ, assignabitur particularis modus in secunda diuisione. Hæc dicta sint disputatiue, determinatiue autem melius est dicere iuxta primum modum respondendi primam diuisionẽ non esse mere realem. & per cõsequens tertius modus erit magis logicus quam realis. Difficile enim est uidere apud Thomistas, q̃ro natura generica, quæ nullam habet unitatem realem in suis ĩferioribus, potest fundare modum realem unius. Quartus modus est unitas diffinitionis. Hic potest esse realis si consideretur diffinitio ut dicit naturam & quidditatem diffiniti est autem logicus, si consideretur ut cõstat ex genere & differentia. Quintus modus est indiuisibilitas in substantia, ita ꝙ maxime sunt unum quorum substantia non componitur cum aliis, nec ex aliis, sicut est dispositio pimi entis, in quo nulla est pluralitas realis absoluta. Constat autem ꝙ hic modus ẽ realissimus, q̃m simplicitas s b̃e incomposite, non pendet ex actu nostri intellectus patet igitur. q̃ro prima diuisio unius est realis.

Quomodo autem secunda diuisio sit logica, declaro sic. De. 2. & 3. modo constat, quoniam genus & species sũt termini secundæ intentionis, De. 1. autem & 4. est difficile ui-

dere stante tex.pħi quoniam quando exponit primum modū, nō exponit per terminos secundæ sed primæ intentionis. Hoc enim quod est habere unam materiam pertinet ad consiuerationem realem & non logicam. Aduerte igitur ꝙ si pħs exposuisset ly unum numero per hoc ꝙ est esse singulare uel indiuiduum sua expositio manifeste fuisset per secundas intentiones uerum quia considerauit pħs expositionem debere dari per manifestiora, datur autem per manifestiora si datur per principia sua, principium autem unius numero est materia, ad quam ut ad causam sequitur singulare & indiuiduum, ideo potius exposuit per terminū primæ intentionis ad quem sequitur ly singulare. Dico igitur ꝙ primus modus est logicus, licet expositio non sit formaliter logica, sufficit autem ꝙ sit logica consecutiue, similiter difficile est saluare quomodo quartus modus sit logic⁹ stante tex.pħi dicit enim unum proportione quæcunqꝫ se habent ut aliud ad aliud. Constat autem ꝙ talis comparatio conuenit rebus ut res sunt, & non solum ut cadunt sub nostra appræhensione, nam ex parte rerum. qualis est habitudo inter. 4. & . 2. talis est inter. 6. & . 3. Dico igitur cum Anto. And. ꝙ hic modus potest esse realis, si considerentur proportionalia ut res & potest esse logicus, si consideratur modus p̄ndi qui seruatur inter ea, modus enim p̄ndi non est sine opere intellectus qm̄ prædicari, est per actum intellectus attribuentis aliquid alicui uel remouentis aliquid ab aliquo. & sic dico ꝙ pħs accipit unitatem proportionis iuxta modum p̄ndi unde est modus unius logicus ſm hunc sensum, patet igitur, quomodo secunda diuisio est logica.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ circa secundam diuisionem insurgit dubium nam uidetur insuffiens quoniam nō solum aliqua sunt unum numero, & aliqua specie & aliqua genere. & aliqua proportiōe, sed etiam differētia ut omnes homines sunt unum in rationali & proprio ut omnes asini sunt unum in rudibili & in accidente ut omnes corui, sunt unum in nigredine. & tamen isti modi non assignantur a pħo in secunda diuisione, ergo est insufficiens.

Respondetur & dicitur ꝙ omnes isti modi assignati sunt uirtualiter in illis quatuor nam omnis differentia uel est indiuidualis & sic quæcunq; conueniunt in ea, sunt unum numero uel specifica & sic conuenientia in ea sunt unum specie, uel generica & ab ea prouenit unitas generica, uel analogica. & ab ea prouenit unitas proportionis. Idem intelligendum est de proprio & accidente, quare &c. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 14. si hæc propositio unum numero sunt quorum est materia una est uera uniuersaliter, uel tantū particulariter.

Vnum numero sunt, quorum est materia una tex. 12.

CIRCA hanc quæstionem aduerte ꝙ difficultas stat in hoc si est vl'iter uera, cum intelligentia Saturni sit una numero (est enim singularis aliter non moueret) ergo habet materiam, quod tamen est contra ph'um in lib. 12. qui tex. 29. dicit oportet autem tales substantias esse sine materia, ergo non est vl'iter uera si autem est uera particulariter tantum, ergo ph'us non sufficienter notificat quid sit esse unum numero, nam cum sumpserit prouinciā diuidendi unum in modos suos absolute & metaph. debuit etiam dare descriptionem & notificationem de eo quod est unum numero in omni genere entium in quo inuenitur unitas numeralis. Vt igitur præsens quæsitum resoluatur intendo pertractare tres opiniones. s. Commentator. & b. Thom. & Scoti.

Quantum ad uiam Commenta. aduerte ꝙ Commenta. in. 5. lib. & in commen. 12. ibi & unum numero dicitur &c. intendit ꝙ dictum ph'i sit uerum vl'iter, non enim concederet Commenta. ꝙ in abstractis sit unum numero sed principium numeri, unde dicit in eodem commen. & differentia inter illud & unum quod est principium numerorum, est quia hoc unum est in materia & unum quod est principium numeri, non est in materia hæc Commenta. & debet sic intelligi, per ly unum numero intendit unum quiddita-

tiuum,quod inuenitur in solis materialibus.& est principium numeri quantitatiui uel materialis, cum autem dicit unum principium numerorum accipit unum transcendens quod enim pncipium numeri transcendentis,qui dr̄ numerus formalis uel quidditatum.& hic inuenitur in abstractis quæ proprie dicuntur unitates & quidditates & actus propter sui perfectionem & simplicitatem. Dico igitur q apud Commenta. esse unum numero modo exposito & habere mām unam conuertuntur,ita q in quocunq; genere inuenitur unum numero , ibi est materia una & econuerso & negandum est ſm Commenta. q in abstractis inueniatur unum numero. in eis enim singulare dicitur unitas ꝓpter substantiæ simplicitatem.

Sed contra Commenta. duplr̄ arguit Ant. And. in. 5. metaph. q. 6. &. 1. contra illud dictum Comment. unum quod est principium numeri,non est in materia , nam hoc dictū uel equipollet uli negatiue uel particulari negatiue, si pmo modo ergo nullum unum prin. numerorum erit in materia quod est falsum quia si nullum unum prin. numerorum est in materia nullus numerus est in materia quod est falsum nā numerus causatus ex diuisione continui ex. 3. phy. est in materia si equipollet particulari negatiue ita q loquatur de uno transcendenti , contra illud unum non tantum proprie est in rebus immaterialibus sed etiam in materialibus nam cum unum transcendens conuertatur cum ente uerum est dicere de lapide q sicut est ens ita est unus transcendenter secundo sic in immaterialibus est aliqua unitas maior unitate specifica, sed nulla alia est maior quam unitas numeralis ergo unum numero est in rebus immaterialibus maior patet qa aliqs angulus ita est unus,q non p̄dicatur de pluribus ergo est magis unus,quam unus specie.

Respondetur. Ad pmum possumus respondere dupliciter. Primo q equipollet particulari negatiue , ad ꝓbationē diceret Commenta. q licet lapis sit unus etiam transcendēter,tamen non denominatur unus proprie & usitate , nisi unitate quantitatiua,oppositum autem contingit in abstra

ctis,quæ ueræ & proprie dicuntur unum uel plura transcē denter Secundo dicitur,& forte melius,ꝙ dictum Commenta.non equipollet uli negatiue nec particulari negatiue,sed est destructiuum cuiusdam quod prædixerat, nam dixerat ante,ꝙ unum numero.i.unum quantitatiuum est in materia,ita ꝙ non reperitur extra materiam.Destruens autem hoc,de uno transcendenti dicit.Vnum ꝑncipium nu merorum,non est in materia.i.non artatur ad mām, sed reperitur in non habente materiam.Et est simile, sicut si diceretur,sensitiuum est in materia quoniam artatur ad materiam.Intellectiuum non est in materia. qm̄ non artatur ad materiam,reperitur.n.extra materiam sicut in intelligentiis,cum hoc tamen stat ꝙ reperiatur in materia, sicut patet de anima intellectiua quæ est forma materiæ.

Ad secundam dicitur ꝙ unitas numeralis pōt dupliciter accipi. Primo ut distinguitur contra unitatem specificam, & sic conceditur esse in abstractis,& similiter conceditur ꝙ in eis est unum numero, prout distinguitur contra unum specie,nec unquam negasset in hoc sensu Comment.unum numero ab abstractis:Secundo sumitur unitas numeralis ꝓ hac unitate quantitatiua,& sic Commenta.negat eam, & unum uumero,esse in abstractis.Ad argumentū igiť dicoꝙ concludit unitatem numeralem & unum numero in primo sensu esse in abstractis,non autem secundo modo in q̊ sensu loquebatur Commen. Hæc pro opinione Commē: dicta sint,quæ ut declarata sunt, nō discordāt a uia Thomistica,ut magis patebit in immediate sequentibus.

Quantum ad uiam.b.Tho.aduerte ꝙ arbitratur dictum pħi esse uerum particulariter tantum.s.in solis materialibus,eo ꝙ ut ipsæ dicit exponēs dcm̄ pħi, mā prima ut stat sub dimensionibus signatis est principium indiuiduationis formæ, & propter hoc singulare habet ex materia, ꝙ sit unum numero hæc ille. Cum autem singulare repetiatur in abstractis in quibus non est materia, constat dictum pħi non esse uľiter sed particulariter uerum.Et cum arguitur ꝙ pħs non sufficienter notificasset quid sit unum numero,re-

ſpondetur ꝙ ſufficit pħo notificaſſe per exēplum manifeſtum in his mālibus, non enim deſcribit ibi quid ſit unum numero. Tunc enim eſſet neceſſe ſi id quod eſt habere unā mām, eſt deſcriptio ꝙ cōuertatur cum eo quod eſt unum numero. Exemplum autem non eſt neceſſe eſſe conuertibile cum eo quod notificat. Si autem quæras, quæ ſit deſcriptio eius quod eſt unum numero vľiter. Dico ꝙ eſt eſſe ſingulare ſiue incommunicabile, ſiue hoc aliquid.

Sed aduerte ꝙ Ant. And. in. 5. metaph. q. 6. conatur inſtare contra hanc determinationem. b. Tho. & ſic arguit. In rebus immālibus, etiam ſm ipſum. ſ. b. Thom. eſt unum numero, & tamen ibi nō eſt mā ſub dimēſionibus ſignatis ergo non bene ſaluat dictum pħi.

Reſpondetur Ant. and. decipitur in hoc ꝙ credit pħum &. b. Tho. per ly habere unā materiam, deſcribi unum numero, quod ſi eſſet uerum, utiq; ſua inſtantia concluderet, qm̄ neceſſe eſt deſcriptionem conuerti cum deſcripto. Dico igitur ꝙ eſt exemplificatio quam non eſt neceſſe conuerti cum exemplificato. Sicut ſi dicerem, fortes ſunt, qui pugnent pro patria. & tamen pugnare pro patria, nō conuertitur cum eſſe fortem, poteſt enim eſſe fortis, qui aduerſam fortunam bene tollerat, qui pro uirtute, pro amico, pericula aggreditur.

Quantum ad opinionem Scoti, aduerte ꝙ Ant. andr. in 5. metaph. q. 5. & 6. tenet dictum pħi, eſſe uerum vľiter, & ꝙ ly habere unam materiam eſt deſcriptio conuertibilis, cum ly eſſe unum numero. & fundamentum ſuum eſt, qđ materia non ſumitur hic a pħo, ut eſt pars compoſiti, ſed ut eſt differentia indiuidualis, quam appellat materiam totius, imaginatur enim, ꝙ ſicut eſt duplex forma. ſ. partis & totius, quæ dicitur quidditas, ita ſit duplex materira. ſ. partis quæ eſt pars compoſiti, & ens in pura potentia. & materia totius quæ opponitur quidditati, eo ꝙ eſt extra rōnem quidditatis ſpecificæ. & hanc uocat proprietatem indiuidualem. & ponit eam principium indiuiduationis tam in materialibus, quam immālibus. & dicit ꝙ de tali materia loquitur

tur hic pħs, vnde sic exponit dictum pħi, unū numero sunt quorum est mā una.i.una dña indiuidualis sed hanc imaginationem suam non alr̄ probat esse de mente pħi, & iō est nostrum inuestigare, si ex doctrina pħi, debet admitti materia sub tali sensu.

Aduerte igitur q̈ mens pħi fuit loqui de materia quæ est pars compositi, qđ manifestatur duplici uia.

Primo sic. Illa mā quæ ex pluralitate sua causat pluralitatem numeralem ex sua unitate causat unitatem numeralem. Sed mā quæ est pars compositi ex sua pluralitate causat pluralitatem numeralem ergo ex sua unitate causat unitatem numeralem. Ma. patet quia eodem principio quo res plurificatur ipso plurificato, remanet una ipso non plurificato. Minor est pħi in.7.metaph.text.28.ubi loquens contra Platonem de ideis dicit q̈ gñans est sufficiens cāre in mā & loquitur de mā receptiua formæ, quam constat esse partem compositi. & subiungit, oīs uero talis spēs in his carnibus & ossibus Callias & Socrates diuersi quidem pp mām, diuersa nāq̨. s. est eorum mā, sup quem tex. dicit Cōmen. in cō. 28. cā in multiplicatione gñabilium ab uno gñante est multiplicatio māerum in quas agit, patet ergo q̈ pħs illic loquitur de materia partis eodem mō intelligēdum est qđ loquatur hic in.5.lib.alr̄ non sufficienter declararet distinctionē & unitatem numeralem si uteretur materia æquiuocæ.

Secundo sic. Mā in eo sensu est cā unitatis & pluralitatis numeralis apud pħm quam assignat ꝓ cā pp quam primū ꝑncipium non plurificatur ut patet in lib.12.text.49. Sed illic loquitur de mā partis loquitur.n.de illa mā, quā ī eodē lib.tex.30.negauerat esse in mouentibus æternis illam aūt constat esse mām partis. Dicit.n. Tales sbas, oportet esse sine mā. Qđ si dicas ly sine mā sumitur ꝓ hæcheitate. Hoc ē contra ipm Ant.and. qui in intelligentiis concedit hæcheitatem, & quidem q̈ illic loquatur de mā partis, apertæ monstrat Cōment. qui in cōmen.49.dicit & iam declaratum est q̈ in primo non est mā, non fuit aūt declaratū nisi in text. 30.in quo expſſe loquebatur de mā partis, quam remouet

ab intelligētiis &c.patet igitur ꝙ pō de materia totius quā Scotus ponit principium indiuiduationis,fuit inuentio sua, sed non peripatetici.

Sed remanet dubium,nam si quæ habent unam materiā sunt unum numero , ergo gn̄atum & corruptum sunt unū numero & duo contraria erunt idem numero. qm̄ cōtraria habent fieri circa idem & ex primo de generatione eadem est materia geniti & corrupti.

Respondetur ſm uiam Thomisti. nō est eadem materia put est pncipium indiuiduationis nisi remaneat sub eisdem dimensionibus & quia apud.b.Tho.non remanent æedem dimensiones in genito & corrupto,iō non sunt idem numero.Ad illud de contrariis dico ad hoc sint unum numero requiruntur duo pmo eadem materia cum eisdem dimensionibus,secūdo simultas tpis,ita ꝙ eadem gn̄one gn̄entur & qm̄ non simul tpe gn̄antur nec recipiuntur in materia , sed successiuæ,ideo non sequitur ꝙ sint unum numero.

Sed Ant.and.instat ꝙ non requiratur simultas tpis,nam si talis simultas requirit, sequitur ꝙ mathematica quæ abstrahunt a tpe & a motu ex lib.3.non possent esse distincta numero quod est falsum,quoniā duæ lineæ rectæ sunt eiusdem speciei.& distinctæ solo numero.

Hæc instātia nulla est,quoniam mathematica ſm esse naturale non abstrahunt a tpe nec a motu , cum ponatur motus ad q̄titatem quando aūt dicit pħs in.3.lib. ꝙ abstrahūt a tpe & a motu accipit mathematica ut cadunt sub consideratione mathematici,sicut declarauimus in.3.libr.in.q.1. Hic aūt loquimur de unitate numerali & distōne quæ rei competit ſm esse suum reale & non ut cadent sub appræhēsione nostra.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.15.si materia signata uel hæcheitas est principiū indiuiduationis in rebus materialibus.

Vnū uero numero sunt quoꝝ est mā una numero.tex.12.

IN HAC .q.Thomistæ & Scoti.diffusæ scribunt,resolutiuæ aūt pcedendo,tangenda sunt fundamenta & rōnes utriusq; opinionis sustinendo Thomisticas & soluēdo op

positas, igitur agenda sunt quatuor. Primo declarabitur titulus quæsiti. Secundo ꝑtractabitur opinio. b. Tho. Tertio opinio Scoti. Quarto soluetur quoddam du.

Quantum ad ꝑmum aduerte, ꝙ indiuiduum materiale dupl'r considerari pōt ꝑmo ut res est, secundo ut reponitur in p̄nto sub spē spālisśima, sicut spēs reponitur sub gñe i ꝑmo sensu est consideratio realis, in secundo est consideratio logica & ſm utrūq; sensum hic ꝓcedemus. Aduerte ēt ꝙ cū indiuiduum duo icludat. s. incōicabilitatem, & distōnem ab alio, idem est quærere, de ꝑncipio indiuidui ac si quæratur, ꝑꝑ qd nā specifica quæ est & se cōicabilis, fit incōicabilis in Socrate, & ꝑ ꝯsequens fit hæc. Deinde ꝑꝑ quid Socrates habēs hāc naturam incōicabilem, distinguitur a quolibet alio hoie, distōne subāli, & non solum accidētali. Cum. n. sortes sit hæc suba, & reponatur in p̄nto subæ sicut ens ꝑ se nō specificæ sed numeraliter sumptum, quærendū est ꝑꝑ quid sortes ut hæc suba, est ut antecedens saltem natura oē suū accidens distinguatur a quolibet alio subal'r. Non pōt aūt dici ꝙ hoc distinctiuum sit q̄titas, qm̄ cum sit accidens posterior est suba sortis. Nec pōt dici ꝙ sit suba sortis cum quātitate qm̄ ex his duobus non fit unum nisi ꝑ accidens. Supponit aūt indiuiduum esse unum ꝑ se, & hæc consideratio erit realis. Quantum aūt ad considerationem logicam, quærendū est, ꝑꝑ quid contrahitur spēs ad indiuiduum ut reponitur ī p̄nto, ita ꝙ principium contractiuum dicat totam naturam indiuidui, & de eo prædicetur in recto.

Quantum ad opinionem. b. Tho. quatuor agenda sunt. Primo ꝓponetur intentio sua. Secundo declarabitur. Tertio probabitur. Quarto soluetur quædam dubia.

Circa primum aduerte ꝙ. b. Tho. considerans duo conuenire indiuiduo materiali. s. incōicabilitatē oppositā cōicabilitati qua cōicatur supius inferiori, & distōnem a quolibet alio posuit materiam & q̄titatem esse ꝑncipium indiuiduationis ut hēat incōicabilitatem ex materia, & distōnem ex quantitate. Inuenimus aūt in dictis eius aliquando ꝙ mā ut stat sub dimensionibus signatis est ꝑncipium indiuiduatiōis

ut patet in expóne illius tex. 12. in. 5. metaphy. unum uero numero sunt &c. Aliquando q materia in ordine ad hanc uel illam quantitatem ut patet in trac. de pncipio indiuidua tionis. Aliquãdo q materia ut sub certis dimensionibus cõsideratur. In oibus aũt his dictis, non intendit aliud, nisi exponere quid intelligat p materiam signatam, unde dicit in lib. de ente & essentia. Materia non qõlibet accepta est pn cipium indiuiduationis, sed solum materia signata, & dico mãm signatam quæ sub certis dimensionibus consideraĩ.

Circa secundum aduerte q in declarãdo põnem. b. Tho. non concordant Thomistæ, nam licet p materiam signatã oẽs apphendant materiam & quantitatem, nõ tamen eodẽ mõ. Qm aliqui dũt, q p mãm signatam. b. Tho. intẽdit ma teriam cum quantitate, quasi unum aggregatum. Sed hoc non põt esse, q̃ entis & unius p se, non est assignandũ prin cipium qd sit unum p accidens sed aggregatum ex materia & quantitate est unum p accidens cum sint res diuersorum gñum & pntorum ergo &c. Alii dicunt, q materia signata importat materiam actu stantem sub quãtitate, ita q opor tet materiam iam hẽre quantitatem si debet esse pncipium distinctiuum indiuidui a quolibet alio. Distõ. n. numeralis in his materialibus pmo & p se fit p quãtitatem. Sed nec istud est uerum. Qm in uia. b. Tho. in qua tenemus nullum accidens pcedere formam in materia sequitur q in pmo instan ti in quo sortes per gñonem habet pmum sui esse, terminat gñonem ut compositum singulare in gñe subæ, & tamen in illo pori nulla quantitas actu est in materia, nam quantitas p forma corrumpenda in illo pori non est eo q forma cor rumpenda tunc habet pmum sui non esse. Ad cuius definitionem & quantitas sua, & alia sua accidentia desinunt esse silr quantitas p forma introducenda tunc nõ est eo q subse quitur formam subalẽ ergo in illo pori nulla quantitas actu est in materia. & tamen in illo pori terminatur gño pcise ut subalis, cuius terminus est suba singularis eo q actiões sunt singularium ex. 1. metaph. ergo singulare materiale est sin gulare ante oẽm quantitatem receptam & pmanentem in

materia, non est ergo necesse, q̄ mā signata includat actu quantitatem. Alii dn̄t q̄ materia signata dicit materiam cū potentia receptiua ita huius quantitatis q̄ non alterius quae quidem potentia &ordo determinatur sibi ab agente parti culari. disponente materiam ad talem uel talem formam, exigentem tantam uel tantam quantitatem in materia pro sui dispōne conseruatiua & sic ly signata non addit aliquid reale sup materiam in recto sed ordinem ad talem quantita tem sicut potentiae materiae, non addit aliquid sup materiā distinctum realr̄, sed tm̄ ordinem uel respectum ad talē uel talem formam. Qui respectus nō distinguitur realr̄ a mā ut dicemus agentes de relatione & fundamento. Sic dico in ꝓposito. & materiam signatam sic intellectam dicunt esse ꝑn cipium indiuidui, qm̄ si indiuiduum diffiniretur poneretur ī eius diffōne materia ut receptiua huius quantitatis & nō al terius. & hic sensus meo iudicio uerior est eo q̄ ante oē acci dens assignari pōt ꝑncipium distinctiuum indiuidui ut sub- stantia est & per hunc sensum soluentur multa argumenta aduersantium ut patebit infra.

Circa tertium aduerte q̄ pō sic declarata pōt sic ꝓbari. Materiae signatae. i. ut habet potentiam ad hanc quantitatē & non ad aliam repugnat ꝑmo cōicari, pluribus ergo ex se ꝑmo incōicabilis est. Sed qd̄ est ex se ꝑmo tale est cā & ꝑn- cipium q̄ aliqd̄ aliud sit tale in quo reperitur. Sed materia signata est in quolibet indiuiduo cui conuenit esse incōicabi le, ergo ꝑ materiam signatam ut ꝑ ꝑncipium intrinsecum indiuiduum est incōicabile & ꝑ consequens indiuiduum est indiuiduum. Qd̄ materiae signatae. i. ut respicit hanc quanti- tatem repugnet cōicari ꝓbatur. qm̄ ut sic, sic ꝓpria huius ī- diuidui, & exit rōnem materiae cōis. Proprio aūt condistin cto contra cōe repugnat cōicari sicut huic albedini. Qd̄ aūt haec incōicabilitas conueniat ex ꝑmo ꝓbatur. Qm̄ quocūq; alio circūscripto ab īdiuiduo materiali adhuc remanet suba. incōicabilis. Si aūt auferaī materia signata loquendo realr̄ & non logicae non pōt assignari rō, quare indiuiduum fiat incōicabile nam ex forma non habet, qm̄ formae sm̄ se cō-

petit cõicabilitas, ex materia ſm ſe non habet, qm̃ materia ſm ſe cõis eſt oĩ indiuiduo materiali, ex nullo aũt cõi reddi tur res incõicabilis, ex q̃titate & aliis accidentibus nõ habet qm̃ ut diximus ſupra ſaltem natura ſubſequuntur ſubſtantiam indiuidui, ergo hoc ſolum habet ex materia ſignata & per conſequens ei primo repugnat communicari.

Sed dices, ꝙ hæc rõ non ꝓbat totale ꝑncipium indiuidui ſolum. n. ꝓbat ꝑncipium incõicabilitatis uel indiſtõnis in ſe ipſo. Sed ultra hoc requiritur ꝙ asſignetur principium diſtinctionis a quolibet alio.

Reſpondetur. Mã ut ſignata eſt ꝑncipiũ ſufficiẽs utriuſq; ex hoc. n. ꝙ ponitur capax tm̃ huius q̃titatis fit incõicabilis & indiſtincta ex hoc aũt ꝙ p agens diſponens reſpicit talem q̃titatem & non aliam ſignatur diſtõ a quacunq; alia mã re ſpiciente q̃cunq; aliam quantitatem & p talem diſtõnem ſi gnatam in materia diſtinguitur indiuiduũ a quocũq; alio.

Circa quartum aduerte ꝙ contra ꝑdicta quædam inſurgunt dubia & ꝑmo cõtra dicta ĩmediate & arguitur ſic cum hæc ſignatio in mã ſm te cauſet ꝑut mã reſpicit hanc quãti tatem, quæro aut hæc quantitas ſupponitur eſſe actu in mã aut non, ſi ſic oppoſitum dictum eſt ſupra ſi non, ergo effectus ꝑcedit cãm. Hæc. n. ſignatio ponitur in illo priori & tñ ſm te non ponitur quantitas quæ eſt eius cauſa.

Ad hoc rñdens quidam Thomiſta dicit ꝙ in illo ꝑori ĩdi uiduum non eſt diſtinctum a quolibet alio diſtõne numerali ſed tranſcendenti & intendit p diſtõnem numeralem diſtõnem quantitatiuam & p tranſcẽdentem diſtõnem eſſentialem. Sed contra ſm uiam Thomiſti. in quolibet mãli ponitur unitas tranſcendens & unitas numeralis, ſed in illo ꝑo ri hoc indiuiduum puta ſortes eſt quid materiale componit . n. ex materia & forma ergo &c. Præterea, materia ĩ ſe nullam habet diſtõnem, cum ſit pura potentia & actus eſt qui diſtinguit, ſi ergo materia A debet diſtingui a mã B, hoc erit uel p formam, uel p quantitatem non p formam, quoniam forma ꝑticularis non recipitur niſi in materia diſtincta, alr̃ oẽm aut nullam materiam informaret ergo diſtinguitur p

quantitatem & p consequẽs indiuiduum in quo est materia distincta distinguitur ab aliis, distõne non solum transcendẽti, sed ẽt numerali. Praterea non esset maior distõ in illo pori, inter sortem & hunc lapidem quã inter duo entia immaterialia in quibus apud Thomistas est sola distõ transcẽdẽs. & numerus transcendens, qđ tamen ẽ falsum ex se. Et ꝑpea teneo, ꝙ in illo pori est distõ quantitatiua indiuiduo materiali comparato ad quodcũq3 aliud indiuiduum. & cum arguitur, ꝙ in illo pori quantitas non est ergo non põt cãre illam distõnem. Dico ꝙ in illo pori quantitas non est in gñe cãæ materialis. quoniam nondum est inhesiuæ in indiuiduo sed ut sic non est cã signationis mãæ, imo ecõuerso mã signata est cã materialis quantitatis eo ꝙ est receptiua eius.
Dico aũt ꝙ in illo pori quantitas est in gñe cãæ formalis & ut sic est cã signationis materiæ, & est por materia signata, sicut patet in sili de forma subali receptibili i materia ut est in potentia ad ipsam forma. n. in gñe cãæ materialis est posterior quã potentia materiæ pus. n. saltem natura, materia habet potentiam receptiuam formæ quã recipiat forma in gñe tamen cãæ formalis, forma est por quã potentia mãæ eo ꝙ talis potentia est in materia in ordine ad formam. ergo ut sic forma est por. Sic in ꝓposito. Quia talis signatio nõ esset in materia si non respiceret hanc quantitatem & non aliam, iõ ut sic hæc quantitas est por. Si aũt inferas si ut sic est prior, ergo hæc quantitas in illo priori est simplr & cum non sit extra materiam, ergo est in materia negatur ꝯñtia. quoniam tu transis a cã formali ad cãm materialem.

Sed iterum instatur. quoniã effectus in actu, requirit cãm in actu signatio materiæ in illo priori est actu in materia & est effectus causatus a quantitate. ergo in illo priori quantitas est quod est contra te.

Ad hoc dico ꝙ sufficit effectum in actu, hẽre cãm formalem existentem non in se sed in radice sua, nam illa quantitas & si non sit actu in se est tñ in materia ut in radice, put sit capax huius quantitatis & non alterius actione agẽtis & tu aduerte ꝙ illa quantitas existens ut in radice in materia

non debet dici forma talis signationis, sed rō formalis, sine qua non esset talis signatio & iō concesso ꝙ sit necesse oēm ueræ formam esse actu si effectus eius est actu non tamē id a quo sumitur rō formalis, necesse est esse actu, sicut patet in potentiis actiuis quarum rōnes formales sumuntur ab actibus, ut declaratum est in. 2. de aīa & tamen sunt priores saltem natura suis actibus.

Sed iterum est dubium contra pdicta. Dictum est.n.ꝙ p materiam signatam intelligitur materia cum potentia receptiua huius quātitatis nam ex hoc sequitur materiam signatam dicere aggregatum ex suba & accidente cuius contrarium dictum est supra. Contra pbatur, quoniam potētia ad hanc quantitatem est in eodem pnto cum quantitate nam ex. 12. li. metaphy. potentia ad rem alicuius pnti est in eodem pnto & dicit Cōmenta. in. 3. physi. potentia ad unum quodqꝫ pntum est in illo gñe pnti quod est actu. Sed quantitas est in pnto accñtis. ergo & potentia receptiua quantitatis, cum ergo materia sit suba & potentia receptiua quātitatis sit accidens sequitur ꝙ materia signata dicat aggregatum ex substantia & accidente.

Ad hoc negatur pñtia ad pbōnem dico ꝙ illa ppō potētia est in eodem gñe cum actu cuius est receptiua non est uera nisi respectu illius actus, quem primo & p se respicit non aūt quem secundario respicit alr sequeretur ꝙ aīa ut receptiua suarum potentiarum quæ comparātur ad aīam sicut actus ad potentiā esset in pnto qualitatis sicut potentiæ suæ. Dico igit ꝙ potentia materiæ qua est receptiua huius quātitatis est sba & est idem re cum materia. quoniam pmo & p se respicit formam hanc uel illam subalem sed quia non pōt recipe talem formam nisi sit receptiua talis quantitatis iō secundario respicit hāc uel illam quantitatem. Sed ut diximus pp actum secundario respectum non est necesse potentiam esse in eodem gñe cum tali actu & si hanc distōnem de actu pmo & secundario respectu considerasset. Tho. Caetanus. Sup pmam partem. b. Tho. q. 29. art. 2. non retractasset id quod dixerat de materia signata in suo commento super li-

brum de ente & entia cap. 2.

Hæc dicta sint de pncipio indiuidui ad mentem. b. Tho. ſm conſiderationem realem, nunc aũt quid dicendũ ſit ſm conſiderationem logicam inueſtigandum eſt. Aduerte igit ꝙ pncipium indiuidui ſm conſiderationem logicā eſt illud p qd indiuiduum ut eſt unũ numero reponitur in pnto ſub ſpē ſpāliſſima. Illud aũt eſt gradus indiuidualis a quo ſumit dña indiuidualis, contrahens ſpēm ad indiuiduum. Imaginandum eſt. n. ꝙ ſicut gradus ſpecificus a quo ſumitur dña ſpecifica cōtrahit genus ad ſpēm, ſic gradus indiuidualis cōtrahit ſpēm ad indiuiduum. Qui gradus differt a materia ſignata, quoniam illa eſt pars indiuidui iſtæ aũt gradus, dicit totam ſbam indiuidui a quo gradu ſumitur dña indiuidualis quæ prædicatur in recto de indiuiduo, ſicut differētia ſpecifica prædicatur in recto de ſpecie.

Sed dices ſi tu ponis differentias indiuiduales, ergo coincidis cum opinione Scoti, quod eſt contra communem opinionem Thomiſtarum.

Reſpondetur licet concedamus differentias indiuiduales tamen non conuenimus cum Scoto quantum ad principia unde ſumuntur. nam Scotus imaginatur ꝙ differentia indiuidualis ſumatur ex parte formæ, credit enim ꝙ ſicut differentia ſpecifica contrahit naturam genericam, ita differentia indiuidualis contrahit naturam ſpecificam, etiam ſi non eſſet materia ſignata, & propterea tales differentias indiuiduales ponit etiam in ſeparatis, unde tenet ꝙ in eis poſſunt eſſe plura diſtincta numero ſub eadem ſpecie, nos autem dicimus ꝙ aſſignantur ex parte materiæ ſignate, qm̃ remota mā ſignata non poſſumus aſſignare modum quo nā ſpecifica ſit plurificabilis in plura numero cum non ſit diſtinguibilis per differentias formàles, ſicut eſt diſtinguibilis nā generica unde ſicut neſciremus contrahere animal ad hominem & leonem niſi eſſent formæ partium puta anima intellectiua, & anima leonis a quibus ſumuntur differentiæ ſpecificæ, ſic neſciremus contrahere nām hominis ad hunc uel illum hominem niſi eſſent māe ſignate a quibus ſumun

tur diuersæ differentiæ indiuiduales quibus unumquodque indiuiduum cõstituitur in p̃nto sub specie sua & a quolibet alio distinguitur. est. n. nã differentiæ apud porphyrium cõ stituere & distinguere id cuius est differentia.

Quod autem s̃m considerationem logicam sit necesse po nere principium indiuidui talem differentiam indiuidualẽ sic probatur, Sortes ut est ens per se substantialiter. i. ante omne suum accidens ponitur in p̃nto subæ, qm̃ si conside ratur substantia Sortis cum accidentibus suis nõ est unum per se & per consequens ut sic non est in p̃nto ens. n. diui sum in. 10 p̃nta est ens per se, ex. 6. metaph. ergo est ne cesse ut in Sorte sit aliquod contractiuum naturæ cõmunis ad indiuiduum. Sed hoc non est quantitas cum. n. sit acci dens est posterior Sorte sumpto substantialiter. nec est mã signata, qm̃ contractiuum alicuius in linea recta p̃ntali con tenti dicit totum & prædicatur in recto sicut patet de sensi tiuo contrahente animatum ad animal & de rationali con trahente animal ad hominem. Sed materia signata cum sit pars non prædicatur in recto prædicatur autem in recto dif ferentia indiuidualis, eo q differentia totũ dicit ergo a suf ficienti diuisione necesse est ponere differentiam indiuidua lem principium indiuidui.

Sed aduerte q sicut ignoramus differentias specificas & propterea non possumus eas nominare nisi imperfecte, ita ignoramus differentias indiuiduales indiuidualiter, ideo ne scimus eas nominare nisi per hecheitates sumptas ex diuer sa signatione mãæ ut in hoc distinguatur uia nostra a uia Scoti. Hec de opinione Thomistica dicta sint.

Quantum ad opinionem Scoti, duo agenda sunt. Primo ponetur mens sua & declarabitur. Secundo ponentur for tiores rationes suæ & soluentur.

Circa primum aduerte q Scotus in. 2. sent. di. 3. q. 6. te net indiuiduum fieri indiuiduum, uel naturam specificam trahi ad indiuiduum per aliquam entitatem positiuam in cõmunicabilem simpl'r, quæ dicitur hecheitas, quam non ponit esse materiam, nec formam, nec compositum sed ẽ

modus omnium, quasi modificans ea, & est ultima realitas eorum non tamen distincta realiter ab eis. Hec est mẽs Scoti, q̃ intendo declarare aliquibus conclusionibus sicut declarant sequentes uiam Scoti.

Prima conclusio, natura specifica contrahitur ad esse individuale per aliquid positiuum, probatur, duo individua sub eadem specie cõueniunt ĩ natura speciei & differunt ab inuicem, si differunt differentiis differunt. Sed differentia ẽ aliquod positiuum tum etiam sit passio entis ex lib. 10. metaph ergo &c. Præterea negatio ut negatio non est contractiua entis realis, cum igitur indiuiduum sit illud ad quod contrahitur natura cõmunis sequitur ꝙ non potest contrahi per negationem sed per aliquod positiuum. Præterea cõstitutiuũ speciei est positiuum. s. differentia specifica, ergo constitutiuum indiuidui est aliquod positiuum probatur consequentia, unitas uumeralis maior est unitate specifica, ergo si species redditur una & indiuisibilis per aliquod positiuum multo magis indiuiduum.

Secunda conclusio. Illud positiuum constituens indiuiduum est de se hoc & indiuisibile & incõmunicabile probatur cõstituens cõmunicabile non constituit incõmunicabile, aliter constitueret sibi oppositum. Sed indiuiduum est constitutum incõmunicabile ergo positiuum constituens est incommunicabile, & per consequens est de se hoc & indiuisibile.

Tertia ꝯclusio, differentia indiuidualis in aliquibus cõuenit & in aliquibus differt a differentia specifica probatur, cõuenit quidem in hoc ꝙ sicut differentia specifica comparatur ad genus sicut actus ad potentiam eo ꝙ genus determinatur & contrahit per ipsam, sic differentia indiuidualis cõparatur ad naturam specificam ut actus ad potentiam & cõtrahit ipsam differt autem in hoc ꝙ differentia specifica nõ remouet oẽm diuisibilitatem a natura specifica licet enim remoueat diuisibilitatem in ulteriores species nõ tamẽ ipedit quin possit diuidi in plura numero, differentia autem ĩdiuidualis remouet omnem diuisibitatem, eo ꝙ constituit

hoc,cui repugnat diuidi in plura. Item conueniunt in hoc ꝙ ſicut differentia ſpecifica ſumitur a forma uel realitate formæ,ſic & differentia indiuidualis. Sed differunt in hoc, qm̃ differentia ſpecifica aliquando ſumitur a forma diſtincta realiter a forma a qua ſumitur genus ut rationale ſumitur ab anima intellectiua & corpus ut genus a corporeitate quæ ſm̃ Scotum ſunt formæ diſtinctæ etiam in eodem compoſito, aliquando autem ſumitur ab eadem forma a qua ſumitur genus,ſed ab alia & alia realitate formæ[eiuſdem uel alio & alio conceptu formali ſicut ſuppoſito ꝙ anima intellectiua non diſtinguatur in homine ab anima ſenſitiua,ab eadem ut dat eſſe ſenſitiuum ſumitur genus animal ab eadem ut dat eſſe intellectiuum rationale dr̃ia, dr̃ia autem indiuidualis,ſemper ſumitur ab ultima realitate formæ & habet conceptum ſimpl'r ſimplicem & eſt pmo diuerſa ab omni alia differentia.

Item differunt in hoc ꝙ differentia ſpecifica eſt de eſſe quidditatiuo & de ratione ac intellectu formali ipſius ſpeciei, & ideo dicitur forma,differentia autem indiuidualis non eſt de eſſe quidditatiuo nec de intellectu ſpeciei poteſt enim homo ut homo intelligi,ſine omni differentia indiuiduali,ſicut poteſt intelligi genus ſine differentiis ſpecificis, unde differentia indiuidualis,reſpectu ſpeciei dicitur materia,quia eſt extra rõnem ſpeciei & de hac mã intelligit pħs in.5.metaph.tex.12.cum dicit,unum numero ſunt quorũ eſt materia una numero.

Hæc fuit imaginatio Scoti de principio indiuidui, quæ potius eſt narratiua,quã probatiua,qm̃ hæc declaratio ſupponit illas differentias indiuiduales ſumptas ab ultima realitate formæ, quod Thomiſta negat ut diximus declarantes mentem.b.Tho.

Circa ſecundum aduerte ꝙ Scotus format aliquas rationes pro poſitione differentiarum indiuidualium quas ponit principia indiuiduorum, & format aliquas rationes ad deſtruendum poſitionem.b.Tho.quibus conatur probare ꝙ materia cum quantitate non eſt principium indiuidui. Pro

positione differentiarum indiuidualium formantur duæ rationes.

Prima ratio. Ad differentiam indiuidualem sequitur primo unitas numeralis ergo est primum princip. unitatis numeralis & per consequens indiuidui, contra est de se manifesta antecedens probatur unitas numeralis nõ sequitur ad quidditatem qm̃ de se non est hæc, nec ad differentiam specificam, qm̃ non est princi. nisi unitatis specificæ quæ est minor unitate numerali nec ad aliquod accidens etiam si illud sit hæc determinata quantitas, qm̃ sicut entitas sub͠alis indiuidui, præcedit nã omne suum accidens sic unitas substantialis numeralis ergo &c.

Respondetur nego antecedens, ad probationem dico q̃ diuisio est insufficiens. non enim est propter aliquam ex causis assignatis, sed propter materiam signatam quæ ut diximus supra est primum principium constitutiuum indiuidui materialis & distinctiuum eiusdem quolibet alio.

Secunda ratio, duo indiuidua proprie differunt ergo eorum differentia reducenda est ad aliqua primo diuersa. Sed hæc non possunt esse nisi suæ hecheitates, ergo sunt principia quibus constituuntur & differunt indiuidua. Quod autẽ primo diuersa non possint esse alia quam suæ hecheitates probatur, non est natura specifica, quoniam in illa conueniunt non est materia prima in hoc & in illo, quoniam illa est eiusdem rationis in utroq; non est quantitas in hoc & ĩ illo, quoniam si iste duæ quantitates essent primo diuerse, aut seipsis, & hoc non quia distinguerentur specie, aut sitibus & hoc non quia uel situ quod est p̃ntum, & hoc non q̃a consequitur quantitatem, sicut relatiuum consequitur absolutum, uel situ qui est differentia quantitatis. & hoc non q̃a illi situs aut distinguuntur seipsis aut aliquo alio, non seipsis quia ex seipsis non sunt hi, si aliquo alio, quæro de illo alio & sic in infinitum.

Respondetur q̃ duo indiuidua differunt numeraliter p̃ suas quantitates ut per principia prima distinctiua, quantitates autem differunt suis sitibus p̃ut situs dicit ordinẽ par

tium in toto, situs autem differunt ordinibus partium, ordines autem distinguuntur seipsis, eo ꝙ de rõne ordinis est distinctio & hic est status.

Contra autem uiam. b. Tho. de principio indiuiduationis Scotus & sequentes ipsum multipliciter argnunt & qm̃ ut in pluribus eorum argumenta concludunt ꝙ nec materia est principium indiuiduationis nec quantitas quod cõcedimus sumendo materiam præcisæ & quantitatem præcise, ideo talia argumenta transeant non enim militant contra nos qui tenemus non materiam præcisæ sed materiam ut respicit hanc quãtitatem modo quo supra declarauimus quam solemus nominare materiam signatam esse hmõi ꝑncipium. Tu tamen si uis uidere & Scoti & Aureoli & Durãdi argumenta quibus suadent sibi impugnare mentem. b. Tho. quamuis nec sensum attingant, lege in Capræolo in 2. lib. dis. 3. q. 1. contra secundam conclusionem, & quoniã non assumpsi onus recitandi sed resoluendi q̃ resolutionem pro hac materia arbitror sufficienter contineri in prædictis ideo pertransco.

Sed tu aduerte adhuc unum remanere dubium, quod cõsurgit ex dictis. b. Tho. in quibus uidetur repugnantia. Nã quoniam. b. Tho. concedit quantitatem esse principium ĩdiuidui eo modo quo supra exposuimus, quæritur utrum ipse intelligat de quantitate interminata uel terminata. Nõ primo, quoniam in hoc aduersatur Commenta. nolens concedere aliquam qnantitatem procedere formam in materia. Non secundo, quia sequitur ꝙ Sortes puer, & Sortes uir non sit idem indiuiduum nam quantitas terminata puta cubitalis quæ est in Sorte puero, non remanet in Sorte uiro, fit enim bicubita, uariato autem principio formali indiuidui uariatur ipsum indiuiduum. Videtur ergo quod in uia b. Tho. non possit sustineri, quantitatem ullo modo esse ꝑncipium indiuidui.

Respondetur. Quantitas terminata, potest sumi dupliciter primo pro quantitate que est sub certo termino nec potest fieri maior aut minor per rarefactionem uel condensa

tionem, ſicut eſt quantitas cœli, ſecundo pro quantitate ut eſt ſub certo gradu uel termino poteſt tamen fieri maior aut minor, ut quantitas bicubita huius aquæ. Quantitas in terminata poteſt dici tripliciter primo quia ſit actu infinita ſecundo quia nullius ſit certi termini licet non ſit actu infini ta, puta quia non eſt cubitalis nec bicubitalis, nec ab aliquo alio numero poteſt denominari, tertio quia licet ſit ſemp in rerum natura ſub aliquo termino. tamen conſideratur ut non ſub hoc uel illo termino, ſed ſm quandam latitudinem. ut declarabitur, ex his dico ad argumentum quod quantitas interminata non primo nec ſecundo ſed tertio ſenſu ẽ principium indiuidui nam eſt imaginandum, quod licet quan titas qua redditur materia Sortis diuiſa a quacunque alia materia ſit ſemper ſub certo termino quia in principio eſt puta unius digiti. deinde unius palmi deinde unius cubiti &c. tota tamen hæc quantitas conſiderata ſm totam lati tudinem, quæ eſt inter maximum & minimum ſub quibus poteſt ſeruari natura talis ſpeciei in tali indiuiduo eſt principium indiuidui. Dico inſuper quod quantitas terminata ut opponitur interminatæ primo & ſecundo modo eſt princi pium indiuidui eo quod omnium naturalium eſt terminata magnitudo, ex his concordantur dicta. b. Tho. Quando di cit ſuper Boetium de tri. quod quantitas terminata non eſt pn cip. indiuidui accipit teminatam ut opponitur interminatæ in. 3. ſenſu nam quantitas ſic terminata eſt quæ eſt ſub certo termino & conſideratur præciſæ ut eſt ſub tali termino & uerum eſt quod ut ſic non eſt princi. indiuidui quoniam cum illa uarietur & accipiat alium terminum non remane ret idem indiuiduum. Quando autem dicit in opuſculo de principio indiuiduationis quod quantitas terminata eſt princ. indiuidui, accipit terminatam ut opponitur interminatæ pmo & 2. ſenſu & ſpecialiter ut contradicit Comment. non enim. b. Tho. concedit dimenſiones interminatas, ut præce dunt formam & ideo cum neget eas, negat etiam in eodẽ ſenſu quod ſint princ. indiuidui, patet ergo quomodo poteſt ſaluari in uia. b. Tho. quod quantitas terminata & intermina-

ta sunt principia indiuidui. Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Questio.16. si prædicamenta distinguuntur ſm diuersos modos prædicandi.

Et dicuntur entia per se quæcunq; significat figuræ prædicamentorum sunt enim secundum numerum eorum quæ dicuntur. Tex. 14.

IN HAC quæstiōe aduerte q̃ tres inuenio opiniones. Prima est Scotistarū ut patet in Ant. and in. 5. metaph. q.7. qui tenet q̃ nō distinguuntur per diuersos modos prædicādi, sed per diuersos modos essendi non quidem distinctos realiter sed ex natura rei, cuius probationes soluā infra. Secunda est Heruei, qui in quolibet. 1. q. 9. innuit qd' pñta non necessario distinguuntur realiter, sed per operationem intellectus speculatiui possibilis quæ operatio est intellectio, unde per diuersos modos intelligendi eandem rem formari possunt diuersa pñta sicut dicemus infra de relatione & fundamento, non autem concedit quod distinguantur per diuersos modos essendi, immo contra hoc arguit in quolibet. 2. q. 7. cuius argumēta adducemus infra & soluemus. Tertia opinio est. b. tho. qui tenet q̃ distinguū tur per diuersos modos prædicandi & intelligendi & essendi. Circa igitur mentem. b. Tho. immorantes tria agemus. Primo præponentur quædam distinctiones. Secundo quædam conclusiones responsiue. Tertio soluemus argumenta Ant. And. & Heruei.

Quantum ad primum aduerte quatuor distinctiones in hoc proposito.

Prima pñtum sumitur tripliciter, primo pro intentione quæ dicit pñtalitas quæ est ordo uel relatio inter genera & species ſm diuersum modum p̃ndi ſm sub & supra & hoc modo non intendimus hic loqui de pñto, quoniam ut sic est secunda intentio, & est de mera consideratione logici, secundo sumitur pro rebus pñtalibus ut res sunt ut substantia quantitas qualitas &c. nec sic etiam loquimur quia ut

sic

sic non sunt p̄nta formalr̄ sed entitates. 3. sumitur ꝑ rebus ut stant sub intentione p̄ntalitatis. & sic intendimus loq; hic puta ꝑ re quæ est sub a ut fundat intentionem gn̄alissimi & subalterni & sp̄alissimi & hoc. 3. mō est complectēs ens reale & ens rōnis nam. 1. mō est ens rōnis, secundo mō est ens reale, tertio modo est complectens utrunq;.

Secnnda modi p̄ndi sunt in duplici dr̄ia. Quidam sunt cōstituti siue excogitati ꝑ opus intellectus discursiui non fundati in aliquo reali corrn̄dente & dn̄r excogitati uel ficticii ut chimera est aīal, Saturnus est Deus. Quidam sunt fundati sup rem diuersimode corrn̄dentem ex sui nā istis modis p̄ndi ut esse p̄n. & esse finem p̄dicatur de puncto eo q super naturam puncti, uterq; modus prædicandi ueræ fundatur.

Tertia modi essendi in re sunt in duplici dr̄ia quidā sunt distincti actu sicut esse album & esse dulce in pomo sumunt .n. a distinctis qualitatibus dantibus distincta esse quidā sunt distincti non actu sed ex mō correspondendi distinctis conceptibus & hoc est, qn̄ eadem res habet quidem unum modum realem & essentialem essendi tn̄ ut cadit sub intellectu pōt fundare plures conceptus & ut fundat unum conceptū distinguitur rōne a seipsa ꝑut fundat alium conceptum & hæc fundamenta distincta rōne dicuntur distincti modi essendi, non actu sed correspondenter.

Quarta p̄ncipia distinctiua alquorum sunt duplicia. Quædam ꝓxima. Quædam ultimata & hæc sunt illa in quibus fundantur principia proxima sicut in elr̄tis principia distinctiua proxima sunt qualitates contrariæ ultimata aūt sunt formæ substantiales eorum.

Quantum ad secundum aduerte tres conclusiones responsiuas.

Prima, p̄nta sumpta p̄cisæ ꝑ rebus p̄ntalibus non distinguuntur nisi seipsis ꝓbatur, qm̄ sunt p̄mo diuersa in nullo .n. uniuoco conueniunt & qm̄ ꝓpō in qua unum p̄ntum negatur de alio est immediata ex primo posteriorum.

Secunda, p̄nta sumpta ꝑ rebus p̄ntalibus ut stant sub intentionibus secundis proxime & immediate distinguuntur

per modos p̄ndi fundatos super rem p̄ntalem.

Probatur quo ad p̄mam ptem nam p̄nta sumuntur formal'r a p̄tione ergo s̄m diuersas p̄tiones habent distingui unde & cathegoriæ dicuntur. Quantum ad secundam ptē ꝓbatur nam si non fundarentur sup rei nām, ita posset reponi ens ficticium & ens rōnis in p̄nto sicut ens reale qđ tamen est falsum, quoniam ex. 6. metaphy. ens diuisum in. x. genera, est ens extra animam.

Tertia, p̄nta distinguuntur resolutiue & ultimate p diuersos modos essēdi uel actu distinctos uel distinctos ex mō correspondendi ut declarauimus in. 3. distōne ꝓbatur nam modi p̄ndi fundantur sup modos intelligendi sicut. n. intelligimus sic p̄mus & enunciamus modi aūt intelligēdi fundantur sup modos essendi qm̄ conceptus fundatur in re nisi sit uanus ergo distincti modi p̄ndi & distincti conceptus nō uani fundantur sup distinctas res uel sup eandam rem diuersimode ex sui nā conceptibilem. Dixi aūt uel distinctos ex mō correspondendi qm̄ non est necesse oīa p̄nta distingui realiter, sicut declarabitur infra de relatione & fundamento. & de actione & passione.

Ex his ergo patet ꝙ non fuit mens. b. Tho. p̄nta distingui tm̄ p modos p̄ndi uel tantum p modos intelligendi uel tantum per modos essendi, sed per hæc omnia diuersa tamen ratione ut docuimus in. 2. &. 3. conclusione.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Ant. and. non penetrauit mentem & sensum. b. Tho. & iō satis leuiter arguit cōtra eum sil'r Herueus, soluemus igitur eorum argumenta.

Primo sic arguit Ant. and. modi p̄ndi sunt tātum duo. s. in quid & in quale & tantum. 4. prædicata ex. 1. thopicorū ergo tantum sex erunt prædicamenta.

Respondetur negatur antecedens sumēdo modos p̄ndi non simpl'r, sed ut fundatos sup modos essendi. Dico. n. ꝙ illi sunt. x. & non tantum. 6, unde equiuocat de modis p̄ndi nec argumentum suum tendit ad sensum nostrum de modis prædicandi distinctiuis prædicamentorum.

Secundo sequitur ꝙ in oī p̄atione de. 3. adiacente sit nu-

gatio nam cum dr̄ hō est suba p copulam intelligitur esse & ly substātia dicit esse nam ſm te modos p̄dicandi substantiā de hoie, fundatur in modo essendi substātiá ergo bis dr̄ eē.

Respondetur esse signatum p copulam est ens rōnis ut declarabitur in lib. 6. quādo loquemur de ente uero esse aūt uel modus essendi in quo fundatur prædicatum est ens reale. & ideo non committitur nugatio.

Tertio res p̄mæ intentionis non distinguuntur p res secundæ intentionis sed p̄nta sunt res p̄mæ intentionis & modi p̄ndi ac modi essendi sunt res secundæ intentionis nā esse q̄dam compōnem significat quam non est intelligere sine extremis ex. 1. perier. sed illa compō cātur ab intellectu ergo & esse qđ autem causatur ab intellectu, est ens secundæ intentionis, ergo &c.

Respondetur nego q̄ illi modi essendi sint, ens secundæ intentionis. Ad p̄bōnem nego q̄ esse in quo fundantur p̄ta de p̄ma suba significet compōnem factam ab intellectu & ad dictum p̄bi in. 1. perier. dico q̄ non loquitur nisi de esse signato per copulam uerbalem qđ est ens rōnis. qđ nō est intelligere sine extremis quoniam cum sit ens ue℞ cōsistit ī compōne uel diuisione quæ nō p̄nt intelligi sine extremis.

Quarto sequitur q̄ in oī p̄nto sunt duo p̄nta, nā in quolibet p̄nto sunt duo modi p̄ndi. s. abstractiuæ ut albedo ē color & concretiuæ ut sortes est coloratus, ergo &c.

Respondetur p̄nta non distinguuntur per quoscūq; modos p̄ndi sed p modos p̄ndi de prima suba nego aūt q̄ res alicuius p̄dicamenti, p̄dicetur de prima substantia in abstracto. Hæc enim est falsa. Sortes est albedo.

Quinto sequitur ex responsione ad quartum q̄ accidentia sumpta in concreto sint p̄dicamenta puta quātum & nō quantitas sic. n. p̄dicantur de p̄ma suba. & tamen hoc est falsum & est contra Auic. in. 3. suæ metaphy. c. 2. ubi p̄bat q̄ si aliqđ est genus est inquantum p̄dicatur in quid ergo si q̄titas siue qualitas est genus est inquantum p̄dicatur in abstracto & in quid de suis inferioribus & non inquantum prædicatur in concreto de prima substantia.

Respondetur in p̄dicamento sunt duo primo est modus p̄dicandi de p̄ma sub̄a secundo est modus p̄dicandi de suis inferioribus nam qualitas p̄dicatur de sorte & de hītu & de nāli potentia &c. A mō p̄mo sumitur rō distincti p̄dicamenti, nisi.n. alio mō p̄dicaretur qualitas de prima suba alio mō q̄titas alio mō relatio non posset assignari rō quare sint distincta p̄dicamenta. A mō secundo sumitur ip̄m p̄dicamētū intrinsecæ, nam si in qualitate non esset assignare gn̄alissimum subalternum & sp̄alissimum non esset p̄dicamentū. Dico ergo ad argumentum ꝙ consequentia est falsa ad ꝓbōnem dico ꝙ non est necesse ꝙ eo mō sint p̄dicamēta, quæ p̄dicantur de substantia p̄ma, sed ꝙ a tali p̄dicatione sumat rō distincti p̄dicamenti est aūt p̄dicamentum ut in tali natura fundatur gn̄alissimum subalternum & sp̄alissimū & sic patet ꝙ opinio nostra non est contra Auic. imo saluamꝰ eū.

Sexto si distinguuntur ꝑ diuersos modos p̄dicandi aut illi modi sufficiunt ad cāndam distōnem p̄dicamentorum aut ultra illos requiritur diuersitas rerum a quibus illi modi sumuntur non p̄mum, quoniam magis distinguerentur hō & asinus cū distinguant realr̄, q̄ duo p̄dicamenta quæ ſm te nō necessario distinguuntur realr̄ sed ꝑ solos modos p̄dicādi nō ſm quoniam sequitur ꝙ distō p̄dicamentorum ſm diuersos modos p̄dicandi non erit p̄ma, qđ est contra te & hæc consequentia ꝓbatur quoniā res quæ p̄dicatur est p̄or q̄ modꝰ p̄dicandi, ergo aliquid distinguit p̄nta, p̄usquā modus p̄ndi.

Respondetur diuisio est insufficiens, quoniam non sufficit p̄cisa distō ſm modos p̄dicandi, sumptos absolute, nec requiritur de necessitate diuersitas in rebus in quibus fundantur distincta p̄dicamenta sed requiritur distō ſm modos p̄dicandi sumptus a modis essendi, qui modi sint distincti aut actu aut correspondenter sicut iam declarauimus, unde argumentum suum non tangit nos, sed dices saltem sequitur ꝙ sortes & asinus magis distinguantur quā aliqua duo p̄dicamenta. Rn̄. conceditur quo ad distōnem realem non autē quo ad formalem, quę est maxima inter p̄dicamenta cuius signum est ꝙ quando negatur p̄dicamentum a p̄dicamēto,

est ꝓpõ imediata ex.1.poste.non aũt quando negatur spẽs & spẽ qm̃ conueniunt in gñe,nec qñ negatur genus subalternum ab alio gñe qm̃ conueniunt in gñalissimo, sed dices ergo distõ entis ꝑ se in.x.ꝑdicamenta non erit distõ in entia diuersa realr̃,qđ uĩ esse contra pħm.in.6.metaphysicæ. Respondetur dicemus infra de hoc,quando quæremus qũo distinguunt sex ultima ꝑdicamenta a.4.ꝑmis & qũo ĩter se.

Et qm̃ Anto.and.ultimo ꝓbat ꝙ distinguuntur ꝑ diuersos modos essendi.Qđ &.b.Tho. concedit in qõnibus de ueritate.q.1.art.1. qđ sic debet intelligi,sicut diximus supra, s.non,imediate & formalr̃,sed ultimate siue resolutiue, eo ꝙ modi ꝑdicandi reducuntur ad modos intelligendi & modi intelligendi ad modos essendi,iõ argm̃ illud non est a nobis soluendum licet deducat ad ꝓbandum ꝙ ꝑmo & imediate distinguuntur ꝑ modos essendi hoc quidem negamus & concedimus in sensu prædicto.s.ultimate & resolutiue.

Herueus aũt in quolibe.secundo in.q.7.arguit quatuor mediis ꝙ non distinguuntur per diuersos modos essendi.

Primo quæro aut in rõne istorum modorum includitur ens cõe aut nõ si sic,ꝯtra, ꝯtractũ non est de rõne contrahẽtis alr̃ genus esset de rõne dr̃iæ cuius oppositum tenet pħs ĩ 3.metaphy.si non ergo isti modi sunt diuersi ab ente cõi. ergo sunt non ens, ergo prædicamenta distinguuntur ꝑ non ens quod est absurdum.

Rñdetur,dico ꝙ includitur & cum ꝓbatur ꝙ non dico ꝙ illa ꝓpõ contractum non est de rõne contrahentis non est uera,nisi in dr̃iis ꝓprie dictis quales non sunt isti modi,& iã determinauimus in lib.4.q.5.ꝙ ens ingreditur rõnem cuiuscunqꝫ conceptibilis,dico ergo ꝙ ad hoc ꝙ isti modi contrahant ens,sufficit ꝙ dicant aliquid formalr̃ qđ non explicatur ꝑ conceptum entis cõis,sicut ẽt diximus in lib.4.loquentes de transcendentibus.

Secũdo qñ dr̃ suba est ens ꝑ se quæro ly ꝑ se aut tenetur positiuæ,aut negatiuæ non positiuæ.quoniam dicere ꝙ hoc sit ens ꝑ se positiuæ,idem est ac si diceretur ꝙ est cã sui ipsius qđ est impõle in quolibet gñe cãæ non negatiuæ quia

ens contraheretur ad substantiam per aliquod negatiuũ & sic tale esset de rõne substantiæ, quod est falsum.

Rñdetur. põt teneri positiuæ & negatiuæ & qñ ꝓbatur ꝙ non positiuæ, dico ꝙ ly ꝑ se non dicit cãlitatem sed modũ ꝓprium essendi subæ, quo distinguitur ab accñte nam esse ens ꝑ se & esse ens in alio sunt modi oppositi, & qñ ꝓbaĩ ꝙ non tenetur negatiuæ, dico ꝙ non inconuenit aliqđ negati uũ esse de rõne subæ ut cadit sub nřo intellrũ nã pma gña & simplicia sicut & abstracta ꝑ negõnem apphendimus.

Tertio qñ dr, accñs est ens in alio ly in alio dicit hitudinẽ quæro de illa hitudine aut dicit relationẽ realem aut rlõnẽ rõnis, non rõnis, quia ens rõnis non contrahit ens reale nec est de rõne eius, non realem quia aut contrahit ens absolutum aut relatum, non relatum quia nihil seipm cõtrahit nõ absolutum quia cum rlõ & absolutum ad diuersa gña ꝑtineant, unum genus non contrahit alteꝝ genus, ergo &c.

Rñdetur illa hitudo est realis non quidem ad sed in & dico ꝙ contrahit ens reale cõe ut abstrahit ab absoluto & relatiuo, & qñ dicit ꝙ rlõ & absolutum ad diuersa gña spectãt non est uerum nisi de rlõne & absoluto pdicamentali hitudo aũt designata ꝑ ly in alio, est relatio transcendens, ideo argumentum non sequitur.

Quarto, isti modi essendi, aut sunt de intranea formalitate contentorum, aut nõ si sic ergo esse in alio est ita de rõne formali q̃titatis, sicut rõnale de rõne hoĩs sed hoc ẽ falsum ut patet in sacr̃o si non ergo non essential'r contrahunt eos ad prædicamenta, nec essentialiter distinguunt ea.

Rñdetur, loquendo metaphy. seclusa uia fidei apud pb̃m esse in alio actu & non solum aptitudine est inseparabile a q̃titate ita ꝙ non põt dari q̃titas actu, nisi actu sit in alio, vñ isti modi essential'r distinguunt & contrahũt ens, sed de hac inherentia. qõ fiet in lib. 7. Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Quæstio. 17. quæ substantia sit genus generalissimũ & quæ sit ratio sua.

Dicuntur autem hæc omnia substantia quia nõ de subiecto dicuntur. Textu. 15.

CIRCA hanc qõnem aduerte ꝙ apud pħm in pdicamentis.& in hoc.5.lib.nõ est expſſius modus subſtãtiæ,quo sit genus gñalissimum.nam subſtãtia diuisa in pntis p pmam & secundam non est gñalissimum genus est.n.ut sic diuisa dicta a subſtare qđ quidem pmo & pncipalr conuenit substantiæ pmæ.secundæ aũt conuenit p primam in qua est,ergo subſtãtia ut sic diuisa est quid analogũ & p ↄñs nõ est gñalissimum,qm̃ oẽ genus quoddam uniuocum est ſm logicum.Præterea,oẽ gñalissimum pma diuisione diuiditur in gña subalterna quorum quodlibet vl'e est constat aũt pmam substantiam non esse quid vl'e ergo &c. sił'r inspicienti hic in.5.lib.constat ꝙ nullus modus assignatus a pħo,est genus gñalissimum.Vt igitur ppositum resoluatur primo inuestigabimus per diuisiones genus generalissimum substantiæ,secundo quæ sit sua formalis ratio.

Quantum ad primum aduerte ꝙ substantia dupl'r sumit primo p qualibet rei essentia,ẽt si sit accñs. & sic eam sumit Arist.in antepntis diffiniens uniuoca & equiuoca, secũdo sumitur p ante subsistente in se, & sustentante alia quæ sunt accidentia & in hac diuisione substantia est terminus equiuocus.ergo non est genus generalissimum.

Substantia secundo mõ dicta pma diuisione diuiditur in primam & secundam put dr̃ substantia a subſtãdo,& ut sic est quid analogum,quoniam secunda non subſtat nisi p primam in qua est secũnda diuisione diuiditur p finitam & infinitam ſm pfectionem & ẽt ut sic est quid analogum, eo ꝙ pus dr̃ de infinita quæ qm̃ continet pfectiones oĩum gñum non determinatur ad unum genus entium. Relicta infinita quæ nõ põt in plura diuidi.aduerte ꝙ finita diuiditur p corpoream & incorporeã,& sub incorporea continentur oẽs intelligentiæ pter pmam cãm sustinendo illam esse uirtutis ĩfinitæ corpea aũt diuiditur p aĩatum & inaĩatum, & aĩatũ diuiditur p sensitiuum & non sensitiuum & sensitiuum diuiditur p rõnale & irrõnale &c. Ex his diuisionibus elicio ꝙ substantia ut est genus gñalissimum est ens p se, alia sustentans diuisa p corpeam & incorpeam finite entitatis & perfe

ctionis dico finitæ entitatis. qm̄ licet incorpeam infinita nō determinetur ad aliqđ p̄dicamentum pp vrisſimam continentia pfectionum oīum gn̄um, tn̄ ſi daretur ſubſtātia corporea infinita dimenſiuæ finita tn̄ ſm entitatem adhuc eſſet in p̄dicamento unde Auic. In lib. 2. ſuæ metaphy. c. 2. ſic dicit finito accn̄tale eſt corpi & concomitans. & iō ad imaginandum corpus non eſt neceſſe imaginari ip̄m finitum qui aūt imaginatur corpus infinitum nō imaginatur corpus nō corpus hæc illæ.

Quantum ad ſecundū aduerte q̄ ut ſubſtantiæ p̄dicamētum diſtinguatur a p̄dicamentis accn̄tium debet de eo formari talis rō ſubſtantia eſt ens non in ſubiecto inherenter exiſtens ineſſe participato, dico non in ſubiecto inherenter quoniam & forma ſubſtantialis eſt in mā ut in ſubiecto nō tn̄ inherenter & iō pp hoc non deſinit eſſe ſubſtantia, accn̄s aūt quia eſt in ſubiecto & inherenter, iō non eſt ſubſtantia. Dico ineſſe pticipato, ut excludatur a p̄dicamento p̄ma cā quæ eſt ens p eſſentiam & eſt ſua eſſentia, oē aūt contentū ī p̄dicamēto habet quidem eſſentiam & quidditatem, ſed nō eſt ſua eſſentia, nec ſua quidditas.

Aduerte tn̄ q̄ hæc rō non conuenit p̄mo & p ſe niſi ſubſtantiæ completæ in ſpē ſua quales ſunt intelligētiæ & ſubſtantiæ compoſitæ illis aūt quæ habent rōnem partium ſiue eſſentialium, ut formæ & māæ, ſiue ītegralium ut capiti & pedi conuenit ſecundario & ſm quid eo q̄ non ſunt in prædicamento niſi reductiuæ.

Hæc de p̄nti quæſito dicta ſint, nec maior difficultas occurrit circa p̄dicamentum ſubſtantiæ, niſi defenſare q̄ ſubſtantia incorpea infinita qualis eſt Deus Bn̄dictus non continetur in p̄dicamento ſubſtantiæ & id quidem defenſauim* ſcribentes ſup p̄mam ptem. b. Tho. In. q. 3. ar. 5. Quare ui de illic ne idem in diuerſis locis pertracta.

Quæſtio. 18. ſi plura accidentia quæ ſint eiuſdem ſpēi poſſunt eſſe ſimul in eodem.

Et quæcunq; in eadem ſubſtantia entia, dr̄iam habent. Tex. 15. Sup quem tex. dicit. b. Tho. Quintus modus diffe

rendi spē est, quando aliqua accidentia sunt in eodem subiecto & tamen differunt adinuicem eo q͛ impossibile est plura accidentia unius speciei esse in eodem subiecto.

CIRCA hanc.q.aduerte q͛ uarietas opinionum reddit ipsam difficilem nam Scotistæ tenent dictum pbi nō esse vl'iter uerum. Aliqui Thomistę ut Paulus Sōcinas in.7.lib.metap.q.4. tenet ipsum esse vl'iter uerū. Aliq alii Thomistæ ut Cap.in.2.di.3.q.2.i rñsione ad argumēta facta contra nonā conclōnē tenet q͛ in aliquo sensu cōcedi pōt duo accidentia eiusdem spēi esse simul in eodē & in aliquo nō. Vt igitur dicā q͛ videt mihi tenendum sm doctrinam.b.Tho.sic pcedam. Primo. Declarabit quæ sit mens b.Tho. in hoc quæsito. Scdo. Quæ sit mens Scotistarū & si quę rōnes eorum sunt contra mētem.b.Tho. soluent. Tertio. Quæ sit mens Ianduni, sequentis uiam Commen.

Quantum ad mentem.b.Tho. aduerte q͛ in diuersis locis uidetur diuersimode loqui nam in.5.metap. exponens textum præmissum huic quæsito, uidetur tenere absolute & sine aliqua distinctione partem negatiuam & in.1.parte q.85.arti.4.tenet absolute, q͛ formæ eiusdem generis siue sint opposite siue non, non possunt esse simul in eodem subiecto, ergo multo minus plures formæ eiusdem speciei & distinctæ solo numero probatur consequentia quoniā maior est distinctio specifica, quam sola distinctio numeralis. Si igitur formæ distinctę specie non possunt esse simul in eodem, multo minus formæ distinctę solo numero quæ omnem distinctionem uidentur trahere a distinctione subiecti. In lib. autem de sensu & sensato exponens textum qui incipit, uel quēadmodum in rebus ipsis contingit &c. uidetur concedere q͛ plures formæ eiusdem generis sm esse intentionale possunt esse simul tam in sensu quam in intellectu ut species albi & species nigri, unde sic inquit. Corpus naturale, recipit formas sm esse naturale & materiale sm quod habent in se contrarietatem. & ideo non potest idem corpus simul recipere albedinem & nigredinem Sed sensus & intellectus recipiunt formas rerum spiritualiter & i-

materialiter ſm eſſe quoddam intentionale prout non habent contrarietatem, unde ſenſus & intellectus ſimul pōt recipere ſpecies ſenſibilium contrariorum, cuius ſimile poteſt uideri in diaphano, quod in una & eadem ſui parte immutatur ab albo & nigro quia immutatio non eſt materialis ſm eſſe naturale ut dictum eſt hæc ille ex quibus patet ꝙ uidetur eſſe contrarius his quæ dixit in prima parte ubi abſolute negat, formas eiuſdem generis ſiue oppoſitas ſiue non poſſe ſimul eſſe in eodem ſubiecto.

Vt igitur auferatur omnis apparens contrarietas ex doctrina. b. Tho. aduerte ꝙ in quæſtionibus de ueritate. q. 8. arti. 14. declarans mentem ſuam proponit hanc diſtinctionem formæ eiuſdem generis poſſunt tripliciter conſiderari. Primo ut ſunt in potentia, & ſic poſſunt ſimul eſſe quia una potentia eſt contrariorum & diuerſarum formarum unius generis. Secundo prout ſunt in actu imperfecto ut quando ſunt in fieri & ſic etiam poſſunt ſimul eſſe ut in motu dealbationis albedo eſt in eodem ut in fieri & nigredo ut in corrumpi. & ut dicit in eodem arti. in reſponſione ad octauum duæ formæ intentionales ſunt in eodem puncto medii non abſolute & perfecte ſed ut indifferente ex conſequenti in actu īperfecto. Tertio ꝓut ſunt in actu completo & perfecto ut quando albedo eſt in fine dealbationis & quādo forma intentionalis actuat perfecte ſenſū aut intellectū ut exeat in actum ſentiendi uel intelligendi & ut ſic nō poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto, quia oporteret eandem potentiam ad diuerſos actus terminari, quod eſt impoſſibile ſicut unam lineam ex una parte ad diuerſa puncta terminari. Hæc eſt determinatio. b. Tho. pro cuius noticia aduerte ꝙ ſm doctrinam. b. Tho. cauſa ſufficiens huius incompoſſibilitatis ſm actum perfectum non eſt ſola oppoſitio uel repugnantia ſm eſſe quæ reperitur in ſpeciebus colorū & ſaporum ī ſuo eſſe reali uel diuerſitas ſitus ī partibus quæ reperitur in ſpeciebus figuræ. ſed etiam unigeneitas formarum. i. quæ ſunt unius generis proximi nam in ſubiecto reſpectu talium formarum ſeruatur unitas potentiæ recepti

ue, licet enim formæ diuersorum generum recipiantur in subiecto ꝑm diuersam potentiam ut color propter diaphaneitatem & sapor propter humiditatem propter quod simul stant in eodem ꝑm actum perfectum, tamen formæ unius generis proximi respiciunt subiectum ꝑm unam potentiam receptiuam ut omnes species colorum respiciunt corpus ꝑm diaphaneitatem & quoniam sicut potentia respicit actum ita una potentia unum actum & plures potentiæ plures actus ideo est impossibile ut una potentia simul plures actus recipiat, nam si plures reciperet, iam non esset una. Impossibile est igitur, ꝙ duæ formæ eiusdem generis siue sint contrariæ siue non siue ꝑm esse reale, siue intentionale sub actu perfecto, se compatiantur in eodem subiecto & multo minus possibile est de duabus formis distinctis solo numero quæ ex sui natura minorem secum distinctionē ferunt. Et ex hac determinatione aufertur omnis cōtrarietas, quæ uidetur esse in dictis. b. Thom. nam in expositione textus præmissi in principio huius quæsiti, loquitur de accidentibus eiusdem speciei ꝑm esse perfectum, siue illud esse sit intentionale. siue reale, in eodem sensu loquitur in ꝑma parte de formis eiusdem generis in libr. autem de sensu & sensato loquitur de formis intentionalibus ꝑm esse imperfectum non. n. species intentionales sunt in actu perfecto ĩ sensu & in intellectu, nisi dum actu mouent sensum ad sentiendum uel intellectum ad intelligendum ita ꝙ quamdiu sunt in actu perfecto, tandiu sensus uel intellectus sunt coniuncti actui secundo & quando cessant ab actu secundo, iste formæ intentionales non remanent nisi ĩ habitu ꝙ est esse in actu imperfecto, & simile acceptũ ex diaphano nõ aliud concludit nisi quod in eodem puncto aeris sunt plures species intentionales sub actu imperfecto quoniam non sunt nisi ut in medio differente, ut dicit. b. Tho. in. q. de ueritate. q. 8. arti. 14. ad octauum.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ Ant. and. in. 5. metaph. q. 8. tenet dictum pBi. non esse uerum nisi de accidentibus realibus absolutis eductis de potentia materiæ, g ene-

ratis per motum vt duo calores distincti solo nnmero & ad intentum suum peruenit quinq; conclusionibus.

Prima. Duo accidentia distincta solo numero intentionalia ut duæ species duarum albedinum possunt esse ĩ eodẽ puta ĩ eodẽ pũcto aeris ĩ pupilla oculi, ĩ imaginati. &c. Hãc ꝓbat ut uidere poteris, & nos quidẽ concedimus hanc conclusionem & omnes probationes suas quo ad esse in actu ĩperfecto. Quod si intendit de actu perfecto, negantur conclusio. & omnes probationes suæ, nam quando probat qđ sunt in eodem puncto aeris, concedo ut in medio differente & si arguis. ergo in actu perfecto nego consequẽtiam & quando probat ꝙ sunt simul in eadem parte pupille & in imaginatiua, concedo in habitu non autem in actu perfecto, quoniam tantum tunc sunt in actu perfecto quando visus exit in actum & imaginatiua imaginatur. Non potest autem eadem uisio terminari ad duo obiecta. unde quando uisus uidet albedinem A species A est in actu perfecto ĩ oculo species autem albedinis B est in habitu. & quando uidet albedinem B species sua est in actu perfecto in oculo. & species A remanere potest solum in habitu. Idem intellige ex parte imaginatiue. De responsiõibus quas illic adducit Ant. an. & suis improbationibus non curamus quia nõ sunt ſm doctrinam. b. Thom̃.

Secunda duo accidentia respectiua distincta solo numero ut duæ paternitates sunt in eodem puta in eo qui genuit duos filios. Hanc sic probat pater dicitur quia genuit, ergo si multis actibus genuit ẽ pater multis paternitatibus. Hãc concl'onem non tenemus, nec probatio ualet, supponit enĩ relationem realiter multiplicari ex actibus, uel ex terminis nos autem tenemus non multiplicari nisi ex fundamento. & quia Sortes eadem potentia generatiua generat multos filios, ideo una paternitate reali, refertur ad plures filios. De r̃nsionibus autem quas ipse adducit & improbatiõibus pro nunc non curamus, qm̃ infra quæremus, unde relatio habet unitatem & pluralitatem.

Tertia duo accidentia distincta solo numero realia & ab

ſoluta nõ educta de potentia materiæ per motum poſſunt eſſe ſimul in eodem & exemplificat de multis memoriis generantibus experimẽtum quæ ſunt plures cognitiones eiuſdem ſpeciei quoniam ſunt multorum ſingularium eiuſdẽ ſpeciei, aliter non generarent experimentum & exemplificat de multis ſpeciebus inſenſatis retentis ĩ memoria cauſatis a ſingularibus eiuſdẽ ſpeciei &c. Et nos quidem hanc concl'onem & probationes ſuas acceptamus in eodem ſenſu in quo acceptamus ꝓmam & non aliter, ex concedimus hmõi memorias & ſpecies memoratas, ſeruari ſimul in habitu non autem in actu perfecto.

Quarta duo accidentia realia abſoluta producta ſine alteratione diſtincta ſolo numero ut duo lumina poſſunt eſſe in eodem probatur ponantur duæ candele una hic & alia ibi ponatur etiam corpus medium denſum fient duæ umbre, ſi ergo amoueatur illud corpus denſum lumen utriuſque candele incedet inceſſu directo ad locum ubi erat corpus denſum & ita in eadem parte aeris erunt duo lumina nam umbra eſt priuatio luminis, ergo amoto abſtaculo lumen utriuſq; candele erit ubi umbra præfuit, quia habitus & priuatio fiunt circa idem. Hanc concluſionem non concedimus, ad probationem dicimus ꝙ poſito illo caſu lumẽ cauſatum ab utraque candela in una & eadem parte erit unum lumen, magis tamen intenſum quam ſi cauſaretur ab una candela tantum & utraq; candela ſe habet ut cauſa partialis, unde non acceptamus illam rñſionem quam illic adducit & contra quam arguit. ſ. ꝙ ſunt duo lumina ꝑ comparationem ad candelas a quibus ſunt effectiue & ſũt unum per comparationem ad medium in quo recipiũtur. Hanc inquam rñſionem non acceptamus quoniam a duabus cauſis partialibus non ſunt duo effectus per comparationem ad ipſas cauſas cum habeant uim unius cauſæ. Cũ igitur hoc lumen intenſum non poſſit produci ut ſupponimus ab altera candela ſequitur ꝙ utraq; habeat uim uniꝰ cauſæ, & ꝓducant tantum lumen unum, ſicut duo ignes applicati aquæ producunt unum calorem.

Quinta duo accidentia realia absoluta producta per motũ distincta solo numero ut duo calores duæ albedines &c. non possunt esse in eodem. Hanc probat diffusæ & quoniã hanc conclusionem acceptamus & silr probationes suas, iõ non est hic ĩmorandum utrum autem duo contraria ineẽ remisso se compatiantur, ut tenet illic Ant. andr. determinabimus in lib. 10.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Iandunus in. 5. metap. q. 36. tenet dictum pbi uerificari tantum de accidentibus naturalibus & intrinsecis quæ inseparabiliter rei conueniũt ut lux in sole, risibilitas in Sorte. De his .n. tenet quod non possunt plura eiusdem speciei & distincta solo numero esse in eodem, quoniam cum unum sufficiat, alterum superflueret. De accidentibus autem aduentitiis qualia sunt plura lumina in eadem parte medii & plures species intentionales in eodem puncto medii & plures relationes eiusdem speciei ut plures paternitates concedit ꝙ possunt esse simul & qm̃ probat intentum suum in his oĩbus, sicut probauit An. an. ideo non adduco eius probationes.

Solum aduerte duas rationes quas adducit ultra eas que adducuntur ab Ant. And.

Prima. Quando calor aquæ calefactione agentis intenditur: additur gradus gradui qui sunt ut patet eiusdem speciei & quando subsequens gradus introducitur, præcedens non corrumpitur, aliter idem esset generans & corrumpens, respectu eiusdem, ergo duo calores distincti solo numero sunt in eodem.

Respondetur. Hæc ratio apud nos nullam habet apparentiam. quoniam negamus intensionem formæ per additionem gradus ad gradum sed per eductionẽ eiusdem formæ, de imperfecto ad perfectum, ut alias dicemus, & posito ꝙ fieret per additionem gradus ad gradum, dico quod adueniente subsequenti, præcedens corrumpitur, nec incõuenit idem respectu eiusdem esse generans & corrumpens, sed dico ꝙ est generans per se & corrumpens per accidens, quia est intendens ꝓducere sequentem gradum, cum quo

non pôt stare præcedens, cum sint eiusdem speciei.

Secunda. Duæ formæ substantiales stant simul in eodẽ ut in Sorte est forma per quam est homo & alia per quam est animal &c. ergo multo magis duo accidentia eiusdem speciei stant simul in eodem. Contra uidetur manifesta quoniam si distinctæ formæ substantiales quæ dant distincta esse simpliciter, stant in eodem multo magis duo accidentia eiusdem speciei quæ dant esse ꝯm quid antecedens autem probatur, quoniam si esset tantum una forma in homine, per quam est homo, & per quam est animal, quicquid conuenit homini inquantum est homo, conueniret homini inquantum est animal, & sic risibile conueniret homini inquantum est animal, quod est falsum, quoniam omne animal esset risibile.

Respondetur negando antecedens ad probationem, negatur consequentia, quoniam ut diximus in. 2. lib. in. q. 7. contra Iandunum multiplicantem formas substantiales in eodem iuxta numerum prædicatorum quidditatiuorum, licet una tantum forma sit in homine, ipsa tamen largitur ei multos gradus essendi, ut esse intellectiuum, esse sensitiuum, esse aĩatum, & hinc est ꝙ non est necesse omne quod conuenit homini inquantum est homo conuenire eidem inquantum est animal. Quod. n. conuenit homini inquantum est homo, conuenit ei ꝯm gradum intellectiuum ut esse docibile, esse risibile quod autem conuenit ei inquantum est animal conuenit ꝯm gradum sensitiuum ut mouere seipsum, uterq; tamen gradus fundatur in essentia eiusdem formæ, patet igitur ꝙ stante una forma in homine largiente diuersos gradus non sequitur ꝙ si risibile conuenit homini inquantum est homo, conueniat ei inquantum est animal. Relicta igitur opinione Ant. and. & Ianduni standum est determinationi quam fecimus, ꝯm mentem. b. Th. Qui optime saluat dictum pħi. & non est audiendus Iandunus qui in. 5. lib. q. 36. dicit ꝙ licet hoc nomen diuersum specie significet aliqua diuersa in specie in eodem subiecto, nõ tamen est necesse ꝙ ita sit in rei ueritate ꝙ semper accidentia

in eodem subiecto sint diuersa specie, immo possunt eē eiusdem speciei & diuersa numero, nec inconuenit ꝙ aliquod nomen significet aliquid quod tamen in rei ueritate nō est in rerum natura ut substantia significat ideam quæ tamē in rei ueritate non est. Hæc Iandu.

Sed non considerauit Iandunus ꝙ in.c. de diuerso pbus assignat omnes modos ſm propriam intentionem ex consequenti doctrinaliter & ueræ & non facit mentionem de opinionibus antiquorum sicut fecit quando assignauit modos substantiæ, & ideo non oportebat Iandunum fundare se super hoc nomen substantia, quod licet dicatur de idea non tamen secundum mentem philosophi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.19. si cuilibet potentiæ actiuæ correspōdet aliqua potentia passiua.

Principium permutationis aut motus, dicitur potestas in diuerso inquantum diuersum. Textu.17.

IN HAC quæstione, ut resolute procedamus quatuor agenda sunt. Primo quid sit potentia actiua vlissime sumpta, & silr quid sit potentia passiua. Secundo quotuplex est potentia actiua & potentia pas. Tertio ponentur conclōnes responsiue. Quarto soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum aduerte ne idem sepe pertractemus ꝙ in epitomi nostra in.5. metaph. in capi. de potestate declarauimus ad mentē Arist. quid sit potentia actiua & passiua, similiter in principio noni libri, ideo uide illic.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ ut inuit Arist. in.9. li. text.1. potentia actiua est duplex quædam physica & hæc est quæ est in rebus mobilibus quæ agunt per motum & transmutationem physicam, sicut corpora cœlestia & elementa & elementata & in corpore cœlesti includo intelligentiam non inquantum intelligentia, sed inquantum mouens ita ꝙ ex intelligentia & cœlo fiat unum agens unum mouens quod Arist. in.8. physi. appellat pmum mouens se

ipsum.

ipsum. Quædam metaphysica quæ est in substantiis separatis quæ ut intellectuales abstrahūt a materia & a motu physico & possunt agere sine motu physico ut intelligere uelle delectari, utrum autem possint ad extra aliquid operari sine motu & sine materia in quam agant determinabimus in sequentibus.

Potentia passiua silr̃ eum, duplex. Quædam nālis & hæc potētia receptiua mā æ siue subi q̄ supponit tam gn̄ans quā alterans nāle. nam ignis agens in aquam ut ex ea gn̄et ignē supponit in mā quæ est sub forma aquæ potentiam passiuā ad formam ignis & calidum agens in frigidum supponit in sub̃a frigidi, potentiam passiuam ad calorem. Quædam est metaph. & hæc est in oī ente qd̄ nō est sua pfectio sed aptū est pfici aliquo distincto ab ipso realr̃ ad qd̄ comparatur ut potentia ad actum & hæc maximæ inuenitur in abstractis excepta pma cā. Dicemus. n. in li. 12. qd̄ in solo pmo, actio sua est sub̃a sua. In aliis aūt & ī aīa intellectiua, sub̃a sua comparaẗ ad id qd̄ est sua pfectio sicut potentia passiua ad actū, unde intellectus comparatur ad intelligere qd̄ ī se recipit ut potentia passiua ad actum. Propterea Arist. in. 3. de aīa tex. 17. ponit intellectum polẽm sicut mām, qm̄ est in potentia passiua ad oīa intelligibilia, sicut mā pma ad oēs formas naturales. Et qd̄ dico de intellectu, idē est de sensu respectu sensibilium & de appetitu respectu appetibilium. & de substantia animæ respectu potentiarum suarum.

Quantum ad tertium pono scd̄as ↄclõnes de mēte pb̄i.

Prima est. Cuilibet potentiæ actiuæ nāli corrñdet aliqua potentia passiua nālis & econuerso. Hæc sic pbatur p seinuicem diffiniuntur. ergo sibiinuicem corrñdent ↄñtia patet aūs pbatur, nam s̄m pb̄m in hoc. 5. tex. 17. & in. 9. text. 2. potentia actiua est pncipium transmutandi actiuæ aliud inquantum aliud potentia aūt passiua est pncipium transmutandi passiuæ ab alio inquantum aliud. & intelligitur ly trāsmutando in quolibet gn̄e motus uel mutationis physicæ. Præterea idē manifestatur inductiuæ, uidemus. n. ꝙ oē agēs nāle aut agit gn̄ando & sic supponit gn̄abile aut corrumpē

do.& sic supponit corruptibile aut mouẽdo local'r.& sic supponit mobile local'r aut agẽdo uel diminuẽdo,& sic suppõit augmẽtabile uel diminuibile,aut alterãdo & sic supponit alterabile & plurib⁹ modis nõ p̃t agere agẽs nãle,cum agat p motum & non sint plura gñã mutationis & motus physici, ergo &c.Et aduerte ꝙ in hac concl'one,oẽs conueniunt, tã Thomistæ quam Scotistæ,& Commentistæ.

Scd̃a concl'o est.Non cuilibet potentiæ actiuæ metaph. corrñdet aliqua potentia ꝓprie dicta passiua. Hæc cõcl'o acceptatur ab his,qui tenent Deum esse potentiæ & uirtutis infinitæ & esse cãm ꝓductiuam totius entis p creationem. Constat.n.oẽm potentiam passiuam ꝓprie dictam esse potentiam mãæ uel subi in ꝓductione añt totius entis p creationẽ nec mã nec subm supponitur.qm̃ creatio est ꝓductio nullo supposito,ergo nõ correspondet potentiæ actiuæ Dei aliqua potentia passiua ꝓpriæ dicta. Dico aũt ꝓprie dicta, qm̃ si sumatur potentia passiua p potẽtia logica, quæ est nõ repugnantia terminorum ꝓut oẽ non implicans contradictionem dr̃ pos'e esse uel fieri,sic potentiæ actiuæ Dei correspondet potentia passiua,sumpta p oĩ eo qd̃ non implicat contradictionem.Qd̃.n.contradictionem implicat,est ex se impos'e.qd̃ est ex se impos'e p nullam potẽtiam actiuam est factibile,unde Deus non põt facere,ꝙ parabelle concurrãt ꝙ hõ sit asinus &c.Et hoc ẽ quod solet dici,licet diuinæ potentiæ actiuæ non correspondeat adequate pos'e nãle,correspondet tamen pos'e logicum,qd̃ prædicatur de possibili naturali & de omni non implicante contradictionem.

Qui aũt tenent Deum esse uirtutis finitæ, & negant creationem non acceptant hanc concl'onem ẜm uiam ꝑipateticam,sicut sunt Cõmentistæ.Inter quos est Iandu. qui in.5. metaphy.q.37.dicit,licet ẜm fidem & ueritatem, alicui potentiæ actiuæ,ut potentiæ ꝑmi ꝑncipii quæ totum ens ꝓducit,non correspondeat aliqua potentia passiua tamẽ hoc negaret Arist.quia ad hoc ponendum,non potuit conuinci ex sensatis,uerum quia in lib.12.sustinebimus ad mentẽ Arist. Deum esse uirtutis infinitæ.& concessisse creationem, iõ su

ftine donec fimus in.12.lib.Et aduerte q̃ Iandu. ubi fupra fatis debili rõne ꝓbat intentum fuum. Sic.n.arguit, oẽ qđ ꝓducitur,aut potuit effe aut non potuit effe. fi nõ potuit eẽ ẽft impoſe,impoſe aũt nulli potẽtiæ actiuæ fubeft, fi potuit effe.ergo ꝑus fuit aliquid in quo fuit potentia pasfiua.

Refpondetur.Concedo q̃ potuit effe.fed nego hanc cõfequentiam,ergo ꝑus fuit &c.nam fufficit q̃ potuit effe potentia logica eo modo quo expofitum eft.

Quantum ad quartum aduerte q̃ funt aliqui doctores, q̃ licet concedant fecundam cõcl'onem refpectu creationis & ꝓductionis abftractorum a mã, tamen negant eam quo ad mãm in hoc fenfu negant in mã effe potẽtiam pasfiuam ad aliq̃ formam,cui non correfpondeat aliqđ agẽs nãle potẽs fua potentia actiua naturali, talem formam imprimere. & nituntur propofitum fuum probare.

Primo fic impoſe eft ut ignobilior dña fit in nã quin fit nobilior,nam extrema oppofita debent effe infra eundem ordinem. Sed actus & potentia opponuntur.& pura potentia quæ eft potentia mãæ difponibilis ꝑ oẽm actum & formam fibi unibilem eft in rerum nã,ergo alterum oppofitũ ;f.actus fiue agens potẽs impꝛimere oẽs formas ad quas mã eft in potentia debet effe in rerum nã.nec ualet fi dicatur q̃ talis actus fiue agens eft ipfe Deus qui opponitur mãæ primæ,ficut purus actus puræ potentiæ, nam extrema oppofita debent effe eiufdem ordinis,Deus aũt eft extra ordinem nãæ,mã aũt ꝑma non,ergo infra ordinem nãæ debet fibi asfignari aliqđ agens carens oĩ potentia pasfiua & illud eft corpus cœli,qđ non eft in potentia pasfiua nifi ad ubi,& eft uirtualiter actu oẽs formæ receptibiles in materia, fiue ad quas materia eft in potentia.

Secundo mã ꝑma,non eft receptiua nifi formarum fimplicium elẽtarium & mixtarum quæ ꝓueniunt ex elẽtaribus.& aĩarum non fubfiftentium & accidentalium corporearum,quæ cõfequuntur formas fubales. Sed oẽs iftæ formæ posfunt ꝓduci in mã ꝑ agens nãle vl'e quale eft corpus cœli imediate uel mediate, puta coagẽte fibi gñante uniuo

co particulari,pcipue in his quæ fiunt p ppagationem,ergo mã non est in potentia ad aliquam formam, quæ sibi non possit in primi ab aliquo agente naturali.

Tertio si mã esset in potentia ad aliquam formam, quã agens nãle non posset inducere, hoc maxime esset pp formas eductas p miraculum.& pp aĩam rõnalem, quæ a solo Deo creatur.Sed neutrum istorum cogit non primum,qm̃ formæ eductæ p miraculum, sunt educibiles p agens nãle ordine quodam,nam quando ex mortuo fit uiuum ĩmedia te subuertitur ordo nãæ,qué tangit Cõmen.in.8. metaph. cõmen.18.ubi inquit.Quando ex mortuo fit uiuum, nõ fit nisi reuertatur in.4. elñta deinde formæ quæ sunt inter.4. elñta & uitam gñabũtur & sic uita necessario gñabitur hæc ille non igitur inducitur in mã aliqua forma quæ non sit na turaliter pducibilis quãuis alio & alio ordine, nec fm qm̃ aĩa rõnalis sola inter formas est p se subsistens.ió nõ est extrahibilis de potentia mãæ nec unitur ad modum aliarum formarum.sed quoddam altiori mõ. quoniam non solũ est perfectio materiæ ut aliæ formæ.sed res in se manens sine materia.ergo &c.

Pro responsione istorum p̃mitto q̃ in mã põt assignari duplex potẽtia s.pasſiua nãlis.& pasſiua siue receptiua obe diẽtalis.Prima dicit subam mãæ cum hitudine ad formam sibi unibilem p potentiam actiuam agentis nãlis. Secũda di cit substantiam mãæ cum hitudine ad formam sibi unibilẽ per solum agens diuinum modo non naturali.

Ex hac distõne,dico q̃ p̃mum argm̃ concludit de poten tia pasſiua nãli tm̃ non aũt de obedientali,nam sufficit q̃ il li correspondeat potentia actiua diuina.Ad scdm dico silr. Respectu aũt potentiæ obedientalis,nego q̃ mã sit in potẽ tia solum ad formas elñtares & mixtas &c,Ad quas aũt sit in potentia obedientiali est offm̃ Theologi considerare. Ad tertium dico q̃ non est pp aĩam intellectiuam.quoniã licet non sit extrahibilis ex mã est tñ nãlr unibilis actione agẽtis nãlis inducentis in mã disponens,p introductione aĩæ ĩ mã & conseruatione in eadem,Cõcedo aũt q̃ est pp formas mi

raculosas.siue miraculosæ introductas,licet.n. materia sit i potentia nāli ad eādem formam in spē,& p multas gñones non tñ ad eandem numero,quam pus habuit & imediate, sed respectu illius est solum in potentia obediētiali, & ut sic respicit solum agēs diuinum.Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Qō.20.Si diuisibilitas est formalis rō quantitatis.

Quantum uero dr̄,qđ est diuisibile in eis quæ insunt quorum unumquodq;,&c. Tex.18.

IN HAC qōne.4.agenda sunt.pmo declarandus est titulus.secundo ptractabitur opinio.b.Tho. tertio opinio Scotistarum.quarto soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum aduerte,q p formalem rōnem intelligo conceptum quidditatiuum datum p pta p se in pmo mā,ut sit sensus.utrum diuisibilitas in ptes eiusdē rōnis pdicetur de q̄titate in pmo mō p se & non in scdo,ita q se hēat proportionaliter ad quantitatem sicut differentia, & non sicut propria passio.

Quantum ad scdm aduerte,q res conceptibilis,aliqñ cōcipitur p pta quidditatiua,aliqñ p pprietates, qñ sunt nobis notiores q̄ pta quidditatiua.aliqñ p pprias opationes, q̄do sensu manifestiores sunt q̄ pprie passiones,aliquando p respectum ad aliqđ extrinsecum, sicut manifestatur locus ut respicit locatum.Hinc pueñit q.b.Tho.ad mentem Aristo. diuersimode concipit q̄titatem. nam aliquādo sub rōne mēsure,puta q quantitas est mensura subæ,aliquādo sub rōne diuisibilitatis,puta q quantitas est ens pmo & p se diuisibile,& q substantia est diuisibilis per quantitatem. Quæ autem sit ratio quidditatiua eius. an ea quæ datur per mensuram, an ea quæ datur per diuisibilitatem perscrutandum est.Vnde aduerte q cum metaphy. consideret unumqđq; sm sui nām & entitatem,& non tm̄ p respectum ad alterū, rōnabile est,ut illa sit quidditatiua rō quantitatis,quam sibi metaphy.attribuit.Constat aūt in pñti text.q sibi attribuit rō sumpta a diuisibilitate & non a mensura. Hæc ergo erit quidditatiua rō quantitatis,cuius signum est,q.b.Tho.inci

piens exponere in. 5. meta. cap. de quanto dicit. pmo ponit rónem quantitatis dicens q quantum est, qd est diuisibile i ea quæ insunt. Præterea, esse diuisibile i ptes eiusdem rõnis conuenit quantitati pmo & p se, & imediate. i. non p aliquid pus, ergo conuenit ei quidditatiuæ, sicut esse rõnale ɔuenit hoi, ɔsequentia nota, antecedés pbatur. Esse diuisibile i ptes eiusdé rõnis, aut conuenit pmo & p se subæ mãli, aut quãti tati, non subæ mãli, qm fm Cõmẽ. in de suba orbis. c. 1. mã est fm se indiuisibilis, silr forma, & diuidi siue hère ptes nõ counenit eis nisi p quantitatem. ergo conuenit pmo & p se quantitati, & q conueniat ei, non p aliquid pus declarat sic, quantitati quatuor conueniunt. s. eẽ diuisibile, esse finitũ vel infinitum, esse equale uel inequale, esse mẽsuram, & hæc sic ordinantur, quartum supponit tertium, necesse est. n. oẽm mensuram esse equalem uel inequalem mẽsurato. & tertiũ supponit scdm, qm oẽ equale uel inequale est finitum uel ifi nitum. Et scdm supponit pmum, qm oẽ finitum uel ifinitũ quantitatiuum. necessario habet ptes, ergo est diuisibile, nõ est aũt assignabile aliquid pus, p qd esse diuisibile conueniat quantitati sed ei conuenit ex sui nã, unde sicut ista est imediata & indemonstrabilis, hõ est rõnalis, ita ista, quãtitas est diuisibilis in ptes eiusdem rõnis. Tenendum est ergo. q diui sibilitas est formalis rõ quantitatis considerata quãtitate cõ sideratione metaphy. qd dico, qm si consideretur considera tione logica, ut considerauit eam Arist. in pntis. non inconuenit rõnem quantitatis sumi a mensura, & ppea distinxit Arist. in pntis superficiem a loco, licet non distinguant realr ut diximus in epitomi nostra in. 5. metaph. Vnde si alicubi inueneris. b. Tho. dicentem, mensuram esse rõnem quantitatis. intellige consideratione logica, & non metaphy. Et sic nulla discrepantia est in dictis. b. Tho.

Quantum ad secundum aduerte, q Ant. and. in. 5. meta. q. x. tenet nullam rõnem assignatam a pho esse rõnẽ quidditatiuam quantitatis, siue sumatur a diuisibilitate siue a finito uel infinito, siue ab equali uel inequali, siue a mensura, tenet. n. q ista quatuor sint quatuor passiones quantitatis,

& ṗntur de ea in .2. mō per se, inter quas concedit diuisibili tatem esse ṗmam, & quidem ꝙ diuisibilitas in partes eiusdē rōnis non sit essentialis rō quātitatis ita ꝙ ṗdicet in ṗmo mō per se de quantitate sic ꝓbat, nullus respectus formalr̄, est essentialis rō alicuius absoluti. Sed diuisibilitas est formalr̄ respectus, dicit .n. aptitudinem ad diuisionem, & quantitas est quid absolutum. ergo &c. maior patet ex .4. metaphysi. ubi pħs deducit ponentes oīa apparentia esse uera ad hoc icōueniens, ꝙ oīa essent formalr̄ ad aliquid. Præterea, potentia & actus sunt eiusdem gn̄is & eiusdem essentiæ, quia diuidunt oē ens, sed actu diuidi non est essentiale quantitati, quia oīs quantitas esset actu diuisa. ergo nec potentia ad diuidi, quod significaī per ly diuisibile est de essentia q̄titatis.

Hæc est intentio Ant. and. & quidem conuenimus cū eo, ꝙ rō quantitatis sumpta a mēsura, siue ab equali uel inequali, & sumpta a finito uel infinito, non est quidditatiua, qm̄ ille sunt passiones consequentes nām quantitatis. Negamus aūt ꝙ rō sumpta a diuisibilitate nō sit essentialis, & ꝙ distō quantitatis in spēs suas, sumpta a diuersa diuisibilitate, non sit distō essentialis, & ꝓpterea dicitur ad ṗmum ꝙ licet nullus respectus sit totalis rō alicuius absoluti, tamen non incōuenit ipm̄ ingredi rōnem alicuius absoluti. Sunt .n. quædā, quæ non possūt concipi nisi conceptu relatiuo, & tamen nō dicunt respectum, sed absolutum, sicut bonum non pōt cōcipi nisi per respectum ad appetitum, & intelligibile ad intellectum, & potentia ad actum, & quantitas ad partes, & tamen constat ꝙ ista quo ad nām suam sunt absoluta. Dico igitur ꝙ rō quidditatiua quantitatis sumitur a diuisibilitate, non ꝙ quantitas sit sola diuisibilitas ut est aptitudo, sed quia nā quantitatis non pōt concipi quidditatiuæ sine diuisibilitate, sicut non pōt concipi bonum sine appetibilitate. Ad secundum dico ꝙ maior pōt hēre duplicem sensum. ṗmo potentia & actus sunt eiusdem gn̄is & essentiæ .i. eiusdem p̄nti & sic concedo eam, ut sūba in potentia, & sūba in actu sunt eiusdem p̄nti, & potētia ad qualitatē & qualitas, sunt eiusdē p̄nti. Silr̄ in ꝓposito, posse diuidi in partes & actu diuidi pri

mo & per se, sunt eiusdē pnti quia utrunque conuenit quātitati,& nulli alteri nisi per quantitatem. Secundo potentia & actus sunt eiusdem gñis.i. eiusdem rõnis , quo ad ingredi rõnem quidditatiuam alicuius,& sic nego eā,nam esse mobile est de essentia entis nālis non tamen esse motū uel actu moueri,hoc.n.separabile est ab ente nāli. Sic in ꝓposito eē actu diuisum est separabile a quantitate ut patet.non aūt eē diuisibile.Oīs.n.quantitas diuisibilis est , nō aūt oīs est actu diuisa.patet igitur ꝙ rões Ant.and.non concludunt contra uiam nostram.

Quantum ad quartum aduerte,ꝙ tria faciunt difficultatem contra determinationem positam ꝓmo esse diuisibile non solum simplr sed ēt in infinitum demōstratur de quātitate continua in.6.physi.ergo esse diuisibile non est rõ formalis & quidditatiua quantitatis.antecedens manifestum ē ex diffōne continui,consequentia patet.qm̄ cum rõ quidditatiua sit medium demōstrandi passionem de subiecto, ipsa est indemonstrabilis,unde cum prædicatur de eo cuius est rõ,efficitur propō immediata ex.1.poste.

Respondetur,aliud est quantitatem esse diuisibilem,& esse diuisibilem in infinitum.ꝓmum.n. ꝓmo & per se , & non ꝑ aliqd ꝓus conuenit quantitati iō esse diuisibile ꝓmo & per se est indemonstrabile de quantitate.secundum aūt conuenit quantitati,non absolute sed rõne continuitatis.iō demōstrari pōt,ex eo n.ꝙ continuum non pōt componi ex indiuisibilibus prouenit continuum esse diuisibile in infinitum.

Secundo rõ formalis alicuius generis uniformiter conuenit speciebus illius generis ut patet pro q̃to conueniunt in genere,sed esse diuisibile,non uniformiter conuenit spēbus quantitatis puta discrete & continue. Quantitas.n.discreta habet partes actu diuisas,ut binarius lapidum . continua autem habet partes non diuisas abinuicem sed diuisibiles,cuius signum est quod copulantur ad unum terminum communem.

Respondetur,licet partes quantitatis discrete non copulentur ad unum terminum cōmunem.tamen ut partes sūt

& actu constituunt unum totum puta ternarium non sunt actu abinuicem diuisæ, alioquin numerus non esset unum per se, cuius oppositum manifestabimus infra, nego igitur quin esse diuisibile conueniat uniformiter quantitati conti nue & discrete ut sunt quoddam totum.

Tertio uidetur q esse diuisibile primo & per se cõueniat quantitati, nam ante oēm quantitatem ſm uiam nostram recipitur forma substantialis in materia ergo ante omnem quantitatem materia est diuisa uel diuisibilis, alioquin determinata forma substantialis, aut in nulla aut in omni ma teria reciperetur.

Respondetur dico iuxta determinationem quam fecimus in. q. de principio indiuiduationis supra in hoc. 5. libr. licet forma substantialis præcedat nã omne accidens ĩ mã non tamen reciperetur in ea nisi esset signata ex consequen ti distincta a qualibet alia mã quam distinctionem non habet a se sed ex ordine ad hanc determinatam quantitatem. Dico igitur q esse diuisibiles primo & per se conuenit quã titatis, qm̃ nihil q̃titatiue diuisibile est nisi sit quantitas uel sub quantitate uel ordinem habeat ad quantitatem.

De loco & motu & tempore an sint quantitates per se iam determinauimus in nostra epitomi, in cap. de quanto in. 5. lib. metaph. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 21. si modi relatiuorum sunt sufficienter assignati.

Ad aliquid dicuntur alia per se ut duplum ad dimidium. Textu. 20.

PRO resolutione quæsiti licet de relatione iam locuti sumus in tracta. de transcendentibus ad præsens per tractanda sunt septem. Primo si relatio est ens reale. Secundo si relatio realis sufficienter diuiditur per mutuam & non mutuam. Tertio quid requiritur ad mutuam & nõ mutuam. Quarto quotuplex sit fundamentum rl'onis realis. Quinto si p̃ntum ad aliqd continet in se oēm rl'onē realem. Sexto ponetur conclo responsiua quæsito. Septimo

soluentur quædam argumenta.

Quantum ad primum aduerte. quod ut recitat Auicē. in. 3. lib. suæ metaph. cap. 10. quidam dixerunt q̄ non est relat ionum certitudo nisi in anima cum intelligit res & in hanc opinionem conuenerunt quidam posteriores ut Petrus Aureoli, qui dixit illud quod est in re de relatione non est nisi fundamentnm & termini habitudo. uero inter illa est solum obiectiue in anima cognoscente & hanc suā imaginationem conatur sic declarare. Relatio realis non dicitur eo q̄ est actu in re sed eo q̄ est in re s̄m potētiam ꝓpinquam ita q̄ cogitur intellectus illam reducere in actu non ab extrinseco sed ex intimis fundamenti sicut per oppositum, relatio dextri in colūna, est relatio rationis eo q̄ nihil in colūna ponitur, quod cogat intellectum ad concipiendū relationem dexteritatis circa ipsam, dicuntur ergo reales quia sunt ꝓpinquissime rei, intantum q̄ intellectus necessitatur a re ad concipiendum eas quasi in re essent reperte, sicut per oppositum dicuntur relationes rōnis, eo q̄ intellectus nō necessitatur a re ad eas cōcipiendum, imo eas fabricat per se. Et qdem q̄ nulla relatio sit in re, sed in aīa ꝓbat in omni modo relatiuorum.

Primo probatur de relatione primi modi sic idētitas similitudo equalitas & alie relationes modo numeri nō sunt aliud quam quædam unitates quæ unitas non est aliud nisi quædam indiuisio & indistinctio. Sed hmōi indiuisio & indistinctio non possūnt fundari in aliqua re cōmuni a natura quia talis non est nec in duabus rebus indiuidualibus qa sic una res esset in duobus subiectis ergo hmōi relationes non sunt in re sed in intellectu.

Secundo probat de relatione secundi modi sic paternitas & filiatio non fundātur nisi in actu qui transit. Sed actus qui transit nihil fundat in re quia non est ergo paternitas & filiatio non sunt in re, sed in intellectu. Præterea paternitas a quo produceretur? non a patre quia sequitur absurdū .s. q̄ aliquid actione transeunte agat in seipso, nec a filio, qā recipit & non imprimit in patrem non ab actione ꝓfluente

a patre quia illa recipitur in filio & sic quicquid derelinquitur est in filio & non in patre, cum igitur paternitati nō poss sit assignari principium productiuum, patet q̄ non est in re sed in intellectu.

Tertio probat de relatione tertii modi sic. impoſſe est rē realiter dependere a non re, quia dependeret a nihilo. Sed hoc sequeretur in tertio modo relatiuorum si relatio esset res, stat. n. scientia etiam destructo scibili. ergo inter scientiam & scibile non est relatio in re sed in intellectu. Vltimo probat ꝓpositum generaliter sic, illud non est res extra intellectum, quod fit sine omni agente reali, sed albo existente in oriente, si fiat aliud album in occidente, intelligitur similitudo per intellectum inter ea, & non fit per aliud reale agens, imo ſm Phm in. 5. physi. text. 10. contingit aliquid de nouo relatiue dici ad alterum, altero mutato, ipso tamē non mutato.

Hæc fuit phantasia Petri Aureo. cui contradicitur de mēte Arist. & Comment. & Auicen. nam Arist. in. 12. libr. metaph. tex 19. quærens, utrum ſubarum & aliorum prædicamentorum sint eadem principia inter p̄nta connumerat ad aliquid imo de eo solo mentionem exp̄ssam facit. inquit enim utrum altera aut eadem sunt principia & elementa ſubarum & eorum quæ sunt ad aliquid &c. Constat autem q̄ in. 6. lib. tex. 4. diuisit ens in ens uerum, quod est ens in anima, & in ens distinctum in prædicamenta, quod necesse est esse ens extra animam, alioquin mēbra diuisionis non essent opposita. Cum igitur cōnumeret ad aliquid īter prædicamenta. patet suam intentionem fuisse, q̄ sit ens reale. Cōmenta. autem in. 12. lib. exponens tex. 19. & reddens rationem quare Phs quærens, utrum sint eadem principia substantiarum & aliorum prædicamentorum, ex aliis prædicamentis nullum nominat nisi ad aliquid dicit sic, & dicit ꝓprie relationem quia est debilioris esse aliis prædicamentis, ita q̄ quidam reputauerunt eam esse ex secundis intellectis hæc ille. Quasi dicat. ideo nominat solum ad aliquid, ut manifestet q̄ est ens reale, de quo posset esse maius dubium ꝓ

pter debilitatem sui esse. Auicen. uero in. 3. lib. suæ metap. capit. 10. manifeste sentit aliquam relationem esse realem & habere esse, nullo intellectu cogitante. sic enim inqt. Nos scimus q hæc res inesse est pater illius, & ille filius illius, siue intelligatur siue non, & scimus q planta accipit nutrimentum, sic q ibi est agens & patiens. & scimus q cœlum est super terram, & terra est inferior eo, siue hæc intelligantur siue non, & istud quod assignamus est simile in aliis relatiuis. ultra expræssam mentem Arist. & Commentato. & Auicen. est manifesta ratio ad ppositum quam adduximus in tractatu de transcendentibus q ordo qui est relatio, est de perfectione uniuersi. Specialiter autem arguitur sic contra imaginationem Aureoli. quando intellectus cogitur ad intelligendum dñm in habitudine ad seruum aut præcessit ex natura rei, & in actu primo. talis habitudo aut non si sic ergo est ens reale, quoniam fm te præcedit actum intellectus. si non. ergo quantum sit ex parte rei potest intellectus intelligere dominum sine habitudine ad seruum, quia fm te non præcedit actum intellectus, ex consequenti non cogitur intellectus ad intelligendum hmôi habitudinem quã do uult intelligere dñm, quod tamen est contra ipsum Aureolum, ut patet ex prædictis.

Nunc igitur respondendum est argumentis suis, iuxta uiam nostram.

Ad pmũ nego minorem. nam sicut inter duo alba est unitas rationis in qualitate, sic & illa unitas potest fundari in natura specifica albedinis, quæ est cõmunis fm rationem, & si dicas, ergo relatio realis qualis ponitur similitudo, fundabitur super unitatem rationis quod uidetur impoſſe cum relatio trahat realitatem a fundamento. Rñ. non fundatur præcise super unitatem rõnis naturæ cõmunis sed inquantum talis unitas adiuuatur diuersitate reali suppositorum. Posset etiam dici, q fundamentum similitudinis nõ est unitas naturæ cõmunis, sed res singulares non absolute, sed ut sunt unum specie. Ad pmum inductum contra scdm modum. nego maiorem. nam fundamentum est potentia ge-

nerandi ut fuit sub actu, & ille actus permanet in uirtute, & hoc sufficit. Ad secundum contra eundem modum dico ꝙ producitur a patre & a filio, non quidem directe sed per quãdam resultantiam, nam ex hoc ꝙ pater generat & filius generatur resultat in patre paternitas, & in filio filiatio. Et aduerte ꝙ hæc responsio non placet Paulo Soncinati in. 5. metaph. q. 25. & ꝙ filius non producat paternitatem in patre probat tripliciter. pmo si filius pducit paternitatẽ in patre, sequitur ꝙ eam producat in primo instanti sui esse. Sed hoc est falsum. Tum quia nullum agens naturale producit in instanti formam accidentalem. Tum quia nullum tale agit in principio sui esse, licet incipiat agere. Probatur autem illa prima consequentia, quoniam in primo instanti in quo filius est in eo filiatio est. ergo & paternitas, quoniam relatiua sunt simul natura. secundo uel filius producit paternitatem eadem actione qua pater, uel alia. nõ eadem quoniam a duobus agentibus non egreditur eadem actio, si alia. ergo datur aliqua productio, quæ per se terminatur ad relationem. s. illa qua filius producit paternitatem in patre. tertio, agere præsupponit esse. ergo filius prius natura est, quã causet paternitatem, sed in illo priori. filius habet relationẽ producti. ergo rl'o producti siue filiationis est prior natura relatione paternitatis, quod est falsum. Quod etiam pater non producat in se paternitatem, sic arguit. quælibet pductio prius natura terminatur ad terminum rectum, siue sit per se, siue sit per accidens, quam ad terminum reflexum. ergo pater prius natura causaret filiationem quam paternitatem in se reflexe, quod est absurdum, uerum quia responsionem datam teneo esse ueram. ideo soluende sunt prædictæ instantie. Ad primam nego falsitatem consequentis. Ad probationes dico ꝙ non concludunt nisi de agente actione proprie dicta, non autem de agente per modum resultantiæ quo modo agẽdi filius causat paternitatem in patre, & de tali modo agendi nego antecedens siue assumptũ utriusque probationis.

Ad secundum dico ꝙ eadem actione, & ꝙ pater & filius

possunt dici suo modo duæ causæ partiales paternitatis,& nego quin eadem actio,posfit eē a duabus causis partialib⁹. nec propositio quam assumit est uera nisi in agentibus totalibus & disparatis.

Ad tertium dico ꝙ antecedens potest dupliciter intelligi.primo agens supponit esse.i.prius est esse agentis quam suum agere,& hoc non est necessarium,aliter non daretur effectus coeuus causæ suæ secundo agens supponit esse ī cōsequētia,nam bene sequitur hoc agit,ergo est & in hoc sensu antecedens est uerum & necessarium,& nō in alio sensu. & sic intellecto antecedente,nego consequentiam.unde nihil concludit.

Ad illud quo probat,patrem non producere in se paternitatem,dico ꝙ assumptum non est uerum nisi in agere ꝓprie dicto & non in agere per modum resultantiæ.Itē uerificatur de agente absoluto,ut ignis ꝑus calefacit,ꝙ rarefaciat.In agente autē relatiuo,eo mō quo pōt esse agēs assumptum non est uerum.quare &c.

Ad illud quod inducitur contra tertium modum, dico ꝙ maior potest habere duplicem sensum,primo ꝙ non dependeat a non re in actu,quæ tamen est res in potentia. secundo ꝙ non dependeat a non re in actu,quæ nec est res in potentia.in primo sensu negatur maior præcipue in respectiuis. nam quæ sunt ad finem,pendent a fine, qui non est in actu,sed producibilis,sic est in proposito,licet scibile destruatur actu,remanet tamen in potentia,ut rosa in hieme. unde non inconuenit scientiam ab eo dependeret.& negatur illa consequentia.ergo dependeret a nihilo, potest etiā dici,ꝙ quādiu scibile est actu,inter scientiam & scibile est relatio realis actu,destructo autem scibili,quod tamen remanet in potentia,est relatio realis potentialis. & de hac non inconuenit dicere,ꝙ dependet a non re.non tamē a nihilo.

Ad illud quod generaliter inducitur,nego minorem, teneo.n.ut manifestabitur infra,ꝙ relatio non distinguitur realiter a fundamento.unde producens, album in oriente producit similitudinem quo ad suam realitatem,quādo au

tem fit album in occidente, similitudo non recipit nisi suū formale.s. dici ad alterum, ad q sufficit productio alterius albi in occidente. Hoc.n.posito, nulli sequella sequitur albū in oriente assimilari formaliter albo existenti in occidēte. Hæc de primo dicta sint.

Quantum ad secundum dico q sufficienter diuiditur p mutuam & nō mutuam, nam cum omnis relatio realis sit inter extrema realia, & trahat realitatem a fundamento ut dicemus infra, uel in utroq3 extremo est fundamentum reale uel in altero tantum. Si in utroq3, erit relatio mutua, quales sunt relationes primi modi, ut idētitas duorum indiuiduorum in specie, nam sicut ex natura rei, substantia Socratis continetur sub homine, sic substantia Platonis. Similiter sicut ex natura rei duplum respicit dimidiū, sic & ecōuerso, & sicut ex natura rei album assimilatur albo b. ita & econuerso. Tales etiam sunt relationes secundi modi vt dominium & seruitus, sicut enim ĩ dño est potētia actiua regēdi, ita est in seruo potentia passiua, qua regitur. idem intellige de omni actiuo & passiuo naturali &c. Dico naturali ut excludam agens diuinum & passiuum naturale, quoniā inter ea non seruatur relatio realis mutua, & ratio huius assignabitur infra. Si in altero tantum, erit non mutua, quales sunt relationes tertii modi, nam licet unum extremum dependeat ab altero. non tamen econuerso. ut scientia nostra dependet a scibili, & non econuerso. & sentire a sensibili, non econuerso, & mensuratum a mensura non econuerso. propterea inquit Aris. in. 5. metaph. cap. ad aliquid. Mensurabile uero & scibile & intellectuale eo q aliud dicitur ad ipsum, ad aliquid dicuntur. Sed non q illa ad aliud &c. Et si quæras quō differūt, mutua, & nō mutua uel q̃t requirātur ad mutuam. Rñ. tria requiruntur, quæ iam expræssi in tracta. de transcendentibus. in secunda diuisione entis realis & illic inuenies quare inter primam causam & effectum suum non sit relatio mutua, cum in utroq3 extremo sit fundamētum reale. Quot autem requirantur ad non mutuam, dico q requiruntur extrema actu distincta, & q fundamen-

tum sit saltem in uno extremo, uel si sit in utroq; extremo non tamen habeant mutuam dependentiam nec mutuo se perficiant. Et per hoc patet quid dicendum sit ad tertium propositum.

Quantum ad quartum, aduerte q; de fundamento possumus loqui dupl'r. pmo q̊ ad modū. secūdo quo ad entita tem. Si primo modo sic sunt tantum duo modi præcipuæ in relatione mutua. s. modus quantitatis qui constituit primum modum relatiuor, & modus potentiæ siue actionis, qui constituit secundū modū. Si uero loquimur de entitate fundamēti sic dico q; nō solū quantitas & potētia siue actio fundat, sed etiam substantia sunt in creatione, & in distōne numerali & specifica substantiali. Sil'r quantitas fundat ut in equalitate & qualitas ut in similitudine & actio & passio ut patet in relatione quæ est inter agens & patiens, & i potentia actiua & passiua, ut inter calefactiuum & calefactibile. & de his omnibus magis loquemur infra.

Quantum ad quintum aduerte, q; aliqui Thomistæ non audent determinate tenere partem affirmatiuam, sed tu sine dubio tene eam, & ratio tua erit hæc. quia ens finitum sufficienter continetur in decem prædicamentis. Omnis autem relatio in creatura, est quoddam finitum. saltem ratione fundamenti. quod dico qm̄ relatio ut relatio non est qd finitum nec infinitū entitatiue. ergo sufficienter continetur p̄nto ad aliquid. Nec contra hanc resolutionem inueniens obiectionem difficilem nisi quia sic tenueris relationem idē tificari fundamento sequitur sub̄am esse in p̄nto accidentis puta si relatio distinctionis specifice sub̄alis, est in p̄nto ad aliquid, & si est idem cum sub̄a rei quæ est fundamentum huius distinctionis sequitur manifeste sub̄am esse in ad aliquid qđ est p̄ntum accidentis. sed quod hoc nō obstet declarabitur cum agemus de idētitate r'onis & fundamenti. Et aduete q; rō fortior eorum, qui tenēt oppositū est hæc. R'o contenta in p̄nto ad aliquid fundatur in accnte. ergo quæ fundatur in sub̄a, erit transcendens. Sed hæc ratio non cogit. quia nō est necesse r'onem p̄ntalem fundari i re quæ

sit accñs, sed sufficit q̄ hẽat modum accñtis, puta q̄titatis uel actionis &c. Sic suba pōt fundare rl̄onem ut induit modum unitatis uel potẽtiæ actiuæ uel passiuæ, ut manifestum erit quando agemus de relatione & fundamento.

Quantum ad sextum, ponitur hæc conclo rñsiua. Modi relatiuorum sunt sufficienter assignati, & huius cōclonis duplex rō pt assignari. pmo tot sunt modi relatiuorum, quot modis contingit unam rem ordinari ad aliam, qm̄ rl̄o dicit ordinem. Contingit aũt unam rem ordinari ad aliam trib⁹ modis. pmo ſm eẽ, put esse unius depẽdet ab alia uel essentialr̄ uel mensuratiuæ, & maximæ mensura pfectionali. & sic est tertius mod⁹. dico essentialr̄, ut ideatum ab idea, scia a scibili, sensus a sensibili. Dico mensuratiuæ, ut oẽs colores ab albedine, oīs s ba a pma & nobilissima suba, Scdo ſm virtutem actiuam uel passiuam put una res patitur ab alia, & illa aliquid sibi confert, & sic est scds modus, qualis est inter gn̄ans & genitum, inter docentem & addiscentem, edificātem & edificatum. Tertio ſm q̄titatem, put q̄titas unius, pt mẽsurari p q̄titatem alterius, & sic est pmus modus. ad quẽ reducũtur rl̄ones fundatæ sup unitatem, quæ est pncipium quãtitatis. unde idẽtitas fundata in unitate subæ. & silitudo fundata in unitate qualitatis, continentur sub primo mō.

Scda rō. Qm̄ rl̄o trahit suam realitatem a fundamento, tot sunt modi relatiuorum. quot sunt fundamenta quo ad modũ fundandi. Hæc aũt sunt tm̄ tria in gn̄e. s. q̄titas, actio. mensura pfectionalis. si quãtitas sic est pmus modus, sumẽdo quantitatem p uera quantitate uel p hn̄te modum quãtitatis p uera quantitate, ut oẽs pportiones numerales fundantur sup eam. p hn̄te modum quantitatis. ut suba considerata ut una fundat idẽtitatem ut plures fundat distõnẽ, qualitas ut una in spẽ fundat silitudinem. ut plures. dissilitudinem. si actio, sic est scds modus, sumendo actionem ulr. ut se extendit ad oẽm motum & pductionem, & qm̄ passio ẽ supponẽs actionem. iō rl̄ones fundatæ sup passionem i hoc 2. mō continentur, ut seruitus & filiatio. Silr̄ rl̄ones fundatæ sup pncipia actiua & passiua in eodem mō continent, siue

hmôi þncipia sint subæ, siue qualitates. si mensura pfectionã lis, sic est tertius modus, sumendo mensuram pfectionalẽ. ꝓ oĩ eo qđ in quocunq; gñe est mensura aliorum. & qm̃ oẽ scibile est mensura sciæ ẜm ueritatem & pfectionem. iõ ois. rỏ inter sciam & scibile in hoc. 3 mõ continetur. Patet igiẗ ꝙ isti tres modi gñici sufficienter diuidunt rỏnem realem, quoniam nulla põt inueniri quæ non cõtineatur sub aliquó istorum modorum ut declaratum est.

Quantum ad septimum aduerte ꝙ non vř þmus modus bene assignatus. nam de quolibet ente comparato alteri, uerum est dicere ꝙ est idem cum eo uel diuersum, & hoc tam in suba quã in quantitate & qualitate &c. Ergo non bene dixit Arist. eadem sunt, quorum una est substantia. Præterea. Oẽ ens comparatum cuilibet enti, uel est siľe uel dissiľe illi. Et ẜm pfectionem uel est equale uel inequale illi. ergo siľitudo non solum põt fundari in qualitate, & equalitas non solũ in quantitate, sed in quolibet genere entis absoluti.

Rñdetur. Qñ dicit Arist. ꝙ eadem sunt quorum una est substantia, non sumit substantiã ut distinguitur cõtra accñs, sed ut uerificatur de qualibet essentia, ꝓut intellr illud uniuoca sunt, quorum rõ substãtiæ est eadem. nec qñ dicit. siľia sunt quorum qualitas est una, sumit qualitatem ut distinguitur contra alia p̃nta. sed ꝓ oĩ hñte modum qualitatis. & qm̃ formæ substantiales & dñæ & actiones & passiones qualificant rem, iõ iuxta hæc oĩa, põt attendi siľitudo & dissimilitudo. Nec qñ dicit. equalia sunt quorum quantitas est una, sumit quantitatem ut distinguitur contra alia p̃nta, sed pro oĩ hñte modum quantitatis. ut albedo. 6. graduum, & albedo. x. graduum. & qm̃ oĩs forma intensibilis & remissibilis põt induere modum quantitatis. iõ iuxta eas ut sic põt attendi equalitas. & per hoc patet quid dicendũ sit ad argumentũ.

Aduerte ẽt, quia non vř scđs modus bene assignatus. nã ẜm pħm potencia actiua refertur ad passiuam ut calefactiuum ad calefactibile & refertur ad actum suum. ut ad calefacere & uisus ad uidere. Sed id vř falsum quoniam uni relatiuo corrñderent plura correlatiua in eodem gñe relatiõis,

qđ nõ põt eſſe, aliter ſequitur ꝙ idem relatiuum eſſet & nõ eſſet. V.g. ſi a. refertur ad b. & ad c. remoueatur b. & remaneat c. dum remouetur b. remouetur a. & dum remanet c. remanet a. ꝑ regulam. Relatiua poſita ſe ponũt, & perẽpta ſe perimunt. ergo &c.

Rñdetur. & concedo ꝙ uni relatiuo poſſunt correſpõdere plura relatiua partialia, ut uni patri plures filii. uni magiſtro plures diſcipuli uni continenti plura contenta, non tamen plura totalia. qm̃ ut argm̃ ꝓbat idem ſimul eſſet. & nõ eſſet. Item poſſunt correſpondere plura, non tamen æque ꝑmo. ſed unum ꝑmo & ꝑ ſe. alterum aũt ꝑ ſe, ſed nõ ꝑmo. ut ſpẽs refertur ꝑ ſe ꝑmo ad genũs, & ad indiuidua ꝑ ſe nõ ꝑmo. Et cum arguitur. ꝙ idem eſſet & non eſſet. negatur cõſequentia, quæ tamen ualeret ſi idem dicereĩ ad plura æque ꝑmo. nam relatiuum reſpicit ꝑmo & ꝑ ſe ſuum ꝑmũ & totale correlatiuum. Vnde ſi remoueatur ſcđarium correlatiuum. non deſinit eſſe relatiuum. niſi reſpectu illius ordinis quem habet ad ſcđarium correlatiuũ. In ꝓpoſito igiĩ dico. ꝙ non incõuenit potentiam actiuam dici ad paſſiuam & ad agere, ſed ad unũ per ſe ꝑmo. ad aliud aũt ꝑ ſe. ſed nõ ꝑmo.

Præterea. Aduerte ꝙ tertius modus, non uidetur bene aſſignatus. Nam aſſignatur iuxta rõnem mẽſuræ & mẽſurabilis. ſed id vr̃ ꝑtinere ad ꝑmum modum. nam duplum eſt menſura dimidii. & oẽs duæ quantitates finitæ habentes ꝓportionem adinuicem. ita ſe habent ꝙ una p̃t eſſe menſura. & alia menſurata. ꝓ quãto una eſt maior uel minor. uel equalis alteri. non uidetur ergo tertius diſtingui a primo. Præterea. Relatio inter ſciam & ſcibile. ponitur in hoc. 3. mõ. & tamen eſt i. 2. mõ. quoniam ſcĩa cãtur a ſcibili. unde ſcibile ſe habet ut factiuum. & ſcĩa ut factum. ergo non diſtinguitur tertius a ſecundo.

Reſpondetur. & dicitur ꝙ non oĩs relatio inter menſurã & menſurabile eſt in ꝑmo mõ, ſed tantum illa quæ eſt mutua, & eſt illa quæ fundatur ſuꝑ quantitatem continuã uel diſcretam. Illa aũt quæ non eſt mutua, ſed unum extremũ pendet ab altero & non econuerſo. conſtituit tertium mo-

dum. Ad scdm dico q relatio inter sciam & scibile, aliquãdo est in. 2. mõ, aliquando est in. 3. nam scibile pt comparari ad sciam sicut cã ad cãtũ in scia speculatiua uel sicut cãtũ ad cãm in scia practica, & tunc est relatio scdi modi, & põt comparari ut obiectum terminatiuum sciæ & mẽsuratiuũ. non quidem quantitatiuæ, sed quo ad ueritatem, & sic relatio erit tertii modi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 22. si relatio distinguuntur realiter a fundamento.

PRO completa consideratione relationis quantũ spectat ad metaphysicum, intendo inuestigare de relatiõe & suo fundamento si sunt idem uel non, & pcipue quæ fuerit mens pħi & Cõmẽ. & b. Tho. circa hoc. sic igitur pcedam. pmo ppono de hoc uarias opiniones. scdo intendo sequi Herueũ, & declarabo determinationem suam, esse ad mentem pħi & Cõmen. & b. Tho. tertio soluã rõnes quæ sunt contra determinationem Heruei, quam reputo esse ad mentem. b. Tho. & exponam quædã dicta pħi & b. Tho. in quibus fundant se, tenentes oppositum.

Quantum ad pmum aduerte, q circa hoc sunt tres famosæ opiniones. Duæ quidem extremæ, & una media. prima extrema est Io. Cap. in. 1. sen. di. 30. q. 1. & Thomæ Caeta. exponentis in. 1. pte. b. Tho. 1. q. 28. in ar. 2. isti tenent oẽm relationem realem distingui realiter a suo fundamento, & hanc esse mentem. b. Tho. Scda extrema est Heruei in. 1. sen. di. 30. q. 1. ar. 1. & Grego. de Arim. in. 1. sen. di. 28. q. 2. isti tenent oẽm relationem realem idẽtificari suo fundamẽto. Tertia quæ est media, attribuitur Scoto qui in. 2. sen. di. 1. q. 5. & i quolibetis. q. 3. tenet oẽm respectum extrinsecũ distingui a suo fundamento, intrinsecum aũt idẽtificari. sed hanc Scoti opinionem p nunc relinquimus, quoniam controuersia uersatur circa Thomistas. & iõ uidendũ est. si prima extrema, uel secunda est ad mentem. b. Tho. Sic enim loquitur in diuersis locis, ut difficile sit uidere, quid de hoc

determinate sentiat.

Quantum ad scđm.quoniam intendo sequi Hervẽ,quẽ extimo loqui ad mentem.b. Tho.in hoc.iõ ꝓpono unã distõnem ex qua eliciam duas concľones & defensabo.Aduertc igitur ꝙ ut notat Herveus i.1.sen.d.30.q.1.ar.1. Rľo dupľr considerari põt.ꝑmo q̃tum ad id qđ dicit in recto & intrinsecæ.scđo q̃tum ad id qđ dicit in obliquo ex connotato qđ est terminus.Et quidem q̃tum ad scđm sensum manifestum est ꝙ distinguitur realr a suo fundamento,qm̃ fundamentum cum sit quid absolutum,non includit terminum, rľo aũt cum sit ad alterum ipm̃ includit.Constat aũt ꝙ fundamentum & terminus distinguuntur realr.quare &c.Quã tum aũt ad ꝑmum sensum de quo ꝓprie intendimus. ꝓbo ꝙ rľo & fundamentũ sint idem realiter,ita ꝙ hæc est idética.Albedo est similitudo.non aũt formaliter, qm̃ fundamẽtum est ad se,relatio aũt ad alterum. Et ꝓ hac conclusione sic arguo,vult Arist.in.5.phy.tex.x.relationẽ realem aduenire subo sine mutatione subi,ex quo sic arguitur.impossibile est,& oĩo non intelligibile aliquid de nouo aduenire alicui subo. diuersum realiter ab oĩ eo ꝙ ꝑus inerat eidem subiecto,& qđ subiectum non sit mutatum ſm tale sibi de nouo adueniens.nam tale subiectum recipiens rem nouam quam ꝑus nõ hẽbat,uel se habet eodem mõ quo ꝑus,uel aliter.si eodem mõ.ergo nihil noui & distincti realiter recepit si aliter ergo mutatum est.mutari.n. est rem aliter se hẽre quam prius, sed relatio aduenit de nouo alicui subiecto ſm Arist.sine mutatione subiecti.ut patet si hodie sit tm̃ unum album in mundo,& cras fiat aliud album. uerum erit dicere cras,hoc album est simile illi, & tñ hodie non est uerũ cũ nõdum sit positum suum correlatiuum. ergo similitudo de nouo aduenit ꝑori albo,non facta mutatione in ꝑori albo, sed ex sola ꝓductione alterius coalbi.ex quibus manifestæ sequitur ꝙ relatio non est quid realiter distinctum a fundamento qđ ꝑus inerat subiecto.unde posito uno solo albo in mundo,ponitur tota realitas similitudinis.sed non formalitas donec alterum coalbum producatur.

Et aduerte q̄ Tho. Caeta. ubi supra conatur hanc rōnē soluere. & dicit q̄ posito fundamento, ponitur relatio incō pletæ, & q̄ completur sola pōne termini. & iō pōt aduenire de nouo sine mutatione eius in quo est. & adducit exemplum de actione quæ ponitur ex sola positione passi.

Sed contra. Si completur sola pōne termini, uel complet quo ad suum formale pcise, uel quo ad suam realitatem. si 1. mō. ergo tota realitas similitudinis inerat subiecto ante pōnem termini, in subiecto aūt non erat nisi fundamentū, puta albedo. ergo est eadem realitas albedinis & similitudinis. si. 2. mō, non est intelligibile q̄ posito termino cōpleat, nisi quia realitas relationis, quæ erat in potentia posito fundamento. fiat actu in subiecto ex pōne termini, sed hoc est impossibile sine mutatione subiecti. Qd. n. transit ab esse in potentia ad esse in actu, necessario se habet aliter quā prius. ergo stat rō inducta ꝓ conclusione. Exemplum aūt de actione non iuuat nam iō posito passo sequitur actio, quia est ꝓductiuæ ab agente & recipi in passo. sed relatio ut patet nō est ꝓductiue realr a subiecto & recepta ī termino. ergo &c.

Qd aūt hæc determinatio sit ad mentem pħi & Cōmen. & .b. Tho. oñdo sic. Pħs in. 5. phy. tex. x. tenet q̄ ad relationem non est motus quia pōt aduenire alicui, altero solo mutato. sed si relatio esset res diuersa a fundamento, oporteret q̄ aliqua mutatio accideret ei cui aduenit. & non solum ī altero extremo qd de nouo ꝓducit. aliter pħs in hac sua rōne peteret pncipium. Si. n. supponit q̄ relatio sit alia res a fundamento, & cum hoc uelit ꝓbare, q̄ ad eam non est motus ꝑ hoc medium q̄ aduenit uni extremo altero solo mutato. patet q̄ principium petit. Restat. n. ꝓbandum, q̄ noua relatio possit alicui aduenire, ꝑ solam mutationem factam ī altero extremo. Præterea, Pħs in. 7. phy. tex. 17 ꝓbans non esse alterationem ad pmam spēm qualitatis, sic arguit. in ad aliquid non est alteratio, sicut nec motus, sed hitus est ad aliquid. ergo &c. Patet aūt q̄ si relatio fundata sup hitum, eēt alia res ab hitu, rō pħi non ualeret. non. n. sequitur in ad aliquid non est motus, ergo in hitu non est motus, nisi in uir-

tute istius medii. Hitus & sua relatio sunt eadem res, & ad relationem non est motus. ergo ad hitum non est motus. Præterea q̃ sit de mente Cōmen. oñdo sic. Dicit Cōmen. in lib. de suƀa orbis. q̃ potentia mãæ est ipsa suƀa mãæ. & ĩ. 1. phy. tex. 70. vult q̃ potentia differat a mã quia potentia est de p̄nto ad aliquid. Si igitur dictum p̄mum debet cōcordare cum scđo, necesse est dicere, q̃ relatio & fundamentum sunt idem re, licet differant rōne, siue p̄ntaliter. Præterea. q̃ sit de mente. b. Tho. patet intuenti uerba sua in. 5. phy. ĩ expōne tex. x. ubi sic arguit. in illis in quibus relatio inuenit̃ realiter in utroq; extremorum uit̃ difficile, q̃ aliquid relatiuæ dicatur de uno p̄ mutationem alterius, absq; mutatiōe sui, cum nihil de nouo adueniat alicui, absq; mutatiōe eius cui aduenit. Rñdẽs aũt dicit q̃ si aliquis p̄ sui mutationem efficiatur mihi equalis me non mutato, ista equalitas primo erat in me quodã mō: sicut in sua radice, ex qua hr̃ esse reale ex hoc. n. q̃ hẽo talem quantitatem, competit mihi q̃ sim equalis oĩbus illis qui eandem quantitatem hñt. Cum ergo aliquis de nouo accipit illam quantitatẽ, ista cōis radix equalitatis determinatur ad istum. Et iõ nihil aduenit mihi de nouo p̄ hoc q̃ incipio alteri esse equalis p̄ eius mutationẽ. hæc ille. Ex quibus sic arguo, si dictum ultimum est uerum. s. & iõ nihil aduenit mihi &c. uel uerificatur de subiecto equalitatis ẜm esse reale equalitatis, uel ẜm esse formale. nõ ẜm eẽ formale, qm̃ qñ ego solus hẽo talem quãtitatem, non dicor formaliter equalis, posita aũt eadem quantitate in alio, statim dicor formaliter equalis illi. equalitas ergo quo ad esse formale de nouo aduenit mihi. Si igitur dictum. b. Tho. est uerum, necesse est ut uerificetur de esse reali. q. d. Statim q̃ hẽo talem quantitatem hẽo equalitatem quo ad esse reale. & iõ qñ incipio esse equalis alteri. i. dici formaliter equalis, nihil de nouo quo ad esse reale aduenit mihi, ex p̄nti relatio equalitatis non differt realiter a quantitate sup̄ quam fundatur. Patet igitur hanc esse mentem pħi & Cōmẽ. &. b. Tho.

Quantum ad tertiũ aduerte, q̃ tres sunt fortiores rōnes tenentium oppositum, quas intẽdo soluere. Prima est hæc.

Relatio & fundamentum sunt in distinctis p̄ntis. ergo sunt duæ res. añs patet. ꝯñtia ꝓbatur. nam ex. 6. metaphy. distō entis in. x. p̄nta, est distō entis realis. ergo q̄dlibet p̄ntum ē ens reale. ergo sunt decem res. ergo relatio & fundamentū sunt duæ res cum sint in prædicamentis distinctis.

Rñdetur. dico ꝙ non est necesse p̄nta ut res sunt distingui realiter. aliter actio & passio, non essent duo p̄nta, cum sint unus motus numero ex. 3. physi. Vt aūt p̄nta sunt. i. ut stant sub rōne formali, necesse est ut distinguantur formaliter, ita ꝙ sub eadem rōne formali, una res non pōt locari ī p̄ntis distinctis. Ad argumentū igitur nego ꝯñtiam. Ad ꝓbationem concedo totum usq; ad illud q̄d dr̄. ergo sunt decē res. nam hoc pt̄ hēre duplicem sensum Primus est, sunt decem res. quia oē p̄ntum signatum est res & est uerus sensus sed nego ultimam ꝯñtiam. Scd̄s sensus est, sunt decem res, quia oē p̄ntum signatum comparatum alteri est res & res distincta. Et hic sensus est falsus, quoniam si illum concederem, necessario concedenda est ultima ꝯñtia. Exēplum habemus in diurnis pfectionibus. de quibus loquemur in libr. 12. nam de qualibet uerum est dicere ꝙ est res, non tñ sunt distinctæ res, sed sufficit ꝙ distinguant suis rōnib⁹ formalib⁹.

Scd̄a. substantia & accidens non sunt eadem res, sed fundamentum alicuius relationis est substantia, ut distō numeralis Sortis & Platonis fundatur sup utriusq; substantiam, & tamen oīs relatio realis est accidens. q̄m ꝭm te cōtinet in p̄nto ad aliquid: q̄d est unum est ex p̄ntis accidentium.

Respondetur accidens sumitur dupl'r. Primo, ut inhęrēs & superadditū subæ, quales sunt quantitates & qualitates. Secundo, ut id quod est extra rōnem rei, & siue quo res potest intelligi ꝭm suam ꝓpriam rōnem formalem, sicut locus pōt dici hoc modo esse accidens superficiei quia non est de rōne superficiei esse locum, sed econuerso. Ad argumētum igitur dico ad maiorem, ꝙ licet suba & accidens p̄mo modo, non sint eadem res stat tamen ꝙ suba & accidens secundo modo, sint eadem res, & qñ dicitur in minori, ꝙ fundamentum alicuius rl'onis est suba: concedo. & ꝙ omnis rela-

tio est accidens.concedo pmo uel secundo modo.Nam rela tio fundata in quantitate uel qualitate est accidens pmo modo.quia non distinguitur a fundamento,& est accidens secundo modo.quia non est de rõne sui fundamenti, potest enim intelligi quantitas sine equalitate.Rlo autem fundata in suba,ut creatio passiua,est accidens tantum secũdo modo,cum non addat aliquod reale super fundamentum. & si dicas.cum omnis rlo realis contineatur in pnto ad aliquid. & aliqua rlo sit suba ergo suba erit in pnto accidentis. qđ uidetur absurdum.Rñ.immo hoc est necesse concedere nam cum motus & terminus motus sint idem realiter.gño passiua.& suba genita erunt idem. Constat autem q gño passiua.est in pnto passionis.ergo suba est in pnto accidentis.nõ ergo inconuenit id quod est suba.esse in pnto accidentis, nõ tamen ratione substantiæ . qm prædicamenta formaliter sunt impermixta.

Tertia ratio fundatur in dicto.b.Tho.in.1.parte.q.28. arti.2.ad secundum.ubi ponens dñam inter rlones in creaturis.& rlones in diuinis inquit.Id quod inuenitur in creatura præter id quod continetur sub significatione nominis relatiui.est alia res.ex quibus sic arguo.in creaturis constat q fundamentum non continetur sub significatione nominis relatiui ergo fundamentum est alia res distincta ab ea que significatur nomine relatiuo.

Respondetur.b.Tho.in illo loco non comparat rlonem ad fundamentum sed ad subm quod signatur nomine relatiuo.& concedo q comparata subo.est alia res a subo, dummodo sit fundata in accidente, puta in potentia actiua uel passiua.uel in actione aut passione.Quod ideo dico.qm fundata in suba ut supra dixi non distinguitur a subo.nec a fundamento,Vnde aduerte q.b.tho.in loco palleg.& i primo sen.dis.33.q.1.arti.1.non intendit loqui de rlonibus creaturarum ulr.sed de fundatis super actionem & passionẽ creature.cõstat autem q actio & passio creatura sunt accidentia,& ut sic distinguuntur a suo subo quod est suba. & pñti rlones fundate super hmõi actionem & passionẽ sunt

accidentia, & distinguuntur a suo subiecto quod est s̃ba non tamen a fundamento suo. Et q̃ fuerit mens. b. tho. loqui de r̃onibus creaturarum fundatis in actione & passione, patet ex hoc. q̃ ꝓportionaliter loquitur de r̃onibus diuinis non absolute sed fundatis super cõicationem diuinæ nãæ signatam per generare & generari.

Quarta ratio fundatur super dictum. b. Tho. in. q. de po tẽtia Dei. q. 8. ar. 2. ad primum. ubi habetur q̃ nulla suƀa in gñe potest esse idem realiter quod relatio. Constat autem q̃ aliqua relatio fundatur in suƀa, ut distinctio suƀalis inter duo indiuidua eiusdem spẽi. ergo saltem in r̃onibus funda tis in suƀa est distinctio realis a suis fundamentis.

Respondetur. non dicit. b. Tho. in illo loco, q̃ nulla suƀa in genere potest esse idem realr̃ q̃ r̃o. sed dicit q̃ nulla s̃ba in genere est r̃o. quæ propositio intelligenda est s̃m prædicationem formalem, nam argumentũ erat tale, nulla s̃ba est r̃o. hæc. n. est immediata sicut ista. nulla suƀa est quãtitas sed diuina essentia est suƀa &c. Patet autem q̃ qñ p̃ntũ negatur a p̃nto, intelligendum est de prædicatione formali & non idẽtica, aliter ista non esset uera, idẽtica, actio est passio quæ tamen de prædicatione formali non est uera. Sed. hæc est uera, nulla actio est passio. Cum igitur dicat. b. Thom. q̃ hæc ꝓpõ est ĩmediata, nulla suƀa est r̃o intelligenda est s̃m distinctionem formalem & non ultra.

Quinta ratio fundatur super dictum pƀi in. 12. metaph. tex. 19. ubi uult q̃ diuersorum generum. i. p̃ntorum diuersa sunt principia & el̃nta. sed relatio est aliud genus a q̃tita te & qualitate & actione, & passione quæ sunt fundamenta r̃onis, ergo relationis & fundamenti sunt alia & alia principia ex consequenti distinguuntur realiter.

Respondetur Arist. in dicto loco & præcipuæ in tex. 22. declarans mentem suam dicit q̃ per principia & el̃nta intendit formam & priuõnem & mãm, quæ licet proportionalr̃ inueniantur in oĩ genere, tamen sunt alia aliorum generũ, ut ĩ genere colorum, forma ẽ albedo. priuatio, nigredo mã superficies in distõne tẽporum. forma est lumen, tenebra p̃

uatio .aer mā siue subm ex quibus elicere possumus, ꝙ rło si debet habere alia & alia elnta .non est comparanda fundamento sed māæ uel subo in quo recipitur qñ suum fundamentum est accidens & tunc concedo ꝙ rło ut includit fundamentum qd' est accidens est alia res a suo subiecto puta similitudo quæ idēticæ est albedo,est alia res a corpore albo. Ad argumentum dico ꝙ supponit falsum credit.n.ſm Ari. in dicto loco rłonem comparandam fundamento quo ad diuersitatem elntorum.& tamen est cōparanda subo, respectu cuius concedo quod realiter distinguitur ab eo,quando fundatur in accidente.

Plura alia argumenta possent adduci & solui,uerum quia ab aliis soluuntur & præcipuæ a Paulo Sonci.in.5.metap. q.18.ideo pertranseo.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.23.si ultima prædicamenta dicunt rem absolutam uel respectum.

IN HOC quæsito difficilis est resolutio ad mentem phı & Commenta.&.b.Tho.nam phs parum de eis locutus est,& ut patet in pntis considerationem suam terminauit in quatuor primis,& in tota metaphysica,quotiens diuidit ens in pnta,p maiori parte exēplificat de quatuor primis & si ultra ,pcedit nunq̄ peruenit ad.10.nam in.5.metaphy. ca.de ente,exēplificat usq3 ad pntum qñ & non ultra,& posito ꝙ oīa numeraret.Quod tamen ultima dicant non habem⁹ ab eo exp̄ssum,& ppea multi putantes se seq uiā Ari. uarie locuti sunt,non intendo autem recitare singulas opiniōes p̄cipuę Scoti & Her.&Cap.ī his.n.satis īmorat⁹ē Paulus Soncinas in.5.metaph.Mea intentio est inuestigare quid ad hoc diceret.b.Tho.,p cuius resolutione tria agēda sunt. Primo ostendetur q̄ uarie super id locutus est.Secundo quid tenendum est.Tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad primum aduerte tria dicta a.b.tho.nam.5. metaph.in cap.ad aliquid,postq̄ assignauit sufficiētiam triū modorum relatiuorum,loquens de ultimis pntis īquit alia

uero genera magis rõnem consequuntur q̄ posint rõnem causare nam qñ consistit in aliquali relatione ad tps, ubi uero ad locum positio autem ordinem partium importat. Habitus autem rõnem habentis ad habitum, hæc ille ex quibus constat ꝙ uidetur sentire illa dicere respectum & non rē absolutam in 3. autem physi. in tex. 22. assignans sufficientiam p̄ntorum & in lib. 10. metaph. uidetur sentire ꝙ dicāt absolutum ut tamen denominant aliud denominatione extrinseca. i. ut denominant illud in quo non sunt subiectiue puta tempus ut denominat rem tēporalem, ad quam non comparatur ut accidens ad subm, sed ut mensura ad mensuratum, constituit p̄ntum qñ, locus autem ut denominat locatum in quo non est subiectiue constituit p̄ntum ubi. Vestis autem ut denominat habentē puta uestitum in quo nō est subiectiue sed solum circundatiue, constituit p̄ntum habitus. In. 5. autem metaph. in cap. de habere, exponens primum modum ubi dicit pħus (& uestimentum induti) uidetur sentire specialiter de habitu ꝙ dicat absolutum & respectum puta ꝙ esse uestitum dicat uestem non absolute, sed ut coaptatur & configuratur uestito, coaptatio autem respectum dicit. & quod dicit de habitu præsumendum est ꝙ diceret de aliis ut de quando & ubi & situ. Propter hanc ergo diuersitatem loquendi difficile est uidere, quæ fuerit mens beati Thom.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ illud tenendum est. ꝙ tamen non repugnet doctrine pħi & .b. Tho. & ut resoluamus quæsitum, pono quinq; conclusiones.

Prima p̄nta ultima non dicunt purum respectum qm̄ cū motus localis sit in p̄nto ubi, si ubi dicit solum respectum, motus esset primo & per se ad rõnem, quod repugnat pħo in. 5. physi. tex. 10. illic pħs non concedit motum in ad aliquid nisi per accidens puta qñ aliquis per se dealbatur per accidens fit similis alteri. Accidit. n. ꝙ Sorte dealbato, fit aliud album cui fiat similis.

Secunda nō dicunt absolutum simpl'r. i. nullo addito qm̄ non distinguerentur a tribus primis p̄ntis si, enim quando

dicit tempus simplr & ubi & situs dicuntur locum simplr & habitus dicit indumentum simplr cum tempus & locus sint in pnto quantitatis. & indumentum in pnto sube constat q non constituerent pnta distincta a tribus primis.

Tertia non dicunt absolutum cum respectu, quia cu omne ens absolutum sit suba uel quantitas uel qualitas & omnis respectus realis sit in pnto ad aliquid. ut declaratum est supra. Si dicunt absolutum cum respectu, non dicunt nisi aggregatum ex duobus pntis, hoc autem repugnat simplr pntali. & praeterea dicerent unum per accidens, qm ut declaratu est in. 4. lib. res diuersorum pntorum. apud metaphysicum constituunt unum per accidens. Nullum autem unu per accidens est pntum nec reponitur in pnto ergo &c.

Quarta, dicunt absolutum cum denominatione extrinseca, pro cuius euidentia aduerte ut notat Herueus in. 1. quolib. q. 9. q denominatio potest fieri tribus modis, primo ab aliquo absoluto intrinseco ipsi denominato, quod. s. est intrisecum ipsi denominato uel per idetitatem ut Sortes est sub a Sortes est rationalis, uel per inherentiam, ut sortes est quantus est qualis & secdo ab aliquo intrinseco ipsi denominato, importante tamen aliqd extrinsecum ut terminum, ad qd denoiatum se habet relatiue. ut Sortes est pater. tertio ab aliquo extrinseco, quod non est idem cum nominato nec e subiectiue innoiato, ut Sortes est locatus, constat. n. locum non esse subiectiue in locato, sed in locante prima denoiatio fit per pntum subae & quantitatis & qualitatis. secunda per pntum ad aliquid. tertia per ultima pnta, & aduerte q hanc denominationem extrinsecam fieri ab ultimis pntis est de itentione expssa. b. Tho. in. 3. lib. physi. super tex. 22. ubi inquit. Tertius modus praedicandi est. qn aliquod extrinsecu de aliquo praedicatur per modum alicuius denominationis & exemplicat de agere & pati, de qn & ubi & situ & habitu. Ex quibus sequitur corollarie q ultima pnta, licet non differant a tribus primis qtum ad rem denominantem. Differunt tamen quantum ad modum denominandi & praedicandi, qm a tribus primis fit praedicatio & denominatio ab

intrinseco absoluto.& ab istis fit ab extrinseco absoluto, & ista diuersitas sufficit ad distõnem formalem p̃ntorum.non enim est necesse omnia prædicamenta,distingui realiter ut declaratum est supra.

Quinta.Licet ultima p̃nta,dicant absolutum cum denominatione extrinseca,ad talem denoiationem consequunt̃ quidam respectus inter denoians & denoiatum.quos tam̃ non significant hæc ultima p̃nta.& quidem quod tales respectus consequantur patet qm̃ non dr̃ denominans nisi qa aliquid denomiat, nec dr̃ denominatum nisi quia ab aliquo denominatur.Quod autem non significetur per ultima p̃nta,patet qm̃ cum significent absolutum,si significant etiam respectum,significarent aliquod unum per accidens,ut dictum est in tertia conclusione.Tenendum est ergo q̃ significant purum absolutum cum denoiatione extrinseca,ad q̃ consequuntur quidam respectus & si tenueris hanc uiã,optime saluabis motum in ubi,& simplicitatem & perseitatem & formalem distinctionem prædicamentorum.

Quantum ad tertium aduerte q̃ tria. uñr obstare. p̃dicte determinationi p̃mo authoritas.b.Tho.nam ut patet in.5. metaph.in cap.ad aliquid.ut adductum est in principio q̃õnis.vr̃ sentire q̃ dicant respectum,& confirmaĩ qm̃ in libr. 11.metaph.in lec.12.inquit.Habitus importat habitudinẽ indumenti ad indutum,& q̃ dicit de habitu,est rationabile ut intelligat de aliis secũdo obsistunt diffõnes date ab autho re sex p̃ncipio⁊ ex quibus ↄstat q̃ dicunt nõ absolutum sed respectum,ut patet de qñ inquit.n.Qñ est quod ex adiacẽtia tp̃is relinquitur. ubi autem est circũscriptio corporis. ex loci circũscriptione p̃cedens.tertio obsistit tractatus de rl̃one cõpositus a.b.tho.in quo determinat q̃ dicunt respectũ fundatum non super absolutum,sed super respectum.

Respondetur.cum habeamus clare ex doctrina Aristo. q̃ non est motus ad respectum.& ĩ li.11.meta.in tex.qui incipit.Si igiĩ p̃nta diuisa sunt.dicit necesse esse tres motus. qualis quanti & loci manifestum est cum ponat motum ad locum,non distingui realr̃ locum ab ubi,ex consequenti ubi

non dicit respectum. Silr cum. b. Tho. ex pposito assignans sufficietiā & distōnē pntoꝝ, declaret ea distingui ex denoīatione extrinseca, quod & manifestauit in lib. 11. meta. in le. 9. ubi inquit. Prædicamenta diuersificantur fm diuersos modos pndi. Vnde idem fm diuersimode de diuersis ptur. ad diuersa pnta pertinet. Locus. n. fm ꝙ de locante ptur. ad ptum quantitatis pertinet. Secundum autem ꝙ denominatiue de locato prædicatur constituit pntum ubi. Silr motus fm ꝙ prædicatur de subo in quo est constituit pntum passionis fm autem ꝙ prædicatur de eo a quo est. constituit pntum actionis. hæc ille. standum est in determinatione facta. Et ad pmum dictum. b. Tho. dicendum est ꝙ non uerificatur nisi cōnotatiue uel consecutiue. ex eo. n. ꝙ denominant denominatione extrinseca consurgit respectus inter denominans & denoīatum. qui tamen respectus non significatur ab hmōi pntis. aliud est. n. significare, & aliud cōnotare, sicut accidens concretum connotat subiectum. sed nō significat ipsum.

Ad authoritatem authoris sex pncipiorum. dico ꝙ non est acceptanda in hoc. qm non posset saluari, quia esset motus primo & per se ad relationem.

Ad instantiam fundatam super tractatū de rlone, dico ꝙ ille trac. non est. b. Tho. Nam si difficile est saluare rlonē realem fundatā in re absoluta, ut declarauimus in. q. 22. huius lib. multo minus posset saluari ea quæ fundaretur super aliam rlonem, & ppterea illa positio non est sustinenda a uero Thomista. Et confirmatur, qm. b. Tho. in. 12. metaph. exponens tex. 19. in quo Aris exemplificat de suba & de ad aliquid. dicit. Ea quæ sunt ad aliquid. remotiora uident esse a suba q̄ alia genera, eo ꝙ sunt debilioris esse. Vnde & subæ inherent mediantibus aliis generibus. s. absolutis si inherent substantiæ mediantibus aliis generibus absolutis. signum ē quod non fundantur nisi in generibus absolutis. Hæc de psenti quæsito dicta sint.

Expliciunt quæstiones super quintum metaph. Fratr. Chrisosto. Iauelli Canapicii ordi. prædi. philosophiæ & sacre Theologiæ professoris.

Incipiunt qõnes eiusdem super. 6. lib. metaphy.

In hoc sexto lib. pertractanda sunt dubia infrascripta.

1 Si ens inquantum ens habet principia & causas.
2 Si solus metaphysicus considerat quod quid est subiectorum scientiarum particularium.
3 Si textus s̃m translationem arabicã potest saluari ĩ quo sic habetur. & ipsa. s. physica speculatur de ente quod impossibile est moueri.
4 Si aliquis actus intellectus potest dici praxis.
5 Si scientia practica, est practica ex obiecto uel ex fine.
6 Si omnis scientia est practica uel speculatiua.
7 Si tantum tres sunt scientiæ speculatiue.
8 Si omnes speculatiue, sunt nobiliores oĩbus practicis.
9 Si de ente per accidens potest esse scientia.
10 Si de mundo inferiori datur aliquis effectus cõtingẽs.
11 Si a causa proxima, effectus contingens habet contingentiam.
12 Si effectus contingens, dum est fit contingens.
13 Si ens uerum excluditur a metaphysico.

QVAESTIO PRIMA.

Si ens inquantum ens habet principia & causas.

PRINCIPIA ET CAVSAE QVAERVN tur entium, palā aūt quia inq̄tum entia. Tex. 1.

IN HAC qōne quatuor agē da sunt. Primo declarandum est, quid intēdit pħs p pncipia & cās. Scdo declarandum est in quo sensu. ens inquantum ens, habet pncipia & cās. Tertio ponetur conclusio rñsiua. Quarto soluētur quædam argumenta.

Quantum ad pmum aduertē, q Arist. p pncipia & cās ītendit oē qđ pōt esse ueræ medium ad demonstrandum aliq̄ passionem de subo oē aūt tale habet rōnem pncipii formalis, saltem fm nrm modum cognoscendi, qđ iō dico, qm si ē medium a pori habet rōnem pncipii formalis ex nā rei ut qñ p qđ quid est trianguli demōstro ipm hēre tres angulos equales duobus rectis si aūt est medium a posteriori ut qñ ī nālibus demonstro cām p effectū habet rōnem pncipii formalis fm nrm modum cognoscendi, necesse est. n. oēm cōclonem ex aliquo pncipio deducere a quo licet non semper pendeat fm esse. pendet tñ fm cognōnem, cum oīs demonstratio pcedat a notiori ei cui fit demonstratio ex quibus sequitur q cum demonstro in nālibus aliquid de cā p suū effectum, effectus ut sic est cā formalis fm rōnem suæ cāæ in demonstrando. & id consonat doctrinæ. b. Tho. exponētis ppositum tex. in. 6. metaphy. ubi inquit, oīs scīa intellectua

lis,siue sit solum circa intelligibilia ut scia diuina,siue circa imaginabilia ut mathematica, siue circa sẽsibilia ut nãlis siue ẽt ex vĩbus pncipiis ad pticularia pcedat in quibus est opatio ut sunt sciæ practicæ semp oportet q talis scia sit circa pncipia & cãs quæ quidem pncipia aut sunt certiora quo ad nos sicut in nãlibus quæ sunt ppinquiora sensib⁹ aut simpliciora & pora sm nãm ut in mathematicis hic ille ex qb⁹ constat,qꝫ in oĩ scia illa ex quibus pcedimus ad conclones sunt pncipia & cãæ in illa scia, constat aũt q in nãlibus ex effectibus pcedimus effectus igitur habent rõnem principii & causæ in demonstrando causas suas.

Quãtum ad scdm aduerte,q ens inqtum ens & sumptũ in illa vĩtate,qua est subm metaphysicæ. De qua vĩtate iã ptractauimus in.1.lib.in.q.1.non habet pncipium effectiuũ nec mãle nec formale pprie sumptum,nec finale ad qd ut ad quid melius ordinetur.alr qdlibet cõtentum sub ente ut est subm metaphy.hẽret hmõi pncipia p illud pncipiũ. Qd conuenit alicui tali inqtum tale,conuenit oĩ tali. cõstat aũt ꝯñs esse falsum,qm ut diximus in.1.lib. Prima cã continet sub ente ut est subm in metaphysica?& tñ illi nõ est assignabile pncipiuum effectiuum,cum sit pmum ens & cã oĩs entis,nec pncipium mãle uel formale cum sit oĩno simplex, nec pncipium finale ad qd ordinetur cum ad ipsam ordinẽtur oĩa ut declarabimus in li.12.Cum ergo dicit pħs q pncipia & cãæ quæruntur entium inquãtum entia p cãs & pncipia entis qd est subm in metaphysica intendit media qbus pbãtur pprietates entis de ente,quæ ut sic possunt dici cãæ & principia formalia in cognoscendo.

His pnotatis ponitur conclo rñsiua,ens inquãtum ens habet pncipia & cãs pbatur cuiuscunqꝫ sciæ subiectum habet pncipia & cãs ut declarauit Arist.in.1.poster.ex quibus demonstrantur quæ demonstranda sunt de subiecto & mõ cõuenienti unicuiqꝫ sciæ s.uel a pori uel a posteriori. Sed ens inquantum ens ut stabilitum est in.4.li.metaphy. est subm in ea ergo habet pncipia & cãs.Præterea pħs in.1.tex.hui⁹ sexti pbat inductiuæ,oẽm sciam pticularem cõsiderare pn

cipia & cās sui subiecti, qđ ergo cōe est oī sciæ non est negā dum a metaphysica. Habet igitur ens inquantum ens cās & principia modo quo declarauimus.

Ex hac conclōne sequitur corollariæ p̄mam cāmvt cadit sub consideratione metaphysici hēre cās & p̄ncipia formalia apud intellectum nřm quæ sunt uel conceptus uel effect⁹ primæ cāæ ex quibus aliqua de ea demonstramus ut magis manifestabitur in lib. 12.

Quantum ad ultimum p̄positum, aduerte q̇ duo uident obstare prædictæ determinationi factæ.

Primo quia vř repugnare pfectiōi vľi p̄mæ cāæ qđ hēat p̄ncipia. Repugnat. n. p̄mo principio hēre p̄ncipiū ut patet.

Rñdet, licet primo principio totius entis repugnet hēre principium in gñe entis, qm̄ ut sic esset aliquid prius eo, tñ comparando ipm ad itellectum nostrum in rōne cognoscē di, non inconuenit assignare sibi principium, & est illud a q̄ incipit nostra cognitio de prima cā, qđ quidem. ſm rem est posterius. utpote effectus illius, ſm cognōnem aūt nostram est prius. quoniam prius cadit in nostro intellectu quam co gnitio primæ causæ.

Sed cōtra. Si primæ cāæ competit principium ſm rōnē, licet non ſm rem. ergo non erit oībus modis primū, plus ē. n. esse primum ſm rē & ſm rōnē q̄ tm̄ ſm rem. ergo &c.

Rñdetur. nego ꝯñtiam. ad ꝓbōnem dico q̇ esse primum ſm rem & ſm rōnem ex pte rei intelligibilis, plus est q̄ ſm esse primum solum ſm rem. sed esse primū ſm rem & ſm rōnem ex pte rei intelligibilis. non aūt ex pte nostri intelle ctus qui plerūqꝫ accipit cognōnem a posteriori non minuit oīmodam primitatem conuenientem primæ cāæ qm̄ prio ritas rōnis sumpta ex pte intellectus nostri. ꝯuenit ex debi litate ipsius intellectus. Hæc de pn̄ti quæsito dicta sint.

Qō. 2. Si solus metaphysicus considerat qđ quid est subiectorum sciarum specialium.

Nec de ipso quodquidest. ullam faciunt mentionem. Tex. 1.

PRO resolone huius quæsiti quinq; agenda sunt. Primo declarabitur titulus. Scdo ponetur distō de p̃tis, quæ ingrediuntur ipm qđ quid est. Tertio ponentur conclones responsiuæ. Quarto extrahetur quoddam corollarium. Quinto soluentur quædam argumenta.

Quantum ad primum aduerte primo quid significet ly quodquidest. secundo ly scientiarum specialium.

Qđquidest ut declarauimus in nostra epito. in. 7. meta. cap. 3. apud logicum est idem qđ rei diffō, apud metaphysi. est signatum diffōnis. Hmōi aūt signatum ē rei essentia siue quidditas sumpta in concreto, puta qđquidest hois est esse aīal rōnale. nam esse aīal rōnale, est id qđ est hō. Dico aūt in concreto, qm̄ si sumatur quidditas hois ī abstracto. puta humanitas non p̃tur in recto de hoie, sed habet rōnem principii formalis. Qđquidest aūt p̃dcatur in recto de eo cuius est, qm̄ est id qđ r̄ndemus ad interrogationem factam p quid. Et ppea quidditas sumpta ī abstracto nō est ipm qđquidest. In titulo igitur quæsiti, sumitur qđquidest tam p diffōne q̃ p signato diffōnis. utroq; .n. mō ptractatur a metaphysi. Nā ut diximus in epitomi in. 7. meta. consideratur in lib. 7. mō logico. & in lib. 8. mō reali. Sciæ spāles. non dicuntur quasi distinctæ spē sed quia spāl'r cōsiderant de ente, & nō vl'iter, Considerare aūt spāl'r de ente, est considerare tm̄ de vna p̃te entis subiectiua. puta de ente mobili. de q̃titate continua. de quantitate discreta &c. Iuxta quā considerationem distinguuntur physica. geometria. arithmetica. Considerare autē de ente vl'iter est considerare de ente inquantum ens, ex cōsequenti de oī ente inquantum ens, & de primis passiōibus entis, quæ de oī ente uerificantur saltem disiunctim, iuxta quā considerationem distinguuntur metaphy. & logica ab oibus aliis. In titulo igitur sumitur ly spālium, pro scientiis considerantibus p̃tem entis, quæ solent appellari ab Arist. ut patet in. 4 meta. tex. 1. sciæ in p̃te. i. particulares.

Quantum ad scđm aduerte, q̃ sumendo qđquidest p diffōne, cum diffō constet ex multis p̃tis ut declaratur in. 7. meta. hmōi p̃ta sunt duplicia, quędā cōissima, ad quæ unū-

quodq; tandem resoluitur, sicut oĩa complexa, ad primum principium complexum. Cõissima aũt sunt ipsa transcẽden tia, actus & potentia, necessarium & contingens finitum & infinitum, substantia & accidens, mãle & imãle &c. Quædã aũt sunt ꝓpria & ꝑticularia quæ complent ipsam diffõnem faciuntq; eam conuertibilem cum diffinito, sicut est proprium genus cum propria differentia.

Quantum ad tertium ponuntur tres conclõnes rñsiuæ.

Prima. Sciæ spãles non considerant q̃dquidest suorum suborum, quo ad p̃ta cõissima, quæ sumũtur in q̃dquidest, ut ꝑma gñia, ꝓbatur, eiusdem sciæ est cõsiderare q̃dquidest quo ad p̃ta cõisima, & considerare ipsa p̃ta cõisima ut patet, sed nullius sciæ spãlis est cõsiderare p̃ta cõissima, qm̃ cũ consequantur ipm̃ ens sicut transcendentia, & actus & potẽtia &c. est illius sciæ considerare hæc cõissima, quæ conside rat ens inq̃tum ens. Hæc aũt est sola metaphy. ut dictum est in lib 4. tex. 1. ergo &c.

Scd̃a. sciæ spãles considerant q̃dquidest suorum suborũ, quo ad p̃ta ꝓpria & ꝑticularia, quæ sunt ꝓprium gen⁹ & ꝓpria dr̃ia, uel aliquid loco eius. ꝓbatur. Hoc non ꝑtinet ad sciam metaphy. ergo ad scias spãles, ꝯñtia nota, antecedens ꝓbatur, si metaphy. consideraret ꝓpria gñia & ꝓprias dr̃ias quibus constituuntur & distinguuntur rerum quidditates, ergo consideraret quidditates rerum in ꝑticulari, cuius oppositum manifestum est in. 1. lib. nam cum metaphysica cõ sideret prima prædicata, si consideraret etiam propria tũc aliæ scientiæ essent superfluæ.

Tertia. licet sciæ spãles considerent p̃ta ꝓpria ingredien tia ipm̃ q̃dquidest suorum suborum, tamen dictum p̃bi dicẽ tis, de ipso q̃dquidest nullam mentionem faciunt adhuc ue rificatur, nam ad p̃rorum ꝓpriorum cognõnẽ ꝓcedere nõ possumus, nisi ex cognõne ꝑmorum & maximæ vl̃ium, in quibus uirtualr̃ totum q̃dquidest continetur, sicut continet tota scĩa uirtualr̃ in ꝑmis ꝑncipiis complexis, cum igitur solus metaphysicus consideret cõissima prædicata, in quibus totum quodquidest continetur uirtualiter, uerum est dictũ

pbi non absolutæ, sed in sensu dicto.

Quantũ ad quartum aduerte, q̃ p.b., Tho. in expõne huius pmi tex. clare hẽre possumus q̃ medium in demonstratione non est quid nõis ut quidam Thomistæ minus cõsiderantes, & in hoc ad uiam Egidii declinantes posuerunt, sed illud est quid rei, nam ex. b. Tho. exponente hẽmus q̃ illud quid, qd a metaphysico cõsideratur, est medium in demonstratione, sed quid rei & non solum quid nõis cõsideratur a metaphysico, cum sit cõsiderans rerũ quidditates, ergo &c. Et illud idem quid præsupponitur in qualibet scientia spãli de suo subiecto, sicut & quia.

Quantum ad quintum aduerte, duo argumenta apparẽtia contra determinationem huius quæsiti.

Primo, quælibet scĩa habet considerare principia & cãs sui subi, ut p eas demonstret passiones pprias de subo, sed pncipia & cãæ p quas passiones demonstrantur sunt ipsum qd quidest. ergo quælibet scĩa considerat qd quidest sui subiecti, & non solus metaphy. maior est pbi in hoc. 6. libr. in tex. 1. minor est nota ex. 1. poster.

Rñdetur. aliud est cõsiderare qdquidest, & aliud est quærere ipm, nã considerare pprie est uenari aliquo ex illis modis quibus uenari põt, siue compõne, siue diuisione, quærere aũt est conari ut hẽatur siue inuestigatum ĩ eadem scĩa, siue ĩ alia. Ad argm̃ dico q̃ licet quælibet scĩa indigeat qdquidest sui subiecti ut p illud demonstret passiones de subiecto, non tamen est necesse q̃ uenetur ipm, sed qd habeat uenatum ĩ alia scĩa puta in metaphy. unde dicit pbs in. 1. tex. huius. 6. lib. q̃ scĩæ spãles, aut accipiũt qd quidest manifestatũ sensu, aut supponunt ipm. s. uenatum in alia scĩa. Nego ergo q̃libet sciam considerare. i. inuestigare quodquidest sui subiecti nec hoc dicit pbs, sed sufficit q̃ eo utatur.

Scdo, physicus inuestigat quid est aĩa, & nã & motus & mathematicus, quid sit linea, quid supficies & figura &c. ergo non solus metaphysicus considerat quodquidest.

Respondetur dupl̃r, pmo quando dicit pbs q̃ scĩæ spãles nullam faciunt mentionem de quodquidest, intelligendum

est de suo pmo & adequato subiecto. De illo.n.ex.1. poste. supponitur quid & quia, de aliis aũt contentis sub adequato subiecto, non inconuenit inuestigare quid. Cõstat aũt ꝙ nã & motus & aĩa non sunt adequatum subiectũ in physica.

Dicitur scđo. ꝙ non inconuenit in scĩa spãli inuestigare qđ quidest subiecti adequati, quo ad pta ꝓpria, quantũ autẽ ad pdicata cõissima, accipit a metaphysico. Vñ diffõ de aĩa inuestigatur hĩtu metaphysico inquantum est actus pmus, & hĩtu physico, inquãtum est corporis physici &c. Idẽ dico de nã inquantum est pncipium, & de motu inquantum est actus &c. Aliam ẽt responsionem dedi in qõnibus nrĩs sup libros de aĩa, in.q qua quæritur, si aĩa est subiectum in lib. de aĩa, uide eam. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 5. Si tex. sm translationem arabicam põt saluari, in quo sic hẽtur, & ipsa.s. physica speculatur de ente, qđ impoẽ est moueri, tex. 1. Textus aũt noster sic habet, physica theorica quædam est, sed theorica circa tale ens qđ est poẽ moueri.

CIRCA repugnantiam horum textuum aduerte ꝙ si ly tale ens, sumatur ꝓ subiecto adequato physicæ, non põt saluari tex. arabicus. Illud.n. est ens mobile ut ẽt dixit Cõmen. in. 4. meta. cõmen. 1. Sed de ente mobili falsum ẽ dicere, qđ est impoẽ moueri, si aũt ly tale ens, nõ sumatur ut est subiectum sed ꝓ aliquo ente de quo tractat physicus, puta de pmo motore, de forma, de aĩa, quæ licet sint pncipia motus, non tamen sunt p se & essentiaľr mobilia, sic põt saluari tex. arabicus, & in hoc sensu Cõmẽ. saluat tex. arabicum, nam cõmentans inquit. Et intendit p hoc qđ dixit, formam & aĩam, sunt.n. ĩmobiles p se & essentiaľr. Tu tamen aduerte, ꝙ ipse Cõmen. sup hunc tex. dubitauit, an deberet sic legi, qđ non est impoẽ moueri, uel sic qđ est impoẽ moueri, nam si legatur. 1. mõ, cõphenduntur oĩa quæ cõsiderat scĩa nãlis. Si aũt legatur. 2. mõ exponitur de forma & aĩa, quæ licet sint ut diximus pncipia entis mobi-

lis, tamē sunt ſm ſe imobiles & eſſentialr, uerba aūt Cōmē. ſunt iſta. Et ſi fuerit lectus iſte locus ſic, & de ſubſtantia quæ impoſſe eſt moueri, addito illo aduerbio non, tūc poterim⁹ intelligere ex eo, oīa de quibus conſiderat ſcia nālis, ſed in libris a quibus correximus iſtum librum quem gloſamus, inuenimus ſiue nōn, hæc ille. Pro præſenti quæſito difficultas alia non occurrit.

Qō. 4. Si aliquis actus intellectus pōt dici praxis.

Quare tres erunt pħiæ theoricæ mathematica physica, theologia. Textu. 2.

ANTEQVAM aſſignemus numerum ſciaꝝ ſpeculatiuarum ut diſtinguuntur a practicis, quædam pcedentia conſideranda ſunt, & pmo ſi aliquis actus intellectus pt dici praxis. Pro cuius euidentia tria āgēda ſunt. pmo declarandum eſt quid ſit praxis ꝓprie dicta & ſpeculatio, ſecundo reſpondebitur quæſito, ſm uiam noſtram. tertio defenſabitur uia noſtra contra impugnantes.

Quantum ad pmum aduerte, ꝙ praxis ꝓprie eſt operatio rſabilis & dirigibilis per hītum practicum. Talis aūt operatio in uia. b. Tho. eſt actus alterius potentiæ ab intellectu, nālr poſterior intellectione, natus conformiter elici intellectu recto, ut ſit actus rectus. primo dicitur ꝙ eſt actus alterius potentiæ ab intellectu, qm ex. 3. de aīa, intellectus extēſione fit practicus, ſed ſtando pciſe in actibus intellſs, nō extenditur intellſs, qm extendere eſt extra ſe tendere, neceſſe ē igitur ad hoc ꝙ intellſs ſit practicus, reſpiciat actum alterius potentiæ rſabilem p ipm intellm, & ille actus ꝓprie eſt praxis, ex quo ſequitur ꝙ cum uoluntas moueatur ab intellſu finalr & directiuæ, praxis ꝓprie erit actus uoluntatis elicit⁹ aut īperatus, ſcd'o dicitur nālr poſterior intellectione. Hæc condō ſequitur ex pma, nam ſi praxis eſt actus uolūtatis regulabilis ab intellectu comparatur ad intellectioné ſicut regulatum ad rſam ſuam. Rſatum aūt ſupponit rſam; ergo ē nālr poſterius eā. tertio dicitur natus conformiter elici &c. Hæc condō ſequitur ad ſecundam, quoniam regulatum eſt

aptum conformari regulæ suæ, ut sit rectum.

Speculatio autem ut distinguitur contra praxim ,pprie dictam est actus solius intellectus non ordinatus ad aliquã operationem alterius potentiæ ab intellectu regulandam , sed est gratia ipsius scire.dr actus solius intellectus , qa ipsæ solus est potẽtia speculatiua.ergo solius est speculatio, sicut solius uisus est uidere, qa solus est potentia uisiua . Dicitur non ordinatus ad aliq̃ operationem alterius potentiæ regulandam.nam dato q ordinaretur ad regulandũ aliam operationem intellectus.propter hoc non perdit quin sit speculatio licet remisse.Vnde licet syllogizare sit ordinatum ad regulandum intellectum in acquirendis scientiis tamen nõ est extra genus speculationis omnino.

Quantum ad secundum aduerte q in uia Thomistica talis fit distinctio.Actus intellectus dupl'r cõsideratur . Primo quo ad specificationẽ quam trahit ab obiecto . Secũdo quo ad exercitium, & ut sic subiicitur imperio uoluntatis . Mouet.n.uoluntas intellectum ad intellectionem. Et ipsa intellectio licet sit elicitiue ab intellectu , tamen ut imperant a uoluntate, potest dici actus uoluntatis quo ad imperium.Ex hac distinctione eliciuntur duæ conclusiones . Prima nullus actus intellectus.quo ad specificationem est praxis. quoniã ut sic est intrinsecus intellectui, oĩs aũt praxis ut sic est alterius potentiæ ab intellectu.ergo &c.Secunda non inconuenit actum intellectus quo ad exercitium esse praxim ꝭm qd quoniam ut sic est imperatus a uoluntate, & ut imperatus potest dici actus uoluntatis.ergo ut sic est alterius potentiæ ab intellectu, & cum omnis actus uoluntatis siue elicitus siue imperatus sit regulabilis per ipsum intellectum sequitur q non inconuenit actum intellectus quo ad exercitium esse praxim ꝭm quid.Dico ꝭm quid, quoniam ad praxim simpliciter requiritur q sit actus elicitus a uoluntate.aptus con formari rõni recte pro quanto est regulabilis ab intellectu . ex quo sequitur q nullus actus imperatus a uoluntate siue sit actus intellectus.siue alterius cognoscitiue potentiæ tam exterioris quam interioris potest dici prima praxis. Ad quæ

situm igitur absolute respondendo, dicendum est in uia nostra, q nullus actus intellectus, etiam si sit regulabilis per alium actum ipsius intellectus potest dici praxis essentialiter, sed tantum sm quid i. quo ad exercitiū. & prout subest potestati uoluntatis. qm non sit intellectus practicus essentialiter. nisi inq̄tum est regulatiuus alicuius actus. ad quē extra se extenditur. non aūt se extendit extra se respectu actus ipsiusmet intellectus. quare &c.

Quantum ad tertium aduerte q Io. Bac. in. 1. sent. q. 4. ꝓlogi. arti. 2. tenet omnino oppositum huius determinationis. Dicit. n. duo primo q praxis quidditatiue & essentialiter est operatio intellectus, qua dictat aliquid agendum. uel fugiendum. secundo q nullus actus uoluntatis siue elicitus siue imperatus. pertinet essentialiter ad praxim, sed antecedenter aut consequenter. Et p̄mum quidem sic declarat, sicut habitus practicus distinguitur contra speculatiuum per hoc q generaliter est circa scibile operabile speculatiuus autem circa scibile præcise. ita proportionaliter operatio practica, quæ uocatur praxis, accipitur pro omni operatione intellectus qua considerat scibilia ut operabilia, & quia in intellectu sunt multi hmōi actus, ut considerare qūo debemus consulere præcipere, uitare tale periculum. qūo edificare. qūo scribere &c. ideo sunt proprie & essentialiter praxes. Et hanc suam opinionem sic probat Aris. in. 6. ethi. enumerans habitus itellectuales. unicuiq; attribuit ꝓpriam operationem intellectualem, aliter habitus hmōi nihil nobis conferrent, ergo sicut habitui speculatiuo conuenit speculatio sic habitui practico conuenit operatio intellectualis prætica puta prudentie conuenit bene consiliari & bene percipere, & arti dirigere circa factibilia, sed operatio practica est ipsa praxis. ergo praxis essentialiter est operatio intellectus. Et confirmatur quoniam in. 3. de anima dicit Aris practicus ītellectus differt a speculatiuo fine, quoniam practicus rōcinatur quid fugibile & quid prosequibile. Speculatiuus autē nihil dicit de fugibili & prosequibili. sed ratiocinari de fugibili & prosequibili est intellectualis operatio practica, er-

go est praxis, quoniam pro eodem sumitur opatio practica & praxis.

Secundum autem sic declarat, quando uoluntas imperat intellectui ut consideret & dictet de aliquo, an sit agendum, & qũo & quando uel sit fugiendum & qũo & quando & quo fine &c. illa operatio intellectus quæ est praxis essentialiter, dr̃ esse antecedenter uoluntatis. quoniam nisi uolũtas imperaret, nõ poneretur in esse. & hoc est pertinere praxim ad uoluntatem antecedenter, & dispositiue & generatiue. non autem essentialiter. Quando autem uoluntas acceptat & eligit id qđ est dictatum & conclusum per intellectũ de agendo uel fugiendo, dicitur illa operatio intellectualis practica, petinere cõsequenter ad uoluntatem, prout iam dictatum acceptat. sed ex his non potest concludi, q̃ praxis essentialiter ad uoluntatem pertineat. nam sicut multa ad actũ ĩtelligẽdi ꝯcurrũt, puta sẽsus exterior, & ĩterior & phãtasma & species, quæ tamen non sunt essentialiter ipsa intellectio, sic accidit in ꝓposito. & q̃ ad praxim proprie dictã, non pertineat essentialiter aliqua operatio uoluntatis, neq; elicita neq; imperata, sic probat. quod est præter actum uoluntatis, habet quidditatem suam excluso omni actu uoluntatis. Sed sic est de praxi. ergo &c. maior patet. minor autẽ sic ostenditur. nam Commenta. in. 2. metaph. commen. 3. loquens de habitu practico ut distinguitur a speculatiuo dicit. Scientia. n. operatiua quamuis utatur rõcinatione, & speculetur de causis, tamen non est digna uocari speculatiua, quia non perscrutatur de causis rerũ nisi ut scientes eas agãt & non ut sciant. sicut est in scientiis speculatiuis. Ecce hic loquitur de operatione practica quæ est praxis, & uocat eam ratiocinationem. & tamen nullã facit mentionẽ de uolũtate. ergo datur praxis quidditatiue. excluso actu uoluntatis.

Sed hæc imaginatio Ioã. Baco. fundatur in falso. quoniã credit operationem practicam & praxim proprie dictam esse idem conuertibiliter. quod non est uerum. nam operatio practica duplex est primo ea quæ est ab habitu prædicto, & comparatur ad ipsum sicut actus secundus ad primum, ut

considerare ad scientiam. & dicitur intellectio vel conside ratio practica, & denominatur ab habitu practico, sicut cale facere a calore. secundo ea quæ regulatur ab habitu practico mediante consideratione uel ratiocinatione practica uer bi gratia. Actus uoluntatis in principe quibus mouet quem libet subditum ad operandum iuxta ꝓpriam uirtutem, regulanē noticia & scientia politica existente in intellectu principis mediante intellectione qua intellectus considerat quō & quales debent esse actus motiui subditorum in uoluntate principis. Primo modo non dicitur operatio practica quia sit praxis, sed quia est a scientia practica. & denominatur ab ea, sicut effectus a causa. Secundo modo concedo ꝙ sunt idem. nam secundo modo dicitur operatio practica quæ est regulata per scientiam practicam. mediante consideratione practica & hæc est uera praxis, & est actus uoluntatis ut diximus supra. Ex his patet ꝙ rationes Ioā. baco. non conclu dunt nisi de operatione practica sumpta ꝑmo modo quam nego esse praxim, ut declaraui. Vnde ad primam rationem concessa maiori, nego minorem qua dicit, sed operatio practica est ipsa praxis. Et ad confirmationem. concesso ꝙ rōcinatio de prosequibili & fugibili sit intellectualis operatio practica, non tamen conceditur ꝙ sit praxis quia non ē practica nisi primo modo. Ad secundam nego minorem. Ad ꝓbationem ex dicto Commenta. dico ꝙ non aliud cōcludit: nisi ꝙ ratiocinatio quæ fit per scientiam practicam est operatio practica primo modo, quam nego esse praxim ꝓprie dictam. De suis declarationibus tam pro primo quam pro secundo dicto, non curamus. dicimus. n. primam esse uerā, sed ex ea non potest concludi uera praxis ex diſtōne quam dedimus. Secundam autem recusamus. nam admisso ꝙ intellectio practica antecedenter pertineat ad uoluntatem vt imperatur. & consequenter ut acceptatur ex hoc tamen nō habeī quod ut est operatio intellectus practici sit essentialr praxis, imo ē praxis solū quo ad exercitiū. uera aūtpraxis ē aliquis actus uoluntatis elicitius, regulatus uel regulabilis ꝑ habitum practicum mediante consideratione practica. Hæc

de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 5. Si scientia est practica ex obiecto uel ex fine.

POSTQVAM inquisiuimus si aliquis actus intellectus potest esse uera praxis, inquirendum est. unde habet scientia ꝙ sit practica, an ex obiecto. an ex fine. Pro rōne quæsiti tria agenda sunt. primo ꝑponetur quædam distinctio. Secundo ponentur duæ conclōnes respōsiue tertio defensabitur determinatio nostra.

Quantum ad primum, aduerte ꝙ scientia potest esse practica dupl'r, primo in habitu siue uirtualiter. secundo in actu simpl'r & complectiue. tamen practica in habitu quæ licet non actu ordinetur ad opus nec ex ꝓposito, tamē ordinabilis est, sicut ille qui addiscit scientiam medendi non tamen intendens mederi, dicitur practica actu & complectiue, quæ ex modo considerandi & ex ꝓposito ordinatur ad opus sicut ille qui addiscit scientiam politicam intendens gubernare ciuitatem.

Quantum ad secundum sit prima conclo scientia habet ex obiecto solo, quod sit practica habitu probatur. Omnis scientia ex. 6. metap. tex. 1. aut practica aut speculatiua. Speculatiua ſm pħm ibidem exemplificans de physica est circa rem cuius principium motus est sibi intrinsecum. Naturalia enim circa quæ est physica, habent in se principium motus. Actiua autem & factiua, quarum utraqꝫ dicitur practica. i. operatiua, est circa rem cuius principium est in ipso operante, siue tale principium sit intellectus, siue ars, siue aliqua alia potentia. ergo ſm pħm in dicto textu, practica distinguitur a speculatiua ex obiecto, sed ab eodem res habet esse & distōnem. ergo sicut distinguitur a speculatiua ex obiecto, sic habet ꝙ sit practica habitu ex obiecto. Præterea. Scientia practica distinguitur a speculatiua quia per practicam potest attingi uel acquiri uel ꝓduci obiectum circa quod est per speculatiuam autem solum cognosci ergo sicut speculatiua habet ex obiecto, ꝙ sit speculatiua sic practica habet ex obiecto ꝙ sit habitu practica.

Secunda conclusio. Scientia non est practica actu simpliciter & completiue ex solo obiecto, sed ex modo considerandi & ex proposito operandi. Pro cuius euidentia aduerte ꝙ obiectum scientiæ practicę tripliciter potest considerari. Primo quo ad prædicata diffinitiua & suas proprietates, ut quando considero quid est uirtus moralis, & in qua parte animæ est subiectiue & quō diuiditur in species. Secūdo quō acquisibile aut producibile sit, ut qñ considero quibus actibus acquiritur iustitia, & quō expellit suum oppositum & quō perficit habentem, & opus suum ergo quando proponimus in animo & deliberamus applicare hmōi noticiam ad operationem ut ad finem ad quem ordinatur noticia p̃ctica. His propositis dico ꝙ non ex prima consideratione, sed ex secunda & tertia simul iunctis est actu & completiue practica, & quidem ꝙ non ex prima patet. quoniam ex eo quod est cōmune sciētiæ practice & speculatiue. non Sortitur practica ꝙ sit practica actu & completiue. sed potiusꝙ sit speculatiua ex modo considerandi speculatiuo, licet non ex obiecto. Sed considerare obiectum quo ad prædicata diffinitiua & suas proprietates est cōmune speculatiue & practice. ergo &c. Quod autem ex secunda & tertia simul. probatur nam Arist. ubicunq; ponit differentiam inter habitū practicum & speculatiuum, asignat differentiam non solū per obiectum sed ultimate per finem, quæ est operatio. Unde in secundo metap. tex 3 inquit. Nam theoricæ finis est ueritas & practice opus, ubi inquit Commenta. practica nō perscrutatur de causis & diffinitionibus rerum, nisi ut scientes eas agant. & in. 2. ethi. uolens probare moralem phīam esse practicam. inquit. Morale negocium non est contemplationis gratia, non enim perscrutamur quid sit uirtus ut sciamus sed ut boni efficiamur. ubi & Commenta. inquit. Non est intentio nostra in hoc libr. perscrutari quid sit uirtus ut sciamus sed ut operemur eam, & simus boni. Et in. 3. de anima. tex. 49. non assignat differentiam inter intellectum practicum & speculatiuum ex obiecto, sed ex fine. inquit enim. Intellectus qui practicus est differt a speculatiuo fm finem,

ubi dicit Commenta. Finis speculatiui est scire tantum opc ratiui est operari. Ex quibus omnibus patet ꝙ completa differentia inter practicum, habitum, & speculatiuum. non stat in obo solo, sed in mõ ꝯsiderandi ut opemur, & in ꝓposito opandi. Dico in ꝓposito opandi, qm̃ nõ est necesse ut qs actu operetur. aliter quotiens sciens cessaret ab opere, non persisteret scientia sua simplr practica, & quotiens iterum operaretur, totiens fieret simplr practica, quod est uanum opinari. Tenendũ est ergo ꝙ duo cõplent habitum practicum. s. obiectum operabile, & intentio opandi. ita ꝙ nullum horũ per se sufficit. Hæc est determinatio nostra.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ duo inter cæteros conantur impugnare determinationem nostram. Primus est Ioan. Baco. qui in. q. 4. prologi. in. 1. sent. in. arti. 1. duo dicit. & in primo discordat a nobis in secundo autem uidetur concordare. Primo dicit ꝙ ista quæstio. utrum habitus practicus distinguatur a speculatiuo ex obiecto uel ex fine nulla est licet multi ponderent eam, quoniam in practicis eadem ẽ ratio finis, & ratio obiecti, nam formalis ratio finis, est ratio boni, & hæc eadem est ratio obiecti in practicis. dicit. n. pħs i. 2. ethi c. 2. ꝙ scientia moralis non est ut sciamus sed ut boni efficiamur. & apud Comment. obiectum scientiæ moralis est melioratio totius hominis.

Secundo dicit ꝙ ad scientiam simplr practicam ista quatuor requiruntur per ordinem. primo ꝙ habitus practicus sit noticia & ratiocinatio de causis rei operabilis, ita tamen ꝙ hmõi ratiocinatio sit præcisæ propter ipsum agere & nõ propter scire. Vnde Commenta. in. 2. metaph. commen. 3. dicit ꝙ scientia operatiua non ratiocinatur de causis & diffinitionibus rerum nisi ut eas agant. Secundo ꝙ sit actualis dictatio intellectus de re agenda siue fugienda. tertio ꝙ uolũtas eligat quod ab intellectu dictatum est. quarto ꝙ uoluntas imperet prosequi uel fugere dictatum. Ex his autem quatuor dicit primum & secundum pertinere ad quidditatiuam rationem habitus practici, reliqua autem consequuntur siue complent.

Sed relictis his quæ dicit requiri ad scientia simplr practicam, quoniam non aduersantur aperte determinationi nostræ. respondendum est ad primum dictum suum. Aduerte igitur ꝙ obiectum scientiæ duplr accipi potest. primo pro eo circa ꝙ uersatur scientia, ut in physica obiectum est ens mobile in metaphysica ens ut ens, in medicina corpus sanabile. secundo pro eo quod est principaliter intentum a sciente. & a quod dirigit totum studium suum, ut physicus intendit scire causas & proprietates entis naturalis. Metaphysicus autem entis ut ens est, & quando sciens ad hoc peruenerit, quiescit desiderium suum. Quando igitur dicit Baco. ꝙ eadem est ratio finis & obiecti nego si sumatur obiectum p̃mo modo concedo autem si sumatur secundo modo, & probationes suæ ex dicto pħi & Commenta. procedunt de obiecto secundo modo, & non primo modo. Vnde quæstio nostra non est uana sed ponderanda. Quærimus enim si scientia practica est practica, ex obiecto primo modo uel ex fine .i. ex eo ꝙ ultimo intendit sciens practicus. quod est operatio qua attingit obiectum dictum primo modo, quod q̃dem ultimo intentum, est obiectum secundo modo.

Secundus est Ant. and. qui in. 6. metaph. q. prima tenet ꝙ practica est practica ex obiecto, & non ex fine. Et aduerte antequam adducam sua argumenta ꝙ non proprie uadit contra sensum nostrum. Credit. n. nos tenere scientiam practicā nullo mō eē practicā ex obō sed tm̄ ex fine, ꝙ tñ nō dicimus ut patet in prædictis. imo ꝙ radicaliter & p̃mo ē practica ex obiecto, complectiue autem ex fine. ita ꝙ esse practicum ex fine, supponit esse practicum ex obiecto. sicut posterius supponit suum primum. Ex his uidebis ꝙ argumenta sua nihil concludunt contra nos arguit igitur duplr primo si scientia dicitur practica propter extensionem ad finē quæro aut propter extensionem actualem, aut aptitudinalem, non primo modo, quoniam eadem scientia, etiam una die esset modo practica, puta quando sciens actu operatur & modo speculatiua, puta quādo cessat operari hoc autem uidetur absurdum. ergo erit practica secūdo modo tunc sic,

nunqnam

nunquam aptitudo conuenit uni naturæ nisi propter aliqd absolutum intrinsecum tali naturæ, quia enim natura est talis, conuenit ei talis aptitudo ergo præsupponitur in scientia aliqua conditio intrinseca propter quam conuenit ei talis aptitudo. Hæc aūt condō sciæ, est ab aliqua eius cā pore. Cāæ aūt pores eius, sunt intells & obm. ergo esse practicum conuenit sciæ ex intellectu & ex obo, non ergo ex fine.

Rñdetur. dico q est practica completiuæ pp extensionē ad finem, qui est in pposito & intētione scientis practici, dato q actu non operetur. & ad bonum sensum pōt finis intētus dici finis aptitudinalis, & cum arguitur, nūquam aptitudo &c. concedo, & cum infertur, ergo psupponitur in scientia &c, concedo totum usq3 ibi, ergo non ex fine. Hoc ultimum nego, qm̄ stat q ista aptitudo siue intentio finis fundetur in obo. nisi. n. obm esset opabile, non posset intendi operatio qua assequimur ipm obm, & tñ q scia practica quæ radicalr est practica ex obo ut ex cā pori, fiat simplr practica ex fine intento, non ergo ex solo obiecto, sed ex obiecto & ex fine, habet scia q sit simpliciter practica.

Scdo si finis facit sciam esse practicam, quæro aut finis iā hitus. aut cognitus, aut intentus, non pmo mō, quia ut sic ē effectus sciæ & posterior ea, effectus aūt non distinguit nec specificat suam cām. si scdo mō hr̄ ppositū, quia finis ut cognitus habet rōnem obiecti, non tertio mō, quoniam iā per argumentum præcedens improbatum est, dictum est enim q antequam finis intendatur, iam scia talis est.

Rñdetur. dico q est finis tertio mō acceptus, ad improbationem dico, q licet antequam finis intendatur, sit radicalr practica ex obiecto, non tñ est simplr practica, nisi post intētionem finis. Et hoc idem vr̄ sentire ipse in eadem qōne, nam rñdens ad pmam rōnem sic dicit Arist. ponit tres gradus intells, quorum pmus est, considerare tm̄ speculabilia. scds est, considerare agibilia in vl'i, non dictando psequi uel fugere. tertius est, iam psequi uel fugere, uel dictare psecutionem uel fugam in pticulari. Intells ergo exñs in secūdo gradu, in quo impfectæ est practicus, extēdit se ad tertiū, &

fit pfectæ practicus. Dicendo se uelle psequi uel fugere, ita q illa extensio est intell's impfectæ practici, ad consideratio nem pfectæ practicam, puta ab apphensione agibiliũ ad dictamẽ completum, de eis pcipiendo psecutionem uel fugã, hæc illæ. Ex quibus constat q & ipse sentit, ex sola cognõne obiecti agibilis, hitum esse practicum impfectæ, ex dictamine aũt & uolitione psecutionis uel fuge circa tale obiectum fieri pfectæ practicum, & hoc est q nos dicimus ex fine fieri completiuæ practicum. Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Qõ. 6. Si ois scia est practica uel speculatiua.

IN HAC qõne tria agenda sunt. pmo si practicũ & speculatiuum sunt drĩæ essentiales hitus scientifici in cõi. secundo respondendum est ad quæsitum. tertio soluenda sunt quædam argumenta.

Quãtum ad pmum aduerte q practicum & speculatiuũ possunt sumi ex fine, & ex obiecto, si sumantur ex fine. practicum dicit respectum ad opus. Speculatiuum aũt dicit negationem talis respectus. si sumantur ex obiecto, practicum dicit condõnem intrinsecam ex nã rei ipsi obiecto, ex eo q est opabile, & sup quã fundatur talis respectus, ex eo. n. q obiectum sciæ practicæ est opabile, sequitur q est attingibile p opationem agentis practici. Speculatiuum aũt dicit cõdõnem intrinsecam ipsi obiecto ex nã rei ex eo q non est opabile, & sup quã fundatur puatio talis respectus ad op9, ita q sicut hitudo ad opus, consequitur obiectum inquantũ opabile, ita puatio huius hitudinis, consequitur obiectũ inquantum non est operabile sed tantum cognoscibile.

Posita hac distõne, dico q practicum & speculatiuum pmo mõ non sunt drĩæ essentiales hitus scientifici in cõi, quia rlõ uel respectus non est drĩa essentialis entis absoluti. Diuersorum. n. gñum diuersæ sunt spẽs & drĩæ sed hitus scientificus est ens absolutum, cum sit in pñto qualitatis. sed practicum sumptum ex fine, dicit respectum ut declarauimus, ergo &c. Silr speculatiuum sumptum ex fine, dicit puationẽ siue negõnem talis respectus. nulla aũt negõ uel priuatio pt

esse differentia essentialis entis absoluti. ut patet, ergo &c.

Practicum aũt & speculatiuum scđo mõ. i. ut sumuntur ex obiecto, sunt differentiæ essentiales hitus scientifici ĩ cõi. qm̃ quæ diuidunt aliqđ cõe, & sub quo essentialiter constituuntur spẽs illius cõis, sunt differentiæ essentiales. non. n. p differentiam essentialem possumus intelligere nisi diuisiuũ essentialiter alicuius cõis, & constitutiuum essentialiter aliquorum sub illo cõi, ex doctrina Porphirii in uniuersalib⁹; sed practicum & speculatiuum sumpta scđo mõ diuidunt essentialiter hitum scientificum in cõi & constituunt &c. Oĩs. n. scĩa uel ẽ de obiecto opabili, & sic est practica ex obiecto uel non opabili, & sic est speculatiua ex obiecto. ergo &c. Et aduerte q̃ ibi loquimur de hitu scientifico inuento lumi ne nãli, ut nõ intromittamus nos de scĩa diuinitus reuelata quæ una exñs ponitur in uia nostra practica & speculatiua.

Quantum ad scđm aduerte q̃ ex ĩmediate dictis constat oẽm scĩam humanam esse practicam uel speculatiuam, quia ut diximus uel est de re opabili, uel non opabili. ergo saltẽ ex obiecto, oĩs est practica uel speculatiua. Præterea. Dictõ intell's per practicũ & specu. sumiť ex scĩa practica & specu. Dicitur. n. practicus intell's, ut habet noticiam ordinabilem ad opus. Speculatiuus aũt opposito mõ. Cum igitur ex doctrina Arist. in. 3. de aĩa. Oĩs intell's sciẽs sit practicus aut speculatiuus, sic dicendum est ẽt de scĩa humana. Et ppea Auic. in pncipio suæ mẽta. ponit scĩas pmo diuidi per practicas & speculatiuas, & assignans earum differentias inquit. Speculatiuæ sunt illæ. in quibus finis est certitudo scĩæ & opĩonis. Practicæ uero sunt ille, in quibus pmum quærit perfici uirtus aĩæ speculatiua, per adeptionẽ scĩæ imaginatiuæ & creditiuæ, de rebus quæ sunt nostra opera.

Quantum ad tertium aduerte duo argumenta, quorum pmo pbatur. nullam scĩam esse practicam. 2. aũt pbať non inconuenire unam & eandem esse practicam et speculatiuã.

Primo igitur sic arguitur. finis & cuiuscũq; scĩæ est scire. Desideramus. n. scĩam ut sciamus, & in oĩ scĩa demõstratione utimur ut sciamus. est. n. scire demonstrationis effectus.

ergo oĩs ſcia eſt ſpeculatiua. añs patet. ꝯñtia ꝓbatur, qm̃ ſpe culatiua in uia pbi dicitur cuius finis eſt ſcire. practica autẽ cuius finis eſt opus. Si igitur omnis ſciæ. finis eſt ſcire. omnis ſcientia eſt ſpeculatiua.

Rñdetur. nõ diſtinguitur ſpeculatiua a practica, per ſcire & non ſcire, ſed per ſcire tm̃. & per ſcire ordinatũ ad opus unde ad argm̃ nego ꝯñtiam. Ad ꝓbõnem dico ꝙ finis ſpeculatiuæ eſt ſcire tm̃. finis aũt practicæ eſt ſcire ordinatum ad opus. & quoniam multæ ſunt hmõi ſciæ. ut edificatiua, politica, iconomica &c. iõ non oẽs ſunt ſpeculatiuæ.

Scdo arguitur ſic. Poſſe eſt inuenire in hitibus itellectualibus humanitus inuentis, unum hitum continentem in ſe duos hitus intellectuales oĩno diſtinctos, ita ꝙ non eſt ꝑciſæ iſtæ nec ꝑciſæ illæ. & tñ ſpẽ diſtinctus ab utroq; eorũ, ſicut diſtinguitur idẽ, medius color ab extremis. ergo eadẽ rõne poſſe eſt inuenire hitum unum, qui contineat hitum practicum & hitum ſpeculatiuum. ita ꝙ non eſt ꝑciſæ ſpecu. nec ꝑciſæ practicus, & ſit ſpẽ diſtinctus ab urtoq; eoꝝ. añs quidẽ patet in. 6. ethi. ubi pħs ponit ſapiẽtiam hitum ſpẽ diſtinctũ ab aliis hitibus intellectualibus, & tñ in ſe cõtinentem hitũ ꝑncipiorum & ſciam. unde inquit Ariſt. Oportet ergo ſapiẽtem non ſolũ quæ ex ꝑncipiis ſcire, ſed & circa ꝑncipia ueꝝ dicere. Quare utiq; erit ſapientia intellꝰs & ſcia. ergo &c.

Rñdetur. ubicunq; Ariſt. ponit unum hitum continentẽ duos hitus ſpẽ diſtinctos, loquitur de hitibus eiuſdem rõnis puta quia uterq; eſt ſpeculatiuus. ut ſi dicamus metaphyſicã continere ſciam de ſubſtantia & ſciam de accidẽte. uel quia uterq; eſt practicus, puta ſi dicamus ſapiam continere hitũ ꝑncipiorum practicabilium, & ſciam concl'onum practicabilium. Eſt aũt maior rõ, ꝙ inueniatur unus hitus continens duos hitus eiuſdem rõnis, q̃ duos diuerſarum & oppoſitaꝝ rõnum. Conſtat aũt practicum & ſpeculatiuum eſſe diuerſarum & oppoſitarum rõnum. Vnde ad argumentum ꝯceſſo antecedente neganda eſt conſequentia de ſcientiis humanis ut excipiam diuinam reuelatam de qua nõ eſt præſentis negocii pertractare. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qō.7.Si sunt tantum tres scīæ speculatiuæ.

Quare tres erunt pħiæ theoricæ,mathematica physica & theologia.

IN HAC .q.tria agenda sūnt.pmo ponentur quædam distōnes.secundo ponetur conclusio respōsiua. tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad pmum sit hæc pma distō. Scīa speculatiua quædam realis et est illa quæ uersatur circa ens reale.ut physica circa ens nāle,& mathematica circa q̄titatem continuā uel discretam ,quædam rōnalis.& est illa quæ uersatur circa ens rōnis ut logica sumpta in sua vītate. quæ in uia nr̄a continetur sub scīa speculatiua,qm̄ licet ordinetur ad opus, puta ad syllogizandum & discurrendum in aliis scientiis ad quas comparatur sicut rła & modus sciendi, tn̄ quia non ordinatur ad rłandum opus alterius potentiæ ab intellectu.iō non est locanda inter practicas,sicut etiam diximus in.4. q.huius sexti libri.

Scd̄a distō,scīarum speculatiuarum realium. quædā est speculatiua ueræ & ppriæ.& ē illa quæ ex nā sui, & ex pte sui obi,ordinatur ad scire tm̄,eo qd̄ circa obm suum nō possumus nisi speculari.Quædam aūt est speculatiua. nō pprie, sed potius ex usu loquentium,& est illa quæ ex nā sui & ex pte obi non ordinatur solum ad scire, sed ad opandum circa obm suum.Et hoc mō medicina quæ est de regulis vlib⁹ solet dici speculatiua.Quæ aūt applicata est ad curam, solet dici practica,licet ex obiecto qd̄ est corpus sanabile, utraq; possit dici practica.

Tertia distō,scīarum speculatiuarum pprie & realium, quædam est inuenta uia sensus & lumine naturali, quædam autem ex diuina reuelatione.

Quarta distō,pluralitas scīarum speculatiuarum ppriaq; & realium.pōt assignari fm distōnem gnīcā, & fm distōnē specificam.Et quidem si consideretur fm distōnem specificā patet q non sunt tm̄ tres.nam mathematica sub se cōtinet geometriam & arithmeticam.ut duos hītus distinctos spē.

Sic physica sub se cõtinet. sciam de mobili ad ubi, & sciam de mobili ad formam, & sciam de aialibus &c. ut huius par tiales distinctos spẽ. Si aũ t considerentur s̃m distõnem gñicam, sic dictum pbi erit uerum, ut statim apparebit per cõclusionem responsiuam.

Quantum ad scd̃m aduerte, q intentio pbi est loqui de scientiis speculatiuis realibus. ut excludamus logicam & ppriis, ut excludamus theoricam medicinæ, & inuentis uia nãli, ut excludamus diuinam reuelatam, & de pluralitate earum s̃m genus, & non s̃m spẽm. Vnde ponitur hæc conclusio responsiua.

Sunt tantum tria gña sciarum speculatiuarum realium propriarum, inuentarum lumine naturali.

Hanc conclõnem, alr pbant Thomistæ, alr Scoti. Thomistæ quidem fundantes se sup sciam. b. Tho. in pphemio. 1. phy. sic pbant. cum distõ sciæ sumatur ex distõne formali ipsius obi, quot sunt oba formalia gñica sciarum speculatiuarum tot sunt & ipse sciæ speculatiuæ. Oba aũt eaɤ sunt tm̃ tria, qm̃ obm̃ ẽ ens aliquo mõ abstrahibile a mã. Mã n. obstat intelligibilitati, unde ista sensibilia non sunt intelligibilia nisi in potentia pp suam mãlitatem, & ad hoc q fiant intelligibilia in actu, necesse est ut fiant imãlia p intellectũ agentem ut als declarabitur. s̃m igitur q ens diuersimode abstrahit a mã, ad diuersas scias ptinebit. Aduerte igitur q aliqd̃ ens abstrahit a mã s̃m esse & s̃m rõnem, qualia sunt entia separata. quæ nunq̃ sunt in mã, & sic est suba & actus & potentia. quæ non sunt vlr in mã, ut declarabitur in lib. 12. De ente aũt sic abstracto est metaphysica. unde pbs in. 6. meta. tex. 2. ponens. drĩam metaphy. a physica & mathema. inquit. pma uero. i. metaphy. circa sepabilia & imobilia. ubi inquit Cõmen. necesse est ut pma scia in esse sit scia rerum abstractarum. Et est aliud ens qd̃ licet non sit extra mãm, tñ in sui diffõne non recipit mãm sensibilem. vñ dr abstractum non s̃m esse sed s̃m rõnem. & tale ens est q̃titas siue continua siue discreta, non. n. linea aut supficies diffinit p mãm sensibilem, neq; par neq; impar, neq; rectum, neq;

curtum ut dicitur in .2. phy.te.19. Et de hmôi ente est mathema. unde inquit Arist. in lib.6. meta. & mathema. quidẽ circa imobilia sed inseparabilia. s. ſm esse. quia non hñt esse nisi in mã, ubi inquit Cõmẽ. Mathematica est de rebus abstractis ſm diffõnem, sed non ſm esse. Et est aliud ens, qđ ut scibile licet possit abstrahere a mã indiuiduali, non tñ a mã cõi. qm̃ non põt esse nisi in mã & non põt diffiniri sine mã cõi. & hmôi sunt entia nãlia. nã licet nõ possit diffiniri sine hac carne & hoc osse, nõ tñ sine carne, & sine osse. & de hoc ente est physica. unde inquit pħs in .6. meta. Physica nanq̧ circa inseparabilia. s. a mã & ſm esse & ſm rõnem. Cum igitur non possint esse plures modi abstrahendi a mã. patet ꝙ nõ sunt nisi tria obiecta speculabilia gñica distincta formalr̃ ex diuerso mõ abstrahendi a mã, ex cõsequenti nõ sunt nisi tria genera sciarum speculatiuarum realium &c.

Scotistæ aũt ut patet ꝑ Ant. and. in .6. meta. q. 3. alia uia ꝓcedunt in assignando tria obiecta speculabilia gñica, iuxta quæ concludunt tria gña sciarum speculatiuarum realiũ & ꝓpriarum. Aduerte igitur ꝙ apud eos dantur hæc tria oƀa ens, substantia corpea. cui absolute consideratæ inest. primo q̃titas continua deinde discreta. substantia corpea considerata inq̃tum hñs formam, quæ est ꝓncipiũ determinatæ opationis & motus & quietis. Circa ens ut habet passiones demonstrabiles de ipso ex ꝓncipiis cognitis uia sensus ponitur metaphy. circa substantiam corpoream ut sibi inest q̃titas ponitur mathemati. circa substantiam corpeã ut habet formam, quæ est ꝓncipium motus &c. ponitur physica. Et ꝑter has non ꝑt dari alia, quæ non contineatur sub istis, uel sub aliqua istarum. Et si dicas. Quare nõ põt dari una scia speculatiua de substantia incorpea, sicut datur de suƀa corpea. & una de q̃titate. sicut datur de sƀa corpea ut sibi inest q̃titas. Rñdent ꝙ licet suƀa incorpea hẽat passiones sibi ꝓmo inherentes, nõ tñ scibiles a nobis uia sensus sed sic sunt note nobis de ipsa sole passiones entis. Vñ uerum est ꝙ illa suƀa est suƀm alicuius sciæ speculatiuæ pořis intellectui potenti cognoscere eã sub ꝓpria rõne. sed nõ nobis. Ad illud de q̃tita

te dñt.ꝙ nullum genus accñtium põt eſſe ꝓmum ſuƀm in aliqua ſcía,qm̃ qđ libet genus accñtium, & quælibet ſpẽs cu iuſlibet eorum cõtinetur in aliqua ſpẽ ſubæ uirtualr media te uel ímediate.Oportet ergo diuidere ſuƀam ꝑciſe,ut hẽat primum ſubiectum alterius ſciæ a metaphyſica &c.

Sed hic modus dicendi.non uidetur conueniens intẽtiõi Ariſt.nam ipſe aſsignans determinatum numerum ſciarũ ſpeculatiuaꝝ,ſemꝑ fundauit ſe ſuꝑ ens ut diuerſimode abſtrahibile a mã.Vide in.2.phy.oñdens dñam inter phy. & metaphy.a te.16.uſq; ad tex.18. ꝓceſſit hac uia, & in.6. meta.ut iã declarauimus eadem uia ꝓceſſit.Aſsignatio aũt trium ſuƀorum adducta ab Ant. and. eſt potius uoluntaria quã fundata in doctrina Ariſt.imo quantum ad illud qđ di cit. ſuƀam incorpeam non poſſe eſſe ſuƀm alicuius ſciæ ſpe culatiuæ pořis nobis,uidetur ſibi contradicere. Determina uit.n.in.2.lib.meta.q.3.ꝙ ſuƀas abſtractas cognoſci quid ditatiuæ ab intellũ uiatoris non eſt impoře.Præterea.Pħs ĩ lib.12.deuenit ad multas ꝓprietates ꝓmi ꝑncipii, quæ non explicantur ꝑ paſsiones entis.puta ꝙ eſt purus actus, ꝙ eſt maxime intelligibile.ꝙ intellectio ſua eſt ſuƀa ſua,quæ maxime in ſeipſo delectatur.ꝙ eſt uita ſua,ꝙ eſt totius nãæ bo num.ꝙ oĩa ordinata ſunt ad ipm̃.falſum eſt ergo. ꝙ de ſƀa incorpea non poſſumus cognoſcere uia ſenſus niſi ſolas paſ ſiones entis,& ꝙ non põt eſſe ſuƀm alicuius ſciæ ſpeculatiuæ pořis nobis,ꝙ aũt dicit de quantitate, nullam apparẽtiã habet.Aliud eſt.n.qđcunq; genus accñtis contineri in ſuƀa quo ad eſſe,& aliud quo ad intelligibilitatem, licet.n. ꝓmũ ſit uerum quoniam accñtis eſſe eſt ineſſe,non tñ ſcđm, qm̃ põt hẽre ꝓpriam ſpẽm intelligibilem, per quam ꝓmo & ꝑ ſe põt intelligi.unde in doctrina Scoti ut declarabimus ĩ.7. lib.non cognoſcitur a nobis ſubſtantia niſi per ſpẽm accñtis licet ergo repugnet accñti eſſe ꝓmum ſubiectũ inheſionis. non tamen ſibi repugnat eſſe primum ſubiectum, circa qđ uerſatur aliqua ſcientia ſpeculatiua.

Quantum ad tertium aduerte,ꝙ ꝓ maiori parte argumenta quæ ſolent fieri in hoc quæſito ſoluunt per diſtõnes

quas ꝑposuimus in principio quæsiti. Tu tamen aduerte illud argumentum quo solet sic argui. Diuisio ꝑma cuiuslibet gñis. debet esse solum per duas dñias ex ꝯñti bimẽbris. Nam ex. 10. metaph. in unoquoq; gñe est una prima contrarietas, quę est per duas ꝑmas dñias, sed scĩa speculatiua est qđdam genus. continetur. n. in ꝑnto qualitatis & in primo genere. s. in habitu. ergo uel ut genus, uel ut spẽs, non ut spẽs, aliter physica & mathematica different solum numero. ergo prima diuisio scĩe speculatiue non debuit esse trimẽbris.

Respondetur, aliqui tenent scientiam speculatiuam esse analogum ad diuinam & naturalem, & mathematicam, eo ꝙ per prius dicitur de diuina, tanquam de nobiliori. unde solet ab Arist. dici prima pħia, sicut animal ꝑmum sanum, Diuisio autẽ analogi prima, non oportet esse bimẽbris. Sed hæc opinio non uidetur uera, quoniam quod in uno solo prædicamento continetur, non potest esse analogum sicut nec equiuocum, coordinatio. n. unius prædicamenti constituitur ex generalissimo & specialissimo, & subalternis generibus, ac differentiis essentialibus, ſm doctrinam Porphyrii. Constat autem ꝙ scientia & inferiora sua. ut practica & speculatiua, & partes speculatiue continentur in prædicamento qualitatis & in primo genere, ergo non est analogũ nec ualet obiectio. quoniam licet ut adinuicem comparãtur una sit prior altera, puta diuina tamen cõparate generi suo, equaliter participant rõnem speculatiui. Dicendum est ergo ꝙ est genus, cuius prima diuisio debet esse bimẽbris uel reducibilis ad bimẽbrem. In ꝓposito dico, licet pħs assignet trimẽbrem. ut breuius & clarius manifestaret differentiam inter scientiam diuinam & physicam & mathematicam, tamen sic potest reduci ad bimẽbrem. Omnis scientia speculatiua, uel est de omnino abstractis a materia. & hæc est metaphysica. uel de abstractis non omnino. Et hoc dupliciter. quia de abstractis a materia sensibili tam vl̃i quam particulari, & hæc est mathematica, uel de abstractis solum a materia sensibili singulari, & hæc est physica. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.8. Vtrum speculatiue sint nobiliores practicis.

Ergo theorice aliis scientiis desiderabiliores sunt. Textu Secundo.

IN HAC quæstione tria agenda sunt. primo ponitur quædam distinctio. secundo quædam conclones rñsiue. tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad pmum aduerte, ꝙ speculatiue possunt ĩ nobilitate comparari practicis ratione obiectorum. uel ratione finium. Ratione quidem obiectorum, ut. s. ille sint nobiliores, quæ sunt de nobiliori obiecto, & ex parte finium ille sint nobiliores quæ ad nobiliorem finem ordinantur. finis autem potest esse cōmunis & proprius. Cōmunis quidem ut si dicamus speculatiuas ordinari ad scire tātum, practicas autem ad operari siue ad usum nostrum. Proprius uero ut si dicamus hanc speculatiuam puta metaphysicā ordinari ad tale scire, quale est scire diuina. hanc autem practicam puta moralem, ordinari ad tale operari. quale est operari secundum uirtutem.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ si speculatiue comparātur practicis quo ad finem cōmunem nobiliores sunt, quoniam finis speculatiuarum est scire, practicarum autem est nostrum operari, sed scire nobilius est nostro operari, quoniam per ipsum scire conuenimus cum nobilissimis substantiis intellectualibus, non aũt per nostrum operari ut patet ꝙ nostra artificia non conueniunt eis ergo &c. Si autē comparentur quo ad sermones proprios, puta quo ad tale scire & tale operari. aliqua speculatiua est nobilior aliqua practica. & aliqua practica est nobilior aliqua speculatiua, quoniā scire alicuius speculatiue. ut noticia de cœlo. de anima. de homine. excedit in nobilitate, usum siue operari alicuius practice puta scientiæ frenefactiue. Et operari alicuius practice puta scientie moralis, ut bene regulare subditos & operari s̄m uirtutem excedit ĩ nobilitate aliquod scire. puta scire triāgulum habere tres. & scire formicam unde dixit pħs in lib. 12. metaph. tex. 51. ꝙ inconueniens est de quibusdā

meditari & dignius est quædam non uidere quam uidere, ergo &c Si aũt speculatiuę pparent absolute & simplr p̄cti cis, dico q̄ speculatiuę sunt nobiliores. quoniam in genere speculatiuarum inuenitur aliqua puta diuina. excedens in nobilitate omnes practicas. Versatur enim circa ens diuinũ quod est nobilissimum, & in tali scire stat humana fœlicitas ex.10.ethicorum.nulla autem practica est nobilior to to genere speculatiuarum nec ex parte obiecti, quoniam nullum obiectum cuiuscunq; practicæ est nobilius ente diuino. nec ex parte finis quoniam actiones nostræ practicæ etiam morales, sunt media ad fœlicitatem. & non sunt ipsa fœlicitas.

Quantum ad tertium aduerte q̄ hæc determinatio non uidetur saluare dictũ p̄hi quo dicit. ergo theoricæ aliis scien tiis desiderabiliores sunt, nam quoniam comparat theoricas aliis. & nullam excipit. uidetur hæc comparatio esse v̄lis. ut sit sensus. ergo omnes theoricæ sunt desiderabiliores ex cõ sequenti nobiliores aliis scientiis. s. practicis non ergo oporte bat tot distinctiones & conclusiones ponere, sed probare q̄ omnes theoricæ sunt nobiliores practicis, aliter non saluatur dictum philosophi.

Respondetur Paul9 Sonci. in.6. metap. q.6 propter hoc argumentum dicit. q̄ p̄hs non comparat theoricas practicis ĩ nobilitate. sed comparat theoricas quas enumerauerat inter se dicens, q̄ metaph. est dignior mathematica & naturali, & dictum suum manifestat per tex. commen. & per Cõ menta. in fine. 2. commen. Verum si intendebat ut Thomi sta non deuiare a mente. b. Tho. non potuit sic respondere quoniam. b. Tho. exponens dictum p̄hi manifeste comparat theoricas practicis, & non solũ theoricas inter se, sic. n. inquit. Ergo cum hæc scientia. s. metaphy. sit honorabilissima inter oẽs. quia est honorabilior theoricis ut prius osten sum est, quæ quidem sunt honorabiliores practicis ut in. 1. lib. habitum est. hæc ille.

Propterea tenendo q̄ comparet theoricas practicis dicẽ dum est q̄ non intendit concludere omnes & singulas spe-

culatiuas esse nobiliores omnibus practicis, nisi quo ad finē cōmunem ut declarauimus. sed ꝙ absolute & simplr loquēdo speculatiue sunt nobiliores practicis in hoc sensu, quoniam aliqua speculatiua ratione obiecti, & rōne ꝓprii finis est nobilior omni practica. Nulla autem practica ē nobilior oī speculatiua. & sic nulla est difficultas in dicto pħi, nec repugnat determinationi factæ.

Alia argumenta, nec difficilia sunt. & ab aliis soluuntur. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 9. Si de ente per accidens est scientia
Nulla scīa studiosa est de eo, nec practica, nec
theorica, non enim faciens domum &c.
Textu. Quarto.

IN HAC quæstione cito expediemus nos quoniam in epitomi nostra super. 6. libr. metaph. satis de hoc locuti sumus. Pro vniuersali tamen resolutione hic duo agemus. primo præponuntur duæ distinctiones. secundo duæ conclusiones responsiue.

Quantum ad primum aduerte aliquos formare talem distinctionem, ens per accidens potest esse quatrupliciter. primo accidentalitate prædicationis, ut quando prædicatum dicitur de subiecto, sed non in aliquo modorum per se assignatorum in. 1. posteri. 2. accidentalitate rei sed non prædicationis, & hoc reperitur quando prædicatum est passio subiecti, licet. n. risibile prædicetur per se de homine, est tamē accidens in homine ſm uiam nostram, tertio quia sunt distīcte res, quarum una accidit alteri, ut homo albus, musicum album, quarto dicitur ens per accidens accidentalitate caualitatis. ut album edificat fodiens sepulchrum inuenit thesaurum, sub cane pluit. Et huius quidem distinctionis primū mēbrum non est alicuius momenti in proposito nostro nec secundū habet difficultatem, nullus. n. dubitat quin ista homo est risibilis sit conclusio scibilis & demonstrabilis, & homo ut de eo propria passio prædicatur est subiectum scibile

tertium autem & quartum membrum deseruiunt proposi to nostro, quoniam de tali ente per accidens & nō alio modo intendit phs cum dicit de eo non esse scientiam.

Secunda distinctio quam innuit.b.Tho. exponēs tex.5. in hoc.6.lib.& quam cōmuniter adducunt expositores sit hæc, ens per accidens tertio & quarto modo.dupl'r conside rari potest.primo formaliter, siue p conceptu quem per se importat hoc qđ est ens per accidens.secundo materialiter si ue pro re substracta, cui inest & de qua prædicatur denomi natiue. Alii ponunt eandem distinctionē sub his uerbis. ens per accidens sumitur dupl'r. primo sm rōnem cōem quam importat hoc nomen cōe, ens per accidens, secundo sm rō nem spālem & determinatam, inq̄tum importatur per spā le nomen, ut fodiens sepulchrum inuenit thesaurum, musi- cum edificat, sub cane pluit &c.

Ex his dist.pono duas conclusiones responsiuas.

Prima, de ente per accidens tertio & quarto modo for- maliter sumpto, siue quo ad rōnem suam cōmunem, potest haberi & habetur scientia, uel saltem certa noticia, nā Aris. in tex.5.inuestigat quæ sit eius natura, & quæ eius causa, si- cut diffuse pertractauimus in epitomi nostra ergo de eo for maliter sumpto habetur certa noticia.

Secunda de ente per accidēs tertio & quarto modo sum pto pro re substracta non potest haberi scientia, nec certa noticia.nam ex.1.poste.Quicquid scitur aut est semper aut frequente & habet determinatam causam. Quod autem est ens per accidens tertio modo & quarto modo, nullam ha- rum conditionum habet imo oppositas, ut patet de fortui to & casuali ergo &c. Et aduerte φ in.2.physi.tex.cōmen. 55.agens de fortuna, tangit idem, dicit.n.fortunam dicere esse extra rōnem recte est. Ratio.n.idest ratiocinatio per q̄ acquirimus certam noticiam aut est eorum quæ semp sunt aut eorum quæ sicut frequenter, sed fortuna, sine effectus fortuitus, nec est semper nec frequenter. immo ut in pau- cioribus, ergo &c.

Contra hanc determinationem solent fieri duo argumē

ta alicuius apparentie.

Primo quod est a causa determinata agente ut in plibus uidetur scibile. hæc est manifesta, sed ens per accidens præcipue quarto modo est hmōi, dicit enim pħs in te. s. Quod est sm magis. i. ut in pluribus, hoc principium & hæc causa eius quod est accidens esse ergo &c.

Rñ Aris. non dicit q causa agens ut in pluribus, inquantum agit ut in pluribus, sit causa entis per accidens quarto modo, sed inquantum deficit aliquando, nam inqtum agit ut in pluribus agit ex intentione, & effectum pprium ac p se, inquantum autem aliquando deficit, agit preter intentionem & effectum per accidens, nego ergo minorem & ad dictum pħi, patet quid dicendum.

Secundo quod est a causa necessaria & immutabili uidetur esse necessarium & īmutabile, sicut quod est a causa contingente est contingens, & a mutabili est mutabile, sed ens per accidens quarto modo est a causa necessaria & īmutabili, quoniam est a causa prima, quæ est necessaria & immutabilis. Omnis enim effectus positiuus, est a causa prima mediate uel immediate ergo est necessarius & immutabilis ex consequenti scibilis quoniam huiusmodi non contingit aliter se habere.

Respondetur negatur maior, de causa remota, & conceditur de causa proxima, necessitas enim & contingentia effectus attenditur penes causam proximam ut dicemus infra & quoniam ens per accidens quarto modo, non est proxime & immediate a causa prima īmutabili, ideo nihil concluditur. utrum autem si prima causa ageret de necessitate naturæ, causæ secundæ de necessitate agerent. ex consequenti nullus esset effectus contingens. discutiemus infra. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 10. Si sm doctrinam Arist potest saluari ens per accidens, quarto modo. quod est effectus cōtingens per respectum ad causam suam proximam.

CIRCA hanc qõnem aduerte, ꝙ idem est ac si quæratur, an omnes effectus sint necessarii uel aliqui necessarii & aliqui contingentes. Hanc quæstionẽ multi pertractant sed non resoluunt. Tu igitur sic procedes, effectus contingens dupliciter considerari potest primo quantum ad esse suum, quod est esse corruptibile & desinibile, & sic patet ad sensum, ꝙ effectus uoluntarii & causarum inferiorum sunt contingentes quoniam pro aliquo tempore habent esse. & pro aliquo non esse & de hoc fuit dubium apud pħm. nec Commenta. ut patet in hoc lib. 6. commen. 7. Secundo quantum ad causalitatem & sensus huius est, utrum dentur aliquæ causæ contingenter causantes, uel omnes necessario causent. Et in hoc sensu stat tota difficultas quæsiti, & totum pendet ex modo causandi quo prima causa causat nam si ad mentem pħi prima causa causat & agit libere, facile erit ſm pħm saluare contingentiam effectus per respectum ad causam proximam, si autem causat & agit de necessitate naturæ, difficilius erit, ut igitur ad quæsiti resolutionem deueniamus. tria agenda sunt primo. si est tenendum ad mentem pħi, primam causam agere de necessitate naturæ. secundo supposito ꝙ sic. utrum cum hoc sustinere possimus non omnia euenire de necessitate, sed seruari contingentiam effectus per respectum ad causam proximam. tertio soluetur rõ Scotistarum tenentium oppositum determinationis quam facturi sumus.

Quantum ad primum aduerte, ꝙ Deum agere de necessitate naturæ dupliciter potest intelligi. Primo quia agit per naturam ut præueniens intelligere & uelle, ita ꝙ non agit per intelligere & uelle. sed per aliquod antecedens ad ista, sicut homo de necessitate naturæ digerit cibum & ignis calefacit, & sol illuminat & hoc modo nullus pħus qui ueram de Deo cognitionem habuit, posuit Deum agere de necessitate naturæ cognouerunt enim ueri pħi, ꝙ omne agens aut agit a casu, aut propter finem, constat autem ꝙ Deus nõ agit a casu qa agẽs a casu ẽ cã p accñs, Deus aũt cum sit prima causa, non potest esse causa per accidens, est enim cau

sa per accidens, posterior causa per se igitur Deus est causa agens propter finem omne autem hmõi agens, aut prostituit sibi finem, aut ꝓstituitur sibi finis ab alio, Deo non potest prostitui finis ab alio, quoniam non esset ꝑmum agens simplr & nobilissimum, prostituens.n. finem alteri prius & nobilius est, utpote regulans & dirigens. igitur Deus prostituit sibi finem ergo est agens per intellectum & uolũtatem non.n. posset sibi finem prostituere nisi intelligeret & uellet finem, quicquid ergo Deus agit ad extra agit per intellm & uoluntatem. ita ꝙ ꝓductum est intellectum & uolitum. & per consequens non agit de necessitate naturæ prout natura præintelligitur actui intelligendi & uolendi. Secundo potest intelligi ꝙ agat de necessitate naturæ, non prout natura præintelligitur actui intelligendi & uolendi, sed prout voluntas vult necessario quædam uolita, sicut primum vult necessario bonitatem suam, & homo vult necessario fœlicitatem, ita ꝙ hæc necessitas sit quædam habitudo necessaria uoluntatis ad aliqua ut uolita, & sic Deum agere de necessitate naturæ, est ipsum uolendo necessario bonitatem suam, uelle etiam necessario omnia reducibilia in bonitatem suam ẜm ꝙ sunt reducibilia in ipsam, & uelle necessario cuilibet cõmunicare bonitatem suam, quãtum unumquodq; est capax, ad quod uelle sequitur de necessitate effectus, &. in hoc sensu tenendum est pћm putasse Deum agere de necessitate naturæ, nam in. 8. physi. probauit motum cœli esse eternũ de necessitate ergo motorem primum de necessitate moue re, & in. 2. de gñone probauit gñonem inferiorum de necessitate esse eternam. & hanc causari ex motu diurno & motu erraticorum, ergo primũ de necessitate producit inferiora mediante motu. &. 12. metaphy. ubi idem ex proposito pertractabitur probatur pћs in motore eterno non esse potentiam sed actum, & facit hanc consequentiam. si in eius suba est potentia, continget non esse motum, quod. n. est in potentia potest non esse, & huius quidem consequentiæ ita reputat falsitatem consequentis esse manifestam, ꝙ non imoratur circa eum reputauit ergo motum cœli, & productionem

ctionem rerum esse necessariam & sempiternam ex consequenti ꝑmum de necessitate naturæ mouere & producere. Quod autem Commenta. eiusdem fuerit sententiæ, manifestabimus in libro. 12.

Quantum ad scdm aduerte, ꝙ cum Deũ agere de necessitate nãæ scd'o mõ, idem sit ꝙ uoluntatem suam hẽre necessariam hitudinem ad ea quæ vult facere. ita ꝙ non põt non uelle ea facere, hoc põt hẽre duplicem sensum ꝑmo sic. De⁹ vult necessario hoc. s. cœlũ ꝓducere, & cœlũ necessario hr̃e .i. ꝙ hẽat eẽ necessariũ & imutabile, & ꝙ cœlũ hẽat cãlitatẽ .i. uirtutẽ cãndi necessariã, q̃ ad ea quæ ꝑt cãre, & sicut dico de cœlo, intellige de quocunq; alio, qđ Deus vult ꝓducere. Scđo sic. Deus vult necessario aliqua ꝓducere, quæ hẽant eẽ necessarium & uirtutem cãndi necessariam, & vult necessario aliqua ꝓducere, quæ tñ hẽant esse non necessarium, nec uirtutem cãndi necessariam sed contingentem: iuxta ꝑmũ sensum. si De⁹ agit de necessitate nãæ, oĩa de necessitate eueniunt nec põt saluari contingentia effectus ꝑ respectum ad cãm ꝓpriam & ꝓximam. quia iuxta ꝑmum sensum, tã cã ꝑma, q̃ oẽs cãæ scdæ hẽrent cãlitatem necessariam, cũ qua non stat contingentia effectus iõ. n. effectus habet contingẽtiam, quia cã contingenter cãt. si ergo oẽs cãæ de necessitate cãnt, oẽs effectus de necessitate eueniunt. iuxta scdm sensum põt saluari ꝙ non de necessitate oĩa eueniũt, quia licet Deus quicquid vult ꝓducere, necessario uelit ꝓducere, non tñ vult quicquid ꝓducit hẽre necessariam cãlitatem sup effectum suum, sed aliqđ necessariam. & aliqđ cõtingentem. ex ꝯñti stat, ꝙ cum voluntate ꝑmæ cãæ uolente necessario cõtingentiam cãæ ꝓximæ in cãndo, ꝙ cã contingenter cãt. & ꝙ effectus contingenter cãtur & nõ necessario. & iuxta hũc scdm sensum, tenendum est ꝙ pħs opinatus fuerit Deũ agere de necessitate nãæ, & tñ non oĩa euenire de necessitate, & quidem ꝙ teneat Deum agere de necessitate nãæ iã ꝓbauimus, ꝙ autem arbitratus sit, non omnia de necessitate euenire, patet hic in lib. 6. in tex. 7.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ Scotistæ tenent hanc

ꝯñtiam, esse simplr ueram, si quicquid agit Deus agit de necessitate. oĩa eueniunt de necessitate. unde si Arist. admittit añs, de necessitate admittit consequens, ex ꝯñti sibi contradicit in eo ꝙ vult saluare contingentiam in cãtis stãte añte. Rõ aũt eorum est hæc. si ꝑma cã necessario cãt a. necessario mouet a. s. ad cãndũ si a. ẽ necessario motũ ad cãndũ. necessario mouet b. silr b. necessario motũ, necessario mouet c. & sic usq; ad ꝓximã cãm. qm̃ posterior nunq̃ mouet. nisi mota a ꝑori. Si ergo ꝑma cã necessario cãt & mouet. sequitur ꝙ oẽs alie necessario cãbunt & mouebunt. ex consequenti omnia necessario euenient a proximis suis causis.

Rñdetur. & dico ex determinatione scã. ꝙ ꝑma cõsequẽtia põt duplr intelligi. ꝑmo sic. si ꝑma cã necessario cãt a. necessario mouet a. s. ad cãndum necessario. & sic nego eam. quia non est necesse, ꝙ eo mõ quo prima cã cãt a. moueat a. ad cãndum. qm̃ cãlitas necessario impssa a ꝑma cã in a. recipitur & modificatur in a. ßm ꝙ cõuenit nãæ ipsius a. scdo sic. si ꝑma cã &c. necessario mouet a. ad cãndum necessario uel contingenter, & sic concedam eam, qm̃ si nã ipsius a. est talis. ꝙ ei competat cãlitas necessaria. ꝑma cã necessario mouebit a. ad cãndum necessario. si aũt competit ei mouere cõtingenter, ꝑma cã necessario mouebit ipsam ad cãndum cõtingenter. & sic nihil concluditur nisi ꝙ oĩa eueniunt a ꝓximis causis, necessario uel contingenter. Et aduerte, ꝙ cã erroris in Scotistis fuit, quia opinati sunt. oẽm cãm secundam cãre, eo mõ quo cãtur & mouetur a ꝑma, ꝙ non est uerum quia ut diximus cãlitas actiua, non recipitur in secunda. nisi ut competit nãæ suæ. Patet ergo. qũo hæc duo possumus sustinere, Deus agit de necessitate nãæ, & tamen non oĩa eueniunt de necessitate. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 11. Si effectus contingens habet contingentiam a causa prima, uel a causa proxima.

IN HAC .q. sic ꝓcedem⁹. ꝑmo ponetur diſtõ de effectu contingente. scdo de effectu contingente in ꝑmo sensu. ꝓbabitur ꝙ habet cõtingentiam a cã ꝓxima. tertio de effe

ctu contingente in fcdo fenfu ptractabitur opinio.b. Tho. & Scoti.& determinabimus fm mentem.b. Tho.& foluemus rationes Scot.

Quantum ad pmum aduerte, q effectus pōt dici contingēs dupl'r. pmo qa cafualis fiue fortuitus, & eft ille qui pducitur a cā pter intentionem, & ut in paucioribus. & pprie dr ens per accńs, de quo fupra locuti fumus ad mētem pbi. q de eo non hr fcia. fcdo dr contingens, non folum quia habet effe defectibile. fed quia eft a cā, quæ pōt cāre & non cāre, & ut fic opponitur effectui neceffario, qui eft a cā, quæ nō pōt non cāre, in quo fenfu dicemus pductionem rofæ effe contingentem. & motum folis effe neceffarium.

Quantum ad fcdm. pono hanc conclonem. effectus contingens in pmo fenfu non habet contingentiam a pma cā. Hæc eft de mente pbi in hoc lib. 6. in tex. 5. ubi inueftigans pncipium & cām entis p accidens. i. effectus fortuiti. dicit q cā neceffaria. i. quæ non cōtingit alr fe hēre, & quæ eft ut fp. i. infallibilis non eft pncipium & cā entis p accńs. fed quæ fm magis. i. quæ ut ī pluribus pducit effectum. & aliqñ deficit. fed fm doctrinam Arift. pma cā ut docuimus in. q. pcedenti. eft cā neceffaria de necesfitate agens, & infallibilis. ergo ab ea effectus contingens in pmo fenfu non habet contingentiam. Præterea, effectus contingens in pmo fenfu habet contingentiam a cā agente pter intentionem, fed ut uidebimus in lib. 12. pma cā. nihil pōt agere pter intentionē. ergo &c. Patet ergo q contingentia. i. cafualitas effectus cōtingentis in pmo fenfu, reducenda eft in cām proximam potentem deficere. ficut monftrum reducitur in deficientem uirtutem formatiuam generantis.

Quantum ad tertium aduerte, q ibi non hēmus inueftigare quid in hoc fentiant. b. Tho. & Scotus inqtum theologi, fed inqtum innituntur doctrinæ & fundamentis Arifto. puta fi. b. Tho. & Scotus teneāt Arift. fenfiffe Deū effe cām neceffariam, & neceffario agentem quæcūq agit, & neceffario mouentem quæcunq mouet. utrum effectus contingēs fit contingens pp pmam cām. an pp cām pximam. Ad hu

ius igitur respõnem aduerte q̃ mens.b.Tho.fuit ut patet i .1.par.q.14.art.13.in rñsione ad p̃mum,q̃ licet p̃ma cã sit necessaria,tñ effectus põt esse contingens pp cãm ꝓximam contingentẽ.& exemplificat de germinatione plantæ, quæ est contingens pp cãm ꝓximam contingentem,licet mot⁹ solis qui ẽ cã p̃ma sit necessarius,cã aũt ꝓxima est radix plã tæ.Silr quæ sunt scita a Deo,sunt contingentia pp cãs ꝓxi mas,licet scia Dei,quæ est cã p̃ma sit necessaria,& huius q̃dem rõ est,qm̃ nãlr effectus assilatur cãæ suæ ꝓpriæ,quæ ẽ eius cã ꝓxima,ꝯñs ergo est ut effectus contingens reducat̃ i cãm ꝓximam contingentem.& effectus necessarius in cãm ꝓximam necessariam. Mens aũt Scoti fuit,q̃ s̃m doctrinã Arist.necessitas & contingentia effectus p̃ncipalr reducẽdæ sint in cãm p̃mam.Arbitratur.n.ut patet in.2.sen.dis.2.q. 2.q̃ si cã p̃ma necessario agit & mouet cãs scd̃as,oẽm effectum esse necessarium,& cãm scd̃am non posse dare contingentiam effectui suo,si aũt cã p̃ma contingenter siue libere agit & mouet cãs scd̃as, seruari poterit contingentia in effectu cãæ scd̃æ.ita q̃ necessitas & contingẽtia rerum pendẽt ex mõ agendi cãæ p̃mæ.Vnde tenet Aristo. inaduertenter posuisse contradictoria.s.q̃ prima cã agat & moueat de necessitate nãæ ad q̃ sequitur q̃ oĩa eueniant de necessitate, & tñ in.6.metaph.tenet q̃ nõ oĩa eueniant de necessitate. Hanc aũt imaginationem suam,conatur Scotus ꝓbare duplici medio.

Primo cã quæ mouet inq̃tum mouet, si necessario mouet̃.necessario mouet,sed oĩs cã scd̃a mouet & agit inquãtum mouetur a prima. ergo si cã prima necessario mouet scd̃am,ipsa quoq; necessario mouet & agit, ex ꝯsequẽti nulla remanet cã contingens,nec effectus contingens.

Respondetur.iam diximus in.q.p̃cedenti.hoc argm̃ non concludere,& de nouo formalr respondendo negatur maior.qm̃ licet cã scd̃a non moueat nisi inquãtum mouetur a prima,non tamen est necesse q̃ in se recipiat uirtutem motiuã eo mõ quo est in prima,sed ut ꝓportionatur nãæ suæ, sicut aer recipit lumen a sole,& luna silr recipit uirtutẽ illu

minatiuam a sole, non tñ eo mõ quo est ĩ sole. sed mõ competenti nãæ lunari. Vnumqdq́3.n. recipitur in aliquo, nõ ꝑ modũ q̃ est in dãte, sed ꝑ modũ conuenientem recipienti.

Scdo, cã ꝑor ꝑus nãlr & simplr respicit effectũ q̃ cã posterior. ergo in illo ꝑori cã ꝑma si de necessitate agit & mouet. dabit effectui necessitatem. ergo in scdo instanti nãæ. cã ꝓxima non ꝑt eidem effectui dare contingentiam, necessitas ergo & contingentia in effectu causæ proximæ pendet a causa prima.

Rñdetur. si añs sic intelligatur cã ꝑor ꝑus nãlr &c.i. pro aliquo instanti respicit effectum ꝓ quo nundum attingitur a cã scda. nego ipm. qm̃ simul & ꝓ eodem instãti ab utraq́3 attingitur. Si aũt sic intelligatur, cã ꝑor ꝑus &c.i.a se & ꝓpria uirtute, cã aũt scda posterius.i. uirtute sibi impssa a ꝑori, ita q̃ ꝑus & posterius non respiciunt durationis ordinẽ, sed ordinem cãlitatis. sic conceditur. sed nego utrãq́3 ꝯñtiã, qm̃ ex quo effectus simul attingitur a cã prima & scda, ab utraq́3 simul habet contingẽtiam. Posito.n. q̃ cã ꝑma agat de necessitate quæcũq́3 ĩmediate agit. tñ nõ coagit cãæ scdæ nisi mõ cõpetenti cãæ scdæ. Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Qõ. 12. Si effectus contingens, dum est, est cõtingẽs.

IN ISTA .q. aduerte q̃ non est difficultas de contingẽti anteq̃ ꝓducatur, quia ꝑt cãri & non cãri a cã sua impedibili, nec ẽt postq̃ est ꝓductum dubitatur quin sit cõtingens ꝓ tꝑe futuro, ꝑõr.n. deficere ab esse. cum hẽat eẽ trãsmutabile. Difficultas ergo solum est. ꝓ isto instanti, ꝓ quo ẽ actu utrum possit esse & non esse. uidetur.n. pro tunc esse necessarium, quoniam res dum est, necesse est esse.

Pro resolutione huius, pono duas conclusiones. deinde soluam quoddam dubium.

Prima conclo. effectus contingens qui ex nã sua est contingens, puta quia ex nã sua & intrinsecæ põt esse & nõ eẽ, ẽt dum est, est contingens. ꝓbatur. Qd ex nã sua est tale, & a ꝑncipio sibi intrinseco. puta ex mã subta ꝑuationi. uel ex compõne cõtrariorum, ad qdcunq́3 cõparetur, & ad q̃cũq́3

drīam tpis,semp est tale.pta.n.p se insepabilia sunt. sed effectus contingens.qui ex nā sua est contingens,est tale,ꝙ.s. ex se pōt esse & non esse.Haec est.n.diffō contingentis.ut patebit in lib.9.ergo ad qdcunq3.& q̄cunq3 drīam tpis cōparetur,semp est tale.ergo dum est adhuc contingens est.Praeterea.necessitas & ꝯtingentia sunt gñales modi entis quoꝝ alterum necesse est de unoquoq3 ex sui nā uerificari, nā cū ens sit cui detur esse.uel ex nā sua non pōt non esse, & sic ē ens necessarium,uel pōt esse & non esse, & sic est continges sed de contingenti dum est.non pōt ex nā sui uerificari necessitas.qm̄ ꝯtingens ex nā sui pōt esse & non esse.ergo &c. Dico aūt ex nā sui.qm̄ licet nā contingentis nunquā transmutetur in necessariam absolute tamen non inconuenit ꝙ fiat necessaria ex aliqua condōne.& p comparationē ad alterum. quae tamen in se.semper remanet cōtingens. & hoc declarabitur in conclusione sequenti.

Scđa concl̄o.effectus contingens,licet ex nā sua semp sit contingens,siue sit,siue non sit.tamen non inconuenit ꝙ ꝓ tali mēsura tpis.ꝓ qua est sit necesse esse. Pro cuius euidētia aduerte ꝙ res contingens pōt dupl'r considerari.primo s̄m se & absolutae.i.quantum non est determinata, ad aliquam drīam tpis.scđo inquātum iam est determinata ad tale tp̄s. puta inquantum iam extitit in tali tpe p̄terito.uel inquantū existit in tpe p̄senti.Et quidem si p̄mo mō consideretur sp est contingens.qm̄ & in se,& p respectum ad cām suam.pōt esse & non esse. Si aūt scđo mō.dico ꝙ est contingens & necessaria,contingēs quidem quo ad nām suam,necessaria aūt pp respectum p̄sentialitatis,& sic ꝓbatur. sicut se habet res contingens p̄terita ad tp̄s p̄teritum,sic res contingens p̄sens ad tp̄s p̄sens.sed illa non pōt non fuisse, ex respectu p̄teritionis.ergo ista non p̄t non esse,ex respectu p̄sentialitatis.ergo ꝓ tali mēsura tpis,ꝓ qua est.necesse est esse. Praeterea.si re contingens. quae ut p̄sens est , pōt non esse.ponatur in esse ergo simul erit & non erit qd' implicat.erit ergo & contingens & necessaria.Contingens quidem ex se.necessaria autē p respectum ad alterum nec.i.inconueniens,qm̄ licet cōtin

gens absolute.& necessarium absolute repugnēt eidem.nō tamen necessarium ex condōne.& contingens ;absolute.

Sed contra determinationem hanc vr̄ esse dubium,qm̄ si contingens qn̄ est,est contingens,ergo quando est pōt eē & non esse,ex diffōne contingentis,sed hoc est falsum, qm̄ qn̄ est non pōt esse quin sit,alr̄ contradictoria uerificarentur de eodem ergo necessarium est,ergo non est contingens,ppea dixit Aris.in.1.periher.res dum est,necesse est esse.

Rn̄detur,non inconuenit q aliquid uerificetur de re cōsiderata sub una rōne.qd̄ tamen non uerificatur,si considera tur sub alia rōne.v.g.si cōsideratur lapis, ut habet esse in ītellectu p spēm intelligibilem,est īmālis, si aūt considerat̄, ut habet esse ad extra est mālis & non īmālis,sic in pposito si contingens quando est consideretur ut contingēs.i.rōne qua contingens, sic pōt esse & non esse, qm̄ hæc est nā sua, quæ īmutabilr̄ manet,si aūt cōsideretur ut existens, uel vt p̄sens.sic non pōt non esse,& ut sic est necesse esse, ex hoc tn̄ non desinit esse cōtingens ex sui nā sicut licet lapis ut ītells̄ sit īmālis, pp hoc tamen non desinit ex natura sua esse materialis.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.13.Si ens uerum excluditur a metaphysico.

Et qd̄ ut uerum ens,ptermittendum. Tex.8.ubi inquit Cōmen.ens qd̄ est ueridicans nō habet cām nisi aīam & iō utrūq3.s.ens p accidens,& ens ueridicans numerant̄ in gn̄e entis diminuti,& iō perscrutādum est.s.a metaphysico, de ente perfecto.qd̄ est ens extra animam.

IN HAC .q.sic pcedemus.Primo assignabim⁹ tres modos ueritatis.Scd'o relictis duob⁹ modis,psequemur tertium de quo pprie pħs intendit,quando dicit ens uex̄ ptermittendum.Tertio p decisione quæsiti, ponemus, tres concōnes respōsiuas. Quarto soluemus quædā argumēta.

Quantum ad pmum aduerte, q iuxta doctrinā Heruei in.3.quolibet.q.1.ueritas dr̄ de tribus,pmo de rei entitate sicut dicimus hoc est de ueritate humana,qd̄ ad entitatē & quidditatem hoīs pertinet,ut aīa intellectiua est de ueritate

hoīs, scd'o de actu cognoscendi, cōplexo siue de uoce significatiua complexa tertio d obo intells enunciatiui, signato p complexum infinitum. sicut cum dicimus. hoīem esse risibilem est uerum, ueritas quidem dcā de entitate rei, est ueritas mālr siue fundamentalr, non aūt formalr, qd' sic patet, si esset ueritas formalr ergo uoces incomplexe, significātes rerum entitates significarent uerum uel falsum, qd' est cōtra pħm in. 6. meta. tex. 8. ubi inquit, circa uero simplicia. i. terminos simplices, non est ueritas & in. 3. de aīa text. 21. inquit. indiuisibilium intelligentia in his est, circa quæ nō ē uerum neq; falsum, in quibus aūt uerum & falsum, compō quædam est, ueritas aūt scd'o mō dicitur ueritas repsentatiuæ uel significatiuæ, uoces. n. complexæ, significāt cōcept9 complexos, conceptus aūt complexi, significat rem sic esse uel non sic esse unde dicitur ppō siue in mente. siue in uoce significare uerum uel falsum, ueritas. 3. mō dicitur ueritas formalr, qd' sic patet. qd' correspondet uero repsentatiuæ ē uerum formalr, sicut qd' correspōdet sano repsentatiuæ puta urinæ est sanum formalr, sed obm intells enunciatiui puta hoīem esse risibilem in sui nā correspondet huic ppōni, quā diximus esse ueram repsentatiuæ, hō est risibilis, ergo ī obiecto intellectus enunciatiui stat formalr ueritas.

Quantum ad scd'm relicto pmo & scd'o mō, inuestigandum est de. 3. de quo pprie intendit pħs hic in libr. 6. te. 8. cum dicit, qd aūt ut uerum ens, & nō ens ut falsum, qm fm compōnem & diuisionem &c. ex quibus innuit, φ non intēdit nisi de ueritate signata p enūciationem, quā diximus eē ueritatem formalr. De hac igitur inuestigandū est, quid sit, & quoniam cōiter tenetur φ est ens rōnis, iō pus pscrutādū esset, quid sit ens rōnis, ut distinguitur contra ens reale, uerum quia de hoc satis locuti sumus. in tractatu de transcendentibus: ideo resolue te illic.

Postquam cognoueris quid sit propriissimum ens rationis quod pħs hic in. 6. appellat ens uerum. & distinguit cōtra ens reale, erit tibi uia ad sciēdum quid sit ueritas formaliter. Tu igitur aduerte φ de ea sunt duæ opiniones, primæ

dicit, ꝙ est conformitas siue adequatio quæ est relatio realis, inter actum intelligendi cōplexum & rem intellectam, ſm ꝙ est obiectum intellectus enunciatiui, puta adequatio quæ est inter hoc enunciabile ex parte rei, hominem eē animal & cōplexum actum intelligendi quo intellectus cōponens intelligit sic esse, sicut intelligit, dicitur ueritas formaliter. & hanc opinionem recitat Herueus in. 3. quoli. q. 1. art. 2. in principio & multipl'r improbat uerum quia hæc opinio contradicit pħo in. 6. metaph. tex. 8. & Commenta. ꝙ ens uerum distinguitur contra ens reale, relatio autem realis non distinguitur contra ens reale, ideo relinques hāc opinionem. quæ non potest fortius improbari quam per dictū pħi, secunda opinio dicit ꝙ est relatio rationis & in hoc conueniunt. b. tho. & Herueus, sed dissentiunt in hoc ꝙ. b. tho. in. 6. metaph exponens tex. 8. uult ꝙ hmōi ueritas cōsistat in ordine siue in cōparatione duorum conceptorum ab intellectu siue illa duo concepta sint idem ſm rem, siue diuersa, nam intellectus conceptionem formans utitur aliquando uno ut duobus ut cum dicitur homo est homo ex quo patet inquit. b. Tho. ꝙ talis compō est solum in intellectu, ideo illud quod est ita ens, sicut in tali cōparatione consistēs est alterum ab his quæ proprie sunt entia extra animam, ergo est mere ens rationis. Herueus autem in. 3. quo. q. 1. art. 2. tenet ꝙ hmōi ueritas est cōformitas rei quæ est ad extra ad seipsam ut est i itellectu enunciatiuo ſm esse cognitū & suam quidem opinionem prius declaro. deinde ꝓbo hmōi ueritatem esse mere ens rationis.

Tu igitur nota entitatem rei dupl'r considerari posse primo ut est hñs esse extra intellectum & in rerum natura secundo ut obiicitur intellectui ꝑ spēm intelligibilem. Qñ igitur intellectus per spēm intelligibilem repræsentātem p̄dicata rei obiectæ, apprehendit, aliqd' ex suis p̄dicatis, & format conceptum de'nā obiecta, deinde enunciat talem conceptū uel p̄dicatum de re, puta dñdo homo est aīal inter rē ad extra & ipsammet ut est sic apphensa uel concepta consurgit quædā conformitas quæ repræsentaī ꝑ hanc copulā est peꝛ

oppositum autem consurgit difformitas si alr̃ apphendatur uel concipiatur q̃ sit conueniens rei. Hanc igitur cõformitatem, Herueus uocat ueritatem formalr̃. Difformitatem uero falsitatem. Quæ qdem sunt respectus non reales sed rõnis, ꝯñtes operationem scd'am intellectus nam remoto intellectu res non conciperet conformiter nec difformiter ex ꝯñti tales respectus non consurgerent. Præterea eiusdem ad seipm̃ est respectus rõnis cum nõ sint extrema realia realr̃ distincta sed hæc conformitas est respectus eiusdem ad seipsum est. n. eiusdem rei ut habet esse ad extra ad seipsam ut est appræhensa ab intellectu, ergo &c.

Posita declaratione sic ꝓbo ꝓpositum qđ distinguit contra ens reale est ens rõnis qm̃ non datur medium inter ens reale et ens rõnis sed ens uerum qđ consistit in cõpositione & diuisione. & de quo intendit pħs distinguitur contra ens reale ex. 6. metap. tex. 8. ergo &c. Tunc ultra omne ens rõnis uel est respectus uel est negõ ut declarauimus in tractatu de transcendentibus. constat autem ens ueꝝ siue ueritatem formalr̃ non esse negõnem, ergo est respectus & ab oĩbus cõiter conceditur ꝙ est conformitas siue adequatio, siue cõuenientia iuxta famosam diffõnem qua dr̃. Veritas est adequatio rei & intellectus ergo ueritas formalr̃ est conformitas. quæ est respectus rõnis inter rem ut habet esse ad extra, & i psammet ut habet esse cognitũ in intellectu enũciatiuo.

Et aduerte ꝙ Her. non loqtur de ueritate vl̃r, sed solũ de ueritate cõplexa quæ significatur ꝑ ꝓpõnem. & de qua sola loquitur pħs i. 1. perier. & i. 6. meta. & id dico. qm̃ nõ oĩbus modis qbus dr̃ est ens rõnis. sed abstrahit ab ente reali & ab ente rõnis ut uidere poteris in tra. de transcẽdentibus in capite de uero ubi pertractauimus mentem. b. Tho.

Quantum ad tertium ponuntur tres conclusiones respõ siue præsenti quæsito.

Prima ueritas fundamentalis non excluditur a metap. ꝓbatur, ut declaratum est in. 1. lib. metaph. cõsiderat oĩum rerum quidditates in vl̃i. ergo oĩum rerum ueritates fundamentales ꝯña patet. qm̃ ut ꝓdiximus ipsa ueritas fundamen

talis est rei quidditas siue entitas. Preterea uer fundamentale est conuertibile cum ente reali cum utrũq; sit transcendens nec addit super ens reale nisi ordinem ad intellectum. Dr.n uerum id q ex sui nã est manifestatiuum sui. cuicũq; intellectui potenti cognoscere ipsum sed ens reale consideratur a metaph. ut probatum est in. 1. lib. in. q. de subiecto huius scientiæ ergo &c.

Secunda ueritas repñtatiue non excluditur a metap. pbatur. Talis ueritas dr de actu intelligendi cõplexo, quæ est scd'a operatio intellectus, & de ppõne sed tam actus intelligendi, quã ppõ formata sunt entia realia cum sint effectiue ab intellectu, & subiue in eodem. Oẽ autem ens reale inquãtum ens reale, est de consideratione metaph. qm continetur sub obo suo. Tu tamen aduerte, q quo ad rõnes pprias cõsiderari debent in lib. de anima qm eiusdem est considerare potentiam animæ, & propriam eius operationem.

Tertia. ueritas formalr quæ pprie est in intellectu enunciatiuo excluditur a metaph. pbatur. Talis ueritas quã phs appellat ens uerum & Commen. ens ueridicans est ens diminutum & contractum ad ens logicum quod est ens rõnis, quod proprie conuenit secundis intentionibus, considerare autem ens rõnis & secundas intentiones ad logicum & non ad metaph. spectat. cum metaphy. sit dignissima & realissima scientia, ergo &c.

Quantum ad quartum aduerte q argumenta quæ cõmuniter fiunt contra hanc determinationem, pcedunt de ueritate fundamentali, sicut est illud quod est cõmune cuilibet enti. est de consideratione metaph. sed esse uerum, est commune cuilibet enti, qm omne ens est intelligibile, ergo &c. Præterea. uerum conuertitur cum ente, ergo si uerum excluditur a metaph. & ens q est falsum. Præterea. metaphy. est scientia ueritatis ex. 2. lib. ergo est consideratiua de ueritate. Præterea. hæc scientia uersatur circa prima principia & primas causas quas necesse est esse uerissimas ergo &c. Patet autem q hæc & his similia, concludunt de ueritate fundamentali, nam ueritas cõplexa quæ sola excluditur a me-

taph.non eſt cõmunis cuilibet enti, quædam.n.intelliguntur ſimplici intelligentia, nec conuertitur cum ente, cum ſit ens rõnis, & metaphyſica non dr̃ ſcientia ueritatis, niſi quia eſt ſpeculatiua & uerſatur circa maxime intelligibilia, quæ ut ſic dicuntur uerisſima fundamentaliter. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Expliciunt quæſtiones Fratr. Chriſoſto. Iauelli Canapicii ordi. præd. philoſophiæ & ſacre Theologie profeſſoris. ſuper lib. 6. metaph.

Incipiunt qõnes eiuſdem ſuper lib. ſeptimum.

In hoc lib. 7. pertractanda ſunt dubia infraſcripta, & quantum poterimus innitemur textui.

1 Si inherentia eſt de eſſentia accidentis.
2 Si accidentia in abſtracto ſunt entia uel non.
3 Si ſubſtantia eſt prior tempore accidente & diffinitione & natura & cognitione.
4 Si forma eſt prior & magis ens quam materia & quam compoſitum.
5 Si materia eſt ens quod eſt ſubſtantia. ita tamen q̃ eſt ens quod eſt pura potentia.
6 Si ſola p̃dicata eſſentialia conſtituunt quodquideſt ſubſtantiæ compoſite. ita q̃ excludantur omnia prædicata accidentalia, tam propria quam communia.
7 Si dicendo naſus ſimus committitur nugatio.
8 Si quodquideſt, eſt idem cum eo cuius eſt.
9 Si materia eſt pars quidditatis ſubſtantiæ compoſite.
10 Si genita ex putrefactione, poſſunt dici genita a caſu.
11 Si omnia producta cum ſemine, poſſunt produci ſine ſemine, & ſi p̃ducta ſine ſemine, ſunt eiuſdem ſpeciei cum productis ex ſemine.
12 Si unumquodq; generatur a ſuo ſimili.
13 Si forma generanda præexiſtit in materia, uel aliqua pars eius. ut cooperetur agenti extrinſeco ad productionem eius.

14 Si agens naturale ſolum diſponit materiam, & agens ſeparatum producit formam, uel ſi ad utrumq; ſufficit agens naturale.

15 Si omnis diffinitio habet partes, quæ correſpondeant partibus diffiniti.

16 Si ſingulare eſt diffinibile, & per ſe intelligibile.

17 Si ſolis ſubſtantiis ſeparatis, quodquideſt identificatur ei, cuius eſt.

18 Si ex genere & differentia, fit unum per ſe.

19 Si in aĩali plurificantur formæ ſm̃ partes organicas.

20 Si totum diſtinguitur a partibus ſimul ſumptis.

QVAESTIO PRIMA.

ſi inherentia eſt de eſſentia accidentis.

ALIA VERO DICVNTVR ENTIA, eo q̃ totaliter entis. Textu. 2.

IN HAC quæſtione ſic procedemus. Primo præponẽtur quædam diſtinctiones. Secundo tractabuntur tres opiniones famoſe, & rationabiliter tertio ſuſtentabitur. & ſecundum illam determinabimus quæſitum.

Quantum ad primum aduerte tres diſtinctiones. Prima eſt. Cum inherẽtia ſit formaliter reſpectus, hic reſpectus eſt duplex. ſ. actualis & aptitudinalis. Actualis eſt qui conſurgit ex eo q̃ accidens actu receptus eſt in ſubiecto. & durat quãdiu remanet accidens in ſubiecto. Aptitudinalis eſt qui ex natura accidentis conuenit accidenti, poſito per poſſe uel impoſſe, q̃ non eſſet actu in

ſubiecto, nam ſi daretur albedo ſeparata, adhuc ex natura ſua reſpicit ſubiectũ. & i hoc diſtiguit aptitudinalis ab actuali, quoniam aptitudinalis ſemper uerificatur de accidenti, ſiue actu inſit ſubiecto, ſiue non, nam actu eſſe, ſupponit aptitudinem. Actualis autem non uerificatur, niſi accidens actu inſit.

Secunda eſt. Aliquid poteſt eſſe de eſſentia alicuius dupl'r primo quia eſt idem eſſentialiter cum eo, non tamen eſt de ſuo cõceptu quidditatiuo, ſicut uerum & bonum & alia trãſcendentia ſunt idem eſſentialiter cum ente ſed non ſunt de ratione formali ipſius, cum ſe habeant ad ipſum ſicut proprie pasſiones, ut declarauimus in. 4. lib. 2. quia eſt de conceptu quidditatiuo, non ſicut additum. ſed quod eſt idem re cum eo, ſicut animal eſt de eſſentia hominis hoc ſecũdo ſenſu. Dico non ſicut additum ut excludamus diffõnes per additamentum, nam licet ſubiectum ſit de conceptu quidditatiuo accñtis, tamen non põt dici hoc ſcd'o ſenſu de eſſentia accidentis quia non eſt idem re cum accidente.

Tertia eſt aliud eſt pertractare hoc quæſitum ad mẽtem p̃hi & aliud ſm ueritatem. nam ſm p̃hm pertractandũ eſt, ut poteſt conuinci ex ſenſatis. & non aliter, ſm ueritatem autem ut habemus ex fide cui non ſubeſt falſum. & quoniã ex ſenſatis non poteſt conuinci q posſit dari accidens ſine actuali inherentia, ideo uel utraq; inherentia eſt de eſſentia accidentis in primo uel in ſecundo ſenſu, ſm p̃hm, uel neutra. Quoniam autem ex fide tenemus actualem eſſe ſeparabilem, aptitudinalem autem inſeparabilem, ideo conſtat ſecundum ueritatem, actualem non eſſe de eſſentia accidẽtis nec primo nec ſecundo modo. de aptitudinali autem inueſtigandum eſt.

Quantum ad ſecundum aduerte q circa hoc quæſitum ſunt tres opiniones. Prima eſt Anto. And. in lib. 7. q. 1. Iſtæ tenet duas concluſiones, prima eſt neutra inherentia eſt de eſſentia accidentis in ſecundo ſenſu & probat tripl'r, primo reſpectus non eſt de eſſentia in. 2. ſenſu abſoluti, inherentia eſt reſpectus & accidens eſt quid abſolutum puta quantitas

& qualitas, aliter nullum accidens diceret perfectionē formaliter, ergo &c. 2. respectus non est de ratione formali sui fundamenti. quoniam est posterior eó, inherentia est respectus. & fundatur super naturam accidentis. ergo &c. 3. quia cum inherentia sit quid cōmune quantitati & qualitati si est de ratione sua formali, ergo est genus ad quantitatem & qualitatem, ex consequenti quantitas & qualitas, non essent genera generalissima.

Et aduerte ꝙ Paulus Soncinas concordat in hoc cū Ant. and. ut uidebis in. 7. lib. q. 1. & est sua conclusio secunda, q̄ dupliciter probat. Primo impoſſe est aliquid concipi, absq; his quæ ingrediuntur formalem conceptum eius sed accidens potest concipi absq; inherentia, ergo &c. Maior patet minor dupliciter probatur. Primo quantitas est accidens & tamen consideratur a mathematico per abstractionem ab omni subiecto. ergo &c. Secundo quia antē demonstratio nem habetur conceptus passionis, nam diffō passionis est medium saltem in aliqua demonstratione potissima ut dicitur in. 2. post. sed tunc non habetur conceptus inherentiæ passionis ad subiectum, quia hoc demonstratur ergo &c.

Secundo si inherentia est de formali ratione albedinis & cuiuslibet alterius accidentis ergo oē accidens est formalr respectiuum. Sed hoc aperte est falsum ergo &c. ꝯña patet quia illud est formalr respectiuum, quod in sua ratione formali includit respectum.

Verum quia intendo determinare oppositum saltē quo ad inherentiam aptitudinalem. ideo uolo soluere rationes Ant. and. & Pauli Soncinatis.

Ad primam Ant. and. dico ꝙ absolutum est duplex. Qdᵭ dam est absolutum omnino ita ꝙ non dicit respectum ad terminum, nec ad subiectum. Quoddam est non omnino absolutum quoniam & si non respicit terminum respicit tamen subiectum in quo est uel est aptum esse. Ad argumentum ergo nego maiorem de absoluto secundo modo dicto & qm̄ accidens est absolutum secundo modo ideo nihil cō cludit & cum dicit ꝙ aliter nullum accn̄s dicerent ꝑfectio-

nem formaliter, negatur quoniam ad hoc quod aliquid dicat perfectionem formaliter sufficit esse absolu. primo uel secundo modo.

Ad secundam dico ꝙ maior non habet ueritatem nisi de respectu ad terminum inherentia autem dicit respectum ad subm & nego hmõi respectum esse posteriorem nã acciden tis qm̃ & realiter est idem cum accidente & est de ratione formali eiusdem.

Ad tertiam nego consequentiam, quoniam ad hoc ꝙ ali quid sit genus non sufficit ꝙ sit cõmune his de quibus dicitur & prædicetur in quid & uniuoce, sed ꝙ dicat determina tam naturam, puta subam uel q̃titatem uel qualitatem &c. Constat autem ꝙ inherentia in cõmuni non dicit determi natam naturam, quoniam inherentia quantitatis est quanti tas. & qualitatis est qualitas &c. unde sicut absolutum quod prædicat de suba & q̃titate & qualitate, non est genus ad ea cum sint generalissima sic nec inherentia.

Ad primam rõnem Pauli Sonci. nego minorem si conci piatur ut accidens. Ad primam probationem dico ꝙ mathe maticus non abstrahit nisi a subiecto sensibili, quod dicitur materia sensibilis non autem a subiecto siue materia intelligibili ut patet in. 8. metaph. in tex. 15. & hoc sufficit mathe matico considerare enim accidens ut respicit mãm sensibilem siue nãlem ad physicum spectat. Ad secundam proba. nego ꝙ ante totalem & resolutam demõstrationem habea tur conceptus passionis ut est accidens, ad probationem ne go solam diffõnem passionis esse medium in demonstratio ne aliqua potissima nam ßm doctrinam. b. Tho in. 2. poste. necesse est demonstrare diffõnem passionis per diffinitionẽ subiecti, unde ultimate inherentia passionis demonstratur per diffinitionem subiecti, & nõ per diffinitionem passionis quare non est necesse eam simpliciter præcognoscere ante demonstrationem.

Ad secundam concessa consequentia, nego falsitatem cõ sequentis. qm̃ licet accidens non includat respectum ad terminum, includit tamen respectum ad subiectum.

Secunda

Scđa opīo est Cōmentistarum.& pcipue Ioan.Bacho.in .1.sen.dis.28.q.1.ar.3.Isti tenent ꝙ ad mētem pħi utraqꝫ aptitudo est idem cum accñte & est de sua rōne formali, ita ꝙ est formali dr̄ia, qua distinguitur accñs a subā. Et quidem ꝙ sit ut dr̄ia formalis sic arguitur pħs in p̄ncis distinguit essentialr̄ & formalr̄ subām ab accñte, p non esse in subō. & esse in subō, ergo sicut est de rōne formali subæ. non esse in subō sic est de rōne formali accñtis, esse in subō, qđ equipollet cum ihercre subō. Qđ aūt sit de essentia pmo mō, arguitur sic si hæc inherentia est aliud ab accñte, aut est suba aut accñs non suba, quia uanum est dicere, accñs inberere subæ p subam si est accñs. cum accñtis sit inherere, ergo illa inherentia inheret subō. & tunc quæro de illa uel est idem cum accñte uel aliud, si idem. ergo eadem rōne. pma inherentia erat idem, si aliud, quæro ut pus, & sic uel ibitur in infinitū, uel confitendum est ꝙ est idem cum accñte. scđo arguitur sic p inherentiam formalr̄ accñs est ens. & non est alia ratio quare sit ens. sed p nullum extrinsecum ab essētia rei res est ens formalr̄ licet.n. aliquid possit esse tale effectiue p extrinsecum, non tñ formalr̄ ergo &c. Maior quidem est pħi ī hoc 7. in tex. 2. alia quidem dicuntur entia, eo ꝙ totaliter entis .i. quia respiciunt substantiam ut subiectum.

Et qm̄ intendo determinare quæsitum, ſm tertiam opinionem quæ ut videbis quo ad inherentiam aptitudinalem nō discordat ab ista scđa iō uolo sustinere supradictas rōnes adductas p scđa opīone. Tu igitur aduerte ꝙ rōni fundatæ sup pħs in p̄ncis qua arguitur ꝙ inherentia sit de rōne formali accñtis nec Ant. and. nec Pau. Sonci. rñdent. duas autē probantes ꝙ sit idem cum accidente conantur soluere.

Ad pmū dicit Ant. and. ꝙ inherentia illa differens ab accidenre utiqꝫ inheret, non quidem alia inherentia. sed eadē sibi realr̄ quia est idem cum fundamento suo, qđ est pma inherentia & sic non est pcessus in infinitum. sed hæc solo nō ualet quia cum utraqꝫ inherentia sit rl̄o, oportebit cum ꝯcedere ꝙ rl̄o fundatur in rl̄one qđ est contra pħm in lib. 5. in ca. de ad aliquid, qui ī oī mō relatiuoꝝ assignat aliqđ absolu

u

tum ꝑ fundamento.& ipsemet Ant.and.illic idem tenuit.

Scdam rõnem alr soluit Anto.and.& alr Paulus,nã An. and.sic exponit dictum pħi.Alia dñr entia eo ꝙ talr entis.i. accñs est ens in eo qd est talr entis.i.talis cãæ & in tali ordine cãndi.q.d.accñs est ens quia cãtur a subã,ex hoc aũt non hř,ꝙ ly ex eo ꝙ dicat rõnem uel ꝑncipiũ formale. Sed hæc expõ non ualet.qm̃ mens pħi est ꝙ sint entia, eo ꝙ accidũt enti ꝑ se qď est subã,& sic exponit Cõmen.in cõmẽ.2.Accidentalitas ergo uel inherentia est rõ formalis ꝙ sint entia & non quia causantur a substantia.

Pau.aũt sonci.dicit ꝙ ly eo ꝙ talr entis nõ intelřr ĩ rõne ꝑncipii formalis sed efficientis uel subiui, sed hæc sua expõ, contradicit expõni.b.Tho.nam.b.Tho.exponẽs dictũ tex. inqt,eo ꝙ sunt talis entis.i.eo ꝙ hñt aliquam hĩtudinem ad subam &c.ergo talis hĩtudo est rõ formalis ꝙ sint entia. Sed hmõi hĩtudo, est ipsa inherentia uel accidentalitas ut declarauit Commentator. Quare &c.

Tertia opinio est.b.Tho.& Capreo.& Heruei. Isti tenẽt ꝼm ueritatem ꝙ ĩherentia actualis nec est idem cum accñte nec est de sua rõne formali qm̃ tenent ꝙ diuina uirtute põt dari accñs non actu inherens subo, aptitudinalem aũt eẽ idẽ & de rõne formali.unde.b.Tho.in.4.sen.di.12.q.1.art.1. quæstiũcula ꝑma ad scdm sic dicit.Diffõ sbæ est res hñs q̃ddi tatem,cui debetur esse non in alio,& sir esse in subo nõ est diffõ accñtis sed res cui debetur esse in alio. & hoc nunq̃ separatur ab aliquo accñte,nec separari põt, quia illi rei quæ est accidens,ꝼm rõnem suæ quidditatis semꝑ debetur esse ĩ alio,hæc ille & aduerte ꝙ Cap.in.4.sen.di.42.q.1. ad ꝑmũ factum contra.5.&.6.concľonem, conuenit cum.b.Tho. Herueus aũt in quoli.4.q.9.quærens si accidens diuina uirtute põt retinere terminos ꝑpriæ essentiæ sine subo determinans quæsitum circa finem sic inquit.Rõni illius de cuius rõne est hẽre hĩtudinem ad esse in subo non repugnat esse ĩ actu sine subo.quia ista duo non repugnant ꝙ unum & idẽ non sit actu tale.& sit aptitudine tale.Sed hoc uidetur sufficere ad rõnem accidentis.s.ꝙ aptum natũ sit inesse &c.hæc

ille, ex quibus oibus constat, q concedunt inherẽtiam apti tudinalem esse de rõne formali accidentis. Qđ negauerunt Ant.and.& Pau.Sonci.& qm̃ hanc tenemus esse mẽtem.b. Tho.iõ determinamus quæsitum ƒm hanc tertiam opinionem.& licet.b.Tho.& Herue. non adducant nouas rõnes. qm̃ in locis pallegatis sunt respondentes tu tñ pbare poteris rõnibus adductis p scđa opione quas sustinuimus ptra Ant. and.& Paulum sonci. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ.2.si accidẽtia in abstracto sunt entia, uel nõ entia.

Vnde & utiq; dubitabit aliquis utrũ uidere & sanare & sedere.unũqđq; eoꝝ sit ens aut nõ ens.Tex.3.

IN HAC .q.sic pcedemus.Primo declarabitur in quo differunt accidens in concreto & accidens in abstracto. Secundo põnetur unica distinctio de ente. Tertio duæ conclusiones responsiuæ.

Quantum ad pmum, aduerte q in hoc alr sensit Auicẽ. alr Cõmen.cui concordat.b.Tho.nam Auic.ut recitat Cõmen.in.5.meta.in ca.de ente tenuit q accidens in cõcreto puta album significat subam in qua est accidens ita q res significata p accidens in concreto pncipalr est subm scđario aũt est nã accidentis.Accidẽs aũt in abstracto signat solam nãm accidentis.Sed contra Auic.sic arguitur, si accidens in concreto significat pncipalr subm, ergo album significaret ens p accidens.i.quid aggregatum ex suba & accidente ex consequenti accidens in concreto non locaretur in aliquo pnto qđ cõtradicit Aristoteli qui in pntis dixit album iõ eẽ in pnto, quia puram qualitatem significat. Præterea Arist.ĩ 5.meta.in.c.de ente ponens diuisionem entis in pnta exemplificat de accidentibus in cõcreto dicit.n.alia quid est significat alia quale.alia quantum, alia ad aliud.

Cõmen.igitur & .b.Tho.in eodem loco contra Auic. tenent q quantum ad rem significatam non differunt qm̃ tã in concreto quã in abstracto significant puram nãm accidẽtis, unde sicut albedo puram qualitatẽ significat sic & albũ. quantum aũt ad modum significandi differunt. qm̃ concre

tum significat nãm accidentis ꝑ modum inherentis ex ꝯse quenti connotat subm non aũt abstractum. uerum aduerte ꝙ hic modus p̃ndi est ꝑ opus intells. & non ꝑcile ex nã rei significate intells aũt põt ea quæ sunt coniuncta in re intelligere separatim, unde licet accidens non detur nisi inhereat subiecto põt tamen intelligi per modum inherentis & per modum non inherentis ex hoc tamen non falsæ intells intelligit non. n. intelligit accidens esse & nõ inherere. sed accidens per modum non inherentis licet realr inhereat.

Quantum ad scd'm aduerte, ꝙ cũ quæritur. utrum accidens in abstracto sit ens uel nõ ens. id p̃t hẽre duplicem sensum ꝑmo qd' sit ens per se subsistens sicut si imaginaretur calor existens separatus ab oĩ subiecto. sicut ponit idea hoĩs separata ab oĩ mã ad mentem Plato. scd'o ꝙ sit ens in alio uel inherens alii. licet non significetur per modum inherentis. sed potius per modum per se existentis.

Quantum ad tertium ex hac distinctione ponuntur duæ conclusiones responsiuæ.

Prima concl'o. Accñs in abstracto nõ est ens ꝑmo mõ ꝓbatur si hẽret esse & esset ens ꝑmo mõ. oppositum diffõnis conueniret diffõ. nam diffõ accñtis est ꝙ hẽat esse in alio. sed si ergo esset ens ꝑmo mõ non hẽret esse in alio ut patet ergo &c. ꝑterea inquit Arist. in tex. 2. ꝙ alia sunt entia qa sunt totalr entis. & ꝑ ly alia intendit accñtia & ꝑ ly entis intẽdit subam uel subm ergo rõ exñtiæ accñtis sumendo accñs ꝯdistinctum contra subam, siue in concreto siue in abstracto sumitur ab inherentia subi impole est ergo loquẽdo mere ad mentem phi. ut ẽe locuti sumus in. q. ꝑcedenti accidens abstractum habere esse uel ꝙ sit ens primo modo.

Sd'a concl'o. Accñs in abstracto est ens scd'o mõ, ꝓbat ẽ ens, cum sigñetur noĩe gñis ut color & spẽi ut albedo, nam rõ gñis & spẽi non uerificatur de non ente. sed non est ens primo mõ per conclusionem ꝑcedentem. ergo scd'o mõ.

Nec obstat, ꝙ in abstracto non vr̃ importare inherentiã sed potius ꝑ se exñtiam, qm̃ ut diximus, hoc est ex ꝑte modi sigñandi quæ fit ꝑ intellm, qui põt coniuncta separatim i-

telligere.& non est ex pte rei signatæ.qm nã accidentis quo ad suam realitatem non põt separari ab hitudine ad subm. In hoc qsito non cadũt difficilia argumẽta. Iõ dcã sufficiãt.

Qõ.3. Si substantia est prior tempore accidente.

Sba oium primũ est tpe,rõne nã & noticia. Tex.4.

IN HAC qõne. Primo inuestigandum est,qũo suba est prior accidente tpe. Secũdo qũo diffõne. Tertio qũo nã. Quarto quomodo cognitione.

Quantum ad poritatem tpis,aduerte q si Arist. non posuisset mundum æternum,facile esset saluare hmõi poritatẽ nam cum esse pus tpe ut hr in postpñtis,sit esse antiquius.i. esse p aliqua duratione p qua nundum est aliud.ut patet de pre & filio.de sene & iuuene si mundus non est æternus patet q aliqua sba,puta pma cã quæ est æterna ut pbabitur in 12.li.ẽ por tpe siue duratione quocunq accñte,qm oĩs suba & oẽ accidens est effectiuæ a pma cã ut pbabitur in lib. 12. & nullum eorum est æternum si mundus non est æternus ergo &c.uerum quia Arist. posuit mundum æternum, non est assignare aliqd instans nec tps in quo prima cã fuerit & accidens non fuerit.iõ difficile est saluare dictum pbi. Vt igitur uideamus quam ueritatem cõtinet pertractabimus opinionem Commenta.& Scoti.&.b. Tho.

Quantum ad Cõment. aduerte q cum quædam sint sbæ æternæ & incorruptibiles ut in astra & cœlum & quædam sint tpales ac corruptibiles ut elnta & elntata. & quædam sint accidentia æterna.ut accidentia cœli.& quædam de nouo genita.ut accidentia subarum inferiorum ex quibus aliqua sunt congenita ut pprie passiones, & accidentia inseparabilia ut albedo in niue nigredo in ethiope. Quædam autẽ accedunt & recedunt ut accidentia cõia separabilia arbitrañ Cõmen. ppõnem pbi,alio mõ uerificari de substantia comparata accidentibus cõibus separabilibus.& alio mõ comparata accidentibus ppriis & insepabilibus.nam respectu pmi tenet substantiam compositam fm se esse porẽ tpe,qm stat q p aliquo tpe sit rei substantia pura aqua.& tamen non sit

in ea accidens sepabile cōe puta calor & q̄ dr̄ de aqua, intel ligendum est de qualibet substantia inferiori cōparata accidenti cōi. Respectu aūt scđi tenet substantiam compositam non rōne totius. sed rōne mãæ pmæ quæ ē igenita & æterna, esse porem tpe, q̄m licet sortes non sit por tpe suo pprietate nec nix albedine. tamen mã sortis quæ fuit ante sortem & mã niuis quæ fuit ante niuem est por tpe accidente pprio sortis & accidente insepabili a niue. nam mã sortis p̄cedit tpe formam substãtialem sortis, cum illa sit æterna & hæc de nouo pducta. ergo & accidentia propria sortis. Hæc n. consequuntur formã substantialē, idem itellige de niue.

Sed hæc snīa Cōmen. non vr̄ consona textui pħi nã pħs dum comparat substantiam accidenti fm̄ poritatem tpis. Comparat substantiam fm̄ se, non accidenti cōi uel pprio uel insepabili. sed oībus cathegoriis accidentium, ita q̄ ɔsiderata nã substantiæ ut est ens simpl̄r. & ens pmum. & ɔsiderata nã accidentis. ut est ens in hitudine ad substantiã itē dit pħs q̄ substantia ut substantia est por accidente ut accñs est. Præterea licet Cōmen. posset aliquo mō saluare pōnem suam quo ad accidens pprium & insepabile in substantiis iferioribus q̄m saltem ex pte mãæ sunt pores tpe, id tamen non saluabit in corpe cœli, q̄m ab eo remouet mãm quæ ē ens in potentia & ps compositi. ut declarabitur in. 8. li. Præterea, sicut pħs ponit substantiam esse porem tpe ipso accidente, ponit ēt esse porem diffōne & pfectione & cognitione. sed falsum est substantiam rōne mãæ esse pfectiorem & prius ac magis cognoscibilem accidente cum sit ens in pura potentia accidens aūt sit forma & actus quidam. Quare &c.

Quantum ad Sco. aduerte ut patet p Ant. and. in. 7. li. q. 2. q̄ arbitratur dictum pħi alio mō esse uerū quo ad accñtia cōia. & alio mō quo ad accidētia ppria nam respectu primi dicit esse uerum quia substantia non pendet ab accidēte cōi, iō non repugnat q̄tum sit ex se posse esse sine tali accidente ut patet de aqua respectu caloris. Item quia substãtia nō est cã accidentis cōis non. n. fluit a pncipiis substãtiæ. sed est penitus a cã effectiua extrinseca. Respectu aūt scđi dicit esse ue

rum, quia substantia non pendet a pprio accidente sed potius econuerso. unde uerificatur quo ad cãlitatem. qm substantia est uere cã intrinseca productiua sui pprii accidentis.
Sed si bene aduertis Scotus ex hac declaratione nõ seruat nisi poritatem nãæ, illud. n. dicitur pprie pus fm nãm. qd comparatum alteri non pendet ab eo. sed econuerso dato. q unum non pcedat alterum duratiõe quæ prioritas seruatur inter subiectum & pprietatem suam, inter cãm & effectum suum coeuum. Præterea si ex hoc q unum non dependet ab alio, seruatur poritas tpis ergo possemus dicere motorem pmum esse porem tpe cœlo fm pbm. quoniam dicit pbs in libr. 12. text. 15. q ab hoc pncip. cœlum & nã pendet qd tamen est falsum. quoniam cum cœlum sit æternum nihil est prius eo duratione. ergo nec tempore.
Quantum ad. b. Tho. aduerte. q ut patet in expõne tex. intendit dictum pbi p tanto esse uerum quia in tota latitudine accidentium non inuenitur accidens sine substantia. sed ĩ latitudine substantiarum, inuenitur substantia ut Deus, sine accidente, unde Deus respectu accidentium quæ nullo mõ possunt esse in eo ex consequenti nullo tpe dicitur por tpe siue duratione accidente nam uerum est dicere. Deus nũc ẽ. & nunc nullum accidens est in eo. ergo est prior tpe accidẽte sumendo tps ut se extendit ad quamcunq durationem.
Sed contra hanc determinationem triplr arguit Anton. and. primo sic non sequitur si prima substãtia quæ est Deus est prior accidente, q substantia posterior puta producta, sit prior accidente tempore.
Ad hoc dicitur q argumentũ supponit falsum. s. q si sbaut substantia est por tpe accñte q oĩs substantia sit por tempore accidente. Hoc non dicit pbs sed ad ueritatem ppõnis suæ, sufficit q detur aliqua substantia quæ sit prior tempore oĩ accidente. & nõ econuerso, sicut & ipse Ant. andr. in. 1. meta. q. sua ulti. quando declarauit tex. 3. in. 6. metaph. ubi inquit pbs theoricæ aliis scientiis sunt desiderabiliores, dicit Ant. and. ad ueritatem huius dicti nõ est necesse oẽm speculatiuam esse nobiliorem oĩ practica, sed sufficit q detur ali-

qua speculatiua puta metaphysica quæ sit nobilior oī practica & non econuerso sic dico in proposito &c.

Scd'o sic Deus non est in aliquo gñe ergo ex hoc q Deus est prior tempore omni accidente non potest cōcludi, substantiam quæ est primum genus comparatum gñibus accidentium esse, priorem tempore accidente.

Ad hoc dicitur q quando pħs dicit subām porem tēpore accidente non accipit substantiam ut est genus sed ut est analogū sub quo continet Deus, nam nec accidens est gen⁹ sed analogum, alioquin pnta accñtiū, nō essent gñalissima.

Tertio sic Deus nō pcedit tps tempore quoniam nō mēsuratur tempore ut patet cum sit extra oēm mutabilitatē, ergo non est prior tempore oī accidente patet consequētia quoniam tempus est accidens &c.

Ad hoc dicitur q sufficit Deum esse priorem oī accidēte & ipso tempore aliqua duratione quæ largo mō pōt dici tēpus nec pħs dum dicit sbām priorem tēpore accidente, accipit tps pprie dictum, ut & ipse Ant. and. dicit in fine qōnis suæ, ubi inquit non accipit hic tps pprie ut est numerus mutus substantia ergo pcedit tps pprie dictum, tempore ipro prie dicto. Hæc ille. Hæc de prioritate tēporis dicta sint.

Quantum ad prioritatem diffōnis aduerte, q dictum pħi pōt dupl'r pertractari, primo si est uerum ut iacet. 2. si ita ē: uerum q sit necesse absolute & fm se accidens diffiniri per substantiam, & non econuerso, siue sumatur accidens in cōcreto, siue in abstracto.

Quantum ad primum sensum ponitur concl'o affirmatiua substantia est prior accidente diffōne pbatur substantia ponitur in diffōne accidentis de necessitate & non econuerso ergo est prior diffōne, consequentia patet quoniam esse prius diffōne alio est cadere in diffōne eius, & non ecōuerso antecedens aūt pbatur quoniā illud ponitur in diffōne accidentis per qđ accidens est ens, sed per substātiam est ens cū non sit ens nisi quia est entis substantia aūt non est ens per ipsum accidens ut patet ergo &c.

Quantum ad scd'm ponitur hæc cōcl'o si debet fieri pfe-

cta cognitio de accidête necesse est ut diffiniatur per subam pbaî diffō cãtiua perfecte cognōnis habet sufficiēter explicare naturam diffiniti, sed non potest sufficienter explicare naturam accidētis, nisi in ea includaî inherētia ad subam, diximus.n.sup inherētiã esse de rōne formali accidētis ergo necessario in diffōne qua debet accidēs perfecte cognosci, & quæ hēt quietare intellectū, cadit suba & ppea pħs ifra declarabit ꝙ accidētia nō habēt simplr qdqdest nisi ex additione, eo ꝙ sicut ens, sic hñt diffiniri, cū igiî non sint ens nisi p subam non possunt perfecte diffiniri nisi per substantiam.

Sed aduerte ꝙ contra hanc determinationem formãtur tria argumenta apparentia.

Primo sic arguiî, accidēs hēt ppriū genus & ppriã dñiam ergo pōt diffiniri sine suba, ꝯña patet qm̃ ut dicit pħs in hoc 7. diffō cōstat ex pprio gñe & ppria dña, ergo si accidēs hēt ppriū genus & ppriã dñiam pōt per seipm hre ppriã diffōnē añs aūt pbaî & qdē ꝙ hēat ppriū genus patet, qm̃ in pñtis accñtiū daî spēs spãlissima ut in qualitate albedo spēs aūt ē quæ poniî sub assignato.i.determiato& pprio gñevt albedo sub colore, qđ autem deî ppria dña pbaî qm̃ diuersoꝝ gñium & non subalternati positorū, diuerse sunt spēs & differētiæ, ergo albedo nō solū hēt ppriū genus colorē, sed & ppriam dñiam diuisiuã coloris, & constitutiuam albedinis.

Ad hoc, negatur consequentia quoniam non sufficit diffōnem constare ex proprio genere & propria differentia. sed habet manifestare modum & qualitatem diffiniti quo ad nãm hoc autem non potest fieri in proposito, nisi assumaî substantia in diffōne accidentis, qm̃ ex habitudine ad substãtiam, scimus naturam accidentis.

Secundo sic, ratio q̃ significat nomen est diffinitio, sed nomen accidentis non significat substantiam, ergo ratio accidentis non debet includere substantiam.

Ad hoc, licet nomen accidentis non significet substantiã tamen in concreto cōnotat subam. & in abstracto non absoluitur ab habitudine ad subam qm̃ accidens ut accidens, licet non dicat respectum ad alterum dicit tamen respectū

in alio. & ideo non potest diffiniri sine substantia.

Tertio sic, accidens potest produci a causa prima sine subiecto, ergo potest diffiniri sine subiecto, consequentia nota quia non est alia ratio quare diffiniatur accidens per subiectum quia secundum philosophum non potest esse ens sine subiecto. Antecedens autem probatur. quoniam quicquid potest causa prima cum secunda potest per seipsam, aliter non esset omnino perfecta, & penitus independens. ergo sicut cat accidens mediante subiecto, potest causare sine subiecto.

Ad hoc, licet argumentum concludat secundum ueritatem, tamen Aristo. ut diximus in. q. 1. huius lib. non admitteret antecedens. Ad probationem, negaret antecedens & diceret, quod hoc non est ex imperfectione primæ causæ sed ex natura accidentis, quæ non seruaretur sine subiecto quoniam inherentia est de ratione formali eiusdem ut declarauimus in. q. 1. huius lib. Tu etiam aduerte, quod ista propositio, quicquid potest causa prima cum secunda &c. non tenet in causa formali & in causa materiali, unde posito quod posset producere calorem sine igne non tamen posset producere, ita quod nulli inhereret, loquendo ad mentem philosophi, subiectum. n. licet posit esse causa productiua sui proprii accidentis tamen est semper causa materialis cuius uicem non potest habere causa prima. Hæc de prioritate diffnitionis dicta sint.

Quantum ad prioritatem naturæ, quæ dicitur prioritas perfectionis non est difficultas, quoniam cum substantia sit ens primum & absolute. & non per respectum ad accidens. & sit sustinens accidentia. & sit causa accidentis & non econuerso, constat quod est perfectior accidente. Quare in hoc non est immorandum.

Quantum ad prioritatem cognitionis, multe insurgunt difficultates & ut resoluantur sic procedemus, primo ponemus aliquas distinctiones, secundo aliquas conclusiones responsiuas. 3. soluetur quædam dubia.

Prima distinctio, cognitio substantiæ est duplex prima est conceptiua qua. s. appræhenditur quid est substantia uel qua formatur conceptus substantiæ, secunda est discursiua, qua. s. con

cluditur aliquid de substantia ut cum probatur esse susceptiuam contrariorum uel non recipere magis & minus.

Secunda, cognitio subæ conceptiuā est duplex quædam quo ad conceptum confusum, quædam quo ad conceptum distinctum, conceptus confusus est quo apprehenduntur p̄dicata v̄liora ut quando apprehendo de homine q̄ est ens unum suba corpus? Distinctus autem est quando apprehendo prædicata proxima & propria ut cum de homine apprehendo q̄ est animal rationale.

Tertia cum hic intēdamus de prioritate cognitionis quo ad cognitionem cōceptiuam, aduerte q̄ prioritas cognitionis subæ respectu cognitionis accidentis potest attendi ſm ordinem perfectionis uel ſm ordinem gñonis primo qdem modo dicitur cognitio prior quæ magis perficit intellectū & quæ est de perfectiori ente [illegible] autem modo dr̄ cognitio prior quæ est obiecti prius apprehensi ab intellectu. unde si substantia prius cadit in nostro intellectu quam accidēs est prior cognitione ſm generationem si autem prius cadit accidens, erit posterior.

Ex his distinctionibus ponitur conclusio quo ad prioritatem cognitionis ſm perfectionem suba est prior cognitione accidente probatur obiecti perfectioris perfectior est cognitio trahit. n. cognitio nobilitatē a nobilitate obiecti ex 2. de anima, sed ut confessum est ab oībus suba cum sit primum & absolute ens perfectior est accidente ergo &c. præterea; cuius perfectius est quidquid est, eius cognitio est perfectior quoniam cognitio quidditatiua est cognitio perfecta sed substantiæ est perfectius quodquidest. Dicet. n. infra pħs q̄ sola suba habet quodquidest primo & per se accidentia autem aut non habent aut secundario quoniam unumquodq; eo modo quo est ens habet quodquidest & aduerte q̄ pħs comparans subam accidenti quo ad prioritatem cognitionis in tex. 4. uidetur semper loqui de prioritate perfectionis sic. n. arguit. quando cognoscimus rem ſm subam magis cognoscimus quam qñ cognoscimus quo ad accidentia puta qualis aut quanta sit, ergo suba prior est cognitione

quam accidens, constat autem hanc rônem non concludere nisi quo ad prioritatem perfectionis quod & manifeste apparet per Commentat. exponentem prædictum text. dicit enim scire indiuiduum subæ per sua vl'ia prædicata substantialia perfectius est scire quam scirē illud per vl'ia accidentiū & in hac conclusione omnes conueniunt.

Quantum autem ad prioritatem cognitionis conceptiue s̄m q̄ōnem est uaria opinio nam Herueus in. 3. quolib. q. 12. & Ant. and. in hoc. 7. in. q 4. & Iandunus in hoc. 7. in. q. 3. tenent q̄ prius appræhendimus accidens quam subam & prius cadit in intellectu nr̄o conceptus accn̄tis q̄ conceptus subæ sed. b. Tho. & ueri Thomistæ tenent oppositū. Vt igitur resoluatur ꝓpositum pertractabimus primo uiam Thomisticam, deinde soluemus rōnes tenentium oppositum.

Igitur pro uia nostra pono duas conclusiones, prima est suba quæ ad prædicata cōmunia a quibus trahitur cognitio confusa prius appræhenditur ab intellectu nostro quam accidens probatur concepus subæ necessario supponitur conceptui accidentis ergo &c. consequentia nota & probatur antecedens, s̄m pb̄m in hoc. 7. in tex. 4. necesse est in diffōne accidentis esse diffōnem subæ & Commenta. inquit exponens necesse est ut substantia accipiatur in diffōne accidētis & in diffōne substantiæ non accipitur illud quod est extra nām suam, ex his habemus q̄ diffō accidentis supponit diffinitionem substantiæ, ergo necesse est conceptum accidētis supponere in intellectu nostro conceptum substantiæ ex consequenti prius cognitione conceptiua saltem quo ad p̄dicata cōmunia appræhenditur substantia quam accidens præterea in scientia cuius subiectum est substantia necesse est ante omnia præcognoscere de subiecto quid ut in lib. de anima & in lib. de cœlo ergo ante appræhensionem cuiuscunq; accidentis conuenientis animæ aut cœlo, necesse est præconcipere substantiam animæ & cœli saltem quo ad p̄dicata communia consequentia nota & antecedens. quoniā ex. 1. poster. De subiecto præcognoscitur quid. Et confirmatur ꝓpositum per Commenta. in. 1. physi. commen. 3. dicit

enim, illa quæ sunt nota apud nos primo de rebus nãlibus sunt composita causata ex elementis.& aduerte ꝙ ex dicto Commenta.excluditur declaratio quam dat hic tex. Arist. cum dicit sunt autem prius nota nobis confusa magis dicit Herueus in.3.quoli.q.12.ꝙ per ly confusa magis intendit accidentia sumpta in magis vl̃i quæ prius ab intellectu appræhenduntur quam in particulari,& quam substantia patet autem ex intentione Commen.ꝙ Aris.loquitur de substantiis & non de accidentibus,qm̃ accidentia non sunt cõposita causata ex elementis.

Secunda conclusio substantia quo ad conceptum distinctum quo appræhendimus eius proprium genus & differẽtiam,cognoscitur posterius accidente probatur, non innotescunt nobis præcipue in naturalibus,genera rerum & differentiæ,nisi ex effectibus & propriis qualitatibus ita ꝙ iste est ordo intelligendi in nostro intellectu,primo quando uirtute intellectus agentis formata est species intelligibilis repræsentatiua substantiæ per talem spẽm cognosco repræsentatam sub̃am quo ad prædicata confusa essentialia.secundo quia nostra cognitio distincta incipit a sensu q̃ est cognoscitiuus accidentium per uiam sensus procedo ad cognoscẽdum accidentia propria substantiæ prius appræhense in confuso,puta qualitates ignis.3.ex his accidentibus iam notis deuenio in cognitionem specificam & distinctam ipsius substantiæ.& sic patet ꝙ cognitio accidentium est in.2.gradu & in.3.est distincta cognitio substantiæ & hanc conc̃lonem non negat Herueus ubi supra.Sed solum discrepat in prima uult enim in primo gradu esse cognitionem confusam non substantiæ sed accidentis appræhensi in confuso,in secundo esse cognitionem accidentis distinctam in.3.esse cognitionẽ distinctam substantiæ.

Posita hac determinatione soluende sunt rationes Ant. andr.& Ianduni & Heruei aduerte igitur quod Anto.andr. & Iandunus ubi supra duas rationes formant eiusdem sententiæ & sunt tales.

Substantia notificatur per accidens ergo est posterior co

gnitione consequentia patet. quoniam notificans est prius cognitum notificato. Antecedens probatur quoniam ex co gnitione accidentium propriorum & essentialium innotescit nobis substantia unde Commenta. inquit in. 6. metaph. commen. 1. in scientiis naturalibus non cognoscuntur substantiæ rerum, nisi ex posterioribus. s. accidentibus. Præterea inquit pħs in procemio. 1. de anima. Accidentia magnā partem conferunt ad cognoscendum quodquidest. i. quidditatem substantiæ. ergo accidentia præcognoscuntur. His rōnibus non oportet aliud respondere nisi ꝙ concludunt de distincta & propria conceptiua cognitione substantiæ, quantum autem ad cognitionem confusam, quam posuimus esse in primo gradu, negatur antecedens primæ rationis. Ad ꝓbationem dico dictum Commenta. uerificari de cognitione distincta, & non de confusa, siŕr dico dictum pħi in procemio. 1. de anima debere intelligi de quodquidest ꝓprie & distincte appræhenso. & non aliter. Rationes autem Heruei ubi supra sunt tres, prima est intellectui cuius cognitio pendet a sensu. & ortum habet a sensu, occurrit primo illud qď est per se sensibile. nō. n. alia ratione nostra cognitio incipit a sensu nisi quia. 1. intelligimus quod est appræhēsum sensu, sed intellectus noster est ille ex. 1. poster. cuius cognitio pēdet a sensu, ergo illi primo occurrit quod est per se sensibile. Hoc autem ut patet est accidens quoniam sensus proprie est cognoscitiuus accidentium ergo &c. Ad hoc negatur maior ad ꝓbationem, dico ꝙ illa non est ratio, sed est quia necesse est intelligentem phantasmata speculari, phantasma autem pendet a sensu non tamen est necesse ꝙ intellectus illud primo intelligat. quod est primo causatiuum phantasmatis. sed quod primo sibi præsentatur per spēm intelligibilem abstractam a phantasmate. Hoc autem ut dicemus infra non est accidens. sed natura substantiæ. Deceptus est autem Herueus quia credidit ex eo ꝙ nostra cognitio habet ortum a sensu primo sensatum sit primo intellectum & qualis est ordo in sensu talis sit in intellectu, qď nos non admittimus ut declarauimus infra pertractantes quō a phantasma

te abstrahitur species repræsentatiua substantiæ.

Secunda ratio imago alicuius sensibilis non prius mouet ad cognitionem alterius quam illius cuius est imago , cum igitur sit imago obiecti per se sensibilis qd' est accidens prius mouet ad cognitionem accidentis q̃ substantiæ.

Ad hoc dico ꝙ talis imago uel cōparatur ad sensum quē actuat.uel ad intellectum.si ad sensum concedo ꝙ prius mouet sensum ad cognitionem accidentis a quo causata est quā ad cognitionem substantię,quoniam sensus primo & per se cognoscit accidens.& tantum per accidens cognoscit substātiam præcipue sensus exterior ut præseruetur cogitatiua si ad intellectum nego assumptum.quoniam imago siue species sensibilis non potest actuare nec mouere intellectum cum sit materialis. & ideo non potest mouere intellectum prius ad cognitionem accidentis quam substantiæ & si tu aduertis supponit Herueus a phātasmate prius abstrahi speciem intelligibilem repræsentatiuam accidentis quam speciem repræsentatiuam substantiæ quod nos nō concedimus ut dicemus infra.

Tertia ratio circa illud quod primo occurrit intellectui non potest esse dubium uel error de existentia eius sed multi dubitant de existentia substantiæ &c.

Ad hoc negatur maior & ratio est quia species repræsentatiua substantiæ cum sit denudata ab omnibus conditionibus indiuiduantibus abstrahit ab existentia & non existentia. Ideo &c.

Sed contra prædicta dubium insurgit scilicet utrum substantia cognoscatur per propriam speciem an per speciem accidentis.

Pro cuius resolutione aduerte duas opiniones.una est eorum,qui tenent accidens prius cognosci quam substantia isti dicunt speciem substantiæ uel nullo modo causari in nostro intellectu,sed per solam speciem accidentis substantiā cognosci,quæ quidem spēs est repræsentatiua primo accidētis.secundario autem substantiæ,uel speciem accidentis primo causari in intellectu eo ꝙ est primo phantasiatam dein

de causari speciem substantiæ. Arbitrantur enim intellectũ agentem sua illustratione, extrahere a phãtasmate speciem substantiæ inuolutam cum specie accidentis. Et quoniã Herueus vbi supra tenet accidens prius cognosci quam substantia, ideo declinat ad hanc opinionem q substãtia nõ cognoscitur nisi per speciem accidentis & id elicio ex quoli. 3. qõ. 11. ad. 8. ubi tenet phantasma quod est accidẽs non imprimere in intellectu substantiæ speciem, sed sufficere q suam imprimat, & per ipsam cognoscatur accidens & substantia. Ant. and. in. 7. metaph. q. 4. uidetur circa hoc indeterminatus, & tandem respondens ultimo argumento dicit. q substantia est perfectius cognoscibile simplr, cum hoc tamen stat q perfectius intellectus noster cognoscat accidens, eo q est ei magis proportionatum, nec uidetur negare speciẽ substantiæ, nec speciem accidentis ut patet de exemplo qđ adducit de albo intenso & albo remisso, & constat q utrunque uidetur per propriam speciem, non enim album intensum potest uideri per speciem albi remissi cum species illa naturaliter repræsentet, ex consequẽti uno modo, Alia opinio quæ est Thomistica tenet. q substantia cognoscitur quo ad conceptum confusum prius accidente, & per propriam speciem & hanc abstrahi a phantasmate priusquam species accidentis, & hoc in uirtute substantiæ a qua causatum est ipsum phantasma, & in uirtute intellectus agentis illustrãtis phantasma, cuius lumine separatur species substantiæ a specie accidentis, quarum utraq; latebat ut ita dicam in phantasmate & quidem q sit necesse intelligere substantiam per propriam speciem & non solum per speciem accidentis ꝓbatur sic. si cognoscitur solum per speciem accidentis, nulla substantia cognoscitur perfecte & quidditatiue quod est inconueniens maxime de substantiis materialibus proportionatis intellectui nostro, consequentia autem patet, quoniam perfecta & quidditatiua cognitio non habetur nisi ex eo q obiectum unitur intellectui uel per essentiam uel per propriam speciem. Præterea species entis inferioris gradus non est sufficienter repræsentatiua entis superioris gradus.

Cum

Cum enim sit repræsentatiuum naturale, non repræsentat supra speciem suam. sed species accidentis respectu substantiæ, est species entis inferioris gradus ut patet. ergo per ipsam non potest haberi cognitio perfecta & quidditatiua substantiæ. Tenendum est ergo substantiam quo ad cōceptum confusum, prius cognosci quam accidens, & per propriam speciem. Hæc de præsenti quæsito dicta sint, argumenta autem tenentium, ꝙ substantia non cognoscitur per propriā speciem soluuntur a Paulo Sonci. in. 7. lib. metaph. q. 14. uide tu ad placitum.

Quæstio. 4. Si forma est prior & magis ens quā materia & compositum.

Quaré si species materia est prior, & magis ens, & ipso quod ex utrisq; prior erit. Tex. 7.

IN HAC q. ut plene resoluatur conclões tres responsiuas ponemus, deinde soluemus quædam dubia.

Prima conclo. Forma inq̄tum actus, est ꝑor nā & tpe & est magis ens q̄ mā inq̄tum potentia. Hæc manifestabitur ī lib. 9. in tex. 13. usq; ad tex. 21. ubi ꝓbabitur actum eē ꝑorem potentia tpe nā diffōne & ꝑfectione, ꝓ nūc aūt sic ꝓbatur. nullum potentiale reducitur ad actum, nisi ꝑ aliquod ꝑus existens actu, gñatur. n. hō in potentia. ab hoīe præexistente actu. ergo forma ut actus ꝑor est mā ut potentia. Qđ aūt sit magis ens patet. qm̄ forma est ꝑfectio māæ, & facit eam esse actu & non econuerso, nisi occasionalr, ꝓut forma educta de potentia māæ nō pōt habere esse nisi in materia, sed hoc est potius sustentare quam perficere formam.

Scđa conclo. Forma est ꝑor composito, ꝓbatur: ꝑncipiū & cā ut sic est ꝑor cāto & principiato, & pars est ꝑor toto. sed forma est principium & cā formalis, & pars essentialis respectu compositi. ergo &c.

Tertia conclo. Licet forma sit ꝑor composito, non tamē est magis ens nec ꝑfectior. Pbatur. Cū esse sit ꝑma ꝑfectio, & ꝑfectius conueniat composito q̄ forme ut forma est, qm̄ compositum est qđ est. forma aūt quo est, unde dicet infra

pħs,ꝙ non forma ſed compoſitum eſt ꝙ p ſe gñatur.ſequi tur ꝙ forma non eſt magis ens nec perfectior compoſito.

Sed contra pdicta duo dubia inſurgunt primo quia.3.cõ clo uidetur repugnare textui pħi.dicit.n. formam eſſe prio rem eo qđ eſt ex utriſq;.i.compoſito pg eandem rõnem.i. eo mõ quo eſt prior mã ſed dixit formam eſſe priorem & magis ens q̃ mã ergo forma per mõ eſt prior & magis ens quam compoſitum.

Ad hoc dicit Ant.and.ꝙ dictum pħi non eſt uerum niſi rõne independentiæ ut dicatur forma magis ens q̃ compoſi tum non quia habet pfectius eſſe ſed quia cum ſit principiũ compoſiti & non econuerſo uerum eſt formam in rõne pn cipii non dependere a compoſito,ſed econuerſo & ut ſic p fectiorem eſſe,& non alr ego aũt dico ꝙ ut patet ĩ tex. pħs non comparat formam compoſito niſi ſm prioritatem & non ꝙ ſit magis ens cuius ſignum eſt ꝙ comparans formã mãæ dixit eam eſſe priorem & magis ens comparans autẽ formam compoſito dicit eam eſſe priorem. ſed non dicit ꝙ ſit magis ens.unde nõ habuit Ant.and.cãm laborãdi ĩ hoc. Tu tamen aduerte ꝙ Cõmen.in cõmen.7. uidet tenere for mam eſſe priorem & magis ens q̃ compoſitum . Dicit.n.& intendebat ꝙ cum forma ſit prior compoſito ex mã & for ma,& cõpoſitum eſt ſuba ſequitur ꝙ forma ſit magis ſuba quã compoſitum hæc ille uerum hoc dictum Cõmen.nõ pt expſſe fundari in tex.pħi.unde nec.b.Tho. exponens cõpa rat formam compoſito niſi ſm prioritatem,ſi tamen uis ſal uare Cõmen. dices ipſum eſſe uerum ſolum rõne indepen dentiæ ut dixit Anto.and.

Scđo dubitatur de prima conclõne,nam cum prius non dependeat a poſteriori,ſed econuerſo ſequitur ꝙ prius pt eẽ ſine poſteriori,& non ecõuerſo ſi igitur forma eſt prior mã forma poterit eſſe ſine mã qđ eſt falſum,qm ſola aĩa intelle ctiua,utpote non educta de põa mãæ,pt eſſe ſine mã.

Ad hoc,dico ad primam conſequentiam.ꝙ nõ ualet,niſi quãdo priori & poſteriori debetur eſſe actu p ſe & diſtinctũ ut duobus ſuppoſitis,puta quia elñtum eſt prius elñtato,&

utrisq; debetur esse per se actu, non inconuenit esse elntum dato q nullum esset elntatum, si aūt prius & posterius non habent esse actu per se, sed prius sustentatur in posteriori, & posterius non est actu, nisi per prius prima consequentia nō ualet sic est in ꝓposito de forma & mā, quare argumētum non concludit. Vtrum aūt saltem mā possit esse sine forma discutiemus in lib. 8. Hæc de pn̄ti quæsito sufficiant.

Qō. 5. si mā ē ens qd̾ ē sb̄a, ita tamē q sit ens ī pura pōa.

Et adhuc mā sub̄a sit (& infra) dico aūt mām, quæ ē sm̄ se nullatenus, neq; quid, neq; quantitas, neq; aliud eorum dicitur, quibus est ens determinatum. Textu. 8.

IN HAC .q. ut resolute uideamus quæ sit nā māæ. ponemus aliquas conclōnes responsiuas, deinde soluemus aliqua dub.

Prima conclō, mā est ens improbatione huius non est ī̄morandum, quoniam oēs recte sentientes de materia, tenēt esse sub̄m, ex quo aliquid fit & qd̾ subiicitur oī transmutationi, sub̄m aūt non est nō ens. Præterea, si materia esset nō ens, cum diceret aliquid fieri ex materia, fieret ex nō ente & sic productio naturalis esset ex nihilo, sumo enim nō ens ut distinguitur absolute contra ens.

Scd̾a conclō, materia est ens reale qd̾ est sub̄a. 1. pas ꝓbatur quoniam est ꝑs sub̄æ sensibilis ut ꝓbabitur in li. 8. & est subiectum oīs transmutatiōis physicæ ut ꝓbatum est in 1. phy. & est primum receptiuum formarum, cōstat aūt q h̄ non possunt conuenire nisi enti reali apud recte sentiētes ergo &c. secūda aūt pars sic ꝓbatur materiæ cum sit primū subiectum, repugnat esse in subiecto, ergo repugnat sibi esse accidens: ergo est substantia patet consequentia, quoniā ens reale sufficienter diuiditur per substantiam & accidēs, & aduerte q apud antiquos hæc conclō ita erat euidens ut patet ex. 1. de gn̄one & ex. 1. phy. & in. 7. meta. tex. 8. q arbitrabantur solam materiā esse substantiam, formas aūt ēt quas dicimus substantiales esse accidentia. unde & Cōmen. in cōmen. 8. dicit. Materia uidetur esse magis substantia quā alia.

Tertia conclo,materia ita est substantia, q tamē est i pura potentia hanc conclonem ut sonat oēs uidentur concedere,quoniam apud Arist.& Cōment. non aliud dicitur de materia,nisi qd' est ens in potentia,unde in hoc.7.in tex.8. postquam negauit oia p̄nta a materia quia.s.nō est aliquod eorum actu conclusit q est unumqd'q eorum in potentia, & in.8.lib.in tex.15.dissoluens dubiū,qūo sit po!e ex materia & forma fieri unum per se,dixit huius cām esse quia materia est potentia & forma est actus &c.uerum quia Sco. & Greg.de Arimi.tenent materiam esse quid actu ne uideātur tenere contra pħm Sco.inuenit unam distōnem de potētia & aliam inuenit Greg.Sco.quidem ut patet p Ant.and.i.7. meta.q.6.distinguit potentiam per obiectiuam & subiectiuam & corrn̄denter distinguit actum per formalem & obiectiuum & dicit pħm intelligere materiam esse substantiā in potentia subiectiua non aūt obiectiua,īmo est ī actu obiectiuo,uerum quia tota uis Scoti est in pōne potētiæ obiectiuæ quam impugnabimus in li.9.Iō p nunc differo arguere cōtra eum,si.n.pbabimus q ad mentem pħi non datur potētia nisi actiua & passiua & q non datur actus nisi formalis constabit q materia ita est ens in pura potentia fm pħm,q nullo mō est actus nec actu ex seipsa,sed oēm actualitatem habet a forma.Quid intendat Sco.per potētiam obiectiuā & per actum obiectiuum,declarabimus in lib.9.

Prætermissa igit p nunc opinione Scoti aduerte q Greg. in.2.sent.dist.12.q.1.art.1.tenet q materia prima est actu existens ex seipsa,ita q est in actu existentie,& non solum i actu obiectiuo ut tenet Scotus & tñ ne uideatur contradicere pħo & Cōmen.tenet q est ens in pura potentia ad oēm formam & ad sui declarationem ponit distōnem de actu & de potentia quæ stat in hoc.Aliquid est actu duplr,primo ut de illo uerificatur ppō de in esse de scd'o adiacente i p̄nti ut lignum est per oppositum dicitur aliquid in potētia de quo uerificatur ppō de po!i tantum ut antichristus est po!is hæc aūt est falsa antichristus est scd'o aliquid dicitur actu qd' est perfectum in spē,simplex uel compositum uel est perfectio

quæ cum alio constituit rem actu in spē determinata sic oēs subæ cōpositæ & abstractæ, & formæ subales, dñr eē actu. Per oppositum illud est in potentia hoc scd'o mō, qd' nō est perfectum in spē sed est quasi essentia quædam partialis pfectibilis per aliam, sicut lignum licet sit actu primo mō quia uerum est dicere, lignum est tñ in gñe artificiatorum est in pura potentia scd'o mō, qm̄ ex se nullam habet formam artificiati, sed est in potentia ut perficiatur per hanc uel per illam sic intendit Greg. ꝙ licet materia sit actu in gñe exñtiū naturalium eo ꝙ hæc est uera, materia est tamen est ī pura potētia in gñe informabilium, eo ꝙ ex se nullam habet formam determinatæ spēi, sicut diximus de ligno respectu formarum artificialium & hanc suam imaginationem conatur asserere duplici conclōne prima est ꝙ materia est ens ī actu primo mō quo expositum est scd'a est ꝙ materia non ē ens actu scd'o mō, sed ens in potentia tm̄ ex quibus conclōnibus nos concedimus scd'am ī hoc sensu ꝙ materia ex se nullam formam habet, sed est in potētia ad oēm formam qm̄ si aliq̄ ex se hēret non reciperet aliam. Receptiuum tantum debet esse denudatum a natura recepti, sed primam conclōnem per quam attribuit materiæ ex se actualem existentiā negamus, & intendimus nunc soluere rōnes suas.

Duplr igitur arguit ad ꝓpositum suum sic suba corporalis per se subsistens naturalr genita est & existit ut patet de sorte qui nunc est & de planta quæ nūc est, & de lapide &c. ergo materia est & per consequens est actu primo mō. Añs ad sensum patet & consequentia ꝓbatur. Oīs substantia naturalr genita habet aliquam partem essentialem quæ p̄fuit suæ gñoni & hæc non est forma, quoniam illa nō est terminus gñonis ergo non p̄fuit. ergo talis ps est mateira si p̄fuit ergo fuit uerum dicere. Materia est. Assumptū ꝓbatur si nulla pars p̄fuit, ergo totum totalr genitum est, ergo oīs pars eius simul genita est ergo ex penitus non ente genitum est, ergo non naturaliter genitum, sed potius creatum quoniā pħysicæ ex puro non ente nihil fit.

Scd'o sic, pħs ponit materiam ingñabilem & incorrupti

bilem ergo materia est. Antecedens patet ex.1.phy. consequentia ꝓbatur si materia non est & tamen non põt esse, ergo est gñabilis, illud.n.est gñabile qđ nõ habet esse & tamẽ põt hẽre esse consequens aũt ẽ falsum ſm plm ergo & antecedens, ergo materia est, & cõfirmatur, quoniam Cõmẽ. in.4.meta.cõmen.15.dicit, ꝙ non est actu est non ens sed materia non est non ens ergo est actu primo modo.

Ad primam negat cõsequentia. Ad ꝓbõnem dico ꝙ assumptum põt hẽre duplicem sensum primo ꝙ aliqua pas pfuerit, ita ꝙ ex se hẽret esse actu uel ex se existeret & sic nego assumptum, scđo ꝙ aliqua pars pfuerit non quidem ex se existens actu sed per formam pcedentem a qua actuabat. & post gñonem per formã rei genitæ & sic concedo assumptum, sed nego illam consequentiam si pfuit, ergo uerũ est dicere. Materia est. Hæc.n.consequentia non ualet, nisi cõcedatur assumptum in.1.sensu, in quo nos negamus ipm, & si arguatur ꝙ totum est, puta ignis genitus, ergo partes suæ sunt, inter quas est materia. ergo materia est. Respondetur concedo consequentiam, sed nego ꝙ partes sint eo mõ quo est totum, nam totum est ꝙ est. & est per se existens. partes aũt non sunt simplr, sed sunt in toto. Et ꝓpterea nego hãc. materia est, & concedo istam, materia est in toto, & nõ alr.

Ad scđam nego ꝯñam, ad ꝓbõnẽ nego ꝯñam, qm̃ ad hoc ꝙ aliqd sit gñabile, oportet ꝙ possit eẽ p se existẽs, uñ Aris. dicet ꝙ forma & materia non gñantur sed compositum, quoniam de eo ꝓprie uerificatur ꝓpõ de inesse de scđo adiacẽte nullo addito uel subintellecto. De materia aũt & forma uerificatur in hoc sensu. Materia est. s. in composito. idẽ dico de forma.

Ad confirmationem dico Cõmen. sic intelligere contra antiquos, qđ non est actu, est non ens. i. non est ens determinatum, cum hoc tamen stat, ꝙ sit ens interminatũ, quia est in potentia ad terminum. i. ad formam quæ terminat id cuius est forma, & tale ens est materia. Tenendum est igitur materiã ita esse in potentia, ꝙ nullo mõ est actu ex se, neq; in gñe existentium, neq; in gñe informabilium.

Sed contra pdicta insurgũt duo dubia.pmo si mã est ens in pura potentia.excludens oẽm actum tam obiectiuum q̃ exñtiæ,vr ꝙ non distinguatur actu a forma. Ois.n.distõ ui detur fieri p aliquẽ actum,quoniam ut dicet infra pħs, act⁹ est qui distinguit & separat.quare &c.

Pro solõne huius dubii,aduerte ſm doctrinam Grego.in 2.sen.dist.12.q.1.ar.1.ꝙ aliqua duo põt dici distincta actu duplr.pmo quia mutuo se negant,ita ꝙ unum nõ est alteꝶ & econuerso.scdo quia utrunq; est sepatum & discretum. ita ꝙ utrunq; habet pmum esse,nec constituunt aliqđ unũ. sicut sunt duo supposita.Ex hac distõne dico mãm distingui actu a forma.non quidem scdo mõ,sed pmo.Nã si scdo mõ ex mã & forma non fieret unum p se. qm ut sic tam mã q̃ forma essent completa entia in actu,nec hẽrẽt rõnem entiũ pticularium,sed ut duo supposita, ex his aũt impole ẽ fieri unum p se ut dicetur infra, ubi pħs concludet iõ ex forma & mã sit unum p se,q̃ alterum est actus,& alterum est po tentia.Qđ aũt pmo mõ sint actu distincta,pbatur sic.sumo subam compositam.cuius mã sit a.& forma sit b.constat a. & b.esse aliquas entitates,qm non entia,non põt esse partes componentes & a.non est b.Alr suba composita non esset composita sed simplex.Oẽ.n.compositum aliqua includit, quorum unum non est alterum.Tunc ultra a. non est b.er go est aliud a b.ergo diuersum,ergo distinctum,oẽs conse- quentiæ patent,quoniam ex.10.meta.tex.11.oẽ compara tum ad omne,aut idem aut diuersum.

Ad argm̃ igitur dico oẽm distõnem fieri p actum sumen do distõnem actualem scdo mõ,non aũt pmo mõ, ut nunc loquimur.Põt ẽt dici ꝙ in pposito fit p actum , non ꝙ mã dicat actum,sed quia ordinatur ad actum.

Scdo dubitatur.qm̃ si mã est ens in pura potentia,quæro de potentia mãæ.aut distinguitur a mã,aut non,si nõ ergo cum remaneat eadem mã sub forma gñanda, quæ fuit sub forma corrumpenda sequitur mãm adhuc esse in potentia ad formã abiectã a mã,qđ est falsum, qm̃ p agens nãle idẽ numero corruptum posset regñari.si sic,ergo mã compara

tur ad potentiam suam, ut subiectum ad formam, ex conse quenti, non est ens in pura potentia, sed quid aggregatū ex substantia materiæ & potentia sua.

Ad hoc dubium rñdebitur in lib. 8. ubi ex ꝓposito inuestigabimus, qũo se habet potentia ad mãm, an sit substãtia uel accidens, an distinguatur uel nõ, an dicat respectum uel absolutum. Hæc pro præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 6. Si p̃tã tantũ essentialia, constituunt qđquidest, substantiæ compositæ, ita ꝙ excludant oĩa p̃tã accidentalia, tam cõia quam propria.

Et primo dicemus quædam de eo logicæ. Tex. 11.

IN HAC .q. sic ꝓcedemus. p̃mo declarabimus quid p̃hs intendat per quodquidest. secundo ponemus conclusionem responsiuam. tertio soluemus quædam argumẽta.

Quantum ad p̃mũ aduerte, ꝙ uno mõ sumitur a logico. alio mõ a metaphy. nam a logico sumitur ꝓ diffõne indicãte rei nãm, data ꝑ genus & drĩam ꝓpriã. qualis est hæc. hõ est aĩal rõnale. A metaphy. aũt sumitur ꝓ sig̃nato diffõnis, qđ est ipsa quidditas, siue essentia rei sumpta in concreto, pu ta id qđ ex pte rei corñdet diffõni hoĩs, est qđquidest hoĩs metaphysicum. Dico aũt, sumpta ĩ concreto qm̃ qđquidest p̃tur in recto de eo cuius est quidditas autẽ in abstrasto non p̃tur in recto de eo cuius est, nõ. n. hõ est humanitas, nã ẽ id quo & non qđ est hõ. & qm̃ Arist. ꝓponit in tex. 11. loqui de qđquidest logicæ, iõ cõstat ꝙ sumit ip̃m ꝓ diffõne ꝑtractãs quæ p̃ta ingrediantur ipsum quodquidest.

Quantum ad scđm pono unicam conclõnem rñsiuã nul lum p̃tum qđ sit accñs cõe nec ꝓpriũ ingreditur qđquidest substantiæ sensibilis compositæ ꝓbatur sicut qđquidest sb̃æ sensibilis p̃tur essẽtialr̃ & quidditatiuæ de ea, sic & quælibet ps eius, qm̃ qđquidest indicat essentiam. Sed nullum accñs siue cõe siue ꝓprium, p̃tur essentialr̃ de substantia sensibili, qm̃ qđcunq; accñs dicit aliam essentiam ab essentia accñtis, ergo &c. Præterea, siue p̃tis ingredientibus qđquidest, non põt intelligi id cuius est. Sed sine p̃to sumpto ab accidente,

siue cõi siue ꝓprio, põt intelligi id cuius est, quoniam suba ẽ por accidente rõne & cognõne saltem confusa, ut determinatum est sup̃ ergo &c. Præterea, sicut qđ quideſt p̃tur in quid de eo cuius est, ita & quæ ingrediuntur in qđ quideſt. Sed nullum p̃tum sumptum ab accidẽte siue cõi siue ꝓprio p̃tur in quid de substantia sensibili, sed potius in quale ut cũ quæritur qualis est hõ, respondetur ꝙ est albus ꝙ est risibilis. Patet ergo, ꝙ si qđ quideſt substantiæ sensibilis, ueræ & ꝓpriæ assignatum fuerit, nullum accidentale p̃tum est igrediens qđ quideſt sed sola p̃ta p̃mi modi ꝑ se, quæ dicuntur quidditatiua, ex quo sequitur corollariæ, ꝙ diffõnes datæ ꝑ propria accidentia, siue per proprias operationes, non sunt ueræ qđ quideſt nisi utamur hm̃õi loco propriæ differẽtiæ.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ hęc determinatio v̄r repugnare doctrinæ p̄hi, nam ipse in. 2. phy. tex. 19. assignans dñam inter physi. & mathema. dicit ꝙ mathematicus diffinit sine mã sensibili, physicus aũt ĩ diffõne assumit mãm sensibilem, q̃ constat esse subiectam qualitatibus ut caro, os, neruus ergo in qđ quideſt physico ingrediuntur accidentia.

Præterea, si accidentia ꝓpria non ingrediuntur ip̃m qđ quideſt, non magnam ꝑtem conferunt ad cognoscendum qđ quideſt. i. rei quidditatem, quod est cõtra p̄hm in proœmio primi de anima.

Ad primum conceditur totum, usq; ad ultimam consequentiam. Aliud est. n. materiam subiectam qualitatibus ingredi quodquideſt & qualitates siue accidentia ingredi, primũ. n. est ueꝝ nõ rõne qualitatũ sed rõne mãæ nõ abstrahẽtis a qualitatibus, ſm autem est falsum quoniam non posset uerificari nisi ratione qualitatum, quæ non sunt de essentia substantiæ physicæ. Materia autem subiecta qualitatibus est de essentia eius ideo non est par ratio.

Ad secundum nego consequentiam nam ideo conferunt non quia ingrediuntur quodquideſt sed quia phy. cognoscit rem nãlem a posteriori & ut sic utitur ꝓpriis operationibus ac propriis accidentibus loco differentiarum. & ꝓpter hoc physicus quasi nullam format ueram diffinitionem. Hæc de

præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio.7.ſi.dicendo naſus ſimus
committitur nugatio.

Eſt autem & alia dubitatio de eis. Tex.16.

IN HAC quæſtione aduerte in primis ꝙ p̄lus inueſtigans ſi accidentia propria quæ uocat accidentia copulata habent quodquideſt, arguit ꝙ non quia cum hmõi accidentia non poſſint intelligi ſine proprio ſubiecto ſemper cõmittetur nugatio ut dicendo naſus ſimus. nam in ſimo ĩtelligitur naſus eſt enim ſimus naſus concauus. Dicendo ergo naſus ſimus eſt ac ſi diceretur naſus, naſus concauus. Ad euidentiam igitur propoſiti dubii, ſic procedemus. Primo probabitur ꝙ non committitur nugatio. Secundo aſſignabitur ratio quare non committitur. Tertio ſoluemus quoddam argumentum.

Quantum ad primum ſic probatur intentum ſi hic committitur nugatio, hoc ideo eſt quia nõ poteſt intelligi ſimus ſine naſo, ſed hæc non eſt ſufficiens ratio, aliter ſequeretur quod cum non poſſit intelligi relatiuum ſine ſuo correlatiuo ꝙ cõmitteretur nugatio dicendo. Dñs ſerui, pater filii nam in dño intelligiť ſeruus. & tamen nullus recte ſentiens dicit negationem in huiuſmodi relatiuis committi ergo nec in propoſito.

Quantum ad ſecundum aduerte ꝙ duplici rõne nõ committitur nugatio, dicendo naſus ſimus dato ꝙ naſus ſit de intellectu ſimi. Primo ſi in ratione ſimi ingrederetur naſus ut quid eſſentiale & ſibi intrinſecum, ſicut animal ingreditur rõnem hominis non eſſet uia effugiendi nugationem ſed qa ly naſus eſt quid extrinſecum a ſimo. Dicit.n. naſus ſubſtantiam. & ſimum accidens. & ingreditur rõnem ſimi ſicut ſubiectum rationem accidentis, quod tamen eſt extrinſecum ab accidente. ideo dum dicitur ſimus non oportet replicare naſum, ſunt enim eſſentialť & intrinſece idem ſimitas & cõcauitas. & non differunt niſi ut contractum & non contractum, dicemus ergo ꝙ naſus ſimus eſt naſus curuus quia in

ly simo nõ itellr nasus ut quid itrinsecũ.sed ut extrinsecũ & si dicas q̃ sub̃m est de diffõne proprii accidẽtis.ergo est sibi intrinsecum, negatur consequentia quia accidens ꝓprium non diffinitur nisi per additamentum.& ideo non inconuenit q̃ per extrinsecum diffiniatur,secus esset de diffinitione substantiæ,quæ est diffinibilis per prædicata essentialia. Secundo dicitur q̃ ideo non committitur nugatio, dicẽdo nasus simus quia ly simum non significat essentialr̃ & primarie nasum,sed essentialiter curuitatem, connotando nasum per solum autem cõnotatum non committitur nugatio, sicut cõmittitur per significatum essentiale ut dicendo homo animal.Patet igitur q̃ sicut non cõmittitur nugatio dicẽdo homo risibilis sic nec dicendo nasus simus.

Quantum ad tertium aduerte,q̃ inter omnia argumenta quo solent fieri contra determinata,hoc est præcipuum sumo diffinitionem simi,quæ est hæc,simus est nasus concauus,tunc sic,loco simi,sumatur diffinitio eius.& applicetur naso,& nasus cum diffinitione simi prædicetur de Sorte tunc manifesta erit nugatio. Dicetur.n. sic Sortes habet nasum,nasum concauum,ergo &c.

Ad hoc.Dico q̃ loco simi non potest sumi diffinitio eius nec illa propositio est vl̃iter uera,qua dicitur q̃ semper loco nominis,potest poni diffinitio.Hoc inquam non est uerum nisi de diffinitionibus datis per essentialia & intrinseca, aliter esset impoſle dare diffinitionem proprii accidentis sine nugatione. Quando ergo quæritur quid est nasus simus respondendum est,q̃ est nasus concauus.& non debet replicari nasus,quia non significatur sed cõnotatur per simũ. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ.8.si quodquidest,est idem cum eo cuius est.
Singulum enim non aliud uidetur esse.&
a suimet substantia.Textu.20.

IN HAC quæstione aduerte in primis q̃ phs comparat hic quodquidest ad id cuius est absolute & non descendens ad aliquod genus entium dũmodo sit ens per

ſe.& id dico,quoniam infra tex.41.excipiet a determinatione quam facit non ſolum entia per accidens.ſed etiã omnes ſubſtantias materiales & concludet ꝙ i ſolis ſeparatis eſt idem penitus quodquideſt cum eo cuius eſt. Et quoniam id non aduerterunt Iandunus.& Ant.and.ideo præſentẽ quæſtionem confuderunt uolentes comparare quodquideſt et id cuius eſt non abſolute,ſed in particulari ſm diuerſa genera entium.Nos autem id faciemus infra in tex.41.ubi comparabimus ea ſm uiam.b.Tho.ſm diuerſa genera ſubſtantiarum.Hic autem quæremus abſolute in entibus per ſe. & ſic ꝓcedemus.Primo ponemus tres diſtinctiones.Secundo aliquas concluſiones. Tertio ſoluemus duo argumenta.

Quantum ad primum ſit hæc prima diſtinctio, entium quoddam per ſe quoddam per accidens,ens per ſe eſt qđcunq; genus & ſpecies & indiuiduum cuiuſcunq; p̃nti, ſiue ſit ſimplex ſiue compoſitum,ens per accidens eſt aggregatum ex rebus diuerſorum prædicamentorum, ut homo albus ſuperficies colorata.

Secunda diſtinctio aliqua ſunt idem realiter tantum & diſtincta rõne ut genus & differentia, aliqua ſunt idem re & ratione ut homo & animal rationale.

Tertia diſtinctio,aliqua ſunt idem ratione ex parte rei tãtum & non ex parte intellectus & ſunt illa quæ dicunt eandem præciſe naturam,ſuper quam fundat intellectus unicum conceptum.& ut ſic dicuntur eſſe idem ratione metaphyſicali.Cum hoc tamen ſtat ꝙ intellectus negocians circa illa poteſt diuerſimode concipere & nominare illa, puta licet homo & animal rationale ſint idem ratione metaphyſicali, tamen intellectus poteſt concipere hominem inquantum eſt ſpecies.& inquantum eſt diffinitum & animal rationale inquantum eſt diffinitio,& ut ſic, inquantum eſt prius cognitione ipſo homine.& ut ſic appræhenduntur ab intellectu dicuntur diſtincta ratione non ex parte rei,ſed ex parte intellectus conferentis unum ad alterum aliqua ſunt idem rõne ex parte rei & ex parte intellectus,ut oĩo ſinonima, ut tunica & ueſtis Marcus Cicero.

Quantum ad sc͠d'm sit hæc prima conclusio. In ente per accidens puta in homine albo, quodquidest non est idẽ cum eo cuius est. Hæc patet, quoniam ens per accidens ut sic non potest diffiniri, omnis enim uera diffinitio significat unum per se cum constet ex genere & differentia quæ dicunt vnã naturam ut declarauimus in. 3. lib. Sed ens per accidens ut sic non dicit unam naturam, immo plures cum sit aggregatum ex rebus diuersorum p̃ntorum, ergo &c. Præterea cũ quælibet natura quæ est ens per se, habeat suum proprium quodquidest, necesse est ut quodquidest hominis sit aliud a quodquidest albedinis, ergo impo͠le est assignare unum qd' quidest quod sit idem cum homine albo.

Secunda conclusio in ente per se. Quodquidest, est idem realiter cum eo cuius est. Ad probationem huius pretermissa ratione quam adducit pћs in textu quam & formauimus in epitomi nostra, assumo rationem pћi ex. 4. lib. tex. 3. vbi intendẽs probare ens & unum esse idem realiter sic arguit. Quæcunque prædicantur de aliquo & nullam diuersitatem faciunt in eo, sunt idem realiter. Hæc est euidens, quoniam hæc duo non stant simul, nullam diuersitatem faciũt & sunt distincta realiter, si enim nullam diuersitatem faciũt non sunt diuersa nec distincta. Sed in ente per se, quodquidest, & id cuius est prædicantur de aliquo puta homo & animal rationale prædicantur de Sorte & nullam diuersitatem faciunt in eo. Nam sicut homo prædicatur in quid de Sorte, sic & animal rationale, ex quo sequitur quod sicut homo & animal rationale sunt idem re in Sorte, sunt etiam idem re inter se.

Tertia conclusio. Quodquidest & id cuius est sunt idem ratione ex parte rei licet non semper ex parte intellectus. Prima pars sic probatur, eadem præcise natura & s͠m eundem modum obiectiue correspondet intellectui per ipsum quodquidest. & per illud cuius est ut patet de homine. & de animal rationali. Nam illud præcise quod concipit intellectus de homine concipit de animali rationali. ergo quantũ sit ex parte rei sunt idem ratione metaphysica. quodquidest

& id cuius eſt, ſecunda autem pars manifeſta eſt, quoniam intellectus enunciat aliquid de eo cuius eſt, quod non uerificatur formaliter de quodquideſt. Nam hæc eſt uera. Id cuius eſt, eſt ſpecies uel genus & tamen quodquideſt nõ eſt genus nec ſpecies, ſed quid compoſitum ex genere & differentia, ergo & cætera.

Quantum ad tertium aduerte duo argumenta inter cætera quæ ſolent fieri contra determinata. Primo dicit pħus in. 3. de aïa tex. 9. & aliud eſt magnitudo & magnitudinis eſſe. & aliud eſt aqua. & eſſe aque. Sed per eſſe magnitudinis & per eſſe aquæ ſm omnes expoſitores intelligitur quodquideſt magnitudinis & aquæ ergo in his quæ ſunt entia ꝑ ſe nõ eſt uerum vl'iter ꝙ quodquideſt & id cuius eſt ſint idẽ. Nam & magnitudo & aqua ſunt entia per ſe.

Ad hoc, relictis aliorum reſponſionibus dico ſm. b. tho. exponentem dictum textum, ꝙ in tex. 41. huius. 7. lib. purgabit determinationem factam hic. & declarabit ꝙ in omnibus habentibus formam in materia, qualia ſunt naturalia & mathematica. non eſt idem, quodquideſt & id cuius eſt propter principia indiuiduantia & accidentia, quæ non excluduntur a re. cuius eſt quodquideſt, unde concedo ꝙ non eſt idem, aqua & quodquideſt aquæ & ſil'r in magnitudine & cum infertur ergo in his quæ ſunt entia per ſe non eſt uerum vl'iter, concedo conſequentiam, quoniam nõ intendit hic pħs probare ꝙ in omni ente per ſe, eſt idem qď-quideſt. & id cuius eſt. Sed intendit abſolute. i. ꝙ in his quæ ſunt per ſe non repugnat inuenire identitatem inter quod quideſt, & id cuius. Repugnat autem in his quæ ſunt entia ꝑ accidens, quoniam in nullo genere ſiue modo entium per accidens ſunt idem in aliquo autem genere entium per ſe puta in immaterialibus ſunt idem.

Secundo ſi qďquideſt. & id cuius eſt ſunt idem eſt proceſſus in infinitum in quidditatibus cuius oppoſitum probatũ eſt in lib. 2. conſequentia probatur ut probat Commentat. ſm opinionem quorundam ſophiſtarum in comment. 21. ſumo hominem. & quidditatem hominis. & arguo ſic, ſicut

homo habet quidditatem.& quidditas hominis habet quid ditatem si.n.aliqua duo sunt idem, sicut unum habet quidditatem & reliquum.sed per te homo & quidditas hominis sunt idem ergo &c.

Tũc quæro de quidditate hominis aut est idem cum sua quidditate aut non si non, ergo pari ratione homo & quidditas sua non sunt idem si sic, sumo quidditatem quidditatis hominis, cum & ipsa habeat quidditatem eadem ratione qua quidditas hominis habet quidditatem.& quæro ut ꝑus aut est idem cum sua quidditate aut non, si non pari rõne di cendum erat in principio, si sic iterum quæro ut supra & sic procedam in infinitum.

Ad hoc facile respondetur ẜm uiam nostram & nego cõ sequentiam, ad probationem, nego quidditatem hominis habere quidditatem.& ut loquamur in proposito sumo qdditatem pro quodquidest logicæ quod est ipsa diffinitio nã diffinitionis non est diffinitio. & cum ꝓbatur si aliqua duo sunt idem &c.dico hanc propõnem non esse vl̃iter ueram, aliter sequeretur ꝙ sicut genus habet differentias ita differentia haberet differentias, nam genus & differentia sunt idem essentialiter.& tamen hoc est falsum ut patet.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.9.Si materia est pars quidditatis substantiæ composite.

Quidditas hominis est homo uno modo & non est homo alio modo est homo.i.forma hominis.& non est homo qui est congregatus ex materia & forma.Hæc Commentator in commento.21.

IN HAC quæstione duas inuenio sententias extremas una est Commenta.& Cõmentistarum alia est.b. Tho. & Scoti.& ut ordinate procedamus.Primo pertractabitur opinio Commentat.Secundo opinio.b.Tho. & Scoti. Tertio soluemus rationes & fundamenta Commentat. & sequentium eum.

Quantum ad primum aduerte ꝙ ut patet in comment. 21. Commenta. soluens rationem sophistarum, qua probatur ꝙ si quodquidest, est idem cum eo cuius est erit processus in infinitum in quidditatibus dicit ꝙ quidditas hominis est homo uno modo &c. ut allegatum est & sic intendit Commentator ꝙ si quidditas hominis esset idem quod homo aggregatus ex materia & forma tunc quidditas haberet quidditatem. & sic in infinitum. Sed quia quidditas hominis est homo ſm formam tantum & forma non habet quidditatem cum sit ipsa quidditas, sed ipsum compositum ex eo. n. ꝙ habet formam habet quidditatem, ideo non proceditur in infinitum & sic Commenta. determinat ꝙ sola forma est tota quidditas substantiæ composite, & dicunt Commenti ste ut Iandu. in. 7. q. 12. ꝙ licet ſm Commentato. materia non sit pars quidditatis est tamẽ pars substantiæ composite & si quæras, quõ materia se habet ad quidditatem si non est pars respondent qđ est differens quidditatem quæ est sola forma eo ꝙ talis quidditas non esset nisi sustentaretur a materia in qua recipitur. & sic ſm Commentato. quodquidest quod est significatum diffinitionis importat solam formam quæ est forma partis. Hæc fuit sententia Com̃ cuius fundamenta adducemus & soluemus, in fine quæstionis.

Quantum ad scđm aduerte ꝙ sententia. b. Tho. & Scoti est ꝙ in substantia composita sunt duæ formæ realiter distinctæ. s. forma partis unibilis materiæ & quæ est perfectio materiæ, puta in homine est anima quæ est actus corporis. & est forma totius quæ resultat ex unione formæ partis cum materia, ita ꝙ in sui ratione includit formam & materiam & differt a forma partis sicut compositum a simplici puta ĩ homine forma totius est humanitas quæ non est sola anima sed quid resultans ex materia & forma hominis. & hãc formam totius, dicunt quidditatem siue essentiam, quæ licet significet per modum partis tamen in rei ueritate non est pars. aliter esset forma simplex, ex consequenti essent in homine duæ formæ partis quod non admittitur in via nr̃a. Et quidem ꝙ hæc sit mens. b. Tho. patet in. 4. contra gentes in

tes in cap.81.ubi sic inquit dicunt quidam ꝙ forma partis eadem est cum forma totius, sed dicitur forma partis ſm ꝗ facit materiam esse in actu forma uero totius dicitur ſm ꝗ complet rationem speciei.& ſm istos humanitas non est aliud quam anima rationalis. Sed quia humanitas est essentia hominis essentia autem rei est quam significat diffinitio. Diffinitio autem rei naturalis non significat solam formam sed formam & materiam necesse est ꝗ humanitas significet aliquid compositum ex materia & forma sicut homo. Differenter tamen, nam humanitas significat principia speciei essentialia tā materialia q̄ formalia cū præcisione principiorum indiuidualium Dr̄.n.humanitas ſm quā aliquis est hō: hō autem non est aliquis ex hoc ꝗ habet principia indiuidualia sed ex hoc ꝗ habet principia essentialia speciei. Humanitas igitur significat sola principia essentialia speciei. Vnde significat per modum partis. Hō autē significat quidem principia essentialia spēi. sed non excludit principia indiuiduantia a sui significatione: hō.n.dicitur qui habet humanitatem ex quo non excluditur quin alia hr̄e possit;& pp hoc hō significat per modum totius. Hæc ille ex quibus constat essentiam siue quidditatē rei cōposite naturalis, non esse nec significare solam formam, sed formā & materiam. Declarata igitur pōne b. Tho. a qua non discordat Scotus ut patet per Ant. And. in hoc lib.7.q.12. pono hāc conclusionē. Materia quæ est pars potentialis in subſtātia composita, accepta absolute & non contracta ad materiā indiuidualem, ꝑtinet ad quidditatem specificā,& ꝓbo sic. Quod est essentia & quidditas alicuius, illud est sufficiēs ratio intrinseca essendi illi cuius est essentia circūscripta quacunq; alia re realiter differente ab eo, sed ſm te forma sola hoīs puta aīa, est tota essentia & quiditas hoīs, ergo sola aīa est ratio sufficiens intrinseca hoī essendi hoīem ergo homo est homo sine materia. quod est absurdum. Minor quidem est positio tua. Maior autem patet qm̄, albedo est sufficiens ratio supficiei essendi albam, ergo multo magis quidditas & essentia est ratio sufficiens essendi tale ens ei cuius est essentia.

Præterea. Cuius essentia non pendet nec causatur a materia in genere causæ materialis, nec illud cuius est essentia pendet a materia nec causatur ab ea in genere causæ materialis. Sed parte essentia, & quidditas substãtie cõposite naturalis non pendent nec cãtur a mã in gñe cãæ mãlis, qm̃ ẜm te mãm nõ ingreditur quidditatem illius, ergo nec sb̃a nãlis composita cãtur a mã in gñe cãæ mãlis qđ est falsum qm̃ mã non esset cã nec ps sub̃æ nãlis compositæ, cuius oppositum tenet hæc põ ut diximus sup̃. Minor quidem est põ tua. Maior aũt patet ex eo ꝙ ẜm pħm quidditas ẽ idẽ cũ eo cuius est quidditas, ergo si unum est i cãtũ a mã & reliquũ.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ fundamenta opinionis Cõmen. & sequentium cũ stant in duobus, pmo quia si sub̃a composita hẽret quidditatem constantem ex mã & forma esset ꝓcessus in infinitum in quidditatibus qđ reprobatum est in.2.lib.metaphy. Contrariam aũt probant ut nos ꝓbauimus in.q. præcedenti.

Sed ꝙ hæc rõ nihil ualeat in uia nostra iam manifestauimus in.q. præcedenti, ubi soluimus eam ut uidere poteris.

Scđo fundant se sup̃ dcã pħi, qui in diuersis locis loquens de forma appellat eam qđquidest & qđquideratesse. unde i hoc lib.7. in tex.x. iquit. Qm̃ aũt in pncipio diuisimus quot modis determinauimus sub̃am, & horum quidem unum vr̃ esse qđquideratesse speculãdum est de ipso. & p̱ qđquiderat esse intẽdit formam, ergo forma est ipsa quidditas, & i tex. 11. inquit. Qđ aũt ut spẽs & forma, qđquideratesse & in.2. de aĩa tex.8. dicit, ꝙ aĩa q̃ constat esse formam est qđquideratesse corpis, & ita in oĩbus locis ubicunq; loquitur de forma ut est cã distincta ab aliis gñibus cãrum, appellat eã qđquideratesse. Qđ utiq; non faceret nisi pro cõstanti hẽret ꝙ forma est tota quidditas in substantiis compositis.

Sed nec ex his auctoritatibus Cõmentistæ pñt concludere intẽtum, qm̃ pħs cum dicit formam esse qđquideratesse non aliud intendit nisi ꝙ cum a forma sumatur ꝓpria dñia quæ est pncipalior ps diffõnis, & completiua eiusdem pt dici appropriate sed non simplr̃ ꝙ est qđquidest siue quidditas

ficut & aliqñ apud plõm aïa dicitur hõ, quia eſt ꝑncipalior pars in eo. Nam qđ eſt principalius in aliquo dicit́ eſſe illud. Hæc de pñti quæſito dicta ſufficiant.

Qõ, 10. Si genita ex putrefactiõe pñt dici genita a caſu.

Horum autem quædam fiunt & a caſu & a fortuna, ſimiliter ut in factis a natura. Tex. 22.

IN HAC .q. inuenio duas opiones. Prima eſt. b. Tho. exponentis ꝓpoſitum tex. Scđa eſt Iandu. in hoc. 7. in. q. 13. ꝓcedemus igitur ſic. Primo ptractabimus opionem .b. tho. Scđo opionem Iandu. & ſoluemus rõnes ſuas. Tertio declarabimus qũo uanæ & extortæ exponit ꝓpoſitum textum philoſophi.

Quantum ad ꝑmum aduerte, ꝙ mens. b. Tho. eſt ꝙ gña ta ex putrefactione comparata ad diuerſa pñt dici genita ꝑ ſe & genita a caſu, nam ſicut ſe habet ſanitas cãta ꝑ confricationem, ita aïalia genita ꝑ putrefactionem, ſed ſanitas cau ſata ꝑ confricationem eſt cãlis & ꝑ ſe cãta, nam reſpectu cõ fricantis eſt caſualis, non. n. ꝑncipalr̃ intendit ſanitatem ſed depellere pruritum, ſi aũt comparetur ad uirtutẽ regitiuã aïalis ſic fit ꝑ ſe a uirtute regitiua, quoniam confricatio excitat calorem, & calor eſt pͣs ſanitatis, ſic dñdum eſt de aïali genito ex putrefactione, quoniam ſi comparatur ad calorẽ putredinalem fit a caſu, quoniam calor ille extrahendo hu midum, non intendit gñonem aïalis ſi aũt comparetur ad uirtutem cœli quæ eſt regitiua totius uniuerſi ſic ꝓducitur ꝑ ſe quia uirtus cœleſtis intendit ꝓducere oẽs formas quæ ſunt in potentia mãæ & iõ illas formas quas põt ꝑ ſe ſolam ꝓducere ꝓducit ꝑ ſe ſed quia mãæ quorundam ut aïalium ꝑfectorum maiori indigent diſpõne q̃ uirtus cœleſtis poſſit facere, iõ non ĩmediate producit oẽs formas puta aïalium perfectorum. Hæc eſt intentio. b. Tho.

Quantum ad ſcđm aduerte, ꝙ Iandu. in hoc. 7. in. q. 13. tenet ꝙ aïalia gñata ex putrefactione non pñt dici genita a caſu & dicit hanc fuiſſe mentem Ariſt. & Cõmen. Nã Com. in cõmen. 22. dicit ꝙ nulla ſpẽs fit a caſu, conſtat aũt ꝙ aïa-

lia gñata ex putrefactione sunt spẽs ut musca rana mus,ergo &c.Corroborat aũt intẽtum suum rõne sic. Qđ fit i tpe determinato,& a cã determinata non fit a casu quoniã iste condõnes repugnant casui,ex.2.phy. Sed aĩal gñatum ex putrefactione fit in tpe determinato ut qñ gñans appropinquat mãæ disponendo eam, & educendo formam de potẽtia eius & fit a cã determinata ut a constellatione determinata quæ agit per calorem putrefacientem ut per instrumẽtum,ergo &c.

Præterea.Qđ pducitur ut in pluribus nõ est a casu ut patet in.2.phy.Sed aĩalia gñabilia ex putrefactione pducunt ex putrefactione ut in pluribus ut patet de uermibus & de muscis, ergo &c.Præterea.Qđ põt agens minoris uirtutis põt ẽt agens maioris uirtutis dũmõ hẽat cãlitatem & pportionem sup effectum.Sed agẽs particulare puta mus gñans pt p se pducere murem,ergo & cœlum qđ est agens vle & maioris uirtutis,põt per se pducere.ergo non erit a casu. Dixi dũmõ hẽat &c.pp aĩalia perfecta, super quorum gñonem cœlum non habet plenam cãlitatem & pportionem, nisi concurrente agente particulari quoniam non solus sol, sed cum homine generat hominem.

Hæc est põ landu.& quoniam intendo sustinere mentẽ, b. Tho.iõ uolo soluere quæ adducta sunt & pmo ad dictũ Cõmen.licet possem ipm negare put contrariari videt mẽti.b.Tho.tñ sic declaro ipm Cõmen.intelligit nullam spẽm fieri a casu sm se totam,cum hoc tñ stat,aliqua illius indiuidua fieri a casu,& dato q oĩa illius indiuidua fierent a casu, non tñ simplr a casu quoniam compara ta cœlo ut diximus supra,non fiunt a casu sed per se,nec oppositum huius dicit Commentator.

Ad pmam rõnem nego minorem respectu caloris putredinalis,concedo aũt eam respectu uirtutis cœlestis regitiue oĩum quæ fiunt in hoc mundo inferiori. Vñ si hæc rõ aliqđ concludit,concludit hmõi aĩalia, hẽre tps & cãm determinatam respectu cæli.& respectu illius non fieri a casu cuius contrarium non tenet.b.Tho.ut patet supra.

Ad scd'am dico eodem mō. Ad tertium patet ꝙ concludit respectu cœli, cum hoc tñ stat ꝙ sint a casu respectu caloris putredinalis, quid habet rōnem agentis particularis.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Iandu. exponens textū pḃi ꝑpositum qōni sic dicit. Arist. non vult dicere in litera, q̄ ꝑ se allegant ꝙ sicut aliqua pñt gñari ab arte & a casu ut sanitas, sic aliqua aīalia possunt fieri a nā & a casu. Sed tātum vult dicere, ꝙ sicut contingit diuersitas in illis ꝙ aliqua sanitas fit ab arte, & aliqua a casu sic ēt diuersitas contingit ī factis a natura quia aliqua animalia fiunt per putrefactionem & aliqua per propagationem.

Sed hæc expō penitus extorta est, quoniam cū dicit pḃs silr ut in factis a nā, ly silr refert id ꝙ ꝑdixerat. s. a casu & a fortuna, & non refert diuersitatem ꝑductionis ex semine & sine semine. Nam de hmōi diuersitate nundum mentionem fecerat. Sed incipiet de ea agere in tex. 23. Et aduerte ꝙ cā erroris Iandu. fuit, quia secutus est expōnem Cōmen. ī fine cōmen. 22. quæ expō uidetur parum ualere quoniam tex. arabicus non concordat cum græco. Nam in arabico nō ponitur aliqua silitudo, nec ponit hunc terminum silr, iō expō b. Tho. est proprie ad mentem pḃi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 11. Si oīa ꝑducta ex semine possunt produci sine semine & si ꝑducta sine semine sunt eiusdē spēi, cū ꝑductis ex semine.

Quædā. n. & illic eadē & ex spermate & sine. tex. 23.

IN HAC q. ꝑmo ꝑtractabitur. 1. ps, deinde. 2. ad euidentiam. 1. partis. Primo ꝑtractabitur opinio Auic. Secundo opinio contraria Auic. Tertio opinio pḃi & Cōm. quam sequitur. b. Tho. in hoc. 7. lib. in tex. præposito.

Quantum ad opinionem Auic. aduerte ꝙ ut sibi imponit Cōmen. in. 8. phy. cōmen. 46. & quem uidetur sequi Albertus in. 3. lib. meteo. opinatus est oīa aīalia tam perfecta q̄ iperfecta posse gñari non solum ex semine, sed ēt sine semine, unde ut recitat Cōmen. in. 8. physi. cōmen. 46. opinatus

est hoies post diluuium genitos fuisse ex terra p uirtutē & determinatum aspectum stellarum,& qui sequuntur Auic. conantur pbare intentum suum sic.Qd pōt uirtus inferior pōt uirtus supior.& ēt amplius. Sed agēs particulare ut hō licet sit uirtutis inferioris,pōt gñare hoiem.& equus equū, ergo multo magis cœlū,qđ est supioris uirtutis. Præterea, corpa cœlestia ſm uarios & determinatos aspectus pducūt inferiora,ergo ſm q aspectus est magis aut minus nobilis, sic pduci poterit aïal magis aut minus nobile,ergo sicut ſm aspectum parum nobilem pducitur a cœlo aïal impfectū ut rana,sic ſm aspectum magis nobilem pduci pōt aïal pfectum puta leo,& ſm aspectum nobilissimum,aïal pfectissimum ut hō.Hæc est pō Auic.& sequentium eum, contra q̄ arguemus pertractantes mentē Arist.& Cōmen. &.b.Tho. & soluemus rōnes adductas pro opinione Auicennæ.

Quantum ad opionem contrariam Auic.aduerte,q aliqui tenent,non solum aïalia pfecta, sed nec ïperfecta posse pduci sine semine eo q arbitrantur unumqđq; de necessitate in nālibus pduci a sibi sīli,sicut uidetur ēt dicere Arist. in hoc.7.lib.Sed hæc pō repugnat sensui,uidemus.n. ex cadauere gñari diuersa aïalia,fatuum aūt esset dicere aïalia generantia ex quibus decisum fuisset semen pextitisse in cadauere.Repugnat ēt pħo in hoc.7.lib.in tex.23.qui expsse dicit quædam illic.i.in nālibus eadem & ex spermate & sine.

Quantum ad opionem pħi & Cōmen.&.b.Tho. aduerte q est opio media inter Auic.& contrariam Auic.Tenent .n.quædam gñari cum semine,ita q non possunt generari sine semine ut aïalia pfecta.Quædam aūt cum semine,& ēt sine semine ut aïalia ïperfecta.& quidem.2. ps non indiget pbōne,quoniam ut diximus ad sensum patet, sicut de rana in estate dum post multum cauma & longam siccitatem,uidemus cum pluuia aut parum post,ranas pene infinitas saltantes in uia & mures genitos in naui, & formicas genitas ex uino,& muscas egredientes ex sepulchris. Prima igitur ps pbatur rōnibus sumptis ex Cōmen.qui in.8.phy. com. 46.arguens contra Auic.innuit tres rōnes, quarum pmam

relinquimus quæ ſtat in hac ꝯñtia ſi hõ poſſet gñari ex ſemi ne & ſine puta ex terra ergo hõ genitus ex terra, non eſſet eiuſdem ſpẽi cum hoĩe genito ex ſemine. Hanc aũt ꝯñtiam negaret. b. Tho. ut manifeſtabitur in parte. 2. huius gõnis, & iõ ꝑmam rõnem Cõmen. relinquimus. Scda rõ ſi hõ põt gñari ex terra aut erit neceſſarium aut contingens non neceſſarium quia non poſſet alr̃ eſſe nec fieri ex conſequẽti nõ poſſet gñari hõ ab hoĩe, cuius contrarium uidemus conſequentia patet quoniam neceſſarium eſt ꝙ non põt alr̃ ſe habere ſi contingens, aut ut in pluribus aut ut in paucioribus non ut i pluribus quoniam uidemus oppoſitum rl̃ariter. n. hõ eſt ab hoĩe non ut in paucioribus quoniam quæ in nãli bus ut in paucioribus fiunt nõ naturalr̃ fiunt ſed potius mõſtruoſæ ꝓcipue in aĩalibus, igitur hõ genitus ex terra nõ naturalis ſed potius monſtruoſus hõ dicendus eſſet.

Tertia rõ ſi homo & alia animalia perfecta poſſunt ꝓduci ſine ſamine non eſſent neceſſarie proprie & diſpoſite materiæ correſpondentes propriis formis ꝙ eſt falſum. quoniam naturaliter proprius actus recipitur in propria & determinata materia. Conſequentia autem patet quoniam ſi forma puta equi poteſt actuare materiam aliam puta terream. & non ſolum diſpoſitam ex ſemine equi manifeſtum eſt propriam materiam non eſſe neceſſariam ex conſequenti aufertur naturalis ordo in generationibus phyſicis. Tenẽdum eſt igitur animalia perfecta non poſſe produci ſine ſemine quia cum ſint nobiliora animalibus imperfectis plura requiruntur ad eorum productionem. & ideo licet cœlum cum calore putreſcente ſufficiat ad imperfectorum gñonẽ non tamen ad generationem perfectorum.

Reſpondẽtes igitur ad rationes iductas pro opinione Auicen. ad primam dicimus ꝙ maior non eſt uera niſi quando uirtus inferior & ſuperior ſunt uirtutes totales & diſparatæ potentes habere cauſalitatem ſuper eundem effectum verbi gratia. Quicquid poteſt comburere ignis ut decem poteſt comburere ignis ut uiginti. Conſtat autem ꝙ agens particulare ut homo. & ul'e ut cœlum non ſe habent in generatio-

ne hominis ut duæ uirtutes totales sed partiales. & ideo nihil concluditur.

Ad secundam si antecedens intelligatur q corpora cœlestia sm uarios aspectus producunt uel producere possunt p seipsa omnia inferiora negamus ipsum si autem intelligatur q mediantibus agentibus secundis sm uarios aspectus producunt inferiora, totum concedimus quia nihil aliud cõ cluditur nisi q in eadem specie puta humana celum sm nobilem aspectum concurrente homine generante potest producere nobilem hominem & sm nobiliorem, nobiliorẽ & sm nobilissimum, nobilissimum, semper tamen concurrente generante particulari.

Ad euidentiam secundæ partis aduerte q Commentat. tenet partem neg. & b. Tho. ac Scotus partem affir. primo igitur pertractabitur opinio Commentato. secundo opinio b. Tho. & Scoti. tertio mouebo dubium in doctrina. b. tho. & soluam.

Quantum ad primum aduerte q Commenta. in. 8. phy. in commen. 46. arguens contra Auicennam ut uisum est in .q. præcedenti tenet q si daretur homo genitus ex terra ut dicebat Auicen. & homo genitus ex semine de utroque diceretur homo equiuoce. & non essent eiusdem speciei specialissime quod sic probat. Materia propria distincta specie ab alia mã propria requirit formam distinctam specie ab alia forma, quoniam proprie formæ proprias materias requirunt. Sed constat q semen & materia putrefacta, sunt materiæ proprie distinctæ specie, ergo forma hominis quæ introducetur in materia putrefacta distinguetur specie a forma hominis quæ introducetur in materia seminali ex consequenti hic & ille homo distinguentur spẽ. Sed q hæc ratio non concludat manifestabimus infra & solue. eam.

Quantum ad secundum aduerte q. b. Tho. in. hoc lib. 7. in expositione tex. 23. & Scotus ut pertractat Ant. andr. in 7. in. q. 8. tenent partem affirmatiuam quam sic probare conantur. Quæ generantur ex semine & sine semine sunt eiusdem figure habent eundem motum. & consimiles opera-

tiones, & consimiles proprietates ut patet de rana genita ex putrefactione quæ est eiusdem figure. & format uocem & mouetur localiter. & producit ranam, sicut rana producta ex semine. Idem patet in plantis, ergo sunt eiusdem spe ciei specialissime consequentia probatur, quoniam in naturalibus uenamur unitatem uel distinctionem specificam ex propriis accidentibus & propriis operationibus. & propriis effectibus. & qui negat hoc, negat uiã studendi in scientia naturali. & Iandunus in. 7. metaph. in. q. 15. nitens soluere rõnem inductam, negat ea quæ ad sensum patent negat enim ꝙ animal generatum sine semine putamus uel rana habeat eundem motum localem specificum cum mure generato ex semine, quod est contra sensum, nam manifeste videmus ꝙ eodem modo graditur saltat, ascendit & descendit parieti inherens, negat etiam ꝙ eundem effectum specificum ꝓducat. & tamen uidemus eum eodem modo rodere. & cõsimilem penitus murem generare. Quare Iandu. in hoc, non ut pħs. sed ut astrictus ratione Commentat. ad hoc ponendum deductus est.

Sed ratio illa non cogit nam negatur consequentia, ad ꝓbationem nego minorem, quoniam in materia putrefacta est calor putredinalis, qui adiutus uirtute cœli, ita disponit mãm putrefactam ad formam muris, sicut disponit calor seminis materiam menstrualem ad eandem formam ex cõsequenti istæ duæ mãæ sunt eiusdem rõnis specifice ut respiciunt formam unam specie.

Quantum ad tertium aduerte, ꝙ. b. Tho. in. 1. senten. di. 10. q. 1. arti. 5. uidetur tenere oppositum & concordare cum Commenta. inquit. n. una res habet tantum unũ modum quo oritur ex alio non enim idem in specie est a natura & ab arte, nec per putrefactionem & seminationem. & ideo erit una persona quæ est ab alio per generationem & hic est filius. & alia quæ est ab alio per spirationem & hic est spiritus sanctus.

Pro resolutione huius dubii, aduerte ꝙ contingit aliqua duo produci ab uno agente particulari, uel a duobus agen

tibus disparatis unum quidem per propagationem & alterum per putrefactionem puta Sortes producit Platonem per propagationem.& uermē per putrefactionem. Contingit etiam duo produci ab agente vñi & particulari subordinato,unum quidem ab agente vl'i tantum per putrefactionem ut rana ex luto alterum ab agente particulari concurrente agente vl'i ut rana ex rana per ꝓpagationem,ex hac distinctione dico ꝙ in primo sensu duo producta unum per putrefactionem.& alterum per propagationem , non possunt esse eiusdem speciei & in hoc sensu loquitur in. 1 .sent. cuius signum est ꝙ dicit idem specie non posse produci a natura & ab arte.Constat autem ꝙ agens a natura , & agens ab arte sunt ut duo agentia disparata.& non ut subordinata.In. 2 .autem sensu , non inconuenit ꝙ sint eiusdem speciei.quoniam ibi non sunt proprie duo agentia condistincta immo particulare est sicut instrumentum respectu vl's & ī hoc sensu loquitur in libro.7.metaphysic. ut patet nulla ergo est repugnantia doctrina.b.Thom.. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.12.si unumquodꝗ generatur a suo simili.

Palam uero ex dictis quia modo quodam,omnia fiunt ex uniuoco.i.a suo simili.Tex.30.

IN HAC qōne sic procedemus.Primo ponentur quædam distinctiones. Secundo concl'ones responsiue. Tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad primum sit hæc ꝑma distinctio,aliqua sunt similia dupliciter,primo formal'r,secundo uirtualiter , primo modo illa sunt similia quæ habent eandem formā specificam ut duo calida,duo alba,homo generans , & homo genitus,conueniunt enim in anima intellectiua secūdo modo illa sunt similia,quando in uno est forma formal'r ī alio autem est uirtual'r,ut qñ sol calefacit medium,calor est tm̄ uirtualiter in sole,& formaliter in medio.

Secunda distinctio similia formaliter possunt eē duobus modis primo ꝯm formam specificam ut leo generans , &

leo genitus, secundo ẜm formam cõmuniorem ut animal generans & animal genitum equus generans & mulus genitus. Conueniunt.n.in forma animalis & in forma iumenti. Idem modus seruatur etiam in prædicatis vl'ior.bus ut corpus generat corpus & substantia substantiam & ens, ens & bonum bonum & res rem &c.

Tertia distinctio similia formaliter ẜm formam specificam possunt esse duobus modis. Primo ẜm formam specificam & ẜm esse reale formæ ut in naturalibus homo generans & homo genitus, uterqȝ enim habet animam & ẜm esse reale. Secundo ẜm formam specificam sed non ẜm modum essendi reale, quoniam in uno forma habet esse reale in alio esse intentionale ut quando edificator edificat forma domus est realiter in edificato in edificãtis autem mente tãtum intentionaliter.

Et aduerte ꝙ omnes isti gradus similitudinis ordinantur sic ẜm perfectionem & imperfectionem. Primus perfectissimus est ille quando in utroqȝ simili est eadem forma specifica & ẜm eundem modũ realem essendi. Imperfectissimus autem est, quando in uno est forma formaliter, in alio autẽ solum uirtualiter.

Inter hos duos, mediant alii duo unus quando in utroque est eadem forma, non tamen ẜm eundem modum essendi. & hic magis propinquat modo perfectissimo. Alter est quando in utroqȝ est eadem forma cõmunis signata per terminum genericum ut iumentum animal, corpus substãtia ens. & hic magis propinquat imperfectissimo sic ergo ordinentur conuenientia in forma specifica formaliter. & ẜm eundem modum essendi sunt in .1. gradu perfectissimo. Conuenientia in forma specifica sed non ẜm eundem modum essendi, sunt in secundo gradu. Conuenientia in forma communi signata per terminum genericum sunt in tertio gradu. Conuenientia in forma, ita quod in uno est formaliter & in alio uirtualiter sunt in quarto gradu qui est imperfectissimus.

Quantũ ad sc͂d'm sit hæc prima conclusio. substantiæ na-

turales qualia sunt animalia perfecta, generantur a sibi simili secundum primum gradum similium probatur quia non producuntur nisi per propagationem ut patet ex præcedentibus quæstionibus, ergo &c.

Secunda conclusio, non omnia quæ generantur tam in substantiis quam in accidentibus generantur a sibi simili secundum primum gradum probatur quia uidemus genita per putrefactionem, & mulum, & ignem excussum a lapide, & calorem cãtum radiis solaribus non generari a sibi simili secundum primum gradum ergo &c.

Tertia conclusio Quæcunque generantur tam in substantiis quam in accidentibus, generantur a sibi simili secundum aliquem ex quatuor gradibus prænotatis. Hæc de se patet cuilibet exercitato in philosophia. & propterea philosophus in textu præposito, non dixit simpliciter omnia fieri ex uniuoco sed dixit modo quodam omnia fieri ex uniuoco. quasi dicat, sufficit saluari aliquẽ ex prænotatis gradibus simpliciter autem saluatur dictum philosophi ut inquit Commentat. in hoc. 7. in commen. 30. in his quæ generantur ex patre & matre.

Quantum ad tertium aduerte quod argumenta quæ communiter fieri solent in hoc quæsito soluuntur per distinctiones supra notatas & quoniam recitantur ac soluũtur a Paulo Soncinate in lib. 12. quæstione 14. nec alia difficultas occurrit, ideo pertranseo.

Quæstio. 13. si forma generãda uel aliqua pars eius præexistit in materia ut cooperentur agenti ad productionem eius.

Causa uero est quia horum quidem est materia (& paucis interiectis) in qua existit aliqua rei pars tex. 29.

IN HAC quæstione sic procedemus. Primo ponetur quædam opinio, quam non admitteret Commenta. nec b. Tho. nec Scotus. Secundo pertractabitur opinio Commentato. & b. Tho. Tertio declarabitur in quo sensu debeat intelligi textus philosophi præpositus. Quarto soluẽtur quæ-

dam argumenta.

Quantum ad primum aduerte q est una opinio quæ attribuitur D. Alberto & potest elici ex his quæ dicit in . 1. physi. in tract. 3. in cap. 3. ubi tenet principia naturalia esse ueræ contraria & mutationem nalem semper fieri de forma contraria in formam contrariam, arbitratur enim qd sicut in genere sunt differentiæ in habitu confuso & esse indistincto, sic in mã sunt formæ cõtrarie sm esse confusum. Quæ quidem formæ sic considerate sunt principia transmutationis physicæ. & quoniam tales formæ sub esse confuso habent aptitudinem ad esse perfectum, ideo forma cõsiderata sub tali esse confuso, ut est apta esse sub esse perfecto comparatur ut priuatio ad formam, est tamen eadem sm essentiam sub utroq; esse & hanc formam sub esse confuso cum aptitudine ad esse perfectum arbitratur esse priuationem quam phs ponit unum ex principiis naturalibus ita q sm Albertum priuatio non dicit negationem formæ in materia cum aptitudine sed dicit formam cum negatione esse perfecti & aptitudine ad esse perfectum. Hãc igitur formam sm esse imperfectum, solent aliqui nominare inchoationem formæ, & dicunt hanc esse partem rei præexistentem in materia & coadiuuantem agẽs extrinsecum ad productionem rei, sicut tepiditas cõfert igni, ut citius & facilius deducat aquam tepidam ad ebullitionem & aduerte q qui hanc opinionem sequuntur, uidentur motui duplici fundamento. Primo quia sm eos non uidetur aliter posse saluari motus siue mutatio naturalis, credunt enim necessario exigi principium intrinsecum non solum passiuum quod est materia, sed etiam principium actiuum, quod putant eẽ formam inchoatam modo quo diximus secundo putant si forma non præexisteret inchoata siue in esse confuso in materia, non possent uitare quin forma crearetur, uerum q huiusmodi inconuenientia non sequantur. etiam q non præexistat forma inchoata in materia manifestabimus postquã pertractauerimus sententiam Commenta. & b. Tho. a qua non discordat Scotus ut pertractat Anton. andr. in hoc. 7.

in quæstione. 11.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ Arist. nec Comment. nec. b. Tho. negarent quin omnes formæ naturaliter receptibiles in materia præexistant in ipsa materia in potentia mere passiua, quia in ipsa est aptitudo & potentia essentialis ad formas recipiendas, nec negarent, quin in materia proxima. i. iam disposita præexistat forma recipienda, non qdem ſm essentiam suam, sed ratione dispõnum, in quibus possumus dicere ꝙ forma virtualr existit, nec negarent quin in materia ex qua generatur res animata, puta in semine præexistat aliqua uirtus actiua, quæ operetur intrinsecæ ad productionem rei animate quam tamen uim actiuam, negarēt esse formam uel partem formæ generande. Negarēt autem ꝙ in mã, i qua introducēda est per gñonem ſbalem forma substantialis siue rei animate siue inanimate præexistat ipsa forma actu ſm esse imperfectum, nec ſm se totam, nec ſm partem quæ cooperetur agenti ut producatur ſm esse perfectum. & hanc quidem conclonem sic probare possumus, si ipsa forma præexistit actu sed imperfecte ſm se totam, ergo gño rei naturalis puta hominis non erit substantialis sed potius accidentalis, nam ex. 5. physi. tex. 7. dicit pħs ponens differentiam inter gñonem simplr & gñonem ſm qd, Quæ uero ex non ente simplr in subam est gño simplr, ex quo habetur ꝙ in gñone simplr quæ dr in substantiam siue substantialis, terminus a quo est non ens simplr i. nullo modo ens actu neq; imperfecte neq; perfecte nam si esset actu imperfecte non esset non ens simplr. Si igitur tu ponis formam generandã præexistere ſm se totam in materia ſm esse imperfectũ, non potes saluare gñonem hmõi esse ex non ente simplr, ex consequenti negas gñonem substantialem, si dicis ꝙ non tota forma sed pars præexistit. Contra omnis forma substantialis ut dicemus in. 8. lib. consistit in indiuisibili, & ſm sui naturam simplex est, est enim forma simplici & inuariabili essentia consistens. ergo in ea non est assignabilis pars & pars. Præterea, si in materia præexistit una pars formæ ut cooperetur agenti ad productionē eius quæ

ro aut cooperatur ad productionem ipsius partis præexistentis aut alterius, si præexistentis, ponis contradictionem, quoniam ut cooperatur præexistit per te, ut producitur non præexistit, ergo præexistit & non præexistit, si alterius ergo dum res generatur non tota sua forma producitur, quod est absurdum. si dicis ꝙ tota generatur quia tota educitur de esse actu imperfecto, ad esse actu perfectum. Contra, ergo forma substantialis, habet intensionem & remissionem quod est falsum, qm̄ in substantia non datur magis & minus. & id contra dicit pħs in lib. 8. in tex. 10. Contra autem probatur, qm̄ formam intendi non est aliud q̄ ipsam iam existentem aliquo modo actu, educi de esse imperfecto ad esse perfectum.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ quando dicit pħs partem rei præexistere non est intelligendum ꝙ pars rei fiende nec eius inchoatio præexistat. sed qđ aliqua uirtus actiua intrinseca materiæ, per q̄ res fit præexistat, unde aduerte ꝙ ut inquit Commenta. in hoc. 7 in comment. 29. est in generabilibus sicut in mobilibus localiter in motu autem locali uidemus ꝙ aliqua mouentur naturaliter a mouente extrinseco ut grauia & leuia a generante aliqua a mouente īntrinseco ut animata quæ dicuntur mouere seipsa ex. 8. phy. tex. 30. Sic & in gñone rerum nãlium, nam inanimata generantur ab agente extrinseco ut ignis unde pħs comparat mãm ignis, materiæ domus, in hoc ꝙ utraq; mouetur ad formã ab agente extrinseco animata autem generantur ab agente intrinseco materiæ pro quãto uirtus formatiua quæ est in semine mouet materiam ad formam, sicut in augmẽto uirtus augmentatiua animæ intrinseca ipsi quãto mouet ipsum ad maiorem quantitatem. & in alteratione puta in sanatione, est aliqua uirtus in corde, quæ mouet cæteras partes, & totum animal, ad sanitatem, quæ potest dici pars sanitatis non formal'r sed uirtualiter. sicut pħs dicit calorem eẽ partem sanitatis. & ut breuiter te resoluas dic ꝙ pħs in textu præposito nõ loquitur vl'iter de rebus generabilibus sed tantũ de animatis in quibus dicit aliquam partem præexi-

stere pro quãto aliqua uirtus actiua intrinseca materiæ præ existit ut in semine quæ mouet ad formam, q̃ non formal'r sed uirtualiter appellat partem, modo quo diximus.

Quantum ad quartum aduerte q ponentes partem formæ siue formam inchoatam in materia ut cooperetur agẽti, ideo posuerunt quia uidebatur eis non posse saluari differentiam inter gn̄onem naturalem. & gn̄onem artificialem nec differentiam inter motum naturalem & motum uiolentum nec differentiam inter creationem & gn̄onem physicam, nisi ponatur hmõi forma nchoata in materia.

Sed q sufficiens differentia saluetur inter prædicta absq; positione hmõi formæ inchoate, sufficienter declaratum habes a Paulo Soncinate in.7.qõ.27.in responsione ad argumenta.& a Ianduno in.q.18.& ab Anto.and in.q.11. & a Scoto in.2.senten.di.18.q.1.Nam omnes formant eadem argumenta.& quasi concorditer soluunt & sufficienter ideo nolo immorari in recitatione & solutione eorum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.14.si agens naturale, solum disponit materiam, & agens separatum inducit formam uel si ad hoc sufficit solum agens naturale.

Similiter itaq; his.& quæ sunt natura constituta se habent, nam sperma facit sicut quæ ab arte, habet enim potentiale speciem. . Textu.31.

IN HAC.q.aduerte primo q Paulus Soncinas in li.7.q.29.format idem quæsitum, ubi recitat opinionem Auicennæ quæ habetur in lib.9 suæ metaph. cap.4.Deinde ponit opinionem Aris.cum rationibus probatiuis postremo soluit rationes inductas pro Aris & defendit Auicennã. & sic quæstio remanet interminata pro Aristotile, nos autẽ arbitrantes uiam p̃bi quam tenet Commen. &.b.Tho. esse uiam ueritatis. Sic procedemus. Primo dimissis opinionibus antiquorum circa hoc quæsitum quæ recitantur a Cõmentatore

mentatore in hoc.7.lib.in cōmen.31.& in lib.12.in cōmē. 18.quæ fuerūt Plato.& Auic.& Themistii ut ad plenum & diffusæ uidere poteris i Iandu.i lib.7.in.q.19.intendimus pertractare uiam Scoti cum rōnibus suis scdo pertractabimus uiam Cōmenta.&.b.Tho.3.soluemus rōnes Scoti.

Quantum ad pmum aduerte ex doctrina Scoti i.2.sent. di.18.q.1.& Ant.and.in hoc.7.in.q.11.tria eliciuntur primo quid sit semen siue sperma, scdo ad quid ponitur semen 3.a quo pducitur forma geniti ex spermate. Quantum ad pmum dicit q semen est corpus imperfectum pductum a gnante cuius forma non est intenta a nā pp se.sed pp alterum ut ex ipso gnetur aliqd sile gnanti.nam i pcessu gnatiuo nā incipit a semine.sed ibi non sistit.sed mediante semine ulterius pcedit ad formam specificam ultimo intentā puta asini aut equi. & ibi quiescit intētio nāæ. unde patet q semen iō a gnante pducitur, ut sit uia ascendendi ad formam ultimo intentam & pfectam sm spēm suam. Dico ultimo intentam, qm p semen pceditur aliqn ad plures formas medias ut ad formam sanguinis deinde embrionis deinde aīalis puta equi. & ibi est status, & completur actio siue operatio uirtutis quæ est in semine. Et aduerte q usq huc non dissentit a uia Commenta.nec.b.Tho.

Quantum ad scdm aduerte q duo pñt attribui semini, pmo q sit actiuum dispōnū quibus disponit mā ad receptionem formæ geniti puta q sit formatiuum membrorum & figuræ talis aīalis, qualem habet ipm gnans scdo q sit pductiuum formæ specifice ipsius geniti, puta q semē equi decisi ab equo gnante producat animam equi generandi.

Quātum ad pmum tenent Sco.& Ant.and. ubi supra q agit quidem ut concausa, sed non ut sufficiēs actiuum, & rō eorum talis est, uirtus actiua agentis uniformis non potest cāre effectū difformē in passo uniformi. Sed uirtus seminis est uniformis ut patet, & mā in quā agit est uniformis silr, ergo uirtus seminis non pōt cāre tātam difformitatem qtā uidemus in organis aīalium. Maior patet qm difformitas in effectu pueniт ex difformitate agentis uel passi. Hæc est rō

eorum & si quæras ab eis. Quæ sit uirtus agens tantam difformitatem organorum in aiali. Rñdent q̃ est agens difformæ & illud est actio difformis influentiæ siue caloris cœlestis quæ quantum ad hoc est consona uirtuti diuinæ.

Quantum ad scdm tenent q̃ semen non est pncipiũ actiuum, ita q̃ attingat formam geniti & id pbant dupl'r, pmo qd non est, non est pncipium pductiuum subæ qm agere psupponit esse sed semen in instanti gñonis nõ est qm gño huius est corruptio alterius. Dices forte q̃ est pncipium dũ est. Contra quia semen est aliquid de pximo conuertibile in illud qd debet generari. sed omne tale habet magis rationem passiui quam actiui ergo &c.

Scdo sic nullum impfectum est pncipium efficiens pducendi pfectius. Sed semen est quid impfectius regñanda ut patet ergo &c. Maior patet quia oẽ pncipium pductiuum uel ẽ uniuocum uel equiuocum. Quicquid detur uel ẽ æque pfectũ uel pfecti⁹ pducto & nullo mõ impfectius, ergo &c. Dices forte q̃ semen agit non uirtute ppria sed uirtute eius a quo deciditur. & sic põt pducere formam geniti. Contra ĩ uirtute non entis eo mõ quo non est nihil agit. Sed decidens cum non sit in rerum nã puta quia mortuus est pater uel ẽt si uiuit, tamen quia non est psens corpi in quo debet semen agere, iõ ut sic est sicut non ens, ergo semen in uirtute illius non agit si ergo agit uel agit uirtute ppria uel uirtute alicuius subæ coexistentis. Confirmatur quia in causis accidẽtal'r subordinatis non oportet oẽs simul cõcurrere ad effectum ut ostensum est in.2.huius. Sed decidens & semen sunt accidentaliter subordinata ergo &c. Semen ergo non agit ĩ uirtute decidentis.

Quantum ad tertium tenet Ant.and.ubi supra q̃ forma specifica aialis pfecti q̃ gignitur p ppagationem imediate pducitur a Deo nam pbatum est inquit q̃ non pducitur a semine nec a patre quia ei mortuo põt filius gñari, nec a uirtute cœli nec a forma cœli quia ẽ impfectior q̃ forma aiati. Viuens.n. pstantius est non uiuente, nec pducitur a ab intelligentia quia sm cõem scolam non põt inducere p se nec edu

cere formam de potentia mãæ quia non agit nisi mediante motu cœli si ergo cœlum non põt nec intelligentia mediã te motu cœli poterit si ergo nec semen nec decidens, nec cœlum nec intelligentia p se nec mediante motu cœli põt pducere formam specificam aĩalis pfecti, relinquitur φ solus Deus pducit. Hæc fuit opinio Scoti & Ant. and. ubi sup quæ φ non sit uera manifestabitur in ultima parte qõnis.

Quantum ad uiam Cõmẽ. &. b. Tho. aduerte φ sñia eoꝝ est φ semen non solum disponit mãm ad formam sed etiã pducit formam aĩati educibilem de potentia mãæ concurrente tamen influxu cœli ut cã vl'i. Rõ aũt pp q̃ semen pducit formam aĩati sm Cõmen. in. 7. libr. metaph. cõmen. 31. est hæc in semine est uirtus cõicata a gñante a quo deciditur p q̃ ut p instrumentum gñans pducit sibi sil'e, sicut formæ subales elñtorum, agunt p qualitates actiuas ut p instrumẽta & calor nãlis generat ex cibo carnem ut est instrumẽtũ aĩæ uegetatiuæ. Hæc aũt uirtus iõ dispõit mãm sm formationem diuersorum organorum & pducit formam aĩati, quia uirtual'r est ipm gñans, & se habet ut ars uel ut forma artificiati in mente artificis a qua & p q̃ artifex disponit materiam artificiati & introducit formam artificialem in mã. eadem. n. arte fabricator idoli disponit metallum & figurat oia membra idoli & simul compaginat, & tamen ars i mẽte fabricatoris cum sit quid spũale, nullam habet diuersitatem nec difformitatem partium. & qm̃ hæc uirtus quæ est in semine est adeo mirabilis in formatiõe membrorum & figurarum cum tamẽ in se nullam difformitatem formal'r contineat (est. n. ut omogeneum) iõ apud Arist. & Cõmen. dicitur uirtus diuina, & uirtus agens p modum intellectus uirtus quidem diuina p silitudinem dicitur, qm̃ sicut diuina uirtus est occulta & conducit rem ad finem & suum cõplementum, sic uirtus in semine occultæ & sup oẽm sensum opatur & deducit aĩatum gñandum ad complementũ, uirtus aũt agens p modum itell's dicitur p silitudinem, qm̃ sicut intell's p nullum organum corporeum operatur ex. 3. de aia sic uirtus seminis per nullum determinatum organũ

agit difformitatem membrorum et ꝑducit formam aiati, qm̄ cum sperma sit quid uniformæ & cōfusum quælibet ps spermatis est sperma, & p quælibet ptem uirtus ipsa opat & in hoc distinguitur uirtus spermatis a cæteris uirtutibus aiæ, uidemus.n.auditum opari p aurē, uisum p oculos, gustum p linguam &c. uirtus aūt seminis utpote vr̄is uirtualr non opatur p determinatam ptem sed ut in se continēs oīa membra gn̄antis, & formam gn̄antis non actu sed potentia ꝑductiua. Hæc quidem est intentio summaria Cōmē. a quo non dissentit. b. Tho. in expōne tex. 31. unde non oportet pp ꝑductionem formarum subalium eorum quæ gn̄antur ex semine recurrere ad ideas nec ad datorem formarū nec ad Deum ut Sco. recurrit q̄tum ad gn̄onem nālem, & q̄tū ad formas educibiles de potentia māæ ut secludamus p̄mā rerum ꝑductiōem quæ fuit imediate a Deo ut sustinebim⁹ in lib. 12. & aiam rōnalem q̄ tenemus non educi de potentia māæ sed a solo Deo creari & hanc opionē possumus sic ꝓbare si formæ subales gn̄atorum ex semine, non educunt de potentia māæ p uirtutem seminis agentis loco gn̄antis, sed a Deo ꝑducuntur, ergo creantur qd̄ est falsum. qm̄ gn̄o nālis condistinguitur cōtra creationem. Probatur ꝯn̄tia, nā nulla alia rōne dr̄ aīa intellectiua creari nisi quia licet agens nāle disponat mām̄ susceptiuam non tn̄ attingit ipsam nec educit eam de potētia māæ, sed a solo Deo ꝑducitur ī mā disposita, ergo in ꝑposito si agens nāle nō attingit aiam generati ex semine puta aiam asini sed tm̄ disponit mām̄ & Deus eam ꝑducit sequitur ꝙ creatur sicut aīa intellectiua, uel ꝙ non magis creatur aīa intellectiua q̄ aīa bruti. Possent adduci ad hoc ꝑpositum plures rōnes, ex quibus aliquas format Iandu. ubi supra de mente Cōmen. & aliquas Pau. son. ubi supra. Sed quia de facili solubiles sunt ut uidere poteris ideo pertranseo.

Vltimo restat soluere rōnes sup̄ inductas ꝑ opione Scoti & Ant. and. Ad p̄mam qua probant uirtutem seminis non esse sufficiens actiuum tantæ difformitatis, q̄tā uidemus ī organis aīalium, negatur minor, q̄ nec ꝑbāt nam uirtus semi

nis & si non formaľr, uirtualr tñ est multi formis, ita q̃ cũ sit ipm gñans uirtualr pôt câre consilem, multiformitatem in organis geniti qualem uidemus in gñante unde se habet ut lux solis quæ licet sit uniformis, difformes tñ & aliqñ cõtrarios effectus cât ut mollificat gumatica & indurat lutũ.

Ad p̃mam qua ꝓbant semen nõ ꝓducere formam sbalẽ aĩalia geniti ex semine, negatur minor. Ad ꝓbõnẽ dico q̃ & si corrumpatur actu quo ad subam remanet tamen i uirtute in mã geniti, sicut remanent elnta in mixto, & uirtus seminis grani corrupti, remanet in herba.

Ad scđam nego minorẽ, licet.n.semen ꝑ quanto est s̃m subam aĩatum in potentia, sit quid imperfectius aĩali genito eo q̃ est aĩatum áctu, tñ uirtualr est æque ꝑfectum quoniã uirtualiter est ipsum generans uniuocum quod est equalis perfectionis cum genito.

Ad illam qua ꝓbant ex sufficienti diuisione, formã aĩalis gñandi ex semine ꝓduci a Deo negatur q̃ non ꝓducatur ex semine concurrente tñ cœlo moto ut vli & p̃mo agente in his inferioribus & hæc rñsio est sñialr ipsius pħi. Dicit.n.in tex.31.Nam sperma facit sicut quæ ab arte, habet.n ꝑtãte spẽm.& a quo sperma est aliqualr uniuocum. Vbi iquit Cõmẽ.forma.n.gñati i semie i potẽtia, queadmodũ forma artificiati est i artifice i potẽtia. Hæc de p̃nti quæsito dcã sint.

Qõ.15.si oĩs diffõ habet partes, quæ correspondeant partibus rei diffinitæ.

Vt aũt rõ ad rem, & pars rõnis ad partem rei. Text.33.

IN HAC.q.duo p̃ncipalr perquirenda sunt. Primo si ẽ necesse oẽm diffõnem constare ex ptibus. Scđo si quælibet ps diffõnis totam nãm diffiniti sigñat, uel si ps ptẽ.

Quantum ad p̃mum non inuenio discrepantiam. Oẽs.n. recte scientes concordant in pte affirmatiua, quæ non solũ manifestatur dicto pħi i hoc.7.in tex.33. Inquit.n.oĩs diffõ est rõ, & oĩs rõ habet ptes, sed ẽt ꝓbaĩ rõne sic. Diffõ ex.2. poste.inuestigatur diuisione & compõne. Diuisione quidem gñis in drĩas compõne aũt generis cum altera drĩa. Sed cõ-

pō & diuisio nō datur sine ptibus ut patet, ergo diffō formata compōne generis & dr̄iæ, habet necessario ptes. Præterea, p diffōnem notificatur essentia diffiniti oībus illis modis quibus pōt nobis notificari. Sed pōt notificari nobis p̄mo confusæ, deinde distinctæ & complete sed p unum solū terminum, non pōt nobis notificari confusæ & distinctæ ut patet, ergo necesse est ipsam constare ex termino magis cōi quo notificatur diffinitum confusæ: & termino conuertibili, quo notificatur distinctæ, ex consequenti necesse est diffinitionem habere partes.

Quantum ad scd̄m, aduerte q̄ si loquamur ī subiis separatis, quæ sunt simplices actus & in quibus non est compō formæ & mā æ, ab oībus cōceditur q̄ quælibet ps diffōnis dicit totam nā m diffiniti, licet diuersimode puta genus dicit nā m separatam in vl̄i, & differentia dicit eādem sub gradu distincto. Totum ergo dubium est de subiis compositis, de quibus duas inuenio opiones quæ pēdent ab una radice .s. ab unitate uel pluralitate formæ in composito. Nam qui tenent q̄ in eodē plurificantur formæ, ut plurificantur p̄ta quidditatiua, dicūt q̄ genus sign̄at formam vl̄em, puta aīal sign̄at formam quæ est aīa sensitiua, & dr̄ia sign̄at formam specificam, & nihil plus & ex his opinantibus est Iandu in 2. lib. huius sciæ in. q. 9. Cuius rōne nos soluimus in eodem lib. in nostra. q. 7. Qui uero tenent tm̄ unam formam in cōposito, dicūt q̄ & genus & differentia dicunt totam nā m diffiniti, quia p̄ntur in recto de diffinito & diuisim & coniunctim. Est tn̄ uerum q̄ genus sumitur a nā ut habet modum determinabilis & mā æ, non q̄ sign̄et solam mā m, & differentia sumitur ab eadem nā, ut habet modum determinantis. Et hanc sn̄iam tenet. b. Tho. in hoc. 7. in lec. 9. ut uidere poteris. Quia ergo tota resolō pendet ab unitate uel pluralitate formæ in suba composita, iō ptrahemus determinationem p̄ntis dubii usq; ad librū. 8. ubi de utroq; inquiremus.

Pro nunc tn̄ intendo defensare rōnem. b. Tho. quā ponit in expōne tex. ubi sic inquit ptes diffōnis p̄ntur. s. ī recto de diffinito, sicut de hoīe aīal rōnale nulla aūt ps ītegralis nec

essentialis p̄tur de toto.s.in recto, ergo partes diffõnis non significat partem diffiniti sed totam naturam.

Huic rõni dat Iandu.in.2.lib.meta.in.q.10.in fine duas rñsiones quarum p̄ma est, q̄ negat tam genus quã differentiam p̄ri in recto de diffinito, & si instatur. Quia cõiter ista p̄tio acceptatur, hõ est aĩal, hõ est rõnalis. Dicit ipse q̄ ista non acceptantur ex nã rei sed ex famositate quã introduxerunt tenentes unitatem formæ in composito, unde sicut consueuimus sic dignamur dici. Et sic s̄m ip̄m hæc est uera ex nã rei, hõ est quid constans ex aĩali & rõnali. Hæc aũt reputatur uera ex consuetudine loquentiũ hõ est aĩal & hæc hõ est rõnalis. Dicit sc̄do q̄ genus põt sumi dupl'r Primo vt dicit formam generalem, quæ est in potentia & ordinat̄ ad aliam formam puta formam sp̃ei, & sic est pars sp̃ei & non p̄tur in recto sed in obliquo de sp̃e. Idem intelligas de differentia. Alio mõ genus dicit compositum ex mã & forma sp̃ei, & formis p̄cedentibus formam sp̃ei. & sic dicit totam essentiam speciei, & prædicatur in recto, sicut dicunt tenentes unitatem formæ.

Sed neutra harum rñsionum ualet. Nam p̄ma est contra doctrinam ph̃i, qui in lib.5.in cap.de s̄m q̄ utitur tali p̄tione in recto & dicit, q̄ est p̄tio s̄m se, & ĩ p̄mo mõ p se, quæ est p̄tio quidditatiua & ex nã rei. Dicit.n. Alia uero quæ in eo qđ quidest existunt quæcunq; ut aĩal Calias s̄m se, nam ĩ rõne inest aĩal. Aĩal.n.quoddam est Calias ex quibus patet q̄ si ista est quidditatiua Calias est aĩal, & hæc est quidditatiua homo est animal quoniam Calias est homo.

Sc̄da aũt rñsio, contradicit ipsi Iandu.qm̃ si in.2.sensu dicit totum & prædicatur in recto concordat nobiscum & cõtradicit sibiipsi.

Quare ut inconstans relinquendus est. Hæc pro p̄senti quæsito dicta sint. Reliqua dicemus in lib.8.

Qõ.16. Si singulare est diffinibile & p se intelligibile. Horum aũt non est diffõ, sed cum intelligentia &c. V sq; ibi sed semper dicuntur & cognoscuntur v'lis rõne. Tex.35.

CIRCA tex. ꝑpositum aduerte q̃ intẽtio p̄bi est declarare, q̃ non datur diffõ nisi de vl̄i, singularia uero non diffiniuntur sed cognoscuntur sensu exteriori si sunt sensibilia, uel imaginatiua si sunt mathematica si aũt dicantur intelligi hoc erit quia continentur in suo vl̄i, nam si intelligo hoĩem intelligo implicite sortem, eandem sñiam tenent p̄bs & Cõmen. infra in tex. 53. ubi tenent cõtra Platonem nullum singulare, nec ideam posse diffiniri. Vt igitur sciamus quid ueritatis continet sñia p̄bi in hac, q. duo uentilanda sunt. Primo si singulare potest diffiniri. Secundo si est per se intelligibile.

Quantum ad p̄mum aduerte q̃ satis constat singulare corruptibile, non posse ꝑprie diffiniri, qm̃ qđ p̄t diffiniri de eo põt esse demonstratio cum diffõ sit medium i demõstratione. Sed ex. 1. poste. non est demonstratio de corruptibilibus, ergo &c. Præterea inquit Cõmen. in hoc. 7. in cõmen. 53. Cum diffõ sit permanentium. i. quæ non possunt al̄r se hẽre, necesse esse: singulare corruptibile fieri & esse incorruptibile. Hoc aũt est impoſ͛e ut patet ergo &c. Magis autem dubitatur de singulari incorruptibili, qm̃ rõ assignata de singulari corruptibili, non habet locum hic, & iõ pono hãc cõclõnem, singulare ẽt q̃ esset incorruptibile non põt diffiniri nam talis diffõ aut constabit unico noĩe, aut pluribus, non unico, qm̃ iam ꝑbatum est sup̄ q̃ necesse est diffõnem hẽre partes, ergo pluribus noĩbus si pluribus aut illa sunt cõia, & hoc non, quia diffõ non conueniret soli diffinito, aut singularia siue propria, & hoc nõ quia essent sicut sinonima, quæ non sufficienter notificant nãm diffiniti, aut unum esset cõe & alterum proprium & hoc non quia cum spẽs spẽalissima nõ diuidatur per differentias illud proprium esset accñs indiuiduale, sed p̄ta accidentalia siue cõia siue propria non ingrediuntur diffinitionem, sed tantum quidditatiua ũt dictũ est supra, ergo &c.

Quantum ad secundum aduerte q̃ multam difficultatem continet propter uarietatem opinionum & diuersimode exponunt a diuersis dicta. b. Tho. Tu tamen ut te resoluas sic

procedes. Primo inuestigandum est, quõ intelligibilitas cõuenit singulari ex sui natura & hoc est loqui metaphysicæ siue ratione suæ entitatis. Secundo quõ intelligibilitas ei conuenit de facto respectu intellectus nostri pro hac uita & hoc est loqui physi. uel ut dicunt alii aiasticæ. i. considerata conditione intellectus coniuncti.

Ad euidentiam primi præpono aliquas distinctiones deinde aliquas conclusiones responsiuas.

Prima distinctio singulare sumitur dupliciter. Primo ut singulare præcise. Secundo ut singulare materiale. & aduerte quod singulare materiale, comparatur ad singulare ut species ad genus. Prædicatur enim singulare de singulari materiali. & immateriali. Et singulare materiale de hoc & de illo singulari materiali. Idem intellige de singulari immateriali.

Secunda distinctio per se intelligibile sumitur dupliciter. Primo ut idem est quod ex se siue ex natura sua est intelligibile. Secundo ut idem est quod quocunq; alio romoto vel non mediante alio. & ut sic est idem quod primo. Isti duo modi non conuertuntur. Nam accidens est per se intelligibile iuxta pmum modũ. sed nõ iuxta scdm, qm ut diximus supra suba est prior accidente cognitione. Ex his distinctionibus ponuntur & probantur tres conclusiones.

Prima pclo, singulare ut singulare ẽ itelligibile p se. i. ex nã sua probatur singulare ut singulare est ens per se, ergo est intelligibile per se, consequentia patet qm unumquodq; intantum est intelligibile inquantum est ens, cum ens sit obiectum intellectus, ergo quod est ens per se est intelligibile per se. Antecedens autem probatur, quoniam singulare includit entitatem omnium superiorum in linea pntali. & non addit nisi proprietatem indiuidualem. Sed ex hoc non fit unum per accidens, aliter dum dico homo risibilis esset unum per accidens, quod patet esse falsum cum sit quod demonstrabile, ergo &c. Præterea si singulari ut singulare repugnaret esse per se intelligibile, ergo intelligentia non seipsam per se, nec Deus seipsum per se intelligeret, quæ om-

nia sunt absurda.

Secunda conclusio, singulare ut materiale in neutro modo distinctionis datæ est per se intelligibile probatur unumquodq; intantum est intelligibile inquantum est aut fit immateriale. Hac enim de causa ponitur ab Aristot. intellectus agens ut denudet quidditatem mālem a conditionibus materialibus, aliter non esset intelligibilis actu. Sed singulare ut materiale, nullo modo est nec fit inmāle, non enim abstrahit a materia cōmuni, cum illa sit de ratione substantiæ materialis ut diximus supra, nec a materia indiuidualis, cū sit constitutiua indiuidui mālis ut diximus supra ergo &c.

Tertia conclusio singulare ut singulare, non est intelligibile per se .i. primo siue non mediante alio prius intellecto. Antequam probetur aduerte q; est contra Scotum & Ant. and. est quidem contra si sumatur ly primo respectu speciei intelligibilis quo ad repræsentatiuitatem, uult enim Scotus & Anto. and. & Gregor. q; sit primo repræsentatiua singularis quia sumitur a phantasmate singulari. Sed. b. Tho. vult ipsam esse primo repræsentatiuam naturæ vl̄is, secundario autem singularis, probatur igitur conclusio sic illud est primo intelligibile ab intellectu, quo primo distinguitur intellectus a sensu, quoniam distinguuntur, potentiæ per obiecta propria sed in hoc distinguitur in uia p̄bi intellectus a sensu q; sensus primo appræhendit singulare, ergo intellectus non est aptus primo intelligere singulare sed vl̄e. Præterea si singulare est primo intelligibile ab intellectu, ergo species sensibilis posset actuare intellectum, cum sit naturaliter repræsentatiua singularis, hoc autem falsum est quoniam nō eēt necesse ponere itell̄m agēt̄e. Nō igi singulare ut singulare est primo intelligibile ab intellectu sed primo sensibile. Et aduerte q; apud nos idem est singulare esse primo intelligibile, & esse intelligibile propria specie primo repræsentatiua singularis.

Ad euidentiam secundi, præponitur distinctio de cognitione, Deinde quædam conclusiones responsiue, postremo soluentur quædam argumenta.

Distinctio est hæc, Cognitio est duplex. s. Directa est quæ terminatur primo ad aliquod obiectum sua specie repræsentatum ut quando uideo albedinem per speciem ꝓpriam albedinis. & intelligo lapidem per speciem lapidis. Reflexa est ut quando intelligo aliquid uideo in aliquo prius cognitio ut quando uideo directe imaginem in speculo, & reflexe ꝑ talem imaginem uideo faciem meam uel alterius.

Ex hac distinctione ponuntur duæ conclusiones rn̄siue.

Prima conclusio, singulare præcipue materiale non potest cognosci ab intellectu coniuncto directe sed solum reflexe probatur singulare materiale non potest abstrahi a materia indiuiduali quæ directe repugnat intelligibilitati, qm̄ cum intellectus sit ĩmaterialis non fertur directe nisi in immateriale uel factum immateriale, ergo non potest directe attingi ab intellectu coniuncto. Dixi autem præcipue materiale, quoniam de immateriali secus est, nam cum sit abstractum ab omni materia, nihil sibi inest quod repugnet intelligibilitati.

Secunda conclusio singulare materiale cognoscit ab intellectu reflexe a sensu autem directe & quidem ꝙ a sensu cognoscatur directe patet, quoniam cognoscitur per speciem sensibilem causatam in sensu a singulari materiali quæ repræsentat obiectum ut hic & nunc, ex consequenti ut existeńs ergo directe, qm̄o autem & quo ordine cognoscatur ab intellectu reflexe, aduerte ꝙ in doctrina. b. Tho. hæc se habent per ordinem. Intellectus per speciem intelligibilem repræsentatiuam primo naturæ vl'is directe intelligit naturam vl'em ut suum proprium obiectum Deĩde reddit ad cognoscendum actum suũ ĩtelligēdi & aduertit ꝙ hic actus causatus est a specie intelli gibli simul cum ipso intellectu. Deinde reddit ad cognoscendum speciem intelligibilem & aduertit illam fuisse extractam a phantasmate. Deinde reddit ad cō siderandum phantasma & aduertit fuisse causatum a singulari & repræsentatiuum eiusdem. Tunc cognoscit in hoc ultimo gradu reflexionis substantiam singularem concurrente etiam cogitatiua quæ dicitur ratio particularis eo ꝙ sub

ſtantiam particularem appræhendit. Hæc eſt mens. b tho. in quæſtionibus de ueritate. q. 2. art. 10. a qua diſcentit ant. and. i. 7. i. q. 13. Sed ratio ſua non ualet, ſupponit enim falſum. ſ. ꝙ ſingulare poſsit obiici intellectui ſine cõditionibus indiuiduantibus quæ ſunt differentia temporis & ſitus & figure. Id nos non admittimus ideo ratio ſua nulla eſt. Aduer te etiam ꝙ & ipſæ in tertia ſua concluſione ponit ſingulare ſignatum cognoſci reflexe. ſed non ad ſenſum noſtrum. Tenet enim indiuiduum uagum primo cognoſci per ſpeciem intelligibilem, ſecundo cognoſci naturam ſpecificam, tertio per reflexionem ad indiuiduum uagum cognoſci indiuiduum ſignatum. Sed hunc ordinem nos non admittimus ut patet ſupra. Quia primum cognitum per ſpeciem intelligibilem eſt natura communis primo repræſentata per ipſam ſpeciem, ideo ſuam concluſionem in ſuo ſenſu non acceptabis, nec ſimilitudo quam addu cit eſt ualida licet. n. natura non intendat producere vl'e qm̃ actio eſt ad eſſe huius entis tamẽ ſpecies intelligibilis poteſt primo repræſentare vl'e ut depurata a conditionibus mate rialibus & indiuiduantibus.

Vltimo loco ſoluenda ſunt quædam argumenta, quibus probant aliqui etiam ex fundamentis. b. Tho. intellectũ directe intelligere ſingularia.

Primo igitur ſic arguunt ſm doctrinam. b. Tho. intellectus antequam intelligat ul'e neceſſario conuertit ſe ad phantaſmata, quæ ſunt ſingularia & rep̄ſentatiua ſingulariũ. Sed hæc conuerſio non eſt aliud q̃ intuitus ſiue intellectio phantaſmatum, ergo non prius intelligit ul'e ſed ſingulare, ergo directe intelligit ipſum.

Ad hoc rñdetur ſm doctrinam. b. Tho. negatur minor qm̃ intellectum conuerti ad phantaſmata, non eſt niſi accipere ſpẽm a phantaſmate, in qua ſpecie directe intuetur vl'e reflexe au tem ſingulare.

Secundo ſic, neceſſe eſt intelligentem phantaſmata ſpeculari ex. 3. de anima, ſed ſpeculari non eſt niſi intelligere er go cum phantaſmata ſint ſingularia & repræſentatiua ſin-

gularium intelligens necessario intelligit singularia ergo di recte q̄m intellectio reflexa non est necessaria.

Ad hoc negatur minor, nam speculari cōmuniter attribuit imaginatiue & cogitatiue & itellectui, unde quando dicit pħs intelligentem necesse est &c. intendit q̄ si homo debet intelligere necesse est ut speculet.i. imaginetur uel phantasietur phantasmata a quibus accipiat speciem intelligibilē ut principium intelligendi & aduerte q̄ non dicit pħs necesse est intellectum, sed intelligentem qui est homo, phantasmata speculari.

Tertio formare syllogismum expositorium est actus intellectus discurrere enim uidetur esse solius rationis, sed medium in tali syllogismo est singulare, ergo prius & directe intelligit singulare, cum ex singulari medio concludat vniuersale.

Ad hoc dicitur q̄ cum cogitatiua sit propinquissima intellectui intantum q̄ dicitur ratio particularis non inconuenit illam formare syllogismum expositorium, unde dico q̄ cogitatiua format maiorem & minorem syllogismi expositorii, intellectus autem iam adiutus cogitatiua facit conclusionem, ex consequenti argumentum non concludit aliud, nisi q̄ formans syllogismum expositorium cognoscit directe singulare, hic autem formans non est intellectus sed ratio particularis.

Quarto intellectus per iuductionem procedit a singularibus ad vl'e, ergo prius & directe cognoscit singulare.

Ad hoc dicitur q̄ intellectus per se solum non facit inductionem, sed ut diximus adiutus cogitatiua, quæ numerat singularia ut conuenientia in aliquo prædicato, ideo nihil concludit.

Quinto intellectus cognoscit hanc propositionem eē ueram, Sortes est homo, ergo cognoscit Sortem & hominem quæ sunt extrema ergo singulare sicut & uniuersale.

Ad hoc dicitur admisso q̄ hanc propositionem cognoscat & extrema, non est necesse q̄ utrunq; extremum cognoscatur directe, & posito q̄ cognoscatur directe non est neces

ſe ab eadem potentia unde pôt dici ꝙ Sortes directe cognoſcitur a cogitatiua & homo ab intellectu.

Sexto ſenſus directe cognoſcit ſingulare ergo & intellectus probatur conſequentia, qm̄ quicquid poteſt uirtus inferior poteſt uirtus ſuperior.

Ad hoc negatur conſequentia, ad probationem, dico qđ quicquid poteſt uirtus inferior, poteſt uirtus ſuperior. ſed non eodem modo, unde ibi eſt fallacia, quoniam mutatur quid in quale.

Septimo intellectus ponit differentiam inter ſingulare & uniuerſale ergo cognoſcit utrunq; directe.

Ad hoc negatur conſequentia ſufficit enim ad cognoſcendam talem differentiam quod utrunq; cognoſcatur ab intellectu, ſed non eſt neceſſe ꝙ eodem modo, poteſt etiam dici ꝙ cognoſcit talem differētiam, quia cogitatiua cognoſcit ſingulare, & intellectus vl'e. nec eſt neceſſe potentiam cognoſcentem differētiam inter duo extrema cognoſcere illa duo extrema niſi quando non ſunt apta cognoſci niſi cognitione unius generis puta ſola cognitione ſenſitiua ut hoc albū & hoc nigrum uel ſola cognitione intellectiua ut duæ ſpecies ſpecialisſime & qm̄ ſingulare eſt aptum cognoſci a cogitatiua. & vl'e ab intellectu & cogitatiua habet continuitatē & maximam propinquitatē cum intellectu, ideo poteſt intellectus ponere differentiam inter vl'e & ſingulare dato ꝙ non intelligeretur niſi a cogitatiua, & propter hoc non infringitur ratio pħi in. 3. de anima qua uenatur ſenſum communem fundata ſuper hoc principium neceſſe eſt potentiā cognoſcentē differentiam duorum extremorum eſſe unam & utrunq; cognoſcere. Hoc inquam principium intelligitur qn̄ utrūq; extremum eſt aptum intelligi cognitiōe unius rationis, puta utrunq; ſenſitiua, uel utrunq; intellectiua. & nō aliter. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Quæſtio. 17. Si in ſolis ſubſtantiis ſeparatis quodquideſt, eſt idem cum eo cuius eſt.

Et quodquideratesse, & unumquodq; in quibusdam idem ut in primis substantiis(& infra)omnia autem quæ sunt sicut materia aut sicut congregata ex materia non sunt idem neq; sm accidens unum & Sor. & musicum. Textu.41.

CIRCA hanc quæstionem antequam deueniamus ad decisionem aduerte, q; phs in hoc.7.in tex.20.determinauit absolute q; in omni substantia quæ ē ens per se sunt idem quodquidest & id cuius est & solum excepit ea quæ sunt unum per accidens. Hic autem quasi se corrigens excipit substantias compositas, de quarum diffinitione est materia. & excipit ens per accidens & uult q; in simplicibus ut in separatis sint idem in aliis autem non. Vt igitur resoluamus propositum sm doctrinam.b.Tho. sic procedemus. Primo ponitur hæc conclusio. In solo primo pncipio.i.in Deo sunt omnino idem quodquidest & id cuius est. Secundo declarabitur in quo sensu tam substantiæ separate quam materiales non sunt idem cum suo quodquidest. Tertio soluentur quædam argumenta opinantium q; absolute omnis substantia siue materialis siue immaterialis est idem cum suo quodquidest.

Conclusio quidem proposita sic manifestatur substantia composita specifica puta homo licet non explicite includat hanc materiam & hanc formam et alia accidētia indiuidualia, tamen non excludit ea quia cum in homine includātur implicite Sortes & Plato, etiam includuntur & continētur implicite principia indiuidualia. In quodquidest autem substantiæ composite, continentur solum prædicata per se primo modo.s.materia & forma in cōmuni & excludit omnia alia prædicata etiam prædicata secundi modi per se ut dixit supra phs. ergo quodquidest substantiæ composite specifice & id cuius est non sunt idem, cum quodquidest præscindat omnia prædicata indiuidualia. & id cuius est, nō præscindat illa. Ex quo patet q; solum quo ad prædicata quidditatiua

ſunt idem. ſubſtantiæ uero ſeparate præter primam , licet non includant hanc materiam quia non indiuiduãtur per materiam tamen includunt exiſtentiam implicite quæ eſt extra rationem formalem ipſarum & includunt ſuas proprietates.& proprias actiones quæ ſunt accidentia , quoniã in ſolo Deo proprietates & actio ſunt ſubſtantia ſua.Quod quideſt uero earum includit ſola prædicata quidditatiua, & omnia alia præſcindit.ſ.exiſtentiam proprietates & actiones,ergo non ſunt idem cum id cuius eſt magis includat q̃ ipſum quodquideſt in ſolo autem Deo nihil eſt quod non ſit eſſentia ſua ibi enim eſſe eſt ſua eſſentia & proprietates & actio eſt ſua ſubſtantia nullum ergo prædicatum extraneũ includit id quod eſt Deus,ſed tantum prædicata quidditatiua,quæ ſola etiam includuntur in ſuo quodquideſt, ergo in ſolo Deo penitus ſunt idem.Et aduerte ꝙ hæc concluſio ſupponit quod de mente pħi , cæteræ ſubſtantiæ ſeparate non ſint purus actus nec infinite uirtutis,nec actio ſua ſit ſba quæ an ſint de mente ſua diſputabitur in lib.12.

Quantum ad ſecundum aduerte ꝙ aliqua dicuntur differre & non eſſe idem duobus modis.Primo quia ſunt diſtincte naturæ ita qđ unum non includit aliud , & ſic differunt duæ ſpecies,duo indiuidua tam in genere ſubſtantiæ quam in genere accidentium.Secundo quia licet ſint quidditatiue ſiue quo ad eſſentialia intrinſeca una res tamen quia unum connotat aliquid reale & extraneum quod non connotat aliud uel quia unum præſcindit a quolibet extraneo, a quo non præſcindit aliud,ideo dicuntur dfferre,ſicut Sortes, & Sortes albus licet enim ſint eſſentialiter idem non tamẽ ex connotato ſiue ex prædicato extraneo.Sortes ei ut Sortes non connotat album,ſicut connotat Sortes albus.In propoſito dico ꝙ in abſtractis citra primum & in ſubſtantiis materialibus.Quodquideſt & id cuius eſt non differunt primo modo. Nam homo ẽ eſſentialiter ideſt cum animali rationali.Sed differunt ſecundo modo, quoniam homo connotat implicite aliqua quæ ſunt extranea a ſua quidditate ut eſſe & accidentia ſiue propria,ſiue communia & omnino ꝑſcinduntur

ſcinduntur a ſua quidditate & ſi bene aduertes uidebis ꝙ ex hac diſtõne ſoluunt pœnæ oĩa argumẽta tenẽtiũ oppoſitũ.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ tenentes contra determinationem factam, arguunt multiplr, & ꝑmo ſic, ſi ĩ oibꝰ hñtibus qd̃quideſt non eſt idem cum eo cuius eſt, ergo falſum eſt, qd̃ dicit pħs in.7. meta.ſ. qd̃ ſingulum nõ eſt aliud a ſui ſubſtantia.i.a ſua quidditate ſiue ſuo qd̃quideſt.

Ad hoc patet quid dicendum ſit ex his quæ diximus ĩ ꝑncipio qõnis, nam in tex. 20. qui eſt tex. allega. ab arguente, determinauit abſolute & in gñe. Sed infra in tex. 41. conſiderãs nãm ſubæ ꝯpoſitæ, & nãm ſubæ abſtractæ, excepit ſubas compoſitas, ideo nulla eſt contradictio in dictis pħi.

Scdo ſic, ſi in aliquo ente ꝑ ſe, non eſt idem qd̃quideſt cũ eo cuius eſt illud nõ poſſet eſſe formalr ſcitum neqꝫ ens qd̃ eſt manifeſte falſum qm̃ tunc de nulla ſuba compoſita herẽmus ſciam nec eſſet ens. Cõtra aũt ꝓbatur, qm̃ unumqdqꝫ eſt ſcitum & eſt ens ꝑ ĩtrinſecum ſibi, & hoc eſt ſuũ qd̃qdeſt ergo non eſt extrinſecum nec diſtinctum ab eo cuius eſt.

Tertio ſi ſic, ergo idem eſſet ſeipm̃ & non ſeipm̃ qd̃ ĩplicat, ꝯñtia ꝓbatur quia unumqdꝙ eſt bonum per nãm ſiue quidditatem boni ſicut hõ eſt hõ per humanitatẽ. Sed ſi nã boni, ſiue quidditas eſt ſeparata iam non eſt illud, ergo &c.

Quarto quia eſſet ꝓceſſus in infinitum. Quæretur.n. de illo qd̃quideſt ſeparato utrum habeat quodquideſt uel non & tenet argumentum ſi ponitur alia res.

Ad hæc tria ſimul rñdetur ꝙ fundantur in falſa imaginatione. Opinatur.n. arguens ꝙ teneamus in ſubiis cõpoſitis qd̃quideſt diſtingui ab eo cuius eſt iuxta ꝑmum ſenſum diſtõnis poſitæ in.q. qd̃ nos non dicimus, ſic.n. eſſet incidere ĩ opionem Plato. contra q̃ militant dcã argumenta & uirtualiter ſunt rõnes pħi diſputantis contra Plato. Sed nos dicimus ea diſtingui qa licet quo ad p̃ta ꝑ ſe ꝑmi modi ſint idẽ non tñ quo ad p̃ta ſcd̃i modi & alia accidentalia. & quo ad eſſe quoniam hæc præſcinduntur a qd̃quideſt ſed non ab eo cuius eſt ut declarauimus ſupra.

Quinto ſi ſic eſt, hoc iõ eſt quia id cuius eſt includit eẽ qd̃

non includitur in suo qd'quidest, hoc aũt est falsum ꝯña patet quia est rõ sic tenentium, falsitas aũt ꝯñtis ꝓbatur. Quia possumus loqui & disputare de rosa & de aliis concretis, & silr de quolibet supposito angelico & mãli ignorando utrũ sint & p ꝯñs sub indiña ad esse & ad non esse ergo nec cõcretum, nec suppositum angelicum nec mãle includit esse.

Ad hoc dicitur ꝙ arguens imaginatur nos tenere ꝙ esse includatur in rõne siue in conceptu concreti aut suppositi ĩmãlis uel mãlis & excludi a qd'quidest. Id nos nõ tenem⁹. Sed dicimus ꝙ licet non includat esse explicite, includit tñ implicite inquantum sigñat ut hñs & ut totum, excluditur autẽ explicite & implicite a qd'quidest qm̃ constat ex solis ṗtis quidditatiuis excludens qd'cunq; extraneum & qm̃ in uia nostra in quolibet citra ṗmam cãm esse est extraneum & distinctum a quidditate, iõ oino excluditur a qd'quidest. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 18. Si ex genere & differentia fit unum per se. Propter qd quidem unum est, cuius rõnem diffõnem esse dicimus. Tex. 42.

CIRCA hãc. q. anteq̃ deueniamus ad decisionẽ aduerte ꝙ pħs in tex. ṗsenti itẽdit declarare, qũo diffõ sigñat unum p se, cum constet ex gñe & differẽtia, quæ vñr sigñare plura, unde sicut ex subo & accidente non constituitur unum p se, sic nec ex gñe & differentia uidetur posse constitui unum p se, ꝓ resolõne igitur huius dubii sic ꝓcedem⁹. Primo declarabitur fm. b. Tho. quæ est rõ ꝙ ex gñe & differentia fit unum p se, non aũt ex subo & accidente. Scdo examinabitur rõ, q̃ ad idem adducit Iandun. in. 7. metaphy. q. 23. Tertio soluentur quædam argumenta.

Quantum ad ṗmum aduerte ꝙ rõ. b. Tho. stat in hoc. Quando differentia additur gñi, non additur ut forma uel nã distincta realr a nã gñis, sed ut determinatum ĩdeterminato ita tamen ꝙ eadẽ nã concepta indeterminatæ fundat conceptum gñis, concepta aũt determinatæ, fundat conceptum differentiæ. Sed non sic est in subo & accidente, qm̃

accñs siue ꝓprium siue cõe, est quid extraneum & distinctũ realr a subo, & tam accñs q̃ subm sunt in actu iõ ex eis nõ fit unum p se. Nam dicemus infra ꝙ ex duobus entibus ĩ actu distinctis realr non fit unum p se. Sed necesse est alterũ esse ens in potentia. Hac.n. de cã ex mã & forma fit unum per se, ut patebit infra. Quia igitur genus & dña non distinguũtur realr non inconuenit ꝙ ex eis fiat unum per se, & qm̃ subm & accñs distinguuntur realr, & neutrum eorum ẽ ens in pura potentia, iõ ex eis non fit unum p se. Hæc est rõ. bẽ Tho. Et aduerte ꝙ cum teneamus genus & dñas medias & ultimam esse unum essentialr, non possumus dicere ex genere & dña fieri unũ per se compõne reali qm̃ compõ realis requirit extrema distincta realr. Sed uerius dr ꝙ fit unũ p se compõne rõnis, qm̃ genus & dña distinguuntur solum rõne & unum prædicatur de alio idẽtice licet non formaliter ut diximus in. 3. lib.

Quantum ad scdm aduerte ꝙ Iandu. in. 7. lib. in. q. 23. sequẽs imaginationem suam ꝙ. s. in suba composita multiplicentur formæ ut multiplicantur pta quidditatiua, tenet iõ ex dña & genere pcipue ex dña finali & genere ꝓximo fieri unum p se. qm̃ genus dicit formã gñalem puta aĩal aĩam sensitiuam & dña finalis dicit formam specificã, puta rõnale aĩam intellectiuam, & tenet ꝙ differentia finalis sumpta a forma specifica comparatur ad genus ꝓximum sumptũ a forma generali sicut actus pfectus & completus ad actum imperfectum, qui ut imperfectus est ut ens in potentia ad actum, & tunc arguit sic. Ex illis fit unum per se, quoꝝ unũ addit super aliud actum perfectum & sbam perfectam quia actus completus cum ente in potentia facit unam nãm per se. Sed hoc est in partibus diffõnis, nam qñ diffõ constat ex genere remoto & oĩbus differentiis, ultima differẽtia addit super al's actum completum, qñ aũt constat ex genere ꝓximo & differẽtia ultima idem sequitur, qm̃ genus importat formam generalem & potentialem, differentia aũt ultima formam specificã ut actum ultimum & completum. unde sicut ex forma & mã fit unum per se, quia alterum actus al

terum potentia, sic in proposito, quia genus est potentia & differentia ultima actus.

Sed hæc pō, partim destructa est in lib. 2. meta. ubi quæsiuimus si est pcessus in infinitum ī causis formalibus & partim destruetur in lib. 8. ubi determinabimus unitatem formæ subālis in composito. Et infra in hoc. 7. super textū. 56. quæremus si dantur diuersæ formæ subāles in aīali fm diuersa organa. Pro nunc sufficit rñdere rōni factæ a Iandun. negatur igitur maior, nisi illud cui additur actus perfectus, sit ens in pura potētia qualis est mā pma, constat aūt q̃ genus nec differentiæ mediæ dicunt ens in pura potentia. Negatur ēt minor, ad pbōnem nego q̃ genus dicat formam generalem distinctam realr ut supponit arguēs a forma specifica, nego silr q̃ differentia ultima addat super differentias medias, actum perfectum ita q̃ ut supponit arguens differētiæ mediæ dicant actum siue formam imperfectam distinctam realr a forma importata per differentiam ultimam. Et aduerte q̃ Ant. and. in. 7. li. in. q. 14. uidetur declinare ad mentem Iandu. nam in fine qōnis concedit q̃ genus pōt sumi ab una forma, & differentia ab alia, & exemplificat de hoīe in quo fm ipm sunt plures formæ. uerum cum quælibet forma sit actus & faciat esse actu id cuius est forma, sequit q̃ genus & differentia in hoīe sumantur a duobus actibus. Sed ex duobus actibus aut ex duobus entibus in actu non fit unum per se ut declarabitur infra, ergo stante pōne Iandu. & Anto. and. nō poterit assignari rō, quare ex genere & differenti a fiat unum per se. Melius est ergo tenere sniam. b. Tho. a qua nec Cōmen. discordat, nam in hoc. 7 ī cōmē. 42. Declarās quare hō albus non sigñat unum per se sicut aīal bipes quæ ponitur diffō hoīs, inquit. Dicere uero quare hō albus non sigñat unum, qm̄ alterum istorum non est reliquum essentialr, ex quibus innuit q̃ iō genus & differentia constituunt unum per se, quia sunt idem essentialr, & quoniam in subō & accñte non est idētitas essentialis iō ex eis non fit unum per se, si sunt idem essentialr ergo non sumuntur ab alia & alia forma ut patet. Sed ab eadem diuer

ſimode concepta ut diximus ſupra.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ oīa argumenta quæ ſolent fieri contra determinationem factã, ſupponũt in eodẽ plures formas ſub̃ales.& qm̃ hoc quæſitum differimus uſq; ad octauum lib.iõ ne multotiens eadem argumenta & ſolutiones replicemus,non eſt hic immorandum.Hæc de præſenti quæſito dicta fuerint.

Qõ.19.Si in aĩali plurificantur formæ ſubſtantiales ſm̃ partes organicas.

Maxime aũt aliquis aĩatorum partes ſuſpicabit &c. uſq; ibi,eo ꝙ principia motus habeant ab aliquo in iuncturis. Text.56.

CIRCA hanc.q.añquã ueniamus ad reſoľonem aduerte ꝙ pħs in tex.ꝓpoſito intendit declarare, q̃uo ſub̃a compoſita componatur ex ꝑtibus,& dicit ꝙ nõ componitur ex ꝑtibus exiſtentibus in actu ſed in potentia eo ꝙ ꝑtes non ſunt actu exiſtentes ex ſeipſis dũ componũt totum,ſed exiſtunt ꝑ eſſe totius,& id quidem clarum eſt in rebus inaĩatis in quibus non ſunt diuerſe ꝑtes organicæ ordinatæ ad diuerſas oꝑationes.ſed in aĩalibus vr̃ dubium, nã ex quo diuerſe ꝑtes hñt diſtinctas oꝑationes,ut cor ſtomacus cerebrum,vñr exiſtere actu nõ ſolum ꝑ formam totius aĩalis quæ eſt aĩa, ſed ꝑ formã ꝓpriam ita ꝙ alia ſit forma ſub̃alis cordis,alia ſtomachi,alia cerebri, alia carnis,alia oſſis.Item aduerte ꝙ hic non intendimus quærere utrum in uno compoſito ſint plures formæ totius compoſiti,puta ꝙ ĩ hoĩe ſit corꝑeitas,aĩa ueg.ſenſi.ĩtellectiuo, quaꝝ quælibet totam compoſiti mãm informet.De hoc.n.quæremus ĩ li. 8.ut diximus ſup̃.Sed hic intendimus quærere ſolum utrũ ĩ aĩali ꝑfecto in quo ſunt uaria membra diſtinctaꝝ oꝑationũ, ſint plures formæ ꝑtiales ſub̃ales ut in corde ĩ ſtomaco &c.

Pro reſoľone igitur pñtis quæſiti in quo ĩuenio opĩones duas extremas.ſ.b.Tho.& Ant.and.cum Scoto ſic ꝓcedet.

Primo ꝑtractabitur opinio.b.Tho.& eorum qui cõcordant cum eo.Secundo pertractabitur opinio oppoſita & ſol

uentur rationes suæ.

Quantum ad pmum aduerte ꝙ mens.b.Tho. est ut patet in.1.pte.q.76.ar.4.cui concordat Grego.in.2.sen.dist. 17.q.2.& Her.in.q.magna de pluralitate formarum ꝙ nō sint plures formæ subales in eodem aiali ptium etherogenearum, nec diuersorum organorum, imo est tm̄ una forma totius aialis & quarūcūq; ptium donec uniuntur i toto. Hanc conclōnem sic ꝓbare possumus. Organizatio corporis & distō ptiū therogenearum ꝑuenit aliquo mō ꝓductionem aiæ. Est.n.aia actus corpis non qualiscunq; sed physica organici. Igitur si hmōi ptes hn̄t ꝓprias formas sbales, sequitur ꝙ ꝑueniunt tales formæ ipsam aiam, & tūc quæro aut in aduentu aiæ corrumpuntur aut pmanent, si corrumpuntur aut aliæ sil'es inducuntur aut non, si.1. mō ergo frustra corrūpuntur, ex quo ille sufficiebant, sicut suæ consil'es si.2.mō, hr̄ ꝓpositum, qm̄ post aduentum aiæ, erit ue⁊ dicere ꝙ est tantum una forma totius aiati, & oīum organorū & oīum ptium etherogenearum, si pmanēt sequitur ꝙ erit uera gn̄o subalis alicuius absq; cuiusq̄ subali corruptione, ꝙ repugnat pbiæ Arist. Qd & confirmatur p Cōmenta.in.1. phy.cōmen.69.ubi inquit si mā̄ hēret ꝓpriam formā, nullam aliam recipet ipsa pmanēte. Sed statim corrumperet q̄ cito alia forma gn̄aretur, pterea si manent sequitur ꝙ ꝓductio illa non erit uera gn̄o simplr sed alteratio tm̄, quoniam subm defferens transmutationem, retinebit sub utroq; termino idem nomē & eādem diffōnem cum quælibet forma subalis constituat in esse specifico. Nec refert q̄tum ad hoc, utrum illa forma sit pfecta uel impfecta, quia quælibet ꝯstituit hoc aliquid unum ſm spēm, & p ꝯñs manente eadē forma, sbm erit idem non uariatum ſm subam suam, ac p hoc quælibet transmutatio supueniens erit solum accn̄talis, & hoc ipm confirmatur p Cōmen. qui in.1.phy. cōment.69. p hoc pbat ꝙ mā non est aliquid existēs actu hn̄s ꝓpriam formam subalem, quoniam tunc gn̄o in suba esset alteratio & formæ receptæ essent accn̄tia. Vt igit non sequant lihōi inconuenientia, tenendū est ꝙ non sunt plures formæ sub-

ſtantiales in aĩali ſm pluralitatem organorum &c.

Quantum ad ſcd͂m aduerte ꝙ Ant. and. in.7.li.in.q.17. tenet partem affirmatiuam. Dicit.n.ꝙ in quolibet uiuo ṗter formam aĩati quæ eſt aĩa, eſt alia forma totius quæ eſt forma corpis & forma mixti & ṗter has quæ ſunt cões toti aĩali ſiue uiuo, ſunt aliæ partiales ſpecifice diſtinctæ, & ſunt tot quot organa diſtincta, & hanc ſuam opinionem conatur ꝓbare tribus rationibus.

Prima eſt, ps aliqua aĩalis põt ſeparari ab aĩali ut ſi ps oſſis abſtrahatur ab aĩali, & remanet actu ꝑoſt ſeparationem ut patet, & non remanet actu ꝑ formam totius cũ ſit extra totum, nec remanet ꝑ formam de nouo genitam, quia tam ſubito ſicut põt eſſe illa diuiſio ſi ſit in inſtanti non ṗt ab agẽte nãli noua forma introduci ſine alteratione præcedente, ergo remanet per formam propriam quam prius habebat dum eſſet unita in toto.

Ad hoc cõceditur totum uſq; ibi, nec remanet ꝑ formã de nouo genitam, hoc negatur ad ꝓbõnem dico ꝙ quocũq; ꝑuo tpe fiat diuiſio, fit cum alteratione, quæ ut ṗuia ſufficit ꝑ gñone nouæ formæ ab agente nãli in pte diuiſa, nã forma illa eſt forma cadaueris quæ eſt forma uilis & ut uia ĩ reſolõnem ad.4.elẽnta. Ad cuius gñonem ꝑpter uilitatẽ ſuã, nec multum tpis, nec multæ diſpõnes, nec ordinata alteratio requiritur. Sicut oppoſito mõ contingit qñ debet gñari aĩal ꝑpter nobilitatem aĩæ quæ comparatur ad formas inferiores ea, ut perfectum ad imperfectum.

Scd͂a, una forma mixti non vr̃ poſſe ĩformare mãm diſpoſitam contrariis & repugnantibus mixtionibus. Sed in corpore aĩalis ſunt tales mixtiões ex.1.de aĩa & patet, quia cerebrum eſt frigidum & cor calidum.

Ad hoc rñdent Her. & Greg. ubi ſuṗ & negãt maiorem. Dicunt.n. illam nõ hẽre ueritatem niſi in forma, quæ ita eſt una ꝙ non eſt multiplex uirtute ut forma elẽnti, mõ forma mixti aĩati eſt multiplex uirtute, equipollet.n. formis.4. elẽntorum, & iõ ſicut forma ignis eſt ṗncipium calefaciẽdi, & aquæ infrigidandi, ſic forma mixti in diuerſis ptibus mi-

xti, ad exercendum diuersas & contrarias operationes ꝓut conuenit mixto aı̄ato. & ꝑcipue aı̄ali perfecto. Et aduerte ꝙ consilr̄ soluitur argumentum, quo Ant. and. arguit in ꝑnci. illius q̄onis. Sic. n. arguit. Actiones sp̄es distinctæ, sunt a formis sp̄e distinctis quoniam cū forma det esse & agere, actio notificat formā. Sed ı̄ partibus aı̄alis sunt actiōes sp̄e distinctæ, ut patet ꝙ cor calefacit & cerebrū infrigidat, ergo &c.

Hoc inq̄ soluitur ut ꝑcedens, quoniā maior nō habet ueritatem nisi in hoc disiuncto. Actiōes sp̄e distinctæ sunt a formis sp̄e distincti, uel a forma equipollente formis sp̄e distinctis. Et. 2. pars uerificat̄ in casu ꝓposito, quare &c.

Tertia s̄m Aris. in lib. de aı̄alibus, cor ꝑus ēt tempore generatur q̄ alie partes aı̄alis, & sic est assignare multas mutationes completas unam ante aliam in generatione animalis terminatas ad plures formas, ergo &c.

Ad hoc concorditer r̄ndetur a tenentibus unitatē formæ in composito ꝙ pħs per gn̄onem cordis aū al's partes intendit figurationem eius non tū est uere & essentialr̄ cor. nisi in eo instanti in quo introducitur forma aı̄ati quæ est aı̄a, quæ informat totum & singulas eius partes.

Vltimo aduerte ꝙ Ant. and. uolens seruare pluralitatem formarum partialium s̄m partes organicas, ne uideatur tenere contra pħm, qui vult ꝙ manus mortua non sit manus nisi equiuoce. Qđ utiq; non est uerū, si manus habet ꝓpriā formam distinctam a forma totius aı̄ati. nam hoc concesso manus siue coniuncta siue separata retinebit suam ꝓpriam formam. & sic erit eadē manus uniuoce & uiua & mortua ex quo stat eadem forma ꝓpria manus. Vt igitur Ant. an. non uideatur tenere contra pħm sic distinguit. Manus pōt duplr̄ considerari. Primò manus ut manus. Scd'o manus ut organum officiosum ad exercendum opus uitæ, sicut est de oculo & aliis silibus, si. 1. mō sic est man⁹ uniuoce q̄diu manet sub ꝓpria forma manus si. 2. mō, sic est manus equiuoce quia sine aı̄a non pōt exercere opus uitæ. & in. 2. sensu ı̄tendit pħs cum dicit, manum mortuā sicut & oculum mortuum esse manum equiuoce.

Sed bñ consideranti patet ꝙ stante sua distõne non seruatur ꝑpria & uera equiuocatio inter manum uiuã & mortuam.& silr inter oculum uiuum & mortuum,nam equiuoca ꝑprie dñr quorum solum nomẽ est cõe & rõ subæ est diuersa,sed sm te stat eadem rõ subalis quia stat eadem ꝑpria forma.Constat aũt ꝙ plbs in.2.de aia in tex.9.intendit de ꝑpria equiuocatione. Dicit.n.ꝙ si oculus esset aial aia eius esset uisus,quo deficiente non esset adhuc oculus nisi equiuoce sicut lapideus & depictus.Si igitur oculus mortuus est ita equiuoce oculus sicut lapideus patet ꝙ nullã formam sbalẽ retinet quã habuit in corpe aiato.sed tm̃ figurã ut ĩquit Cõmen.in cõmen.eiusdem tex.Non igitur ualet distõ Ant.an. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.20.si totum distinguitur a partibus simul sumptis.

Quoniam uero ex aliquo compositum fit usq; ibi.Sed & alterum fit.Textu.60.

IN HAC qõne aduerte ꝙ solet pertractari hic.& in.1.physi.in tex.17 ubi inquit plbs,utrum unum aut plura pars & totum.Et hic inuenio duas opiniones extremas. Prima tenet partem affirmatiuam.& est.b.Tho.ut patet in expositione quem sequitur Herueus in.2.quolib.q.14. Alteram tenent pro maiori parte commentistæ,eo ꝙ Commenta.in.1.physic.comment.17.dicit unaquæq; partium dicitur esse aliud a toto.sed omnes insimul non possunt dici esse aliud a toto.Primo igitur pertractabitur opinio .B. Tho.& Heruei.Secundo opinio Commen.& soluentur rationes quæ induci solent pro ea.

Quantum ad primum aduerte resolutionem opinionis nostre stare in hoc.Totum differt realiter ab omnibus suis partibus unitis & simul sumptis non per aliquam partem, quoniam implicat dari partem in toto præter omnes eius partes nec per aliquam passionem totius, quoniam passio est natura posterior & supponit totum cõstitutum ex partibus nihil autem distinguitur essentialiter ab alio ꝑ suum

posterius, sicut enim diffinitiuum non est posterius diffinito. Sic distinctiuum non est posterius distincto, nec per ipsam unionem partis cum parte, quoniam cum unio dicat priuationem diuisionis siue habitudinem sequitur quod totum dicat formaliter talem priuationem uel habitudinem quod est falsum, hæc enim consequuntur naturam totius. Totum autem dicit formaliter compositum ex his. Sed differt seipso toto.i.ex sui natura, nam sicut natura partiũ est quod componant hoc. Sic natura totius est ꝙ sit compositum ex his licet autem differat seipso a partibus, non tamen differt quolibet sui.i.quolibet incluso in toto, qa cum totum includat partes differret a partibus per partes quod est imposibile, sed differt seipso quia est talis naturæ, qa.s. est compositum & non componens & si quæras, utrum totum differens realiter a partibus addat aliquid supra partes uel sit aliquid præter partes. Dico ꝙ neutrum est concedendum proprie loquendo, non primum quia illud proprie est præter alterum, quo non est ipsum, nec ipsum ē aliquid eius, sicut diximus ꝙ in substantia composita præter materiam datur forma qm̄ materia non est forma nec forma est aliquid materiæ. Cõstat autem ꝙ licet totum non sit aliqua pars tamen pars est aliquid totius & ideo non potest proprie dici esse aliquid præter partes, non ſm quia illud proprie addit super alterum, quod includit ipsum deinde dicit aliquid sui supra illud sicut homo albus addit supra hominem. Sed ut dictum est. Totum quod est ex his non addit aliquid quod sit sui supra omnes partes quia non partem non passionem non unionem, ergo &c. Et si quæras quid ergo dicit totũ per quod nõ sit suæ partes simul sumpte. Dico ꝙ dicit naturam sui ipsius quæ non est partes sed ex partibus facta hac declaratione resolutiua ponitur hæc conclusio. Totum compositum ex partibus siue integralibus siue essentialibus quod est unum per se (de hoc.n.toto hic proprie quærimus,) non est suæ partes simul sumpte. Probatur primo sic si hmõi totum est suæ partes ergo non differt a toto vl̄i quod est manifeste, falsum qm̄ partes to-

tius vl'is non sunt integrales nec essentiales sunt autem subiectiue, ergo totum integrale & essentiale differunt a toto vl'i. Contra autem sic probatur. Totum vl'e est suæ partes & non est ex partibus non enim genus componitur ex speciebus. Totum autem integrale & essentiale sunt ex partibus quoniam ueræ componuntur ex partibus ergo si totũ integrale & essentiale sunt suæ partes non differunt a toto vniuersali.

Secundo si hmõi totum est suæ partes simul sumpte, nõ est unum simpl'r sed tantum ẜm qd ut aceruus lapidum ꝙ est manifeste falsum probatur consequentia. Quod est plura non est unum simpl'r, licet enim vnum simpl'r possit esse ex pluribus non tamen plura. Sed ẜm te omne totum integrale & essentiale est plura, quia est suæ partes quæ unite & non unite sunt plura ergo &c.

Tertio sequitur ꝙ nõ poterit assignari terminus per se gn̄onis substantialis nec corruptionis, nã apud pl̄m materia non per se generatur cum sit ingenita nec forma sed tantum per accidens. s. ad gn̄onem cõpositi ut decuit pl̄s in hoc. 7. lib. in text. 26. nec unio siue compositio siue aggregatio partium potest esse terminus cum dicant respectum. Si ergo non datur tertia entitas consurgens ex partibus unitis, non poterit assignari terminus per se generationis substantialis. Idem patet recte intelligenti ex parte corruptionis, quare &c.

Quantum ad uiam Cõmen. aduarte ꝙ licet Comment. uideatur clare tenere partem negatiuam ut patet in. 1. physico. commen. 17. ubi inquit totum est aggregatio partiũ. & in. 4. physi. commen. 43. Totum nihil aliud est quã partes eius, tamen commentiste non concordant quoniam aliqui ex eis ut Burleus in. 1. physi. post expõnem text. 17. tenent ꝙ distinguitur, aliqui uero ut Iãdunus in. 1. physic. q. 10. tenent ꝙ non distinguitur aliqui tenent utranq; uiam ut Petrus pomponac. & Paulus Sonci. in. 7. metaph. q. ultima. Tamen quia cõiter uia negatiua attribuitur Commen. ideo uolo principales rõnes solitas induci pro hac opinio-

ne formare & soluere.

Aduerte igitur ꝙ principales rationes suæ sunt istę, si totum distinguitur a partibus insimul sumptis includit aliqd ultra partes uel dicit aliquid præter partes uel addit aliqd supra partes. Non enim est imaginabile duo distingui abinuicem nisi unũ includat aliquid ꝙ nõ includit aliud, uel addat super aliud, uel dicat aliquid præter aliud. Sed non potest assignari quid includat totum ultra partes nisi autvnionem quæ est relatio & subsequitur totum constitutum nec quid dicat præter partes, nec quid addat nisi ipsam unionẽ quæ ut dictum est subsequitur, ex consequenti non est de ratione formali totius cum relatio non sit de ratione formali rei absolute.

Ad hoc iam patet responsio per declarationem positam in quæstione & negande sunt omnes consequentiæ. & dicẽdum ꝙ totum ideo distinguitur a partibus quia ex natura sua est alia entitas ab entitate partium, est enim tertia entitas resultans ex partibus partes autem non resultant ex partibus.

Præterea arguitur argumento recitato a Commentat. in. 1. Phvsi. commen. 17. Hæc pars est aliud a toto, & hæc & hæc & sic de singulis, ergo omnes sunt aliud a toto. Valet consequentia a singularibus sufficienter numerat is ad vl'em. Quod autem consequens sit falsum patet, qa si oẽs sunt aliud a toto. ergo totum est aliud seipso. qm̃ totum est congregatio partium.

Huic respondens Commenta. dicit ꝙ peccat per fallaciã compositionis & diuisionis, eo quod & si omnes partes simul sumpte sunt idem cum toto, non tamen diuisim sumpte, Et ideo cum arguitur. Hæc & hæc & hæc & sic de singulis est aliud a toto ergo omnes sunt aliud a toto, negatur consequentia, quia fit transitus a diuisim ad cõiunctim uel a distributiua ad collectiuam.

Sed Thomistæ alitet respondent, ꝙ omnes partes tam diuisim quam coniunctim sumpte sunt aliud a toto, &cum infertur ergo totum est aliud a seipso, negatur consequen-

tia & quando probatur quoniam totum non est aliud quã congregatio partium. Hoc negatur in uia nostra. Nam totum apud nos, est quid resultans ex congregatione partiũ & dicit tertiam entitatem. Ideo hoc argumentum apud nos habet paruam apparentiam, licet commentistæ ipsum magnifaciant.

Præterea arguitur per phum in. 2. de anima textu. 10. ubi inquit & sicut oculus est pupilla & uisus, & ibi anima & corpus animal, si ergo hæc est uera, animal est corpus & anima, cum animal sit totum, & ille partes essentiales ergo totum est suæ partes.

Ad hoc respondetur, q licet phs utatur prædicatione in recto, tamẽ debet intelligi eius ueritas prædicatione in obliquo, ut sic exponatur. Sicut oculus componitur ex pupilla & uisu sic animal ex corpore & anima. Sic exponit. b. tho. & Commen. in commen. x innuit idem. Inquit. n. sicut hoc nomen oculus dr̃ de illo mẽbro quod est cõpositum, & de uirtute uisibili quæ est in eo sic aĩal dr̃ de corpore & anima. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Expliciunt quæstiones Fratr. Chrisosto. Iauelli Canapicii ordi. præd. philosophiæ & sacre Theologie professoris super. 7. lib. metaph.

Incipiunt qõnes eiusdem super octauum.

In. 8. lib. in quo phs pertractat de substantia composita modo reali & de partibus eius quæ sunt materia & forma resoluenda sunt dubia infra notata. Sed aduerte q multas quæstiones formabimus de materia & forma. ad plenam noticiam metaphysicalem de eis habendam, quæ non sunt expræsse fundate in textu phi, ideo singulis non præponetur textus. Cum autem expedita fuerit hæc considera tio, pertrac qõnes textuales huius. 8. lib. Hunc uero ordinẽ seruare uolumus ne confundantur quæsita.

Agentes igitur prius de materia. Primo considerabimus si est separabilis a forma ſm esse, & ſm cognitionem.

1 Si materia poteſt eſſe actu & cognoſci ſine forma.

2 Si materia prius recipit quantitatem uel habet eam inſeparabiliter, antequam recipiat qualitates ut diſpoſitiones ad formam ſubſtantialem.

3 Si aliqua qualitas quæ ſit diſpoſitio ad formam introducendam præcedit formam ita quod non corrumpitur in aduentu formæ.

4 Si materia poteſt ſimul informari pluribus formis ſubſtantialibus.

5 Si forma eſt ſeparabilis a mā ſm eſſe uel ſm conceptū.

6 Si intenſio & remiſſio ita conuenit formæ accidentali ꝙ repugnat ſubſtantiali.

7 Si ex materia & forma fit unum per ſe, & propter quid & an immediate.

8 Si nomen ſpēi ſignificat ſolam formam, & dato ꝙ non ſi prius ſignificat formam quam compoſitum.

9 Si numerus habet eſſe reale extra intellectū. & ſi eſt unū per ſe & entitas diſtincta a numeratis.

10 Si ultima unitas eſt forma numeri.

11 Si numerus quantitatiuus inuenitur ſolum in rebus materialibus an etiam in abſtractis.

12 Si materia quæ eſt pars compoſiti eſt in cœlo.

13 Si mā cœli & horum inferiorum ſunt eiuſdem rōnis.

14 Si forma cœli uniretur māæ horum inferiorum vtrū cœlum eſſet incorruptibile.

15 Si mā omnium corporum cœleſtium eſt eiuſdem rōnis ſicut materia omnium inferiorum.

16 Si accidentia componuntur ex materia & forma.

17 Si mater concurrit actiue ad generationem.

QVAESTIO PRIMA. si materia potest esse actu & cognosci sine forma.

IN HAC .q.inuenio tres opiniones famosas. Prima est.b.Tho. Secunda Scoti & Ant.and. Tertia Gregorii. Prima est mere negatiua. Secunda & Tertia sunt affirmatiue. & quoniam intendo sustinere p̄mam sic procedendum est.

Actus tripliciter sumit. Primo actus formalis. & est idem quod esse datum a forma. Secundo actus existētie & est ipsum existere signatum per ly est in ꝓpōne de.2.adiacente. Tertio actus entitatiuus de quo quid sit dicetur infra.

Quantum ad esse actu in p̄mo sensu, omnes concordant ꝙ materia non est nec potest esse sine forma sed pura potentia ut patet per p̄hm in hoc.8.lib.in tex.3.materiam dico quæ non hoc aliquid ens actu potentiate autem est hoc aliquid, immo est contradictio ponere oppositum. Nam esset actu primo modo per te & non esset actu quia esse actu p̄mo modo, est tantum a forma, & per te in casu est sine omni forma, ergo non esset actu primo modo, & ideo in hoc sensu loquens Commenta. in lib.de substantia orbis dixit, materia nunquam denudatur ab omnibus formis, sed semper stat sub aliqua. Quantū ad esse actu in .2. sensu concordant in negatiua.b.Tho.& Scotus, quoniam omnem existentiam materiæ tenent esse a forma Gregor. autem tenet partem affirmatiuam qm̄ distinguit inter existentiam & exi

ſtentiam formalem uerum quia hanc ſuam imaginationem poſuimus in lib.7.in.q.5.& ſoluimus rationes eius, ideo nõ eſt hic repetenda.

Quantum ad eſſe actu.3.modo diſcordat.b.Tho.tenens partem neg.a Scoto tenente partem affir.nam conſiderans b.Tho. ꝙ ſm pħm & Commentat.eſſe actu in naturalibus non eſt niſi a forma, ideo non concederet poſitionem Gregorius nec Scoti.

Reſtat ergo ut uideamus quid ueritatis habet opinio Scoti, & in quo differt ab opinione noſtra. Pro noticia ergo huius declarabitur opinio Scoti, de potentia obiectiua & ſubiectiua, de actu obiectiuo & formali, deinde uidebitur differẽtia inter opinionem ſuam & noſtram.

Tu igitur aduerte ex his quæ dicit Ant.and.in.7.libr. in q.6.apud Scotum potentia obiectiua eſt omne illud quod nundum eſt poteſt tamen ab aliqua potentia productiua poni in eſſe ut rana generanda eſt in potentia obiectiua cœli & roſa generanda eſt in potentia obiectiua radicis. Et breuiter obiectum cuiuſcunque potentiæ productiue, antequam ꝓducatur eſt in potentia obiectiua. Huic potentiæ correſpondet actus obiectiuus, & eſt illa met res quæ erat in potentia obiectiua. Nam poſtquam producta eſt dicitur eſſe in actu obiectiuo, quia quod poterat produci & habere eſſe productum eſt, & habet eſſe extra cauſam ſuam productiuam. Dicitur etiam actus entitatiuus quia poſtquam producta res ẽ iam eſt extra nihil ex conſequenti eſt in gñe entium. Potẽtia autem ſubiectiua eſt omne illud per quod aliquid recipitur in altero ut in ſubiecto. & ſic quicquid eſt receptiuum formæ ſiue ſubſtantialis ſiue accidentalis, dicitur eſſe in potentia ſubiectiua, unde quia ſubſtantia recipit colorem mediante ſuperficie dicitur eſſe in potentia ſubiectiua. Huic potentiæ correſpondet actus formalis, qui eſt ipſa forma ſiue ſubſtantialis ſiue accidentalis, recepta uel receptibilis in aliquo mediante potentia ſubiectiua, ſtante hac declaratione intendit Scotus, ꝙ materia præciſe ſumpta, & denudata ab omni forma, quæ ante ſui productionem ab agente. Primo

erat

erat in potentia obiectiua post sui productionem est in actu obiectiuo siue entitatiuo, eo ꝙ post sui productiōem est extra nihil, & extra causam suam productiuam, & iam est in genere entium. Non tamen est nec potest esse in actu formali nisi ut stat sub aliqua forma quoniam actum formalem recipit a forma, sicut subā corpea non pōt esse actu alba nisi subsit albedini. Si igitur ponat mā̄ sine oī forma, erit quidē in actu entitatiuo & in potentia subiua, sed non in actu formali. Hæc fuit imaginatio Scoti, quæ tota fundatur sup potentiam obiuam, qua reprobata totum fundamentum Scoti ruet, & qm̄ in lib. 9. disputabimus si apud pħm & Cōmē. admittenda sit hmōi potentia, ideo sustine usq; ad librum nonum ne iterum repetamus idem.

Pro nunc sufficiet tibi, si declarauimus dr̄iam inter uiam Scoti & nr̄am. Aduerte igitur ꝙ quo ad sensum paruam īuenimus dr̄iam siue repugnantiam, nam Scotistæ tenēt triplicem potentiam, s. actiuam & passiuam q̄ uocant subiuam, & obiuam, & Thomiste teneat silr̄ tres, s. passiuā & actiuā ex pte agentis, qua s. agens pōt aliquid ꝓducere uel ex pte ꝓducibilis, qua, s. ꝓducibile pōt ab agente ꝓduci, nam alio mō rosa gn̄anda in ueræ est in potentia actiua agentis nālis & alio mō intelligentia ꝓducibilis ab agente ꝑmo, sic. n. rosa est in potentia agentis nālis, ꝙ sibi corrn̄det passiua. s. potentia mā̄æ qua pōt recipe formam rosæ, intelligentia autē est in mera potentia actiua ꝑmi agentis qm̄ ei non corrn̄det potentia mā̄æ ex qua ꝓducatur, un̄ in uia nr̄a dr̄ rosa gn̄anda esse in potentia passiua mā̄æ, & in potentia actiua agentis, intelligentia aūt est tm̄ in potentia actiua agentis, iō aūt aliquid est in potentia actiua agentis, quia est obum ꝓducibile ab eo, ex quo patet ꝙ illud qđ Sco. dicit esse in potentia obiua, nos dicimus esse in potentia actiua agentis. Qđ ēt patet ꝑ condōnes quas attribuit Sco. potentiæ obiuæ sic. n. uerificantur de potentia actiua sicut de potētia obiua, sunt aūt iste, ꝑmo ꝑ potentiam obiuam res ponit posse eē licet nō sit idem uerificatur de potentia actiua agentis. Qđ, n. est in potentia actiua agentis, licet non sit ꝓductum pōt tn̄ produci,

ꝑ abiectionem & receptionem formarum subalium, deuenimus in notitiam eius, nam cognouimus ꝙ oportet aliqd subiici in transmutatione & ꝑmanere & contrariis subesse successiue ex prædictis igitur patet ꝙ materia non potest esse nec cognosci sine forma.

Postremo aduerte aliqua argumenta apparentia quibus arguitur ꝙ possit esse sine forma.

Primo sic uniumqđ ꝙ pōt separari ab eo qđ non est sibi essentiale nec ꝓprium q̄m ex. 1. poste. quæ sunt ṗmi & scđi modi ꝑ se sunt inseparabilia, sed nulla forma est essentialis nec ꝓpria mãæ cum ex sui nã sit indifferens ad oẽm formã nec aliquam sibi ex natura determinet, ergo potest separari & per consequens esse actu sine forma.

Ad hoc dr̃ ꝙ licet nulla forma signata sit essentialis & ꝓpria mãæ & ꝑ ꝯñs possit esse sine hac & illa & illa &c. nõ tñ sine oĩ & sic arguere, est arguere a diuisim ad cõiunctim qđ non tñ i hoc ꝓposito. vñ dico ꝙ licet non sit essentiale & ꝓprium mãæ esse sub aliqua una forma signata est tñ ꝓpriũ mãæ esse semper sub aliqua, ita ꝙ ut dicit Cõmen. in lib. de substantia orbis nunquam denudatur ab omnibus formis simul sed semper stat sub aliqua.

Scđo qđ accidit mãæ ẽ sepabile ab ea per diffõnẽ accñtis sed forma accidit mãæ cũ nõ sit de essentia mãæ. ergo &c.

Ad hoc dr̃ ꝙ maior est falsa nam & risibilitas accidit hoĩ & tñ nõ p̃t esse sine ea, p̃t etiã negari minor quia licet forma sit extra essentiam mãæ tamen quo ad esse pẽdet a forma.

Tertio si oĩs forma separaretur a mã aut mã remaneret aut non si sic, hr̃ intentum q̄m esset sine oĩ forma si nõ, ergo corrumperetur qđ est contra pħm qui ponit eam ingenitã & incorruptibilem in. 1. physi. tex. 82.

Ad hoc dr̃ ꝙ si poneretur añs mã non remaneret alr̃ sequeretur contradictio ut dictum est sup̃ & cũ dicitur ꝙ hoc est contra pħm ponentem mãm ingenitam & incorruptibilem. Rñdetur ꝙ pħs intendit mãm ingenitam & incorruptibilem considerata natura sua, cum hoc tñ stat ꝙ posito añte impoꝗ, sequatur ꝯñs ipoꝭe vt stat sub illo antecedẽte,

ſicut licet ponatur cœlum incorruptibile hæc, tamen ꝯdõnalis eſt uera, ſi cœlum eſſet alterabile, eſſet corruptibile. Sic in ꝓpoſito. Si materia denudatur oĩ forma, deſinit eſſe, uerum quia eſt impoſſe ut denudetur oĩ forma ſic eſt ĩpoſſe ut deſinat eſſe. Hæc de ppræſenti quæſito dicta ſint.

Qõ. 2. Si mã pus recipit q̃titatem uel habet eam inſeparabilr, antequã recipiat qualitates ut diſpõnes ad formam ſubſtantialem.

CIRCA hanc. q. aduerte ꝙ difficilis eſt pp ſolennes defenſores Cõmen. inter quos eſt Greg. in. 2. diſ. 12. q. 2. ar. 1. ubi ponit tres ꝯcſones. Prima q̃titas mãæ dum rarefit aut condenſatur non corrumpitur. Scd'a cũ aliqua res corrumpitur, q̃titas non corrumpitur. Tertia qñ aliqua res augetur. nulla q̃titas noua acquiritur, nec p̃cedẽs augetur, Prima conclõ non contrariatur doctrinæ. b. Tho. ut ſuſtinebimus infra, q̃do quæremus utrum q̃titas poſſit intẽdi & remitti, aliæ duæ ſunt cõtra. b. Tho. iõ oẽs rõnes Gregorii ſoluendæ ſunt quibus conatur defenſare uiam Cõmẽ. Tu igitur ut defendas uiam. b. Tho. ſic ꝓcedendum eſt. Primo declaranda eſt uia Cõmen. cum fundamẽtis ſuis. Scd'o ponetur conclõ Thomiſtica contr'a Cõmen. & ꝓbabitur rationibus. b. Tho. Tertio recitabuntur rões Gregorii in fauorem Commentatoris & ſoluentur.

Quantum ad p̃mum aduerte ꝙ ut ponit Greg. in. 2. ſen. di. 12. q. 2. opinio Cõmen. fuit & multorum ſequẽtium eũ ꝙ licet nulla forma ſit inſeparabilis a mã nec aliqua qualitas, quoniam mõ eſt ſub una forma, mõ ſub alia idem dico de qualitate, tamen quantitas mãæ ſibi coeue inſeparabilr adheret ita ꝙ in mã nunquam quantitas quantitati ſuccedit & hæc uidetur exp̃ſſa intentio Cõmen. in libr. de ſuba orbis cap. 1. qui inquit. Materia p̃ma nunquam denudatur a dimẽſionibus interminatis. Item inquit. Dimenſiones ſimplices, quæ appellantur corpus ſimplex, non denudant a p̃ma materia, fundamentum aũt Cõmen. fuit ut patet in eodem libro quia credidit qd' ſi in corruptione rei corrũpitur quãti

tas q corpus gñandum fieret ex non corpore, & dimensio ex non dimẽsione.& mã A remaneret in diuisa & in distincta quantitatiuæ a mã B. Item non pñt imaginari Cõmenti stæ, a quo posfit corrumpi quantitas lapidis dum corrumpit lapis qm̃ uel corrumpitur a suo contrario. & hoc non quia quantitati nihil est contrarium, uel concomitanter, puta qa corrumpitur forma lapidis ex ꝯñti corrumpatur quantitas & hoc non est necesse, quia licet non posfit itroduci alia forma in mã nisi p̄cedenti remota, tñ quantitas nõ obest quin alia forma introducatur, imo confert, ut recipiatur forma in mã a distincta a quacũq; alia mã sicut qñ gñatur ignis ex aere nõ est necesse qualitatem simbolicam corrumpi ex. 1. de gñone. Hæc est sñia Cõmenta. & sequentium eum, inter quos p̄cipuus est Greg. ubi sup̃, cuius p̄ncipaliores rõnes adducemus & soluemus infra.

Quantum ad scd̃m aduerte q mẽs. b. Tho. est in gñone subali formam recipi imediate in mã, ita q nulla q̃titas nec qualitas rei gñandæ p̄cedit formam subalem qm̃ subm formæ subalis est ens in pura potentia quale est mã p̄ma. silr i corruptione subali ad corruptionem formæ corrumpũtur oĩa accñtia inter quæ est q̃titas, qm̃ cuiuscunq; accñtis ꝟm uiam pipateti. subm est ens actu, remota aũt forma subali, nõ remanet ens actu qm̃ sola dat esse actu simplr ipsi mãæ & iõ corrupta siue separata a mã forma subali desinunt esse oĩa eius accñtia. Ex hac doctrina. b. Tho. ponitur conclo cõtra Cõmenta. nulla q̃titas est coeua & inseparabilr inherens mãæ. Sed cum res gñatur, noua q̃titas recipitur in mã & p̄cedens corrumpitur. & hanc quidem conclõne conabimur p̄bare ex fundamentis Arist. & primo sic si q̃titas imediate inheret mãæ, ergo accidẽs ad quod est motus p̄ subo habet ens in potentia & non ens in actu qđ est falsum ꝟm doctrinam pbi. Contra nota, falsitas ꝯñtis declaratur. Nam pbs in 5. physi in tex. 8. ponens dr̃iam inter mutationem subalem & motum assignat p̄ dr̃ia. qm̃ illa est ex non subo in subm, uel econuerso & p non subm intendit non ens actu, ens aũt in potentia. Motus aũt est ex subo in subm, & p subm inten

diuersis & distinctis ptibus materiæ sed non est assignare in materia distinctas ptes nisi p quantitatem, ergo necesse est quantitatem pcedere formam substantialem in materia, alr quælibet forma substantialis totam materiam informaret ex consequenti in simul essent formæ contrariæ, uel tota materia unicam formam haberet, ergo &c.

Quoniam hæc rō uidetur totum fundamentum Cōmē. & p rei ueritate est difficilis ad soluendum, iō intendo declarare q optimæ seruatur distō in ptibus materiæ p quantitatem ita q non datur instans in quo materia non sit quāta dato q ois quantitas quæ erat in materia cum forma corrumpenda corrumpatur eodem instanti, in quo cōpositum corrumpitur. & dato q quantitas non sit coæterna materiæ, imo nec pcedat formam substātialem, ut ergo id manifestet adduco declarationem Herueì in.q.de pluralitate formaꝶ, cuius resolo stat in hoc, suppono q in pmanentibus ex pte corruptionis, quæ est rei definitio, nō datur ultimum sui eē sed pmum sui non esse: ex pte uero gñonis datur pmū sui esse, sed non datur ultimum sui non esse & hæc iam cognoscere potuisti in trac. de pmo & ultimo instanti, suppono isup q in eodem instanti, in quo desinit esse substantiale rei, ex consequenti & p naturalem sequellam desinit oē esse accidentale eius quoniam esse accidentis supponit esse substantiæ, sicut accñs supponit subam, silr in eodem instanti i quo incipit esse rei substantiale, incipit & oē esse eius accñale nālr sequens esse substantiale sicut risibile rōnale sequitur. His suppositis dico q cum in aliqua pte māæ est introducēda forma substantialis, toto tpe pcedente instans introductionis mā est quanta quantitate quæ est cum forma abiiciēda, in ultimo aūt instanti illius tpis qd est instans introductionis, est quanta quantitate concomitante formam gñandam. Nam in eodem met instanti, forma corrumpenda & sua quantitas habent pmum sui nō esse forma uero gñanda & sua quantitas habent pmum sui esse ex pmo supposito. Cum igitur inter tps & instans non detur tps nec instās medium & idem instans sit in quo mā desinit esse q̄ta quantita

te formæ corrumpendæ p negõnem de p̃senti & põnem de p̃terito & in eodẽ met instanti, mã incipit esse quanta quãtitate formæ gñandæ p põnem de p̃senti & negõnem de p̃terito, ex his ergo constat q̃ ad seruandam distõnem quantitatiuam in p̃tibus materiæ, non cogimur ponere quãtitatẽ inseparabilem a materia, nec eãdem remanere in genito & corrupto. Ad argm̃ ergo concessa p̃põne p̃ma & s̃cda, nego consequentiam ad p̃bõnem nego q̃ aliqd̃ eorum sequatur quia non datur instans in quo materia non sit diuisa in p̃tes quantitatiuas modo supra exposito.

Sed hic solet fieri instantia dupl'r, p̃mo quia cum substantia sit p̃or natura accidente ex. 7. meta. text. 4. ergo forma substãtialis gñanda p̃or est nã in materia, quã quãtitas sua. Quæro ergo in illo p̃ori naturæ, si materia est quãta uel nõ si non ergo non semp materia remanet diuisa & sic non recipiet hanc formam i hac p̃te & ill ã in illa si sic contra quia non quantitate formæ corruptæ qm̃. in illo instanti ĩtroductionis non est amplius nec quantitate sequẽte formã gñandam quoniam est p̃or natura sua quantitate. ergo si nõ ponis quantitatem inseparabilem a materia non potes seruare indefectibil'r distõnem quantitatiuam in p̃tibus materiæ.

Scd̃o sequit̃ ex hoc põne q̃ duæ formæ disparatæ & specifice & duæ quantitates eiusdem spẽi, sint simul p̃ eodẽ instanti in materia, nam dicis q̃ in eodem instanti forma p̃cedens & quantitas sua corrumpitur. Qd̃ aũt corrumpitur est quia non est corruptio nisi entis existẽtis. & dicis q̃ in eodẽ instanti forma sequens & quantitas sua gñantur, ergo ĩ illo instanti sunt quoniam s̃m te in p̃manentibus in p̃mo instãti gñonis dat̃ p̃mũ sui eẽ. Hæc aũt sũt mãifeste falsa. ergo &c.

Ad p̃mam dicitur q̃ in illo p̃ori naturæ, materia est diuisa non tamen est quanta quantitate formæ corruptæ, nec quantitate formæ gñandæ sed est diuisa quantitate extrinseca ab hac materia, quæ. s. est in alia materia ad hunc sensum. Hæc materia est indiuisa in se & diuisa ab alia materia quia illa habet quantitatem, quã non habet hæc mã, ita q̃ talis diuisio in illo p̃ori erit p hẽre & non hẽre in instãti aũt

introductionis erit diuisio p habere, in hoc sensu. Hæc mā i hoc instāti habet hāc q̄titatem cōcomitātem hāc formam sub̄alē & alia mā hēt aliā ergo sunt. diuisæ abiuicē & sūt q̄te.

Ad scdam nego consequentiam, ad pbationem cum aī, qd' corrūpitur est, dico q̄ hæc ppō pprie uerificatur sumen do corruptionē p alteratione puia ad nō esse, si autē suma tur p definitione rei in ultimo instanti terminātē alteratio nem, sic est falsa, & sua opposita est uera. Sic. n. exponitur. Res permanens corrūpitur, ergo desinit esse, ergo nūc non est & ante hoc nūc fuit ergo &c. Patet ergo q̄ nō sequitur duas formas disparatas. & duas q̄titates esse simul p eodem instāti in mā fundatur. n. in hoc falso. Rei permanentis cor rumpende datur ultimum sui esse.

Secunda ratio Commenta. fuit quia si quantitas & dimensiones non præcedunt in materia formam substantialem, puta formam ignis qui est substantia corporea, fieret corpus ex non corpore, & dimensio ex non dimensione fie ret. n. ignis s'm te, ex materia non quanta. & forma non q̄ta. hoc autem est inconueniens, ergo &c.

Ad hoc dicitur dupliciter, primo negatur consequentia, qm̄ ut patet ex dictis, quando generatur ignis in nullo instanti materia est sine quantitate, secundo dico quod non est inconueniens corpus fieri ex non corpore in actu, corpore autem in potentia sicut calidum in actu fit ex calido non in actu sed in potentia, in proposito dico q̄ non inconuenit, corpus puta lapis fieri ex materia quæ non est corpus actu sed corpus in potentia inquantum est receptiua formæ corporeitatis & quantitatis, eadem enim potentia māæ est primo ad formam substantialem, secundario est ad formā accidentalem. s. ad quantitatem & qualitatem.

Vltra rationes Commenta. adhuc sunt duæ rationes tra ctę ex doctrina. b. Tho. quibus uidetur mām esse immediatum subiectum quantitatis, & primo sic s'm. b. Tho. ubicun què ponit sufficientiam p̄ntorum ut in. 3. physic. & in. 5. me taphysic. in cap. de ente quantitas consequitur materiam & qualitas formam, si consequitur mām ergo non concomita

mæ determinationi suæ.

Hoc inquam non ualet, quoniam summa contra gentes computatur inter ultima & præcipua opera sua, & tenetur pro testamento suo.

Alii dicunt ꝙ in illo loco tenet cum Commenta. non qđ sic sentiat sed quia scribit contra gentes negantes resurrectionem, uoluit uti concessis ab eis ad declarandum resurrectionem esse possibilem. Sed nec id uidetur ualere, quoniã in eodem cap. soluens eandem rationem inductam postquã distinxit de duplici corpeitate, loquẽs de corporeitate quæ non est aliud quam tres dimensiones dicit sic. & si hæc corporeitas in nihilum reddit corpore humano corrupto, tamen idem homo resurget quia corporeitas primo modo dicta. i. quæ est forma substantialis & idem est cum anima intellectiua manet hæc ille. & aduerte quod ly & si non stat conditionaliter, sed pro quãuis ut patet, quoniam subinfert, tamen idem homo &c. Quare uidetur in eodem contextu sibi contradicere.

Ad hoc igitur dico ꝙ fuit intentio. b. Tho. easdem dimẽsiones non remanere actu cum hoc tamen stat ꝙ non omnino reddant in nihilum. qm̃ stant in materia ut in radice. Nã ex eo ꝙ remanet forma corporeitatis unibilis materiæ, stãt potentialiter & radicaliter dimensiones in materia. unde q̃do. b. Tho. dixit quod materia etiam quæ tali formæ subiecta fuit, manet sub eisdem dimensionibus intelligendum est non actu, sed radicaliter, sicut uegetatiuum remanet radicalr̃ in aĩa separata. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 3. si aliqua qualitas que sit dispositio ad formam introducendam, præcedit formam ita quod non corrumpatur in aduentu formæ.

POSTQVAM quæsiuimus qũo materia se habeat ad quantitatem, nunc quæritur qũo se habeat ad qualitates disponentes materiam ad formam recipiendã, & quæritur an recipiantur ĩmediate in materia, & maneãt

in aduentu formæ. Aduerte igitur ꝙ hæc quæstio trahit dif ficultatem ex eo ꝙ necesse est materiam disponi ante aduẽtum formæ, quoniam actus recipitur in patiente disposito, & si i aduẽtu formæ dispositiones corrumpuntur, ita ꝙ remaneat materia nuda, uidetur esse indisposita sicut ante, ex quo nulle dispositiones remanent. Hoc est precipuum fundamentum tenentium oppositum. Sed hoc non te moueat uerum ut uerus Thomista sic procedes. Primo pones conclusionem pro parte negatiua. Secundo declarabis quõ stat materia disposita, posito ꝙ omnes dispõnes corrumpantur in aduentu formæ. Tertio solues quædam quæ insurgẽt cõtra determinationem fiendam.

Quantum ad primum, ponitur hæc conclusio, nulla qualitas dispositiua præcedit formam in materia, ita ꝙ remaneat in aduentu formæ. Pro noticia huius aduerte ꝙ cum ex aliquo debet generari aliquid, puta ex ligno ignis necesse est materiam stantem sub forma ligni disponi per agens calidum cum introductiõe caliditatis & siccitatis ad formã ignis. & cum tãta siccitas & caliditas recepte fuerint ĩ ligno ꝙ cum eis in quinto gradu non stat forma ligni. sed sunt ꝑ forma ignis, corrumpitur lignum remouetur forma ligni a materia, & committanter corrumpuntur caliditas & siccitas introducte pro expulsione formæ ligni & pro receptione formæ ignis. & eo instanti quo obiicitur forma ligni cũ omnibus dispositionibus, introducitur forma ignis in materia nuda, quæ est in mera potentia. & accipit esse actu a forma substantiali introducta. & non ab aliquo accidente præuio. Hanc conclusionem sic declaratam probo tali ratione. Suppono primo ꝙ forma substantialis dat esse simpl'r, ita ꝙ quam primum est recepta in materia uerum est dicere, talis res est absolute & simpl'r, forma autem accidentalis dat esse non simpl'r sed ta e puta calidum sicum &c. Et ratio huius suppositi est. quoniam sicut substantia est ens simpl'r & accidens est ens ꝟm quid ex. 7. metaph. sic proportionaliter forma quæ est substantia dat esse simpl'r. & forma quæ est accidens dat esse ꝟm quid suppono. 2. ꝙ in accidentalibus pro-

positio de.3. adiacēte supponit ueritatem propositionis de 2.adiacente. Nam hæc ideo est uera homo est albus, quia homo est ita ꝙ esse album supponit esse substantiale hominis. Ex his arguitur sic, si accidentia dispositiua præcedunt formam introducendam in materia.& remanent dant esse actu ipsi materiæ,omnis enim forma dat esse ei in quo recipitur,& tunc quæro,aut dant esse actu materiæ simpliciter uel ꝺm quid,non simplr,quoniam ex primo supposito hoc conuenit formæ substantiali cum sit substantia quæ est ens simplr,non ꝺm quid quoniam ex.2.supposito esse accidentale quod est esse ꝺm quid,supponit esse simplr cuius signũ est ꝙ in accidentalibus propositio de.3.adiacente supponit propositionem de secundo ergo si materia debet esse calida uel sicca &c.necesse est ut prius sit sub forma substãtiali per quam primo trahitur extra potentialitatem & fit actu simplr.Impole est ergo in aduentu formæ præsupponi aliquas dispositiones,quæ non corrumpantur.& hæc est uera uia peripate.Consideranti enim ꝙ materia quodam ordine respicit formas statim apparet rationabile, quod suscipiat prius eam per quam fit actu simpliciter,quam eam per quã fit actu secundum quid.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ si ille dispositiones non causarentur,quãdiu res corrumpenda alteratur, & materia disponitur ad remotionem formæ quam habet & ad receptionem formæ quam non habet.Et si cõsimiles dispositiones non concomitarentur formam introducendã, quales fuerunt causate ante instans introductionis formæ.Materia utiq; remaneret indisposita, uerum quia materia iã fuit sub præcedentibus. & erit sub consimilibus concomitantibus ex tali ordine ad præcedentes.& ad subsequentes remanet sufficienter disposita,quoniam est ac si eas haberet cõsiderato ꝙ de facto haberet,si non deficeret subiectum susceptiuum,quod ut dictum est debet esse ens actu. & quoniam remota forma corrumpẽda non remanet materia actu sed fit actu per formam generandam, hinc est ꝙ non remanẽt actu dispositiones præcedentes. Cum hoc tamen stat ut di-

in uno subiecto.i.in materia prima, quæ remanet eadem in elemento corrupto & in genito, duorum autem est tantum denominatiue, sicut enim caliditas aeris denominabat aerem calidum antequam conuerteretur in ignem sic eadem numero denominat ignem calidum generatum ex aere. Hæc inquam responsio non euadit argumentum quoniam caliditas sicut dabat formaliter esse calidum aeri ita si remanet eadem in igne genito ex aere dat igni formaliter esse calidum. Sed non potest dare sibi formaliter esse tale, nisi realiter insit illi, ergo non solum denominatiue est duorum, sed formaliter & realiter, & sic migrat realiter de subiecto in subiectum, quod apud omnes est impossibile. Hæc est mens. b. Tho. in. 2. de generatione in expositione te. 25. contra quam instatur dupl'r. Primo quia ut tactum est si tot corrumpuntur sicut in elemento simbolico, non poterit assignari ratio facilioris transitus. Secundo non poterit salua ri dictum philosophi dicentis facilius est unum quam multa transmutare.

Ad primum inuenio duas responsiones rationabiles, una est Egidii in. 2. de generatiõe in expositione text. 25. & intendit q licet tot corrumpantur, quot ĩ nõ simbolico, tamẽ est facilior transitus quia in non simbolico utraq; qualitas corrumpitur per se & a suo contrario in simbolico autẽ una tantum per se & a suo contrario altera uero tantum per accidens quia ad corruptionem sui subiecti quod est ipsum cõpositum ex materia & forma substantiali. Alia responsio est b. Tho. in eodem loco & intendit q ideo est facilior transitus, licet utraq; qualitas corrũpatꝰ quia qualitates nõ simbolicæ corrumpuntur cum resistentia eo q ut contrarie resistunt corrumpentibus suis contrariis & reagunt quantum possunt, qualitas autem simbolica sine aliqua resistentia & reactione corrumpitur, non enim caliditas aeris corrumpendi resistit aut reagit in caliditatem ignis generandi cum simile. non agat in suum simile nec ei resistat. Quia igitur in generatione simbolici est resistentia solum p unam qualitatem in non simbolico autem p duas ideo gñio

huius facilior est, illius autem difficilior.

Sed contra hanc responsionem instatur argumēto Marsilii ubi supra, in non simbolicis duo agunt & duo resistunt, in simbolicis unum agit & unum resistit sed talis est proportio unius ad unum, qualis est duorum ad duo cæteris paribus ergo æque uelox erit transitus inter simbolica ubi unū agit & unum resistit, & inter non simbolica ubi duo agunt & duo resistunt.

Ad hoc dicitur, ꝙ cætera non sunt paria, nam in duobus simbolicis minus resistit suæ contrariæ qualitas non simbolica, quam in non simbolicis duæ non simbolicę suis contrariis. Puta minus resistit humiditas aeris siccitati ignis quā humiditas & frigiditas aquæ siccitati & caliditati ignis & ratio est hæc, quoniam caliditas ignis coadiuuat siccitatem ad corrumpendum humiditatem aeris, siccum enim adiūctum calido fortius exiccat. Quādo autem siccitas ignis corrumpit humiditatem aquæ non ita coadiuuatur a caliditate, quoniā frigiditas aquæ retardat caliditatem ignis, est & alia ratio euidentior quoniam caliditas aeris coniuncta caliditati ignis adiuuat siccitatem ignis ad corrumpēdum humiditatē aeris non quidem per se quoniam ut sic est naturalis aeri, sed per accidens .i. quia fit innaturalis aeri ex coniunctione ad caliditatem ignis & tunc facta innaturalis .i. excedens proportionem debitam aeri destruit humiditatem aeris. Id autem non contingit in non simbolicis, non enim frigiditas aquæ adiuuat calorem ignis ad corrumpendum humiditatē aquæ nec humiditas aquæ adiuuat siccitatem ignis ad corrumpēdum frigiditatem aquæ. qm̄ non simbola & cōtraria potius se mutuo corrumpunt quam adiuuent aut se mutuo conseruēt. Patet ergo ꝙ non seruatur talis ꝓportio unius ad vnū in corrūmpendo qualis est duorum ad duo, eo ꝙ resistentia non est equalis ut declaraui.

Ad secundum autem dicitur, ꝙ dictum pħi sic habet intelligi facilius est unum quam multa transmutare, quoniā licet pro ueritate tot corrūpantur in gñone simbolica quot in non simbolica, tamen est ac si unum tantum corrumperat,

retur, quoniam simbolica qualitas sine resistentia corrumpit in non simbolicis autem multa per se & cum resistentia corrumpuntur propterea uerum est dicere q̃ facilius est unum cum resistentia q̃ multa cum resistentia transmutare.

Aduerte q̃ contra determinationem factam multa formantur & soluuntur argumēta, recitata a Capreo. in. 2. dis. 15. q. 1. & ex eis magis apparentia adducit Pau. Sonc. in li. 8. meta. q. 9. Sed in his nolo ĩmorari, qm̃ & Capreo. & Pau. tibi sufficient. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Q̃ō. 4. si mã põt sil'informari plurib' formis subalib'.

IAM expediuimus q̃uo mã respicit formas accñtales, nunc aũt cõsiderabimus q̃uo respicit substantiales. & qm̃ sup̃ ꝓbauimus q̃ mã ꝑma ĩmediate recipit formã substantialem, restat considerandũ si põt simul informari pluribus formis. Ex hoc. n. manifestum erit si in eodem composito põt esse plures formæ uel non, & quoniam hæc quæsito ꝓlixam discussionem requirit ꝑꝑ multiplices opĩones circa pluralitatem formarum in eodem, ne fiat confusio cum sit eadem rõ de uno cõposito & ꝑcipuæ de aĩato sicut de aliis, assumo illud compositum in quo ṽr maior rõ plurificandi formas ꝑꝑ multiplicitatem suarum opationũ & hic est hõ ẜm oẽs, si ergo constabit q̃ in hoĩe est tãtum una forma de aliis compositis non erit dubiũ. Pono igitur hanc diuisionẽ. & de quolibet diuisionis mẽbro erit cõsideratio ꝑticularis.

Si in hoĩe sunt plures formæ, uel est forma corpeitatis coeterna & inseparabilis a mã ẜm Auic. & aĩa qua hõ cõstituitur in spẽ, uel est forma corpeitatis, quæ & forma mixti dicitur separabilis tñ a mã, & aĩa qua hõ constituitur in spẽ, uel iste plures formæ sunt formæ elẽtorũ, uel sunt ẜm ꝑta quidditatiua uel ẜm numerum opationem uitalium, puta quia differunt uegetare, sentire, intelligere, ita differunt realiter aĩa uegetatiua, sensitiua, intellectiua, uel ẜm numerum & diuersitatem ꝑtium, organicarum Sed nullo istorũ modorum plurificantur formæ in hoĩe, nec ex consequenti in quocunq; alio composito, ut apparebit infra ponendo pro

singulis membris diuisionis conclusiones negatiuas.

Quantum ad primum membrum diuisionis, aduerte q̃ Auic.in.1.lib.sufficientiæ in cap.2.distinguens de corpe ut est in gñe subæ.& ut est in gñæ q̃titatis quod nõ est aliud q̃ trina dimensio extimat q̃ forma corpeitatis quæ est substã tia,ita inest mã æ,q̃ non mutatur nec separatur ab illa, dimensiones aũt pmutantur,ita q̃ materia existens inseparabil̃r sub corpeitate,recipit al̃s & al̃s dimensiones s̃m q̃ exigũt formæ specificæ quas materia successiuæ recipit & exẽplificat de cera dicens.Quia cera aut ps aquæ aliq̃n habet dimẽsiones in effectu.s.lõgi.lati.pfun.definitas suis terminis. Sed q̃n cõmutatur figura ceræ corrumpuntur unaquęq; illarum dimensionum assignatarum & succedunt loco illarũ aliæ dimensiones,& corpus remanet in sua corpeitate nec pmutatum nec corruptum, forma.n. q̃ assignauimus.s. q̃ ip̃m est eiusmodi, in quo poss̃e est intelligi has dimensiones nec est pmutata nec corrupta.Rõ aũt quæ mouit Auic.extimatur esse quia cognouit necesse esse ptes materie distingui quantitatiue,ut sit s̃m diuersas ptes receptiua diuersarum formarum extimauit aũt corpeitatem de gñe quãtitatis nõ posse inesse materiæ nisi p̃us insit corpeitas de gñe subæ eo q̃ accñs supponit subiectum ĩ actu in quo recipitur.& ĩ hoc differt opinio Auic.de corporeitate ab opĩone Cõmenta.de dimensionibus Quia.n.extimauit Cõment.dimẽsiones posse inesse materiæ imediate posuit eas coeuas & inseparabiles a materia & negauit corporeitatem positam ab Auicen. Sed imaginationem Cõmen.reprobauimus sup̃, nunc autẽ reprobabimus Auic.sub hac concl̃one, corporeitas non est coeterna nec inseparabilis a materia,ĩmo nec secũ compatitur aliam formam substantialem in hoĩe nec in alio cõpo sito p p̃ma pte arguitur sic si corporeitas est coeterna & iseparabilis a materia quæro aut illa corporeitas est vl̃is uel singularis non vl̃is,quia vl̃ia non dant esse nec hñt esse nisi per singularia,al̃r coincides cum Plato. & multo minus informant materiam.Non singularis,al̃r sequitur q̃ idem indiuiduum localitur sub duplici sp̃e ĩ gñe subæ nam accepto So-

crate uerum est dicere q̄ est in spē hoīs ꝓpter aīam rōnalē & ꝓbo q̄ si corporeitas inest materiæ Socratis in aduentu aīæ. Socrates est in alia determinata spē, & arguo sic. Oīs forma substantialis singularis & indiuidua coniuncta mãæ constituit hoc aliquid & compositum determinate spēi. Sed corpeitas exñs inseparabilis a materia Socra. est forma &c. ergo &c. Nec ualet dicere q̄ maior non est uera, nisi de forma perfecta corporeitas aūt uelut fundamentum superuenientium formarum est imperfecta. Hoc inquam nō ualet quoniam licet forma imperfecta non constituat hoc aliquid ita perfectum sicut facit forma perfecta tamē uerum est dicere q̄ ꝓportionalr̄ constituit hoc aliquid ita perfectum in gñe suo, sicut forma perfecta in gñe suo sicut forma terræ ita constituit terram perfectam perfectione debita terræ sicut forma ignis ignem perfectione debita igni. Et aduerte ut exerceas te in sustinēdo hoc ṗncipium. Quælibet forma substantialis quantumcunq; imperfecta facit hoc aliquid & constituit in spē determinata ex hoc.n. corruit tota uis ponentium pluralitatem formarum.

Scd'am partem concl'onis sic manifesto si secum compatitur aliam formam, quæro aut forma superueniens trahit materiam extra potentialitatem aut non si non trahit eā, ergo corporeitas non dat materia esse actu ex consequenti ita est ens in potentia existēs sub corporeitate sicut ante qd' est cōtra Auic. & ṗterea. frustra poneretur in materia. si trahit eam, ergo materia iam est actu per corporeitatē ex ꝯsequenti forma superueniens aduenit enti in actu ergo ſm illam non est gñō substātialis quoniam pħs in. 5. phy. tex. 8. ponens dr̄iam inter motum & mutationem substantialem, assignat ꝓ subiecto motus ens actu & ꝓ subiecto mutationis substātialis ens in potentia ponere ergo aliam formam aduenire materiæ actuatæ per corporeitatem non est aliud quam destruere generationem substantialem.

Aduerte q̄ contra hanc determinationem fiunt multa argumenta in fauorem Auicē. quæ soluemus post resol'onē scd'i mēbri diuisionis qm̄ utriq; deseruiūt ut declarabitur.

Quantum ad scd'm membrum diuisionis aduerte q Scotus ut patet in.4.sen.di.11.& Ant.and.in lib.7.metaph.q.17.licet non concordent cum Auic.quo ad modum ponendi formam corporeitatis distinctam a forma ultimata & ppria qua constituitur compositum in sua ppria spē cōcordant tamen in pōne,unde aduerte q in uno conueniunt cū Auic. & in tribus discordant conueniunt quidem in hoc, q sicut Auic.ponit distōnem realem inter formam corporeitatis,& formam specificam in eodem,sic Scot. in aliquibus compositis tenet eandem distōnem & maxime in rebus aniīmatis.Discordant aūt in duobus pmo quia Auic.in oī cōposito tam in elnto quā in elntato,tā in aiato quā non aiato, posuit formam corporeitatis distinctā a forma specifica & rō sua fuit quia cum extimauerit ut dictum est sup formā corporeitatis esse iseparabilem a materia, si esset idem cum formis specificis substantiarum inferiorum, non posset reddere rōnem quare tam elnta quā elntata substantialr corrūpunt.non.n.est corruptio substantialis, nisi quia forma dās eē substantiale remouet a materia si ergo formæ specificæ liorum inferiorum non distinguerentur a corporeitate, iuxta pōnem Auic.non essent subæ corruptibiles,Scot.aūt in solo uiuente ponit formam corporeitatis distinctam realr a forma specifica quæ est aīa.& rō quidem Scoti fuit quia aīa quæ uidetur esse forma inextensa non pōt cāre in uiuēte ea quæ cāntur a forma corporeitatis.Hæc aūt sunt facere rem quantam & extensam.Non.n.uidetur poss̄e q forma inextensa qualis est aīa det esse extensum & quantum,& iō cum uideamus uiuentia inferiora hēre esse extensum cū sint corporea,credidit Sco.necesse esse ponere in uiuēte ultra aīam formam corporeitatis,quā appellat formā mixti,eo q cōsurgit ex mixtione elentorum, in elntis aūt & elntatis inaīatis ut in lapidibus,non posuit formam mixti distinctam a forma specifica,quoniā cum forma elnti & elntati iaīati, non sit ullo mō īmālis nec spūalis,pōt dare esse specificum. & esse corporeum qd' est esse extensum & quantum ita q uirtualr pōt quicquid pōt forma corporeitatis:ex consequē

ti non est necess: q distinguatur a corporeitate, unde apud Scotum est hoc ut pncipium: Cuicunq debentur plura esse si illa pnt cāri ab unica forma, non plurificantur in eo formæ, si aūt non pnt cāri ab una, necesse est formas in eo plurificari. Discordat. 2. quia Auic. posuit eam coeternam & īseparabilem a mā, Sco. aūt non, nam fm ipm qn gñatur sortes, p additionem agentis nālis añ formam specificam & ultimatā introducitur in mā forma corpeitatis, qua sortes habet esse corpeum q tenet remanere in sorte mortuo donec paulatim resoluitur in elnta, tunc. n. soluitur forma mixti. & qm post separationem aīæ adhuc fm Sco. stat forma mixti, iō fm ipm corpus uiuum & corpus mortuum est idem numero corpus. Hæc fuit imaginatio Scoti, & rōnes ad eam formabimus in ultimo huius partis & soluemus.

Nunc aūt reprobanda est pō sua, quo ad duo pmo. Quantum ad illud qd' dicit formam specificam in uiuetibus quæ est aīa, non posse cāre in uiuente ea quæ cāt forma corpeitatis. s. esse extensum & qtum qm aīa est inextensa. Contra hoc quidem arguitur, qm licet de aīa intellectiua uerum sit q est penitus inextensa tñ id vl'iter sustinere non pōt Scot. de aīa uegetatiua & sensit. nam aīa cuius oēs potentiæ sunt organicæ & actus organici, vr̄ esse extensa & q̄ta p accidēs. Hac. n. rōne tenemus aīam intellectiuam ut intellectiuam, esse penitus inextensam, qm potentiæ intellectiuæ & actus intelligendi sunt non organici, sed ꝯstat q potentiæ & actus aīæ uegetatiuæ & sensitiuæ sunt organici ergo &c.

Præterea, posito q Sco posset saluare dictum suum, quo ad aīam sensitiuam aīalis pfecti non tñ quo ad uegetatiuam in plātis nec quo ad sensitiuam in impfectis ut in aīali anuloso. & arguo sic. Aīa quæ indifferenter aīat ptem in toto, & separatam a toto est extensa p accñs quia nisi diuideret ad diuisionem ptis non aīaret ptem extra totum. Hac. n. rōne multi tenent sensitiuam aīalis pfecti esse inextensam oīno quia non aīat ptem extra totum. Sed constat q uegetatiua in plāta, aīat ptem extra totum alr ramus decisus & & plantatus non uiueret, silr sensitiua in aīali anuloso ut in

lacerta aiat ptem extra totum, ergo &c. & hoc confirmat p pbm in. 2. de aia text 19. ubi sic inquit, sicut.n. in plãtis quædam vñr diuisa uiuẽtia & separata abinuicem, tanq̃ existente in his aia actu quidem una in unaquæq; planta potentia aũt pluribus sic uidemus & circa alteras aiæ drĩas accidere ut in enthomis decisis &c. Ex quibus constat q͛ si in planta, & in enthomo, est aia una actu, & plures potentia q͛ est quanta per accidens, aliter non diuideretur nec fieret actu plures ad diuisionem partium a toto.

Scd'o arguitur contra Sco. q̃tum ad hoc q͛ tenet in hoĩe formam specificam quæ est aia intellectiua: & formam corporeitatis distinguit realr, & formam corpeitatis p̃cedere tpe aĩam intellectiuam & remanere in aduentu aiæ, ita q͛ aia aduenit mãæ iam existenti & aduenit composito iã extenso p formam corpeitatis & p trinam dimensionem cõcomitantem formam corpeitatis. Contra hoc igitur sic arguitur. Aia quæ recipitur in subo existenti actu, & iam extẽso inq̃tum extenso, de necessitate fit extensa p accñs. Hæc patet, qm̃ non alia rõne albedo recepta in subo quanto fit extensa p accñs, nisi quia recipitur in extenso p supficiẽ inquantũ extenso. Sed ƒm Sco. aia intellectiua distincta realr a corpeitate recipitur in subo iam existenti actu & extenso inquantum extenso, qm̃ ƒm ipm recipitur in composito ex mã & forma corpeitatis, ergo de necessitate fit extensa per accñs, qđ est contra ipm Sco. & cõtra ueritatem, qm̃ cõiter tenetur, formam extensam educi de potentia mãæ, nõ ergo tenendum est formam corporeitatis distingui realiter ab anima intellectiua.

Vltimo soluendæ sunt rões p̃ncipaliores quæ solent induci pro opinione Scoti. & sequentium uiam suam.

Prima. Hõ uere est corpus & est p̃rio in. 1. mõ p se ergo essentialis, ergo per aliquam formam est corpus, & non per animam intellectiuam, ergo per formam corporeitatis distinctam ab anima intellectiua.

Ad hoc põt duplr rñderi p̃mo concesso q͛ hõ uere & essentialr & in. 1. mõ p se sit corpus nego hanc ɔ̃ñtiam, ergo

p aliquam formam, nam aliqua pta essentia sumunt a mã quæ est ps essentiæ in suba composita, sicut ibi hõ est corruptibilis non p formam quæ est aĩa intellectiua sed pp mãm subam puationi. Sic in pposito hõ est corpus pp mãm quæ licet non sit snþm trium dimensionum, est tñ rõ receptiua earum in hoĩe, & non forma hoĩs, ut diximus in. q. 2. huius octaui, scdo concesso q̃ hõ sit corpus p aliquam formam, nego quin p aĩam intellectiuam nec obstat quia est spũalis, nam licet inquãtum intellectiua sit mere spũalis, tñ quia sm subam equipollet formæ corpeitatis & ueg. & sensitiuæ. nõ incõuenit q̃ p ipsam hõ hẽat esse corpeum & sit corpus, nec est necesse ad hoc q̃ aĩa det esse corporeũm, sit formalr corporea. i. extensa siue quanta p se uel per accñs sed q̃ sit pars quanti p se, & qm suba aĩæ intellectiuæ est pars quãti per se .i. hoĩs qui est quantus per se, pp̃ter mãm, quã diximus esse rõnem recipiendi in hoĩe quantitatem, iõ per ipsam hõ est corpus. Qđ si aĩa esset spũalis ut suba separata nõ posset per ipsam hõ esse corpus, quia substantia separata non est apta esse pars essentialis rei qũante.

Scđo. Hõ componitur ex corpore & aĩa igitur aut corpus est mã sola & hoc non, quia possemus dicere elñtũ esse compositum ex corpore & forma sua qđ nullus dicit, aut est mã cum aliquo accñte puta cum quantitate & hoc non quia nullum accñs est de essentia hoĩs sed esse corpus est essentiale hoĩ, aut est mã cum aĩa intellectiua, & hoc nõ, quia cum dr̃ hõ est compositus ex corpore & aĩa intellectiua, ly aĩa condistinguitur ut pars cõtra ly corpus, ergo est mã cũ forma corporeitatis quæ est alia forma ab aĩa intellectiua.

Ad hoc dr̃ q̃ est aĩa intellectiua cum mã non pro gradu intellectiuo sed ut dat esse corporeum. Nec est uerum q̃ aĩa & corpus sint duæ partes ita condistincte, q̃ corpus non includat aĩam, imo dico q̃ ly corpus est qđdam totum cõpositum ex mã & aĩa intellectiua sm subam suam licet nõ sm intellectiuam, nec cõcedendum est hoĩem componi ex corpore & aĩa ut duabus partibus, quarum una non includit aliam, licet apud vulgus uideatur sic esse sed potius dicendũ

est ꝙ corpus est quoddam totum.& anima pars.

Tertio.Qñ aĩal moritur,materia ꝑ nullo instanti est sine forma corporeitatis,quæro ergo aut est eadẽ numero quæ fuit in materia dum aĩal uiueret aut noua introducta, non noua introducta,qm̃ nullus effectus unus s̃m spẽm ꝓducit indifferenter a quo uis agente uno uel pluribus s̃m spẽm, nec et̃ indifferenter s̃m quãlibet mutationem p̃uiam, sed a determinato agente & per determinatam mutationem p̃uiã.Sed uidemus ꝙ si aĩal moritur gladio uel fuste,uel suffocatur,uel morbo intrinseco, uel quocũqꝫ alio mõ, semper cadauer eius est eiusdem rõnis,ergo non tunc de nouo ꝓducitur illa forma corporeitatis sed p̃erat in uiuente, producta a determinato agente.

Ad hoc dr̃ ꝙ est ꝓducta de nouo ad improbationem nego maiorem qñ effectus est uia ad definitionẽ rei. Talis.n. effectus ordinatur ad formam cadaueris,quæ est forma uilis.& cum sit uilis non inconuenit ꝙ a diuersis agentibus,& diuersis modis siue mutationibus ꝓducatur p̃cipue quia cõueniunt in hoc,ꝙ licet diuersimode agant, tñ semper cãnt alterationem,qua disponitur materia ad remotionem aĩæ & receptionem formæ cadaueris,quæ ex uilitate sua de facili ꝓducitur&,ueluti nãli sequella sequitur obieictionẽ aĩæ.

Quarto.Mortuo aĩali, remanent eadẽ accidẽtia ut quãtitas figura color &c.ergo remanet eadem forma corporeitatis,per quam insunt.

Ad hoc negatur antecedens, licet.n. sĩlia introducantur concomitantia formam cadaueris non tamen sunt eadem, licet sensus alr̃ iudicet.Sicut non sunt eadem accidentia p̃cedentia & concomitantia formam generandam. sed similia, ut diximus supra.

Alia argumenta recitat Pau.Sonci.in.8.meta.q.& soluit contra Scotum ac sequentium eũ quæ uidebis ad placitum. Mihi sufficit soluisse ea,in quibus principaliter se fundat opinio Scotistica.

Quantum ad tertium mẽbrum diuisionis aduerte ꝙ & Auicen.& Commen.ponunt in elementato ultra formam

ſpecificam,remanere formas elementorum actu. Sed diffe renter,qm̄ Auicen.uoluit eas remanere integras.Cogitauit enim ꝙ cum ſint ſubſtantia, non recipiunt magis & minus unde cum conſiſtāt in indiuiſibili,neceſſe eſt in mixto dum generatur aut eas corrumpi aut remanere integras. Sed non eſt dicendum ꝙ corrumpantur quoniam hæc eſſet fal ſa,elementatum componitur ex elementis partes.n.componentes neceſſe eſt ſaluari in cõpoſito, remanent igitur integre uerum quia aduertit ꝙ ſi formæ elementorum remanent integre in mixto,& ſi qualitates eorum remanerent in ſuis excellentiis intenſe non poſſet fieri mixtio(neceſſe eſt.n. mixta iuxta naturam ſuam eſſe temperata pro quanto unum declinat magis ad ſiccitatem, alterum ad oppoſitum,unum ad caliditatem,alterum ut oppoſitum), iō uoluit Auicen.qualitates elementorum corrumpi per alterationem adinuicem. & ex eis conſtari qualitatem unam, quam dicebat cõplexionalem continentem in ſe uirtualiter omnes quatuor qualitates non tamen equali gradu, ſed ꝓ diuerſa complexione aliqñ declinat ad calidum aliqñ ad oppoſitum.Hæc fuit imaginatio Auicen.contra quam arguemus infra & ſoluemus rationes ſuas.

Auerroes autem licet in.1.de gñone comment. ultimo uideatur tenere cum Auicen.tamen in.3.lib. de cœlo commen.67.penitus recedit a uia Auicen.Et dicunt commentiſtæ id non eſſe mirum, quoniam in iuuentute compoſuit ſuper lib.de gñone,in ſenectute autem ſuper libr. de cœlo. Igitur ut ſuſtineret mixtionem non eſſe corruptionem, poſuit elementa & formas eorum ſaluari actu in mixto. Credidit.n.ꝙ ſi non ſaluantur actu mixtum non eſſet mixtum quæ.n.miſcentur non corrumpuntur.Nam dicit pħs in. 1. de gñone te.84.Quæ miſcentur neq; corrumpuntur neq; unum neq; ambo,ut autem ſuſtineret mixtionem non ſolum ſm ſenſum ſed ueram mixtionem in qua ſm doctrinā pħi in.1.de gñone tex.85.&.86.nulla pars diſtinguitur ſitu ab alia ſed fit mixtio ſm totum ita ꝙ miſcibilia conueniunt in unam formam compoſiti quod ſit unum per ſe &

aduertens hoc esse impossibile si formæ elntorum remanerent actu integre in mixto ut magis declarabitur quando arguemus contra Auicen. posuit ipsas remanere refractas siue remissas. Dicit.n.q̃ suscipiunt magis & minus & sunt contrarie: & sunt medie inter formas substantiales & accidentales propter suam imperfectionem, cum sint ꝓpinquissimæ mãæ primæ. & ideo non est mirum si ut accedunt ad nãm formarum accidentalium possunt intendi & remitti. Hæc fuit imaginatio Commen. contra quem arguemus. & soluemus fundamentum suum.

Contra Auicen. arguitur duabus rõnibus quas tangit. b. Tho. in. 1. de gñone in expositione te. 84. & sustinebo eas.

Prima est si elementa sunt actu in mixto inesse integro uel non saluatur uera mixtio uel plura corpora sunt in eodem situ, quorum utrunq; est falsum & reprobarũ ab omnibus. Contra probatur. Quæro de formis elemẽtorum existentium actu in mixto, aut sunt informantes eandem partem materiæ aut diuersas non eandem qm̃ licet apud multos eadem materia possit informari simul pluribus formis quarum una est ordinata ad aliam, ut corporeitas ad aĩam & forma generis ad formam speciei tamen nullus ponit eam posse informari simul pluribus formis specificis quarũ una non ordinatur ad aliam, constat autem formas elementorum esse formas specificas quære &c. Si informant diuersas, ergo constituunt distincta corpora, qm̃ non diuiditur materia nisi per quantitatem. Sed ex forma substantiali & materia quanta constituitur corpus. Cum igitur sint distinctæ materiæ & distinctæ formæ erunt distincta corpora. Tunc ultra aut ista distincta sunt in distincto situ & sic non erit uera mixtio, sed distinctorum iuxta positio quam pħus in. 1. de gñone dicit esse mixtionem ad sensum, aut sunt in eodem situ & tunc sequitur multa corpora esse simul quod apud omnes tenetur impossibile ut probatur in. 4. physic.

Secunda est si Auicen. debet saluare ueram mixtionem, necesse est ut ponat quatuor formas elementorum informare eandem mãm aliter ut deduximus in prima ratione

non esset mixtio ſm totum sed per iuxta positionem. Sed si informant eandem mām cum quælibet forma requirat ꝓprias dispositiones. i. tantum quātitatem & tales qualitates & in tanto gradu & formæ elementorum requirant vnam qualitatem contrariam qualitati alterius elementi uel utrā que sequitur ꝙ in eodem subiecto erunt contraria intensa ut pro forma ignis calidum & siccum & ꝓ forma aquæ humidum & frigidum.

Rationes autem Auicen. ut tangit. B. Tho. in. 1. de gñōne super tex. 84. fuerunt duæ quas intendo simul soluere.

Prima est si elementa non remanent actu in mixto ergo corrumpuntur si corrumpuntur ergo non miscentur. ergo mixtio non erit mixtio sed corruptio & hæc ratio uidetur fundata in doctrina pħi i. 2. de generatione in tex. 82. ubi inquit pħs. Altero autem corrupto non mixta esse sed hoc quidem esse hoc autem non esse mixtionem autem similiter habentium esse.

Secunda est si elementa non manent actu in mixto amittunt rationem elementi & falsum erit dicere mixtum compositum esse ex elementis, nam diffinitio elementi est hæc elementum est ex quo aliquid primo fit cum insit & est indiuisibile in diuersas species ut declaratum est in. 5. metaph.

Ad utranq; simul respondendo negatur consequentia stat enim ꝙ actu non remaneant & tamen non simplr̄ corrumpantur. & ꝙ ex eis fiat mixtio dicit enim pħus in. 1. de gñōne tex. 84. neq; manent actu ut corpus & album neq; corrumpuntur neq; alterum neq; ambo saluatur enim uirtus eorum ex quibus habetur ꝙ saluantur uirtute in mixto & propterea non dicuntur corrumpi nam illud proprie corrumpitur ꝙ simpliciter desinit esse. s. actu & uirtute. Qualiter autem saluantur virtute declaro ſm doctrinam nostram quam sequitur Greg. in 2. sen. dis. 15. q. 1 & Herueus in. qō. de pluralitate formarum & resolutio stat in hoc. Mixtio sumitur triplr̄ primo pro congregatione elētorum abinuicē, quæ ut sic nec est generatio nec corruptio elementorum, secundo pro elētorum alteratorū unione quæ nec sic est cor

ruptio sed alteratio tantum. 3. pro gñone mixti consequente duos modos prædictos mixtionis. & in ea necesse est elementa desinere actu & saluari uirtute. Quod qualiter fiat aduerte ꝙ elementa simul congregata. alterant seinuicem ita ꝙ corrumpuntur quo ad formas substantiales & qualitates suas. Quibꝰ corruptis resultat uirtute alicuius agẽtis alteriꝰ ab elemẽtis per se incẽdentis gñonẽ alicuius mixti siue illud agens sit aliqua uirtus existens incontinente uel aliquis calor. uel ꝯm. b. Tho. uirtus corporis cœlestis resultat inꝗ aliquod mixtum & aliqua qualitas media inter extrema differens ab eis. Quæ quidem ꝯm Herueum est simplex ꝯm essentiam suam continens in uirtute omnes qualitates elementorum, sicut mollicies continet in uirtute humiditatem & siccitatem ꝯm autem aliquos Thomistas illas qualitas media est composita, ita ꝙ formaliter continet aliquid de caliditate & fri. & sicci. & humi. & ratione huius qualitatis medie dicũtur qualitates elñtoꝝ remanere ĩ mixto remisse qa continẽtur formaliter in gradu remisso in illa qualitate media, cuius sunt partes. & quãdoqꝫ una pars remittitur & alia intenditur & ꝯm hoc mixtum magis appropinquat huic elemento quam illi sicut cum calor dominatur ꝓpinquat igni qñ frigiditas aquæ unum autem in qnalitate media seruentur extreme formaliter quæ sunt cõtrarie determinabimꝰ in lib. 10 & pro nunc teneo cum Herueo. s. ꝙ talis qualitas media non est composita ex pluribus partibus ꝯm rem sed tantum uirtualiter quia habet aliquid inquantum conuenit cum uno extremo & aliquid inquantum conuenit cum alio & hæc media qualitas est dispositio ad formam mixti, & diuersificatur in diuersis mixtis. & in ea seruantur uirtualiter qualitates elementares quæ agunt in mixto in uirtute formarum subalium elementorum, ita ꝙ uirtualiter sunt elementa sicut calor naturalis generans carnem est uirtualiter anima & uirtus formatiua seminis est uirtualiter generans & ratione huius qualitatis medie sapientis naturam qualitatum elementarium quæ continẽt uirtutem formarum substantialium elñtorum, dicuntur elementa manere in mixto

uirtualiter quia sunt & operantur ac si essent realiter in eo & hac de causa licet in mixtione uera contingat elntorum corruptio, tamen non proprie dicitur corruptio. Quia corruptio proprie est quando fit transitus ab uno extremo ad aliud totaliter. Hic autem non fit talis transitus quia generatur medium continens uirtute extrema, nec obstat ꝙ dicit pħus. Mixtio est miscibilium alteratorum unio intendit enī de mixtione. 2. modo & non. 3. modo in quo nos nunc loquimur. Patet igitur ꝙ neutra ratio concludit. & ad hoc qđ ratio elementi saluetur in elementato, sufficit ipsum inesse actu uel uirtute.

Contra Commenta. arguitur rationibus. b. Tho. 1. de generatione in expositione text. 84. & sunt tres quas intendo defensare contra commentistas.

Prima est si forma substantialis elementorum est media inter substantiam & accidens, ergo datur medium inter affirmationem & negationem ꝙ est impossibile ut probatum est in. 4. lib. consequentia probatur, nam omne ens praecipue reale & absolutum est substantia uel accidens, sed accidens est non substantia & ſm Commenta. forma elementi est media inter substantiam & accidēs, ergo est media inter substantiam & non substantiam.

Ad hoc respondent, quidam cōmentistae praecipue Aug. Suessa. ꝙ Commenta. intendit medium ſm conditiones uel ſm assimilationem sicut simia est media inter brutū & hominem & non intendit medium per participationem quasi ꝙ forma elementi participet de substātia & de accidēte ſm naturam & esse suum.

Sed haec responsio non est ad mentem Commenta. nam si uidebis Commenta. in. 3. coeli comment. 67. ibi si igitur aliquis dixerit &c. illic inuenies ꝙ apud Commenta. esse formae elementaris est medium inter formas. s. substātiales cō positorum & accidentia. Tunc sic si esse formae elntaris est medium inter substantiam & accidens. etiam natura talis formae erit media quia natura rei & esse eius sunt eiusdē generis. Intendit ergo Commen. ꝙ sint mediae ſm esse. & non

tantum per asſimilationem.

Secunda eſt. Medium eſt inter extrema eiuſdem generis ſed ſubſtantia & accidens ut patet nõ ſunt eiuſdem generis ergo uanum eſt dicere formam elemẽti eſſe mediam inter, inter ſubſtantiam & accidens.

Ad hoc dicit Sueſſa. ꝙ maior non eſt uera niſi de medio ꝑ participationem & non de medio ꝑ asſimilationem & q̃m tenet ꝙ forma elementi eſt media per asſimilationem, ideo dicit ꝙ ratio. b. Tho. non concludit.

Sed hæc reſponſio peccat ut prima. Dictum eſt enim ex uerbis Commenta. ꝙ arbitrat̃ eam eſſe mediam ſm participationem & non ſolum per asſimilationem, dicit. n. ubi ſupra ꝙ habent eſſe medium. & cum ſint formæ diminute ad miſcentur adinuicem. & fit ex eis forma compoſiti ſicut cũ admiſcentur albedo & nigredo fiunt multi colores hæc Cõmentator ex quibus clare conſtat quod loquitur de medio per participationem, aliter ſimilitudo de coloribus, ei non deſeruiret.

Tertia eſt ſi forma elementi intenditur & remittitur, ergo ſuccesſiue acquiritur, quia erit partibilis gradualiter ſi ſuccesſiue acquiritur ergo per motum, ergo gñõ & corruptio ſubſtantiæ erit motus proprie dictus & ſic cõcedis motum in prædicamento ſubſtantiæ contra pħm in. 5. phy.

Ad hanc Sueſſa. reſpondens. & nolens concedere gñonẽ eſſe motum proprie dictũ, declinauit ad hoc inconueniens ꝙ de ratione motus non eſt ut ſit ſuccesſiuus quod tamẽ uidetur eſſe contra pħm & Commenta. in. 4. phyſi. in capi. de uacuo. & in lib. 6. probat ꝙ omne quod mouetur, mouetur in tempore, ergo de ratione motus eſt ſuccesſio. Præterea motus ſicut & tempus eſt de genere ſuccesſiuorum, ergo repugnat motui non eſſe ſuccesſiuum, ſtando ergo in principiis pħi non poteſt Sueſſa. ſubterfugere quin ponat motum proprie dictum in ſubſtãtia & ſic ratio b. Tho. ſtat inſoluta.

Rationes aũt Commenta. quæ ſtant in hoc ꝙ ſi non remanerent actu, non fieret mixtio ſed corruptio. & ſi remanerent integre, non fieret uera mixtio ergo remanent refra.

cte, soluuntur clare ex solutione data rationibus Auicenne ut uidere poteris.

Et aduerte ꝙ cum uia nostra concordat Scotus in.2.dist. 15.q.1.& Gregorius in.2.di.15.q.1.& Herueus in.2.disti. 15.q.1.& Capræolus in.2.di.15.qō.1.conclusione secunda quos uidere poteris.

Quantum ad quartum mēbrum diuisionis aduerte ꝙ nō inuenio opinionem solēnem pro parte affir. solus Iandunus apparuit qui in.1.de anima.q.8.& in.2.metaph.in. qō 10. id tenet de mente Commenta. cum tamen Commentat. in nullo loco id expræsse dicat, suum fundamentum accipit a Commenta. in.1.metaph. commen.17. ubi dicit ꝙ materia primo accipit formas u'es, & mediantibus illis formas usq; ad indiuiduales, ergo uidetur Commentator distinguere inter formam genericam & specificam cum nihil sit medium recipiendi seipsum.

Sed ex hoc dicto Commenta. nihil potest concludere cō tra pluralitatem formarum simul in materia, nam quocun que modo intelligat Commenta. illas fomas u'es non dicit Commenta. illas formas esse simul in materia sed ꝙ unam recipit mediante alia quia prius unam, puta in g̃none homi nis, formam uegetatiuam, deinde aliam quia facta dispōne pro sensitiua, abiicitur uegetatiua, & recipitur sensitiua con tinens uegetatiuam. & sic procedendo usq; ad indiuidualem .s. specificam, quam dicit indiuidualem, quia est indiuisibilis per gradus formales aliud fundamentum facit Iandunus ī 1. de anima.q.8.& est ꝙ forma generica est ut potentia siue potentialis respectu formæ specificæ, eo ꝙ genus est ut ma teria, potentia autem & actus distinguuntur realiter, sed nec id cogit, quoniam ut alias dicemus potentialitas illa non debet intelligi realiter sed conceptibiliter qui tamen cō ceptus habet correspondētiam ex parte rei. Tu igitur ut te resoluas pone conclusionem negatiuam, quam sufficienter probat Gregori. in.2.dis.16.&.17.q.2.& quoniam Paulus Soncinas in lib.8. metaphysi.q.12. quasi ad literam probat conclusionem & soluit argumenta in oppositum ut Grego.

ideo nolo immorari in hoc,uide quem uolueris, quoniam uterq; determinat Thomisticæ,nec aliquid noui dicendum occurrit.Tu tamen aduerte q in.2.meta.in q.7.soluimus pncipalem rationem Ianduni conantis probare hmõi pluralitatem formarum fm prædicata quidditatiua.

Quantum ad sextum membrum diuisionis iam resoluimus in libro.7.in qõ.19.ideo reuide illic. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.5.si forma est separabilis a materia fm esse,uel secundum conceptum.

EXPEDITIS quæstionibus quæ motæ fuerãt circa materiam transeũdum est ad dubia quæ accidunt circa formam.Diuidentes autem præsentem considerationem in tres partes primo considerandum esset quid sit forma,& quæ sit causalitas sua.Sed id iam expediuimus in lib.5.secundo an sit separabilis a materia fm esse uel saltem secundum conceptum,tertio an esse intensibilem & remissibilem ita conueniat formæ accidentali quod repugnat formæ substantiali.

Nunc igitur quærentes an sit separabilis a materia fm esse uel saltem fm conceptum sic procedemus. Primo ponit distinctio de formis.Secundo tres conclusiones responsiue. Tertio soluetur dubium.

Quantum ad primum aduerte q formarum unibilium materiæ de quibus in hôc octauo proprie intendimus ut pseruemus nos a formis abstractis de quibus considerabimus in li.12.quædam est immaterialis.i.quæ licet sit unibilis materiæ tamen fm esse non pendet a materia,nec educitur de potentia materiæ,& hæc est sola anima intellectiua de cuius immaterialitate & incorruptibilitate determinauimus in.3.de anima. Quædam est materialis.i.cuius esse pendet a materia & educitur de potentia materiæ. & istæ sunt omnes formæ substantiarum inferiorum tam uiuentium quã non uiuentium excepto homine,uerum quia euidentia huius distinctionis pendet ex eo q sciatur quid sit formam

educi de potentia materiæ, ideo id declarandum est, anteq̃ ponantur conclusiones responsiue.

Tu igitur aduerte ꝙ hæc ꝓpõ, forma educitur de poten tia mãæ põt hẽre triplicem sensum. Primo quia est in mã ẽm esse ĩchoatum & imperfectum & quasi potẽtiale de illo esse educitur ꝑ agẽs nãle ad esse ꝑfectũ ẽm qđ ꝑfecte actuat mãm, & hic sensus est falsus, qm̃ in lib. 7. reprobauimus for mã gñandam impfectam ẽm ꝑtem uel ẽm totum ꝑexiste re in mã. Scđo quia ꝓducitur ab aliquo ꝑncipio actiuo mãli & corpali indito rei mãli, quõ dicerentur forma grani edu ci de potentia mãæ, quia ꝓducitur a uirtute actiua quæ est in semine. & ẽm hunc modum facile esset oñdere quæ for mæ educuntur de potentia mãæ & quæ non, ut dicãtur ille educi quæ ꝓducuntur ab agente uel a uirtute corpali. & il le non educuntur quæ sic non ꝓducuntur. Tertio & ꝓprie educi de potentia mãæ est quia in potentia pasiua mãæ est siue in ipsa mã pasiue est ꝙ talis forma tendat ad esse & nõ alr, ita ꝙ sicut dicimus ꝙ in sole est illuminare actiuæ, quia ab eo actiue dependet lumen, sic etiã dicimus ꝙ in potentia mãæ est forma, quia in potentia pasiua illius est ut deducat̃ ad esse, siue a potentia pasiua illius dependet ꝙ forma ꝑtin gat ad esse. & hic est uerus modus quem clarius sic manife stare potes ut Grego. in. 2. dist. 16. & 17. q. 1. ar. 1. ad sextũ educi formam de potentia mãæ non est eã recipi actu ĩ mã quæ prius erat receptibilis. sed est ꝑ nãles transmutationes mãæ, & ꝑ agens nãle exire ad actum & in hoc distinguitur aĩa intellectiua ab aliis formis, qm̃ ille exeũt in actum. i. de ducuntur ad esse & recipiuntur in mã. i. informant mãm ꝑ transmutationes nãles & ꝑ agens nãle. Aĩa uero intellecti ua non deducitur ad esse nec exit in actum ꝑ hmõi transmu tationes nec ꝑ agens nãle, licet ꝑ tales transmutationes & ꝑ agens nãle disponens recipiatur in mã & informet eam.

Quantum ad scđm pono tres conclõnes rñsiuas quæsito.

Prima est. Nulla forma nãlis mãlis est separabilis a mã ẽm esse ꝓbatur quia innititur mãæ & educitur de potentia mãæ. 3. mõ sup̃ posito, ergo repugnat ꝙ possit eẽ sine mã.

Præterea esset incorruptibilis & p se exñs si adhuc posset eē separata a materia. Præterea ſm Cōmen. in. 8. phy. cōmē. 79. & in li. de ſuba orbis cap. 1. Oīs forma materialis est cō stituta in esse p materiam ergo est inseparabilis a materia. Præterea nullam habet opationem eleuatā oīno ſup māni cum nec id competat aīæ sensitiuæ, in cuius oī sua opatiōe cōicat corpus, ut declaratum est in li. de aīa, ergo &c. patet. ꝯñtia qm̄ pħs in. 1. de aīa tex. 13. non ex alio uenatur separabilitatem aīæ intellectiuæ, nisi ex hoc ꝙ si est aīæ aliqua opatio ꝓpria in qua non cōicat corpus, contingit eam separari. Si aūt non est aliqua opatio ꝓpria, non contingit eam separari. Cū igitur non possit assignari aliqua opatio ꝓpria forme nālis mālis non erit separabilis a materia ſm esse.

Scđa est forma naturalis imaterialis qualis est aīa intellectiua est separabilis a materia ſm esse ꝓbatur quia non educitur de potentia materiæ. 5. mō ſup exposito. & non cōstituitur in esse p materiam. & est incorruptibilis. & habet operationem ꝓpriam quæ est intelligere, ergo &c. Sed aduerte ꝙ hoc aūs non potes firmare nisi p resoĺonem q̄ fecimus in 3. de aīa in. q. qua determinamus icorruptibilitatem aīæ ad mentem pħi. Constat tantum ꝙ si est incorruptibilis est separabilis a materia ſm esse.

Tertia est nulla forma naturalis siue materialis siue imaterialis est separabilis a materia ſm conceptum ꝓbatur, nō diffinit diffōne physica sine materia. vñ pħs in. 7. meta. tex. 34. ponens dr̄iam inter formas naturales qualis est simitas, & formas mathema. qualis est cōcauitas siue curuitas, dicit ꝙ naturales cōcernunt materiam in diffōne sua, ille aūt abstrahunt ſm rōnem licet non ſm esse. Et confirmatur quia si aliqua forma naturalis abstrahit a materia ſm rōnem, maxime esset aīa quæ vr̄ eleuata ſup materiam formæ aūt corporales totalr̄ sunt imersæ in mā, & tñ pħs in. 2. de aīa tex. 7. formans diffōnem aīæ, diffinit eam p esse actum corporis physici. Patet ergo ꝙ nulla forma naturalis nec ēt imālis abstrahit a materia ſm conceptum. Et si quæras cum forma sit actus quare non pōt concipi abſq3 oī ꝙ non est de essen-

tia eius. Dico id esse qm̄ licet sit actus, tn̄ non est ens cōpletū in spē sed solum compositum. & iō necesse est ut in cōceptu suo, concernat propriam materiam, sicut accidēs quod est ens diminutum respectu subæ. concernit subiectum.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ contra determinationē factam vr̄ esse pħs qui in hoc. 8. in tex. 3. loquens de forma inquit. Alr̄ uero & forma & rō quia aliquid ens rōne separabile est. ergo falsum est formam non esse separabilem a materia ſm rationem.

Ad hoc dico ꝙ si sumatur materia, ꝓ materia indiuiduali forma specifice sumpta est separabilis ab ea ſm rōnem quia non diffinitur ꝑ illā sir̄ si sumatur materia sensibilis ēt cōis forma mathema. est separabilis ab ea ſm rōnē. & in utroq; sensu pōt intelligi dictum pħi. Hic aūt determinauimus de forma ut forma. & de materia ut materia & sic diximus ꝙ non separatur a materia ut materia ſm rōnem, qm̄ licet forma specifica naturalis abstrahat a materia sensibili īdiuiduali non tn̄ a materia cōi sensibili. Et licet forma mathemati. abstrahat ab oī materia sensibili, non tamen ab ītelligibili. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 6, Si intensio & remissio ita conuenit formæ accidentali ꝙ repugnat substantiali.

PRO resolōne huius quæsiti. 4. agēda sunt. Primo inuestigabitur vn̄ habet forma ꝙ possit intendi & remitti & ꝑ oppositum ꝙ non possit intēdi & remitti. Scdo ꝑ quem modum forma intenditur & remittitur. Tertio ponet conclo rn̄siua. Quarto posito ꝙ repugnet formæ subali intendi & remitti inuestigabitur si repugnat duabus formis substantialibus quæ sunt eiusdem speciei inequalitas essentialis perfectionis.

Quātum ad p̄mum aduerte ꝙ ſm doctrinam Thomisticam radix intensionis & remissionis informis est indeterminatio uel indr̄ia formæ ꝓ qua sciendum ꝙ forma accn̄talis pōt imaginari sub triplici indeterminatiōe. Primo ꝙ sit indeterminata ad exn̄dum in diuersis subiis & hæc non facit

eam intensibilem & remi. sed dat ei q̄ sit accn̄s cõe. & oppositum dat ei q̄ sit accn̄s ꝓprium. Scd̄o q̄ sit indeterminata ad esse & ab esse a s̄bo. & hæc non facit eam inten. & remi. sed q̄ sit accn̄s separabilæ & oppositum facit eã esse an̄s inseparabile. Tertio q̄ sit ideterminata ut participetur a sub̄o magis p̄fectæ & minus p̄fectæ & sit acquisibilis p̄ motum in sub̄o. & ex hac indeterminatione habet forma originẽ intẽsionis & remi. nam formam intendi & remitti ꝓprie est esse talis nãæ q̄ est apta diuersimode siue diuisibl̄r p̄ motum recipi in sub̄o, ex ꝯn̄ti actuare ip̄m s̄m magis & minus & educi actione agentis de imperfecto ad p̄fectum stante unitate non solum specifica sed numerali ipsius formæ ut declarabimus infra. Ex opposito aũt forma redditur non intensibilis nec remissibilis, vñ cuicunq; formæ repugnat acquiri per motũ. & diuersimode participari in sub̄o &c. repugnat intẽdi & remitti. & breuiter quæcunq; consistunt in esse in diuisibili ut numeri & quãtitates denoĩate a numero & quæ largiũtur esse sub̄ale non possunt intendi nec remitti. quoniam stant sub opposito indeterminationis. 3. modo dictæ.

Quantum ad scd̄m aduerte q̄ licet oẽs conueniãt in hoc q̄ forma iõ intẽditur, quia diuersimode actuat sub̄m & magis p̄fectæ p̄ticipatur a sub̄o, non t̄n cõueniunt in mõ nam aliqui ut recitat Herue. in. 1. di. 17. q. 4. ar. 2. & Greg. in. 1. di. 17. q. 4. ar. 1. dicunt q̄ intensio fit p̄ additionem gradus ad gradum in esse formæ, ꝓ quo aduerte q̄ isti dicunt dũ intenditur calor, non additur calor calori, quia in essentia caloris non dantur gradus. sed additur esse p̄fectius calidum, esse minus p̄fecte calido, quæ diuersa esse dantur formal̄r a calore sub̄o receptiuo s̄m qđ est magis uel minus dispositum, & p̄ ꝯn̄s magis uel minus participat ip̄m, & hanc suam opinionem conantur sic ꝓbare, intensio & remissio aut fit s̄m gradus in essentia formæ aut inesse formæ quia non est imaginabile q̄ fiat alio mõ, nõ in essentia ut ꝓbabitur, ergo inesse. Qđ gradus non sint in essentia ꝓbatur quatuor, p̄mo si forma intensa est maior & p̄fectior s̄m gradus in essentia q̄ qualitas remissa, hoc est quia forma remissa uirtute cõtinet

in intensa, sicut sensitiuum in intellectiuo aut quia gradui pexistenti additur alius gradus non pmo mō, quia gradus essentiales quorum unus continetur in alio, differunt spē ut patet in exemplo dato de sensitiuo & intellectiuo. Sed forma intensa & remissa sunt eiusdem spēi ꝟm oēs, ergo &c.

Scdo forma diffinitur ꝙ est simplici & inuariabili essentia consistens. ergo non habet gradus in essentia, repugnat enim ꝙ habeat gradus in essentia. & sit simplex & inuariabilis secundum essentiam.

Tertio ex. 8. meta. tex. x. formæ rerum sunt sicut numeri, sed in essentia numeri non dantur gradus, ergo &c.

Quarto res p formam habet certitudinem, & est determinate nāæ. ergo est indiuisibilis ꝟm essentiam, pbatur ꝯña qm̄ ꝟm plm̄ in. x. metaph. id a quo res habet certitudinem debet esse minimum & indiuisibile ut patet de mensura certificante mensuratum.

Sed hæc opinio ut sonat vr̄ irrōnabilis. & arguit sic subm qd̕ fit magis tale p aliq̄ formam, trāsmutatur ꝟm illam, alr̄ non magis hēret illam q̄ pus si transmutatur aut transmutatur ab illa aut ad illam patet ꝯñtia, qm̄ in tranlmutatione ois terminus est uel a quo uel ad quem, non ab illa, quia nō fieret magis tale p illam sed minus, supponimus aūt ꝙ fiat magis tale. ergo ad illam, ergo in termino intensionis habet magis illam. Sed non pōt imaginari qūo subm hēat magis illam, uel pticipet illa uel illa magis actuet aut ihereat subo aut magis radicetur in eo, aut ꝙ ipsa det subo perfectius esse formalr̄ nisi ipsa fcā sit pfectior, qm̄ nobilitas effectus formalis pendet a nobilitate cāæ formalis. Si ergo tu cōcedis gradus inesse, ꝯcedes gradus in essentia formæ intensibilis.

Præterea, latitudo pprietatis maxime intime rei consequitur latitudinem quæ est in re q̄ consequitur, uidemus. n. ꝙ in silitudine non datur latitudo, nisi quia in fundamento puta in qualitate datur latitudo. Sed esse est pprietas maxie intima formæ quia est imediatus eius effectus formalis. ergo non datur inesse nisi quia datur in forma. Nec ualet dicere ut quidam dicunt ꝙ non est eadem rō de esse formæ acci

dentalis. & de ipsa forma qm̃ esse respicit subm. est.n.esse accñtis inesse subo forma aũt non respicit subm, cum igitur non detur intensio & remi.nisi quia subm magis & mi. participat esse formæ, iõ datur latitudo inesse, & non in forma. Hoc inq̃ nõ ualet qm̃ cum esse fluat nãlr a forma qualis est forma, tale dabit esse ei cui inest. ergo si forma est indiuisibilis nullam habẽs latitudinem, dabit ei cui inest esse uno modo. ergo non secundum magis & minus.

Rñdendo aũt rõnibus factis ꝓ hac opione aduerte ꝙ oẽs soluuntur hac distõne, forma intensibilis puta albedo duplr consideratur, ꝑmo ut est forma specifica condistincta ꝯtra aliam spẽm, & constituta ꝑ dñiam suam essentialem, scd'o ut est forma indiuidualis puta hˀ albedo apta actuare manum, ꝑmo mõ est non intensibilis, qm̃ ut spẽs stat indiuisibilis nõ .n. posset diuidi nisi ꝑ gradus formales, qui non stant cũ unitate specifica vñ ut spẽs, habet esse indiuisibile. & est sicut numerus ut ponit phs. 8. meta. tex. x. scd'o mõ est intensibilis quoniã ut respicit subm ꝑfectibile pt magis & minus ꝑficere illud fm ꝙ & ipsa ꝑ actionem agentis educitur de potentia ad actum & quæ ꝑus fuit imꝑfecta, postea fit magis ꝑfecta, & ut sic dat subo esse imperfectum, deinde perfectius, ipsa facta magis perfecta non fm se & specifice considerata, sed ut recipitur diuersimode in subiecto.

Ad ꝑmam igitur dico ꝙ forma ut remissa continetur uirtute in seipsa intensa, quia qnamcunq; ꝑfectionem habet ut remissa habet ut intensa. & plus non tñ continetur ut sensitiuum in intellectiuo, qm̃ illa differũt & spẽ & gñe forma aũt remissa est eiusdem spẽi cum intensa, negatur aũt ꝙ vlriter gradus essentiales quorum unus continetur in alio differãt spẽ, hoc.n. non est uerum nisi sumantur ex ꝑte formæ fm se, qñ aũt sumantur ex ꝑte formæ ut respicit mãm q̃ actuat non est uerum ut magis declarabitur infra, & quoniam forma non intenditur nisi ut respicit subiectum, ideo magis & minus non differunt specie.

Ad secũdam dico ꝙ illa distõ datur de forma fm se & in suo esse specifico & non ut diuersimode actuat subiectum,

ideo non concludit.

Ad tertiam dico ut ad secundam.

Ad quartam dico q assumptum nõ est uerum nisi de forma substãtiali, per quam res locatur in specie determinata.

Remota hac opione, aduerte q alii dicunt intensionem & remi. fieri p additionem gradus ad gradum qui sunt in essentia formæ non quidem ut est specifica, sed ut indiuidualis qm sm rõnem specificam est ut numerus ex. 8 metaph. tex. x. sm aũt q est indiuidua ponunt in ea q̃dam latitudinem graduum ex hoc q si non hėret ut indiuidua latitudinem graduum non posset esse simul in diuersis subis sm aliã & aliam rõnem, uidemus aũt in niue & in pariete albedinẽ sm aliam & aliam rõnem, ergo &c. Et hæc est opio Scoti & Ant. and. ĩ. 8. meta. q. 6. Quæ q̃tum ad hoc q forma ut specifica non habet latitudinem stat cum. b. Tho. & qd ut indiuidua habet latitudinem ꝑ quãto actuat hoc uel illud subm magis uel minus. stat cum. b. tho. Qd aũt hæc intensio fiat p additionem graduum ita q isti gradus distinguãtur realr & signate & q scd's adueniat pmo distincto actu a scd'o & ex illis constituatur forma una p se, est ꝯtra. b. Tho. & intẽdo arguere contra hanc uiam, deinde soluam rõnes suas.

Arguo igitur sic, si intenditur calor ĩ aqua per additionẽ gradus caloris ad gradum caloris qui sunt distincti & signabiles, puta quia pmus est tantus calor, & scd's est tantus, ergo in aqua erũt duo calores graduales de quibus quæro aut differunt spẽ, aut numero non pmo, quia non fieret intẽsio fit. n. intensio per suum sile quæ aũt differunt spẽ non sunt siria talr q unum augeat alterum, vñ sicut per dulcedinem non augetur amaritudo sic nec ibi si est distĩo specifica, non scd'o, quia duo accñtia eiusdem spẽi acquisibilia per motum sm Sco. necessario distinguuntur subo. Constat aũt q idem subm & eadem pars subi põt intendi sm calorem, ergo impoŀe est duos calores distinctos numero inesse eidem. Et aduerte q Sco. & Ant. and. vñr non posse saluare hanc realem distõnem graduum. quin sibi contradicant. Nam Ant. and. in. 5. meta. q. 8. tenet q est ipoŀe duo accña absoluta educta

de potentia mãæ per motum dña solo numero, esse in eodem subo quia termini motus sunt incompões. Cõstat aũt φ si intensio fiat per additionem gradus ad gradum q sint realr distincti & unus non corrumpatur adueniente alio ut tenet Sco. duo accñtia realia absoluta quæ sunt dña solo numero, & acquisibilia per motum erunt iu eodem subiecto, ergo sibi contradicunt.

Rões ꝓ hac opione recitat Cap. in. 1. di. 17. q. 2. contra septimam conclonem & Her. in. 1. di. 17. q. 5. & recitantur ꝓ scđa opione. Pau. aũt Sonc. in. 8. meta. q. 21. resoluit format in pnci. qõnis & soluit cõformiter Capo. & Her. & qm rñsiones sunt Thomistice, iõ uide eas in Paulo, ne tps consumeramus ex quo nihil noui super addendum occurrit.

Alii ut Burl. dñr φ intensio fit per successionem graduũ ita tñ φ adueniente posteriori, ꝑor corrumpitur. Sed cõtra hãc opinio. arguit subtilr & calculatoriæ Greg. in. 1. di. 17. q. 4. ar. 2. per totum ubi & soluit rões eius, uerum hæc opinio iã periit, iõ nolo ĩmorari contra eam, sed uide tu Greg.

Relictis his opinionibus, inuestigandũ est quæ fuerit mẽs b. Tho. unde aduerte φ ex tota doctrina sua elicio tria.

Primo forma non intenditur per additionem partis formæ uel gradus ad præexistentem formam, qm ẜm pħm & Cõmen. in. 4. phy. tex. 84. calidum fit magis calidum absq eo, φ in eo efficiatur aliqđ calidum, qđ ante nõ erat calidũ, ubi & Cõmen. inquit mã ueniet ex hac caliditate demõstrata ad maiorem caliditatẽ, nullis partibus calidis in actu aduenientibus sed transfertur in maiorem caliditatem ex intensione caliditatis. & silr mã transfertur de minori qtitate ad maiorem, nulla quantitate in actu adueniente. Ex quibus constat φ mens pħi & Cõmen. fuit φ dum intenditur forma nihil noui aduenit subo, distinctũ realr a ꝑcedẽti forma.

Secundo forma non intenditur præcise ex hoc φ magis radicatur in subiecto, ita φ non augetur essentialiter. Hæc enim duo implicant cõtradictionem, nulla enim forma potest intelligi magis radicari in subiecto nisi quia habet maiorem uictoriam super subiectum, maior autem uictoria indi-

cat maiorem uirtutem maior autem uirtus est a perfectiori essentia quoniam cum distinguatur ab essentia, oportet qđ cōmensuretur essentiæ, sicut effectus causæ proxime. Cum igitur formam magis radicari subiecto, inferat maiorem pfectionem in essentia formæ hæc duo contradicunt, forma magis radicaē, & non efficitur perfectior in essentia sua non ergo tali modo intenditur.

Tertio forma intenditur ex eo q̄ educitur de imperfecto ad perfectum. quod intelligas & ſm essentiam & ſm esse quod dat subiecto, pro cuius euidentia aduerte ſm doctrinam. b. Tho. in. 1. sent. dis. 17. q. 2. art. 2. q̄ qualitates secundæ intenduntur ſm intensionem primarum, sicut sapor & odor & alie intenduntur ad proportionatam intensionem caliditatis & fri. sicci. & humi. Qualitates autem simplices siue primæ intenduntur ex causis suis ut ex agente & recipiēte. Nam agens intendit reducere patiens de potētia ad actū suæ similitudinis quantum potest unde non contentatur calidum inducere in calefactibili calorem imperfectissimum quem possumus dicere primum gradum sed postquam reduxit calidum omnino in potentia ad calorem imperfectissimum iterum conatur de imperfectissimo ad perfectiorem reducere, non addendo calorem calori sed magis educendo de potētia ad actum, nam sicut per actionem calidi efficitur de non calido calidum, ita efficitur de calido imperfecto perfectius calidum & sic ordinate usq; ad summum calidum, ī quo ordine, calor præcedens comparatur ad sequentem ut potentia ad actum, quolibet enim imperfectum respectu pfectioris, est ut potentia. Calor igitur intenditur ex eo quod actione calidi, educitur calor qui erat in subiecto ut imperfectus actus ad maiorem perfectionem. & sic calor factus est pfectior quia magis actu, & facit subiectum perfectius calidū quod est dare perfectius esse calidum Ex quibus sequuntur tria primo quod formam intendi per eductionem de potentia ad actum, idem est q̄ eam magis radicari in subiecto. & eam magis participari a subiecto. & eam educi de imperfecto ad perfectum. & eam magis actuare, siue dare magis esse

subiecto.nam hæc omnia in doctrina.b.Tho.quo ad sensum equipollent secundo sequitur ꝙ in uia nostra non dantur gradus distincti realiter.sed apud nos gradus dicūtur ipsa forma ut diuersimode educitur de minus perfecta ad magis perfectam usq; ad summum nō per additionem sed per nouos modos habendi ipsam formam puta quando subiectum educitur de potentia calidum ad actu calidum quantumcunq; imperfectum dicitur habere primum gradum caloris & quando adhuc calefit & recipit perfectiorem calorē habet secundum gradum ita ꝙ primus calor qui est terminus a quo non distinguitur realiter a secundo qui est terminus ad quem,nisi ex nouo modo & perfectiori tertio sequitur ꝙ omnes rationes probātium formam intensam distingui a remissa per additionē partis aut gradus aut noue realitatis,alioquin per motum intensionis nihil acquireretur, nec intēsum & remissum possent esse termini motus &c.soluuntur ex hoc ꝙ licet nulla pars nec gradus nec noua realitas acquiratur,acquiritur tamen eadem forma nouis & perfectioribus modis.In his puto consistere modum intēsionis & remi.ſm doctrinam.b.Tho.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ alio modo respondendum esset quæsito ſm Comment.& alio modo ſm Scotum & alio modo ſm.b.Tho.Nam ſm Commenta.ponenda esset conclusio hæc non solum forma accidentalis sed & substantialis simplex qualis est forma elementi est intensibilis & remissibilis uerum quia hanc opinionem pertractauimus in.q.præcedenti & reprobauimus eam,ideo non est immorandum in ea.Scotus autem & Ant.and.ut patet in.11.metaphysi.q.1.tenent ꝙ indifferenter omnis forma substantialis,præter animam intellectiuam intenditur & remittitur eo ꝙ forma generanda ſm eos successiue introducitur & corrumpenda successiue abiicitur.& quoniam hæc opinio directe est contra uiam nostram ideo imorandum est contra eam.& sic ꝑcedemus.Primo ponentur fundamēta sua. Secundo rationes suæ.Tertio arguetur contra fundamēta sua.Quarto soluentur rationes suæ.Vltimo ponemus con-

clusionem responsiuam in uia.b.Tho.

Quantum ad primum aduerte q suum primum fundamentum est hoc. Tenent q forma substantialis licet quo ad esse specificum non intendatur nec remit. tamen sm q est indiuidua intenditur & remit. eo q intrinsecæ continet plures gradus indiuiduales quibus diuersimode & successiue potest informare materiam. & dicunt id esse de mente phi in 8. metaph. tex. 10. ubi inquit. & queadmodum nec numerus habet magis uel minus, nec quæ sm speciem substantia .i. forma substantialis ut specifica. Sed si quidem cum materia. i. inquantum indiuidua, secundum est hoc. Tenent qd gnõ est motus, & est successiua ut gnõ est. Ita q non distinguitur a motu in. 5. phy. ex eo q gnõ sit instantanea. & motus successiuus sed ex termino & ex subiecto, nam gnõ proprie est ad subam motus autem ad accidens & subiectũ gnõnis est ens in potentia subiectum autem motus est ens actu. Hæc sunt fundamenta eorum.

Quantum ad secundum, aduerte q Ant. and. 11. metap. qõ. 1. ponit hanc conclusionem forma substantialis habet gradus intrinsecos essentiales secundum quos suscipit magis & minus, & intrinsecam diuisionem. Hanc probat quatuor rationibus.

Prima est calidũ intenditur in igne, ergo & forma ignis. Antecedens patet de igne generato ex quercu, & generato ex palea siue ex alia materia rara. Contra autem probatur si effectus naturalis dissimiliter se habet & causa naturalis dissilr se habet quia oĩs cã naturalis agit quantum potest. Sed calor ignis qui est effectus naturalis formæ ignis dissimiliter se habet ut dictum est in antecedente. ergo & forma ignis quæ est cã nãlis dissilr se habet ex consequenti potest esse minus & magis perfecta.

Secunda est in alteratione præcedente corruptionem aquæ in ignem introducitur calor, ergo & forma ignis, non intensa ergo remissa. Antecedens patet ad sensum. Prima autem consequentia probatur, nullum proprium accidens est sine forma sui proprii. subiecti quoniam consequitur ipsam

uel est ad ipsam. Sed calor est ꝓprium accns ignis ergo &c. se cunda autem consequentia probatur. qm̄ impossibile est for mas specificas repugnantes esse simul in eodem materia ẜm esse intensum sed forma aquæ & forma ignis sunt repugnã tes vt patet ex suis contrariis dispositionibus ergo cum in al teratione præcedente &c. introducatur forma ignis & ad huc sit in mã forma aquæ, necesse est uel utranq; esse remis sam uel saltem formam ignis esse remissam.

Tertia est, omne quod mutatur ex. 6. phy. est partim in termino a quo & partim in termino ad quem tunc quæro ly partim & partim; aut accipitur pro diuisibilitate formæ ẜm q̄ est motus aut pro diuisibilitate subiecti quod mouetur non secundo quia ex. 8. physic. contingit aliquod totum si mul alterari ergo primo modo, ergo forma substãtialis est diuisibilis & sic habetur propositum.

Quarta est, omnis perfectio quæ potest numerari in plu ribus maiorem perfectionem dicit in pluribus quam in vno sed forma ignis est numerabilis in pluribus indiuiduis ut pa tet. Si igitur duo ignes iungantur & fiat unus non est du bium quin ille ignis perfectiorem & intensiorem formam habeat, quam duo ex quibus componitur seorsum sumpti: nam duo perfecta simul iuncta, perfectius aliquid ponunt q̄ unum tantum cæteris paribus.

Quantum ad tertium sic arguitur contra primum funda mentum forma ẜm quam aliquid constituitur sub specie est indiuisibilis, quoniam ẜm pl̄m in. 8. metaphysi. text. 10. se habet ut unitas ad numerum quæ licet sit minima & indiui sibilis addita uel subtracta uariat speciem numeri. Sed per formam substantialem indiuidualem, indiuiduum consti tuitur sub specie, qm̄ aut constituitur sub specie per formã specificam aut per indiuidualem, non per specificam, quoniã specifica constituitur species non potest autem eodem con stitui species & indiuiduũ, cum se habeant ut totum & pars subiectiua, si est indiuisibilis ergo non habet gradus intrinse cos essentiales nec suscipit magis & minus, quoniam in do ctrina Scoti intensio fit per additionem graduum & dictum

pỗi in.8.metaph.tex.10.ubi inquit.Sed si quidem cum materia &c.non fauet ei,nam sensus pỗi est q forma substantialis siue specifica siue indiuidua non habet magis & minus in essentia sua.Sed si quidem cum materia.i.si consideretur cum dispositionibus quæ tenent rationem & modum materiæ quia sunt ratio recipiendi formam potest dici recipere magis & minus non quidem ẜm se sed ratione dispositionũ quæ sunt qualitates intensibiles.Sed quia Commenta. in.8. metaph. textum prædictum exponens uidetur fauere uiæ Scoti.Dicit enim ita forma substantialis non recipit magis &minus non enim est homo maioris humanitatis quã alius homo ẜm formam.Sed si fuerit:erit ẜm quod forma est in eo in materia ideo declarandum est q pro ueritate non fauet ei.Aduerte igitur q Commen intelligendus est,sicut intendit pỗs,pỗs autem loqtur de formis cõtra Platonẽ q dicebat formas eẽ numeros & esse separatas.& licet ẜm pỗm non sint numeri,tamen assimilantur numeris in quatuor ꝓprietatibus quæ patent in eodem tex.&.4.similitudo est,q sicut numeri non recipiunt magis & minus, sic nec forma ẜm speciem, quoniam ut species non habet principium intrinsecum,nec gradum quo diuersificetur.Sed si habet magis & minus,est cum materia.i.Quoniam materia est principium diuersificãdi formam specificam ratio maioris apparentiæ suscipiendi magis & minus est ipsa materia q̃ sumpta ut species uel ut separata,sicut accipiebat Plato.Tamen ex hac conditionali non sequitur q pỗs aut Commenta.concedant eam suscipere magis aut minus nec posse suscipere, sed solum sequitur q habeat minorem repugnantiam ex materia quam ex se si susciperet magis aut minus non inconuenit autem conditionalem esse ueram cuius antecedens & cõsequens sunt imposibilia.Constat autem q pỗs dum dicit. Sed si quidem loquitur conditionaliter.& non ui unius termini,de Commenta.autem constat q format conditionalẽ ut patet intuenti dictum suum supra positum, non ergo super dictum pỗi possunt Scotus & Anto.and. ponere fundamentum opinionis suæ.

Contra 8m fundamentum arguitur sic,motus ut distinguitur contra mutationem proprie dictam quæ est gño & corruptio simplr nullo modo est in substantia, gño autem & corruptio est in substantia ergo gño non potest dici motus proprie dictus. Minor patet,qm gño est uia ad substantiam maior probatur ubi est motus proprie dictus ibi est cõ trarietas ex.5.physi.te. 10.sed in substantia non est contrarietas ut patet in p̃ntis & in,5.physi.tex.10.ergo &c. forte dices licet plis neget contrarietatem proprie dictam in substantia,non tamen cõmuniter dictam.& hæc sufficit ad motum,Contra hoc est expresse contra Commenta.in.5.phy. commen.10.qui tenet q̃ ad motum requiritur contrarietas propriæ dicta & ait,& intendit Aristo. hic per contraria &c.usq; ibi & quõcunq; concedatur q̃ in substantia est contrarietas destruetur signum plĩ &c.Patet ergo q̃ si in substantia non est motus proprie dictus q̃ ibi non est introductio formæ successiua, & per consequens non est ibi intensio nec remissio.

Quantum ad quartum soluende sunt rationes eorũ quas supra recitauimus.Ad primam negatur consequentia,ad p̃bationem dico ad minorem q̃ calor qui est intensior i igne genito ex materia magis solida puta ex quercu non est effectus solius formæ ignis:sed prouenit ex materia solida in qua magis uigoratur.Vnde dico q̃ ex parte formæ non est intensior ex consequẽti dissimilitudo caloris in diuersis ignibus generatis ex diuersa materia, non arguit magis & minus intrinsecæ in forma ignis.

Ad secundam nego primam consequentiam ad probationem dico ad min.q̃ calor non pro quolibet gradu est proprium accidens ignis sed calor pro tanto gradu sub quo nõ potest stare nisi forma ignis,unde in casu proposito dico q̃ calor in alteratione productus pro generatione ignis & corruptione aquæ est subiectiue in aqua,mediãte forma aquæ quæ non repugnat ipsi calori nisi pro tali gradu,sub quo nõ posset saluari forma aquæ.& pro tunc non est in materia nisi forma aquæ & nullo modo forma ignis.& ideo de secun:

da consequentia nõ curamus. Et aduerte ꝙ eos decepit hæc consequentia, forma aquæ repugnat calori pro tãto gradu ergo pro omni gradu, patet ꝙ non ualet.

Ad tertiam dico ſm doctrinam .b. tho. ꝙ dictum pħi nõ uerificatur eodem modo in omni mutatione. Sed primo & proprie uerificatur in mutatione locali, & in alteratiõe quæ est inter contraria mediata, ut quod mutatur de albo in nigrum, prius peruenit ad fuscum quod participat de albo & nigro, in illis uero mutationibus, inter quorum terminos non est aliquod medium, dictum pħi non saluatur respectu principalis termini sed respectu alicuius adiuncti, ut dũ mutatur materia de forma aquæ ad formam ignis est quidem toto tempore alterationis usq; ad ultimum instans exclusiue sub forma aquæ & nullo modo sub forma ignis ſm ipsam formam, potest tamen dici esse partim sub forma ignis non ſm seipsam, sed ratione dispositionum quæ sunt ꝓ forma ignis introducenda, & pro forma aquæ remouenda. Ad argumentum igitur nego diuisionem, quoniam non est partim & partim ratiõe formæ substantialis, nec rõne subiecti, sed ratione dispositionum in generatione substantiali.

Si dices ꝙ Commen. uult dictũ pħi uerificari in quatuor generibus mutationum, ergo in mutatione substantiali.

Rñ. si Commen. intendit ꝙ uerificatur in mutatione substantiali modo quo dictum est .s. ratione dispositionum, acceptatur, si autem intendit ratione formæ substantialis, negatur auctoritas sua, quam nec .b. Tho. tenet in .6. physico. exponens tex. 92. & approbat dictum Alexandri quod omnis mutatio est diuisibilis .s. uel secundum seipsam, uel ſm motum ei adiunctum.

Ad quartam dico ꝙ non concludit formam substantialem intendi & remitti, sed quod una est perfectior altera, licet sint unius speciei, quod & nos concedimus ad sensum quem dicemus infra in hac met quæstione. Ratio autem quare non intenditur ponetur in probatione conclusionis sequentis.

Quantum ad quintum ponitur hæc conclusio responsi-

ua in uia.b.Tho.nulla forma substantialis ex intensibilis in tensione proprie dicta, nam in uia b.Tho.ad ueram intensionem tria requiruntur. Primo quod a tali forma res non sortiatur speciem. Secundo quod illa met forma numero sit apta diuersimode actuare suum subiectum.s.modo imperfecto deinde perfectiori & perfectiori scdm q ab agente magis & magis educitur de potentia ad actum. Tertio q sit diuisibiliter acquisibilis per motum.sed ut probauimus contra Scotum & Ant.and.quaelibet forma substantialis constituit id cuius est forma in propria specie, nec est apta diuersimode actuare materiam cum non habeat gradus intrinsecos essentiales ut probauimus contra Scotum, nec est acquisibilis per motum sed per instantaneam transmutationem substantialem, quam probauimus contra Scotum, non esse motum, ergo &c. Dixi autem intensione propria dicta qm sumendo intensionē cōmuniter dictam quae ponitur in duabus formis eiusdem speciei & informantibus distincta substantia non inconuenit formam substantialem intendi & remitti prout una est perfectior & alia imperfectior, ut declarabimus in parte sequenti.

Sed contra hanc determinationem uidetur esse Aristot. qui in.5.physi.tex.3, antequam diuidat motum cōmuniter dictum in suas species.s. in mutationem proprie dictam & in motum proprie dictum dicit q in omni motu est tempus ergo successio. Sed generatio est motus cōmuniter dictus, ergo in generatione est tempus, ergo successio, ergo forma substantialis est successiue acquisibilis ergo intensibilis.

Ad hoc respondetur per Commentato in.5.physi.comment.3.ubi inquit omnem motum esse in tempore declarabitur etiam perfecte in lib.6.constat autem quod in libr.6. dicet phs omnem motum esse in tempore tam motum proprie dictum quam mutationem in substantia, non quidem ratione instantaneae introductionis formae substantialis sed ratione praeuie alterationis, ideo dicet, omne quod generatur, prius generabatur. Quare &c.

Quantum ad quartum principale.s.posito q repugnet formae

formæ substantiali intendi & remitti utrum repugnat duabus formis subalibus eiusdē spēi inequalitas pfectiōis subalis, aduerte ꝙ inter Thomistas est discrepantia, nam Cap. in 2. di. 32. q. 1. tenet hāc conclōnem in aīabus intellectiuis licet oēs sint eiusdem spēi, sunt diuersi gradus essentiales. Hāc pbat de mente. b. Tho. in. 1. sen. di. 8. q. 5. arti. 2. & intendit talem rōnē formæ nālr ꝑportionatæ suis subis fm inequalitatem suorum susceptiuorum hnt inequalitatem inter se, sed aīæ uniuntur corpibus ut formæ ꝑportionatæ cū actus recipiatur in mā fm dispōnem māæ, constat aūt ꝙ corpa nō sunt equalr disposita pp inequalitatem uirtutis gnātiū & complexionum, ergo ex inequalitate essentiali corporū pōt cōcludi inequalitas essentialis aīarum. Tu tn̄ aduerte ꝙ hæc inequalitas non competit aīæ ex se. qm̄ induceret distōnem specificam. Sed competit huic aīæ & illi put hæc respicit hoc corpus & illa illud & iō licet hæc distō possit dici formarum non tn̄ formalis sed potius mālis non. n. conuenit aīæ ex se quæ tn̄ est forma, sed rōne māæ q̄ respicit. Et hæc est mens Cap. ubi su. q̄ sequuntur excellētiores Thomistæ. Sed Pau. Sonci. non placet ut patet in. 8. meta. q. 26. ubi in fine declarat ꝙ unam aīam esse pfectiorem alia non est fm essentiam nec fm esse sbale sed fm nobiliores dispōnes ꝯseruātes eam in mā, sed nos dicimus declarationem suam esse ueram, sed non sufficientem. Admittimus. n. pfectionē accidentalem inequalem inter aīas q̄ nullus habet negare sed ultra illam tenemus inequalitatem pfectionis essentialis, eo ꝙ unaquæq; aīa in suo ꝑprio susceptiuo habet esse determinatum fm mensuram pfectionalem corporis qd̄ informat & hæc est expssa snīa. b. Tho. i. 1. sen. di. 8. q. 5. ar. 2. ad sextū. Constat aūt ꝙ corpa humana non hnt equalem nobilitatē & iō una aīa quæ creatur ut unibilis huic corpori digniori, sortitur a Deo nobilius esse, & illa opposito modo.

Qm̄ igitur tenemus ptē affirmatiuā, soluēdæ sunt rōnes quæ inducuntur a Pau. Sonci. ubi supra & sunt tres.

1 Prima, aīa itellectiua pus natura habet esse q̄ uniat mãe, ergo una non dat nobilius esse quā alia. Aūs patet quia aīa

cõicat suum & ꝓprium esse mãæ, ꝓus aũt est rem hẽre pfe-
ctionem in se, quã cõicare eam alteri. Contra aũt sic ꝓbat: si
una aĩa dat nobilius esse quã alia, aut hoc est qa entitas uni⁹
aĩæ est pfectior entitate alterius, & hoc ẽt tu negas, aut est
pp dispões ut tu dicis, & hoc non, quia sequitur ꝙ aĩa ex
sui unione ad mãm consequeretur impfectionẽ in suo esse,
qđ est falsum, qa forma nõ unit mãæ nisi pp bonũ formæ.
Ad hoc dico ꝙ peccat ex fundamento falso, qm̃ imagina
tur ꝙ Deus creet aĩam, & det illi esse non respiciẽdo mãm
sic uel sic dispositam quã debet informare. Hoc quidem est
falsum, nam Deus dum creat hanc aĩam respicit hoc corp⁹
& ꝓportionalr terminat eam ad talem gradum essendi, &
ex hoc patet ꝙ sua ꝯñtia non ualet, & ad ꝓbõnem dico ꝙ ẽ
pp ꝓmuni, sed illa pfectior entitas non conuenit aĩæ ut aĩa
sed ut huic, est aũt hæc ut respicit hanc mãm, & has dispõ-
nes. Et cum dicit, ergo aĩa ex sui unione ad mãm consequit
impfectionem, negatur ꝯñtia, quæ utiq; ualeret, si aĩa hẽret
esse ante unionem & ꝓduceretur a Deo, non respiciẽdo ad
hanc mãm, imo dico ꝙ ex unione pficitur, eo ꝙ non hẽret
aliquod esse nisi uniretur, quoniam rõ occasionalis creandi
hanc aĩam, est ut uniatur huic corpori.

Scđa, ꝓducat Deus aĩam unam separatam a mã deinde
uniat eam mãæ optimæ dispositæ. Tunc quæro si esse illius
aĩæ est factum pfectius ex unione uel nõ: si sic, ergo illud eẽ
est intensum, quia ad intensionem in uia Thomistica sufficit
ꝙ actus deducatur de impfecto ad pfectum, si non, ergo ille
summæ & optimæ dispões non faciunt ꝙ una anima det
perfectius esse quam alia.

Ad hoc dr̃ ꝙ peccat eodem fundamento ut pcedens. Di
co igitur ꝙ Deus non crearet unam aĩam ante informatio
nem, nisi respiciendo dispões mãæ, quæ sunt uel futuræ
sunt in tali mã, & iuxta illas terminat hanc aĩam ad tale eẽ
sibi inuariabile, siue sit unita mãæ siue non. Et si daretur ca-
sus ꝙ Deus crearet unã aĩa; sine hitudine ad mãm determi
natã dico ꝙ illa nõ esset aĩa nisi equiuoce. Nam de rõne aĩæ
est esse actum corporis, ergo de ratione huius animæ, est

esse actum huius corporis.

Tertia sequitur q forma subalis possit intendi & remitti quod est contra doctrinam Thomisti. Contra probatur sequit q forma subalis possit, hēre pfectius esse quā hēret ergo pt intendi & remitti. Contra est clara i uia. b. Tho. ut patet ex pdictis in hac. q. Añs probatur, esse formæ subalis, sm te est tā to pfectius quanto dispōnes p forma introducenda & quæ simul introducūtur cum forma sunt pfectiores, sed iste pñt intendi postquā forma est introducta & effici perfectiores, ergo forma poterit habere perfectius esse quam prius, ex consequenti fieri intensior.

Ad hoc dico q ut recitat Cap. ubi sup fuit argm Durandi, & est quintum in ordine & Cap. soluens inquit, negatur ɔsñtia ad pbōnem non oportet q si sm diuersitatem dispōnum pcedētium formam in mā uel simul oī forma incipiētium sit inequalitas formarum subalium, q a simili sm diuersitatem dispōnum sequentium formam, forma ipsa intēdatur uel remittatur posito q post introductionem formæ fiāt pfectiores uel impfectiores. & rō huius est qui dispōnes pcedentes, uel simul incipientes cum forma, hñt aliquē modum cālitatis respectu formæ subalis non aūt posteriores, iō ad uariationem sequentium non uariatur forma nec esse eius, sed bene accidentaliter uariatur ipsum compositū mō do in melius, modo in peius.

De responsione quā dat Pau. & contra quā arguit nō curamus, qm non est ad uiam nrām. Diximus. n. q ad intēsionem pprie dictā requiritur q forma sit acquisibilis per motum & per eam non constituatur res in spē, & q eadem nūmero sit apta plus & minus actuare subm, & non indiuisibiliter. & q actōe agentis magis & magis educatur de imperfecto ad perfectum, quæ oia repugnant formæ subali ut patet in supradictis. Tenemus igitur inequalitatem subalē duarum formarum subalium eiusdē spēi, non tamen intensionem & remissionem. Hæc de ppræsenti quæsito dicta sint.

Qō. 7. Si ex materia & forma fit unum per se, & propter quid & an immediate.

EXPEDITIS qõnibus euenientibus circa mãm & formam, resoluenda est nunc qõ quæ accidit circa naturam compositi, & est hæc utrum ex mã & forma fiat unum per se & ꝑpter quid & an imediate. Pro resolõne tria agenda sunt. Primo declarãdum est quid sit, fieri unum per se. Scd'o ponentur duæ conclõnes responsiuæ. Tertio assignabitur rõ quare ex subiecto & accidente communi non fit unum per se.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ aliud est esse unũ per se & fieri unum per se, nam esse unum per se est esse indiuisibile ex sui natura, & hoc mõ res simplex est una per se sicut, punctus sicut intelligentia, & in suꝑmo gradu est ꝑma causa fieri unum per se est ex pluribus adunatis resultare unam naturam quæ reponitur in determinato gñe & determinata spẽ unde aduerte ꝙ ad fieri unum per se nõ sufficit ex pluribus adunatis resultare quid unum, alr' aceruus lapidum & hõ albus possent dici scã unum per se. Sed requiritur ꝙ ipm totum cõstitutum reponatur in gñe & spẽ determinatis vt numeri & quantitates ꝯtinue, & figuræ. & sube ꝯposite &c.

Quantũ ad scdm ponuntur duæ conclõnes prima est ex materia & forma fit unum per se ꝑbatur sicut sba simplex seipsa est una per se quia non habet ꝑncipia intrinseca ex qbus fiat una. Sic per oppositum suba composita fit una per se qa habet ꝑncipia intrinseca ex quibus fit una per se. Hæc aũt principia non sunt nisi materia & forma quæ sole sunt causæ intrinsecæ ergo &c.

Scd'a conclõ ꝑpter quid ex materia & forma fit unum per se. nulla est cã intrinseca nisi quia materia est potentia & forma est actus. Hæc conclõ non põt demõstrari alr', nisi quia de natura potentiæ & actus est ut ex eis coniunctis cõsurgat unũ per se. Sed materia & forma sũt actus ergo &c.

Quod si quis negat ex potentia & actu fieri unum per se non est disputandum cum eo, sicut nec cum negante ꝑncipia per se nota, dico aũt cã intrinseca ad dñam cãæ agentis, quæ iõ necessaria est quia educit materiam de potentia ad actũ, & sua actione disponit materiã ad receptionẽ formæ.

Ex hac aũt determinatione eliciuntur duo corrolaria primum est ꝙ ex subo & accñte cõi nõ fit unum ꝑ se. Dico ex accñte cõi qm̃ ex subo & accñte ꝓprio siue ex ꝓpria passione licet non fiat unum ꝑ se entitatiue ut declarauimus in.4. lib.tñ fit unum ꝑ se ꝑtiuæ qđ nõ contingit nõ ĩ accñte per accñs siue cõi. Rõ aũt ꝑꝑ q̃ non fit unum ꝑ se ſm Ant.andr. non est alia nisi quia subm & accñs cõe sunt tales nãæ ꝙ ex se non constituunt unum ꝑ se sicut ex opposito mã & forma sunt tales nãæ ꝙ constituunt unum ꝑ se. Sed hoc nihil ẽ dictu, imo cã est, quia ex actu & pura potentia, aptũ est fieri unum per se, non aũt ex duobus, quorum unum est actu, & alterum est actus, siue quia utrunq; est actu. Et hanc cãm assignauit pħs contra Plato. in lib.7.tex.49.ubi iquit. Duo nãq; sic actu, nunq̃ sunt unum actu, actus.n. separat. Scdm est ꝙ ex mã & forma fit unum ꝑ se ĩmediate.i. nullo interposito medio, & rõ quidem hui⁹ est, qm̃ ut inquit pħs ĩ hoc 8.lib.tex.ulti.postq̃ reprehendit antiquos, qui diuersimode assignabãt medium, quo ex mã & forma fit unum ꝑ se nullum est assignandum medium eo ꝙ forma adueniens mãæ sicut seipsa dat esse & constituit ens aũmõ agens moueat potentiam ad actum.s.disponendo mãm ad actum, sic seipsa adueniens mãæ facit unum & confirmatur, qm̃ cum ens & unum sint idem, ut determinatum est in libr.4.eodem res fit ens & fit una, cum igitur forma, seipsa det esse, seipsa faciet unum, & non per medium.

Sed contra ꝑdicta sunt tria dubia, ꝓmo dubitatur quõ sit poſe ꝙ ex mã & forma fiat unũ ꝑ se, cum maxime distet, quoniã sunt ut potentia & actus, quæ sunt extremæ distãtiã quæ autem sunt conformia uidentur magis unibilia ex cõsequenti magis facere unum.

Ad hoc dr̃ ꝙ aliud est aliqua fieri unum & aliud est ex aliquibus fieri unum. Item ex aliquibus fieri unum, contingit dupl'r. Primo ꝙ illud unum sit eiusdem rõnis cũ his ex quibus fit, sicut est totum omogeneum. Scdo ꝙ illud unum sit alterius rõnis ab his, ex quibus fit, ut est totũ etherogeneũ, stantibus his distõnibus, dico ꝙ si poneremus actũ & poten

tiam fieri unum ut sit si ex potẽtia & actu fieret unum eiusdẽ rõnis, sicut ex duab⁹ aquis fit una aqua. argm̃ pcederet, qm̃ quæ minus distant & sunt magis cõformia sunt magis apta fieri unum, & ex eis resultat totum q̄ est eiusdem nãæ cũ his ex quibus resultat ut patet qñ duæ lineæ coniunguntur, duæ aquæ, duo ignes &c. Sed nos ponimus ex mã & forma fieri unum quod est alterius rõnis, & nõ illa fieri unum. Ad hoc aũt constituendum, dico q̄ quæ magis distant sunt magis apta, dũmõ unum sit ut pfectibile, & alterum ut perfectiuum. & quoniam forma ut actus, & materia ut potentia sic se habent, ideo non inconuenit ex eis fieri unum per se.

Scd'o dubitatur si hæc est vl'iter uera, qñ ex aliquibus fit unum p se necesse est unum esse potentiam & alterum esse actum, nam vr̃ hẽre instantiam in toto q̃titatiuo ut in linea bicubitali, quæ constituitur ex cubitali & cubitali, quæ cum sint eiusdem rõnis, non vñr se sic hẽre q̄ una sit actus, & altera sit potentia, sed uel utraq; est actus, uel utraq; est potẽtia. & tamen constituunt unum per se. s. lineam bicubitalẽ.

Ad hoc dr̃ q̄ illa ppõ. Qñ ex aliquibus &c. non est vl'iter vera, nisi in cõstõne unius p se qd' est alterius naturæ a suis pncipiis componentibus. Instantia aũt pcedit de uno per se qd' est eiusdem nãæ cum suis componentibus, nã tunc suffi cit q̄ oĩa componentia sint ut potentia, unde qñ A & B cõponunt C sicut duæ lineæ tertiam dico q̄ A & B sunt partes potentiales. Quando aũt ex elñtis componitur elñtatum, di co q̄ elñta sunt ut potentia & forma mixti est actus. Vt igit fiat pncipium qd' teneat in oĩbus, formetur sic. Qñ ex aliquibus fit unum p se necesse est uel illa esse potentialia, uel unum esse potentiam & alterum esse actum.

Tertio dubitatur qũo sit poĩe, q̄ ex materia & forma fiat unum sine medio cum uideamus ea quæ multum distãt nõ uniri sine medio, unde & duo extrema contraria non uniũ tur nisi in medio ut calidum & frigidum in tepido constat autem q̄ materia & forma multum distant, ergo &c.

Ad hoc dicimus q̄ si sunt duo multum distantia quorum utrunq; habeat esse separatim sicut duo corpa illa nõ uniun

ur sine medio colligante ut patet in edificatione domus si aūt illa duo non hēant esse seorsum. Sed unum actuat alterum. & nullum habet esse nisi p illud non est necesse q uniātur p medium, & qm materia nullum habet esse. s. actuale. sed ipm accipit a forma nec forma habet aliud esse nisi illud qd̄ cōicat materiæ, iō non inconuenit q uniantur sine medio. Argm̄ aūt pcedit ac si materia & forma hērent distincta esse sicut duo extrema contraria habent distincta inesse. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō 8. Si nomen spēi in subiis compositis, significat solā fomam, & dato q non si prius significat formā q̄ pposit ū.

Oportet autem non ignorare &c. Tex. 7.

IAM expeditis qōnibus, quæ emergebant circa considerationem materiæ & formæ & compositi, nunc super est discutere qōnes aliquas sup̄ tex. pb̄i &. 1. sup̄ tex. 7. oportet aūt non ignorare &c. in quo pb̄s intendit determinare, q in subiis compositis nomen spēi non significat formā solam, sed formam in materia, cuius rōnem pncipalem assignat in tex. 8. ubi inquit, nam qd̄quideratesse &c. & intēdit talem rōnem si nomen spēi in subiis compositis significat solam formam, ergo in eis idem erunt res & qd̄quidest rei, qd̄ est falsum qm̄ ut dicit pb̄s in tex. 8 aīa & esse aīæ idem, hoīs uero esse & hō non idem, nisi & aīa hō dicatur. Quærit igitur si nomen spēi in subst̄atiis compositis significat solam formam, & posito q non, utrum significet prius formam quam compositum.

In hac. q. sic pcedendum est. Primo pbandum est q nomen spēi in suba composita ut hō, non significat solam formam sed compositum. Scd̄o ad declarandum q p̄us significat compositum q̄ formam, ponent aliquæ distōnes. Tertio respondebitur quæsito. s. an p̄us significet formam quā compositum. Quarto soluetur rō tenentium oppositum.

Quantum ad pmum sic pbatur ppositum. Qd̄ p̄dicatur in recto de idiuiduo, significatur noīe spēi, quoniam spēs de indiuiduo p̄tur, Sed non sola forma p̄tur in recto de indiui

duo sed in obliquo, compositũ aũt p̃tur in recto de indiui-duo. Hæc.n.est uera. Sortes est quid compositum ex corpore & aĩa, ergo compositum & non sola forma significatur noie spẽi. Præterea significatum per nomen spẽi, & significatum p diffõnem sunt idem, quoniam spẽs est quæ diffinit & rõ quam significat nomen est diffõ. Sed significatum per diffõnem, non includit solam formam imo & formam & materiã, quoniam subã composita naturalis diffinitur per formam et materiam ex.7.huius tex.33.ergo &c.

Quantum ad scd'm aduerte & aliqui sic solent distinguere, forma est duplex.s.forma totius ut humanitas, quæ includit formam & materiam & forma partis ut aĩa Item sic distinguunt, nomen põt considerari quantum id qđ significat, uel quantum ad id qđ est rõ sigñandi, uel breuius, i noie põt considerari qđ & quo, ut hõ põt significare id qđ est hõ & id quo hõ est hõ. Item alii sic distinguunt. nomen põt ꝯsiderari quantum ad id cui nomen imponitur & quantum ad id a quo nomen imponitur.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ sequentes Commentatorem tenentem solam formam esse totam essentiam substantiæ composite ut uisum est in lib.7.dicunt ꝙ nomen speciei primo significat formam partis, quæ dicitur esse ratio significandi, & id a quo nomen imponitur, secundario autem significat compositum quod est id quod est, & cui nomẽ imponitur. & inter istos est Iandunus in.8.lib.in.q.3 Et probat intentum suum sic. Quando duo sic se habent qđ unum est causa alterius. & aliquod nomẽ debetur eis, principalius & dignius debetur causæ quam causato. Sed forma est causa compositi. & nomen speciei debetur utriq;, ergo principalius & dignius significat formam quam compositum maior nota. & minor, quo ad primam partem. Quo ad secundam partem probat per Commenta. qui in hoc.8.lib.in comen. 7.inquit. Hoc nomen animal dicitur principalr̃ per formã, & dicitur de congregato ex materia & forma secundario aliquid dicitur de forma, nomen enim non significat rem nisi sm ꝙ est in actu, & causa actus in composito est forma, &

cum duo fuerint quorum alterum est causa alterius, illud quod est causa dignius habebit nomen. Illud enim nomen est secundi propter primum uerbi gratia. Res calide, quoniã nõ habent nomen caloris nisi propter calorem ignis qui est in fine & ideo cum fuerint plura, quæ non habent idem nomẽ nisi propter aliud, illud aliud est dignius habere illud nomẽ & erit causa illorum hæc Commenta. Patet igitur quod fuit intentio p̃bi & Commenta. nomen speciei prius significare formam quam compositum, nos autem qui sequimur. b. Tho. tenentem ut declarauimus in lib. 7. mãm & formam esse partes quidditatis in substantia composita, sustinemus nomen speciei prius & dignius significare cõpositum quam forma, nam nomen impositum ad significandum essentiam & quidditatem rei, prius & dignius significat totam quidditatem q̃ partem. Sed nomen speciei impositum est &c. Significat .n. homo id quod est homo ergo prius & dignius significat totam quidditatẽ quam partem, tota autem quidditas non est forma ut ꝓbatum est in. 7. lib. Sed quid resultans ex materia & forma quod signatur per compositum, ergo nomen speciei prius & dignius significat compositum quam formam, & aduerte quod tota uis in hoc est ut sustineas quod forma non est tota quidditas, & nos conati sumus sustinere in li. 7. in. q. nona.

Quantum ad quartum soluenda est ratio Ianduni. Ad q̃ b. Tho. responderet quod minor pro secunda parte est falsa. s. quod nomen speciei conueniat in recto formæ & composito, nam hæc est falsa. Anima est homo, nisi anima esset tota quidditas, quod nos negamus. Ad probationem quæ est sententia Commenta. b. Tho. qui in hoc tenet contra Comment. diceret quod illa propositio, cum duo fuerint quorum unum est causa reliqui &c. non est uera nisi inter causam effectiuã uniuocam & effectum suum puta quia hoc nomen calidum dicitur de igne & de aqua calefacta principalius & dignius dicitur de igne quam de aqua & non dicitur de aqua nisi ꝓpter ignem, non autem uerificatur de causa formali non. n. sequitur quod si homo est homo propter animam rationalem,

q̄ anima sit principalius & dignius homo & si tu aduertis Commenta. non notificat propositionem suam nisi in causa effectiua uniuoca. Constat autem q̄ forma non est cā cōpositi in gñe causæ efficientis igitur ratio Ianduni nulla est. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 9. si numerus habet esse reale extra intellectum & si est unum per se & entitas distincta a rebus numeratis.

Et quemadmodum nec a numero aliquo addito aut ablato. Textu. 10.

PHILOSOPHVS in hoc loco comparat quidditates rerum significatas per diffinitiones & præsertim per differentias specificas numeris ſm quatuor ꝓprietates quæ patent in expositione. b. Tho. & quoniam p̄hus in tota sua metaphysica de numero parum pertractat nisi in præsenti tex. & in lib. 10. ubi aget de uno & suo opposito in vn̄i, ideo expediens est hic discutere quæstiones quæ cōmuniter pertractantur circa naturam numeri & primo pertractabitur. si numerus habet esse reale extra animam & si est quid unum per se & si est entitas distincta a rebus numeratis secundo queretur de forma numeri. 3. si numerus de p̄nto quantitatis inuenitur in abstractis.

Quantum ad primum quæsitum, considerabitur quo ad singulas partes & quo ad primam partem. s. si numerus habet esse reale extra intellectum sic proceditur. Primo ponitur opinio tenens partem negatiuam, Secundo determinabitur contra eam. Tertio ponentur rationes illius opinionis & soluentur.

Quantum ad primum aduerte q̄ ut recitat Grego. in. 1. sent. dis. 24. q. 2. in. 1. arti. Opinio Petri Aureoli fuit, q̄ q̄uis multe unitates rerum sint extra animam quoniam ad sensum patet esse in rerum natura hunc unum lapidem & illum unum, & illum unum, tamen istæ unitates non sunt nec faciunt numerum in rerum natura extra animam quo

niam ille unitates sunt tantum materia numeri, quantitas autem siue summa siue conclusio est forma numeri. Hec autem summa siue conclusio, non est nisi ab anima summante & concludente dictam multitudinem unitatum, ita qđ secundum prædictam opinionem nullus numerus quo ad formale suum, habet esse extra animam, sed solum quo ad materiam.

Quantum ad secundum ponitur conclusio opposita, non omnis numerus etiam quo ad suum formale est per solam appræhensionem animæ probatur & accipio rationem Gregorii ubi supra. Aliquæ res esto ꝙ non appræhendantur ab anima sunt tot & tot finite, puta. 4. uel. 6. & sic de aliis, ergo aliquæ res esto ꝙ non appræhendantur ab anima sunt numerus, ex consequenti non omnis numerus habet esse tãtum per apprhensionem animæ utraqꝫ consequentia est nota, & probatur antecedens non plus depẽdet ab anima multitudo rerum in esse tot & tot quam dependeat magnitudo in esse tanta uel tanta puta cubitalis uel bicubitalis &c. Sed constat quod magnitudo in hoc non dependet ab anima, ergo & cætera.

Alias rationes adducit Paulus in libro. 10. qõ. 8. quas uide ad placitum.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Petrus Aureoli multipliciter conatur probare intentum suum cuius rationes recitat & soluit Gregro. ubi supra. Sed solutiones suæ usqꝫ ad sextam non sunt Thomisticæ ideo uide eas in Cap. in. 1. di. 24. q. 1. contra primam cõcl'onem quarto loco, quas & Paulus recitat ac soluit ut Cap. in lib. 10. qõ. 8. uide Paulum & sufficit tibi, quoniam non possunt aliter solui stando in uia Thomistica.

Tu tamen aduerte ꝙ Paulus non recitat nec soluit rationem sextam Petri Aureoli, quæ uidetur apparens quia fundatur in dicto pħi & Commentato. Hanc igitur formabimus & soluemus.

Sic ergo arguit, Dicit pħs in. 4. physi. tex. 131. ſm translationem Commenta. Dicamus uerbi gratia ꝙ cum nume

rans non fuerit numerare non erit ergo manifestum est et ꝙ numerus non erit & cum nihil aliud aptum natum sit nu merare quam anima & animæ intellectus imposſibile est ut sit numerus cum anima non fuerit. Hæc uerba adeo clara sunt inquit Aureolus ut non indigeant expositione ergo po nere numerum quo ad suum formale habere esse extra a ni mam est contra philosophum.

Idem confirmatur per Commentat. in eodem lib. in cō men. 13 1. qui ait numerus non est nisi actio numerantis in numerato & manifestum est ꝙ cum numerans non fuerit actio eius non erit. Imposſibile est autem aliquod aliud nu merare præter animam & animæ intellectum ergo manife stum est ꝙ cum anima non fuerit non erit numerus (& in- fra) esse uero numeri in anima non est esse omnibus modis quoniam esset fictum sicut chimera. Sed esse eius extra men tem est in potentia propter subiectum proprium esse uero eius in anima est in actu quando. s. anima egerit actionē quæ dicitur numerus in subiecto præparato ad recipiendum il- lam ex quibus patet quod numerus non est actu absque ap- præhensione animæ.

Pro solutione huius præmitto duas distinctiones quarum prima est numerus est duplex quidam est multitudo unita tum non continuarum seu discretarum in rerum natura ut duo homines duo lapides de quibus constatꝙ adinuicē non continuantur quidam est multitudo unitatum quæ in rerū natura sunt continue sed fiunt non continue seu discrete ꝑ signationem seu diuisionem animæ sicut multitudo partiū quantitatis continue seorsum & diuisim signatarum per de signationem animæ notantis illam & illam partem sine di- uisione actuali & reali abinuicem.

Secunda est numerare quod est actio animæ dupliciter sumitur, primo ut idem est ꝙ aliquam multitudinem discre tam per replicationem unitatis mensurare & eius quantita tem cognoscere & hoc modo dicitur in. 10. metaph. tex. 2. ꝙ numerus mensuretur & numeratur per unum, secundo ut idem est ꝙ aliquod unum diuidere & multiplicare quasi

ꝙ idem sit numerare ꝙ de uno numerum facere. Vnde Cō menta. in. 4. physi. commen. 104. ubi pħs uult ꝙ instās mul tiplicet ſm esse dicit ꝙ numeratio eius. i. instantis est ex hoc ꝙ translatum numeretur. i. multiplicatur, ecce ꝙ exponit numerare per multiplicare.

Ex his distinctionibus dico ad argumentum ꝙ confirma tionem simul quod non est intentio pħi & Commenta. loqui de quolibet numero nec de numero primo modo sumpto sed secundo modo sumpto qualis numerus est tempus de quo concedimus quod quo ad suum formale pendet ab anima. i. quo ad numerare secundo modo sumpto quia tem pus non est nisi prius & posterius motus continui diuisa & numerata seu multiplicata per animam numerantem unde Commentat. in commento. 131. inquit. Tempus nihil aliud est quam prius & posterius in motu ſm ꝙ sunt nume rata & diuisa siue discreta, & ideo indiget in hoc quod sit actu anima scilicet secundum quod est prius & posterius nu merata hæc Commenta.

Ex his autem patet ꝙ non sequitur omnem numerum habere esse per solam appræhensionem animæ, nam nume rus primo modo sumptus qui simpliciter & ueræ est nume rus proprie dictus habet esse perfectum extra animam eo ꝙ aggregatur ex rebus non continuis, ut duo lapides &c. quorum quilibet est unus & simul sumpti remota omni ope ratione animæ sunt tot & tot, patet igitur quod aliquis nu merus habet esse per appræhensionem animæ ut numerus quo numeramus de quo inquit Auicen. in. 3. suæ metaphy. capit. 5. uerum est ꝙ numerus expoliatus. i. non applicatus rebus signatis non habet esse nisi in anima, & numerus applicatus rei continue & maxime rei successiue quale est tem pus & numerus instantis materiale. n. solum est in re forma le autem quod est numeratio est per animam aliquis autem habet esse extra animam quo ad materiale & formale vt nu merus rerum permanentium non continuarum adinuicē. Hæc de prima parte quæsiti dicta sint.

Quantum ad secundam partem. s. si numerus est unum

per se an tantum per accidens ut aceruus lapidum inuenio duas sententias, prima est. b. thó. quam defendit Capræolus in. 1. sent. dis. 24. q. 1. & est conclusio. 5. & stat in hoc ꝙ numerus est unum simplr & non solum ſm quid & est unum per se & non solum per accidens ut aceruus lapidum & fundamentum suum ut patet in. 8. metaphysic. in expositione tex. 8. stat in hoc si numerus esset unum ſm quid & per accidens, non esset genus nec aliquis numerus esset species entis quod est falsum quoniam reponitur per se in p̄nto continetur enim sub quantitate discreta, quicquid autem reponitur per se in p̄nto est genus aut species aut differentia, contra probatur quoniam tam genus quam species dicit certā & determinatam nām, ergo unum per se, præterea sicut de ente per accidens non potest esse scientia sic nec de uno per accidens ergo de numero non esset scientia nec demonstratio nec assignabiles proprietates & sic destrueret Arithmetica & aduerte ꝙ licet Commenta. teneat numerum sicut & aīa composita non esse quid resultans ex partibus sed esse suas partes simul iunctas tamen non negaret quin sit unum per se, put ly per se opponitur per accidens eo ꝙ componitur ex potentia & actu siue ex mā & forma. Quō autē quilibet numerus componatur ex materia & forma declarabimus agentes de forma numeri.

Secunda sententia est Grego. qui in. 1. sent. dis. 24. qō. 2. arti. 2. tenet ꝙ nullus numerus proprie loquendo est aliqua entitas per se una sed plures, ita ꝙ sicut nulla res per se una est populus uel exercitus sic nulla res una inquantum hmōi est numerus & sententiam suam conatur probare dictis pħi & Commenta. nam in. 10. metaph. in tex. 4. dicit pħs ꝙ numerus est pluralitas unitatum. i. plures unitates ut illa sit cō structio intransitiua. & in. 3. physi. tex. ſm nouam trāslationem dicit ꝙ numerus est plures unitates ubi Commenta. dicit ꝙ numerus est coaceruus unitatum, & in. 10. metaphy. commen. 21. dicit. ꝙ numerus est multitudo composita ex unitatibus & in. 4. physi. commen. 132. dicit ꝙ quia unū est mensura omogenea numero, numerus est plures unitates:

constat autem ꝙ plures unitates nec coaceruus vnitatum est aliquod unum per se ergo nec numerus.

Ab aliquibus autem sic probatur ꝓpositum, omnes unitates componẽtes numerum realem.i.applicatum rebus ut decem canes uidentur esse actu & unaquæq; hoc aliquid & separatim ex stens, sed ex.7.metaph.tex49.ex entibus huiusmodi in actu non fit unum per se ergo numerus.10.canũ non est unum per se.

Pro solutione istorum præmitto distinctionem quam tãgit.b.Tho.in.7.metaph.exponens tex.60.& est talis composita quæ sunt unum per se, sunt in triplici differentia quædam sunt quæ sortiuntur speciem ab altera parte qua comparata alteri parti est forma eius, & hoc modo quæcunque componuntur ex materia & forma & elementa & elementata & animata sunt unum per se, quædam sunt quæ sortiũtur speciem ab ipsa compositione ut quæ continuantur adinuicem, sicut linea tricubitalis in qua tres cubitales componuntur ita ꝙ continuantur, quædam sunt quæ sortiuntur speciem non a continuatione sed ab ordine partium & sunt illa quorum partes sunt discontinue sed tamen sunt ordinate ita ꝙ tandiu stat totum quandiu seruatur ordo inter partes, & hoc modo exercitus oratio sillaba numerus sunt vnũ per se, quæcunq; autem constituũtur ex multis partibus discontinuis non habentibus ordinem adinuicem, dicuntur unum ſm quid & per accidẽs ut turba inordinata cumulus lapidum, multitudo arene in litore maris.

Ex hac distinctione dico ꝙ Gregor.deceptus fuit ex hoc ꝙ credidit nullum compositum eẽ unum per se nisi compositum ex forma & materia quod nos non admittimus ut patet ex distinc.data ad dictum ergo ex.10.metaph.dico ꝙ sic debet exponi, numerus est pluralitas unitatum.i.pluralitas consurgens ex ordinatis unitatibus, & nego ꝙ illa constructio sit intransitiua, ad illud de.3.physi.dico ꝙ sic debet intelligi, numerus est plures unitates quo ad materiam, sicut domus est multi lapides quo ad materiam, negatur autem hæc consequentia numerus est plures unitates mate-

rialiter, ergo est plures unitates formalr, immo est quid resultans ex pluribus unitatibus ordinatis ad dictum Commēta. in. 3. physi. dico q per aceruum unitatum, intendit unitates ordinatas adunatas quia ut declarauimus in lib. 7. tenet Commenta. q totum non est aliud quam partes simul sumpte, idem dico ad dictum eiusdem in. 4. physi. ex hoc autem q tenet Commenta. compositum esse partes suas & numerum esse unitates, non sequitur qd' negaret numerum esse unum per se, nam tenet compositum ex materia & forma esse unum per se & tamen est partes suæ fm ipsum.

Ad rationem autem diceret. b. Tho. falsum esse unitates ut componunt numerum applicatum puta. 10. lapidum esse actu & hoc aliquid, immo ut sic habent rationem partiū quamdiu stant sub tali ordine & omnes unitates componentes comparate ad ultimam se habent ut materia ad formam ut dicemus infra. Et si dicas q lapis A est hoc aliquid & lapis B &c. ergo ut componunt numerum sunt hoc aliquid negatur consequentia, nam licet in se sit hoc aliquid & perfectum in spē tamen ut componit est pars, & est quid imperfectum ex consequenti ut componens nō est hoc aliqd. Hæc de secunda parte dicta sint.

Quātū ad tertiā partē, aduerte q nō quæriē de nūero trāscēdenti, sed tm de nūero qtitatiuo an sit entitas realr distincta à rebus numeratis ī hoc igit inuenio duas senias, una est Grego. in. 1. di. 24. q. 2. arti. 2. qui tenet partem negatiuam altera est. b. Tho. quam prosequitur & defendit Cap. in. 1. di. 24. q. 1. in prima conclusione & est pro parte affir. & aduerte q utraq; opinio pendet ab una radice. s. a nā unius q est principium numeri, nam quia gre. tenet unum quod est principium numeri nihil superaddere rei quæ est una, nec fm ipsum est accidens de pnto quantitatis, consequenter tenet q numerus quantitatiuus qui fm ipsum non est aliud q plures unitates, ut patuit supra nihil addit, nec distinguitur a rebus numeratis, & quia. b. Tho. de uno quod est princi. numeri sentit oppositum ut declarauimus in. 4. li. consequēter tenet oppositū de numero quantitatiuo ita q sicut unitas

tas q̃titatiua huius lapidis est accñs & lapis est sub̃a, sic binarius q̃titatiuus lapidum est accñs utpote q̃titas discreta, lapides aũt sunt sub̃a. & aduerte ꝙ in uia. b. Tho. hæc cõclõ, numerus q̃titatiuus addit aliquid reale sup̱ res numeratas. & distinguitur realr̃ ab eis, non põt alia uia efficaciter ꝓbari. nisi sustinendo ꝙ unum ꝑnc. numeri distinguitur realr̃ ab uno transcendente, & addit aliquid reale sup̃ ens, nam bene sequitur ꝙ si unitas q̃titatiua quæ est componens numerum quantitatiuum, addit quid reale sup̱ sub̃am rei quæ est una quantitatiue, ẽt numerus cõstans ex hmõi unitatibus, addit quid reale sup̱ res numeratas, & distinguitur realr̃ ab eis. Qd̃ aũt unum ꝑnci. numeri distinguatur &c. determinauimus in. 4. lib. in. q. 7. Nec facies fundamentm in rõnibus, q̃bus conatur Pau. sonc. in lib. x. q. 11. ꝓbare dictam ꝑclonẽ q̃m Greg. ubi sup̃ format eas contra se ad lr̃am & soluit ex suis ꝑncipiis, qb᷒ tenet nõ oẽm q̃titatẽ distingui realr̃ a sb̃a.

Relinquitur ergo ut soluamus rationes Greg. quas format ubi supra & sunt duæ.

Prima est, quæcũq; sunt tot & tot sunt seipsis & non per aliquam entitatem superadditam eis inherentem tot & tot, ergo nullus numerus addit entitatem rebus numeratis cõtra nota ꝓbatur añs unũqd̃q; eorũ, quæ sunt tot & tot est unum seipso & non p̱ entitatem sibi supadditam ut ꝓbatum est al̃s, ergo unumqdq; eorum & quodlibet aliud, puta A & B sunt duo seipsis, & nõ per entitatem superadditam idem dico de quolibet alio numero quantitatiuo ergo &c.

Confirmatur quia si aliqua essent tot, puta duo p̱ entitatẽ supadditam, accipio unum illorum duorũ & ipsam dualitatem, tũc sic, illud unũ & dualitas sunt duæ entitates quæro aut sunt duæ seipsis, aut entitate supaddita, si seipsis ergo eadem rõne ꝑnia duo, & quælibet alia duo sunt seipsis duo, si entitate supaddita, ergo sil̃r illa & illud ꝑmo sumptũ sunt duæ entitates p̱ aliam entitatem supadditã, & sic i infinitũ.

Pro solõne huius aduerte ꝙ Greg. in hoc decipitur ꝙ credit sicut unum transcendens & numerus transcẽdẽs, nihil addunt reale sup̱ rem unam & res numeratas sic nec unum

p̄nc.numeri quantitatiui, nec ipse numerus, p̄p̄ea ad argm̄, nego añs ad p̄bōnem nego añs qm̄ unum p̄nc.numeri, addit super substantiam rei accidens quid autem sit illud accidens, determinauimus in.4.lib.in.q.8.

Ad confirmationem dico q̄ illud unum & dualitas sunt duæ entitates seipsis, sumendo illud unum unitate transcendenti nam in quolibet quanto est unitas transcēdens & unitas quātitatiua, & nego illam p̄ñtiam si seipsis, ergo eadem rōne p̄ma duo, quoniā unumqđ q̄ p̄morum duorum est quantum & unum quantitatiuæ dualitas autem nō est una quantitatiuæ, sed transcendenter.

Scđa est si numerus dicit entitatem distinctam realr̄ a rebus numeratis, quæro aut est entitas oīno simplex & indiuisibilis aut est composita & diuisa in p̄tes nō p̄mum quia numerus non esset quantitas discreta, cum oīs quantitas sit diuisibilis non secundum quia uel ille partes sunt adinuicem continuæ & hoc non quia numerus esset quantitas cōtinua uel sunt non continuæ & hoc non quia uel sunt numeri uel unitates, nō sunt numeri quia oīs numerus diuideretur in numeros qđ est falsum ut patet in binario, non sunt unitates quia de illis quæretur aut sunt seipsis numerus aut p̄ aliqđ eis additum, si p̄ additum quærendum est utrum sit simplex uel compositum ut p̄us si seipsis ille unitates sunt numerus cum unitates numerales non sint res sup̄addite reb⁹ numeratis, sed quælibet talium rerū sit una seipsa sequit̄ q̄ numerus non dicat rem superadditam rebus numeratis.

Ad hoc dr̄ q̄ illa entitas sup̄addita est composita & diuisibilis in p̄tes & q̄ p̄tes non sunt c̄tinuæ sed discretæ & q̄ sūt unitates qm̄ numerus est multitudo aggregata ex unitatib⁹ & qñ arguitur q̄ uel sunt seipsis numerus uel p̄ aliqđ additum, dico q̄ non sunt numerus, sed ex eis est numerus & q̄ addunt entitatem distinctam de gñe quantitatis sup̄ res numeratas, ut diximus in lib.4.& falsum est rem quantā esse unam unitate quæ est p̄n.numeri quantitatiui per seipsam, hoc enim tantum uerum est de re una unitate transcēdenti. Hæc de præsenti quæsito dicta sunt.

Qō.x.Si ultima unitas est forma numeri.

IN pnc.hujus.q.aduerte q in uia nr̄a pcipui mouētes hāc .q.sunt Io.Capo.in.1.di.24.q.1.in.5.conclone,& Pau. Sonc.in lib.x,q.9.fundant aūt se sup.b.Tho.in.8.meta, ubi exponens tex.x.inquit est.n.p se unū numerus,inquātum ultima unitas dat numero spē & unitatem sicut et ī rebus compositis ex materia & forma per formā est aliquid unum & ab ea unitatem & speciem sortitur,hæc ille.

In hac aūt.q.sic pcedem⁹.Primo ponet distō de forma. Secundo duæ conclusiones responsiuæ. Tercio soluentur quædā argumenta,quibus uidetur posse probari oppositū.

Quantum ad pmum aduerte ut notat Capo.ubi supra ī pbōne.5.conclonis,q si ut est duplex forma hois.s.forma ptis,& hæc est aīa quæ mā actuat & forma totius,& hæc ē humanitas resultans ex aīa & ex forma sua, sic in numero apphendere possumus duplicem formam.s. formam partis quæ uere est pars numeri & non est totus numerus, sed ab ea numer⁹ sortitur spēm,sicut hō ab aīa,& formam totius quæ resultat ex eo qd' est forma ptis in numero & ex illis unitatibus ex quibus ut ex materia aggregatur numerus.

Quantum ad scd'm ponuntur duæ conclones,pma ultima unitas, non est in numero forma totius. hanc licet oēs concedant declaro sic,forma totius in uia nr̄a in qua nūc loquimur est tertia entitas distincta ab oībus ptibus diuisim& simul sumptis ut diximus in lib.7.Sed ultima unitas nō est distincta ab oībus unitatibus componentibus numerum alr distingueretur a seipsa,quia & ipsa componit.

Scd'a conclo,ultima unitas est forma ptis in numero. Hanc pbo esse de mente pħi & Cō.in.8.li.meta.in tex.x.& arguo sic numerus sortitur spēm ab ultima unitate ergo est forma numeri non totius ut pbatum est,ergo ptis ɔn̄tia patet,qm̄ unūqd'q sortitur spēm sicut & esse a ppria forma. Añs aūt est de mente pħi & Cōmen.in eodem loco, nā ēm pħm p aduentum ultimæ unitatis constituitur talis spēs numeri puta ternarius & si subtrahitur mutatur spēs,sicut in rebus p aduentum & subtractionem ultimæ drīæ, mutatur

spēs unde dicit illic Cōmen. & quemadmodum qñ alicui numero additur unum, aut ab eo diminuitur unum transfert ad aliam nām numeri, silr diffōnes compositæ ex. 1. gñe. & pluribus drīis, qñ ab eis diminuitur aliqua drīa transfertur diffō ad diffōnem alterius nāe, & silr cum additur eis aliqua drīa. v. g. qm cum dixerimus in diffōne aīalis ꝙ est corpus nutribile sensibile, si diminuerimus ultimam drīam remanebit diffō uegetabilium & si additur alia drīa, puta rōnale fiet diffō hoīs & silr quatuor cum eis additur unum fient quinqȝ & cum ab eis diminuitur unum, fiunt tria. hæc Cōment. ex quibus constat, ꝙ sicut ultima differentia dat spēm rei, & ea mutata, mutatur spēs, sic ultima unitas dat spēm numero, & ea subtracta, fit alia species numeri ex consequenti est forma partis in numero.

Sed hic remanēt duo declaranda. Primum est. Si ultima unitas non est forma totius in numero, uidendum est quæ sit forma totius. Scdm est. Cum ultima unitas sit pars compones numeꝝ sicut aliæ, quare est magis forma nūeri q̄ aliæ.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ ſm Auic. in. 3. suæ meta. ca. 5. forma totius in numero est id qd signatur noīe abstracto illius numeri, puta forma ternarii est ternitas & quaternarii quaternitas sicut in nālibus forma lapidis lapideitas, forma hoīs humanitas & si quæras quid importat ternitas & quaternitas. Dico ꝙ non importat solum multitudinem consurgentem ex tribus unitatibus, nec solum ordinem & discretionem trium unitatum. Sed multitudiuem trium unitatum discretarum & ordinatarum adinuicem uel multitudinem trium unitatū ut stant sub discretione & ordine.

Quantum ad scdm aduerte ꝙ ultima unitas non est forma numeri ut unitas, sed ut ultima. i. ut habet ordinem ad ꝑcedentes tanquam terminus & complemento numeri, & ut stat sub tali ordine et sub rōne termini comparatur ad als unitates ut formale ad māle. Qd. n. rē terminat et complet est formale in re, et ex hac declaratione uidebis quam facile soluentur argumenta Petri Aureoli tenentis oppositum.

Quantum ad tertiū ꝑncipale, aduerte ꝙ ut recitat Capo.

in.1.di.24.q.1.contra.5.conclonem.Pet. Aure. arguit.4. rónibus q ultima unitas non sit forma numeri ex quibus Pau.Sonc.accipit ab pbõnem sui intenti.4.5.&.6. rõnem quas format in li.x.q.9.uerum quia Cap.soluit eas & Pau. contra solutiones non instat ideo sibi nihil proficiunt.

Prima rõ nulla forma entis realis quale tu ponis numer est incerta & uoluntaria, sed determinata ex nã rei. Sed ultima unitas quã tu ponis esse terminum & concludere numerum est incerta & uoluntaria, nam quæcunq ponatur unitas terminans põt numerans incipere ab ea & sic quæ erat ultima fiet prima. ergo &c.

Ad hoc rñdetur.& negatur minor ad pbõnem dico q añ opus aiæ numerantis in numero applicato est aliqua unitas ultima fm rõnem &c. ordinem realẽ ad als unitates si aũt numerans incipiat numerare ab ultima unitate non seruatõ reali ordine quem hñt unitates inter se non iõ ultima fiet pma nec econuerso, loquẽdo de numero applicato de numero aũt quem facit aia secus est quia ille non est numerus de gñe qtitatis. sed habet esse p apphensionem aiæ, non autem est necesse q sic sit in re sicut appræhendimus.

Scda rõ. Ois forma alicuius totius est in eo ubi est suum totum patet.n.q ubi est hõ, ibi est aia hois. sed ultima unitas non est in eo ubi est numerus. est.n. numerus in oibus unitatibus simul sumptis. Sed ultima unitas ut patet nõ est in omnibus præcedentibus unitatibus ergo &c.

Rñdetur. Maior nõ est uera nisi de forma intrinseca nãli nõ aũt de forma extrinseca, unitas aũt ultima est forma numeri extrinseca, non.n.est forma quia uere actuet pcedẽtes unitates sed quia habet rõnem termini & concludentis. Nõ aũt est necesse terminum esse intrinsecum rei quam terminat ut patet de loco & locato.

Tertia rõ si ultima unitas est forma numeri uel inqtum unitas uel ipsa distantia siue ordo ad pcedentes unitates fundatus in ipsa unitate uel unitas cum tali distantia non pmũ quia inquantum unitas est æque mãlis sicut & alie non fm quia distantia siue ordo est rlo numerus aũt est ens absolu-

tum cum sit de pñto absoluto. Rño aũt non põt esse forma absoluti non tertium quia tale aggregatum cum sit ens aggregatum ex rebus diuersorum pñtorum esset ens p accñs ẜm metaphy. qđ non põt esse forma entis p se numerus autem est ens per se cum sit in pñto quantitatis ergo &c.

Rñdetur negatur diuisio nam datur quartum .s. unitas ut stat sub tali distantia uel ordine ad pcedentes & ut sic est forma numeri. unde si remoueatur talis ordo p aduentum alterius unitatis desinit esse forma. Rõ. n. ꝙ sit forma non sumitur ab ipsa unitate simplr. sed ut stat sub tali ordine & si arguas ꝙ id qđ est forma semper & cuicunq; comparata est forma, dico ꝙ hoc non est uerum nisi de forma intrinseca quales sunt formæ rerum naturalium.

Quarta rõ. Inter unitates componentes numerum non seruatur aliquis ordo, ergo ultima unitas non est forma numeri, ut stat sub tali ordine uel distantia, ꝯñtia nota, añs pbatur unus numerus puta quaternarius non respicit unitates in quibus cõsistit ẜm pus & posterius sed simul & sine ordine qui. n. intelligit trinitatem non concipit unam unitatẽ pcedere aliam. sed absolutæ apphendit unitatẽ in tribus ergo ultima unitas non est forma numeri quaternarii cum ibi non sit unitas ultima nec prima nec aliquis ordo.

Rñdetur, negatur añs ad pbõnem, nego assumptum, ad pbõnem dico ꝙ licet apphendens ternarium, nõ intelligat ordinem unitatum puta pmam scđam & ultimam tñ supponit talem ordinem, sine quo non esset ternarius, sicut qui ĩtelligit hoĩem nõ intelligit unionem aĩæ & corpis, licet supponat illam quia nisi aĩa uniretur corpi non intelligeretur nã hoĩs. Sic in pposito. Patet igitur ꝙ rõnes Petri Aure. nõ concludunt contra uiam nrãm & scias me in hac determinatione, secutum fuisse doctrinam Capreoli ne forte credas: me determinasse ex propria imaginatione. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. i i. Si numerus quantitatiuus reperitur solum in rebus corporeis, an etiam in abstractis.

IN HAC.q.inuenio duas opiones. Prima est.b.Tho. cui⁹ mens est q̄ sicut unum qd' est pncipium numeri q̄titatiui non inuenitur nisi in re q̄ta,qm̄ tale unum ut declaraui in trac de transcendentibus,uel est ꝯtinuitas rei quāte, uel est esse quantitatis continue,quo res corpea est indiuisa in se,& diuisa ab alio sic numerus quantitatiuus aggregatus ex unitatibus numeralibus non inuenitur nisi in rebus quātis & corpeis. Et fundamentum.b.Tho. est quia pħs in.3. phy.docuit quantitatem discretam cāri ex diuisione continui,ubi ergo non est rō cātiua numeri quantitatiui, non est talis numerus.Constat aūt q̄ in separatis non est continuitas,ergo &c.Et si quæras.Cū de separatis uerificentur unū & termini nūerales ut una itelligētia due tres &c.qualis numer⁹ & quæ unitas ē i illis.Rn̄deret.b.Tho.q̄ est unum trāscendēs & multitudo trāscēdēs.& de hoc locuti sum⁹ i li.4.

Scd'a opinio est Greg.in.1.di.24.q.2.ar.3.qui tenet ptē affir.Pro cuius resolōne tria agenda sunt.Primo declarabit mens sua.Scd̄o soluentur rōnes suæ, ꝑ quanto sunt contra b.Tho.Tertio sustinebimus fundamētum.b.Tho. sumptū ex.3 physi.qd' Grego.conatur destruere.

Quantum ad pmum aduerte q̄ Greg.tria intendit. Primo intendit q̄ numerus simpl'r uerificatur solum in abstractis.Dicit aūt numerū simpl'r esse unitates simpl'r unitas uero simpl'r ſm ipsum uerificatur solum de re in qua nulla est compō,quales sunt subæ abstractæ ſm pħos,& ppea negat Greg.qd'cunq3 totum uel compositum posse dici unum simpl'r sed tm̄ cum aliquo addito puta q̄ sortes est unus hō absolute sed unus hō.& sic patet ſm pncipia sua q̄ cum numerus sit ipse unitates,talis numerus simpl'r repitur solum in abstractis.Hoc suum dictum licet ipsum non concederet.b. Tho.qm̄ cum compositum sit tertia entitas,pōt dici unum p se & simpl'r ut declaraui in.7.li.q.ulti.tn̄ ad ꝑpositum huius qōnis nihil refert.Scd̄o intendit q̄ numerus ſm quid est tm̄ in reb⁹ corpeis,uocat aūt numerū ſm quid unitates ſm quid quæ sunt unitates compositoꝝ.& qm̄ tenet q̄ oē ꝯpositum est unum solum ſm quid.& plura simpl'r, qm̄ ſm ipm

est suæ ptes iō ex ꝯñti ubi est compō ibi seruatur numerus ſm quid, Sed nec id concederet.b.Tho.sicut nec ꝑus dictũ ex eadem cã uerum ptranseo qm̃ ad pñtem qõnem nihil re fert. Tertio intendit ꝙ numerus qui est spẽs quantitatis discretæ inueniatur in abstractis, vñ inquit ubi sup̃. Ex his patet ꝙ̄ irrõnabilr loquuntur qui dñt ꝙ numerus non inueniẽ nisi in rebus mãlibus & corpeis cum multo uerius inueniaẽ in spũalibus ut pbatum est, nec ualet si dicatur ꝙ numerus rerum spũalium non est spẽs quantitatis discrete sed tñ numerus corporum. Ipsi uero loquuntur de numero qui est quantitas discreta, non ualet inquam, qm̃ illud dictum est tã tum ad placitum & sine rõne & conatur probare intentum duplici rõne quas statim formabimus & soluemus.

Quantum ad scd̃m aduerte ꝙ rõ pma Greg. est talis, interrogãti de aliqua multitudine abstractorum quot sunt ita bñ rñdetur ꝙ sunt.3.aut.6.sicut interroganti de lapidibus rñdetur ꝙ sunt.3.uel 6.ergo sicut de lapidibus uerificatur numerus qui est species quantitatis discrete, sic uerificatur de abstractis.

Scd̃a ẽ, æque bñ passio quælibet ternarii uel senarii, aut cuiuslibet alterius numeri uerificaẽ de talibus terminis sup ponentibus p subiis ĩmãlibus, sicut cũ p corpalibus, ita.n. ternarius abstractorum est numerus impar utrobiq; pmus & senarius est numerus pfectius, sicut lapidum & lignorũ. & vlr quæcunq; p se conueniunt numero ita uerificantur in abstractis sicut in corporeis ergo &c.

Ad primam sequendo principia.b Tho. dicitur quod si quot & tot proprie sumantur.s.ſm ꝙ sunt interrogatiua de pnto quantitatis, negatur antecedens, qm̃ talia interrogatiua non excludunt ambitum sui generis.s.quantitatis nõ reperibilis in immaterialibus cum sit dispositio materiæ, si autem sumantur generaliter prout interrogant de quacunq; multitudine siue illa sit de genere quantitatis siue non conceditur antecedens, sed negatur consequentia.

Ad secundam negatur antecedens, quoniam tales passiones prout importãt relationem fundatam in quantitate

non uerificantur de abstractis uel si uerificantur de eis, non conueniunt ternario & senario ut sunt species numeri quantitatiui sed ut sunt species multitudinis transcendentis, sicut & passiones istæ, imparitas primitas &c. & tunc negatur consequentia.

¶ Quantum ad tertium aduerte ꝙ Grego. ubi supra conatur destruere fundamentum. b. Tho. sumptum ex. 3. phy. in text. 68. s. ꝙ numerus quantitatiuus causatur ex diuisione continui, ergo reperitur solum in his in quibus est continuitas hæc autem sunt sola corporea quare &c. ad hoc dicit Greg. ꝙ non fuit intentio pħi dicere omnem numerū quantitatiuum causari ex diuisione continui, sed aliquem puta dum diuiditur lignum fit numerus partium ligni. & corroborat quia certum est corpora cœlestia esse in aliquo numero quantitatiuo & tamen non constituitur ex diuisione continui cum nulla diuisio possit fieri in cœlo propter incorruptibilitatem suam.

Sed contra Greg. sic arguitur. Cum pħs in. 3. physi. quærat de infinito ut attribuitur magnitudini & numero quod quidem infinitum ſm pħm in. 1. physi. tex. 15. clarum est esse proprium quantitatis, ea ratione qua quærit de magnitudine quantum ad infinitatem, inuestigat etiam de numero. Constat autem ꝙ ibi disputat de magnitudine absolute. & vl'iter qũo procedit in infinitum ſm diuisionem & non solum de hac uel illa magnitudine, unde & ait in text. 69. In magnitudinibus autem contrarium est &c. ergo & de numero absolute considerat qũo ſm additionem tendit in infinitum. Additionem autem dicit fieri in numero, ex diuisione continui, unde & Commentato. inquit super eundem tex. Dispositio in additione numerorum est sicut dispositio in diminutione mensure ergo & a diuisione magnitudinis numerus quantitatiuus vl'iter causatur ab eodem enim est esse rei & sua proprietas, si ergo a magnitudine causatur finitas & infinitas in numero quantitatiuo absolute ab eadē causatur esse eiusdem numeri, falsum est ergo dicere ꝙ pħs in. 3. phy. non intendit omnem numerum q̃titatiuum cau-

firi ex diuisione continui.

Quando autem dat instantiam de numero corporum cœlestium dico q; & ille numerus causatur ex diuisione cōtinui non quidem de nouo facta nec factibili, sed ex diuisione materiæ, ut stat sub hac quantitate continua nā quia forma lune stat sub hac materia quanta, & forma solis sub illa materia quanta, ideo constituitur binarius de genere quantitatis, decipitur autem Grego. quia credit. b. Thom. tenere numerum quantitatiuum causari solum ex diuisione factā de nouo in aliquo continuo quasi si non diuidatur actu, & de nouo q; non fiat numerus id non somniauit. b. tho. nec ueri Thomistæ. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

De materia cœli.

In naturalibus quidem & sempiternis alia ratio forsan ei quædam non habent materiam aut non talem &c. tex. 12. pħs hic declarat quō materia est in cœlo & dicit qđ forsan cœlum non habet materiam uel si habet nō talem qualem habent hæc inferiora uide tu expositionem Cōmen. & aduerte q; b. Tho. exponens uidetur in hoc loco concordare cum Cōmenta. utitur enim termino Commentat. s. q; mā cœli dignius est nominari subiectum q̄ materia, & si non sumatur ꝓ subiecto quod est corpus cœli actu ꝓut est subiectum motus non est in cœlo materia.

Circa igitur hunc text. quatuor inuestiganda sunt primo si materia quæ est pars compositi est in cœlo: secundo supposito q; sic si materia cœli & horum inferiorum sunt eiusdem rationis, tertio si forma cœli uniretur materiæ inferiori utrum possemus sustinere ipsum esse incorruptibile, quarto utrum materia unius cœli sit eiusdem rationis cum materia alterius cœli.

Quæstio 12. si materia quæ est pars compositi est in cœlo.

INHAC quæstione inuenio differentiam inter. b. tho. & alios expositores Aristo. nam. b. Tho. attribuit Comment. q; negauerit materiam in cœlo, ut est pars compo

siti & q̄ s̄m ipsum materia cœli est corpus cœli actu ut est subiectum motus & ut est in potentia ad diuersa ubi id autem sibi attribuit in.1.cœli lectio.6.& in.8.physic.lec.21. & in prima parte.q.66.arti.2.& dato q̄.b.Tho.id non diceret, patet hanc fuisse mentem Commenta.in.8. lib.meta ph.in commen.12.ubi inquit. Materia enim in rei ueritate cuius esse est in potentia non inuenitur nisi in substantiis generabilibus & corruptibilibus, substantiæ uero eterne quia in eis non est potentia ad corruptionem non est in eis materia. sed materia eorum est aliquid existens actu.s.corpus iô dignius habent hoc nomen subiectum quam hoc nomẽ materia. Et infra & cum narrauit q̄ istæ substantiæ cœlestes non habent materiam.s.quia non sunt composite ex materia & forma sed ex corpore & forma animata intelligibili (& infra) & ideo dixit Themistius q̄ sol & luna & stellæ, aut sunt formæ sine materiis, aut habent materias per equiuocationem, sicut est dispositio in materia intellectus, hæc Commenta. licet autem. b.tho. id attribuat Comment. non tamen Aristo. unde tenet Commentat. in hoc deuiare a uiá Arist. & nos idem sustinebimus.

Alii uero expositores credentes mentem Commentat. esse mentem Aristo. dicunt q̄ s̄m ph̄m & Commenta. non est materia in cœlo ut est pars compositi, quoniam redũt hoc esse ut uerissimum principium apud Aristo. & Cõmen. omnis materia quæ est pars compositi est principium corruptionis, in cœlo autem nõ est corruptio, ergo &c. Inter expositores qui hanc uiam sequuntur inuenio Ant.andr.in.8. li.metaph.q.4.qui id simpl'r attribuit ph̄o, cuius rationes soluam infra. Inuenio & Iandunum in.8.metaph.qõ.7.qui nullam rationem adducit nisi eam quæ cõmuniter solet fieri.s.quia cœlum esset corruptibile. Sed & hanc soluam infra. Vt igitur resoluatur propositum relinquendo prolixitates sic procedemus. Primo probabitur q̄ s̄m ph̄m & ueritatem materia quæ est pars compositi est ueræ in cœlo. Secũdo soluentur rationes tenentium oppositum. Tertio declarabuntur quædam dicta ph̄i quæ uidentur fauere tenen

tibus oppositum, De Commen. autem ut sis uerus Thomista, teneas pro certo q negauit materiam partem compositi esse in cœlo & noli imitari in hoc Paulum Sonci. qui in li. 12. q. 7. tenet propter quædam dicta Commen. Commen. concesisse ueræ materiam in cœlo, & sic facit. b. Tho. ignorasse sensum Cómen quod Thomistæ ut blasphemiam deuitant, uerum tamen infra declarabimus, quem sensum habuerit Commenta. in dictis illis.

Quantum ad primum probo propositum duplici ratione & primo sic arguo ut arguit. b. Tho. in. 8. physi. lec. 21. contra Commen. Corpus cœleste est aliquid actu, alioquin non moueretur subiectum enim motus non est ens tantũ in potentia ut declaratum est in. 5. & 6. lib. physi. Sed omne quod est actu uel est forma subsistẽs ut substantiæ separatæ vel habet formam in alio, quod se habet ad formam sicut mã & sicut potentia ad actum non potest dici q corpus cœli sit forma subsistens, qm̃ esset intellectuale & intellectum i actu non cadens sub sensu nec sub quantitate sicut & substantiæ separatæ, ergo est habens formam in materia:

Huic rationi respondet Iandunus in lib. 8. metaphy. q. 7. & dicit q cœlum est actus & tamen non sequitur q sit intelligens & intellectum actu & non cadens sub sensu quia hoc nõ est uerum nisi de actu separato a magnitudine & i-corporeo. Sed cœlum est actus coporeus quia extenditur & sentitur propter accidentia sensibilia quæ habet & non est intelligens.

Sed contra si cœlum non esset compositum ex materia & forma, non posset esse extensum nec dimensionatum, q est falsum ut patet ad sensum consequẽtia autem probatur qm̃ per Commentato. in. 1. ca. de substantia orbis si forma præcederet dimensionem in materia, tunc non esset extensa omnino sed indiuisibilis, quia forma non extenditur nisi extensione mãæ, ergo si cœlum esset sine omni mã corporali, esset inextensum, nec haberet partem extra partem.

Huic instantiæ respondens Iandunus ubi supra dicit qđ Commenta. in illo loco intendit de forma generabili & ma

teriali quæ non est nata extendi nisi per materiam subiectam quantitati forma autem ingenerabilis quale est ipsum cœlum, non est nata extendi p mām corpoream, sed per quantitatem quæ inest sibi ut subiecto simplici.

Sed contra Commen in eodem. 1. ca. de substantia orbis sic dicit. Inuenit. s. Aristo. ꝙ substantia omnium acciden tium sunt indiuidua substantiæ que sunt actu de quibus declaratum fuit ab eo esse composita ex formis & subiecto ꝙ est in potentia & accipit signum ex hoc qđ hoc subiectum recipit accidentia contingentia in eo ꝙ non est simplex qm̄ si esset simplex actu non posset recipere accidentia, pati. n. contrarium est actui hæc ille in his dictis patet ꝙ loquitur de subiecto accidentium sensibilium absolute & non solum in natura rerum corruptibilium. Tūc ex ultimis uerbis suis sic arguo, nullum simplex quod est actus recipit accidentia sensibilia quia recipere est pati, pati autem ut dicit Commēta. est contrarium actui. Cum ergo uideamus accidens qđ est quantitas recipi in cœlo, cœlum non est simplex actus sed cōpositum ex actu & mā qua mediante recipit q̄titatem & sic patet ꝙ ex dictis Commen. concludimus contra Commentato. & commentistas.

Secundo sic arguo. Qualitates sensibiles ut patet sunt in cœlo ergo materia quæ est pars compositi, patet consequētia quia qualitates sensibiles in sua diffinitione concernunt materiam sensibilem sicut simitas. & in hoc distinguuntur a quantitatibus ex modo diffiniendi ut patet in. 6. metaphysicæ textu secundo.

Sed aduerte ꝙ Iandunus ubi supra respondens secundæ rationi Egidii dicit ꝙ accidentia sensibilia in cœlo ut raritas & densitas non consequuntur materiam sicut in inferioribus & dicit ꝙ rarum & densum est quasi equiuocum in superioribus & inferioribus. Tota ergo uis est ut sustineas primam rationem. s. ꝙ quantitas absolute consequitur materiam qm̄ si id non sustinueris, nihil concludes contra commentistas, in defensionibus & rationibus Pauli Soncinatis in lib. 12. q. 7. præcipue in ratione sumpta ex diffinitione rari

& densi non confidas. Dicit.n. Iandunus ubi supra q̃ raritas & densitas licet in inferioribus accipiantur penes plus & minus hẽre de mã, nõ tñ in supioribus, qm̃ illic sumunt̃ penes terminare & nõ terminare uisum qa illa ps cœli ẽ dẽsa quæ si ĩterponat̃ ĩter uisũ nr̃m & ptẽ supiorẽ ꝓhibet ptẽ supiorẽ uideri ut qñ luna ĩterponit̃ ĩter uisum nr̃m & solẽ. prohibet solem uideri. Illa autem est rara quæ non impedit uideri partem superiorem. Vnde raritas ſm ipsum est diaphaneitas qua potest recipi species in profundo non impediens uidere partem ultiorem. Densitas autem est spissitudo qua ꝓhibet̃ spẽs recipi ĩ profundo. & uisio partis ulterioris. Cum igitur neget diffinitionem rari & densi datam per plus & minus habere de mã verificari in superioribus patet q̃ eneruat rõnem Pauli quæ etiam fuit Egidii. & miror q̃ Iandunum non uiderit ut se defensaret.

Quantum ad secundum, aduerte q̃ Cap̃. in. 2. di. 12. q. 1. contra primam conclusionem, adducit multa argumenta tenentium oppositum in quibus continentur argumenta Ant. and. & Ianduni. & quædam fundantur super dicta Cõmenta. Quædam super dicta pħi. Quædam innituntut proprie imaginationi. Quæ fundantur super dicta Commenta. nolo adducere nec soluere qm̃ ſm mentem. b. Tho. quam debemus sustinere declinauit Commen. in hoc a uia Aristo. Quæ autem fundantur in dictis pħi, apparebunt soluta infra, quando exponam talia dicta. Nunc igitur adducam argumenta quæ innituntur proprie imaginationi. & reducuntur ad duo principaliter.

Primo supponitur ſm doctrinam pħi, q̃ materia ꝓpriæ dicta quæ est pars compositi sit ens in pura potentia ad esse simplr̃, nihil ex sui natura actualitatis includens. Tunc arguitur sic, si in cœlo est materia pars compositi, ergo cœlum est generabile & corruptibile ſm naturam quod est falsum ut conceditur ab omni peripatetico. Consequentia sic deducitur. Quod includit ens in pura potentia ad esse simpliciter nihil ex sui natura actualitatis includens est in potẽtia ad esse & ad non esse, qm̃ illud ens in pura potentia ad esse

simpliciter est indifferens quantum sit ex se ad esse & ad nō esse. Sed sm te cœlum includit ens in pura potentia ad esse simplr: cum includat materiam partem compositi, ergo potest esse & non esse. & sic est generabile & corruptibile.

Ad hoc negatur consequentia ad probationem dico ad maiorem qd' ens in pura potentia ad esse simplr potest esse duobus modis. Primo ꝙ sit in potentia coniuncta tamen ipsi esse, siue ut iam habet esse, eo modo quo materia habens formam comparatur ad eam ut potentia ad actum quē iā habet secundo ꝙ sit in potentia ad esse simplr quod est esse substantiale nundum habitum, sicut materia existens sub forma aquæ est in potentia ad formam ignis uel ut dicunt aliqui potentia ad esse est duplex quædam ad esse coniunctū quædam ad esse remotum, ex hac distinctione dico ꝙ maior non est uera, nisi de ente in potentia secundo modo. Tale autem ens in potentia non ponimus in cœlo, sed ens ī potentia primo modo. & ideo non sequitur ꝙ cœlum possit esse & non esse substantialiter.

Sed contra, si tua distinctio ualet, hoc ideo est. quia materia cœli licet sit ens in pura potentia, tamen determinat sibi talem formam, per quam semper est coniuncta ipsi esse sed hoc est falsum quia quod est in pura potentia, impossibile est ꝙ includat habitudinem ad determinatam formā immo est indifferens ad omnem formam, sed materia cœli si est pars compositi, est ens in pura potentia quia hæc est diffinitio materiæ primæ vl'ter sumpte ergo non potest determinare sibi talem formam &c.

Ad hoc dicitur ꝙ aliud est sumere materiam simplr, & aliud materiam cœli quia si dico materiam simplr. i. in genere dico potētiam puram absolute, sicut cum dico animal dico habens animam sensitiuam absolute, si autem, dico materiam cœli, dico potentiam puram non ad omnē formam sed ad formam cœli, sicut cum dico animal quod est homo dico habens animam sensitiuam quæ est etiam rationalis. Tunc dico ad argumentum. ꝙ maior non est uera nisi de ente ꝙ est pura potentia absolute, quale ens est mate-

ria prima sumpta simpliciter. Applicando autem ad minorem, nego ꝙ materia cœli sit pura potentia absolute, quoniam est pura potentia ad formam cœli, & non aliter, & ideo potest includere habitudinem ad determinatā formā.

Et si quæras. Quid appropriat mām hanc, huic formæ ita ꝙ nō includit habitudinem ad aliam. Dico ꝙ hoc est exigentia formæ, quæ requirit materiā talis naturæ, cum materia sit propter talem formam.

Secundo si materia proprie dicta est in cœlo, uel est propter corporeitatem cœli, uel propter quantitatem, uel propter qualitates sensibiles uel quia formas absolutas à materia necesse est esse intellectuales uel quia cœlum esset nobilius anima quæ materiæ unitur, uel propter motum localem, aut propter alterationem siue uarietatem lucis prout uidemus lunam modo lucidam modo obscuram. Sed nullum horum cogit, ergo uanum est ponere materiam ꝓprie dictam in cœlo.

Primo corporeitas non cogit quoniam forma dat esse corporeum & non materia.

Ad hoc dicitur ꝙ licet materia non det esse corporeum, tamen nulla forma dat esse corporeum nisi composito. & ratio dandi hmōi esse composito est materia. ꝙ ideo ubi nō est materia non seruatur ratio dandi esse corporeum a forma nisi dicatur ꝙ forma dat sibi ipsi esse corporeum quod est uanum dicere.

Secundo quantitas non cogit, quoniam licet quantitas interminata insit ratione materiæ non tamen quantitas terminata, hæc. n. inest ratione formæ in cœlo autem est tantum quantitas terminata.

Ad hoc dicitur, ꝙ immo quantitas siue terminata siue interminata necessario requirit materiam ut patet in. 7. metaph. tex. 8. ubi & Comment. ipsa ueritate coactus tenet ꝙ mā non aufertur per ablationem trium dimensionum Sed bene auferuntur ille ꝑ ablationem māæ. & loqtur de dimēsionibus absolute, ergo necessario requirunt mām ut subiectum uel ut rationem recipiendi eas.

Tertio

Tertio qualitas sensibilis non cogit qm̄ sola qualitas. sm̄ q̄ imutatur sub̄a rei, quæ dr̄ qualitas alteratiua ut caliditas fri.humi.&c.requirit mām.Talis aūt qualitas non est ī cœlo, cum cœlum sit in alterabile.motus aūt localis diaphaneitas raritas densitas & lux nō sunt alteratiuæ, iō possunt esse in cœlo ratione formæ & non ratione materiæ.

Ad hoc dr̄ ꝙ ímo qualitas oīs sensibilis siue alteratiua siue non requirit mām qm̄ ut dictum est mens pb̄i fuit in.7. meta.tex.8.& Cōmen.illic ꝙ mā sit sub̄m.x. p̄ntorum. & ꝙ esse suum est aliud ab esse cuiuslibet istorum p̄nta .n. accidentium dicuntur de p̄nto sub̄æ. & p̄ntum sub̄æ dicitur de hoc quod est materia.

Quarto non cogit formam absolutam a mā esse intellectualem quia hītus intell's sunt absoluti a mā, & tñ nō sunt intellectuales.i.potētes intelligere. Præterea ad hoc ꝙ forma absoluta a mā sit intellectualis, necesse est ut sit remota a q̄titate ex ꝯn̄ti sit incorpea,opatio.n. intellectualis nobilior est actione sub̄æ corpeæ,licet aūt forma cœli sit absoluta a mā,nō tñ a q̄titate,iō nō sequitur cœlū eē ītellectuale.

Ad hoc dr̄,ꝙ ad hoc ꝙ forma absoluta a mā sit intellectualis uel intellectiua,oportet ut sit sub̄a iō instantia de habitibus intell's non ualet, cum sint qualitates nec ualet sc̄da instantia de q̄titate qm̄ iam dictum est ēt p Cōmenta. in.7. meta.cōmen.8.ꝙ si aufertur mā , auferuntur tres dimēsiones,vn̄ bn̄ sequit ꝙ si forma cœli ē absoluta a mā,ē absoluta & a q̄titate ex ꝯn̄ti remanet incorporea & intellectualis.

Quinto non cogit ꝙ cœlum esset nobilius aīa , quia unit mā æ,non.n.inconuenit id qd' est simpl'r nobilius altero,eē ignobilius sm̄ aliq̄ condōnem. Sic.n.cœlū est nobilius uerme pp sui incorruptibilitatem & tñ ignobilius eo ꝓut uermis est aīatus sic cœlum est nobilius aīa quia est absolutum a mā,& quia est perfectum in spē.Aīa aūt pcipue intellectiua est nobilior cœlo,pp opationem intellectualem.

Ad hoc dr̄ ꝙ ímo cœlum est nobilius simpl'r & sm oēm condōnem q̄ aīa,si cœlum est absolutum a mā.Quia si ī cœlo non est mā,non pendet a mā ex qua nec in qua,nec p i-

formationem, & habet opationes penitus abstractas a mã, & non cõicabiles mãæ. Cuius oppositum est in aia, quæ nec integram spẽm habet, quæ concernit mãm in qua p informationem, cuius opationes exercentur per organum pter intelligere quare &c.

Sexto non cogit motus ad ubi quia talis motus non inest rõne mãæ absolutæ sed rõne corpeitatis. Nã igitur corporea absq; hoc q heat mãm põt esse in loco ergo moueri ad locum, & talis nã quæ est corpeitas hẽbit potentiam ad ubi, sed nullo modo ad formam substantialem.

Ad hoc dr, admisso q talis motus insit rõne corpeitatis, negatur posse dari corpeitatem nãlem qualis est corpeitas cœli sine mã, qm̃ remota mã remouentur tres dimẽsiones ut dictum est supra ex. 7. meta. Præterea motus cœli localis est motus nãlis, cuius pncipium est nã, nã aũt ex. 2. phy. aut est mã aut forma in mã, ergo cœlum ut moueatur naturaliter ad locum requirit materiam.

Septimo non cogit uariatio sm illuminositatem ut uidemus in luna. Hæc. n. uariatio hõ transmutat intrinsece substantiam lunæ, nec abiicit ab ea aliquid positiuum sed tantũ priuationem lucis, ergo non est necesse propter huiusmodi uariationem ponere materiam in cœlo.

Ad hoc negatur ꝯñtia, qm̃ non solum qualitates sm quas fit alteratio abiiciens a suba rei requirunt mãm sed etiã oĩs qualitas sensibilis ut dictum est supra. Patet igitur q pp oẽs causas allegatas in argumento necesse est ponere materiã proprie dictam in cœlo.

Quantum ad dcã pbi quibus vĩ posse concludi non esse mãm pprie dictam in cœlo, aduerte q sunt tria pmum est in. 1. lib. de cœlo tex. 20. ubi pbans cœlum non esse corruptibile probat ex hoc q non habet contrarium ergo nõ habet mãm, quoniam ex. 1. phys. tex 69. mã est subm contrariorum, sm est in. 1. phy. tex & in. 7. metaphysi. tex. Dico aũt mãm p q̃ res põt esse & non esse. Sed cœlũ cũ sit æternum non põt esse & non esse ergo &c. Tertium est in 9. meta. tex. 17. Oĩs potentia passiua est potentia contradi

ctionis, sed in cœlo cũ sit sempiternũ nõ est potẽtia passiua, ergo nec mã, quoniam mã dicit potentiam passiuam.

Ad pmam dico q licet pħs pbet cœlum non hẽre contrarium ex eo q motus circularis non habet motum contrarium tñ non negat quin hẽat mãm & cum arguitur qm mã est subm contrariorum, dico q non uerificatur subalr nisi de mã inferiorum quæ est annexa puationi. Absolutæ aũt sumendo mãm sufficit q uerificetur hæc disiunctiua. Mã est subm contrariorum subalr uel saltem accñtalr, & secũda ps uerificaĩ de mã cœli, que ẽ ĩ potẽtia ad ɔtraria vbi.

Ad scďm dico q p mãm res põt esse & non esse simplr uel fm quid. iõ conceditĩ q cœlum p q̃to habet mãm est ĩ potentia ad aliqď esse accñtale & ad aliqď non esse accñtale fm q acquirit unum ubi & pdit aliud non aũt oportet oẽ hñs mãm esse in potentia ad non esse simpliciter.

Ad tertium rñdebitur in lib. 9. qñ quæremus si oẽ hñs potentiam passiuam est corruptibile. Patet igitur q nec rõne nec ex dictis pħi, debemus negare materiã quæ est pars cõposito esse in cœlo.

Vltimo aduerte q quoniam Pau. Sonc. adducit in li. 12. meta. q. 7. multa dcã Cõmen. quibus tenet Cõment. sensisse mãm esse in cœlo & in hoc contradicit. b. Tho. iõ uolo declarare quem sensum habuerit qñcũq dicit mãm esse in cœlo ne uideatur. b. Tho. falso imputasse Cõment. q negauerit materiam proprie dictam esse in cœlo.

Aduerte igitur q mã in doctrina Cõmen. triplr solet accipi, pmo p yle siue p mã quæ est potentia contradictionis, & quæ pprie est subm formæ subalis de qua locutus est pħs in. 1. phy. ponens eam unum ex pncipiis nãlibus, scďo accipitur p natura illa qua aliquid constituitur in esse mobili. & hæc est natura corpea quoniã ex. 6. phy. oẽ mobile est corpus. 3. accipitur p eo qď habet quodãmõ pprietatem materiæ quæ est esse subm receptiuum formæ. Ex hac distõne dico q nullum dictum Cõmen. põt intelligi in. 1. sensu quoniam apud ipm fuit ut pnc. materiam in. 1. sensu in quocũq inueniatur esse cãm essendi & non essendi subalr, unde in. 1.

cœli cõmē.5.dixit ꝙ si corpus cœleste sit compositum ex materia & forma continget ut sit gñabile & corruptibile; & dicit infra in eodem cõmen.ꝙ iste locus est fortior oīum locorum facientium errare ꝙ corpus cœli sit compositum extra materia & forma. In.2.aūt sensu &.3.debent intelligi, sicut illud.12.meta.cõmen.x.oīa quæ transmutātur hābent materiam.i.sunt naturæ corpeæ, ꝑꝑ q̄ sunt in potentia ad oppositos terminos, & illud in.9.meta.cõmē.17.cœlū semꝑ hēre potentiam in ubi non ꝓhibet ut sit materia sed bene ꝓhibet ipm esse formam, sic debet intelligi apud Cō: ꝙ cœlum est materia localis & subm simplex & nō est forma gñabilis & corruptibilis est tñ forma inq̄tū est ꝑ se existens &c. Et illud in.1.cœli cõmē.cœlum est sensibile, ipose est aūt aliquid esse sensibile ꝑ formam, ꝑ formam.n.aliqd ē intelligibile, igitur sensibile ꝑ materiam. Hoc inq̄ sic habet intelligi sm Cõmen.oē sensibile est sensibile ꝑ materiā acci piendo materiam in 3.sensu.i.naturam subam q̄titati & ꝑ q̄titatem qualitati sensibili, & quoniam forma quæ est ipm cœlum est subm q̄titatis & raritatis & densitatis & lucis. iō dicitur sensibile ꝑ materiam sm qđ imaginatur Cõmen: licet imaginatio sua sit falsa ut diximus supra. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.13. Si materia cœli & horum inferiorum sunt eiusdem rationis.

IN HAC .q. stat discordia inter.b. Tho. & Egidiū quē sequuntur Duran. & Pet. Aure. Nam.b. Tho. ut patet in 1.pte.q.66.ar.2.tenet ꝙ sunt diuersarum rõnum Egid. aūt licet concordet cum.b.Tho. ꝙ materia ꝓprie dcā quæ est ps compositi sit in cœlo, tñ tenet ꝙ illa & ista sunt eiusdē rõnis & tamen cum hoc tamen cœlum esse incorruptibile. Vt igitur resoluamus ꝓpositum sic ꝓcedemus. Primo declarabitur quid importat materiam cœli & horum inferiorum esse eiusdem uel diuersarum rõnum. Scđo ponemus mentem.b.Tho.cum fundamentis suis, ubi manifestabim̄ qūo istæ materiæ distinguuntur intrinsecæ & non solū ex-

trinsece.i.ꝑ hitudinem ad formas. Tertio ponemus mentē Egidii cum declaratione sua. Quarto ponentur rōnes Egidii & Durandi & Aureoli & soluentur.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ mām coeli & inferiorū esse eiusdem rōnis apud meta. est esse eiusdem spēi, & distingui tm̄ numero non ex se, sed ex q̄titatibus & formis sub quibus sunt ꝓut diuersæ formæ diuersas māæ ꝑtes informāt esse diuersarum rōnum est esse diuersarum spērum ab intrinseco & ſm essentiam, ita ꝙ alia nā formal'r est mā coeli & alia inferiorum. & cum mā ꝑma absolutæ sit ens qđ ē pura potentia in gn̄e subæ sunt duæ ꝑmæ potētiæ distinctæ real'r & formal'r, utrum aūt distinguantur seipsis uel ꝑ aliud dicemus infra Egid. ut patebit infra tenet ꝙ sunt eiusdē rōnis iuxta declarationē factam, ita ꝙ si abstrahatur q̄titas & forma lapidis a mā lapidis & q̄titas ac forma coeli a mā coeli, erit una mā numero, & penitus indistincta. Sed. b. Tho. tenet ſm declarationem factam ꝙ sunt diuersarum rōnū, ita ꝙ expoliate ꝑ impose oī q̄titate & ꝓpriis formis adhuc distinguuntur real'r & formal'r quæ distō non esset q̄titatiua sed essentialis. ita ꝙ essent plures pluralitate trāscendenti.

Quantum ad scd'm aduerte ꝙ mens. b. Tho. stat in duobus, ꝑmo ꝙ cœlum est alia nā a nā. 4. elntorum qđ declarat pħs in. 1. cœli ex motu ꝓprio cœli qui non est nālis alicui elnto ex quo sequitur cœlum esse incorruptibile utpote carens contrario & formam cœli esse alterius nāæ q̄ forma elnraris & mām cœli distingui a mā īferiorum. & quidē ꝙ cœlum sit alia nā ab elntis & ꝙ sit incorruptibile & formā cœli non esse de nā formæ elntaris Egid. & sequentes eum concedunt negant aūt de mā. & iō in uia. b. Tho. sic arguit si materia cœli & materia lapidis sunt eiusdem rōnis. & distinctæ solum numero cum materia ut materia sit ens ī pura potentia ad formam sequitur ꝙ ad q̄cunqꝫ formam est ī potentia materia lapidis ad eandem sit in potentia materia cœli. Sed materia lapidis est in potentia ad formas inferiores quas non habet & iō est suba priuationi & lapis est ex natura sua corruptibilis ergo materia cœli est in potētia ad

formas inferiores quas non habet & sic est suba puationi & cœlū nō est ex natura sua incorruptibile qd' est ɔtra pbm.

Nec ualet si dicatur ꝙ licet materia cœli ſm se considerata sit in potentia ad formas quas non habet tñ inq̄tum est sub forma cœli tota eius potentia est terminata ita ꝙ ut sic non remanet in ea potentia ad aliam formam eo ꝙ forma cœli ex sua pfectione cōplet totam potentialitatē materie.

Hoc inq̄ non ualet qm̄ potentia passiua non terminatur nisi p adeptionem formæ q̄ nō habet q̄tumcūq; sit sub forma pfecta, alr̄ illa potentia ad formam q̄ non habet esse frustra, ergo cum materia cœli si est eiusdem rōnis cum materia inferiorum sit in potentia ad formas inferiores sequitur ꝙ non terminat eius potētia nisi p adeptionē formaꝝ quas nō habet q̄tūcūq; sit sub pfecta forma quæ est forma cœli.

Præterea tu nō potes subterfugere quin materia lapidis si est eiusdem rōnis cum materia cœli, sit in potētia passiua naturali ad formam cœli, & cum oī potentiæ passiuæ nāli corrñdeat potentia actiua naturalis, sequitur ꝙ aliqd' agens naturale posset introducere formam cœli ī materia lapidis & sic cœlum esset gñabile, qd' reprobatum est in .1 cœli. Et ppea tenendum est ꝙ materia cœli est alterius rōnis & ꝙ non est in potentia nisi ad formam q̄ habet & dicitur esse in potentia coniuncta actui.

Scd'o aduerte ꝙ istæ duæ materiæ apud .b. Tho. non distinguuntur pcise p hītudinem ad formam puta quia materia cœli pficitur p formam non hñtem contrarium & sine dispōnibus cōtrariis materia aūt inferiorum opposito mō. Hæc. n. fuit pō Egidii Sed distinguuntur essentialr̄ & p pncipium intrinsecum distinctiuum, ita ꝙ materia cœli habet ppriam drīam intrinsecam essentialem silr̄ materia inferiorum quæ quidem pncipia intrinseca sumuntur ab extrinseco eo ꝙ materia ut est potentia, est ens respectiuum. Potentia. n. ut potentia dr̄ ad actum. In hoc aūt distinguuntur absoluta a respectiuis qm̄ in absolutis sumitur dictō p pncipiū intrinsecum sumptū ab intrinseco ut hō distinguitur a bruto p rōnale qd' sumitur ab aīa hoī intrinseca, in respectiuis

aũt sumitur dictõ p pncipium intrinsecum.i. p dñam ppriã quæ tñ sumitur ab extrinseco ut potentiæ sensitiuæ sumunt dñas essentiales ab obtis.Sic in pposito dico q materia cœli & inferiorum distinguuntur essentialr p differentias sibi intrinsecas quæ sunt duæ pmæ potentiæ passiuæ: nihil ex se actualitatis hñtes quæ tñ sumuntur ab extrinseco.i. ex hitudine ad formas.Et hæc est determinatio.b.Tho.in.1.cœli lec.6.ut uidere poteris.

Quantum ad tertium aduerte q mens Egidii ut patet in tracta.quem edidit de materia cœli & in.2.sen.di.12.stat in tribus pmo tenet q cœlum ẽt seclusa intelligentia est uere compositum ex materia pma & forma pficiẽte materiam fm esse.Qd' quidem pbat rõnibus cõformibus uiæ nostræ quas posuimus in.q.pcedenti contra Cõmẽ.& sequaces suos & in hoc concordat cum.b.Tho.scd'o tenet q materia cœli est eiusdem rõnis cum materia inferiorum q̃tum sit ex se & intrinsecæ qd' conatur pbare multiplr,ut patebit ifra.3. tenet q licet materia cœli q̃tum sit ex se & intrinsecæ sit eiusdem rõnis & naturæ cum materia inferiorũ, tñ differt quo ad formam siue p pncipium extrinsecum qd' quidẽ sic manifestat,forma cœli non habet contrarium,iõ non relinquit in materia potentiam & appetitum ad aliam formam. Mã.n.stans sub una forma non habet appetitum ad aliam, nisi illa forma habeat contrarium.& alia possit sibi succedere & quidem q forma cœli non hẽat contrarium patet ex eo q motus eius circularis non habet contrarium ex.1. cœli,ex quo sequuntur duo corollaria fm Egid. pmo q cœlũ est ingñabile & incorruptibile,quia gño & corruptio est de contrario in contrarium,sed forma cœli non habet formã contrariam ergo &c.scd'o materia cœli non est sub puatione quia non est suba formæ hñti contrarium, ergo &c. vñ Egid.in quolibe.q.12.inquit,non est cœlum incorruptibile p aliqd' pncipium passiuum pseruans ipm a corruptiõe sed p remotionem pncipii corruptiui,ut quia ibi nõ est puatio respectu formæ.& quia ibi non est contrarietas quæ est cã corruptionis.Ex quibus oibus patet q Egid.tenet cœlũ esse.

incorruptibile non ex ꝑncipio passiuo intrinseco, sed defe-ctu agentis contrarii potentis ipm̄ corrumpe, & aduerte ꝙ ad hanc uiam videtur decliuare Sco.in.2 di.14.q.1.ubi in-quit,ſm theologos ponetur materia ſm ſe & q̄tum eſt ex ſe eiuſdem rõnis in quocūq3 & ita hn̄t ipſi discordare a pbo in hac ꝑpõne,cœlum eſt neceſſarium & incorruptibile q̄tū .n.ē ex natura ſua,eſſet ſimplr corruptibile, quia ſibi in eēt illa potentia ad contrarium quia tn̄ forma cœli non habet contrarium potens uincere iſtam formam ideo non poteſt corrumpi ab agente naturali,hæc illæ.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ rõnes Egidii ꝑncipales ſunt tres,in qb⁹ uirtualr īcludunt rõnes Duran.& Pet.Aur.

Prima eſt,in pura potentia nulla põt eſſe diſtõ. Sed mā cœli & materia inferiorū ſunt pura potentia,ergo in eis nõ põt eſſe aliqua diſtõ,ergo q̄tum ſit ex ſe ſunt eiuſdē rõnis. Minor nota eſt ex diffõne materiæ ꝑmæ.Maior ꝓbatur,qm̄ 7.meta.actus eſt qui diſtinguit,ſed pura potentia nullum di cit actum,ergo in pura potentia q̄tum ſit ex ſe & intrinſece nulla põt eſſe diſtõ.Si igitur datur aliqua diſtõ inter eas,erit ꝑ extrinſecum.i.ꝑ formas, ꝑut mā cœli eſt ſub forma nõ habēte contrariū, materia aūt inferiorum oppoſito modo.

Ad hoc dicitur ꝙ maior põt hēre duplicē ſenſum, ꝑmus eſt in pura potētia nulla põt eſſe diſtõ ita ꝙ diſtinctiuum ſit intrinſecum,& ſumptum ab intrinſeco. & ſic cõcedimus eā nec dicimus oppoſitum.ſcd's eſt in pura potentia nulla põt eſſe diſtõ,ita ꝙ diſtinctiuum ſit intrinſecum ſumptum tn̄ ab extrinſeco.& ſic negamus eā,qm̄ tenemus ꝙ licet iſtæ mãe nullum dicant actum,tn̄ quia ordinãtur ad diuerſas formas quæ non ſolū ſunt diuerſæ eſſentialr,ſed diuerſo mõ actuāt mām̄,puta una cum ꝑuatione,alia ſine ꝑuatione,iõ intrin-ſecæ diſtinguuntur,ita ꝙ ex ordinatiõe ad diuerſas formas ſumunt duæ differentiæ quæ ſunt duæ ꝑmæ potentiæ paſſi uæ,qbus intrinſecæ & eſſentialr diſtinguūtur iſtæ duæ mãe quæ tn̄ differentiæ ſumuntur ab extrinſeco.i.ꝑ compatio-nem ad formas diuerſas mõ expoſito.Cū.n.mā ſit pp for-mam ſm exigentiam formarum debent diuerſificari mãe.

Ad argm̄ igitur nego maiorem in.2. sensu. Ad ꝓbōnē dico ꝙ ↄcludit in.1. sensu & non in.2. licet.n. istæ duæ mā̄æ nullum dicant actum intrinsecæ, ordinantur tn̄ ad diuersos act⁹ a q̄bus sumitur ꝑn. distinctiuum eaꝝ & est eis intrinsecum. & in hoc distinguitur pō nostra a pōne Egidii ut diximus supra declarantes mentem.b.Tho.& mentem Egidii.

Secunda est si materia cœli & horum inferiorum sunt diuersarum rōnum.ī.diuersarum specierum uel generum, ergo una magis distat a puro actu quam alia, sed hoc est falsum probatur consequētia, quia cum species & naturæ sinc sicut numeri ex.8.metaph. sicut impoſſe est duas species numerorum æque distare ab uno sic impoſſe est duas materias primas distinctarum rōnum æque distare a puro actu, ergo necesse erit unam magis distare quam alia, falsitas autem consequentis sic probatur, sicut in supræmo ente non possunt assignati gradus sic nec in infimo simpl͞r, sed materia ꝑma vl͞iter & in tota sua latitudine accepta est infimum ens, inter hæc eum duo extrema.s.inter supræmum ens qui est Deus, & materiam primam concluditur tota uniuersitas entium ergo sicut in Deo non sunt assignabiles gradus nec in materia prima.

Ad hoc negatur falsitas consequentis, ad probationem negatur similitudo, quoniam supræmum ens nō ordinatur ad aliud & ideo nec ab intrinseco, nec per comparationem ad extrinsecum possunt in eo esse gradus. Sed materia ꝑma licet non possit habere gradus per actum quem dicat intrinsecæ cum sit pura potentia, tamen potest habere per comparationem ad extrinsecum ut.s.dicatur materia cœli minus distare a primo & puro actu, quia ordinatur ad perfectiorem formam, quæ minus distat a puro actu quam imperfectior forma, materia autem inferiorum magis distat non quia dicat minorem actum, sed quia ordinatur ad formam imperfectiorem quæ magis distat a puro actu, unde qualis est ordo uel gradus distantiæ inter formam cœli & formas horum inferiorū a puro actu, talis est inter has materias correspondentes.

Tertia, quæcunque conueniunt in eadem differentia substantiali, sunt eiusdem rationis. Sed materia cœli & inferiorum conueniunt in eadem differentia substantiali, nam sicut differentia substantialis hominis est rationale, sic materiæ est pura potentia, ergo &c.

Ad hoc dico ad maiorem si conueniunt in differentia substantiali specifica concedo eam, sed nego q pura potentia in qua conueniunt materia cœli & inferiorum sit specifica si conueniunt in differentia substantiali generica nego eam & quoniam teneo q potentia pura in qua conueniunt materia cœli & inferiorum est generica, sub qua accipiuntur duæ differentiæ speciales. s. potentia pura ad formam complentem potentialitatem materiæ ita q non relinquitur in ea priuatio, & potentia pura ad formam non complentē &c. iō distinguuntur essentialiter istæ duæ materiæ, & sic patet quod argumentum non concludit. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 14. utrum si forma cœli uniretur materiæ horum inferiorum cœlum esset incorruptibile.

IN HAC quæstione sic procedes. Primo pones distinctionem de incorruptibili. Secundo duas conclusiones. Tertio solues quoddam argumentum contra primam conclusionem.

Quantum ad primum aduerte q aliquod potest esse incorruptibile dupliciter. Primo ex natura sua uel ex suis pn cipiis intrinsecis, sicut intelligentiæ quæ sunt actus simplices & carent omni materia. Secundo per alterum, & hoc dupliciter, primo quia non habet agens contrarium corrumpens, uel si habet, non propinquat sibi, puta si pugillus ignis poneretur super cœlum, nam licet ignis in quocunque situ ponatur sit ex natura sua corruptibilis ab agente habente qualitates contrarias uel saltem unā ipsis qualitatibus ignis sicut est aqua uel aer, tamen quia super cœlum huiusmodi agentia non dantur, ideo in casu dato ignis esset incorrupti

bilis per alterum.

Quantũ ad secundum pono duas conclusiones, prima est si forma cœli uniretur materiæ inferiori, cœlum non esset incorruptibile ex se nec ex sui natura probatur. Quia haberet principium passiuum intrinsecum quo res potest substantialiter esse & non esse, scilicet materiam inferiorum, ergo & cætera.

Ad hoc dicit Egidius q̃ materia inferiorum non est causa corruptionis nisi quia remanet unita priuationi. Ideo autem remanet sub priuatione, quia nulla forma rei inferioris terminat potentialitatem materiæ, nec complet capacitatem eius, & ideo quando est sub una forma est priuata alia. & ut sic in potentia ad aliam, & quia forma cœli terminat potentialitatem & faciat appetitum materiæ suæ ideo licet sit eiusdem rationis cum materia inferiorum non remanet sub priuatione ex consequenti non est causa corruptionis in cœlo.

Sed contra, nulla forma terminat potentialitatem, nec complet appetitum suæ materiæ respectu alterius formæ nisi quia dat actum oppositum priuationi illius formæ puta ignis aut lapidis. Sed forma cœli nõ dat actum oppositum priuationi formæ ignis, aliter hæc esset uera, cœlũ est ignis ergo &c. Minor patet maior probatur. Quia si materia cœli est eiusdem rationis cum materia inferiori puta cum materia ignis, ita est ex se in potentia ad formam ignis sicut materia ignis, ergo nulla forma complet appetitum suum, nisi det actum oppositum priuationi illius formæ.

Præterea, nulla forma complet appetitum suæ materiæ nisi cõtineat in se formaliter uel uirtualiter omnes formas ad quas sua materia in se considerata est in potentia. Hæc patet de se. Sed forma cœli non continet formaliter nec uirtualiter omnes formas inferiores ad quas materia cœli sm̃ se considerata si est eiusdem rationis cum materia inferiorum est in potentia, ergo &c. Minor probatur. Quod non contineat formaliter, patet aliter cœlum esset formaliter ignis lapis asinus &c. quod non uirtualiter probatur, non

continet uirtualr animam intellectiuam, quia non est cœlũ pductiuum animæ intellectiue cum sit de foris, & præterea anima intellectiua est perfectissima inter formas cum sit substantiæ intellectualis: ergo non continetur a forma cœli nisi quo ad unionem cũ corpore rõne dispõnũ ergo &c.

Secunda conclusio, si forma cœli uniretur materiæ inferiori, esset incorruptibile per alterum probatur, non haberet contrarium agens corrumpens potẽs uincere formam suam qm̃ & forma cœli quæ non est elementaris, non habet formam, cuius signum est motus eius cui non est motus contrarius ut probatur in.1.cœli.

Aduerte ꝙ aliqui assignant aliam rationem & dicunt ꝙ forma cœli posset uniri materiæ inferiori sine qualitatibus contrariis actiuis & passiuis quæ sunt causa corruptionis in his inferioribus, quo concesso forma cœli esset inseparabilis a materia.

Sed pħus hoc non concederet, nam quia tenet ꝙ Deus agit de necessitate naturæ ut etiam declarabimus in li.12. diceret ſm ordinem qui apparet in rebus naturalibus quod huiusmodi qualitates contrariæ quæ sunt principia generationis & corruptionis in inferioribus, nãliter sequũtur materiam annexam priuationi, de qua nunc loquimur.

Propter quod sequitur ſm pħm, si Deus produceret cœlum compositum ex materia inferiori & forma sua de necessitate inessent qualitates contrariæ, ex his omnibus patet quod non potest seruari naturalis & essentialis incorruptibilitas cœli nisi ponatur materia.cœli esse alterius rationis a materia inferiorum.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ contra primam conclusionem potest sic argui. Dato ꝙ forma cœli uniretur materiæ inferiori, non relinqueret priuationem in ea, nec potentiam ad aliam formam, ergo cœlum esset ex natura sua incorruptibile. Contra patet & antecedens probatur. Ratio propter quam priuatio remanet in materia est quia forma actuans materiam habet formam contrariã, quæ est apta succedere in materia sed forma cœli non habet contra-

rium ut declaratum est supra.& tenet philosophus in.1.coeli.ergo non relinquit priuationem in materia, nec potentiam ad aliam formam.

Ad hoc negatur antecedens ad probationem dico ad maiorem quod habere formam contrariam non est totalis ratio ꝙ priuatio remaneat in materia sed solum partialis. Nã pro totali ratione duo assignanda sunt. Primo ꝙ materiæ naturaliter conueniat subiici priuationi. Secundo ꝙ forma inherens habeat contrarium. Et per oppositum ad hoc qđ priuatio nõ remaneat in materia, duo requiruntur, primo ꝙ materiæ naturaliter repugnet subiici priuationi, secundò ꝙ forma inherens non habeat contrarium. Modo dico qđ materia rerum inferiorum naturaliter subiicitur priuationi, unde dato ꝙ reciperet formam non habentem contrarium qualis est forma cœli non potest saluari compositum esse incorruptibile ex natura sua, unde tenendum est materiam cœli esse alterius naturæ a materia inferiorum, aliter non saluabitur naturalis incorruptibilitas cœli. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.15.si materia omnium corporum cœlestium est eiusdem rationis, sicut materia omnium inferiorum.

IN HAC quæstione aduerte ꝙ difficultas stat in hoc, si sunt eiusdem rationis, ergo materia lunæ si est eiusdem rationis cum materia solis& non habet formam solis est in potentia ad formam solis.& econuerso, & sic cœlum lunæ est corruptibile. Materia enim subiecta priuationi est causa priuationis, si sunt diuersarum rationum, ergo tot erunt materiæ primæ in cœlo quot sunt sphæræ & astra qđ non conceditur, qm̃ quæ differũt materia differunt genere. Sed cœli non differunt genere. Concludit enim pħus in.2.cœli tex.59.ꝙ si una stella est sphærica, omnes sunt sphæricæ.& dicit illic Commenta.ꝙ hæc consequentia fundatur super hoc ꝙ omnia corpora cœlestia sunt eiusdem speciei. Quod licet sit falsum s̃m.b.Tho.ut dicemus tamen hæc consequẽ

tia fundatur super eandem naturam genericam, ut tenet illic.b.Tho.exponens tex.59.non ergo differunt genere ex consequenti nec materia.

Pro resolutione huius quæstionis in qua intendo sequi intentionem Cap.in.2.dist.12.q.1.ad primum Durandi contra secundam conclusionem sic procedam, primo uidēdum est quid diceret Commenta.si poneret materiam in cœlo, secundo quid dicendum sm.b.Tho.deinde soluemus argumentum in oppositum cum replica.

Quantum ad primum dico ꝙ si Commenta.teneret materiam esse in cœlo quæ est pars compositi: diceret materiā omnium corporum cœlestium esse eiusdem rationis quia sm ipsum non plus differunt duo cœli & duo astra q̄ Sortes & Plato cum sint eiusdem speciei sm ipsum in.2.cœli in commen.59.sed quæ sunt eiusdem speciei si habent materiam habent eiusdem rationis ut ab omnibus conceditur, ergo & cætera.

Verum quia.b.Tho.in.2.cœli in expositione tex.59.arguit contra Commentato.& soluit rationes suas ostendens esse falsum omnia corpora cœlestia esse eiusdem speciei, iō uidendum est sm.b.tho.stante distinctione specifica corporum cœlestium, si mā illa est eiusdem rationis, uel non.

Quantum igitur ad secundū dico ꝙ.b.Tho.teneret partem affir.cuius ratio in doctrina sua stat in hoc.Sicut communis ratio materiæ ut potētia est, sumitur ex eo ꝙ potest actuari forma qm̄ sm se nihil actualitatis habet ita distincta ratio sumitur ex eo ꝙ diuersimode actuatur a forma & vna ratio sumitur ex eo ꝙ uno modo actuatur a forma sed omnes formæ corporum cœlestium uno modo actuant mām suam.s.totaliter replendo capacitatem suam non relinquēdo priuationem in ea nec potentialitatem ad aliam formā ergo materia corporum cœlestiū licet actuetur formis distinctis specie est eiusdem rationis ex eodem modo actuandi.Et quia omnes formæ inferiores quantūcumq; diuersæ uno modo actuant materiam suam.s.non replendo capacitatem eius & relinquentes in ea priuationem, ideo materia

oium inferiorum est eiusdem rationis. Quia autem isti duo modi actuandi sunt diuersarum rõnum ideo materia superiorum & inferiorum sunt diuersarum rõnum, ita qđ non sumitur diuersitas materiæ ex sola diuersitate formarum, aliter materia lapidis & materia asini essent diuersarum rõnum sed ex diuerso modo iuformandi ut declaratum est, Stante igitur hac determinatione. dicendum est ad argumẽtum positum in princi. quæstionis q sunt eiusdem rationis & cum arguitur contra negatur consequentia, qm̃ licet materia lunæ sit eiusdem rationis cum materia solis, tamen ex modo actuandi forma lunæ non relinquit in materia sua ꝓuationem nec potentialitatem ad formam solis nec ad aliã formam idem dico de materia solis.

Sed contra quæ conueniunt in mã sunt adinuicem transmutabilia ex. 2. de gñone ut patet de elẽtis ergo si cœli cõueniunt in mã eiusdem rationis sunt adinuicem transmutabilia & sic erunt corruptibilia.

Respondetur, negatur antecedens nisi materia sit substãtia priuationi, unde licet elementa conueniant in materia; nisi eorum materia esset substantia priuationi non essent ad inuicem transmutabilia & qm̃ forma cœli ex modo actuandi non relinquit in materia priuationem ideo non sequitur q possint transmutari adinuicem. Ex quo sequitur q Egidius non potest fugere quin concedat materiam inferiorũ quæ ſm ipsum est eiusdem rationis cum materia cœli & est substantia priuationi respectu formæ quam non habet sit ĩ potentia ad formam cœli, & cum nullum agens naturale possit eam actuare forma cœli, cogitur concedere dari potentiam naturalem passiuam, cui non correspondet actiua naturalis. Quod pħs ut ociosum & uanum negat ut declarauimus in lib. 5. Hæc de ppræsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 16. si accidentia componuntur ex materia & forma.

Nec quæcunq; ita natura quidem non substantia uero nõ est his materia tex. 12.

Phs in hoc tex. declarat q in accidentibus quæ licet sint naturalia non tamen sunt substantia, non est quærenda materia ex qua fiant sed eorum materia est subiectum in quo. Quæritur ergo si in accidētibus est cōpositio formæ & materiæ intrinsecæ & essentialiter.

IN HAC quæstione aduerte q eam format Iandunus in. 8. metaph. q. 8. Sed determinatio sua pro secunda cōclusione quæ est hæc, accidentia habent aliquid ex quo componuntur sicut ex materiali, quod est simile materie est contra doctrinam. b. Tho. Tenet enim q in forma intensa sunt gradus distincti reales integrantes eam sicut plures partes materiales, & q genus & differentia dicūt distinctas formas. & q media qualitas componitur realiter ex extremis quæ omnia præter ultimum de quo disputabimus in li. 10. sunt cōtra uiam nostram ideo dimittes eum. Vt autem fiat resolutio ſm doctrinam. b. tho. sic pcedes. Primo pones distinctionem de compōne. Secundo duas conclusiones. Tertio solues duo aagumenta.

Quantum ad primum aduerte q compositio in accidēte potest esse dupliciter. Primo compositio rei & rei quæ dicitur compositio realis. Secundo compositio ſm diuersas rationes quibus correspondet natura rei ut diuersimode concipitur. & dicitur in uia nostra compositio rationis ex parte rei. compositio rei & rei est illa quæ est ex aliquibus distinctis remoto omni opere intellectus dato q non essent abinuicem separabilia. Nam forma & materia faciunt compositionem realem & tamen ſm uiām nostram, materia est inseparabilis a forma. Idem dico de subiecto & proprio accidente. Compositio rationis ex parte rei est ex aliquibus quæ licet sint idem realiter distinguuntur tamen formaliter, qm̄ unum non includit aliud in primo modo per se, & possunt esse distincta obiecta formalia. & distincta conceptibilia terminantia actum intellectus. & talis cōpō est quæ est ex gn̄e & dr̄ia quæ licet sint idem realiter non tamen formaliter ut declarauimus in lib. 3. q. secunda.

Quantum

Quantũ ad scđm pono duas conclões. Prima est, accñs est forma simplex simplicitate opposita pmæ compõni. pbatur si accñs componeretur compõne. 1. mõ dcã, ergo vna ps esset mã pma alia esset forma alr non esset vnum p se nisi una ps esset potentia & altera actus ut uisum est sup̃ sed hoc est falsum pmo quia forma accñtis reciperet i mã pma, qđ est contra Cõmen. 2. de aĩa cõmen. 4. Differunt. n. sm ipm formæ accñtales & subales, quia subales sunt in ente in potẽtia accñtales aũt in ente in actu. 2. quia sicut ex aqua fit ignis pp materiam susceptiuam formæ aquæ & formæ ignis, sic ex caliditate nãæ frigiditas si caliditas & frigid. hñt materiã ex qua, quod est contra pħm in. 1. phy. Tertio aliqđ accñs puta calor est imediatum pncipium quo pmo agens agit; ergo tale accñs est tm̃ actus. Añs patet ut de calore quo. 1. ignis calefacit, contra aũt pbatur quia non esset quo primo agens agit sed ageret per eam partẽ, quæ in calore est actus.

Scđa conclõ. Accñs non est forma simplex simplicitate opposita scđæ compõni pbatur, accñs est uere diffinibile licet non pmo ut dictum est in li. 7. ergo componitur ex gñe & dña. Oĩs. n. diffõ constat ex gñe & dña ut declaratum est in. 7. Sed genus & dña licet non distinguantur realr distinguuntur tñ rõne cum fundamento corrñdẽte ex pte rei vt dictum est in lib. 3. ergo accñs componitur compõne rõnis ex pte rei. ergo non est forma simplex simplicitate &c. Et qm genus se habet ut materia licet nõ sit uere materia quia p̃tur in recto de re, & dña se habet ut forma licet non sit uere forma, quia p̃tur in recto de re, iõ possumus dicere q accidens componitur non ex materia & forma, sed ex gñe & dña ut ex forma & materia utrum aũt accñs componatur ex uero potentiali & uero actu determinabimus in lib. 12. sup tex. 26. ubi inqt pħs. Principia eadẽ potẽtia & act9 &c.

Quantum ad tertium soluenda sunt duo argumenta quę vñr facere difficultatem contra determinationem factã & pmũ est. Dicit pħs in lib. 12. in tex. 21. q oĩum gñum sunt eadem pncipia intrinseca, ut spẽs puatio & materia, ergo sicut sunt pncipia componẽtia materia & forma in gñe sub-

stantiæ sic sunt in genere accidentium.

Ad hoc dicitur q̃ non est intentio p̃hi oium gñum esse eadem p̃ncipia intrinseca uniuoce sed p q̃dam p̃portionem & siltitudinem vnde exemplificat in gñe accñtium calidum ut formam, frigidum ut p̃uationem subm ut materiā constat aũt nec calidum esse uere formam quæ est ps compositi nec subm esse materiam ex qua, nec frigidum esse uere p̃uationem, quare argumentum non concludit.

Scd'm est si accñs non est compositum intrinsece ex mã & forma sed sit forma simplex, ergo est pfectius suba composita qđ constat esse falsum. Contra p̃batur, q̃m simplicitas est pfectio simplr, alr non esset formalr in. 1. ente qđ est perfectissimum, ergo in quocunq; inuenitur reddit ipsum perfectius composito.

Ad hoc dicitur q̃ nec cõpõ nec simplicitas absolute sumptæ sunt pfectio simplr, alr forma esset nobilior composito & elñtum elñtato. Sed ad hoc q̃ sit pfectio simplr, est necesse q̃ sit in re subsistente. & in natura cuius tota perfectio sit apta stare indiuisa. i. nõ resultare ex ptibus integralibus nec essentialibus, pp p̃mam condõnem excludũtur formæ materiales, & materia & accñtia quæ non sunt apta p se existere nec subsistere pp scd'am excluduntur oẽs naturæ corporeæ a cœlo usq; ad elñtum, ut als declarauimus. Ad argm̃ igitur negatur ɔsequentia. Ad p̃bõnem nego q̃ simplicitas sit pfectio simplr, nisi cum cõdõnibus p̃dictis quarum p̃ma non seruatur in accidente. Hæc de p̃senti quæsito dicta sint.

Qõ. 17. Si mater concurrit actiuæ ad generationem.

Vt hoĩs quæ cã ut materia, equidẽ menstrua, quid aũt ut mouens, equidem sperma. Tex. 12.

IN HAC .q. discordant Sco. & Ant. and. a. b. Tho. q̃m Sco. in. 3. sen. di. 4. q. 1. quem imitatur An. And. in. 8. meta. q. 2. sequens uiam Galeni tenet ptem affirmatiuam. Sed. b. Tho. ut patet in. 3. pte. q. 3. sequens uiam Auic. tenet ptem negatiuam. Vt igitur defendamus uiam q̃ sequitur. b.

Tho. sic pcedemus. Primo ponetur opinio Arist. Scd'o opinio Galeni. Tertio soluentur rõnes Galeni & Scoti quas et adducit Anton. Andreas.

Quantum ad pmum aduerte q Arist. in li. 15. de aialib' quem sequitur Auer. & Auic. & Alber. in lib. 15. de aialibus cap. ulti. tenet q solus pater habet uirtutem actiuam, & mater tm pasiuæ concurrit eo q ipsa solam materiam plis ministrat, & i solo semine patris est uis actiua formatiua, unde Arist. in lib. 15. de aialibus comparat arti uirtutem seminis in patre, & comparat ligno de quo artifex facit statuam materiæ ministratæ a matre & fundamentum quidem eorum est, q femina non habet sperma nisi quasi equiuoce. Vnde humiditas illa q̃ uocant sperma mulieris, non differt a menstruo, nisi sicut magis digestum & magis purum a minus digesto & minus puro, & utrunq; est materia informatione plis, sed spersa mulieris est materia munda, menstruum aũt imunda, & licet sperma mulieris non sit necessarium ad generationem confert tamen qm uirtus actiua seminis uirilis agens in sperma mulieris & in menstruum, format conceptum pulchriorẽ & nobiliorem, & q sperma fœminæ non sit necessarium, accipit Auic. signum ex hoc q aliquæ fœminæ concipiunt sine delectatione & quædam contra uoluntatem coeuntes conceperunt & mulier quædam concepit in balneo matrice attrahente sperma supnatatum in aqua in qua praui hoies balneantes spermatizauerant.

Quantum ad scd'm aduerte q Hypocras & Galenus cũ Aliabba, qui fuit fidelior imitator Galeni, dicunt q fœmina habet sperma pprium & uniuocum spermati uirili, remissioris tamen uirtutis & uigoris, & dicunt q ingreditur actiue formationem plis, cãm huius dicunt esse ut ex utroque semine simul mixto fiat conueniens temperamẽtum in formando fœtu, sperma .n. uirile est grossum & calidum muliebre aũt est subtile & frigidum, & sic ex utroq; cõflatur vnã cã totalis conuenienter formatiua plis. Ad pbandum autẽ q fœmina hẽat uerum sperma arguũt quia fœmina habet testes ab intrinseco, qui utiq; essent frustra. Dati sunt .n. a nã

ad attrahendum ſperma, ad uaſa ſeminalia, & dicunt hoc ſperma eſſe neceſſarium in conceptu ita ꝙ ſine eo non pt fieri conceptus, & eſt neceſſe ut emittatur, quando omittitur ſperma uiri, alr̃ non grauidatur fœmina & ꝙ habet uirtutē formatiuam fetus remiſſorem tamen q̄ ſperma uirile, eo ꝙ fœmina in uirtutibus naturalibus eſt debilior uiro ꝑꝑ qđ frigiditate conſtringente ſunt in ea ſtrictiores uene & caro magis humida, & pleruncꝫ corpora minora q̄ corpora uirorū. Hac de cā contingit in eis ſupfluitas multa īdigeſta &c.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Auicē. euacuat ſignum ſumptum ex teſtibus intrinſecis in fœmina, & dicit ꝙ non ſunt dati ad attrahendum ſemen in fœmina, ſed ad cāndū deſiderium in matrice ad recipiendum ſemen uirile, ſilr̃ negat ſperma fœmineum eſſe neceſſarium ut contēperet groſſitiem & caliditatem ſeminis uirilis, qm̄ non eſt adeo groſſum ut indigeat ſubtiliante, nec adeo calidum ut indigeat infrigidante, & ſic patet ꝙ fundamenta Galeni non ualent.

Sco. aūt & Ant. and. in fauorem Galeni arguunt triplr̃ ꝑmo formā eiuſdem ſpēi conſequitur potentia naturalis eiuſdem ſpēi. Sed maſ. & fœmina habent formam eiuſdē ſpēi ex. x. meta. & potentia naturalis uegetatiua cōſequitur formam maris, ergo & formam fœminæ, ergo fœmina non tantum concurrit paſſiuæ ſed actiuæ.

Ad hoc dicitū ꝙ Sco. ſupponit falſum. ſ. ꝙ. b. Tho. teneat matrem in oī requiſito ad gn̄onem concurrere tm̄ paſſiuæ hoc non tenet, īmo cum in gn̄one tria requirantur. ſ. ꝑparatio materiæ, formatio fetus maturatio fetus reſpectu primi & tertii potentia uegetatiua fœminæ eſt actiua reſpectu autem ſecundi eſt mere paſſiua, nec tamē ex hoc ſequitur qn̄ hēat potentiam uegetatiuam eiuſdem rōnis cum uiro licet impfectiorem, utpote non potēs attingere ad formationē. Hoc. n. non conuenit fœminæ cum ſit quid impfectum in ſpē humana reſpectu uiri. Vnde ad argm̄ cōcedo totum, & ſi inferat ſi actiue concurrit ergo quo ad formationem ꝑlis nego conſequentiam, nam ſe habet mater in gn̄one ſicut ars deſeruiens in edificatione arti architectonicæ, uerum eſt

.n.ꝙ deseruiens concurrit actiuæ in edificio quia pparat materiam, non tamen quo ad formationem quia hoc ad archi tectonicam spectat, sic est in proposito.

Scd'o pr̃ diligit filium ut opus suum & mr̃ magis diligit filiũ q̃ pr̃ ex.8.ethi.ergo fili⁹ ẽ op⁹ mr̃is, ergo ↄcurrit actiue.

Ad hoc dico ꝙ filius est opus mr̃is actiue quo ad pparationem mãæ, sicut edificium est opus artis deseruientis, nec tñ sequitur ꝙ sit opus eius quo ad formationem. Nec põt ↄcludi ex eo ꝙ magis diligit filium. Illud.n. ↄuenit quia est magis certa ꝙ sit filius eius quam pater, & quia ex nutritione causatur maior & citior amor.

Tertio filius aliquando magis assimilatur matri q̃ patri, ergo in matre est aliqua uirtus in gñone actiua. Tenet conseq̃uentia. Quia agens intendis assimilare sibi effectum.

Ad hoc dr̃ ꝙ cã silitudinis geniti põt esse triplex, pma dicitur esse uirtus cœlestis pcipue ſm signa Zodiaci, unde ſm Ptholomeum sigñatur hõ i pmo puncto Arietis aliqñ hébit caput porci uel aliud monstrũ gñabitur, scd'a est intensa imaginatio maris aut fœminæ dum gñant unde ſm Auic. mulier concipiens imaginans siue intensæ intuens figuram ethiopis peperit fetum nigrum, tertia est uirtus informatiua in semine patris. Quæ si est conuenienter fortis pducet i genito accñtia patris unde aliqñ caluus caluum podagrosus podagrosum stultus stultum gñat si aũt debilis est ibi põt assignari plures gradus, quia ſm aliqualem debilitatem cãnt accñtia matris ſm maiorem accñtia aui, & ſm maiorẽ accidentia alicuius magis remoti, & aliqñ tñ debilitatur ꝙ non pducitur nisi monstrum. Ad argm̃ ergo nego ↄñtiam. Ad pba. dico ꝙ agens intendens assilare sibi effectum est uirtus informatiua maris quæ si est fortis assilat genitum mari, si debilis assilat ppinquiori quæ est mater uel alteri de cognatiõe ſm gradũ debilitatis. Hæc de psenti quæsito dicta sint.

Expliciunt quæstiones Fratr. Chrisosto. Iauelli Canapicii ordi. præd. philosophiæ & sacre Theologie professoris super lib. 8. metaph.

Incipiunt qões eiusdem in lib. 9.

Sup lib. 9. meta. occurrũt ĩfrascripta dubia discutiẽda.

1 Si diuisio entis per potentiam & actum est realis.
2 Si potentia sufficienter diuiditur in actiuam & passiuam.
3 Si potentia actiua & passiua requirunt distincta subiecta.
4 Quot sunt potentiæ rõnales & libere.
5 Si potẽtiæ rõnales põt in opposita, non aũt irrõnales.
6 Si potentiæ rõnales sunt actiuæ uel mere passiue.
7 Si potentia rõnalis producit actũ suũ in instãti uel in tpe.
8 Si potentia actiua præcedit actum suum.
9 Si diffõ põsis est bene assignata a pbo sumendo possibile: ut distinguitur præcise contra impossibile.
10 Si aliquod est poẽ quod tamen nunq̃ fuit, nec erit.
11 Si in consequentia possibilium uel impossibilium. Antecedens & consequens debent esse similia.
12 Si actus est prior potentia ratione & cognitione.
13 Si actus est prior tempore potentia.
14 Si in potentiis quæ acquiruntur exercitio, actus ẽ por tpe potẽtia ẽt respectu eiusdẽ potẽtiæ ẽm numerum.
15 Si actio transiens est subiectiuæ in passo.
16 Si actio immanens est subiectiuæ in agente & in quibus diceret a transeunte.
17 Si oẽ qđ habet potentiam passiuam est corruptibile.
18 Si mã prima est principalior causa corruptionis.
19 Si ad hoc q̃ de aliquo habeat scia necesse est ut sit actu, uel reducatur de potentia ad actum.
20 Si compõni & diuisioni intellectus correspondet compositio & diuisio realis in re.
21 Si contingit deceptio circa quodquidest & circa substãtias incompositas siue abstractas.

QVAESTIO PRIMA: si diuisio entis in potentiam & actum est realis.

ALIVD SECVNDVM POTENTIAM & actum & secundum opus. Tex. 1.

PHs in hoc. 1. tex. resumit diuisiones entis de quibus sup. trac. 5. de diuisione in p̄nta & subiungit q̄ in li. 9. agendum est de ente ut diuiditur p̄ potentiam & actum metaphysi. & non solum ut applicantur motui physico nam sic considerare de potētia & actu est offm̄ physici. Quæritur ergo si hæc diuisio est in realiter distincta, ita q̄ sit impossibile illud idē omnino quod est potentia sit actus.

IN HAC QVAESTIOne aduerte q̄ ex hoc tex. trahit illa ppō allegata cōiter. Actus & potentia sunt i eodem gn̄e. & illa. Actus & potentia diuidunt qd'libet gen. entis. & hētur in lib. 12. text. 26. Aduerte iterum q̄ oēs Cōmenti. & Thomi. sunt cōcordes i decisiōe huius quæsiti, eo q̄ non acceptant aliam distōnem entis in potentiam & actum nisi potētiam actiuā & passiuam & qm̄ constat q̄ actiuum ut sic opponitur passiuo, iō non dubitant quin hæc sit diuisio realis & in distincta realr. Solus aūt Sco. in. 2. sen. di. 6. inuenit potentiam obiectiuam & actum obiectiuum. & dicit q̄ dictum p̄hi. s. ens diuiditur p̄ potentiam & actum, uel potentia & actus sunt in eodem gn̄e, non est intelligendum de potētia actiua & actu

suo, nec de potentia passiua & actu suo quem recipit sed de potentia obiua & actu obiuo, puta ꝙ rosa gñanda & rosa genita sunt in eodem gñe subæ, imo ꝙ sunt idem realiter.

Tu igitur ut resoluas te in uia nostra sic ꝓcedes. Primo declarabis imaginationem Scoti. Scd'o pones cõclõnem contra Sco. Tertio solues rõnes Scotistarum. Quarto declarabis. in quo sensu hæc est uera. Actus & potẽtia sunt ĩ eodẽ gñe quã declaratione fcã, solues oẽs instantias Scoti.

Quantum ad pmum aduerte ꝙ Sco. in subto receptiuo formæ siue sit mã pma respectu formæ subalis mãlis, siue sit subm respectu formæ accñtalis, imaginaĩ duo, pmo ipm subm inqtum põt moueri siue transmutari ab agente ad recipiendam formam ad q̃ comparatur ut potẽtia passiua ad actum formalem & hanc potentiam passiuam dicit esse ipsammet mãm siue ipm subm & de hac cõcedit ꝙ distinguiẽ realr ab actu formali, qm nihil actuat nec pficit seipm, nec recipitur in seipso nec facit compõnem cum seipso. Constat aũt ꝙ formalis actus siue ipsa forma actuat pficit mãm, recipitur ĩ ea. & ex forma ac mã fit suba composita, scd'o imaginatur ꝙ in mã siue in subo est potentia formæ ꝓ q̃to forma põt esse in mã. & p actionem agentis põt educi de potẽtia ad actum & dicit ꝙ h potentia est ipsamet forma, ꝓducẽda ab agente & constat ꝙ non est potentia pas. siue receptiua formæ, sed obiua quia forma ꝓducenda est obm qd' põt ꝓduci a potentia actiua agentis. & distinguiẽ a potentia pas. in hoc ꝙ potentia pas. est subm motus siue transmutationis obiua aũt est terminus a quo nam ex rosa in potentia fit rosa actu & hæc distõ est realis qm ex. 1. phy. subm manet terminus aũt a quo non manet. & dicit ꝙ h potentia obiua nõ distinguitur realr ab actu sibi corrñdente, quia dicitur actus obiuus qui est terminus ad quem puta rosa anteq̃ ꝓducatur est potentia obiua postq̃ est ꝓducta est actus obiuus & ꝙ nõ distinguatur realr ab actu obiectiuo probant Scotistæ rõnibus quas recitabimus infra & soluemus.

Quantum ad secundum pones conclõnem contra Scotum idem non potest esse potentia & actus, imo diuisio en-

tis in potentiam & actum est diuisio in res distinctas quocũque modo sumatur potentia & actus.

Ista conclusio conceditur a Scoto de potentia passiua & actu formali ut patet ex prædictis, negatur autem de potentia obiectiua & actu obiectiuo contra quem arguitur sic. Termini per se motus & trãsmutationis non sunt idem realiter cum sint oppositi ex. 1. physi. tex. Sed potentia obiectiua q̃ imaginatur Scotus & actus obiectiuus sunt s̃m ipsum termini motus & transmutationis potentia. n. obiectiua est terminus a quo & actus obiectiuus est terminus ad quem ergo non sunt idem realiter. Præterea non est imaginabile aliqua duo esse idem realiter, & uno transeũte realiter aliud remanere realiter. Constat autem ꝙ potẽtia obiectiua quæ est terminus a quo dum res generata est trãsit. & actus obiectiuus permanet. ergo &c. Præterea, quæcunq; sunt idem realiter quando ponitur unũ ponitur alterum, quia oppositum huius implicat contradictionem. Constat autem ꝙ quando ponitur potentia obiectiua non ponitur obiectiuus actus, aliter rosa generanda poneretur anteq̃ generaretur. Impossibile est ergo potentiam & actum quocunq; modo sumantur esse idem realiter. Et confirmatur quia Commenta. in. 1. de anima comment. 6. dicit potentia & actus sunt differentiæ quæ contingunt omnibus ẽntis & sunt ualde opposite. ergo potentia & actus quæ diuidunt omne ẽntum non sunt idem numero sic ꝙ illa potentia quãdoq; sit actus cum dicat Commenta. ꝙ sunt differentiæ ualde opposite. Et constat ꝙ ad mentem Scoti dictum Commen. ẽ intelligendum de potentia obiectiua & de actu obiectiuo quoniam de his solum concedit ꝙ diuidunt ẽ͂tis. & ꝙ sunt in eodem genere utrum autẽ detur talis potentia obiectiua & actus obiectiuus declarabitur in. q. sequenti.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Scotistæ conantur probare multipl'r ꝙ potentia obiectiua sit idem cum actu obiectiuo. Sed ut uidebis semper procedunt ex fundamento falso. Credunt. n. ꝙ in materia siue in subiecto, sint duæ potentiæ distinctæ realiter, una qua est susceptiua formæ alia quæ

est ipsa forma in esse potentiali quæ per actionem agentis educitur de esse potentiali ad esse actuale & recipitur in materia Hoc inq̄ fundamentum est falsum qm̄ in materia non est nisi potentia passiua. & non est aliud formam esse potentia siue potentialiter in materia quam posse recipi in materia sicut non est aliud formam esse in potentia agentis quā posse produci ab agente.

Primo igitur sic arguunt, in materia siue in subiecto est potentia qua potest moueri ab agente ut recipiat formam & est potentia ad esse formæ. i. ipsa forma ut habet esse potentiale quæ distinguuntur realiter. Sed potentia materiæ qua potest moueri siue transmutari ab agente, est ipsa materia. & potentia ad esse formæ est ipsa forma quæ est actus ergo potētia obiectiua & actus obiectiuus sunt idem. Quod autem illæ duæ potentiæ distinguantur realiter probatur. Quod potest esse forma deinde est forma est idem cum forma. Quod autem potest moueri ad formam non est forma quia receptiuum non est ipsum receptum, ergo istæ duæ potentiæ distinguuntur realiter.

Ad hoc nego maiorem, quia in materia non est nisi potētia qua potest transmutari ab agente, quæ dicitur potentia passiua, & forma non est alio mō in materia nisi in potētia passiua, uñ nego q in mā sit potētia quæ ē ipsa forma, qm̄ ōis pōa mā æ ē ipsa mā & sic nō ɔcedo duas potētias distinctas realr in mā. Ad probationē dico q procedit ex fundamento falso. s. q in materia sit potentia formæ quæ postea est forma q nego quia forma non alio modo est potētialr in materia, q̄ per potentiam passiuam, quare &c.

Secundo sic, si idem est potentia passiua materiæ & potētia formæ in materia, ergo est idem formam esse receptibilem in materia, & formam educi de potentia materiæ, sed hoc est falsum, quia anima intellectiua educeretur de potentia materiæ cum sit receptibilis in materia, ergo & pmum.

Ad hoc nego consequentiam quia educi de potentia materiæ non est hoc solum q potentia formæ sit in materia, nam per potētiam formæ in materia nō intelligimus aliud

q̄ q̄ potest forma recipi in materia & actuare eam sed per educi de potentia materiæ intelligimus formam per naturales transmutationes materiæ & per agens naturale exire in actum ita q̄ agens naturale non solum disponit materiā ad receptionem formæ sed etiam attingit ipsam formam productiue & in hoc distinguitur anima intellectiua ab aliis formis quoniam illæ educuntur in actum & recipiuntur in materia per transmutationes naturales & p agens naturale. Anima uero intellectiua non deducitur ad esse per hmōi transmutationes nec p agens naturale, sed p agēs diuinum, licet per tales transmutationes disponatur materia ad receptionem animæ intellectiuæ.

Tertio dicit phs. in .8. metaphy. tex. 15. q̄ illud quod est in potentia fit in actu, super quem tex. inquit Commentat. est igitur hic aliquid unum quod primo est in potentia & post transfertur ad actum & ne quis credat q̄ id quod erat in potentia sit aliud ab eo quod postea fit actu subiungit Commenta. Translatio enim eius non largitur ei multitudinem sed perfectionem in esse. q. d. Quod erat in potentia & postea fit actu, non sunt duo sunt unum, ergo potentia est actus.

Ad hoc phs & Commenta. intendit in illo tex. reddere causam, quare ex materia & forma fit unum per se quod est ipsum compositum puta enea sphæra, & reddens causam dicit quia hoc. i. materia puta es est potentia, & hoc. i. forma puta sphæra est actus quæ adinuicem coniuncta faciunt unum per se, quæ est enea sphæra quæ quidem non est duo sed unum reductum de potentia ad actum, nam enea sphæra quæ poterat produci ab agente per unionem eris & sphæræ, fit actu enea sphæra per actionem agentis, ex quibus patet q̄ textus ille & dictum Commenta. extorquetur. Quia non intenditur illic de potentia formæ & de forma actu, sed de composito quod prius est in potētia agētis potentis unire formam cum mā illud idem fit actu ex unione formæ cum materia per actionem agentis, nō ergo ex prædicto tex. nec ex Commen. potest concludi idētitas

potentiæ obiectiue & actus obiectiui.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ cum potentia recipiat actum ille actu proprie correspondet potentiæ, quem pmo & per se respicit, unde aduerte ꝙ sicut potentiæ potest assignari duplex obiectum. s. primum & secundarium & a primo sumit unitatem siue distinctionem non a secundario ut patet de uisu qui accipit speciem & unitatem a calore ut primo obiecto & non ab albedine uel nigredine. Sic potentiæ potest assignari duplex actus. s. actus quem primo & per se respicit & actus quem secundario & consecutiue respicit ut anima primo. & per se respicit animare, secundario operari opera uite. Ex his dico ꝙ illa propositio, actus & potentia sunt in eodem genere uera est de potētia passiua & actu formali quem primo & per se respicit non autem quem secundario respicit, Idem dico de potentia operatiua & actu suo. Verbi gratia. Quia materia prima primo respicit formam substantialem, secundario autem formam accidentalem, ideo est in eodem genere cum forma substantiali quia utraque est substantia, non autem est in eodem genere cum forma accidentali, & quia uisus primo & per se respicit uidere ideo utrunque est in eodem genere quia uisus & uidere sunt in prædicamento qualitatis.

Ex hac declaratione uidebis solutas instantias Scoti, quibus intendit probare illam propositionem actus & potentia sunt in eodem non posse uerificari de potentia passiua qualis est potentia materiæ & potentia subiecti sed solum de potentia obiua, Arguit igitur sic, suba ē i pōa passiua q̄titatis puta materia & substantia materialis est in potentia passiua accidentium, & superficies est in potentia passiua coloris, & anima est in potentia passiua suarum potentiarum & tamen constat ꝙ materia non est in eodem genere cum q̄titate, nec suba materialis cum suis accidentibus: nec superficies cum colore, nec anima ẜm uiam Thomisticam cum potentiis suis, ergo &c.

Ad hæc patet quid dicendum sit ex declaratione facta. Nam in his instantiis non comparatur potentia passiua si-

ue receptiua ad actum quem primo & per se respicit, sed quem secundario. Nam materia prima primo respicit formam substantialem, & substantia materialis primo respicit esse substantiale, & superficies non primo respicit colorem. Sed diaphanum primo respicit colorem, est.n. color actus diaphani, diaphanum autem & calor sunt in pnto qualitatis & anima non primo respicit potentias suas sed esse, comparatur enim essentia animæ ad esse sicut potentia ad actum propium. Patet ergo q per nullã instantiã cogimur cõcedere illam ppõnem. Actus & potentia sunt in eodem genere, debere intelligi de potentia obiectiua & actu obiectiuo. Hec de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 2. si potentia sufficienter diuiditur in actiuam & passiuam.

Quod est principium transmutationis in alio, tex. 2. phs in hoc textu declarat quot modis dicitur potentia tam proprie quam similitudinariæ, & innuit q proprie non dicitur nisi de actiua & passiua, non quidem ex equo sed primo de actiua deinde de passiua, qm passiua respicit ex sua ratione actiuam, sicut motus includit moues. Quæritur ergo si hæc diuisio q̃uis non sit uniuoca sed potius analoga, sit sufficiens ita q non sit necesse dare tertiam distinctam realiter ab actiua & passiua.

IN HAC quæstione aduerte q omnes expositores phi & commentistæ concordant in parte affir. solus Scotus cui uidetur Henricus fauere imaginatus est potentiam obiectiuam distinctam realiter ab actiua & passiua, uerum quia intentio nostra est in his quæstionibus loqui ad mẽtem Arist. & determinare ex doctrina Aristo. ideo non multum curamus imaginationes aliorum. Vt igitur fiat resolutio ad mentem Aristo. sic procedendum est, primo declarandum est quid sit potentia obiectiua ad imaginationem Scoti & id uidebis iam manifestatum a nobis in. 8. lib. in. q. 1. secundo declarandum est q nulla est necessitas ponendi talem potẽtiam distinctam realiter ab actiua & passiua. & id iam man;

festauimus in.8.lib.in.q.1.ubi declarauimus q omnes con ditiones quas attribuit Scotus potentiæ obiectiuę, ita uerifi cantur de potentia actiua sicut de obiectiua unde uanum est multiplicare distinctionem potentiarum sine necessitate. 3. declarandum est q Arist.in tota sua doctrina, nullam fecit mentionem de tali potencia. Quod optimæ declarat Cap. in.1.dis.3.q.5.arti.3.respondens primæ instantiæ Scoti fa cte contra primam rationem.b.Tho.in probatione primæ conclusionis.Cuius intentionem summauit Paulus Sonci. in lib.9.metaph,q.1.& est.4.&.5.ratio sua,& qm nihil in tendo addere ad hoc,ideo nolo imorari in recitãdo. Tu igi tur uide quem uolueris siue Cap siue Paulum. Quarto sol uenda sunt motiua Sco.quibus uidetur posuisse potentiam obiectiuam distinctam ab actiua & passiua.

Primum fuit hoc,potentia & actus sunt in eodem gene re,sed hoc non potest uerificari de potẽtia actiua & passiua, aliter anima quæ est principium actiuum operationum ui talium esset in eodem genere cum actibus & operationibus suis quod est falsum cum anima sit substantia, & actus sint accidentia & superficies est in potentia passiua ad colorem, & tamen non est in eodem genere cum colore ut patet,er go præter actiuam & passiuã datur tertia.s.obiectiua de qua dicta propositio uerificatur.

Hoc iam solutum est in.q.præcedenti,nec replicãdũ est.

Secundum est sumo niuem generandam in hieme fu tura de qua uerum est dicere anteq̃ producatur est in poten tia ad esse,aliter non posset produci,quicquid.n.producitur exit de potentia ad actum,& postquam est producta est in potentia passiua ad albedinem licet sit potentia coniuncta actui.Quæro igitur aut est eadem potentia albedinis anteq̃ producatur & postq̃ producta est aut alia & alia non eadem aliter esset subiectum albedinis ante sui productionem sicut post,ergo alia & alia sed antequam producatur non est in potentia passiua.aliter posset esse subiectum accidentis ante quam pduceretur quod est impos̃e qm esse subiectũ suppo nit esse,ergo est in potentia obiectiua ergo præter actiuam

& pasſiuam datur obiectiua.

Ad hoc dicitur q̃ eſt alia & alia & cum arguitur q̃ ante ſui productionem non eſt in potentia paſ. uel ſubiectiua concedo & cum infertur, ergo eſt in potentia obiectiua nego conſequentiam & dico q̃ debet inferri, ergo eſt in potentia actiua agentis potentis producere niuem, unde non eſt neceſſe concedere potentiam aliam ab actiua & paſſiua poteſt etiam dici q̃ eſt eadem potentia in genere, ita q̃ ante pductionem eſt in potentia paſ. mãæ ex qua generanda eſt nix & poſt productionem eſt in potentia paſſiua q̃ proprie dicimus receptiuam ſiue ſubiectiuam reſpectu accidẽtis, quæ tamen reducitur ad paſſiuam.

Tertium eſt ſubiectum tranſmutationis quod eſt materia dicit potentiam & terminus a quo dicit potentiam. Q̃d enim fit procedit a potentia ad actum, ſed potentia materiæ quæ eſt potentia paſſiua, non eſt potentia termini a quo quia materia manet, terminus autem a quo non manet ergo potentia termini a quo non eſt potentia paſſiua, nec actiua ut patet ergo obiectiua.

Ad hoc dicitur ut habemus in. 1. phyſi. tex. 78. q̃ terminus a quo eſt duplex. ſ. per ſe & per accidẽs terminus a quo uel ex quo per ſe eſt ipſa materia, quæ intrat ſubſtantiã rei & permanet in re facta. Terminus a quo uel ex quo per accidens, eſt ipſa forma præcedens quæ abiicitur, uel priuatio rei generande adiuncta materiæ ex hoc enim q̃ materia eſt ſub forma aquæ eſt priuata forma ignis Tunc ad argumentum, concedo q̃ materia dicit potentiam & terminus a quo per ſe dicit potentiam quæ eſt ipſa materia. & cum probatur q̃ non quia materia manet & terminus a quo non manet concedo de termino a quo per accidens non autem de termino a quo per ſe, q̃m ille ſm pħm eſt ipſa materia ex qua per ſe aliquid fit & permanet in re facta. Sed nego q̃d terminus a quo per accidens dicat potentiam, q̃m aut ẽ forma abiicienda aut priuatio, quorum neutrum eſt potentia cum forma dicat actum & priuatione negationem. Et ſi dicas. Q̃uo ergo hæc eſt uera, in generatione ſubſtantiali ex

ente in potentia fit ens actu? Respódeo est uera in hoc sensu ex mã quæ est ens in potentia ut recipit formam p actionē agentis quæ erat in potentia passiua materiæ, fit ens actu q̄ est ipsum compositum.

Patet igitur q̄ non cogimur ex doctrina pℏi ponere potentiam obiectiuam distinctam realiter ab actiua & passiua. Ad quam autem reducatur potētia resistitiua dico q̄ ad actiuam, quamuis distinguatur ratione ab actiua, nam eadem potentia dicitur actiua inquantum corrumpit uel remittit contrarium. Sed dicitur resistitiua inquantum retardat actionem agentis contrarii. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 3. si potentia actiua & passiua requirunt distincta subiecta.

Palam igitur quia est quidem ut una potentia faciēdi & patiendi nam possibile est & habere ipsum potentiam patiendi & eo q̄ aliquid pati potest ab ipso. Tex. 2. ubi & Cōmentator inquit, & intendit q̄ non est necesse ut hoc principium sit in subiecto diuerso a subiecto in quo est potentia passionis in loco.

IN HAC q. sic procedes, Primo declarabis quātam distinctionem requirunt potentia actiua & passiua in his in quibus sunt. Secundo pones cōclusionem responsiuam. Tertio solues quædam argumenta & declarabis quædam dicta philosophi.

Quantum ad primum aduerte q̄ non est necesse ea in q̄bus sunt potentia actiua & passiua distingui supposito, potest enim idem suppositū agere in seipso prout in una eius parte est in potentia actiua & in alia potētia passiua, & hoc modo animatum distinguitur in partem mouentem & in partem motam, & manus percutit pectus. & cerebrum infrigidat stomacū nec est necesse q̄ sint distincte partes quæ distinguantur situ siue subiecto, potest enim idem respectu eiusdem partis agere in seipso, ut oculus causat uisionem & recipit eam in seipso, & intellectus causat actum intelligendi. &

di. & recipit eum in seipso. Sunt.n. actiones imanentes, quæ sunt subiuæ in agente ut dicemus infra. est aũt necesse ꝙ uel sint in distinctis suppositis uel distinctis subis uel si sunt i eodem necesse est ut est actiuum distinguatur realr a seipso ut est passiuum siue receptiuum. Nam licet oculus causet & recipiat uisionem in seipso non tñ causat eam nisi ut actuatus spē obi uisibilis, recipit aũt ut oculus est. Sed distinguuntur realr oculus pcise & oculus actuatus spē sicut minus & magis includens, sicut sortes & sortes albus. Idem dico de intellectu intelligēte seipsum, intelligit enim se ut actuatus & recipit intellectionem in seipso præcise.

Quantum ad scd'm pono hanc conclonem licet in eodē & respectu eiusdem ptis possit esse potētia actiua & passiua non tñ eodem mō nec formalr. i. nec ꝯm eandem rōnem. Hæc conclo quo ad illas ptes in eodem & respectu eiusdem declarata est & concessa ab oibus. Quo ad partes sequentes s. non eodem mō nec formalr, concessa est ēt cōiter. Nam licet Ant. and. in lib. 9. q. 1. chimerizet ꝙ in eodem pōt esse potentia actiua uirtualis & potentia passiua formalis, ut qñ forma ignis ꝑducit in igne genito leuitatem ꝯm ipm, & qñ aqua calefacta infrigidat seipsam, tñ non concedit posse esse in eodem respectu eiusdem potentiam actiuam formalr. & potentiam passiuam formaliter, quoniam ut probabitur se queretur contradictio.

Hanc igitur conclonem sic ꝓbo, sicut se habet agens ad patiens sic potentia actiua ad passiuam, est.n. agens quia ei inest potentia actiua, & est patiens quia ei inest potentia passiua, sed idem ꝯm idem & eodem mō & formalr esse agens & patiens est contradictio ex diffōne contradictionis, sequit .n. ꝙ idem &c. sit agens & non agens patiens & non patiēs ergo in eodem &c. esse potentiam actiuam & passiuam est contradictio.

Præterea si in eodem &c. ergo idem ꝯm idem & eodem mō & formalr est simul in potentia & in actu, qd' est ipōe cum potentia & actus sint opposita, quæ non se compatiunt uniformiter in eodem pp sequellam contradictionis contra

patet, qm̃ ſm q aliquid habet potentiam paſſiuam eſt in po tentia, & ſm q habet actiuam eſt in actu, unde unũquodq; agit inquantum eſt actu & patitur inq̃tum eſt in potencia.

Præterea ſi &c. ſequitur q in eodem ſe compatiũtur actu duo accñtia abſoluta diſtincta ſolo numero acquiſibilia p al terationem qđ eſt impoſſe, ut pbauimus in libr. 5. in. q. 18. ꝯñtia ſic pbatur ſit A infrigidabile qđ ſm ſe infrigidat ſeip ſum, neceſſe eſt ut infrigidet ſe inq̃tum habet potentiã actiuam infrigidanti quæ formalr non eſt niſi frigiditas, & q i frigidetur a ſeipſo inq̃tum a ſeipſo recipit frigiditatẽ & ſic ĩ eodem erit pncipium & terminus infrigidationis p acta ifri gidatione. Tunc quæro frigiditas quæ eſt pncipium infrigi dandi & frigiditas quæ eſt terminus infrigidationis aut ſunt eædem aut diſtinctæ, non pmum quia nihil ſeipm̃ cauſat, er go ſcdm & ſunt eiuſdẽ ſpẽi ut patet qm̃ ſemp intelligo de frigiditate formali. ergo in A erunt ſimul duo accñtia abſo luta eiuſdem ſpẽi &c. Huic concłoni non inuenio Cõment. nec ſequaces eius contradicere. Nam licet Cõmen. teneat in 3. cœli cõmen. 28. & in. 4. cœli cõmen. 22. q graue mouet ſeipm̃ non tñ eodem mõ ſumptum, tenet. n. q forma grauis eſt mouens & ut ſic non eſt mota, ut autem eſt forma exiſtens in materia eſt mota.

Quantum ad tertiũ aduerte q fortiora argumenta quæ fiunt contra hanc determinationẽ ſunt ea quæ format Ant. and. in lib. 9. q. 1. ex quibus conatur pbare q ea in quibus ẽ potentia actiua & paſſiua, non eſt neceſſe diſtingui realr ſed ſufficit diſtõ formalis, uerum quia hmõi argumenta recitat Pau. Sonci. & ſoluit Thomiſticæ declarans qũo in oĩ exem plo & oĩ caſu adducto ab Ant. and. ſeruatur diſtõ realis ĩter agens & patiens, iõ nolo hic ĩmorari uide tũ Paulum. Tan tum aduerte quædam dicta pħi, quæ uidentur repugnare determinatione factæ.

Primum eſt in li. 9. meta. tex. 2. ubi inquit. Qua pp inq̃tũ ſimul natum eſt, nihil patitur ipm̃ a ſeipſo, & ĩ. 1. de gñone tex. 48. facit hanc ꝯñtiam ſi ſiſe a ſiſi pati poſſe eſt & ipm̃ a ſeipſo patet aũt q reputauit ꝯñs impoſſe alr rõ ſua nihil uale

ret.& in.5.meta.diffiniens potentiam actiuam & pasſiuam dixit,poteſtas dr̄ alia quidem p̄ncipium motus aut mutationis in diuerſo inq̄tum diuerſum ut edificatiua ptās quæ non exiſtit ī edificato. Alia.ſ.pasſiua a diuerſo inq̄tum diuerſum ex quibus patet q̄ repugnat doctrinæ Ariſ. idem eſſe actiuū & pasſiuum ex ꝯñti neceſſe eſt illud in quo eſt potentia actiua diſtingui & eſſe aliud ab eo in quo eſt potentia pasſiua.

Ad hæc dico q̄ pħs in 9.meta.& in.1.de gñone intendit q̄ ipm̄ inq̄tum ipm̄.i.nullo mō diuerſificatum ſed penitus eodem mō ſe habens non patitur a ſeipſo. Quod nos concedimus ut patet in probatione concluſionis reſponſiuæ.

In diffōne aūt potentiæ actiuæ & pasſiuæ, non ſumit diuerſum ſiue aliud,p diſtincto eſſentialr̄ ſed,p diſtincto realr̄.

Quæ diſtō realis pōt eſſe inter duo ſuppoſita, inter partē &totum,inter magis includēs et minus includens,& dūmō ſeruetur aliquis horum modorum inter agens & patiens uerificatur diffō potentiæ actiuæ & pasſiuæ quia ly diuerſum ſiue aliud ſtat ,p diſtincto realr̄ aliquo modo diſtōnis realis. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qō.4.Quot ſunt potentiæ rōnales ac libere.

Palam quia & potentiarum alie erunt irrationales, alie cum ratione. Tex.3.

Pħs hic diſtinguit potentiam actiuam in rōnalem quæ& libera dr̄ & in irrationalem quæ & nālis dr̄, & qm̄ in.3.de aīa & in meta.de potentiis rōnibus ꝑfunctoriæ tractat,iō ut plenior hēatur de eis intelligentia ꝑtractabimus quæſita ut infra & p̄mo quærendum eſt de numero potētiaꝝ rōnaliū.

IN HAC quæſtione aduerte q̄ de numero harum potētiarum parum hēmus determinatū a pħo, nam in.3. de aīa & in.9.meta.vr̄ indiſtinctæ loqui de potentiis liberis parum diſtinguens inter uoluntatem & intellm̄ practicū ſed quaſi in gñe loquitur q̄ potentia rōnalis eſt oppoſitorū licet aūt a pħo non hēamus exp̄ſſum numerum potentiarū rōnalium,tn̄ oēs expoſitores eliciūt ex doctrina pħi q̄ ſunt duæ.ſ.intellr̄s & uoluntas.Rō.n.libertatis eſt īmālitas,& cū

cis syllogismis & rhetoricis psuasionibus pticularia aūt opabilia sunt quædam contingentia iō circa ea iudicium rōnis ad diuersa se habet & nō est determinatum ad unum & pro tanto necesse est ꝙ homo sit liberi arbitrii ex hoc ipso ꝙ est rōnalis.i.discursiuus in agendis.

Quantum ad scd'm aduerte ꝙ completa potentia rōnalis & libera libertate contradictionis de qua hic ꝑprie intendimus ꝑut.s.pōt in opposita contrariæ uel contradictoriæ quatuor condōnes requirit. Primo ꝙ non possit cogi libeꝝ.n.posse cogi,est liberum non esse liberum. Scd'o ꝙ nō necessitatem absoluta necessitate,unde uolūtas respectu summi boni non est potentia libera libertate in opposita, nec intellectus respectu ꝑmorum ꝑncipiorum. Tertio ꝙ nō hēat cām mouentem intrinsecam in gn̄e cāæ efficientis necessitatem ipsam ad agendum. Quarto ꝙ sit motiua oīum aliorū potentiarum & sui ipsius ad agendum.

Ex his.4.condōnibus,ꝑma & scd'a cōueniunt intellectui quo ad considerationem circa agibilia contingentia quæ nō hn̄t necessariam connexionem ad finem consequendum.3.aūt.&.4.non conueniunt intellectui sed uolūtati. Nam licet intellectus sit motiuus uoluntatis in gn̄e cāæ finalis ꝑut ꝓsentat obm sic uel sic uolibile puta contingenter uel necessario,tamen uolūtas est motiua effectiuæ intellectus & aliarum potentiarum & sui ipsius ad agendum.

Ex quibus hr̄ ꝙ licet itellectus ꝑ ꝑmam & scd'am ꝯdōnē sit ꝑus liber uolūtate quia ꝑ noticiam intellectus regulatur uoluntas,tn̄ complete & formaliter uoluntas sola est libera qm̄ rō libertatis non completur nisi ꝑ esse motiuum effectiuum sui & aliarum potentiarum, qd' conuenit soli uolūtati licet igitur radicaliter & originatiuæ intellectus sit liber nō tamen complete & formaliter sed id conuenit soli uolūtati.

Quātum ad tertium aduerte ꝙ patet ex.2. nam cum ex.4.condōnibus ꝓdictis integretur completa & formalis libertas agendi in opposita,& oēs conueniant uolūtati & tn̄ duæ ꝑmæ intellectui constat ꝙ licet radicaliter intellectus sit ꝑus liber non tn̄ magis unde si quæratur quæ potētia sit

absolutæ libera & formaliter, respondetur ꝙ est sola uoluntas quæ se habet ut regina in toto regno animæ.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ tria determinauimus pmo ꝙ intells radicalr est liber et pcise sumptus & non solum ut connexius uoluntati, scd'o ꝙ intells licet sit pus radicaliter liber non tamen prius formaliter, sed id conuenit soli uoluntati, tertio ꝙ uoluntas est liberior intellectu.

Cōtra pmum vr esse Ant. and. in. 9. meta. q. 2. qui de mēte Scoti tenet ꝙ intells in se consideratus & respectu pprii actus qui est intelligere est potentia irrōnalis. i. nālis eo ꝙ est de se determinatus ad intelligendum & non habet in potentiate sua intelligere & non intelligere assentire & non assentire pposito obo & sic in doctrina Scoti intells in se consideratus nō est potētia rōnalis nec libera radicalr nec formalr & rō huius sm Sco. est hæc. Quicquid intells intelligit ante actum uoluntatis. i. ante electionem nālr intelligit, ergo an̄ actum uoluntatis nulla est libertas in intellectu.

Rñdetur in actu intelligendi qui est circa agibilia quæ nō hn̄t necessariam connexionem ad finē vl'em quod est summum bonum & respectu quorum ponimus libertatem radicalem in intellectu tria pn̄t considerari. Primo obm p̄sens motiuum intells & hoc est nāle, quia est motiuum nālr ipsius intells ad intellectionē sicut obm uisibile pn̄s uisui, mouet nālr uisum ad uidendum. Scd'o pductio ipsius actus intelligendi. & hæc ēt est nālis. Tertio iudicium ipsius intells sup tale obm agibile de fiendo uel non de sic fiendo uel nō de fiendo in tali tpe uel non & sic de aliis circunstantiis. & hoc non est nāle. i. determinatum, qm̄ intells circa hmōi agibilia pōt diuersimode concludere & iudicare affirmatiuæ & negatiuæ. Nam de medicina tali sumenda ab infirmo sm unam circunstantiam concludet affirmatiuæ, sm aliam negatiuæ. Ex his patet ꝙ rō Scoti non concludit, qm̄ concesso ꝙ quo ad pmum & scd'm, actus intelligēdi sit nālis & respectu pmi ac scd'i nulla sit libertas ī intellectu, tñ negatur an̄s quo ad tertium respectu cuius ponitur libertas radicaliter ī intellectu ante actum uoluntatis.

Contra scd'm arguunt quidam conantes oñdere ꝙ aliq̃s actus intelľs est ṗus & ṗncipalius liber q̃ aliquis actus uoluntatis, ex consequenti intendunt inferre ꝙ intelľs est formaliter liber & ṗus q̃ uoluntas. Sic igitur arguunt. Per duos actus sumus dñi aliorum actuum in nobis. Primus est cognitio intellectus de non necessaria connexione aliquorum in ꝑticulari uolibilium in ordine ad finem. Scd's est actus uolũtatis quæ non necessario uult hoc aut illud cognitum ab intellectu non hẽre necessariam connexionem ad finem. Sed ꝑ ṗmum regulatur uoluntas & non econuerso, qm̃ si intellectus concludit ꝙ hoc puta medicina reubarbari est necessaria ad consequendum sanitatem. & concludat iudicio cõpleto & ultimato, uoluntas necessario tendit in illud. Si aũt concludit ꝙ non est necessaria uoluntas liberæ tendit in illud ergo ṗmus actus formaliter liber est actus intellectus q dicitur iudicium de agibili uel conclusio consilii.

Rñdetur & dico ꝙ argm̃ non concludit intellectum esse ṗus formaliter liberum sed ṗus radicaliter, nam ut diximꝰ sup̃, non stat libertas formaliter in aliqua potentia, ex eo ꝙ regulat & dirigit uoluntatem, sed ex eo ꝙ est motiua effectiuæ aliarum potentiarum, & quia id conuenit soli uoluntati iõ sola est formaliter libera. Ad argm̃ igitur si intendit cõcludere ṗoritatem libertatis radicalis in intellectu concedit totum quia nos idem tenemus si aũt intendit de prioritate libertatis formalis negatur consequentia.

Contra tertium quidam conantur ꝓbare uolũtatem nõ esse magis liberam intellectu & arguunt sic condõnes sufficiẽtes ad hoc ꝙ põa sit ꝑfectæ libera sunt tres. ṗmo ꝙ sit potentia ĩmãlis. & hæc cõceditur ab oĩbus, scd'o ꝙ hẽat obm vniuersale, & hæc similiter conceditur, tertio ꝙ indifferenter se hẽat ad contenta particularia sub illo obto uniuersali & hæc silr conceditur. Sed iste condõnes ita & eque ꝑfectæ conueniunt intellectui sicut uoluntati, nam utraq; est potẽtia ĩmãlis nõ alligata organo, & utriusq; obm est vl'e, obm .n. intelľs est ens siue uerum, uolũtatis aũt est bonũ & sicut intelľs licet necessario tendat in uerum tñ nõ necessario af-

Respondeo & dico ꝙ posito illo casu non necessitatur ab intellectu sed a seipsa interpraetatiue, qm̃ non repraesfit intellectum ne tale iudicium faceret, nũc autem loquimur de motione intellectus praecise q̃ potest habere pro hac uita supra uoluntatem. Nam potest uoluntas moueri multiplr̃, aliquando enim ab appetitu inferiori aliquando a seipsa praestante occasionem intellectui uel potentiae extimatiue ꝙ si uel sic proponant obiectum ad quorum propositionem seipsam indirecte necessitate ad actum. Haec de praesenti quaesito dicta sint.

Quaestio. 5. si potentiae rationales possunt in opposita, irrationales uero non.

IN HAC quaestione aduerte ꝙ difficultas non stat in ꝓbando ꝙ potentiae rationales possunt in opposita hoc.n. euidens est & concessum ab omnibus utpote clarum in text. 3. huius libr. ubi inquit pħs & quae quidem cum rõne omnes cõtrariorum sunt eaedem, & quae irrationabiles una unius ut calidum calefaciendi solum, medicatiua autem sanitatis & infirmitatis. Sed difficultas stat in assignando modum proprium agendi opposita, quo distinguuntur potentiae rationales actiue a potẽtiis irrationalibus.i. naturalibus actiuis, nam posse in opposita uidetur etiam competere potentiae naturali, uidemus enim solem indurare lutũ & mollificare ceram, & scamoneãcalefacere &corpus infrigidare nec ualet si dicatur ꝙ potentia rationalis potest in opposita per se, naturalis autem in unum per se, & in suum oppositum per accidens. Hoc inquam non uidetur ualere quia pħs in tex. 3. declarans modum, quo potentia rationalis est cõtrariorum inquit. Quare necesse & tales scientias esse quidem contrariorum. s. factiuas, esse uero huius quidem ꝭm se illius uero non ꝭm se, & enim ratio huius quidem ꝭm se, illius uero quodam modo & ꝭm accidens, haec pħs, ergo potentiae rationales non distinguuntur a naturalibus ex hoc ꝙ possunt in opposita per se. Vt igitur inueniamus ueram differentiam inter eas, sic procedes, Primo declarãdum est

unde sumitur uera differentia inter potentialem rationalē & irrationalē. Secundo declarandum est unde habent potentiæ rationales, ꝙ posſint in opposita modis quibus dicemus nāles autem non sed sunt determinate ad unum. Tertio si possunt in opposita ꝓ eodem instāti. Quarto a quo determinatur potentia rationalis ad alterum oppositorum. Quinto soluetur dubium.

Quantum ad primum aduerte ꝙ sufficiens differentia inter has potentias notificantur ex quatuor. Primo potentia rationalis potest in opposita contrarie uel contradictorie respectu eiusdem subiecti, nam medicus arte medicīne potest sanare Sortem, & facere ipsum egrotare, & tu potes amare & non amare Platonem, potentia autem naturalis non potest in opposita nisi respectu diuersorum, nam sol non potest indurare & mollificare lutum, nec potest sui præsentia illuminare & non illuminare aerem. Secundo potentia rationalis pro eodem instanti licet diuisim ut dicemus infra potest in opposita. Hoc autem non potest potentia irrationalis, quia principium actionis suæ est qualitas naturalis que sicut quædam natura est determinata ad unum. Principium autem actionis in potentia rationali est scientia sine cognitio, qua sicut cognoscuntur opposita, sic possunt agi. Tertio potentia rationalis præsentato & proximato suo obiecto & remoto omni impedimento, potest agere non agere in ipsum ut Sortes præsentato cibo & non impeditus & famelicus potest uelle comedere & nolle, & non uelle, potentia autem irratiōalis præsentato obiectó & debite approximato, non potest non agere in ipsum deducto omni impedimēto. Quarto potentia rationalis potest in opposita per se licet non æque primo. Sed in uno prius & in alio posterius; ut medicus arte medicinæ potest prima intentione sanare Sortem, & secūdaria facere ipsum egrotare. Nam sicut ars medicinæ est per prius cognoscitiua sanitatis qua se habet ut habitus per posterius autem infirmitatis quæ se habet ut priuatio, sic per prius est factiua sanitatis, & per posterius oppositi, potentia autem irrationalis nec prius nec posterius

poteſt per ſe in oppoſita,ſed ſi poteſt,poteſt in unum per ſe in alterum per accidens,ut ignis tantum per ſe calefacit p accides autem ex operatione pororum frigefacit,nec obſtat q͏ dicit pħs in tex. 3.tales quidem ſcientias eſſe contrariorum,eſſe uero huius ſm ſe,illius uero non ſm ſe.nam p ly ſm ſe intendit per prius ſiue de prima intentione & per ly non ſm ſe intendit per poſterius ſiue de ſecunda intentione.& q͏ ſit hæc mens ſua patet ex eo q͏ ſubiungit & enim ratio huius quidem ſm ſe.illius uero quodam modo & ſm accidens,unde aduerte q͏ per accidens dupliciter ſumitur p̄mo ut idem eſt q͏ non ſm primam intentionem,& ſic uerificatur in potẽtia rationali q͏.poteſt in alterum oppoſitum quod habet rationem priuationis.& rationem huius iam diximus eſſe quia ſicut diffõ ſanitatis primo facit cognoſcere ſanitatem,ſecundario egritudinem,ſic ars medicinæ primo eſt factiua ſanitatis,ſecundario egritudinis,& ly ſecundario explicat pħs per non ſm ſe & per ly per accidens &.b.tho. loco ly non ſm ſe exponit per poſterius, ſecundo ſumitur ly per accidens i.præter naturam rei,ſed aliquo alio facto ſequitur talis effectus.& ſic uerificatur de potentia irrationali,nam ignis ut calidus,neq; prima neq; ſecunda intentione poteſt frigefacere, & tamen aliquo alio facto per ſe ab igne,puta facta calefactione & apertione pororum ſequitur frigefactio quæ eſt effectus pure p accidẽs reſpectu ignis calidi.Patet igitur ex his uera differentia inter potentias rationales & irrationales.

Quantum ad ſecundum dico q͏ non aliunde habent niſi ex natura ſua,& non eſt quærenda alia cauſa intrinſeca, unde ſicut iſta eſt per ſe in ſecundo uel quarto modo,calidum calefacit,ſic hæc eſt per ſe potentia rationalis poteſt in oppoſita:potentia irrationalis eſt tantum ad unum oppoſitorum.Sic enim exigit natura earum.Tu tamen aduerte q͏ ſi quæratur particulariter de potentia perfecte libera q̄ diximus eſſe uoluntatem in uia.b.Tho. reſpondere poſſumus ideo eſſe liberam quia ſequitur cognitionem intellectus,qui non determinatur nec artatur ad unum genus intelligibi-

minari & agere alterum oppositum, tamen semper dicitur posse in opposita pro eodem instāti, quia est talis naturæ, ꝙ pro eo instanti pro quo fuit determinata ad A, potuit determinari ad B, quod non datur in potentia irrationali, nam ignis ita est determinatus ad calefaciendum qđ non potest determinari ad oppositum, tamen difficile est saluare hanc conclonem nam si pro eodem instanti potest in opposita cū in eodem instanti non detur prius & posterius sed simultas uidetur necessario sequi ꝙ possit simul in opposita quod ex falsum ut patet, aliter contradictoria possent simul esse uera puta ꝙ Sortes sedet & non sedet, uel contraria possent esse simul in eodem, puta ꝙ Sortes amat & odit Platonem, ergo & antecedens est falsum. Contra probatur quia habēs potentiam, potest in illud cuius est illa potentia ergo habēs pro hoc instanti potentiam ad opposita, potest pro hoc instanti in opposita sed in hoc instanti non datur prius & posterius ergo potest simul in opposita.

Sed aduerte ꝙ Aristo. in lib. 9. in tex. 10. respondet huic difficultati & dicit, non enim ita simul habent ipsorum. s. cōtrariorum potentiam nec est simul faciendi potentia, quasi dicat potentia rationalis non est oppositorum simul agendorum sed est quia potest determinari tam ad hoc q̄ ad illud & in hoc distinguitur a potentia irrationali, quæ quādo exit in actum, exit determinate in hoc ita ꝙ non potest determinari in oppositum.

Sed adhuc instatur, sumo potentiam rationalem determinatam in hoc instanti ad A, & quæro si pro hoc instanti pōt in B aut nō si sic ergo pōt simul in A & in B si non ergo non pro quolibet instanti potest in opposita.

Respondetur & dico ꝙ potest in. b. & ad consequentiam dico ꝙ ly simul potest dupliciter accipi. Primo ut determinat actum & sic nego consequentiam impossibile est enim contrarios actus esse simul in eodem. Secundo ut determinat potentiam & sic concedo consequentiam sensus. n. est ꝙ eadem potentia simul. i. pro eodem instanti potest in opposita non in sensu composito sed diuiso. Quod est dictū, si

cet potentia rationalis ut est sub A non possit esse sub B quod est oppositum ipsi A quia res dum est necesse est esse, tamen potentia considerata in natura sua potest in A & in B quoniam cum ex natura sua semper sit libera nõ repugnat sibi posse in opposita. Et aduerte quod distinctionem quam fecimus de simul innuit Commenta. in. 1. cœli commen. 119. ubi inquit. Duplex est simultas. s. simultas potentiæ quæ est uera quam & phs concedit in. 9. lib. metaph. tex. 19. Dicit enim posse quidem contraria simul existit & potentia simultatis. & hæc est impossibilis quoniam respicit actus incompossibiles contrarios, & hãc etiam negat phs in. 9. meta. eodem tex. ubi inquit. Contraria uero impossibile simul existere. Patet igitur quomodo potentia rationalis potest in opposita pro eodem instanti & quomodo non.

Quantum ad quartum aduerte quod potentia rationali loq. possumus uel de intellectu quem diximus supra esse potentiam liberam radicaliter. Vel de uoluntate quæ est complete & formaliter libera si loquimur de intellectu est sententia phi quod determinatur a uoluntate seu ab electione quæ est actus uoluntatis. Vnde inquit in tex. 10. necesse, ergo alterum aliquid esse quod proprium est. Dico autem hoc appetitum aut proheresim Vbi Commen. sic exponit. Ergo necesse est ut in istis sit principium prius potẽtiis mouentibus, quod sit causa in hoc quod agunt alterum contrariorũ quandoque, & alterum quandoque & uliter necesse est ut aliquid sit quod faciat magis agere alterum contrarium quam alterum & hoc est uerum principium & hoc est appetitus & uoluntas quæ est ab intellectu. i. electio, appetitus enim cum fuerit alterius contrariorum tunc actio agentis pendet ex illo contrario & sit a uoluntate. Iste n. potentiæ non agunt de contrariis nisi illud quod magis appetunt aut appetitu intellectus aut appetitu imaginationis, hæc Commentã. & confirmatur propositum ratione A causa indeterminata non procedit determinatus effectus nisi ab aliquo determinetur hæc patet ex se. unde uidemus quod causa ulis & indeterminata nõ producit determinatum effectum, nisi per causam proxi-

mam & determinatam determinetur puta Sol qui est causa vl̃is horum inferiorum non producit effectum talis uel talis speciei nisi determinetur per generantia particularia, ut sol & homo generant hominem. Sed intellectus qui est potentia rationalis est causa indeterminata ad intelligendum hoc uel illud, ergo necesse est ut determinetur ab aliquo ut determinate intelligat hoc uel illud, uel magis hoc q̃ illud. Hoc autem determinans nõ est nisi uoluntas & electio, qm̃ ut diximus supra uolũtas est motiua intellectus & aliarum potentiarum ad actum suum in genere causæ efficientis. Si motiua ad actum ergo determinatiua. quare &c. Si loquimur de uoluntate aduerte qđ in hoc est discrepantia inter uiam Scoti & uiam. b. Tho. Nam Ant. and. de mente Scoti ut patet in lib. 9. metap. q. 2. tenet nullum extrinsecum determinare uoluntatem, sed ipsa seipsam determinat, quod declarat assignans duplicem indeterminationem, una quidem est ex insufficientia quæ est ex potentialitate & defectu actualitatis. Sicut materia non habens formam est indeterminata ad actum formæ. Alia est ex superabundanti sufficiẽtia quæ est ex illimitatione actualitatis uel simplr̃ uel quodãmodo, primo modo indeterminatum non reducitur ad actum nisi prius deteminetur per formam ab alio. scđo modo indeterminatum potest seipsum determinare, alioquin Deus qui est summe indeterminatus ad q̃cunq; actionem indeterminatione illimitationis non posset aliquid agere qđ est falsum. Indeterminatio autem quæ ponitur in uoluntate nec est materialis nec imperfectionis, inquantum ipsa est actiua sed est excellentis perfectionis & potentiæ aliqualiter illimitate non alligate ad determinatum actum & ideo potest seipsam determinare. Hæc est opinio in uia Scoti, cui cõtradicit uia nostra quam intendo declarare & probare, deinde soluere fundamenta Anto. and. quibus motus est ad ponendum uoluntatem determinare seipsam ad alterum oppositum.

Tu igitur aduerte s̃m doctrinam. b. Tho. in. 1. parte. q̃. 82. arti. 4. qđ uoluntas respectu mediorum quæ non habẽt

aũt determinat intellectum in gñe cãæ efficiẽtis puta imperando ut hoc intelligat nunc & non illud, uel hoc intensius ꝙ illud. Hinc patet ꝙ fundamenta Ant. and. nihil sunt. Dicit .n. ꝙ indeterminatio uoluntatis non est ex defectu actualitatis, qualis est indeterminatio mãæ pmæ sed est ex supabũdanti sufficientia &c. Hoc inq̃ non ualet, q̃m uoluntas p̃cise sumpta non est sufficiens pncipium agendi nec eliciẽdi actũ suum, nisi actuetur bono cognito apphenso p intellectum, ergo hæc indeterminatio non arguit supabundantem sufficientiam uoluntatis quocunq; alio remoto. Et q̃n pbat intẽtum suum ex ꝯñtia. Alioquin Deus &c. negatur ꝯñtia, q̃m non est eadem comparatio uoluntatis diuinæ ad actum & obm suum, & uoluntatis create ad actum & obm suum, nã in Deo uolũtas & actus eius idem sunt iõ non est necesse eã ab alio determinari, nec uoluntas Dei pficitur aliquo uolito extra Deum. & iõ illa indeterminatio in Deo arguit oĩmodam sufficientiam. utraq; aũt condõ ut patet deficit in uolũtate creata & ideo merito negatur consequentia.

Quantum ad quintum aduerte ꝙ ex determinatis vr̃ seq̃ pcessus in infinitum in intelligere & uelle ita ꝙ non erit status in aliquo pmo intelligere, nec pmo uelle, nam ex determinatis quodcunq; uelle p̃cedit aliqd' intelligere, quia uolũtas non fertur in incognitum, ergo pmum uelle p̃cedit aliqd' intelligere. & qd'cunq; intelligere p̃cedit aliqd' uelle, q̃a intellectus non exit in actum, nisi moueatur effectiue à uolũtate, uoluntas aũt mouet p uelle, ergo pmum intelligere p̃cedit aliqd' uelle, ergo ante pmum uelle datur pus uelle. Et non datur hoc pus uelle, nisi p aliqd' intelligere, ergo ante pmum intelligere datur pus intelligere. Et sic patet ꝙ si uoluntas determinat & mouet intellectum. & intellectus determinat ac mouet uolũtatem erit pcessus in infinitum ĩ uolitionibus & intellectionibus qd' est impossibile.

Pro soɫone huius dubii aduerte ꝙ in doctrina. b. Tho. ut uitemus pcessum in infinitum, necesse est ut reducamus primam apphensionem intellectus practici, quæ est de ultimo fine non in uoluntatem sed in pmum mouens exterius quĩ

est Deus. & id manifestæ dicit in.1.pte.q.82.art.4.ad tertiū. silr pmam uolitionem quæ est de ultimo fine reducimus nō in intellectum simplr sed in Deum sicut & pmam apphēsionem, & id claro dicit in pma scdæ.q.9.ar.4. Vt igitur pateat talis reductio. Primo declarabimus de prima appræhēsione. Secundo de prima uolitione.

Quantum ad pmam apphensionem dico cum Arist. i li. de bona fortuna ibi. Aut est aliqd pncipium, cuius non est aliud extra ipm &c. q cā huius reductionis est ordo inter mouentia & mota, siue inter ipsos motus, uidemus.n.oēs motus corpeos reduci ad pmum. & oīa mota corpea ad pmum mouens, ergo pportionalr oēs motus intellectuales ad pmum qui est diuina intellectio, & oēm intellectum secūdum ad intellectum pmum. & ppea Arist. illic reducit intelligere & consiliari in Deum ut in pmum, quod & pbat triplici rōne. Primo quia Deus semp actu intelligit, ergo pōt mouere intellectum nrm ut nunc intelligat & intelligat hoc, & deinde illud. & incipiat ab hoc, puta ab vli bono. & pōt facere impetum in aīa nra ut sic cōsiliemur, & sic eligam. Scdo quia sicut Deus est motor vlis in mundo quo ad motus corpeos, sic conuenit ut sit motor vlis in aīs & in mundo intellectuali qui est creatura intellectualis. unde inquit. Mouet.n. aliquo mō oīa. Tertio quia pncipium rōnis nō est rō, nec sciæ scia, nec consilii consilium, nam esset pcessus in infinitum, ergo aliquid melius rōne, hoc aūt Deus inqt Ari. unde concludit illic q intellectus se habet ad Deum sicut organum ad pmum agens. ergo sicut oīs uirtus & actio organi pendet a pncipali agente sic oīs uirtus & actio intellectus pendet a Deo, Connexio igitur & ordo seruandus inter motus duxit Arist. ad pōnem huius reductionis, q.b. Tho. accepta in. 1. pte ubi supra. & p ipsam saluat non esse pcessum in infinitum in intellectiōibus nris. sed est deuenire ad pmā cuius causa motiua intellectus non est uoluntas sed Deus ut primus intellectus.

Quantum ad pmam uolitionem quæ est uolitio ultimi finis, dico ex doctrina.b.Tho. in pma scdæ.q.9. artic.4.q

eadem rõne qua pma apphensio reducitur in Deũ ſm Ari. 1 li. de bona fortuna, reducatur & pma uolitio, q. a. ſ. oẽ agẽs aliqñ in potentia aliqñ in actu, indiget moueri ab agente pmo qd ſemp eſt actu. Sed intellectus & uoluntas nra, aliqñ ſunt in potẽtia aliqñ in actu. ergo &c. Reductio aũt pmæ volitionis in Deum, põt imaginari fieri duobus modis. Primo q reducaĩ mediante pma apphenſione, ita q Deus moueat quo ad exercitium ipm intellectum ad apphenſionem ſumi boni & intellectus apphẽdens ſummum bonum & primũ appetibile offerat illud uoluntati & uoluntas inclinet ſe ad illud p actum ſuum qui eſt uolitio. & hoc mõ tam pma apphenſio q̃ pma uolitio reducuntur in Deum. Sed pma apphenſio imediate, pma aũt uolitio mediante pma apphenſione. Aliæ uero apphenſiones & uolitiones non reducuntur in Deum niſi ut in cãm agentem vlem coagẽtem cuilibet cãæ ſm modum nãæ ſuæ, nam in aliis apphenſionibus mouet intellectus p impium uoluntatis iam actuatæ pma uolitiõe qua vult ultimum finem, & uolũtas in aliis uolitionibus mouetur ab intellectu offerente ſibi hoc uel illud medium qd eſt bonum ad finem, quod intellectus appræhendit imperãte ſibi uoluntate.

Scd'o põt imaginari fieri hæc reductio in Deum imediate, ſed alia & alia rõne, nã in pma apphenſiõe mouet Deus intellectum in gñe cãæ efficientis quia impellit & excitat ipſum ad pmum actum intelligendi practicum, puta ad conſiderandum ſummum bonum. & ſic pma apphenſio eſt elicitiuæ ab intellectu, & impulſiuæ ſiue excitatiuæ a Deo. In pma aũt uolitione Deus mouet uoluntatem in gñe cãæ finalis. ſ. eo mõ quo intellectus. ſ. pponẽdo ſibi bonum ſummũ & in tali motiõe ac ppõne Deus ſupplet uicem intellectus & talis ppõ obi, conſtituit uoluntatem in actu primo & ſic conſtituta pducit in ſe uolitionem pmam, ex his duobus modis reputo pmum eſſe magis conſonũ doctrinæ. b. Tho. nam p pmum modum ſaluatur ſubordinatio uoluntatis ad intellectum ut ſuum ordinarium motiuum in gñe cãæ finalis, & ſic ſaluatur q oĩs uolitio ẽt pma reducitur ad apphen

sionem pcedentem, sed non econuerso quia pma apphesio non reducitur ad uelle pcedens sed ad Deũ diximus, & hæc est doctrina.b.Tho.in.1.pte.q.82.ar.4.ad tertium ubi inquit, non oportet pcedere in infinitum sed statur in intellectu ut in pmo. Oẽm.n. uoluntatis motum necesse est q pcedat apphensio. Sed non oẽm apphesionem pcedit motus uoluntatis. Sed pncipium consiliandi & intelligendi est aliqd intellectiuum principium altius intellectu nostro quod est Deus ut etiam dicit Arist.in lib.de bona fortuna.

Ex his rñdetur ad argm & negatur pñtia ad pbõnem pcedo q oẽ uelle pceditur ab aliquo intellige, & ẽt pmũ uelle quia repugnat uolũtati ferri in penitus incognitum. Sed nego q oẽ intelligere pcedatur ab aliquo uelle qd sit uoluntatis nfæ qm pmum intelligere nfm reducitur in Deum ut in pmum intellectum, & cum arguitur, quia ex determinatis intellectus non exit in actum nisi moueatur effectiuæ a uoluntate, uoluntas aũt non mouet nisi p uelle, ergo oẽ intelligere pceditur ab aliquo uelle. Rñdetur q añs non uerificat nisi in intellectionibus scdis. & qñ nos determinauimus uoluntatem determinare ac mouere intellectum intelligimus quo ad apphensiones sequentes apphensionem pmam quæ sunt circa media consideranda quibus cõsequamur summũ bonum apphensum pma apphensione, & uolitum pma uolitione. Patet igitur q non est necesse pcedere in infinitum in apphesioib⁹ & uolitionib⁹. Hæc de pñti quæsito dcã sint.

Qõ.6. Si potentiæ rõnales sunt actiuæ uel mere passiuæ.

IN HAC .q. aduerte q ex uarietate opinionum difficilis est ad resoluendum ne aũt ex multiplicitate opĩonũ confundaris sic pcedes, sequendo uiam in qua concordant.b.Tho.& Sco.& reputatur esse ad mentem pbi & Cõmenta. pones pmo duas concl̃ones, scdo postq pbaueris q licet uoluntas sit actiua uolitionis nõ tñ ipla sola sufficit sed requiritur noticia obti, declarabis pp quid hmõi noticia requiritur, tertio solues quoddam dubium.

Quantum ad pmum sit hæc pma conclo. Potentia rōnalis respectu actus sui non est mere passiua sed et actiua,pbat si e mere passiua,ergo actus ei° e effectiuæ a solo obo q est falsum.Contra patet falsitas pñtis pbatur, nullum agens p se elicit actionem quæ transcendit spēm suam, quia effectus non transcendit cām suā.Sed intellectio & uolitio sunt operationes uitales transcendentes opationem cuiuslibet agentis non uiui.Constat aūt q obm intelligibile & uolibile abstrahit a uiuo & non uiuo, ergo impole est hmōi obm esse causam actiuam actus potentiæ rationalis.

Præterea actus imanens ut dicetur infra fm pbum est subiuæ in suo agente.Sed non est subiuæ in suo subo,sed circa obiectum,ergo est subiectiuæ in potentia rationali ex cōsequenti est effectiuæ & actiuæ ab ea.

Præterea si solum obm esset cā pductiua actus potētiæ rōnalis,sequitur q non pōt gñari aliquis hitus uoluntarius, qm si solum obm sit agens,mouebit mō nāæ, si mouet mō nāæ agit actum mere nālem, sed ex actibus nālibus nō pt gñari nisi hitus nālis.& tunc destruetur maior ps sciæ moralis.Tenendum est ergo,q licet potentia rōnalis sit passiua.i.receptiua sui actus est et actiua eiusdem , & hoc est qd dicunt aliqui potentiam rōnalem esse essentialr actiuam , & concomitanter passiuam.

Scda conclo.Potentia rōnalis ex seipsa sola non est sufficiens pncipium pductiuum actus sui.Hanc cōcedunt oēs tenentes potentiam rōnalem esse actiuam & non mere passiuam ut sunt.b.Tho.Sco.Her.Capo. & rō pcipua eorum est hæc si potentia rōnalis sola est sufficiens pncipium pductiuum actus sui,sequitur q aīa uel semp intelligat, uel intelligat quotiens & qñcunq3 uoluerit,quod est falsum ut experimur.Contra pbatur.Cum non sint nisi.4.gña cārū,oportet q in quocūq3 pori ponitur cā nālis effectiua,& mālis disposita & approximata sequatur actio uel saltem possit seq est cā uoluntaria quia cum cā formalis & finalis ingtum huiusmodi sequātur pductionem, ipse necessario psupponunt actum.Cum igitur p se intells solus sit actiuus & sufficiens

pncipium pductiuum actus intelligendi, & ipse intellectus fm se semp sit ultimatæ subm receptiuum actus sui dispositum & approximatum sibiipsi, sequitur q semp intelligat uel saltem quotiens & qñcunq hõ uoluerit. Qd cum sit falsum ut expimur necesse est ut concurrat obm p spẽm intelligibilem actuantem intellectum. & repñtantem obm intelligibile, & q concurrat noticia obiecti cum uoluntate ad productionem uolitionis.

Quantum ad secd'm aduerte q licet Sco. & oēs Thomistę teneāt q ad uolitionem necessaria est noticia obi, quia sicut appetitus sensitiuus sequitur noticiam sensitiuā de obo suo, sic appetitus intellectiuus sequitur noticiam intellectiuam de obo suo discordant tñ in mõ põnis. Nam Capo. in. 2. di. 24. q. 1. in rñsione ad argumenta contra. 5. conclonem tenet q noticia obi non concurrit cum uoluntate ut cā ptialis pductiua uolitionis sed solum ut rō agendi. i. nõ qua formalr uoluntas agit, sicut ignis formalr agit calore, sed qua uoluntas specificatur, uel actus uoluntatis recipit specificationem ut dictū est in. q. pcedenti ubi declarauimus intellectum determinare uoluntatem quo ad specificationem, & non quo ad exercitium. Her. quoq in. 2. dis. 24. q. 1. vr declinare ad hāc uiam. Pau. aūt Sonci. in. 9. lib. q. 13. dicit q concurrit ut cā ptialis effectiua, minus tñ ptialr q̄ uoluntas ita q ex uoluntate & noticia obi constituitur una sufficiens cā uolitionis, & intentionem suam manifestat dicto. b. Tho. & pluribus dictis Cōmen. uerum quia dicta illa pñt interpretari tam de cā ptiali effectiua q̄ de rōne agendi, iō tenere potes q̄ ptem uolueris si sustinere uolueris q noticia obi nō est cā ptialis sed rō agendi dices q sicut se habet spēs intelligibilis ad intellectionem sic noticia obi ad uolitionem. Sed spēs non coopať ad subam itellectionis sed ad determinationē ut tenet Cap. in. 1. di. 35. q. 1. ad argumenta in. 2. loco contra. 1. pclonē, ubi inquit spēs non est pnc. elicitiuum actus sed determinatiuum, nam cum obm intellectus sit intelligibile vl'o nō magis hoc q̄ illud intelligeret nisi determinaretur a spē sic repñsentante hoc q non illud, A simi tota suba uolitionis est a uo

luntate determinatio aūt a noticia obi, nam cum obm uolū tatis sit bonum vle, non magis hoc q̄ illud uellet, nisi determinata esset ab obo cognito sub rōne bōi ꝑ tali uel tali gradu, & si dicas ꝙ oīs forma intentionalis iō ponitur ut sit p̄ncipium alicuius actionis, non.n. alia rōne ponitur spēs sensibilis nisi ut sit p̄ncipium sentiendi, nec alia rōne spēs sensate reseruantur in phantasia, nisi ut sint p̄ncipium phantasiādi & memorādi ut declaratum est in libris de aīa. Rn̄deo & dico ꝙ forma intentionalis est ꝑ opatione quæ elicitur a solo subo in quo recipitur talis forma, ut spēs uisibilis recipit in oculo, non ut ipsa ptialr nec ſm totum eliciat uisionem, sed ut oculus uideat. Qui tn̄ cum respiciat colorem in cōi ꝑ obo non exiret in actum nisi determinaretur hac spē rep̄ntatiua tm̄ huius coloris, & illa illius. Idem intellige de spē intelligibili respectu intellectus & de noticia obi respectu uolūtatis. Concedo igitur oēm formam intentionalem esse p̄ncipium actionis nō tn̄ elicitiuū sed sufficit esse determinatiuū.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ contra. 1. conclōnem, fiunt multa argumenta ab his qui tenent potentiam rōnalē esse mere passiuam quæ formantur & soluuntur a Capo. in 2. di. 24. q. 1. contra. 5. conclōnem, ea in pte format Paul⁹ Son. in lib. 9. q. x. & soluit, uide quē uolueris. Contra scdam conclōnem solet fieri argm̄ apparens quo ꝓbatur ad actum uoluntatis non semꝑ requiri noticiam obi, & arguitur sic, uolitio aliqn̄ p̄cedit noticiam ut patet qn̄ uolumus addiscere incognita, sicut artem q̄ penitus ignoramus, ergo uolitio p̄t eē sine noticia obi. Sed forte dices ꝙ licet uolitio possit p̄cedere noticiam distinctam & pfectam obi, non tn̄ cōfusam quia oportet habere aliqualem, licet. n. nesciam p̄biā & medicinam quas uolo addiscere, scio tn̄ saltem quid nois, quo cognito desidero addiscere, & tunc uoluntas impat intellectui ut incumbat & addiscat, contra, sumo p̄mam uolitionem & quæro aut cātur ab obo cognito saltē confusæ, aut non, si non, hr̄ intentum, si sic, ergo ante p̄mam uolitionem datur uolitio, qđ implicat, cōtra ꝓbatur quia intellectus nihil intelligit nisi moueatur effectiuæ a uoluntate ut uisum

est supra, ergo si pma uolitio cātur a noticia obi saltem cōfusa, necesse est ante primā uolitionem dari priorem, eā. qua uoluntas imperat intellectui ut distinctius cognoscat obiectum cognitum solum in confuso.

Ad hoc argumentum licet iam responsum fuerit in. q. pcedenti iterum uolo respondere, non recedendo a responsione data sed addendo. Aduerte igitur q si tenueris primā uolitionem causari a Deo modo quo in. q. præcedenti declarauimus uidebis q prima uolitio reducitur imediate in primam appræhensionem & prima appræhensio non reducitur in priorem uolitionem sed in Deum, & illic est status. Si autem tenueris primam uolitionem causari ab intrinseco. i. ab aliqua potentia animæ cognoscitiua dices q causatur a noticia obiecti, sed hæc noticia non est imperata a uoluntate qm̄ licet ordinarium mouens effectiue intellectum sit ipsa uoluntas, tamen aliquando excitatur ad intelligendum a sensu iteriori puta cogitatiua, nam cum habeat maximam propinquitatem ad intellectum ita q dicitur ratio particularis appræhendit rōnem boni particularis. & bonum particulare cognitum offert appetitui sensitiuo & appetitus sensitiuus inclinat uoluntatem ut illud acceptet & quærat. Tūc uoluntas imperat intellectui ut circa illud consideret, quo diligentius & vl̄ius considerato ab intellectu, intellectus efficacius mouet uoluntatem ostendens ei bonum sub perfectiori cognitione q̄ fuerit ostensum a cogitatiua & in tali ordine patet q prima noticia obiecti intellectiua causatur a pma uolitione & prima uolitio non a priori noticia intellectiua, sed a sensitiua quæ est a cogitatiua & illic est status manifestum est ergo q in omni uolitione necessaria est præcedēs saltem aliqualis noticia obiecti, quæ sit noticia habita per intellectum uel saltem per sensum interiorem mouentem appetitum sensitiuum, & ille moueat uoluntatem &c. Hec de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 7. si potentia rationalis producit actum suum in instanti uel in tempore.

IN HAC .q. aduerte antequam deueniamus ad decisionem ꝙ sua difficultas pendet ex natura actionis imanentis. Nam qui tenent actionem imanentem esse in p̄nto actionis dicunt eam esse uerae motum ex consequenti successiuam & sic de necessitate fieri in tempore. Qui uero tenent eam esse in p̄nto qualitatis, negant ꝙ sit uere motus, nisi sumendo motum metaph. l. ꝓ qualibet actione perfecta uel quae dicitur actus perfecti, cuius naturam manifestabimus in parte ultima huius quaesiti, & isti tenent ꝙ fit in instanti & non in tempore. & qm̄. b. Tho. tenet eam esse in p̄dicamento qualitatis, tenet ex consequenti ꝙ fit in instanti. Tu igitur ut defendas uiam Thomisticam sic procede primo ponitur conclusio ꝙ actio potentiae rationalis est in p̄nto qualitatis, secundo ponitur conclusio ꝙ fit in instanti, tertio declarandum est quare tantum laboramus & multum temporis expendimus in speculatione, si fit in instanti, quarto soluemus argumenta eorum qui tenent ꝙ non ponitur in p̄nto qualitatis sed in p̄nto actionis.

Quantum ad p̄mum ponitur haec conclusio. Actus potētie rationalis est in p̄nto qualitatis probatur. Hmōi actus est actio imanens ut patet infra in tex 16. Sed actio imanens est in p̄nto qualitatis ergo &c. probatur minor, & qm̄ eadē ratio est de una sicut de omnibus sumo delectationem de qua pertractat pħs in. 10. ethi. & arguo sic uel delectatio est in p̄nto actionis uel qualitatis, qm̄ constat ꝙ non est substātia nec q̄titas nec relatio, nec res de quatuor ultimis p̄ntis, sed non est in p̄nto actionis quod sic ꝓbatur. Actio p̄ntalis est motus physi. s̄m pħm in. 3. physi. tex. 19. sed delectatio non est motus physicus ut tenet expresse pħs in. 10. ethic. in cap. 4. ubi inquit, propter quod neq; motus est, s. delectatio. Quod etiam sic probat. Motus est de genere imperfectorum, cum sit actus imperfecti i. existentis in potentia, & est uia ad perfectionem, & non est motus perfectus, in omni parte temporis mensurantis motum, sed in ultimo. Sed delectatio est de genere perfectorum, quoniam in omni parte temporis in quo est habet complementum suae speciei, et

go delectatio non est motus physicus, ex consequenti non est actio physica. Vnde pħs illic concludens contra tenentes delectationem esse motum, dicit, ex his autem manifestum qm̃ non bene dicunt delectationem esse motum uel gñonē qm̃ ratio motus & gñonis non potest cuilibet attribui, sed solum diuisibilibus quæ non sunt tota .i. quæ non statim habent suum cōplementum. Non .n. potest dici q̃ gñō attribuatur uisioni ita .s. q̃ successiue compleatur, sicut etiā non potest attribui puncto nec unitati. Hæc enim non generantur sed consequenter quorundam gñonem, unde cum delectatio sit qd'dam totum .i. in indiuisibili habens perfectionē suam, non potest dici q̃ sit motus nec gñō Cum igitur delectatio ſm pħm non sit motus physi. & actio p̄ntalis sit motus patet q̃ non est in p̄nto actionis, ergo a sufficienti diuisione est in prædicamento qualitatis.

Quantum ad secundum ponitur hæc conclusio. Actus potentiæ rationalis fit in instanti. Hæc conclusio est de mente pħi in. 10. ethi. ubi agens de delectatione, sic argūit, uisio fit in instanti, ergo & delectatio, contra est manifesta, quoniā sicut uisio est actio īmanens sic delectatio. Antecedens autē sic manifestat. Quæcunq; fiunt in tempore, ideo fiunt quia non statim habent perfectionem suam, sed acquirunt eam terminato tempore mensurante eorum productionem sed uisio ſm quodcunq; tempus perfecta est, non enim indiget aliquo posterius adueniente, quod perficiat eam, sed in instanti completur eius productio, ergo non fit in tempore sed in instanti. & quod probauit de uisione applicans ad delectationem inquit. Tale autem uidetur & delectatio, totū enim quoddam est .i. est quid completum & perfectum in p̄mo instanti in quo incipit esse.

Præterea pħs illic p̄bans delectationem nō esse motum assumit hanc p̄pōnem .. Omnis motus est in tempore sub qua necesse est hanc subsumere. Delectatio non fit in tempore, & concludere, ergo non est motus.

Præterea, parum infra sic inquit, Non contingit moueri in non tempore. Delectari autem contingit in non tempo-

re, quoniam & in ipso nunc est quoddam totum .i. in instanti habet cōplementum suum. Manifestum est igitur quod mens pħi fuit actionem īmanentem fieri in instanti, cum igitur actus potentiæ rationalis sit actio īmanens, equum quod fiat in instanti, & si quæras, licet possit fieri in instanti nunquid est apta fieri etiam in tempore. Respondeo quod non, & ratio huius est: Actio īmanens est actus perfecti.i.agentis actuati, sicut uisio est actus oculi actuati specie uisibili & intellectio est actus intellectus actuati specie intelligibili ergo nō est apta fieri in tempore. Antecedens patet quoniam actio īmanens est motus metaph. qui est actus perfecti ut declarabitur infra. contra autem probatur, omnis actus qui fit in tempore est actus imperfecti.i.existentis in potentia ad perfectionē sicut.n.in tempore sunt partes successiue, ita actus factus in tempore successiue perficitur & successiue perficit suum receptiuum, ut patet in calefactione & sanatione sed actio immanens non est actus imperfecti, aliter esset motus physicus cuius oppositum probatum est de mente pħi ergo non fit, nec apta est fieri in tempore.

Et si quæras dato quod fiat in instanti & non sit apta fieri in tempore utrum possit conseruari in tempore. Respondeo quod sic, quoniam sicut illuminatio fit in instanti & tamen conseruatur in toto tempore in quo stat præsentia luminosi super illuminabile remoto impedimento sic uisio qua uideo Sortem licet fiat in instanti, potest tādiu conseruari quādiu stat species uisibilis ī oculo a stante obiecto ad extra debite proximato, remoto omni impedimento. Idem dico de intellectione & delectatione & tristitia. Temporis autem longitudo & breuitas in conseruatione hmōi pendet quidem per se ex imperio uoluntatis, per accidens autē a multis causis, puta a positione uel remotione impedimenti extrinseci uel intrinseci a bona uel mala dispositione corporali uidētis vel speculantis, uel delectantis &c.

Quantum ad tertium aduerte quod si nostrum intelligere esset sine phantasia administrante phantasmata & non essemus perturbati nec distracti a speculatione propter passio-

nes appetitus sensitiui trahentes nos ad sensibilia & delecta bilia s̄m sensum, nullus in esset nobis labor in speculãdo ita ꝙ in instanti & sine difficultate prauia eliceremus actũ intelligendi, & possemus in eo perseuerare ad libitum nostrũ, ita ꝙ intelligere nostrum esset sicut intelligere substãtiæ separate. Cum igitur intelligamus cum phantasmate & necesse est ordinare phantasmata ut deseruiant intellectui, sit ꝙ phantasia potẽtia organica similiter appetitus sensitiuus necesse est ut laboremus in phantasiando & insedando passiones. & hic multum expendamus temporis, in phantasiando quidem ut præparemus ordinata phantasmata deseruiẽtia intellectui, in sedando uero passiones, ut remoueamus impedimenta, unde aduerte ꝙ intellectio in nobis se habet ut illuminatio, quæ licet fiat in instanti, tamen necesse est p̄cedere motum localem solis donec contingat punctum orizontis nostri, qui motus fit in tempore ut patet & postquã attingit orizontem nostrum, necesse est remouere impedimenta si qua sunt puta caligo siue nubes aliter radius solis non apparebit, & hæc remotio necesse est ut fiat in tempore puta per uentum spirantem, aut per consumptionem uaporum sole calefaciente, sicut igitur aer pro quolibet instanti est aptus illuminari peracta appropinquatione solis ad pũctum nostri orizontis & remoto impedimẽto caliginis aut nubis sic intellectus noster est aptus pro quolibet instanti recipere speciem intelligibilem, & elicere intellectionem facta ordinata præparatione phantasmatum & quietata perturbatione passionũ, patet igitur qua de cã t̃m laboramus & tantum t̃pis expendimus in speculatione cũ tamen actus intelligendi essentialiter fiat in instanti, & non sit aptus fieri nisi in instanti.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ qui tenent actum potentiæ rationalis esse in prædicamẽto actionis faciunt conatum in argumentis.

Primo si non est in p̄nto actionis, hoc ideo est quia de ratione actionis p̄ntalis uidetur esse ꝙ per ipsam aliquid fiat sicut patet de edificatione calefactione sanatione &c. Se-

hæc conditio non est necessaria, quoniam licet phs in li. 9. meta. tex. 16. uideatur distinguere actionẽ transeuntem ab imanente ex eo quod imanens est finis. Transiens autem non sed aliquid operatum per eam tamen phs in. 1. ethic. distinguit actiones transeuntes assignãs quõ in aliquibus ipsa operatio est finis, in aliquibus autem finis est aliquod operatum exemplum pmi ut cytharizare & cantare exemplum secundi ut edificare.

Ad hoc dicitur quod illa non est ratio, sed est illa quam assignauimus in probatione primæ conclusionis, quia. s. ẽ motus physicus ut declarauimus de mente phi in quibus autẽ & in quot differant actio transiens & actio immanens, manifestabimus infra quando quæremus si actio immanẽs est subiectiue in agente.

Secundo si non est in pnto actionis hoc, ideo est qa actio potentiæ rationalis quæ est actio imanens, est motus q est actus perfecti actio autẽ pntalis est motus qui est actus imperfecti ex. 3. phys. tex. Sed falsum est actionem imanentem esse actum perfecti imo est actus imperfecti. Nam est perfectio agentis ut declarabimus infra, ergo agens cõparatur ad ipsam ut perfectibile ad suum perfectiuum, non ergo ut perfectum sed ut imperfectum, omne enim perfectibile ut sic imperfectum est.

Ad hoc conceditur quod illa est ratio, & negatur quin actio immanens sit actus perfecti. Ad improbationem dico quod nõ dicitur actus perfecti quia agens a quo est & in quo recipitur sit perfectum, immo ut dicitur in argumento perficitur tali actione, sed dicitur actus perfecti quia talis actio est perfecta, & est cõplementum & perfectio ut diximus de mente phi de uisione & delectatione quæ in uno instanti in quo producuntur habent omnem perfectionem suæ speciei & in hoc distinguitur ab actione transeunte, quæ dicit actus imperfecti, quia non est perfectio sed uia ad perfectionem per corruptionem contrarii. sicut calefactio est uia ad calorem per corruptionẽ frigiditatis. Et hæc actio est motus physicus quem dixit phs in. 3. phys. quod est actus existentis in po-

tentia ad ulteriorem perfectionem, & quoniam omne existens in potentia ut sic est imperfectum ideo dicitur actus imperfecti.

Tertio non est in pnto qualitatis, ergo est in prædicamento actionis patet consequentia quoniam non apparet ratio quare debeat esse in aliquo alio prædicamento antecedens autem est pbi in. 10. ethic. cap. 3. ubi inquit neq; enim uirtutis operationes qualitates sunt neq; fœlicitas. constat autem ꝙ opationes uirtutis & fœlicitas apud pbm sunt actiones potentiæ rõnalis aut essentialr aut participatiue si non sunt qualitates non sunt in pnto qualitatis.

Ad hoc dicitur ꝙ illam ꝓpositionem adduxit pbs nõ determinatiue sed potius afferendo instantiam apparentem contra eos qui argumentati fuerant delectationem non esse bonum quia non est qualitas quasi ꝙ bonum non inueniatur nisi in qualitate. Cui argumento respondens pbs inquit non tamen si delectatio non est qualitas ꝓpter hoc nõ sequitur ꝙ non sit bonum. q. d. stat ꝙ non sit qualitas & tamen sit bonum & dat instantiam quia operationes uirtutis & fœlicitas non uidentur esse qualitas & tamen sunt bonũ & ꝙ non sit loquutus determinatiue patet quia infra in ca. 4. pbat operationem ĩmanentem ut uisio & delectatio nõ esse motum physicum quia ille sit in tempore &c. & si non est motus non est actio ut declarauimus in prima conclusione ergo non est de mente pbi in pnto actionis ergo est in pnto qualitatis quia constat ꝙ non est substantia nec quantitas nec potest esse relatio, aliter non esset perfectio. De aliis quatuor ultimis constat quoniam in eis non continentur nisi corporalia. Dico ergo ꝙ sm doctrinam pbi q̃tum ad rem significatam ꝙ sunt qualitas, licet q̃tum ad modum significandi habeat modum actionis.

Quarto si sunt in pnto qualitatis non possunt esse nisi in prima specie quæ dicitur habitus & dispositio, quod est falsum consequentia patet quia non sunt in secunda: hmõi. n. non sunt naturalis potentia nec in potentia nec in . 3 . quia non sunt passio uel passibilis qualitas, hmõi enim qualitates

sunt sm quas fit alteratio sensibilis constat autẽ ꝙ sm actus potentiæ rationalis non fit alteratio sensibilis multo minus sunt in quarta specie ut de se patet ergo si sunt, sunt in pma uel in nulla falsitas autem consequentis probatur. intelligere & omnis actio imanens sunt actus secundi quia quo scimus ut actu primo est scientia, actu autem secundo est scire siue cõsiderare. Sed quæ sunt in prima specie qualitatis sunt actus primi & nõ secundi, ergo intelligere nec alia actio immanens sunt in prima specie qualitatis. Minor probatur, nã si ea quæ sunt in prima specie qualitatis essent actus secundi superflue pħs in. 7. physi. tex. 17. probasset speciali processu ꝙ ad ea quæ sunt in prima specie qualitatis non est motus cum speciali processu iam probasset in. 5. physic. tex. 10. ꝙ ad actum secundum. s. ad actionem non est motus sed una esset probatio utriusq;.

Ad hoc conceditur consequentia. & negatur falsitas consequentis, ad probationem nego minorem, qm̃ sunt in ea actus primi qui sunt habitus & actus secundi qui sunt dispositiones ad habitum. & qui etiam possunt esse ex habitu. Ad pbationem minoris, nego consequentiam quoniam alia uia processit in. 7. physi. & alia in. 5. nam in. 5. ut patet a text. 12. usq; ad. 17. probat de prædicamento actionis & passionis ꝙ in eis non est motus, qm̃ cum actio & passio sint motus, esset motus in motu, & mutatio in mutatione in infinitum. In. 7. autem aduertens ꝙ probatio facta in. 5. non concludebat de his quæ sunt in prima specie qualitatis, quoniã actus siue primi siue secundi illic repositi non sunt actio uel passio physica, ex consequenti nõ sunt motus præcessit alia uia puta uel quia sunt ad aliquid. uel quia consequuntur alterationem ut uirtutes & actus morales uel quia acquiruntur quiete & residentia passionum, ut habitus intellectuales, & eorum actus. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 8. si potentia actiua præcedit actum suum.

Sunt autem quidam qui dicunt ut megarici,

quando operatur solum posse. Tex. 5.

pħs hic improbat opinionem dicentium, nullum agens habere potentiam actiuam, nec posse agere nisi dum actu agit. Determinat autem pħs q̃ nihil prohibet potentiam actiuam præcedere actum suum. Circa quod quæritur an & quomodo sit uerum.

IN HAC quæstione non inuenio diuersitatem opinionum in uia peripatetica nec euidentem & magnam difficultatem. Tu igitur sic te resolue. Primo pones unam distinctionem de præcedentia. Secundo conclõnem responsiuam cum probatione sua. Tertio solues duo argumenta, quæ uidentur habere aliqualem apparentiam.

Quantum ad primum aduerte q̃ hæc propositio pħi, potentia actiua præcedit actum suum, est uera sub hac disiunctione, natura uel tempore. Nam datur aliqua potentia actiua semper coniuncta actiui ut potentia illuminatiua solis & potentia motiua intelligentiæ quæ ab eterno & in eternum continue mouet actu suum mobile & in his sufficit ut potentia actiua præcedat actum suum natura, sicut & causa ut causa est prior effectu saltem natura ut diximus in lib. 5. in. qõ. 1. ubi assignauimus distinctionem inter principium & causam. Datur insuper aliqua potentia actiua quæ necessario p̃cedit tempore effectum suum ut incorruptibilibus & in artificiatis. & prius tempore animal habet uisum q̃ uideat & potentiam gradiendi q̃ gradiatur.

Quantum ad secundum ponitur hæc conclusio, potentia actiua non solum natura, sed & tempore potest præcedere actum suum. Prima pars probatur, nihil cõmunicat seipsum alteri distincto essentialiter, nisi supponatur esse, sed agens p̱ potentiam actiuam cõmunicat se alteri distincto essentialr̃ quia effectui suo ergo agẽs supponitur esse cum potẽtia actiua effectui suo, actio autem siue actus est effectus agentis, ergo supponitur esse quod autem supponitur prius est saltem natura ergo &c.

Secunda autem pars probatur & pħo per totum textũ

quintum

quintum.4.rōnibus quas uidebis in epitomi nr̄a in.9.li.metaphy.tracta.unico ca.2.Illic resolute formauimus eas nec expedit hic inutilr̄ repetere.Ibidem uidebis rōnes motiuas opinantium megaricorum qui negant potentiam actiuam præcedere actum quas & illic soluimus.

Quantum ad tertium aduerte duo arguměta contra determinationem factam.

Primum est si potentia actiua p̄cedit actum aut est sufficiens aut non si sufficiens,ergo sicut postea p̄ducit actū eadē rōne & nunc quocunq̧.n.instanti ponitur cā sufficiens ponitur effectus,alr̄ non esset sufficiens. Si non est sufficiēs ergo ad hoc q̄ fiat sufficiens transmutabitur ut.s.alr̄ se hēat quā prius. Si transmutabitur ergo fiet passiua quia omne circa quod est transmutatio, est passiuum & sic potentia actiua erit passiua,qđ est impossibile cum sint opposita.

Ad hoc dr̄ q̄ aliqñ est sufficiens aliqñ insufficiens sicut potentia gñatiua in uiro & gñatiua in puero & qñ est sufficiens nego illam ꝯñtiam ergo sicut postea &c.qm̄ ultra sufficientiam uirtutis in cā requiritur debita approximatio & debita disp̄ō in passo,quæ non p̄ quolibet tp̄e adsunt sed aliq̄do sic,aliq̄do non & inde est q̄ non quocunq̧ instant ponī cā sufficiens ponitur effectus,quia non quolibet instanti ponūtur circūstantiæ requisitæ ad actionem,& q̄do est insufficiēs concedo q̄ necesse est ut transmutetur sumendo transmutationem p̄ quo cum mō alio se hēre puta q̄ uniatur cū alia potentia actiua ut in tractu nauis, in quo potentia unius nō sufficit uel q̄ intendatur,puta calor ut tria non est sufficiens ad calefaciendum aquam,& intensus ut.b. erit sufficiens & cum arguitur,ergo actiua fiet passiua,rñdetur q̄ nō est incōueniens diuersa rōne,ut declaratum est supra de agēte actione imanēti qđ est actiuū & passiuū respectu suæ actionis.

Scđm est,si potentia p̄cedit actum,ergo ut exeat in actū necesse est ut determinetur ab alio,sed hoc est falsum,quia oē determinans aliud habet potentiam actiuam.Tūc quæritur si illa potentia p̄cedit actum uel non si sic,ergo ut prius necesse est ut determinetur ab alio & sic erit p̄cessus i infini

tum, si non, ergo eadem rõne standum erat in pmo, prima aũt consequentia sic probatur quia ois potentia præcedens actum oportet determinari ad illum actum per aliud.

Ad hoc dr̃ q cum potentia actiua distinguatur in nãlem & rõnalem si argm̃ intendit de nãli, nego primam ꝯñtiam. ad pbõnem dico q illa ppõ. ois potentia pcedens actũ &c. non est uera de potentia nãli qm̃ ut dictum est supra, est tm̃ unius oppositi, ex ꝯñti ex nã sua est determinata ad illud & semp exit in actum, stantibus circũstãtiis requisitis ad actionem, ut debita approximatione & dispõne in passo &c. Si intendit de potentia rõnali conceditur prima consequentia & negatur falsitas consequentis. Diximus n. supra, q potentia rõnalis cognoscitiua ut intellis daterminatur ab appetitu intellectiuo quæ est uoluntas in gñe cãæ efficientis, uoluntas aũt determinatur ab intellectu in gñe cãæ finalis, & sic non est pcessus in infinitum. Qũo ẽt non sit pcessus in infinitum in intellectionibus & uolitionibus uide in. q. 5. huius libri. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 9. Si diffõ posis est bene assignata a pħo sumendo pole ut distinguitur pcise contra impole.

Est aũt pole hoc cui si exciterit actus cuius dr̃ habere potentiã, nihil erit ipole, tex. 7.

Pħs in hoc tex. diffinit possibile qd' solet sic diffiniri. Possibile est illud ad qd' non sequitur impossibile. Item sic possibile est illud qd' qui ponatur in actu, nullum sit impossibile. Circa q quæritur si est uerum.

IN HAC. q. sic pcedetur. Primo ponentur duæ distõnes. Secundo conclusio responsiua cum probatione sua. Tertio soluentur duo argumenta.

Quãtum ad primum sit hæc prima distõ. Possibile est duplex. Quoddam in sensu diuiso tm̃, quoddam absolute, exẽplum primi, album possibile est esse nigrum, qd' tamen est falsum in sensu composito, nam si poneretur in actu, sequeretur impossibile. s. album est nigrum exemplum secundi, possibile est sortem esse regem nam absolute loquendo, ad istam sortes est rex nihil sequitur impossibile.

Distĩo. 2. Possibile iterum est duplex. Quoddam qđ ſm ſe totum est reducibile ad actum. ut ens positiuum pmanẽs finitum. Quoddam cui ſm nãm suam repugnat ſm ſe totũ reduci ad actum. qm̃ ex sui nã competit sibi actus admixtꝰ potentiæ, ut enti successiuo quale est tp̃s & motus & enti isinito ſm magnitudinem & multitudinẽ. Et aduerte ꝙ hæc distĩo tracta est ex. 3. lib. physi. tex. 57. ubi pħs declarat qũo infinitum in potentia est reducibile ad actum.

Quantũ ad ſcđm ex distĩonibus datis, ponitur hæc ꝯclo. Possibile est illud ad qđ si eo mõ quo ẽ possibile reducitur ad actum & non aliter, nihil sequitur impossibile. Hæc conclusio. qũo sit intelligenda patet ex distĩonibus p̃dictis, nam si id qđ est possibile in sensu diuiso tm̃, ponitur in actu ꝑ sensu diuiso, nullum sequitur impossibile, nam licet sit impossibile album ut album esse nigrum, tamen nihil ꝓhibet, subiectum qđ est album a mota albedine esse nigrum, similiter si id qđ est possibile in ente successiuo & in ente infinito q̃to ponatur in actu nõ quidem ſm se totum, sed cum admixtione potẽtiæ nullum sequitur impossibile. Sic ergo intellecta conclõ ꝓbatur. Possibile ut possibile respicit actũ. Dr̃. n. possibile, aliqua potentia possibile, oĩs aũt potẽtia respicit actũ, aliter esset frustra. Tunc ultra, si oĩs potentia respicit actum & ſm te ex hoc ꝙ ponitur actu sequitur impossibile, ergo potentia respicit impossibile. sed hoc est absurdum. Dicere. n. potentiam respicere impossibile, est negare potentiã qa respectu impossibilium nulla est potentia, unde pħus in. 3. phy. tex. 69. manifestans qũo potẽtia respicit actum inquit quantum. n. potentia contingit esse & actu contingit tm̃ eẽ.

Quantum ad tertium aduerte duo argumenta cõtra diffinitionem de possibile per quæ probatur ꝙ in aliquo casu si possibile ponitur in actu sequitur impossibile.

Primum est. Hæc est de possibili, possibile est oẽ corruptibile corrumpi, & tamẽ si ponitur in actu sequitur impossibile nam posito ꝙ oẽ corruptibile de facto sit corruptum sequitur ꝙ mã remanebit sine oĩ forma qđ est impossibile ut probatum est supra, ergo &c.

Ad hoc dr̃ q̃ hæc ꝓpõ, posſibile eſt oẽ corruptibile corrumpi eſt uera diuiſiue. Signato.n. quocunq; corruptibili põt corrumpi & ſi ponatur in actu non ſequitur impoſ. qm̃ ſi illud corrumpitur, aliud gñatur ex conſequenti nõ remanet mã ſine forma non aũt eſt uera collectiuæ ſiue ſimultaneæ ſenſus.n. eſſet q̃ ꝓ aliquo inſtanti oĩa corruptibilia ſimul ſumpta ſimul poſſent corrumpi qđ nõ admittitur qm̃ tunc argumentum ꝓcederet. Patet igitur q̃ ad posſibile eo modo quo eſt posſibile non ſequitur imposſibile.

Scđm eſt. Dictum eſt ſupra q̃ potentia rõnalis ꝓ eodem inſtanti põt in oppoſita, ex quo arguitur ſic, posſibile eſt uoluntatem ſortis in hoc inſtãti uelle ſtare & uelle ſedere. Sed ſi ponatur in actu, ſequitur imposſibile.ſ. q̃ in hoc inſtanti ſtabit & ſedebit, ergo &c.

Ad hoc reſponſum eſt ſupra in.q.5.huius lib. ubi declarauimus in quo ſenſu ſit uerum, potentiam rõnalem poſſe ſimul in oppoſita, & tamen q̃ de facto nõn ſint ſimul oppoſita, uide tu ne fiat inutilis repetitio. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qõ.x. Si aliqđ eſt posſibile qđ tñ nunq̃ fuit nec erit.

Nihil prohibet posſibile aliquod ens eſſe aut fieri non eſſe uero aut non futurum eſſe. Tex.8.

Pħs in hoc tex. deſtruit opinionem eorũ qui tenent oĩa eſſe posſibilia, licet nunq̃ fierent aut eſſent unde ponebant coſtam cõmenſurabilem diametro licet id nunq̃ fieret, ꝯtra quos dicit pħus licet aliqua ſint posſibilia quæ tamen nunq̃ erunt, non tamen oĩa quæ nunq̃ erunt, ſunt posſibilia. Qm̃ aliqua nunq̃ erunt quia eis repugnat eſſe, & hæc dicuntur & ſunt imposſibilia, ut diametrum cõmenſurari coſte. Aliqua aũt nunq̃ erunt, licet eis non repugnet eſſe, quoniã aut cauſa eſt libera, quæ ẽt oĩbus diſpoſitis, põt agere & non agere aut ſi eſt nãlis põt impediri ut dicemus infra. Quæritur ergo ſi aliquod eſt posſibile, qđ tamen nunq̃ erit.

IN HAC quæſtione in qua intendo loqui mere metaphyſi. & non ut theologus inuenio duas opiniones, quarum una tenet ꝑtem negatiuam, alia affirmatiuam. Pri-

ma est Cōmen. conatur defensare Iandu.in li. 9. meta.q. 5.scd'a est.b.Tho. Tu igitur sic ꝑcedes. Primo declarabis qūo Cōmen.tenet ꝑtem negatiuā & formalis rōnes Iāduni in defensionem Cōmen-Scd'o declarabis qūo.b.Tho.tenet ꝑtem affir.q̄ ꝓbabis dictis pħi,& rōnibus fundatis in doctrina pħi,quas sustinebis contra solutiones Iandu. Tertio solues rōnes Iandu.formandas in defensionem Cōmentat.

Quantum ad primum aduerte ꝙ Cōment.in li.9.meta. in cōmen.8.in prin.sic inquit.Manifestum est qm̄ impossibile est ut aliquod possibile nunq̄ exeat in actum & in cōmē. 9.inquit alio uero mō utimur hac ꝓpōne q̄ intendit declarare in hoc cap.in hoc ꝙ nihil habet potētiam ad corruptionem quin corrumpatur & nihil habet potentiam ad gñonē quin gñetur ergo ſm Cōmen.oē possibile non esse aliqñ nō erit & oē possibile esse aliquando erit. Et hāc sniam Cōmē. conatur Iandu.in lib.9.meta.q.5.tribus rōnibus firmare.

Prima est si aliqd' possibile nunq̄ erit,aliqd' possibile est semꝑ non ens,qd' aūt est semꝑ non ens est impossibile quia sicut necessarium est semꝑ ens,ita impossibile sibi oppositū est semper non ens,ergo aliquod possibile est impossibile, quod implicat contradictionem.

Scd'a est semꝑ ens & semꝑ non ens sunt opposita & similiter necessarium & impossibile sunt opposita &.1.cœ.tex. 127.ex hoc sic arguitur.Oē semꝑ ens est necessarium,ergo oē semꝑ non ens est impossibile.Añs patet ex.1.cœ.ut supra,consequentia ēt patet,quia sicut propositum in proposito sic oppositum in opposito.

Tertia est ſm pħm in hoc distinguitur possibile ab ipossibili & a necessario,quia necessarium semp est,& impossibile semꝑ non est,possibile aūt non semꝑ nō est, ergo aliquo tpe est.& aliquo non est,ergo si ponis aliqd' possibile nunq̄ esse destruis rationem possibilis.

Iste sunt ꝓcipue rōnes ꝓ defensiōe Cō.quas soluem' ifra.

Quantū ad scd'm aduerte ꝙ.b.Tho.exponens tex.pħi, manifeste tenet ꝑtem affir.Nā in.9.li.meta. exponens tex. 8.inquit sunt.n.aliqua de quibus nihil ꝓhibet dicere ꝙ sunt

posſibilia eſſe aut fieri.cum tamen nunq̃ ſint futura nec unq̃ fiant.Et in lib.2.de gñone exponens tex.64.inquit. Aliqd tamen futurum eſſe non habens cām determinatam, nihil ꝓhibet contingere non eſſe.v.g. uerūm eſt nunc dicere de aliquo ꝙ eſt futurus incedere pōt tamen impediri ꝓpoſitū eius & ita non incedet.& rō huius eſt quia talis inceſſus poſſibilis fieri ꝓcedit ex uolūtate libera quæ ēt diſpoſita & determinata ad iter pōt recipe impedimentum. Hæc eſt mēs b.Tho.quæ fundatur ēt in dictis pħi, nam in.2. de gñone tex.64 tenet ꝙ aliquod eſt gñabile quod tamen nunq̃ gña bitur,ergo eſt aliqđ poſſibile qđ nunq̃ erit gñabile.n. dicit poſſibile gñari.Item inquit futurus quis incedere non incedet.Et hæc ſententia firmatur ratione ſic.

Si non eſt aliquod poſſibile quin erit, ergo oīa eueniunt de neceſſitate,qđ eſt falſum ut ꝓbatum eſt in.1.perier. Et Cōmen.dicit in.2.phy.cōmen.48.Sermo dicens oīa eueni re de neceſſitate eſt uan⁹ &c.Cōtra patet qa ſi oē poſe de neceſſitate erit,ergo oē futurum ex neceſſitate eueniet.

Et aduerte ꝙ Iandu in.9.meta.q.5.reſpōdens huic rōni diſtinguit de neceſſitate ſic.Duplex eſt neceſſitas.ſ. cōtinua & diſcontinua quæ ſolet dici interciſa.Continua eſt ſm q̃ ali quid habet eſſe in quolibet tpe,ita ꝙ in oī tpe & oi inſtanti uerūm eſt dicere ꝙ eſt in rerū nā ut hō ſm ſpēm habet neceſſitatem continuam.quia ſm ſucceſſionem ſemꝑ eſt hō. Diſcontinua eſt ſm q̃ res non habet eſſe in quolibet tpe,ſed in aliquo ſic in aliquo non ut roſa tpe ueris tantū & glacies tpe hiemis tantum.Sed diſcontinua eſt duplex quædam eſt determinata ſm nām & ſm cognōnem nrām, ut eclypſis ſolis & lunæ de quibus ſunt determinatæ cāæ in tpe determinato & tanta duratione quæ oīa cognoſcuntur a nobis certiſſimæ p ſciam aſtronomiæ.Quædam aūt eſt determinata ſm nām ſed non quō ad nos.Certum quidem eſt nālr quo & q̃to tpe res erit & quo & q̃to non erit ſed nobis eſt incertum quia non poſſumus nāliter cognoſcere tps illud nec durationem eius,& talem neceſſitatem habet inuētio theſauri in foſſione quia non eſt certum nobis quo tpe hoc

incipiet. & hoc pp raritatem pp q̃ expiri non possumus determinationem illius tpis. Ex his dicit ad rõnem adductam ꝙ ꝯñtia ualet qm̃ nihil euenit nisi ex necessitate uel ꝯtinua uel discontinua determinata ſm nãm & quo ad nos uel saltem ſm nãm licet non quo ad nos. & cum arguitur ꝙ hoc est falsum ſm pħm in. 2. pier. & Cõmen. dicit Iandu. ꝙ pħs non reputat hoc esse falsum nisi sumendo necessitatem discontinuam determinatam ſm nãm & quo ad nos. q. d. ꝙ oĩa eneniunt ex necessitate ex pte rei & cãrum eius, licet nos non cognoscamus talem necessitatem. Sed Iandu. non aduertit ꝙ pħs in 6. meta. ut patet in tex. 6. loquit̃ de põne & ordine cãrum ſm nãm suam & nõ quo ad nos illic. n. vr̃ cõcludere ꝙ si cuiuslibet effectus iam sunt posite oẽs cãæ ꝑ se de necessitate erit ſm nãm suam. Consequens aũt esse falsum, iam docuerat i fine ꝑmi pier. Præterea, qũo metaphysica ꝯsideraret connexionem cãrum ut meta. si tm̃ respectu nr̃i id accideret? Tenendum est ergo pħum sensisse ꝙ nullo mõ necessitatis oĩa futura de necessitate eueniunt sed quædam mere contingenter & libere.

Præterea ad ꝓpositum arguitur sic, si nihil est poře quin erit ergo nulla est potentia rõnalis & libera qđ est contra pħm in. 9. meta. tex. 3. contra ꝓbatur. Liberum est ꝙ põt agere & non agere contrariæ uel contradictoriæ, sed si nihil est possibile quin erit. oẽ agens de necessitate aget, qcqd potest agere, ergo nullum erit agens liberum.

Huic rõni rñdens Iandu. deducit se ad hoc ꝙ agens liberũ non dr̃ liberũ quia possit in opposita, sed quia agit ſm rõnẽ & gratia sui, dato ꝙ non hẽat potentiã non agendi ut Deus dr̃ libere mouere ſm Arist. qui est primum mouẽs, quia eligit & vult mouere grã sui, & non ꝙ ẽt eligat non mouere. quia non potest non mouere ſm Arist.

Sed non aduertit Iandu ꝙ sic dicens saluat solum libertatem oppositam coactioni siue uiolentiæ, non aũt libertatẽ contradictionis, qua põt agens in opposita ꝓ eodem instãti licet non coniunctim sed diuisim ut declarauimus supra, ꝗ libertatem exp̃sse posuit pħs in. 9. meta. tex. x. ubi assignãs

dñiam inter potentias cum rõne , & sine rõne inquit. Tales quidem potentias. s. sine rõne necesse est qñ ut pñt actiuum & passiuum ,ppinquant, hoc quidem agere illud uero pati, illas uero. s. cum rõne non necesse. Quem tex. declarans Cõmen. inquit. Aliæ uero potentiæ. s. quæ sunt cum rõne non est necesse qñ ,ppinquãt suis agẽdis ut agant, qm̃ unaquæq; illarum. s. quæ sunt sine rõne agit alterum contrarioꝝ tm̃, quæ aũt sunt cum rõne agunt duo contraria, qđ tu intelligas diuisim & non coniunctim. Patet ergo ꝙ apud plm̃ nõ dicitur potentia libera solum quia agat gratia fini , sed quia põt in opposita. unde Iandu sic rñdens cõtradicit plõ. Qũo aũt Deus moueat & agat ſm plm̃ an libere an ex necessitate nãæ declarabitur in lib. 12.

Quantum ad tertium soluendæ sunt rões supra inductæ quæ fuerunt Iandu. in fauorem Cõmen. & quidem pma ac scđa simul soluuntur hac distõne, semp non ens est duplex qđdam est qđ nunq̃ habet esse, & sibi repugnat esse. ut diametrum cõmensurari coste. & oẽ tale est impoẽ. Qđdã est qđ licet nunq̃ sit hiturum esse. aut ex defectu cãæ suæ ipeditæ, aut ex cã libera indeterminata, tamen sibi non repugnat esse, ut sortem esse pncipem , & sic nego ꝙ tale semp non ens sit impoẽ, sed tãtum. 1. mõ, & q̃do dicit plʹs ꝙ necessarium est semp ens & ipoẽ semp non ens, sumit ly semper non ens. 1. mõ, sicut n. necessarium dicitur semp ens q̃a non põt non esse sic impoẽ dicitur semp nõ ens quia nunq̃ est nec põt esse, eo ꝙ sibi repugnat esse.

Ad tertiam dicitur ꝙ illa diffõ de poĩ qua dicitur, poẽ ẽ qđ non semp non est, est uera de poĩ in se & ſm se considerato, nam ex quo aliquid est possibile nõ inconuenit q̃tũ sit ex se ꝙ aliquo tpe sit & aliquo non. Qđ aũt nunq̃ ponatur actu hoc non est ex natura possibilis sed aliunde, puta ex ĩpedimento cãæ agentis uel ex concursu cãrum contrariarum quarum una impedit aliam uel ex indispõne mãæ uel ex libertate ãgẽtis, qđ põt in opposita nec subiicitur actioni aut impssioni alicuius corporis ut hic oĩa declarat. b. Thom. in. 6. meta. exponens text. 8. Hæc de præsenti quæsito dcã sint.

Quæstio. 11. si in consequentia possibilium uel impossibilium antecedens & consequens debent esse similia.

Simul autem palam quia si A ente necesse B esse & possibili ente A & B necesse est esse possibile. Textu. 9.

Circa hunc textum quæritur quomodo se habent antecedens & consequens in consequentia uera, in materia possibilium & impossibilium. s. utrum possint esse dissimilia uel de necessitate similia.

IN HAC quæstione ut breuiter te resoluas sic procede. Primo pones distinctionem de possibili, q̄ tangit. b. tho. exponens tex. 9. Secundo pones tres conclusiones. Tertio solues dubium.

Quantum ad primum aduerte ꝙ pos͡e dupl͡r sumitur. Primo pro omni eo quod potest esse & non esse, & ut sic est idē quod contingens. & opponitur necessario & impossibili qm̄ necessarium non potest non esse & impossibile non potest esse. Secundo pro omni eo quod potest esse, & ut sic nō opponitur necessario, imo sequitur ad ipsum, nam bene sequitur A non potest non esse, ergo potest esse, opponitur autē tantum impossibili & dicitur possibile altum, quod prædicatur de possibili contingenti. & de necessario, p͡bs in præsenti tex. intendit comparare antecedens ad consequens in cō. sequentia uera in materia possibilium, sumendo pos͡e secundō modo, & non primo modo, qm̄ ut diximus, in secundo modo opponitur præcise impossibili.

Quantum ad secundum sit hæc prima conclusio, si alicuius consequentiæ ueræ antecedens est possibile, sumendo possibile altum & consequens est possibile in eodem sensu. Dico autem possibile altum, quoniam si in antecedente ponitur possibile contingens non est necesse quod consequens sit possibile contingens, imo potest esse consequens necessarium stante antecedente contingenti ut hic si Sortes est re

rum sortes est homo & hic si sortes disputat sortes est homo. Haec conclusio sic probatur ad mentem pbi si antecedens est possibile & consequens sit impole ergo ad pole sequit ipoleq̃ est contra diffinitionem supra positam de possibili. Dictum est enim, possibile est ad quod nihil sequitur impossibile.

Secunda conclusio, si alicuius consequentiae uerae consequens est impole necesse est antecedens esse impole probatur, stante consequente impossibili si antecedens est pole ergo ad possibile sequitur impossibile quod repugnat diffinitioni date de possibili.

Tertia conclusio si antecedens est impossibile non est necesse consequens esse impossibile imo potest esse possibile contingens & necessarium & possibile altum exemplum ꝓmi si homo est lapis homo est grauis, uel figuratus uel albus &c exemplum secundi si homo est lapis homo est substãtia & est corpus. Quod autem possit esse possibile altum patet quia possibile altum p̃tur de possibili contingenti & de necessario.

Quantum ad tertiũ aduerte q̃ pћs in tex. uidetur dicere oppositum huius tertiae conclusionis, nam inquit sed erat primũ impossibile ergo & scd'm &c. Manifestum est autẽ q̃ in consequentia primum sumitur pro antecedente & secundum pro consequente intendit ergo quod si antecedens est impossibile, consequens est impossibile, cuius oppositũ dicit tertia conclusio.

Respondetur in tex. Commenta. non cadit haec difficultas quia non habetur ly primum nec secundum. Sed & B & A ita q̃ sic intelligitur. sed B est impossibile. i. consequẽs ergo & A. i. antecedens & haec fuit secunda conclusio, si tamen inspicias tex. quem. b. Tho. exponit uidebis q̃ ly primum sumit pro B & ly secundum sumit pro A & format hanc consequentiam si B quod est consequens est impossibile A quod est antecedens est impossibile & tunc patet q̃ B est primum & A est secundum in consequentia praedicta. Ad argumentum ergo concedo q̃ primum stat pro antece-

dente, qm in prædicta consequentia, ponitur consequens q est B in antecedente, & secundum stat pro consequente qm in prædicta consequentia ponitur antecedens quod est A in consequente sic enim arguit si B consequens est impossibile A antecedens est impossibile, ex quibus patet q phs nõ facit expræssam mentionem nisi de prima & secunda conclusione, tertiam autem licet hic non ponat non tamen eã negaret, propter quod non potest prædictus textu ubi dicitur primum ergo secundum applicari nisi secundæ conclusioni. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 12. si actus est prior potentia ratione & cognitione.

Omni itaq; tali prior actus ratione. Tex. 13.

IN RESOLVTIONE huius tex. quæritur si actus est prior potentia ratione & cognitione sumendo actum ut actus & potentiam ut potentia metaph. pro euidentia igitur huius quæsiti, ponuntur duæ concl'ones responsiue cum ꝓbationibus suis. Deinde soluentur dubia insurgentia contra determinationem.

Prima conclusio actus est prior diffinitione & cognitione sm nãm suam & simpl'r q̃ potentia. Quod diffinitione probatur, quia ut patet per phm in hoc lib. 9. text. 13. id ꝑ qd' aliquid diffinitur est prius eo diffõne. Sed per actum diffinitur potentia sicut declarat phs in eodem tex. unde inquit nam per contingere actu esse possibile est quod primo possibile puta dico edificatorem potentem edificare, & uisibile potens uideri.

Quod autem cognitione, i. q sit aptus natus prius & perfectius cognosci q̃ potentia probatur. Cum obiectum intellectus sit ens quod magis participat de entitate, magis & prius participat de cognitione sm naturam suam, unde dixit phs in. 2 metaph. tex. 4. q sicut res se habet ad esse ita ad cognosci. Sed actus magis participat de entitate, nam ut inquit Commenta. in lib. 9. metaphysi. commen. 13. potentia est sicut non esse, actus autem est esse, ergo necesse est ut

actus præcedat potentiam cognitione secundum naturam suam & simpliciter.

Secunda conclusio. Actus est prior cognitione q̃ potentia non solum s̃m naturam suam, sed etiam quo ad nos, & sumo potentiam ut se extendit ad potentiam actiuam & passiuam. & quodcunq; principium motus probatur sic. Qđ prius mouet intellectum nostrum, est prius cognitione quo ad nos: hæc est manifesta quia ex eo ꝙ intelligibile mouet intellectum intelligitur, ergo si prius mouet prius intelligitur. Sed actus prius mouet intellectum q̃ potentia. Nam ut dicet infra Arist. in tex. 20. Quæ sunt in potentia, non inueniuntur .i. non cognoscuntur a nobis, nisi reducantur ad actum, quod quõ sit uerum inuestigabimus in q̃one particulari. Præterea dicit pħs in. 3. physi. tex. 17. ꝙ semper extimabitur aliqua species mouens, & speciem sumit pro actu. ergo actus est prior cognitione quo ad nos q̃ potentia.

Sed conclusio hanc determinationem insurgunt duo dubia. Primum est contra primam conclusionem, secundum contra secundam.

Primum probat ꝙ actus non est prior potentia diffõne & arguitur sic Actus & potentia sunt relatiue opposita per Cõmen. in lib. 9. metaphy. commen. 11. & per se inuicem diffiniuntur, unde inquit illic Commenta. Actus & potentia sunt relatiua contraria, & utrunq; relatiuorum accipitur in diffinitione alterius. & non accidit inde malum tunc sequitur ꝙ quando potẽtia diffinitur per actum actus sit prior diffinitione, & quando actus diffinitur per potentiam, actus sit posterior, & potentia prior, ergo actus ex natura sua & simpliciter non est prior potentia diffinitione sed & prior & posterior, prout potest esse diffiniens potentiam, & diffinitus per potentiam.

Ad hoc respondent Ant. and. in. 9. metaph. q. 3. dicit qđ illa propositio. Relatiua per se inuicem diffiniuntur non est uera, nisi in relatiuis mutuis, qualia sunt relatiua primi & secundi modi. Dicit autem ꝙ potentia & actus non sunt relatiua mutua quia ponit ea in tertio modo relatiuorum, ex

consequenti negat actum diffiniri per potentiam, & sic non oportet quod sit posterior diffinitione sed semper & simpliciter prior ipsa potentia.

Sed hæc responsio q̃tum ad hoc ꝙ ponit potentiam & actum esse relatiua in tertio modo relatiuorum, est contra pħm in. 5. metaph. in cap. ad aliquid ubi assignans fundamẽtum secundi modi ponit actiua & passiua ſm potẽtiam actiuam & passiuam & earum actiones. & ipse Ant. andr. in. 5. metaph. q. 15. in qua pertractat de relatiuis secundi modi, respondens argumento secundo, concedit ꝙ potentia actiua refertur ad actionem suam & ad potentiam passiuam ut calefactiuum ad calefacere & ad calefactibile, ergo etiã ſm ipsum potentia & actus sunt relatiua secundi modi & non tertii non igitur ualet responsio sua.

Iandunus autem in. 9. metaph. q. 8. tenens cum Cõmen. ut allegatum est in argumento ꝙ actus & potentia sunt relatiua contraria, & ꝙ per seinuicem habent diffiniri ut soluat argumentum factum distinguit de diffinitione sic. Diffinitionum alia perfecta alia imperfecta quando diffinitur potentia per actum est perfecta, qm̃ actus simpliciter prior est q̃ potentia ut dicemus infra & declarat sufficienter naturã potentiæ quando autem diffinitur actus per potentiam est imperfecta, quasi magis proportionata intellectui nostro, qui procedit de potentia ad actum idest de imperfecto ad perfectum unde talis diffinitio non meretur dici diffinitio sed notificatio.

Hæc responsio non discordat a mente. b. Tho. qui in. 9. metaph. exponens tex. 13. ubi inquit pħs quare necesse rõnem præexistere, & noticiam noticia, dicit. b. Tho. & propter hoc Aristot. superius manifestauit potentiam diffiniendo per actum, actum autem nõ potuit per aliquod al ud diffinire, sed solum inductiue manifestauit hæc ille, ex quibus elicio ꝙ quia sunt relatiua ideo per seinuicem manifestantur, sed diuersimode, nam potentia manifestatur per actum per ueram diffinitionem & perfectam, eo ꝙ actus ex se est prior potentia, ut dicemus infra. Actus autem manifestatur

per potentiam non per ueram diffinitionem sed per inductionem uel proportionem ut fecit pħus in.9.libr.tex 11. Ibi palam autem ex singularibus inductiue &c .Ex his dico ad argumentum, concesso ꝙ actus & potentia sint relatiua opposita & quod per seinuicem manifestentur, non sequitur ꝙ quando notificatur actus per potentiam sit potentia simpliciter prior actu, qm̄ talis notificatio non est uera nec perfecta diffinitio, sicut q̄do notificatur potentia per actum unde nego illam cōsequentiam ergo actus ex natura sua & simpliciter non est prior potentia.

Secundum probat ꝙ actus non sit prior cognitione quo ad nos, nam cum sempiterna sint nobilissimi actus aut in actu ut substantiæ abstracte & corpora cælestia sequeretur ꝙ essent nobis prius nota q̄ hæc inferiora corruptibilia quæ ut dicemus infra se habent ad illa ut potentia ad actum cū sint imperfectiora, & qnq; sunt qnq; non sunt, illa autē sem per sunt. Hoc autem est falsum, qm̄ ut ꝓbatum est in.2.lib. non ascendimus ad illa, nisi ex sensatis.

Ad hoc dicimus ꝙ conclusio secunda sic habet intelligi actus comparatus potentiæ in eodem genere, est prior cognitione quo ad nos: puta si per inuentionem uolumus habere scientiam de rosa, necesse est ut per rosam in actu cognoscamus rosam in potentia, unde pħus infra in text.20. docebit qūo geometra cognoscit triangulum habere tres. ex actuali protractione lineæ, qua constituitur angulus extrinsecus &c. Argumentum autem procedit de potentia & actu in diuerso genere, qm̄ corruptibilia & incorruptibilia distinguuntur genere ut manifestabitur in lib.10. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.13. si actus est prior tempore potentia.

Tempore uero prius specie idem agens, sed numero non. Textu.12.

IN HAC quæstione inuestigandum est qūo actus sit prior tempore potentia & ut te resoluas. Primo declarabis quot modis pōt comparari actus ad potētiam, & ecō

uerso. Secundo pones quatuor conclusiones responsiuas. Tertio solues dubium.

Quantum ad primum aduerte ꝙ hæc comparatio potest fieri quatuor modis. Primo comparatur actus ut actus potentiæ ut potentiæ. Secundo comparatur actus ſm speciem potentiæ ſm speciem. Tertio comparatur actus ſm speciem potētiæ ſm indiuiduum. Quarto modo comparatur actus secundum indiuiduum potentiæ ſm indiuiduum & omnes iste comparationes declarabuntur in conclusionibus sequentibus.

Quantum ad secundum sit hæc prima conclusio, (& aduerte ꝙ intendo procedere in his conclusionibus iuxta doctrinam pħi ponentis mundum & motum & gñonem eternam). Actus & potentia primo modo comparationis non ita se habent ꝙ actus sit prior tempore potentia, nec econuerso probatur. Actus & potentia ſm pħm sunt eterna, ergo unum non est prius tempore alio consequētia nota qm̄ eterno nihil est prius duratione, aliter non esset eternum. Antecedens probatur, quoniam sicut potentia passiua est eterna ſm pħm puta materia ꝑma ita actus est eternus siue sumatur actus pro substantia immateriali, q̄ probat Aristo. in lib. 12. esse eternam siue sumatur pro forma informatiua materiæ: licet enim nulla forma educta uel educibilis de potentia materiæ sit eterna eadem numero tamen est eterna ſm speciem uel ſm genus, qm̄ ſm pħm species rerū corruptibilium per successionem sunt eterne & ab eterno mā non spoliatur omni forma.

Secunda conclusio. Actus in secunda comparatione non est prior tempore potentia, ꝓbatur quia cum ſm pħm in. 2. de gñone tex. 55. gñio sit perpetua, semper fuit homo actu & erit & semper fuit homo generandus & erit sic intelligē do ꝙ sub specie hominis semper fuit & erit aliquis homo actu, & semper fuit & erit aliquis homo in potentia. Aliter gñio humana, habuisset principium & finem durationis qđ repugnat doctrinæ Aristotel.

Tertia conclusio. Actus in tertia comparatione est prior

tempore potentia probatur quia ſm pħm in lib.12.tex.16. cauſa mouens & agens præcedit illud cuius eſt cauſa & in hoc diſtinguitur cauſa agens a forma qm̄ illa ſimul eſt cum eo cuius eſt forma. Sed actus ſm ſpeciem eſt cauſa agens, reſpectu eius quod eſt in potentia ſm indiuiduum puta generandus qui eſt hic homo in potentia neceſſe eſt ut generetur ab homine exiſtente actu. Implicat enim aliquid ſe reducere de potentia ad actū ergo actus ſm ſpēm eſt prior tpe potentia ſm iudiuiduum & maxime in gñone uniuoca.

Quarta concluſio. Actus in quarta comparatione eſt poſterior tempore potentia. Hanc ſic intellige. In re corruptibili eſſe in potentia præcedit eſſe actu puta roſa A generanda in ueræ prius tempore habet eſſe in potentia q̄ habeat eſſe actu probatur. In productione phyſica, quæ eſt per motum qui fit in tempore, terminus a quo præcedit tempore terminum ad quem. Sed in re corruptibili generanda, terminus a quo eſt eſſe in potentia terminus ad quem eſt eſſe actu. Nam in primo phyſicorum tex.78. ex ente in potentia fit ens in actu, ergo &c.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ cum potentia & actus ſint relatiua ut dictum eſt ſupra difficile eſt ſaluare ꝙ actus ſit prior tempore potentia, uel econuerſo, qm̄ cum relatiua ſint ſimul natura poſito uno ponitur alterum & remoto uno remouetur alterum, ergo in nulla comparatione unū præcedit alterum.

Ad hoc dicitur ꝙ potētia & actus non ſunt puri reſpectus. qm̄ purus reſpectus non eſt principium agendi nec patiendi, nec dicit perfectionem. Sed ſunt entia abſoluta includentia reſpectum ſicut ſcientia, & actio & menſura. Tunc dico ꝙ ut res ſunt non inconuenit unam præcedere aliam & ſubſequi ſicut & homo generans præcedit tempore hominem genitum & cauſa agens per motum. præcedit tempore effectum ſuum, ut autem includunt reſpectum, uel ut concipiūtur conceptu relatiuo, unum non præcedit alterū, quia concipiuntur in ordine unius ad alterum. Quando comparauimus actum potentiæ in tertia & quarta concluſione, fecimus

mus comparationem ut res sunt,& non ut includunt respe-ctum & iō argm̄ nō ꝯcludit,alr cā non esset ꝑor suo effectu.

Et aduerte ꝙ in hac.q.semꝑ intendimus de actu ut comparatur potentiæ passiuæ siue receptiuæ ipsius actus uel cōparando agens passo aut ꝓducibili,sicut comparādo formā māæ,aut hoīem actu hoī ꝓducibili. Sed in.q. sequēti loquemur de actu comparato potentiæ actiuæ a qua egreditur ut edificare potentiæ.i.arti edificatiuæ.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.14.si in potētiis actiuis quæ acquirūtur exercitio, actus.i.opatio est ꝑor tp̄e potētia ēt respectu eiusdem potentiæ ſm numerum.

Quapp & vr̄ ipōle edificatorē eē q nō edificauerit.tex.14.

Pħs in hoc tex.comparat actum.i. opationem potentiis suis actiuis non quidem nālibus qm̄ de eis determinatū est supra.in.q.8.ꝙ semꝑ ꝑcedunt actum aut nā ut potentia illuminatiua solis illuminationē.Aut tp̄e ut ꝑus tp̄e quis habet potētiam actiuam gradiendi q̄ gradiatur. Sed comparat potentiis actiuis quæ acquiruntur aut disciplina, sicut artes & scīa,aut cōsuetudine,sicut hītus morales,& dicit manifestū esse in his ēt respectu eiusdem suppositi ꝙ actus.i.opatio ꝑcedit potentiam actiuam.i.hītum acquirendum, qm̄ nisi qs frequenter citharizauerit,non fiet citharedus. Quæritur ergo si possibile est in his potentiis actum præcedere tempore ipsam potentiam.

IN HAC .q.non cadit difficultas nisi in hoc ꝙ vr̄ difficile posse saluare,qūo isti act⁹ ut edificare & citharizare sint effectus artis edificandi & citharizandi, & tn̄ ꝑcedant istas artes tanq̄ cāæ,quibus multiplicatis tales artes addiscimus, ex his.n.sequitur ꝙ idem respectu eiusdem sit cā & effectus ꝑus & posteri⁹ ꝙ patet esse impoſe.Et aduerte ꝙ hæc est ambiguitas Platonis in Menone, q̄ recitat pħs in.1. poste.tex. 4.& hic replicat ac soluit in tex.14. Vt igitur i p̄nti quesito te resoluas sic ꝓcedes.Primo ponetur conclō rn̄siua. Sedo formabitur difficultas q̄ Plato induxit,ad ꝓbandum ꝙ nr̄m

addiscere non est nisi reminisci. Tertio soluetur ipsa difficultas. Quarto mouebitur dubium contra solutionem dictæ difficultatis & soluetur.

Quantum ad pmum sit hæc conclo tñsiua, in potentiis actiuis quæ acquiruntur exercitio, quales sunt artes & hitus morales, actus pcedit tpe ipsam potentiam. Hanc notificat pbs certissima expientia, nam quilibet expitur q non pōt acquirere artem nisi ex pus frequentatis actibus, unde Cōmenta. inquit in cōmen. 14. Qui addiscit citharizare, citharizat ut addiscat, & sic acquirit artem citharizādi & silr i aliis artificiis quæ acquiruntur exercitio, ergo &c. & aduerte q qui negat hanc conclusionem, negat id qđ ad sensum patet.

Quantum ad scd'm aduerte q ut dicit Cōmen. in cōme. 13. ex hoc q actus pcedit potentiam. i. hitum qui acquirit exercitio fuit cā qōnis sophisticoꝝ famosæ attributæ. Menoni, p q̄ quærebat pbare q nihil addiscimus de nouo, sed q hēmus sciam & artes nobis innatas, & arguit sic, si quis addiscit sciam uel artem aliq̄, aut addiscit sine actione sciæ uel artis addiscēdæ, aut p aliq̄ actionem. Si sine actione, nō erit addiscere oīno, qui. n. non citharizat nunq̄ fiet citharedus si p actionem illius sciæ uel artis addiscendæ, ergo addiscens erit sciens & non indigebit addiscere. v. g. si non addiscit citharizare nisi qui citharizat. & non citharizat nisi qui scit citharizare. ergo impoſe est addiscere citharizare sequitur. n. ex hac. q. ut qui nescit citharizare, agat citharistæ actionē ex ꝯñti addiscens est sciens q implicat cōtradictionem, nam si addiscit non est sciens & si scit nō est addiscens. se habēt. n. addiscere & scire, sicut uia & terminus.

Quantum ad tertium aduerte q soſo stat in hoc, licet in aīa nſa non sint sciæ & artes congenitæ, sunt tñ quædā pncipia nālia, & nāles inclinatiōes in diuersis ad diuersas scias & artes. ita q qui inclinatur ad musicam de facili pficit i ea & sic de aliis hītibus, qui aūt non inclinatur, nec habet in se aliqua pncipia uelut semina non pficit. unde dicit Cōmen. i cōmen. 13. asinus non addiscit citharizare, neq3 hō qui non est innatus citharizare. Tunc dico ad argm̄, q addiscens ad-

discit p actionem quæ non est sciæ addiscendæ eo mõ quo est addiscenda.i.pfecte.sed est sciæ quæ impfectæ est in suis pncipiis uelut in seminibus quæ ut sic nõ addiscitur. sed inest,sicut pma pncipia nãlia complexa,ad improbationem, nego hanc ꝯñtiam.ergo addiscens est sciens, nisi inferas sic, ergo addiscens est sciens impfectæ & potentialr qd' ꝯcedo, quoniam hitus continetur uirtualr & potentialr in pncipiis suis & nego ꝙ implicet contradictionem ad ꝓbõnem dico hanc condõnalem posse esse ueram & falsam. ueram in hoc sensu si est addiscens non est sciens cõplete & pfecte falsam in hoc sensu si est addiscens non est sciens impfecte silr ista ẽ uera & falsa uera sic si est sciens complete non est addiscẽs, falsa sic.si est sciens incomplete non est addiscens.Et quia ĩci piens citharizare non ꝓducit hos actus ex arte pfecta. sed tantum ex pmis pncipiis uelut ex seminibus in quibus non actu & complete sed uirtualr continetur ars, iõ stat ꝙ ante artem citharizet aliqtulum & citharizãdo melius paulatim addiscat artem.Decipitur aũt Memnon,quoniam credit nõ hñtem artem,nullo mõ posse hẽre actionem artis,qd' utiqꝫ esset uerum nisi haberet innata principia artis.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ contra cõclõnem determinatam insurgit tale dubium si actus pcedit potentiam quæ acquiritur exercitio,ergo necesse est ut reducatur ĩ alĩ quã cãm a qua ꝓducatur.Quæro ergo aut reducitur in habitum aut in potentiam nãlem quæ nundum habet hitum puta actus citharizandi pcedens artem,aut reducitur in artem,aut in intellectum nundum hituatum arte, si pmum, ergo falsum est actum pcedere potentiam.i.hitum,quia effectus non pcedit sed subsequitur cãm si scd'm,ergo actus pcedens hitum.& actus ꝓductus ex hitu non sunt eiusdem rõnis,cum unus ꝓducatur a potentia nãli nundum hituata.i. ab intellectu nundum acquisita arte & alius a potẽtia hituata.& sic sequitur ꝙ illi actus pcedentes,cum sint quasi equiuoci non gñabunt hitum a quo postea eliciuntur consiles actus & aduerte ꝙ hic accipio potentiam nãlẽ ut distinguit contra artificialem non ut distinguitur contra rõnalem hoc

modo potest dici intellectus qui est subiectum habitus scien tifici & artis q est potentia naturalis.

Ad hoc dr q actus pcedens potentiam acquirēdam exer citio reducitur in potentiam nālem nundum hituatam. sed ut in se habet pncipia & inclinationem ad hitum. & tūc nego illam pñtiam. ergo actus pcedens hitum & actus productus &c. ad pbōnem dico q actus pcedens & subsequens licet non sint a potentia eodem mō se hñte, tñ non distinguūtur formalr & specifice. sed ut minus & magis pfectū quæ non diuersificant spēm ex consequēti sunt uniuoci. & nego quin sint gñatiui artis, quoniam pducuntur a potētia nāli, in qua sunt pma pncipia artis uelut semina, in quibus cālr ars addiscenda ptinetur. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 15. Si actio transiens est subiectiuæ in passo.

Quorum uero aliquid alterum est qd' fit pter usum horum actus in facto est, ut edificatio in edificato. Tex. 16.

QVONIAM pbs in hoc tex. vr expsse dicere q actio transiens est in patiente, siue in eo q fit. iō id inuestigandum est & pcipue quia aliqui tenēt actionem esse subiuæ in agente, quorum rōnes formabimus ifra & soluemus. Tu igitur sic pcedes. Primo ponetur distō de agente & distō de actione transeunte. Scd'o ponentur conclusiones responsiue. Tertio soluentur fortiora argumenta tenentium oppositum.

Quantum ad pmum aduerte q agēs est duplex qd'dam est agens in alterum & nullo mō in seipso ut ignis cōburēs lignum. Sortes portās lapidem. Qd'dam est agens in seipm ita q est idem supposito agens & patiens ut sortes mouens seipm pcutiens seipm, sanans seipm. Actio trāsiens sumitur duplr. Primo p respectu reali quem habet agens ad passum sicut & passio pōt accipi p respectu reali passi ad agēs. Scd'o p re siue forma cāta ab agente & acquisita a passo, sicut calefactio actiuæ sumpta, est ipse calor realiter ut causatur ab agente in passo puta in aqua.

Quantum ad sedm sit hæc pma conclo. Actio transiens sumpta p respectu agentis ad passum est subiuæ tm in agente, pbatur in quocunq3 est fundamentum respectus, in eodem subiuæ est respectus, qm ut probauimus in lib. 5. rlo & fundamentum sunt idem, uel si teneatur q non sunt idem saltem unum nititur alteri, ex pnti ubi est unu subiuæ, erit & alterum. Sed respectus agentis ad passum est fundatus in potentia actiua agentis, quæ est subiuæ in agente ut patet, ergo actio pro respectu est subiectiuæ in agente.

Præterea. Respectus agentis ad passum. & pasii ad agens sunt respectus oppositi, ergo non sunt in eodem subiuæ, sed respectus pasii ad agens est subiuæ in passo ut patet, ergo respectus sibi oppositus non est in passo sed in agente.

Seda conclo. Actio. 2. mo sumpta non est subiuæ in agente sed in passo pbatur. Si est subiuæ in agente pter respectu agentis ad passum quem iam pbauimus esse in agete quæro quid ponit in agente, & no potes imaginari quid ponat nisi aut potentiam actiuam, aut aliquem actum absolutum acq situm in agente, non potes dicere pmum, qm potentia actiua agentis non est actio, atr cum potentia actiua continuæ sit in agente sequitur agens continuæ agere. & sic ignis coti nuæ calefaceret qd est manifeste falsum. & edificator cotinuæ edificaret, nec potes dicere fm quia oe illud in quo aliquid fit & acquiritur in eo q tale, se habet in rone acti uel facti. & no in rone agentis & facientis. Sed si aliquis actus absolutus acquiritur in agente dum agit tunc agens in eo q agens se hebit ut in quo actus acquiritur, ergo agens in eo qd agens est actum & factum saltem subiuæ, quod implicat contradictionem, qm agens ut agens opponitur acto, sicut mouens ut mouens opponitur moto, Præterea, in quocuq3 est mutatio uel motus in eo q hmoi mutatur uel mouet. Sed si aliquis actus absolutus acquiritur in agete de nouo du agit oportet q aliqua mutatio uel motus sit in agente ergo si agenti in eo q agens acquiritur aliquis actus absolutus de nouo in eo subiuæ receptus, sequitur q agens in eo q ages mutetur uel moueatur, qd est impossibile. Cum igitur actio

secundo mō sumpta non sit in agente, restat ꝙ sit subiuæ in patiente. Et aduerte ꝙ hæc est snīa pħi in. 3. phy tex. 20. ubi inquit. Aut neq; actum alterius in altero esse inconueniens est, est. n. doctio actus docentis in quodam. n. &c. quem tex. sic declarat Cōmē. in cōmē. 20. Non est inopinabile ꝙ actio agētis sit in alio, est. n. manifestum p se ꝙ doctrina est actio docentis. & est in addiscente. Hæc igitur sit determinatio de subo actionis transeuntis in qua sequutus sum Herue. in. 4. quodli. q. 4. quem non puto deuiare in hoc a uia Thomisti. immo mentem. b. Tho. resoluere.

Tertia conclusio, si aliqd' sit agens actione transeunte nō in alterum sed in seipm. Actio est subiuæ in agente. Hæc est manifesta p se ut qn̄ aiatum mouet seipm & medicus sanat seipm. Tu tn̄ aduerte ꝙ in tali casu licet actio sit in agēte nō tn̄ inqtū nec in eo ꝙ agens sed in eo ꝙ patiens ex ꝯnti nunq̄ est concedendum actionem transeuntem esse subiectiuæ. i. ut in quo in agente sed causatiuæ. i. ut a quo &c.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ fortiora argumenta tenentium actionem esse subiuæ in agente sunt ista.

Primo ubi est effectus formalis ibi est forma quia sunt īseparabiles, sed in agente est effectus formalis actionis dr̄. n. agens & est agens actione, ergo actio est subiuæ in agente.

Ad hoc dr̄ ꝙ effectus formalis est duplex quidam ẜm rē & denoīationē ut paries est albus albedine realr̄ & denoīatiuæ & de hoc conceditur maior quidam est ẜm denoīationē & de hoc negatur maior quia denoīatio pōt fieri ab aliquo extrinseco sicut locatū denoīatur a loco qui non est subiuæ in locato sed in locāte, sic dico in ppposito quia actio denoīat agens denoītatione extrinseca iō maior negatur quia ista propositio actio est agētis non uerificatur pro subiecto sed pro prin. a quo egreditur.

Scd'o oīs pfectio est formalr̄ in eo cuius est pfectio, nihil. n. pficitur formalr̄ nisi aliquo sibi intrinseco. Sed actio est pfectio agentis tunc. n. agens est in sua ultima perfectione cum agit, ergo actio est subiectiuæ in agente.

Ad hoc dr̄ ꝙ loquendo de agente ꝙ tm̄ est agens minor

est falsa sumendo ly agentis ꝓ subo licet sit uera sumēdo ly agentis ꝓ pnc.ut illuminatio est solis.i.a sole. Ad ꝓbōnē dico ꝙ concludit actionem esse signum ultimæ pfectionis in agente,nam ex eo ꝙ agit arguitur ultima pfectio in eo pfectius est.n.esse actuale pnci.actionis q̄ potentiale. Dixi qđ tm̄ est agens,quoniam si sit agens & patiens ut cum quis sanat seipsum actio est perfectio sua & est in eo subiectiuæ nō ut agens sed ut patiens.

Tertio cuius est potentia eius est actus ex libr. de somno & uig. Sed potentia actiua est agentis & in agente ergo & actus idest actio.

Ad hoc conceditur ꝙ & potentia actiua & actio sunt agētis sed non est necesse ꝙ sint uniformiter,nam potentia actiua est in agēte subiuæ actio aūt ut in pn.a quo egreditur & non ut in quo recipitur nisi sit simul agens & patiens.

Quarto tenet pħs in.8.phy.tex.15.ꝙ si Deus de nouo īcipet agere mutaretur,hoc aūt nō contingeret nisi de nouo aliqd in se recipet nō apparet aūt qd sit illud nisi noua actio igif illa esset in eo & p ꝯñs de facto oīs actio est in agente.

Ad hoc dicitur ꝙ utiq; Deus mutaref ſm opinionē pħi, ꝓut mutari cōiter est aliter se hēre q̄ ꝑus. sed hoc non esset ſm pħm quia in se recipet nouam actionem sed nouam diſpōnem uel nouam uolitionem q̄ hēret ad agendum cum prius non ageret ut imaginatur Cōmen.illic in cōmen.15. licet ꝓ ueritate sua imaginatio eēt falsa ut ī li.12.oñdemus.

Quinto si unus ignis calefacit duo, aut erit una actio aut duæ,nō duæ qa uni⁹ agētis ē unica actio ergo una,& si una, aut illa est in passo aut in agēte,nō in passo, quia qua rōne ē in uno est in utroq; & sic idē accidens esset in duobus subis qđ est impossibile.ergo est in agente.

Ad hoc dicitur ꝙ ex pte pncipii a quo egreditur est una actio sed ex pte termini & subi receptiui sunt duæ nec incōuenit qđ sint duæ ex pte subi,sicut nō inconuenit ꝙ plures lineæ quæ sunt unum in centro, plurificētur ex eo ꝙ terminantur ad distinctas partes circunferentiæ.

Sexto pater & filius non se compatiuntur in eodem re-

ſpectu eiuſdem cum ſint reſpectus oppoſiti ergo gñio actiua & gño pasſiua non ſunt in eodem cum ſint fundamenta illorum reſpectuum.

Ad hoc negatur ꝯñtia, ad ꝓbõnem nego ꝙ illa ſint fundamenta talium reſpectuum, cum non maneant. ſed dico ꝙ fundamentum paternitatis, eſt potentia gñatiua ut ab ea egreſſus eſt actus generandi. & fundamentum filiationis eſt potentia pasſiua ut fuit ſub actu gñandi pasſiuæ. Actus autẽ gñandi actiuæ & pasſiuæ receptus eſt in genito, unde aduerte ꝙ rõ pp q̃ idem non põt eſſe pater & filius, non eſt quia gño actio & gño pasſio non ſint in eodem ſubiuæ, ſed quia non põt eſſe idem a quo eſt gño. & qui gñatur.

Septimo actio denoĩat agens quæro aut denoĩatione intrinſeca aut extrinſeca non extrinſeca quia denoĩans aliqd extrinſecæ denoĩat aliud intrinſecæ ſicut uiſio denoĩans lapidem uiſum extriuſecæ, denoĩat oculum intrinſecæ, eſt.n. oculus uidens uiſione quæ eſt ab eo & in eo. ſed ſi actio denoĩat agens denoĩatione extrinſeca non põt asſignari qd denoĩet intrinſecæ, non.n. denoĩat paſſum dicitur.n. paſſum pasſione & non actione, reſtat ergo ut denominet agẽs intrinſecæ, ex conſequenti ſit in eo.

Ad hoc dicitur ꝙ res quæ eſt actio denominat agens & patiens, agens quidem extrinſecæ patiens intrinſecæ ſed non eodem nomine, ſed unamet res ut eſt ab agente nomine actionis denominat agens ut eſt recepta in paſſo: nomine pasſionis denominat patiens nec eſt inconueniens idẽ diſtinctis nominibus denominare plura, ſicut unamet actio ſub nomine doctrinæ denominat docens, & ſub nomine diſcipline denominat diſcens. Hæc de pñti quæſito dicta ſint.

Qõ.16. ſi actio immanens eſt ſubiectiue in agente & in quibus differt a tranſeunte.

Quorum uero non eſt aliquod aliud opus præter actionem in ipſis exiſtit actio. Textu.16.

Circa hunc textum aduerte q phs uidetur ponere differentiam inter actionem transeuntem & immanentē ex hoc q transiens est in acto siue in facto ut determinatum est in.q.præcedenti immanens autem uidetur esse in agēte, uerum ut habeatur sufficiens differentia inter eas, intendo quærere in quot differunt.

IN HAC quæstione sic procedetur. Primo ptractabitur triplex opinio & determinabitur iuxta tertiam. Secundo soluentur quædam dubia.

Quantum ad primum aduerte q una opinio quæ est Heruei, in quol.2.in.q.8.dicit q differentia sufficiens stat in hoc q actio transiens est actio causæ efficientis qm̄ efficiens ut efficiens non agit in seipso nisi per accidens ut medicus sanās seipsum unde arbitratur q omnis actio causæ efficientis sit actio transiens. Actionem autem causæ materialis quæ proprie dicitur recipere & actionē formæ quæ potest dici agere formaliter ut albedo facit album arbitratur esse actionē immanentem, & qm̄ aduertit q actio sic sumpta esset equiuoce dicta de imanente & transeunte ideo id non habet ꝓ inconuenienti, nam sic dicit in fine determinationis suæ, si aūt īuenit actio manēs & actio trāsiēs, oportet accipe actionē equoce sicut facere dicitur equiuoce quando pictor facit parietem album .s. effectiue, & albedo facit ipsum album .s. formaliter hæc ille.

Sed si aduertis hæc differentia apud omnes expositores phi est impropria, nec est ad mentem phi, cuius signum est q Herueus in tota sua determinatione non facit mentionē de textu phi in.9.me aphy.qui est tex.16. Manifestum est enim ex dicto tex. & ex Commenta. q non differt actio immanens a transeunte quia illa non est ab efficiente hæc autem est ab efficiente, imo exemplificat phs ꝓ actione imanente de uisione in uidente. & speculatione in speculante patet autem q uidens & speculans sūt in genere causæ continētur, hoc erit in genere causæ efficientis. Cum igitur hæc opi

nio sit impropria, ideo relinquẽda est. Hic enim intendimus loqui ad mentem pħi.

Est alia opinio, quæ tenet ꝙ differentia stat in hoc. Actio transiens est in passo subiectiue, actio autem immanens est in agente non ꝙ recipiatur in agente ut in subiecto, sed est in eo ut in agente & sua imaginatio stat in hoc. Dicit hæc opinio, uerum est ꝙ actio imanens est in agente, quia ex quo accidens est oportet ꝙ sit in aliquo & tamen non sequitur ꝙ si est in agente sit in eo per modum recepti pasiue. Nam licet esse in, sit cõmune nouem generibus accidẽtium diuersimode tamẽ qm̃ illis gñibus accidentium quorum esse est in quodam informari, conuenit esse in ut in subiecto receptiue quorum autem esse est in quodam facere illis conuenit esse in ut in agente, & non ut in subiecto. & de talibus entibus est actio imanens: & quod licet sit in agente non sit in eo subiectiue probatur sic. Omnis actus receptus subiectiue in potentia receptiua, denominat talem potentiam siue subiectum suum pasiue quia enim aer recipit subiectiue illumimationem a sole, dicitur illuminatus. & quia aqua recipit calefactionem subiectiue ab igne dicitur calefacta. Sed actio immanens quæ est in agente non denominat ipsum pasiue. Hæc enim est falsa, uoluntas in qua est uolitio est uolita. Intellectus in quo est intellectio, est intellectus, ergo & cætera.

Præterea, omnis actus receptus subiectiue in potẽtia passiua est actus imperfecti quia omnis potentia pasiua ut passiua est perfectibilis. & per consequens aptus receptus in ea est actus imperfecti. & econtrario, omnis actus qui est in aliquo ut actus perfecti, est in eo ut in agente, & non ut in subiecto. Sed actio imanens est actus perfecti etiam ſm Commenta. in. 3. de anima. com̃. 41. & cõmuniter tenetur, ergo licet sit in agente, non tamen subiectiue.

Sed ꝙ hæc opinio repugnet pħo & doctrinæ suæ, sic ostenditur. Actio uoluntatis elicita actiue a uolũtate differt realr̃ a uolũtate, ergo si ẽ ĩ uolũtate ẽ recepta ĩ ea subiuæ. Añs patet, ꝗa stat uoluntatẽ esse in dormiente & tamen nul

lam actionem habere consequentia probatur, si est in uolun tate, quæro aut ē subsistēs, aut īexñs, nō pmo qa esset substā tia, ergo secundo, ergo cum sit accidens est informans uolū tatem, ergo est in ea ut in subiecto. Præterea, cum cōmunis sima ratio accidētis apud pbm sit esse in subiecto & fm om nes actus īmanens sit accidens præter q̄ in separatis ut decla rabitur in. 12. li. ad mentem pbi, necesse est ut sit in agente subiectiue. Præterea pbs in. 9. lib. metaph. tex. 16. ponēs dif ferentiam inter actionem transeuntem & imanentem, nul lam assignat dfiam quo ad esse in sed tm̄ ex diuersitate ter mini & diuersitate subti ꝓut termin⁹ trāseūtis ē quid opera tum præter operationem quod non contingit regulariter in actione īmanenti, & subiectum transeuntis est factum si ue passum, subiectum autem immanentis est agens unde exemplificans dicit uniformiter ꝙ speculatio est in speculā te. & edificatio in edificato ex quibus patet ꝙ intentio pbi fuit ꝙ sicut actio transiens est subiectiue in facto sic īmanēs est subiectiue in faciente suæ in agente.

Rationes autem adducte pro hac opinione, facile soluun tur nam ad primam dicitur qd' maior non est uera nisi in actione transeunte quæ est perfectio passi, ideo denomi nat ipsum passiue. In actione autem immanenti qm̄ est per fectio agentis. sufficit quod denominet actiue ut dicatur uoluntas uolitione uolens & intellectus intellectione in telligens.

Ad secundam dr, ut iam diximus supra in. q. 7. huius lib. ubi declarauimus quare actio īmanens est actus perfecti ui de illic, & inuenies, ꝙ dicitur actus perfecti, non quia non sit perficiens id in quo est, sed quia est perfectio & complemen tum, & non est uia ad perfectionem, ut actio trāsiens, quæ est ueræ motus physicus.

Est autem tertia opinio, fm q̄ intendo determinare præ sens quæsitum. Hæc dicit ꝙ sufficiens differentia utriusque actionis stat in tribus. Loquendo pure metaphysi. & fm do ctrinam pbi ut præseruem me a uia Theologi, q̄ uidet am plecti Paulus Soncinas in lib. 9. metaph. q. 20.

Prima igitur differentia est, ꝙ actio imanens est subiecti ue in agente a quo producitur, nam perfectio est subiectiue in eo cuius est perfectio. Sed actio imanens est perfectio agentis ut speculatio speculantis & fœlicitas fœlicis. Nec ualet instantia q̄ adducit Paulus Sonci. ꝙ Deus posset causare in itellectu Socratis intellectionē de lapide quæ est actio immanens, & in illo casu constat ꝙ non esset subiectiue in agente, nam licet Theologus id concederet, tamen Aristo. negaret. Diceret.n. Deum non posse causare hmōi intellectionem nisi concurrente intellectu Soc. ut causa proxima. Actio uero transiens est subiectiue in facto uel passo, & hæc differentia est manifesta in tex. 16. huius lib. & in commen. Commenta. eiusdem textus.

Secunda differentia est ꝙ per actionem imanentem ex natura sui, nullo modo immutatur obiectum circa quod est ut patet ꝙ ex eo ꝙ intelligo uel desidero uel uideo lapidem non immutatur lapis, per actionem autem transeuntem semper imutatur subiectum. & aliquid de nouo acquirit, uel deperdit uel qualitatem uel quantitatem uel locum, uel formam substantialem.

Tertia differentia est ꝙ per actionem transeuntem vl'iter & semper producitur aliquid distinctum ab operatione. Qd' contingit dupl'r, quoniam aliqñ tale opatum remanet post operationem ut domus post edificationem, aliquando non remanet nisi q̄diu est operatio ut sonus causatus in aere ex citharizatione. Per actionem autem immanentem non vl'iter nec semper producitur aliquid distinctum ab operatione sed ab utroq; abstrahit, nam per aliq̄ aliquod distinctum producitur ut per actum intelligendi producitur conceptus per frequentatos actus speculandi producitur habitus speculatiuus & per frequentatos actus morales producitur habitus moralis. Per aliquam autem ex se nihil producitur ut ꝑ uidere præcise, aut imaginari, aut uelle aut desiderare &c. In his tribus consistit sufficiens differentia inter actionē transeuntem & immanentem.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ contra determinatio

nem factam & maxime contra tertiam differentiam duo dubia insurgunt. Primum est. Dicit phs in. 1. ethic. capi. 1. ꝙ in quibusdam artibus operationes sunt fines. & non aliqđ operatum & exemplificat illic Commen. in commento. 1. de arte saltandi & citharizandi, ergo non per omnem ope rationem transeuntem producitur aliquod operatū distinctum ab operatione.

Ad hoc dicitur, ut bene exponit Herueus in. 2. quol. q. 8. ꝙ phs intendit p aliquam artem nihil produci distinctum ab opatione nō absolute, sed quod remaneat post operatio nem et quia post saltationem & citharizationem nihil rema net productum per hmōi actiones ideo apud uulgum & ru des, iudicatur nihil produci. & tamen sm recte considerantes aliquid causatur. nam citharizans percutiēs chordas per motum localem chordarum causat sonum qui est qualitas & saltans mouens se localiter causat in se calorem. & in animo delectationem.

Secundum est quia phs in. 9. metaph. tex. 16. &. b. tho. exponens & Commenta. in commen. 16. uidentur assigna re differentiam quasi vl̃em inter actionem immanentem & transeuntem ꝙ per actionem imanentem nihil est operatum præter actionem per actionem autem transeuntem ali quod est operatum præter actionem ex quibus uidetur phs vl̃iter negare ꝙ ab actione imanenti aliquid ꝑducatur præ ter actionem & nō solum ab aliqua ut dictum est in assigna tione tertiæ differentiæ.

Ad hoc dicitut ꝙ non est intentio phi negare vl̃iter ope ratum per actionem imanentem, aliter sibi contradiceret. nam in tex. 14. iam determinauerat ꝙ quædam potētiæ. i. habitus ut scientia. & habitus moralis acquiruntur exercitio. i frequentatis actibus. Idem tenet in ethicis constat autem ꝙ actus morales sunt actiones imanētes quare &c. Sed intentio sua fuit negare aliquod operatum ꝑduci per actio nem imanentem quod sit finis & perfectio & ultimum talis actionis, sicut est in actione transeūte pro cuius noticia ad uerte ꝙ omnis operatio transiens habet aliquod operatum

ad quod ordinatur ut ad finem & ultimum cōplementum quod est melius ipsa operatione ut patet comparando edificationem domui, sanationem sanitati. Operatio autem immanens uel non habet aliquod operatum ut patet in actu sentiendi uel si habet illud non est finis, nec complemētum talis operationis, imo tale operatum ordinatur ad consimilem actionem imanentem & perfectiorem eliciendam ut patet in habitu morali generato ex actibus imanentibus, q ordinat ad consimiles actus eliciendos, puta iusticia ad actus iusticiæ, logica ad syllogizandum &c. Hec de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 17. si omne quod habet potentiam passiuam est incorruptibile.

Omnis potentia simul contradictionis est. Tex. 17.

Phs in hoc tex. declarat q nullum sempiternum est in potentia passiua quia ut sic esset corruptibile nam omnis potentia passiua respicit esse & non esse ut dicit hic philosophus, ideo quæritur si hoc est uerum.

IN HAC quæstione sic te resolues passiua potentia est duplex. Quædam est ad esse substantiale sicut potētia materiæ prime. quædam ad eē accn̄ale, sicut potētia subi ad accidens ut potentia aquæ ad calorem. Omne quod est in potentia ad esse substantiale nundum habitum uel remotū est simplr corruptibile quia sicut simplr erit per esse substantiale ita simplr desinet esse per subtractionem talis esse unde omnia inferiora quorum materia est in potentia passiua ad formam q̄ non habet ex consequenti ad esse substantiale largiendum sibi a tali forma sunt simplr corruptibilia. Dixi autem ad esse substantiale nundum habitum ut præseruem me a cœlesti corpore de quo determinaui in lib. 8. in q. 12. q licet sit habens ueram materiam, tamen non est corruptibile simplr, quia materia sua non est in potentia ad formam q̄ non habet nec nisi ad esse quod habet, uide tu illic ne inutilis fiat repetitio Quod autem est in potentia pas. ad

esse accidentale siue absolutum siue respectiuum est corruptibile s̄m quid, nam sicut per receptionem talis accidentis habet esse s̄m quid sic per remotionem desinit esse s̄m quid ex quibus sequuntur duo corollaria.

Primum est nihil prohibet cœlum quod est incorruptibile simpl'r esse corruptibile s̄m quid, nam licet nō sit in potentia pasśiua ad formam q̄ non habet est tamen in potentia ad accidens qd̄ non semper habet, nam est in potentia ad diuersa ubi, puta sol existens in oriente est in potentia ad occidens, & luna est in potentia ad lucem diuersimode recipiēdam a sole s̄m recessum & accessum ad ipsum.

Secundum est ꝙ substantiæ separate mouentes corpora cœlestia, nullo modo sunt corruptibiles quia non sunt in potentia pasśiua ut dicit pħs in lib. 12. in tex. 30. Quod quidem licet sit uerum proprie de causa prima in qua actio est substātia in qua nullum est accidēs nec perficitur aliquo extrinseco, tamen uidetur pħs id attribuere indifferenter oībus, qm̄ illic uidetur loqui de omnibus separatis ut de uno genere, parum distinguendo inter ea quod tamen ad plenū inuestigabitur in lib. 12. ubi uentilabimus sententiam Commenta. & . b. Tho. super hoc.

Ex his aduerte ꝙ si propositio pħi sic intelligatur, unumquodq; eo modo quo est in potentia pasśiua, est corruptibile, nam si est in potentia pasśiua substantialiter modo quo dictum est, est corruptibile simpl'r. i. s̄m substantiam, si autem est in potentia pasśiua accidentaliter, est corruptibile secundum quid & hæc expositio est ad mentem Comment. & . b. Tho. unde non est uera opinio Scotistarum qui intelligunt eam sic, omnis potentia pasśiua est potentia contradictionis. i. ad esse & non esse simpl'r. Hoc modo accepit eam Ant. and. in lib. 8. in. q. 4. ubi determinat ꝙ s̄m Aristo. non est materia in cœlo, aliter cœlum est corruptibile s̄m substantiam, & fundat se super hāc propositionem. Omnis potentia pasśiua &c. patet autem ꝙ Commentat. in libr. 9. in commen. 17. concedit aliquem modum potētiæ pasśiue in cœlo sic enim inquit. Sed est posśibile ut in quibusdam eter

nis sit potentia aliquo modo modorum potentiæ.s.passiue uerbi gratia ut partes eorum sint in potentia in aliquo loco & in aliqua qualitate. Hoc.n.non est ꝓhibitum.q.d. ex hoc enim nõ sequitur ꝙ sint corruptibilia ſm subam & iste qualitates quæ possunt esse & nõ esse in corporibus cœlestibus sunt aliæ ab eis quæ attribuuntur alterationi ut obscuritas lunæ & illuminatio & similia, hæc Commentat. Concedit igitur potentiam passiuam in cœlo & non concedit potentiam ad esse & non esse simplr.ergo non ubicunq; est potentia passiua est potentia contradictionis.s.ad esse & non esse ſm substantiam, sed sufficit uel ſm substantiam uel ſm accidens.& sic patet ꝙ falsa est expositio Ant.and.super quam fundauit rationem suam, qua credidit concludere ꝙ si materia est in cœlo, secundum philosophum cœlum est corruptibile ſm substantiam.

In hoc quæsito non cadit alia difficultas, ideo hæc dicta sufficiant.

Quæstio.18.Si materia prima est principalior causa corruptionis.

Nam substantia materia & potentia non actu causa huius.Textu.17.

Pħs in hoc textu concludit ꝙ in cœlo non est corruptio nec fatigatio in motu qm̄ non est in eis potentia passi. ad esse & non esse, nec ad moueri & non moueri, sicut est in rebus corruptibilibus, cuius causa est materia, sup.subiecta priuationi, quæ non est in cœlo ut determinauimus in li. 8.Quæritur ergo si sola materia est causa corruptionis uel saltem causa principalior.

IN HAC quæstione non inuenio multam diuersitatē. Tu tamen aduerte ꝙ potest pertractari physi. & metaphysi.quidem assignando causam ꝓximam intrinsecam corruptionis in diuerso genere corruptibilium ut in mixtis

inanimatis

inaīatis & aiatis & hoc mō ꝯsiderauit cām corruptiōis pħs. in lib. de cā mortis & uitæ in rebus aīatis & nos idem considerauimus in nr̄o trac. de cā mortis & uitæ ubi assignauim⁹ cām corruptionis esse frigidum siccum, sicut cām uitæ esse humidum calidum. Considerauit ēt pħs in lib. 2. de gñone de cā ꝓxima corruptionis in mixtis inaīatis. Hanc diximus i epito. nr̄o sup lib. de gñone esse qualitatem complexionalē continentem uirtualr̄. 4. elīnta & eoꝝ qualitates. Sicut. n. illa qualitas est cā ꝙ elīnta constituant mixtum, ita est cā ꝙ p actionem contrarii agentis, mixtum resoluatur in elīnta. De hac qualitate complexionali satis diximus in nr̄o epito. sup lib. de gñone. Metaphy. aūt consideratur, qñ inuestigat ꝓcisa ꝑma cā corruptionis in oī re corruptibili. Considerare. n. nām rei ut pōt esse & non esse. & primam ad uniuersalē huius causam est officium metaphysici.

Et qm̄ intendimus resoluere ꝑsens quæsitum mere metaphy. iō sic ꝓcedetur. Primo ponetur una distinctio. Secundo duæ conclusiones. Tertio soluetur dubium.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ cā intrinseca corruptiōis in oī composito corruptibili pōt esse duplex. s. ꝑmo prima vl̄issima, & sc̄d̄aria. Primo ꝑma vl̄issima est illa quæ in oī re corruptibili inuenitur, nulla facta exceptione. & ad q̄ fit sup̄ma resolō in assignatione cārum corruptionis, puta si lapis corrumpatur pp A B C, & A reducatur in B. & B in C. C. erit ꝑmo ꝑma vl̄is cā. Secundaria est illa quæ non ex se sed quia reducitur in primo primam uniuersalem causam.

Quantum ad sc̄d̄m sit ꝑma conclō. Cā intrinseca ꝑmo ꝑma vl̄issima corruptiōis in oī composito corruptibili ē mā adiuncta ꝑuationi ꝓbatur. Mā adiuncta ꝑuationi est ꝑncipiū ꝑmum & vl̄issimum essendi & non essendi ut uisum est ī li. 7. & declarauit pħs in. 1. phy. tex. 81. ꝙ ꝑuatio machinatur ad maleficium quia. s. ex quo est ī mā suba alicui formæ nō complēti potentionalitatem mãæ, est cā ꝙ mā expoliatur illa forma, & recipit aliā qua ꝑuata erat. Et in. 1. de gñone tex. 17. reducit ꝑpetuitatem gñonis & corruptionis ī nām subam ꝑuationi ut in ꝑncipium ꝑmo ꝑmum & vl̄e essendi

& non essendi, ergo &c. Praeterea determinatum est supra in lib. 8. q̃ si forma coeli uniretur mãæ rerum inferiorum, coelum esset ex nã sua corruptibile. Qđ utiq; contingeret non pp formam coeli, quæ cum non sit elñtaris non habet contrarium, ergo pp mãm coniunctam ꝑuationi qualis est mã rerum inferiorum de qua locuti sumus in lib. 8. q. 14. Praeterea cã ꝑmo ꝑma vlis intrinseca corruptionis subalis necesse est redudi in aliqđ ꝑncipium intrinsecum subale. Tale aũt ꝑncipium non est nisi forma & mã ex. 1. phy. loquendo de ꝑncipio p se. Sed forma non põt esse hmõi cã ꝑmo ꝑma vlis qm̃ cum forma sit actus ei conuenit esse ꝑncipium essendi, & nõ oppositi. unde pħs in. 1. phy. tex. 81. dixit pp hoc, formam esse qđdam diuinum, econtrario aũt est de ꝑuatione, ergo tale ꝑncipium erit mã adiuncta ꝑuationi. Dico aũt adiuncta priuationi quoniam mã ex se praecise non est cã huius ut determinauimus in. 8. in. q. 12.

Scđa conclo cã scđaria corruptionis in quolibet cõposito inferiori est forma ꝓbatur. Iõ unumqđq; compositum inferius corrumptiur quia forma separatur a mã, iõ separat quia non terminat potentialitatem mãæ, iõ non terminat quia non dat oẽm modum essendi, quem dant aliæ formæ receptibiles in mã, quibus existit ꝑuata & sic est status ĩ mã sub ꝑuatione. ergo forma est cã scđaria &c. ꝯñtia patet ex declaratione data de cã scđaria. Sed aduerte q̃ esse cãm secundariam corruptionis non conuenit oĩ formæ uniformiter. nam quædam est forma subsistens quæ nõ pendet a mã. ſm esse ut aĩa nostra, de qua determinauimus ĩ. 3. de aĩa eẽ indefinibilem ẽt ad mentem pħi, & hæc est cã corruptionis hoĩs ex eo solo q̃ separatur a mã p actionem contrarii agẽtis debilitãtis & corrumpentis dispões quibus seruabatur in mã. Quædam est forma non subsistens dependens a mã ſm esse eo q̃ est educta de potẽtia mãæ, quales sunt oẽs formæ rerum inferiorum excepta aĩa intellectiua, & iste sunt causa secundaria corruptionis non solum quia separantur a materia, sed quia ex separãtione desinunt esse.

Quãtum ad tertium aduerte q̃ aliquibus uidetur formã

non solum scd'ariam sed & pncipalem cām esse corruptiōis qm̄ cum gn̄o & corruptio sint oppositæ qd' est pncipalis cā gn̄onis p sui acquisitionem est pncipalis cā corruptionis p sui depditionem, constat aūt q forma est pncipalis cā gn̄onis qm̄ dat esse rei. & gn̄o est pgressus a nō esse ad esse. ergo ēt est pncipalis cā corruptionis, qm̄ ex eo q remouetur forma a mā est pgressus ab esse nō esse, quæ est rō corruptiōis.

Ad hoc, negatur maior, quia non est eadem rō de gn̄one & corruptione, nam pcisa cā intrinseca & pma qua res pducibilis trahitur de potentia ad actum uel de esse in potentia ad esse in actu. est forma qm̄ est actus, iō est pncipalis cā gn̄onis, ita q non est reducibilis in aliam. Qd' aūt res genita desinat esse, non est cā pma ipsa forma ut separatur a mā. sed ē ipsa mā ut suba puationis. nam si mā non esset suba puatiōi formæ q̄ nō habet nunq̄ denudaretur forma q̄ habet sicut diximus supra de mā cœli. & ppea depditio formæ, nō est pncipalis sed scd'aria cā corruptionis. Reducitur. n. in mām adiunctam puationi, ut si quæratur, quare lapis corrumpit? Rn̄detur, quia desinit esse. Quare desinit esse? quia separatur forma a mā. Quare separatur? quia est in mā coniuncta puationi alterius formæ & hic est status. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 19. si ad hoc q de aliquo hēatur scia, necesse est ut sit actu, uel reducatur de potentia ad actum.

Quare palam, quia potentia entia, ad actum reducta iueniunt, cā uero quia intelligētia act⁹. tex. 20.

Circa hunc tex in quo pħs comparat actum potētiæ quo ad intelligentiam, quæritur si unumqd'q ad hoc q intelligatur, sit necesse ut sit actu. uel reducat de potentia ad actū ita q antequam sit actu non potest cognosci.

IN HAC .q. sic pcedes, pones aliquas distōnes. Scd'o conclusiones responsiuas. Tertio solues duo dubia.

Quantum ad pmum, sit hæc prima distō, scia pōt dupliciter considerari. Primo quo ad acquisitionem. Secundo quo ad usum post acquisitionem.

Secunda ſcĩa põt eſſe de ente reali, & dicitur ſcĩa realis & de ente rõnis,& dicitur ſcĩa rõnalis ut logica.

Tertia ſcĩa p̃t acqri p inuentionẽ,ut acq̃ſierunt primi au thores,& p doctrinã ut acqrũt diſcipuli ex doctore & ſtud.

Quarta.Rem eſſe actu,põt intelligi tripl'r.Primo φ ſit in actu exñtiæ,& hoc tripl'r,uel ſemp,ut ĩcorruptibilia,uel ſuc ceſſione continuata indiuiduorum ut hõ leo equus &c. Vel ſucceſſione diſcontinuata indiuiduorum,quæ tñ nõ deficiũt in tpe congruo,ut roſa quæ licet nõ ſit oĩ tpe,tñ r'lariter nõ deficit in uere.Scd'o φ ſit in actu quidditatiuæ,& eſt illud in actu hoc mõ de quo ſemp uerificantur p̃ta ſua quidditatiua ẽt remota actuali exñtia ut hõ eſt aĩal. Nam ẽt ſi nullus hõ exiſteret hæc eſt uera,hõ eſt aĩal ut al's ꝓbabitur.Tertio φ ſit in actu non repugnanter.& illud eſt in actu hoc mõ, qd' licet non exiſtat actu,tamẽ non repugnat ſibi actu exiſtere. Per oppoſitum aũt,cuicũq; repugnat actu exiſtere, dicitur hoc mõ non eſſe actu,ut diametrum eſſe aſſimetrum.

Quantum ad ſcd'm ſit hæc p̃ma concluſio.De quocunq; hẽtur ſcĩa realis & acquiritur p inuẽtionem,neceſſe eſt illud eſſe ĩ actu exñtiæ ſiue hẽat eſſe a ſe ſiue ab alio.Dico.Primo ſcĩa realis,qm̃ de quo hẽtur ſcĩa rõnalis ut de ente rõnis, nõ eſt aptum exiſtere actu nec p ſe nec inherenter ut declarauĩ mus in lib.6.in.q.ultima ſed ſufficit φ ſit in intellectu in eſſe obiuo.i.cognito.Dico. Scd'o & acquiritur p inuentionẽ ut excludam eã quæ acquiritur p doctrinam,& excludã uſum ſcĩæ ſiue acquiratur p inuentionem ſiue p doctrinã. De his .n.ponam concluſionem ſequentem.Hanc igitur concluſio nem ſic declaratam ꝓbo.De quocunq; ente reali acquiritur ſcĩa realis p inuentionem eſt tale,φ mouet actu intellectũ ad ſui cognõnem.Sed mouere actu non eſt niſi exñtis actu, qa actio & motus ſupponit eſſe agẽtis & mouẽtis ergo &c. Præterea.De quocunq; habetur ſcĩa p inuẽtionem, aut ha betur a priori,aut a poſteriori, ſi a p̃ori ergo p ꝓpriã ſpẽm impſſam in intellectu,& extractam a phantaſmate ſed phã taſma non accipitur niſi a ſenſu exteriori aut ſm totum aut ſm ptem,ut determinauimus in.3.de aĩa. Nam & phãtaſia

est motus factus a sensu in actu. Sed sensus exterior nō mouetur nisi ab obō exnte actu ut expimur ergo &c. Si a posteriori, ergo hr̄ scia de re p cognōnem sui effectus. Sed effect⁹ exn̄s demonstrat cām existere, aut semp, aut tpibus ꝯgruis ergo de tali cā non hr̄ scia p inuentionem, nisi actu effectus existat semp uel determinatis tpibus. & hanc conclōnē esse de mente pl̄bi patet ex eo qd' dicit in lib. 9. meta. text. 20. ꝙ geometre non inueniunt p sciam diagramata nisi actu diuidant, ut ꝙ triāgulus hēat tres equales duobus rectis &c. Ad huius confirmationem dicit pl̄s in. 1. phy. ꝙ oīs scia supponit de subo quia est, ubi Cōmen. loquens de scia p inuentionem inquit. ut geometra ꝑponat triāgulum & sciet quid significet nomen eius & ꝙ ipsa res est inuenta, constat aūt ꝙ rem esse inuentam est rem depssam existere. Dixit. n. pl̄s in. 1. poste. ꝙ deficiente nobis aliquo sensu &c. Constat aūt ꝙ illic loquitur de scia p inuentionē qm̄ ꝑ rōne assignat ꝙ nō cognoscimus vl̄ia nisi p inductionē, inductio aūt non hr̄ nisi de singularibus, singularia uero non cognoscuntur nisi sensu, sensus aūt non sentit nisi existens, quare &c.

Scd'a conclō, si sumatur scia realis quo ad usum eius, uel ut acquiritur p doctrinam nō est necesse rem scitā esse actu exñtiæ sed sufficit ꝙ sit in actu quidditatiuæ uel nō repugnāter. Hāc sic declaro. Qn̄ quis de aliquo obo puta de rosa iuenit sciam, tunc iam habet in intellectu suo spēm intelligibilē rosæ, quæ remanet in intellectu ēt non exñte rosa in rerum nā, nam spēs sensibilis siue sensata rosæ conseruatur in phātasia remota rosa, ergo multo magis remanet spēs intelligibilis in intellectu, cum sit īmālior. Tunc ergo pōt intellect⁹ actuatus spē intelligibili rosæ, considerare de rosa, ēt ꝙ non sit rosa, & ut sic uti scia inuenta de rosa, & demonstrare ꝑprietates eius p rōnem suam quidditatiuam, qm̄ ꝑ̄ta quidditatiua semp uerificātur de rosa Præterea. Discipulus ex auditu pōt in phantasia sua formare phantasma alicuius rei q̄ nunq̄ uidit, ex phantasmate aūt pōt extrahi spēs intelligibilis repñtatiua rei non uise & forte ꝑ illo tpe non exñtis. & tunc discipulus actuatus tali spē ꝑt ex doctrina docētis acq-

rere sciam rei non exñtis dũmõ sit actu quidditatiuæ uel nõ repugnãter mõ quo supra expositum est. Patet ergo ꝙ quo ad usum sciæ inuentæ, & quo ad acquisitionem sciæ ex doctrina, non est necesse rem scitam esse in actu existẽtiæ &c.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ ex determinatione fcã, oriuntur duo dubia, ꝑmum est quia dicit pħs in. 1. poste. loquens de scia vl̃iter, quocunq; mõ acquiratur ꝙ de subo supponitur qa est, ergo in oĩ scia supponitur subm esse. ergo nõ solum in scia hĩta per inuentionẽ ut uidetur determinatũ.

Ad hoc dr̃, ꝙ in oĩ scia quocunq; mõ acquiratur supponitur quia est de subo, sed diuersimode, nam si acquiritur per inuentionem supponitur existere mõ quo determinatũ est in. 1. conclõne, si aũt acquiritur ꝑ doctrinã uel si consideret quo ad usum postq̃ inuẽta est scia, supponitur ac si existeret ex quo sibi non repugnat esse. & sic diuerso mõ est exponẽdus tex. pħi, sicut diuerso modo acquiritur scientia.

Scd'm est quia ex distõne data de triplici essendi actu, vr̃ sequi ꝙ ẽt nã rei nõ exñte ꝑpões. 1. & 2. modi per se sint uere qđ uidetur repugnare pħo, apud quem fuit hoc principiũ. Ab eo ꝙ res est uel non est, dicitur oratio uera uel falsa.

Pro rõne ad hoc, aduerte ꝙ realistæ & terministæ ab antiquo in pñti dubio discordãt. Nam realistæ cum quibus concordant antiqui & ueri pħi, tenent ꝙ oĩs ꝑpõ cathegorica simpl'r necessaria & affirmatiua est semꝑ uera, ẽt re non exñte, uel ut alii dicunt sine consistentia subi, fundamẽtum eorum est quia tenent ꝙ sit ꝑ accñs rem ut scibilem existere eo ꝙ spẽs intelligibilis non repñtat exñtiã, imo abstrahit ab exñtia & nõ exñtia sed repñtat p̃ta ꝑ se, ex quo sequitur s'm eos ꝙ in tali ꝑpõne copula uerbalis non dicit de necessitate exñtiam sed hĩtudinem uel ordinem aut nãlem conuenientiam p̃ti ad subm, ꝑut p̃tum ex nã sua semꝑ est aptum uerificari de subo. Terministæ aũt tenent oppositum, & fundamentum eorum est quia opinantur copulã uerbalẽ semꝑ signare actum essendi. i. exñtiam dũmõ ꝑpõ sit affirmatiua & de terminis positiuis. De ꝑpõne aũt negatiua & de terminis negatiuis aut ꝑuatiuis secus est. Qĩn in his copula uerba-

lis potius negat q̃ ponat exñtiam. Nam in hac. Cecitas est in oculo, sensus est uisus non est in oculo apto hēre uisum & itentionem suam fundant sup dictum pħi in pñtis, ab eo q̄ res est uel non est dr̄ orō uera uel falsa. & qm̄. b. Tho. ut dif fusæ declarat Cap. in. 1. di. 8. q. 1. ꝯclone. 1. ubi defendit primam rōnem. b. Tho. ꝓbātis in quo b. Tho. hēret distingui esse ab essentia tenet cum realistis, iō uolo soluere fundamē tum terministarum contentum in argumento facto.

Tu igitur aduerte q̄ tex. pħi pōt duplr̄ intelligi ꝑut lv ē duplr̄ exponi. Nam p̄mo pōt exponi ꝑ exñtia rei, ut sit sensus. Ab eo q̄ res est uel non est. i. ab eo q̄ res existit uel nō existit &c. & hic sensus negatur a realistis. & dicunt pħm nō locutum in tali sensu, sup quē tñ se fundant terministæ, secundo ꝑ esse essentiæ, non quidem ad sensum aliquorum q̄ ponunt esse rei quidditatiuum extra cās suas sed ẜm uerificationem p̄torum ꝑ se de essentia rei. Quæ quidē uerificatio competit essentiæ rei, ēt re nō exñte, nam rei essentia est talis nāæ, q̄ p̄ta sua essentialia, semp respiciūt ipsam. Quotiēs. n. pñtatur lapis intellectui ut qd̃dam itelligibile statim sibi occurrit ut ens ut sub̄a ut corpus. ēt dato q̄ lapis nō existat & in hoc sensu est intelligendus tex. pħi, ut dicatur sic. Ab eo q̄ res est. i. ex eo q̄ res est talis nāæ q̄ ex se uerificantur talia uel talia p̄ta de ipsa re dr̄ oratio uera. Nam quia ex nā hoīs uerificatur risibile de hoīe, iō hæc est uera, hō est risibilis & q̄a ex nā hoīs non uerificatur rudibile de hoīe, iō hæc ē falsa, hō est rudibilis. & sic patet q̄ argm̄ nihil ꝯcludit, qm̄ ꝓcedit ẜm sensum primum, quem non admittimus.

Hic quærunt aliqui. & p̄cipue Pau. Son. utrum res añ sui ꝓductionem hēant esse quidditatiuum & qm̄ Pau. sufficiens est in hoc. & complectitur totam mentem Capō. in. 1. di. 8. q. 1. ꝯclone. 1. iō nolo in hoc me occupare, sufficiāt tibi illi ꝓ defensione uiæ Thomi. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 20. si compōni & diuisioni intellectus corrñdent compositio & diuisio realis in re.

Qm̄ aūt ens dicitur & non ens &c. usq̧ ibi. Hoc aūt in rebus est cōponi & diuidi. Tex. 21.

Circa hũc text. quæritur si dictum pħi est uerum & in quo sensu. & an in oibus rebus uniuersaliter.

IN HAC .q. sic ꝓcedes p̄mo aduerte ꝙ cum pħs dic. t ĩ tex. p̄posito. Hoc aũt maxime ꝓprie aut uerũ aut fal. &c. intẽdit de uero & falso solum ut est in scd'a opatione intellectus, nam declarans mentem suam paucis interpositis inquit, unde uerus est diuisum putans diuidi. & compositũ componi, & id p̄pono, qm̃ non oportet in p̃nti quæsito inuestigare, si dictum pħi uerificatur ẽt in p̄ma opatione intell's ut faciunt aliqui q̃onantes. Determinatum est. n. in lib 6 ꝙ ueritas & falsitas per se non sunt nisi in secunda operatione intellectus in prima autem per accidens.

Scd'o ꝓ decisione quæsiti pones duas ꝯclusiones rñsiuas.

Prima est ĩ rebus compositis & mãlibus cõpõ & diuisio intell's circa quas est uerum & fal. p se fundãtur sup ꝯpõnẽ & diuisionem quæ est in re ꝓbatur. Compõ & diuisio itell's negociantis circa res compositas & mãles cãtur ex reali cõpõne & diuisione quæ est in re ergo fundatur sup compõnẽ & diuisionem rei, contra patet. Antecedens aũt est Aristo. in p̃nti tex. inquit. n. intell's est uerus putans compositũ esse cõpositum ĩ re ut hõ est albus & diuisum ab alio esse diuisum ut hõ non est asinus econtrario aũt mentem intell's componens non compositum in re ut hõ est lapis & diuidens nõ diuisum ut hõ non est aĩal. Qm̃ igitur ab eo ꝙ res est uel nõ ẽ cãtur ueritas uel falsi. in oratiõe si res est composita, oratio affirmatiua est uera & nega est falsa si diuisa ab alio, oratio negatiua est uera & affirma. est falsa & si quæras in pticulari qũo compõ intell's compõni rei rñdet & diuisio diuisiõi. Respondeo non recedens ab intellectu. b. Tho. ꝙ in rebus ꝯpositis. compõ formæ & mãæ uel eorum quæ se habẽt ut forma & mã uel compõ subi & accidentis se habent ut fundamẽtum & cã ueritatis incompõne q̃ in se format intell's & uoce exprimit. v. g. ueritas huius compõnis. Sortes est hõ, cãtur ex compõne huius aĩæ humanæ, ad hãc mãm indiuidualem qua sortes est hic hõ. & huius hõ est albus cã ueritatis est compõ subi & accidentis in diuisione aũt. Diuisio rei

a re est cā ueritatis ut hæc est uera, hō non est lapis qa distinguitur hō a lapide, ita ꝙ non possunt simul esse &c, hoc dico qa licet forma & mā̄ subm & accn̄s distinguant realr sunt tamen unibilia, qd non contingit in distinctis supposito.

Scda est, Compōni & diuisioni intellectus negociātis circa subas simplices & immāles non correspondet compō & diuisio realis in re, ꝓbatur. In re simplici & immāli nulla est compō realis, aliter non esset simplex qm̄ compō & simplicitas respectu eiusdem sunt opposite, ergo compōni intellectus in talibus non correspondet &c, ex quo sequitur ꝙ nō eodem modo est ueritas in simplicibus & cōpositis, nam sicut esse non est uniformæ in eis sic nec ueritas. Constat autem ꝙ esse rei cōposite consurgit ex cōponentibus, esse autem rei simplicis cōpetit ei absqꝫ compōne sed ex simplici natura sua idem dicendum est de ueritate, quoniam sicut res se habet ad esse ita ad ueritatē ut dictū est in. 2. li. tex. 4.

Tu tamen aduerte ꝙ pro ueritate non datur suba oīno simplex nisi prima cā. in qua qn̄ aliqua ꝑfectio ꝓdicatur de ea, tali compōni intellectus nulla correspondet compō in re ut in hac Deus est iustus Deus est sapiens id est re signatur ꝑ prædicatum & subm, unde Commē. dicit in. 12 in. com. 39 ꝙ in Deo idem & dispositum i. ꝓdicatum & subm &c. Quantum igitur ad alias subas abstractas, nihil ꝓhibet compōni intellectus correspondere compō in re, saltem ex subiecto & accidente. ucꝫ quia Arist. & Cōmen. & b. Tho. in hoc loco loquuntur de oībus ut de uno genere, ideo ꝓ nūc supponatur esse eadem ratio de omnibus, donec simus in lib. 12. ubi assignabimus differentias inter primam causam. & alia separata.

Vltimō aduerte ꝙ qdam dant instantias contra primam concl'onem dicentes ꝙ in hac compōne, non ens est nō ens non correspondet compō in re, qm̄ compō est ꝓprietas entis ergo non conuenit non enti Item qn̄ prædicatur idem cōpositum de seipso ut homo est homo, non correspondet compō in re, quia nihil cōponit cum seipso. Item nullo homine existente hæc est uera. Sortes est homo, & tamen nul

la compositio correspondet in re, si per casum nec Sortes nec homo existit.

Sed inspecto sensu p̃bi, instantiæ nullæ sunt. Intendit. n. p̃bs de compõne & diuisione intellectus in rebus cõpositis, quæ constant ex teminis positiuis significantibus rem extra aĩam, & non ex terminis negatiuis aut priuatiuis. & ideo instantia prima nihil ualet. Item instantia scd'a nihil ualet, qa qñ idem prædicatur de seipso est idem iudicium sicut de re simplici de qua formata est scd'a conclo negatiua. Ad tertiã dico ꝙ licet de facto non correspondeat compõ in re posito illo casu, tamen aptitudinalr correspondet quæ saluatur etiam re non existente. Nam dum dico. Sortes est homo, ly est non dicit actualem existentiam subiecti, sed habitudinẽ prædicati ad subm qd' ex nã rei semper est natum conueni re subiecto & uerificari de eo, & aduerte ꝙ aliqui realiste inter quos est Iandunus quia nesciuerunt saluare qũo huic cõpositioni. Sortes est homo correspondeat compõ in re posito ꝙ sortes non sit, dixerunt hanc esse falsam. Sortes est homo, silr istam homo est aĩal, posito ꝙ homo non sit, & nõ aduerterunt ꝙ ad ueritatem talium sufficit correspondentia compositionis in re actualis uel aptitudinalis. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 21. si contingit deceptio circa quodquidest & circa substantias incompositas siue abstractas.

Decipi enim circa quodquidest non est sed aut sm accidens, similiter autem circa substantias incompositas non enim est decipi. Textu. 22.

IN HAC quæstione sic procedes. Primo declarabis qd sit decipi & in quo differt ab ignorare. Secundo pones conclusiones respõsiuas. Tertio qm̃ determinabitur ꝙ circa substantias incompositas siue abstractas nõ contingit nobis deceptio sed ignorantia declarabis qualis est hæc ignorantia, & quomodo potest concordari textus commẽ. cum textu quem exponit. b. Tho.

Quantum ad primum aduerte q ignorare ꝓprie est nullo modo intellectu attingere obiectum scibile, siue sit simplex siue cõpositum sicut merus idiota nihil penitus sciens de eclypsi, nec de aĩa, nec de intelligẽtiis dr̃ ꝓprie ignorãs. Decipi autem uel deceptio ꝓprie est habitus erroneus, quo aliquid scimus de re & aliquid nescimus siue ingnoramus, non solum ignorantia simplicis negationis. sed male dispositionis sicut qui scit hominem esse animatum & aĩal sed nescit aiam humanam esse ĩmortalẽ, ĩmo tenet oppositum. Differunt autem qm̃ ignorantia ꝓprie est tantum circa simplicia qm̃ si attingimus ea, scimus, si non attingimus. ignoramus. Deceptio autem ꝓprie est circa cõposita, qm̃ possumus de eis aliquid scire puta genus & nescire differentiam.

Quantum ad secundum ponuntur tres conclusiones responsiue quæsito.

Prima est. Deceptio non contingit per se in intellectu circa qd'quidest, siue circa diffõnem ꝓbatur, nulla potentia cognoscitiua decipitur per se circa ꝓprium obiectum dũmodo remoueatur omnis indispositio ex parte potentiæ & ex parte obiecti. Sed intellectus est potẽtia cognoscitiua ut ab omnibus conceditur, & suum ꝓprium obiectum, est ipsum quodquidest ex. 3. de anima tex. 26. ergo &c. Maior est pb̃i m. 3. de anima in eodem textu ubi loquens de uero & falso uult q intellectus qui est ipsius quodquidest fm q intelligit quid est res semper sit uerus, & non fm q intelligit aliquid de aliquo. i. componit aut diuidit, unde sicut uisus inqt pb̃s non decipitur in ꝓprio obiecto, sic nec intellectus in cognoscendo quodquidest, sicut autem decipitur uisus in iudicando de coniunctis proprio obiecto, puta si coloratum est homo, uel aliud, sic decipitur intellectus in componendo & prædicando aliquid de aliquo, puta q cœlum est ĩmobile.

Secunda est. Deceptio contingit per accidens in intellectu circa quodquidest ꝓbatur. Deceptio contingit per accidens in sensu circa ꝓprium sensibile, ergo & in intellectu circa ꝓprium intelligibile qd' est ipsum qd'quidest, consequentia patet, qm̃ fm pb̃m ubi sup̃ sicut se habet sensus ad ꝓpriũ

ſenſibile,ſic intellectus ad ꝓprium intelligibile. Antecedens autem patet ad ſenſum, qm̄ ſi organum ſit indiſpoſitum ſicut lingua febricitantis, iudicat dulce amarum idem contingit uiſui ex medio indiſpoſito, ſicut aere exiſtente nubiloſo, uel repleto uaporibus calidis iudicat nubem albam eſſe rubeam idem cõtingit ex indebita diſtantia ſenſibilis ad ſenſum, ut qui iudicat de magnitudine rei, a ualde remotis. Eodem modo contingit deceptio per accidens in intellectu, circa quodquideſt. Quod quidem contingere poteſt duobus modis, primo male ordinando & componendo partes diffinitionis ut ſi quis cõponeret aĩal rõnale cum ĩmortali, & diceret ꝙ homo eſt aĩal rationale ĩmortale deciperetur ex eo ꝙ partes incõpoſſibiles adinuicem cõponeret, nõ.n.ſtãt ſiſ aĩal rõnale & ĩmortale, ſed mortale: ſcd'o male applicando diffõnẽ diffinito. Stat.n.ꝙ ptes d ffõnis ſint bñ ordinate & tñ aliqñ applicaĩ diffõ alteri, cui non ꝯuenit ut ſi quis diffinitionem trianguli applicaret quadrato deciperetur ꝑ accidens, quia non inq̄rum diffiniens ſed inq̄tam male ordinat uel male applicat decipitur nam ſi diffiniens bene ordinat partes diffinitionis, & bene applicat ſemper eſt uerus. & nulla fit deceptio.

Tertia eſt. Circa ſu͞bas incompoſitas abſtractas non contingit deceptio in inetllectu, ſed ignorãtia. Anteq̃ ꝓbemus hanc cõcl'onem aduerte ꝙ qñ pl's dicit circa ſu͞bas incõpoſitas nõ eſt decipi, ſupponit ꝙ intelligant ſm nãm ſuam, & non ex ſenſibilibꝰ effectibus, nã ſi ſic, intelligẽtur more rerum cõpoſitarum & formabimus cõceptus cõpoſitos ex genere & dr̃ia, uel aliquo loco dr̃iæ & dato ꝙ nõ ueræ componant ex gñe & dr̃ia nõ inconueniet ꝙ cognoſcamus ſu͞bam incõpoſitam & ſimplicem quo ad ꝑdicatum gñicum. & nõ quo ad ꝑdicatum dr̃iale. & tunc poterit eſſe deceptio in intellectu quia ut ſic cognoſcet incõpoſita ꝑ compõnem & diuiſionem ſicut intelligit cõpoſita, ſi autem intelligerentur ſm nãm ſuã, intelligerentur ſimplici intuitu, abſq; compõne & diuiſione & diſcurſu. Aduerte etiam ꝙ ut dictũ eſt in q. ꝑcedenti, licet ꝑ ueritate non detur ſu͞ba incõpoſita & oĩ

no simplex nisi prima cã, tamen qa Arist. Comment. & .b. Tho. hic loquūtur de oībus ut de uno genere: ideo ꝓbabitur absolute ꝙ in abstractis nō contingit deceptio sed ignorantia. & arguitur sic. Circa ea est deceptio in quibus cōtingit aliquid scire & aliquid nescire. Dictum est. n. ꝙ deceptio ē hic errone⁹, quo ꝯtingit aliquid scire & aliquid ignorare. Sed in sub̄iis incōpositis abstractis non contingit aliquid scire & aliquid ignorare, qm̄ cum sint simplices & indiuisibiles uel simpl'r scimus eas, uel simpl'r ignoramus, supposito ut dictum est ꝙ intellectus tendat in cognitionem earū ſm nām suam, & non more substantiarum compositarum.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ tex. pb̄i quem exponit .b. Tho. est negatiuus, sic. n. inquit, falsum uero non est nec deceptio, sed ignorātia non qualis cecitas. Cecitas. n. est ut utiq; si intellectiuum oīno non habeat aliquis. Text. autem Commen. partim est negatiuus: partim affirmatiuus sic enī inquit. & hoc non est falsum neq; deceptio sed ignorantia non sicut cecitas ista. n. ignorantia est sicut cecitas intellectus cum nullus eorum habuerit intellectum oīno & aduerte ꝙ sicut non uidentur concordare text. sic nec concordat expō. b. Tho. cum expōne Commen. nam dicit. b. Tho. qd' illa ignorantia non est talis priuatio qualis est cecitas quæ ē priuatio potentiæ uisiue, esset autem illa ignorantia similis cecitati si quis non haberet uim intellectiuam ad attingendum sub̄as separatas, unde asinus habet ignorantiam sub̄arum separatarum sicut oculus cæcus ignorantiam colorum nam sicut oculus cecus nō uidet nec uidere pōt colores quia est non hn̄s potentiam uisiuam, sic asinus nec cognoscit nec cognoscere pōt abstracta quia non habet intellectum. Homo autem quia intellectum habet pōt cognoscere potentia remota unde se habet homo ad cognoscendum separata sicut oculus non cecus, sed conclusus aut uelatus ad uidendū colores, Commen. autem exponit affirmatiue & dicit. & cū dicimus ꝙ apud nos non est uerum de sub̄iis simplicibus, non intendimus ꝙ accidit nobis error qui est ignorantia ſm habitum sed accidit priuatio ueritatis quæ est ignoran-

tia tantum & hæc in uirtute rõnali.i.in intellectu ſicut cecitas in oculo.& innuit per hoc ꝙ non intelligere res ſeparatas per intellectum humanum eſt in intellectu in primo.i.ĩ pncipio.qñ eſt ſicut tabula raſa,ſiſe cecitati in oculo, anteꝗ pficiatur intellectus eo.ſ.modo quem imaginatus eſt ipſe Cõmen.in.3.de anima com.35.Hæc fuit expõ Comment.ex qua conſtat ꝙ licet arbitretur hoĩem anteꝗ perficiatur per ſcias ſpeculatiuas,nõ poſſe ĩtelligere abſtracta quidditatiue ſicut nec oculus cecus colores tamen in ultimo ſtatu ſi intellectus agens unietur intellectui poſſibili ut forma.poteſt intelligere & de facto intelliget.Mens autem.b.Tho.in tota doctrina ſua fuit ꝙ homo pro hac uita non põt ad cognitionem talem puenire.& ideo nõ eſt quærenda aliqua concordia inter.b.Tho.& Commen in hoc,ſicut determinauimus in lib.2.contra Scotum & Commenta.

Sed contra hoc uĩ eſſe corollarium qd' facit.b.Tho.poſt expõnem tex.Dicit.n.ſic ex quo patet ꝙ ſm ſñiam Ariſt. humanus intellectus põt pertingere ad intelligẽdum ſubas ſimplices.Qd' uidetur ſub dubio reliquiſſe in.3.de aĩa. Nec ualet dicere ut qdam dicunt ꝙ.b.Tho.intendit ſñiam Ari. fuiſſe ꝙ intellectus humanus põt ĩ hac uita intelligere ſubas ſimplices non quidditatiue.ſed ꝗtum ad quia eſt ſiue ab effectu.Hoc inꝗ non ualet qm̃ cum dicit pħs in tex.ꝙ circa ſubſtantias incompoſitas non eſt deceptio ſed ignorantia,ſupponit ꝙ intelligantur ſm naturam ſuam.& non ex ſenſibilibus effectibus,aliter intelligerentur per compoſitionẽ & diuiſionem more rerum compoſitarum,& ſic circa eas poſſet eſſe deceptio ut declarauimus in tertia concluſione huius quæſtionis.

Nec etiã ualet dicere ꝙ.b.Tho.intendit non pro hac uita ſed poſtꝗ erit intellectus ſeparatus a corpore. Hoc inꝗ non ualet quoniam dicit.b.Tho.Qd uidetur.ſ.pħs ſub dubio reliquiſſe in.3.de anima.Conſtat autem ꝙ in.3.de aĩa in tex. 36.mouet dubium & non ſoluit utrum intellectus exiſtens non ſeparatus a magnitudine.i.a corpore intelligat aliquod ſeparatorum,ergo uidetur.b.Tho.in hoc loco concordare

cum Commentatore q.s.intellectus humanus potest existens coniunctus intelligere quidditatiue entia simplicia id est abstracta.

Rn.Hoc argumentum semper reputaui difficile in uia nostra & qm teneo q phs in hoc.9.in tex.22.intendit de cognitioe quidditatiua subarum incopositarum & pro hac uita non q de facto intelligantur,sed si intelligerentur non caderet circa eas deceptio,ideo ad argumentum dico q illud corporum non fuit.b.Tho.sed alicuius glosantis in margine deinde reductum fuit in expone & motiuum meum est q n si est.b.Tho.pfecto sibiipsi contradicit uult.n.hic quod phs determinet id q sub dubio reliqt i.3.de aia & i.3.de aia exponens tex.36.dicit.Hæc qo.s.utrum intellectus existes non separatus intelligat aliqd separatorum pertinet ad metaphy.non tamen inuenitur ab Arist.soluta b iste.Patet autem q hæc duo non stant simul.s.q.determinet hoc quæsitum relictum sub dubio in.3.de anima & q non inueniatur solutum ab Aris.Sic mihi dicendum occurrit ut liberem.b.tho.a contradictione si quis tamen melius inuenerit:sapientiori cedo.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Expliciunt quæstiones Fratris Chrisostomi Iauelli Canapicii ordi.prædica.philosophiæ & sacre Theologiæ professoris in nono metaphysicæ.

Incipiunt quæstiones eiusdem in decimo libro metaphysicæ.

In libro decimo in quo philosophus pertractat de ente ut diuiditur per unum & multa & de his quæ consequntur unum & multa discutienda sunt infra scripta quæsita.

1 Si ratio unius est positiua uel negatiua.
2 Si ratio mensure primo conuenit uni quod est pncipium numeri & per quid conuenit ei.
3 Si quid est mēsura in aliquo genere est primum & causa omnium quæ sunt illius generis.
4 Si prima substantia idest prima causa est mensura omnis substantiæ.
5 Si unum & multa opponuntur & in quo genere oppositionis.
6 Si multitudo est prior uno.
7 Si identitas absoluta & relatiua sunt eadem identitas uel distincte realiter.
8 Si inter idem & diuersum datur medium.
9 In quo differt oppō relatiua ab aliis oppositionibus.
10 Quomodo se habet priuatio ad cognoscibilitatē, & ad esse extra animam.
11 Si oppositio contradictoria est prima & maxima & si potest habere medium.
12 Si contrarietas est maxima distantia uel differentia.
13 Si contraria habent fieri circa idem, ita q̄ se cōpatiātur in eodem saltem in gradibus remissis.
14 Si tantum unum uni est contrarium.
15 Si multitudo est genus ad numerum, ita q̄ sit quid magis commune quam numerus.
16 Si omnia media sunt eiusdem gn̄is cum extremis.
17 Si media contrariorum componuntur ex extremis uirtualiter & formaliter.
18 Si inter spēs cuiuscunq; generis est uera contrarietas p̄cipue in p̄nto substantiæ. & sil'r inter differentias.
19 Si genus & species generis sunt eadem aut diuersa genere uel eadem aut diuersa specie.
20 Si omnis contrarietas facit diuersitatem in specie.
21 Si corruptibile & incorruptibile differunt genere.
22 Si materia est principium distinctionis ſm genus.

Quæstio. 1.

QVAESTIO PRIMA,

si ratio unius est positiua uel negatiua.

PROPTER QVOD VNI ESSE, indiuisibile est esse. Tex. 2.

IN HAC .q. aduerte q eam iã ptractauimus & determinauimus in lib. 4. in. qõ. 8. & defendimus uiam nfam ɔtra Ant. and. & qm extimamus determinationem illic factã non solum esse ad mentẽ. b. Tho. sed & Cõmen. iõ intẽdimus hic non repetere quæ dicta sunt in lib. 4. in. q. viii. sed soluere rõnes Ian. bacho. anglici, qui conatur pbare q formale in rõne unius nõ est qd negatiuum puta indiuisio, sed quid positiuum. Sic igitur pcedemus. Primo ponetur põ sua. Secundo soluentur rõnes suæ quas apparenter fundat in Arist. & Commen.

Quãtum ad pmum aduerte q in. 1. sen. di. 33. q. 1. ar. 2. dicit q formale in uno est duplex. s. pmum & scd'm, primũ est positiuum, scdm est negatiuũ, pmum positiuum est simplicitas, unũ. n. ex nã sua est simplex, scdm negatiuũ est indiuisio, quæ sequitur ad simplicitatem, qm simplex ut simplex indiuisum est. & qm plũs & Cõmen. in. 5. & in. x. meta. vñt declarare unum non p esse simplex sed p esse indiuisum ut patet in lib. x. tex. 1. ubi inquit oĩa. n. hæc unum p indiuisibile esse. & in tex. 5. pp quod indiuisibile est quod unũ aut simplr aut sm quod unum, dicit iste author q plũs in. 5. meta. distinguit noĩa & notificat non sm nãm rei. sed sm acce

ptiões famosas.& qm cõiter judicatur unum quod apparet indiuisum,iõ q̃tum ad cõem impõnem nõis,ad q̃ cõiter attenditur,pħs declarauit unũ p esse indiuisum cum tñ ex nã sua pmo coueniat sibi esse simplex q̃ esse indiuisum,qm̃ hoc sequitur ad illud.& hanc suam opinionem conatur firmare ex eo ꝙ pħs in.x.meta.in illo cap.ubi stricte quærit contra Pythagoram & Platonem quid sit unum,an.s.idea,uel qd separatum determinat ꝙ unũ in unoquoq; gñe est nã simplex.Constat aũt ꝙ nã simplex dicit põnem,ergo unum p primo formali dicit quid positiuum.

Hanc suam positionem probat quatordecim rõnibus.

Prima est.Cuius modi uel spẽs in quas aliqd cõe diuidit sunt positiui.& ipm cõe est positiuum.Sed modi uel spẽs assignatæ de uno ab Arist.in.5.meta.sunt positiuæ, patet.n. ꝙ unum continuitate,unum gñe,unum spẽ,unum in suba, unum in q̃titate,unum in qualitate,dicunt quid positiuum. ergo unum est formalr quid positiuum. & ꝙ unum in cõtinuitate in suba in q̃titate dicant põnem pbarur,quia sua opposita.s.discontinuum diuersum in equale dissimile dicunt priuationem ergo &c.

Ad hoc dr̃ ꝙ ꝯcludit modos & spẽs unius esse positiuos, non p suo formali pcise, sed p suo fundamento ut stat sub formali fundamentum aũt cum suo formali, est entitas rei ut indiuisa. & i hoc sensu diuidit pħs unum in.5.metaph.& qñ author pbat ex eo ꝙ sua opposita dicunt puationem,nego hoc,imo dico ꝙ idem dicit formalr indiuisionem, quæ est ut puatio,diuersum aũt dicit diuisionem quæ est ut hit⁹. Idem intelligo de siſi & dissiſi,de equali & inequali.& pꝑea unum & multa non opponuntur sicut positiuum & priuatiuum ut ipse credit,sed ut indiuisum & diuisum, sicut infra declarabimus.

Scd̃a est.pħs in.x.meta.tex.21.ponit oppõnem relatiuã inter unum & multa ut inter mensuram & mensuratum, sed mẽsura dicit formaliter aliquod positiuum,ergo & unũ cui attribuitur ratio mensuræ.

Ad hoc dico ꝙ ut patet in.x.meta.tex.9.pma oppõ quã

assignat p̄bs īter unum & multa non est relatiua. sed est sicut idiuisibile & diuisibile. Quæ.n.diuisa aut diuisibilia sunt, multa sunt & qđ indiuisum aut indiuisibile est unum inquit illic p̄hs. & qm̄ de rōne mensuræ est esse indiuisibile ut dicemus infra iō esse mēsuram est ꝓprietas ꝯñs nām unius. Mō ad argm̄ dico ꝙ ꝓbat formale in uno non p̄mum sed secundarium qđ est ꝓprietas esse positiuum cum aūt dicimus formale in uno esse negatiuum intendimus de primo, quod est indiuisio. nam ad hoc reducitur ratio mensuræ. & hoc non reducitur in aliquod prius.

Tertia est, si unum dicit formalr̄ ꝓuationem, ergo cum r̃o simitudinis & equalitatis fundetur sup unum sequitur ꝙ non erunt r̃oņes reales positiuæ, sed negōnes relationum, & sic non sunt per se in gñe relationis sed reductiuæ qđ est contra p̄hm in. 5. metaphysicæ.

Ad hoc negatur ꝯñtia, qm̄ non fundantur sup unum quo ad suum formale p̄cise sed sup mãle ut stat sub formali, qđ est ens indiuisum ut simitudo fundatur sup qualitatem indiuisam spē. Constat aūt qualitatem indiuisam esse fundamentum reale, ꝓpter qđ argumentum nihil concludit.

Quarta si unum dicit formalr̄ indiuisionē. ergo r̃siones date a Cōmen. contra Auic. non ualent & ꝓbatur ꝯñtia p̄mo Cōmen. recitat in. 4. meta. cōmen. 3. & in. x. meta. cōmen. 8. ꝙ Auic. intendens ꝓbare ꝙ unum addit aliquid sup̄ ens sic arguit si unum nō addit supra ens. ergo est nugō dicendo ens unum. Cui r̃ndens Cōmen. inquit. Hoc non seqt̄ nisi diceremus ꝙ dicere de aliquo ꝙ est ens & unū ꝙ sigñat eadem intentionē & eodem mō, nos aūt dicimus ꝙ sigñat eandem intentionem, sed modis diuersis. Tunc arguo sic si unum diceret formalr̄ indiuisionem. Auic. arguisset sine oī apparentia ꝙ si est idem enti. erit nugō dicendo ens unum. Sicut.n. non est nugō dicendo hō cœcus, nec ēt dicendo ens indiuisum. Deinde non oportuisset Cōmen. r̃ndere ꝙ sigñat eandem essentiam modis diuersis, sed planius respōdisset dicendo ꝙ non est nugō, quia licet significent eādem essentiā tamen ens significat eam positiuæ, & unum ꝓuatiuæ & tūc

nulla dubõ fuisset in responsione Cõmen. Mõ aũt dubitari põt quia dixit diuersis modis. Hoc.n. põt intelligi de modis positiuis. & ꝑuatiuis. Si igitur Auic. apparenter arguit. & Cõmen. rõnabilr rñdit seqꝫ ꝙ unũ nõ dicit formalr idiuisionẽ.

Scđo Cõmen. dicit contra Auic. in. 4. meta. cõmen. 3. ꝙ ens & unum differunt non essentialr sed intẽtionalr & declarans ly intentionaliter dicit diuersis modis. Tunc arguo sic. Differre intentionalr ſm Cõmẽ. est differre diuersis modis ergo positiuæ quia modus non est negõ, sed unũ differt ab ente diuersis modis. ergo positiuæ. ergo unum nõ dicit formaliter priuationem sed positiuum.

Tertio Cõment. in. 4. meta. cõmen. 3. rephẽdit Auic. qui extimauit hoc nomen unum signare carentiam diuisibilitatis. & ꝙ illa intentio. s. carentia diuisibilitatis est alia ab intẽtione quæ est nã illius rei. Tunc arguo sic. Aut Cõmen. arguit Auic. de ista ꝯñtia si unum dicit carentiam diuisibilitatis. ergo dicit rem additam essentiæ rei diuisibilis. & hoc plane est falsum, sciuit.n. Cõmen. Auic. non fuisse ita rudem ꝙ diceret ꝑuationem addere aliqđ positiuum sup subm suũ, aut rephendit eum de hac copulatiua, unum dicit carentiã diuisibilitatis & addit rem sup essentiam rei & tunc hꝫ ꝓpositum ꝙ. s. Cõmenta. extimauit utrũqꝫ esse falsum. ergo ſm Commenta. unum non dicit formaliter priuationem. s. carentiam diuisibilitatis. quæ est indiuisibilitas.

Ad hæc rñdetur & negatur ꝑma ꝯsequentia. Ad ꝑmã ꝓbõnem dico ꝙ Auic. opinabatur alio mõ cõmitti nugõnem in scĩa reali qualis est metaphy. & alio mõ in logica, nam in scĩa reali credebat cõmitti nugõnem ꝑ idẽtitatem realem duorum & auferri ꝑ additionẽ alicuius realis. In logica aũt credebat auferri ꝑ distinctas rõnes formales ẽt stante idẽtitate duorũ reali. Sed Cõmẽ. uoluit innuere ꝙ ẽt in metaph. tollitur nugõ inter ẽtis & unum ꝑ distinctas rõnes formales ẽt stante inter ea idẽtitate reali. Apparenter ergo Auic. arguit. & Cõmen. bene rñdit. & sua responsio non habet dubitationem apud ꝑitum in doctrina Cõmen. qm̃ ubiqꝫ declarat unum ꝑ esse indiuisum, ita ꝙ ly indiuisum est suum for-

male, quo distinguitur ab ente. & id totum patet in. x. metaphysicæ commento. 1.

Ad scd'am ꝓbõnem nego ꝯñtiam stat. n. aliquid differre ab alio intentionalr. i. diuerso mõ. & tñ illum modum non esse positiuum sed ꝑuatiuum, non. n. oẽs modi quos addunt transcendẽtia sup ens sunt positiui, sed aliqui positiui ut modus ueri & boni aliquis aũt negatiuus ut modus unius. & nego quin aliquis modus sit negõ, sumendo negõnem ꝓ ꝑuatione, nam si dico oculum cœcum ly cœcum modicat & restringit oculũ, sicut hõ albus ly albus modificat hoiem.

Ad tertiam dico ꝙ Cõmen. illic recitat oia quæ Auic. attribuebat uno & ꝑmo ꝙ dicit rem additã enti. tertio ꝙ non distinguit ab uno qd' est ꝑncipiũ numeri ex his tribus scd'm & tertium sunt falsa & q̃tum ad hæc reꝑhendit eum Cõmẽ. non aũt quo ad ꝑmũ. Dico ergo ꝙ Cõmen. reꝑhendit Auic. in illa copulatiua sed nego ꝙ hẽatur ꝓpositum & ꝙ Cõmẽ. extimauerit utrãq; ꝑtem copulatiuæ esse falsam, stat. n. copulatiuam esse falsam, cuius una ps tm̃ est falsa, unde dico ꝙ Cõmen. extimauit tantum secundam partem esse falsam & concessit primam. & sic probatio sua non concludit.

Et aduerte ꝙ illa dictõ q̃ posuit de primo formali qd' ẜm ipm est esse simplex & de. 2. formali qđ est esse indiuisum & ꝙ Arist. manifestans unũ ꝑ esse indiuisum non loquitur ẜm nãm rei sed ẜm famositatem & ẜm cõem nois acceptionẽ ẽ mera imaginatio sua nec fundamentum habet in Aris. nam simplicitas dicit carẽtiam ꝑtium unde ꝓprie opponit ꝯpõni ita ꝙ sicut unum opponitur multo ita simplex opponit ꝯposito nec est uerum ꝙ pħs in. x. meta. loquens contra Pythagoram & Plato. determinet ꝙ in uno quoq; gñe unum est nã simplex, nec facit mentionem de hoc termino simplex sed ut patet in tex. 7. determinat contra illos ꝙ unum non est quid separatum sed ꝙ in oi gñe unum est nã quædã, puta unus color, una linea, unus hõ &c. patet aũt colorẽ dici unũ quia ẽ indiuisus spẽ uel numero sic de linea, sic de hoie. Non igitur sequenda est imaginatio Io. Bacho. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 2. si rō mensuræ conuenit primo uni, qđ est principium numeri & per quid competit ei.

Maxime uero in eo ꝙ metrum est esse primum uniuscuiusq; generis. Tex. 2.

IN HAC .q. sic ꝑcedes. Primo assignanda est rō mēsuræ ulīssimæ sumptæ. siue sit mensura itrinseca, siue extrinseca siue q̄titatiua siue perfectionalis, siue omogenea siue etherogenea. Scđo quot ꝯdōnes reqrit mēsura q̄titatiua de qua hic ꝓprie itēdim⁹ ꝓbare ꝙ ē ṗmo cōpetens uni quod ē ṗncipium numeri. Tertio declarandum est ꝑ quid competit uni esse mensurā. s. an qa simplex, an qa indiuisibile. Quarto ponent cōclōnes rñsiue. Quinto soluentur quædam dubia.

Quantum ad ṗmum aduerte ꝙ rō mensuræ ut mensura est consistit in hoc ꝙ est certificare & notam facere determinatæ apud intellm̄ nr̄m q̄titatem rei siue sit q̄titas dimēsiua siue q̄titas ꝑfectiōalis ita ꝙ apud intellm̄ nr̄m illud est ṗmo mensura q̄titatis dimensiuæ, quo ṗmo cognoscimus ipsam q̄titatem & illud est ṗmo mensura q̄titatis ꝑfectionalis quo ṗmo cognoscimus ꝑfectionem & determinatos gradus ꝑfectionis rei in suo gn̄e. & ut declarabimus infra tale est ṗmū in unoquoq; gn̄e. nunc aūt qm̄ intendimus de mensura q̄titatis dimensiuæ. sufficit tibi scire ꝙ illud est ṗmo mensura ꝑ qđ ṗmo q̄titas rei cognoscitur. & hæc est rō mensuræ assignata a pho in tex. 2. ubi dicit Cōmen. Diffō mensuræ est illud ꝑ qđ mensuratur. i. cognoscitur q̄titas rei, unde mensurare non est nisi notificare q̄ta sit res uel quota, & oē notificatiuum q̄titatis habet rōnem mensuratiui.

Quantū ad scđm aduerte ꝙ mensuræ q̄titatiuæ tres debent esse condōnes ṗmo ꝙ sit certissima, nam ꝑ incertū nō possumus de aliquo certificari, sicut ex ṗncipio icognito nō possumus deduci in noticia conclōnis. Cum igitur ꝑ mēsurā dēat intellš certificari de mensurato ex diffōne data de mēsura, necesse est ipsam esse certissimam.

Scđo ꝙ sit indiuisibilis & minima in illo gn̄e in quo est mensura. Indiuisibilis quidem, qm̄ ut dicit Cōmen. in li. 5. in

comment. 12. res primo & essentialr non mensurantur nisi p primum quod est indiuisibile in eis. Minima aūt, qm̄ ut dicit pħs in tex. ad hoc q̄ p mēsuram certificemur de q̄titate mensurati debet esse talis q̄ nihil possit sibi addi uel minui, alr non esset eadem mensura. sicut patet in ponderibus puta in uncia in libra. Tu tn̄ aduerte q̄ ly indiuisibilis & minima stat uel simplr, uel s̄m instōnem humanam ut vult pħs in tex. simplr quidem ut unitas quæ est indiuisibilis oīno & qua mensuramus oēm numerum ut p̄babitur infra, s̄m instōnem aūt humanam ut mensura qua utimur in continuis sicut pes. & ulna & brachium, quæ licet sint in se q̄titates ɔtinue ex ɔn̄ti semp̄ diuisibiles, tn̄ ex statuto humano accepta p̄ mensuris stant in indiuisibili, ita q̄ non licet sibi addi neq̧ minui ut seruetur iusticia ī ciuilibus. Aduerte ēt q̄ hæc ɔdō minima uerificatur p̄prie in mēsura q̄titatiua, ut p̄seruetur mensura p̄fectionalis de qua dicemus infra q̄ maximum in unoquoq̧ genere est mensura aliorum.

Tertia q̄ sit unigenea. i. in eodem gn̄e cum mēsurato qd̄ tu intelliges p se uel reductiue p se quidē ut qn̄ mensuramus continuum continuo, grauitatē grauitate, motū motu &c. Reductiue aūt ut qn̄ mēsuramus numerum unitate, licet. n. unitas non sit p se in p̄to q̄titatis est tn̄ reductiue sicut p̄ncipiū reducitur ad genus p̄ncipiati. & aduerte q̄ semp loquor de mensura q̄titatiua, nam de p̄fectionali nō est uerum uniuersaliter q̄ debeat esse unigenea ut dicemus infra de prima substantia quæ est mensura omnis substantiæ.

Quantum ad tertium aduerte q̄ Io. bacho. in. 1. dis. 33. q. 1. ar. 2. tenet q̄ rō pp̄ q̄ uni cōpetit mensura est duplex. Quædam p̄ma & hæc s̄m eū est simplicitas, imaginatur. n. p̄mam rōnem unius esse nām simplicem. Quædam scd'a & hæc s̄m eum est īdiuisibilitas quæ s̄m eum est posterior s̄m nām sed prior quo ad nos quia unū occurrit nr̄o intellectui prius sub rōne indiuisibilitatis q̄ sub rōne simplicitatis, simplicia. n. negōne & priuatione cognoscimus ut punctus est cuius ps non est & hāc suam imaginationem quo ad utrāq̧ p̄tem sic p̄bat & primo q̄ prima rō mensuræ nō sit indiui-

sibilitas sed simplicitas sic arguit, inter mensuram & mensu ratum est oppõ relatiua. Sed indiuisibilitas nec pertinet ad oppõnem relatiuam sed ad priuatiuam, ergo indiuisibilitas non est prima rõ mensuræ sed simplicitas. Qđ aũt indiuisibilitas sit prima rõ quo ad intellm nrm arguit sic. Quæ de difficili intelliguntur a nobis primo intelliguntur sub rõne priuationis & negõnis, unde mã primo cognoscitur negatiuæ.s.ꝙ non est quid nec quale nec q̃tum, & pũctus est cuius ptes nõ sunt. Sed unitas sicut quælibet nã simplex est difficilis nobis ad intelligendum: ergo prius occurrit intellectui nostro sub rõne indiuisibilitatis q̃ sub rõne simplicitatis.

Sed ut determinatum est in.q.pcedenti, & in li.4.in.q.8. pmum formale in uno nõ est positiuum sed negatiuum qđ est ipsa idiuisio, qua distinguitur intentionalr ab ente, iõ põ Io.bacho. ut diximus in.q.pcedenti, nullum fundamentum habet in pħo nec in Cõmẽ. & soluimus rõnes suas unde tenemus rõnem mensuræ cõuenire uni inq̃tum est idiuisibile non solum respectu intells nostri sed ẽt ẽm nãm suam.

Ad primam igitur rõnem suam dr ꝙ licet indiuisibilitas ut sic non ptineat ad oppõnem relatiuam, tamen res ut stat sub indiuisibilitate ,p q̃to p eam q̃titas alteri⁹ certificaĩ reducitur ad oppõnem relatiuam, qm̃ ut sic habet rõnẽ mẽsure.

Ad scđam totum conceditur solum.n. pbat ꝙ indiuisibilitas est prima rõ mensuræ quo ad intellm nrm. & ꝙ intells nr primo apphendit uni conuenire rõnem mensuræ inq̃tũ est indiuisibile, & nos id totum concedimus & ultra hoc tenemus ꝙ idiuisibilitas est prima rõ ẽm nãm suam, ita ꝙ nõ habet reduci in simplicitatem, imo simplicitas est reducẽda in indiuisibilitatem, est.n. simplex qđ est indiuisibile ĩ ptes sicut p oppositum compositum est qđ est diuisibile ĩ ptes, unde & pħs in fine.8.li. phy. manifestauit simplicitatẽ pmi motoris per esse indiuisibile & impartibile, quare &c.

Quantum ad quartum ponuntur duæ conclusiones responsiue ad mentem pħi. Prima est, esse mensuram q̃titatiuam conuenit primo uni quod est principium numeri, & ẽ reductiue in pncto q̃titatis ,pbatur unum quod est principiũ

numeri est quid indiuisibile & minimum ex consequẽti certissimum qm̃ indiuisibili & minimo stante sui natura, non potest aliquid addi nec minui & est reductiue in eodem pũcto cum quantitate continua & discreta, ergo &c. Antecedẽs patet, & consequentia est manifesta ex conditionibus quas attribuimus mensure.

Præterea mensuramus quantitatem continuam per unitatem uel numerum ut cum dicimus unam ulnam pãni vel duas uel tres, mensuramus autem quemlibet numeꝝ unitate replicata, unitatem uero per nihil prius mensurare possumus, ergo unitati conuenit primo esse mensuram.

Secunda est. Ratio mensure deriuatur ab uno ad alias mensuras probatur. Conditiones mensure conueniunt primo uni, quoniam est simplr̃ indiuisibile & minimum, cuius signum est ꝙ omnis numerus resoluitur ĩ unitatem. & ipsa nõ resoluiẽ in aliqđ prius. ergo &c. ꝓbaẽ ꝯñcia. Qñ aliqua ꝓprietas ꝯuenit alicui primo & ꝑ se, si ꝯuenit alteri ꝯuenit inquãtũ ab ipso deriuaẽ talis ꝓprietas. Sed eẽ mẽsurã ꝯuenit primo uni per præcedentem conclõnem, ergo si conuenit alteri conuenit inquantum deriuatur ab uno, & illud alterũ induit rationem unius ꝓpter qđ phs uult in tex. ꝙ omnis mensura sit indiuisibilis aut simplr̃ aut ſm institutum humanum, ita ꝙ licet in se sit diuisibilis. tamen ex humano instituto, induit rationem unius, ita ꝙ omnis prima mensura in suo genere est mensura quia est una unde apud phm in textu mensuramus omnem grauitatem, una prima grauitate, omnem longitudinem una prima longitudine, omnem motum uno primo motum &c.

Quantum ad quintum aduerte ꝙ contra prædicta insurgunt duo dubia. Dictum est. n. ꝙ una ex conditionibus mẽsure est ut sit minima. & determinatum est per primam conclusionem quod mensura quantitatiua conuenit primo uni numerali.

Contra primum arguitur sic, dicit phus in hoc decimo in tex. 4. ꝙ mensuramus motum, motu simplici & uelocissimo qui est motus diurnus primi mobilis. Sed ille non est

minimus, imo maximus, qm̄ diuiditur motus ex. 6. physi. ad diuisionem sui mobilis, constat autem ꝙ primum mobile est maximū corporum, ergo & motus eius est maximus inter motus, ergo uel non est necesse mensuram esse minimam uel primus motus non est mensura omnis motus qđ est contra philosophum.

Ad hoc dico ꝙ exēplum adductum a pħo de primo motu, quo uult mensurari omnem motum, uerificatur de mēsura quantitatiua. & de mensura perfectionali de qua loquemur infra. Vt uerificatur de mensura quantitatiua dico qđ habet rationem minimi, non respectu sui mobilis quoniam ut argumentum probat ut sic habet rōnem maximi motus sed respectu temporis quodꝫ est mēsura primi motus ex. 4. physi. nam cum sit uelocissimus mensuratur ut ita dicā minimo tempore. & ut sic habet rationem minimi, uerificatur etiam de mensura perfectionali pro quanto est motus nobilissimi corporis. & est certissimus qa simplex, uniformis, regulatissimus, ꝑmū.n. mobile unico motu mouetur, reliqui autem orbes & inferiora corpora pluribus.

Contra secundum arguitur sic, ex prima conclusione sequitur unum numerale esse mensuram multitudinis quantitatiue, sed hoc non potest esse. Nam cum mensura sit per quam cognoscimus mensuratum necesse esset prius esse cognitum a nobis unum quam multitudo sed hoc est falsum quoniam cum unum comparetur ad multitudinem ut indiuisum diuiso, se habet ut priuatio ad habitum, sed non cognoscitur priuatio nisi per habitum ergo unum non est ꝑus cognitum multitudine ex consequenti non potest esse mēsura multitudinis.

Ad hoc conceditur prima cōsequentia & nego quin hoc possit esse. Ad probationem concedo consequentiam in hoc sensu ꝙ necesse est prius cognoscere ꝙ conditiones mensure conueniunt uni quam cognoscam multitudinem esse mēsuratam per unum, non.n. cognoscit mensuratum nisi applicatione mensure. & cum probatur falsitas quoniam cum unum comparetur &c. dico ꝙ probatio non est ad proposi.

tum. Aliud est.n.cognoscere unum ſm nãm suam . & cognoscere inquantum mensura. Nam si consideretur ſm naturam suam inquãtum comparatur ad multa ut indiuisum diuiso.& sicut priuatio ad habitum, concedo ꝙ ratione diuisionis & indiuisionis multitudo est prior in cognitione nostra quam unum ut declarabimus infra si autem comparentur adinuicem ut mensura & mensuratum dico ꝙ prius conosco unum habere conditiones mensure, nam postquam cognoui per diuisionem iclusam in multitudine, indiuisionem inclusam in uno, sicut per habitum priuationem aduertit intellectus ꝙ uni conuenit ratio mensure quoniam de ratione mensure est esse indiuisibile & minimum quæ conditiones cõueniunt uni. Aduertit etiam ꝙ multitudini conueniunt conditiones opposite, & tunc concludit intellectus ꝙ conuenienter unum est mensura & multitudo est mensurata. Concludit igitur argumentum ꝙ unum ſm nãm suam inquantum includit indiuisionem non est prius cognitum multitudine ut includit diuisionem. Nos autem nunc loquimur de uno ut sibi conueniunt conditiones mensuræ. & sic dico quod non est posterius cognitum immo per applicationem cognosco multitudinem quotta sit & quantitatem continuam quanta sit. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 3. Si quod est mensura in aliquo genere, est primum & causa omnium quæ sunt illius generis.

Maxime uero in eo ꝙ metrum esse primum uniuscuiusqꝫ generis. Tex. 2.

IN HAC quæstione sic procedes. Primo declarandi & distinguendi sunt hi termini positi in titulo quæsiti. Mensura primum causa. Secundo ponentur conclusiones responsiue cum probationibus suis.

Quantum ad primum aduerte cum mensura sit illud quo innotescit nobis quantitas siue dimensiua siue perfectionalis alterius ideo est duplex, s. intrinseca & extrinseca.

Nam si per aliquod intrinsecum rei cognosco quāta sit perfectio eius, uel quanta sit ipsa res quantitate dimensiuā dicitur mensura intrinseca uerbi gratia quia per formam substantialem hominis cognosco perfectionem suam in gradibus entium ipsa forma est mensura intrinseca hominis & quia per quantitatem dimensiuam existentem in sorte, cognosco quantus sit sortes ipsa quantitas est mensura intrinseca. si autem per aliquod extrinsecum cognosco perfectionem uel quantitatem rei pro quanto comparatur ad illud extrinsecum uel applicatur dicitur mēsura extrinseca uerbi gratia quia pānus applicatur ulne extrinsecæ a pāno cognosco quantus sit pannus. De mensura perfectionali extrinseca ponam exempla inferius.

Circa ly primum aduerte ꝙ potest intelligi dupliciter. Primo ꝙ sit ꝑmum primitate perfectionis in quo sensu dicimus aurum primum metallum Arist. primum plm. Secundo ꝙ sit primum primitate naturæ uel durationis, quo sensu dicimus dualitatem primum numerum, Motum cœli primum motum. In præsenti quæsito intendimus præcipue de primo in primo sensu licet possit extēdi ad scd'm sensum in quo unitas comparata ad numerum est prima. est enim unitas prior natura numero cum non cōuertatur subsistendi consequentia.

Circa ly causa aduerte ꝙ dupliciter potest intelligi. Primo ꝙ sit causa in essendo & cognoscendo, & hoc modo forma est causa rei, qm̄ & a forma habet esse actu, & per ipsam cognoscitur. Secundo ꝙ sit causa in cognoscendo tantum. & hoc modo habitus est causa priuationis. & in scientia naturali effectus sunt causæ cārum suarum qm̄ ex cognitione effectus deuenimus in cognitionem causæ.

Quantum ad scd'm sit hæc prima conclusio si loquamur de mensura extrinseca qua cognosci debet perfectio alicuius, dico ꝙ mensura est illud primum. i. perfectissimum illius generis, & illud primum est causa essendi uel cognoscēdi omnia illius generis probatur quo ad singulas partes, & primo quod illud primum. i. perfectissimum sit mēsura alio

rum probatur sic. Per comparationem ad ipsum cognoscimus gradum perfectionis aliorum, fm q magis uel minus propinquant illi ut in genere aialium, homo est metrum aliorum, quoniam fm q alia animalia magis uel minus propinquant homini sunt in tali uel tanto gradu perfectionis, & hac de causa ponitur homo perfectissimum animaliū ergo &c. Aňs patet ad sensum. & consequentia est manifesta ex declaratione data de mensura extrinseca.

Quod autem illud primum sit causa essendi omnibus illius generis patet ex. 2. metaph. tex. 4. ubi uult plis pmum calidum esse causam essendi omni calido & primum ens oi enti, & sic de aliis. Quod si est causa essendi sit etiam causa cognoscendi patet ex. 2. metaph. tex. 4. quoniam eadē sunt principia essendi & cognoscendi. Dixi notanter disiunctiue causa essendi uel cognoscendi quoniam duplex est mensura extrinseca, quædam primo prima ut primum calidum, primum ens, primum bonum, primum uerum, & hæc est causa essendi & cognoscendi omnium aliorum. Quædam proxima puta quæ est nobilior species illius generis ut albedo in genere colorum est mensura proxima oium specierum colorum pro quanto magis participat de luce, qd' est formale in colore & homo est mensura proxima oium animalium & hanc nō est necesse esse causam essendi omnibus aliis speciebus illius generis. Sed sufficit esse causam cognoscendi quoniam fm maiorem aut minorem appropinquationem ad illam nobiliorem spēm discimus graduare perfectionem aliarum spērum eiusdem generis & sic albedo est mensura proxima oium specierum colorum. Dulcedo omnium saporum, homo oium animalium, aurum omnium metallorum iusticia omnium uirtutum moralium.

Secunda conclusio, si loquamur de mensura intrinseca dico q est id quod est intrinsecum & primum in re secundū naturam & illud idem est causa essendi & cognoscendi rem ipsam. & illud est forma rei & quantitas sua. Hæc conclusio patet ex declaratione data de mensura intrinseca. Nam per formam rei dantem esse, cognoscimus gradum perfectio-

nis, cuius enim forma est nobilior uel ignobilior & ipsum est nobilius uel ignobilius, sicr per quantitatem Socratis cognoscimus quantus sit Socrates. Quod autem forma sit causa essendi ei cuius est forma. & quantitas det esse quantum non est necesse probare, nec q sint causa cognoscendi, qm ut dictum est ex. 2. metaphysi. t ex. 4. Principia essendi, maxime quæ dicunt actum ut forma substantialis & accidentalis ut pro nunc reseruetur materia, sunt etiam principia cognoscendi.

Contra hanc determinationem non sunt aliqua argumẽta difficilia quæ non soluantur ex declaratis & nota qd' præcipuum argumentum contra primam concłonem est illud de albedine quæ dicitur esse primus & perfectissimus color & mensura colorum & tamen non est causa essendi aliis coloribus quia si esset causa essendi cum sit extrinseca (nam ꝑma conclusio loquitur de mensura extrinseca) esset causa efficiens aut finis constat autemq alii colores non sunt effectiue ab albedine nec propter albedinem, quare &c.

Ad hoc argumentum patet quid sit dicendum; nam qd' mensura extrinseca sit causa essendi non uerificatur nisi de mensura prima. De proxima autem sufficit q sit causa cognoscendi. Albedo autẽ non est mensura prima sed ꝓxima colorum quare &c. & aduerte q hæc non est sola imaginatio nostra. Sed doctrina. b. Tho. in quæstionibus de potentia Dei, quã defensat Cap. in. 1 di. 3. q. 1. defendens secundã rationem. b. Tho. contra Aureolum ut uidere poteris. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 4. si prima substantia. i. prima causa est mensura omnis substantiæ.

Quod quidem in omni genere unum &c. usq; ibi sic in substantia, substantiam unam. Textu. 7.

IN HAC. q. aduerte antequam deueniamus ad decisionem q Commenta. in hoc. 10. in commen. 7. aperte sentit q sicut albedo est mensura oium colorum, sic prima

causa q. appellat primum motorem est mensura omnis substantiæ & ideo quæritur quõ hoc sit uerum.

Aduerte insuper ꝙ aliud est loqui, quid ueritas habeat in hoc & quid senserit plus i tex. præposito. Nam si loquamur ſm ueritatem non est dubium quin prima causa sit mensura extrinseca perfectionalis omnis substantiæ. & totius entis producti, tam substantiæ quam accidentis, quoniam est simplicissima omnino indiuisibilis & impartibilis ut probabitur in lib. 12. & est causa essendi omnium effectiua & finalis ut probabitur in. 12. & est causa cognoscendi omnia quoad gradus perfectionales scimus.n. quamlibet naturam esse tante uel tante perfectionis, ſm ꝙ magis uel minus distat a prima causa vlissime perfecta. Cum igitur iste sint conditiones mensure ut declaratum est supra sequitur Deum eẽ nobilissimam, omnis substantiæ mensuram.

Si autem loquamur de sensu quem intendit plus in text. præposito est diuersitas opinionum, nam Commen. tenet expresse in commen. 7. mentem plii fuisse, ꝙ in quolibet genere detur unum primum, quod sit metrum aliorum ut patet in coloribus in sonis, & silr in genere substantiæ detur ea quæ est una & prima, ut sit metrum omnis substantiæ. Constat autem ꝙ prima causa est prima substantia. & est una tantum ut declarabitur in lib. 12. ergo plus intendit in sensu præposito primam causam quæ est una substantia & prima esse mensuram omnis substantiæ. Sed Anto. audr. in. 10. in q. 1. tenet contra Commetato. ꝙ mens plii non intenderit de prima causa. Sed de una prima substantia contẽta in genere substantiæ, quæ non est prima causa cum illa ꝑpter sui infinitatem sit extra omne genus sed est prima intelligẽtia producta quæ cum sit finita continetur in genere substantiæ. Illa igitur utpote prima primitate perfectionis est mensura omnis substantiæ producte, sicut albedo in genere coloris & Aurum in genere metalli & intentum suum probat Anto. Andr. duabus rationibus, quas formabimus infra & soluemus pro quanto non concordant uiæ beati Thomæ.

Mens autem.b.Tho.est media inter Commenta.& Ant. and.fm quam intendo determinare præsens quæsitum, & sic procedendum est. Primo ponetur distinctio de mensura perfectionali extrinseca. Scd'o ponentur concl'ones respon siue. Tertio soluentur rationes Ant.and.pro quanto discon ueniat a uia nostra.

Quantum ad primum aduerte q mensura perfectionalis extrinseca est duplex. Quædam est excedens & extra omne genus sui mensurati ita tamen q est principium eminentissimum omnis generis sui mensurati. Quædam ꝓportionata & contenta in genere sui mensurati exẽplum ꝑmi bonitas diuina respectu omnis bonitatis creatæ exemplum secundi. Homo respectu aliorum animalium.

Quantum ad secundum sit hæc prima conclusio, ꝑma cã est mensura perfectionalis extrinseca excedens omnis substantiæ. Quod sit mensura &c. probatur in tota amplitudine & cõmunitate substantiæ, prima causa est simplicissima omnino impartibilis perfectissima & primum intelligibile ergo est mensura &c. Antecedens manifestum erit quo ad singulas partes in lib. 12. consequentia patet ex prædictis in qõ. præcedenti. Quod autem sit excedens patet supponendo id quod probabitur in lib. 12. s. q est infinita intẽsiue & quodcunq; extra ipsam est limitatum intensiue. Tu igitur sustine donec determinauerimus in lib. 12. de infinitate & simplicitate & unitate primæ causæ.

Secunda conclusio, prima intelligentia producta est mensura proportionata extrinseca perfectionalis omnis substantiæ. Probatur. Quia est simplicior in natura sua utpote propinquior primo simplicissimo & prior fm perfectionem ut determinabimus in lib. 12. ubi uenabimur nobilitatem intelligentiarum ex nobilitate suorum mobilium. Ex consequenti est causa cognoscendi graduationem omnis perfectionis inuente in aliis substantiis quantum sit ex se. Nam si ordine naturæ intelligeremus species substantiarum, ꝑmo intelligeremus primam intelligentiam, eo q existens magis ens respectu aliarum esset prius & magis intelligibilis.

Deinde

Deinde intelligeremus scđam. Deinde tertiam & sic descendendo usq; ad ełnta, & sciremus q̃libet sp̃em, tanto magis uel minus esse pfectam, q̃to magis uel minus p̃mæ intellige̅tiæ ꝑpinquat, ergo est mensura extrinseca &c. Antecedens declaratum est quo ad singulas partes cōsequentia patet ex dictis in.q. præcedenti de mensura extrinseca.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ Ant. and. probat primã conclusionem non esse de mente pħi & in textu ꝓposito nõ intendisse nisi secundam conclusionem. Arguit autem.

Primo sic Arist. ut patet in tex. 7. quærit an in subiis sit aliqđ unum, qđ est me̅sura aliorum & an hoc sit ip̃m unũ & ꝓbat ex intentione ꝯ Plato. ꝙ non sit ip̃m unum. Sed si primus motor ponatur me̅sura gñis subæ, hoc ip̃m unum poneretur me̅sura, quia p̃mus motor ꝑꝑ sui simplicitate̅ multo uerius esset hoc ipsum unum quam idea Platonis.

Ad hoc, negatur minor in hoc sensu. s. ꝙ ip̃m unũ Platonicum esset mensura. Ad ꝓbõnem, concedo ꝙ p̃mus motor ꝑꝑ sui simplicitatem est maxime unum. i. nã oĩno indiuisibilis cum sit purus actus. Sed non est unum ut idea Plato. Illud. n. ut sibi imponit Arist. erat penitus abstractum, ita ꝙ sibi non suberat aliqua certa nã, sed unum ut unum, p̃mus aũt motor, ita est unus ꝙ est certæ nãæ, puta una suba æterna ĩmãlis indepe̅de̅s &c. Dico ergo ꝙ non fuit inte̅tio pħi negare unum esse mensuram sed unum imaginatum a Platone. Sicut ergo concedit unum p̃mum colorem esse me̅suram alioꝝ qui ē albedo sic ĩ hoc cõi qđ est suba hẽt ꝯcedere unam p̃mam subam esse me̅surã aliaꝝ quæ p̃mus motor ē.

Scđo sic, si sic ergo sicut in aliis gñibus p̃mum est aliquid sui gñis, ita p̃mus motor esset aliquid de gñe subæ, quod est erroneum, quia Deus non cadit in gñe ꝑꝑ sui infinitatem.

Ad hoc Cõmen. negaret falsitatem ꝯñtis, cum. n. teneat p̃mum motorem esse finiti uigoris ut declarabimus in lib. 12. concederet i͂p̃m esse in gñe. Sed. b. Tho. negaret ꝯñtiã, sumendo genus subæ ꝑ p̃nto nõ est aũt necesse genus subæ sumi ꝑprie, sed sufficit ꝙ sumatur ꝑ analogo, sicut & ens ut est cõe Deo & creaturis & ut sic Deus continetur sub suba

sumpta analogicæ, nec est erroneum, nec est contra infinitatem suam, unde cõcludo ꝙ licet mensura ꝓportionata debeat esse in eodem gñe ꝓprie sumpto cum suo mensurato: hoc non est necesse in mensura excedente, sufficit aũt ꝙ sit ĩ analogo qđ ꝑtur de mensura excedente & de mensurato. Hæc dicta sint ꝓ præsenti quæsito.

Qõ. 5. si unũ & multa opponunt, & in q̊ gñe opionis.

Opponuntur aũt unum & multa &c. Tex. 9.

IN HAC q. sicut ꝓponuntur duo ita diuidemus eã in duas ptes. Primo uidendum est si opponuntur. Secundo quo genere oppositionis.

Pro euidentia primæ ptis sic procedes. Primo pones unã distõnem. Secundo duas conclusiones responsiuas.

Distõ est hæc, unum põt duplr considerari, sicut & quælibet spẽs numeri Primo ut habet ꝓpriam formam siue rõnẽ formalem condistinctam contra q̃cunq; aliam formam, sicut põt considerari corpus ſm ꝓpriam formam quæ est pcisa corpeitas, condistincta ꝯ formam aĩati. Scđo põt considerari, non ſm ꝓpriam formam sed ut põt esse ps alterius & includi in altero, sicut & corpus põt considerari non ſm ꝓpriam formam pcise. sed ut est in potentia ad ulteriorẽ formam puta ad formam aĩati. & ut sic põt esse ps aĩati. & est ut mã & aduerte ꝙ in hac distõne conueniunt Ant. And. in x. lib. q. 2. & Iandu. in. x. lib. q. 6. cum. b. Tho. in. 1. sen. dis. 24. ubi tenet ꝙ unum põt sumi cum pcisione & sine pcisione & quem sensum habeat. b. Tho. declaraui in tractatu de transcendentibus in tertia diuisione entis.

Prima conclõ, unum sumptum. 1. mõ, opponitur multitudini ꝓbatur. unum sumptũ. 1. mõ & multitudo hñt rõnes formales oppositas ergo ut sic opponũtur, ꝯ patet. Añs ꝓbatur. Rõ formalis unius est esse ens indiuisibile. Multitudinis aũt est esse ens diuisibile constat aũt ꝙ indiuisibile & diuisibile opponuntur, ergo &c.

Scđa conclõ, unum sumptum. 2. mõ, nõ opponitur multitudini. qm̃ ut sic includitur ĩ multitudine est. n. multitudo

uel ipse unitates uel quid constitutum aut aggregatum ex unitatibus. Sed nullum oppositum includitur in suo opposito nec constituit ipsum ergo &c. Et aduerte ꝙ in hac parte conueniunt omnes recte sentientes.

Pro euidentia secundæ partis sic procedes. Primo ponit dictũ. Secundo quinq; conclusiones responsiuæ.

Dictũ est hæc, unum sumitur dupl'r. Primo q̃tum ad suũ ꝑmum formale qđ.s.diximus esse indiuisionem & multitudo dicit diuisionem non ꝙ unum sit ipsa indiuisio, nec multitudo ipsa diuisio. Sed quia unum est ens ut stat sub indiuisione, multitudo aũt est ens ut stat sub diuisione. Scđo q̃tũ ad id qđ consequitur suum formale & hoc est mensura. Dictum est.n.s ꝙ de rõne mensuræ est indiuisibilitas. & ideo proprietas unius est esse mensuram ex parte autem multitudinis proprietas est esse mensuratum.

Prima conclo, unum & multa non opponuntur ꝯdictoriæ ꝓbatur unum ꝯdictoriorum uerificatur tam de ente q̃ de non ente, sed nec unum nec multa uerificantur de ente & de nõ ente sed tantum de ente, quoniam tam in uno quã in multitudine materiale est ens ut declaratum est supra.

Scđa conclo, unum ex suo ꝑmo formali non opponitur relatiuæ multitudini, q̃m unum non refert multitudinem. Hæc.n.est falsa; unum est multitudinis unum, ꝑterea, relatiuæ opposita sunt simul nã. Sed unum nõ est simul, imo ꝑus nã multitudine, q̃m hæc ꝯñtia nõ ualet unum est, ergo multitudo est sed bene econuerso, ergo &c. Dixi ex suo primo formali quod est idiuisio, ut ꝑseruem ẜm formale, quod est mensura, quoniam de eo ponemus ultimam conclusionẽ.

Tertia conclo, Opponuntur ꝑuatiuæ ex suo ꝑmo formali, q̃m ꝑmum formale in uno est indiuisio, & in multitudine est diuisio. Constat aũt ꝙ indiuisio & diuisio se habẽt ut priuatio & habitus, ergo &c.

Quarta conclo. Non opponuntur pure ꝑuatiuæ sed et ꝯriæ ꝓbatur. Quæ opponuntur puræ ꝑuatiuæ unũ est mera ꝑuatio quæ est negõ, ut tenebra & cecitas, sed unum nõ est mera ꝑuatio, nõ.n.est indiuisio, sed ens indiuisum, ergo &c.

Opponuntur aūt ꝯriæ duplici ſenſu,ꝑmo quia cum utrūq; ſit ens & unum ſe hēat ut ꝑuatio,alterum ut hītus ꝑticipāt condōnes ꝯriorum,quæ ita ſe hn̄t ꝙ utrūq; eſt ens & alteꝝ ē ut ꝑuatio reſpectu alterius,ſicut nigrum reſpectu albi, & amarum reſpectu dulcis & hæc fuit mens Cōmen.in x. lib. cōmen.9. ubi ſic inquit Multum igitur & unum ſunt ꝯria, ea ꝯrietate ſm q̄ ſunt ꝯria ꝑuatio & hītus & uocauit.ſ.Ariſ. ꝑuationem & hitum ꝯria,quia ꝯria uera ad hoc genus redū cuntur,hæc Cōmen.ſcd̄o opponuntur ꝯriæ,ſi unum ſumatur cum ꝑciſione.i.inq̄tum eſt ſicut ſi eſſet ſpēs condiſtincta ꝯ multa,ut unitas condictincta ꝯ dualitatem ꝑbatur oppō inter duas ſpēs eſt oppō diſparata,ergo ꝯria, q̄m eſt ꝑ drias ꝯrias,ſed ſumendo unum cum ꝑciōne, ſe habet ad multa ut ſpēs condiſtincta,ut dictum eſt in. 1.ꝑte qōnis, ergo &c. & hæc eſt mens.b.Tho.i 1.ſen di.24.q.1.ar.4.ad quartū.

Quinta conclō.Vnum & multa ſi conſiderentur q̄tū ad id qd̄ conſequitur ſuum primum formale.i. ut unum habet rōnem menſuræ & multa rōnem menſurati opponuntur relatiuæ.Hæc conclō patet ex dictis in li.5.in cap.ad aliqd. ubi in.3.mō relatiuorum ponuntur ea quæ ſe habet ut mēſura & menſuratum.Dubia quæ oriūtur ex eo ꝙ unum ponitur ut ꝑuatio,ſoluentur in.q.ſequenti, & erunt duo, primum,ſi unum eſt ꝑus multitudine,ſcd̄m, ſi eſt circulus in diffōnibus eorum.Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qō.6.ſi multitudo eſt prior uno.

Quare rōne ꝑor multitudo īdiuiſibili ꝑꝑ ſēſū.tex.9.

IN HAC q.anteq̄ deuenias ad reſolōnem aduerte ꝙ oēs tenentes unum comparati ad multitudinem ut ꝑuatio ad hitum,ex quibus eſt Cōmen.& b.Tho. & Scot. dicunt multitudinem eſſe ꝑorem uno,non quidem nā, ſed nr̄a cognōne.Qui uero tenent ꝙ unum eſt oīo poſitiuum & hitus,multitudo uero ut priuatio tenent oppoſitum.Tu igitur ſequens.b.Tho.& Cōmen.ſic ad reſolōnem ꝑcedes. Primo pones duas conclōnes rn̄ſiuas. Scd̄o declarabis ꝙ licet unum diffiniatur ꝑ multitudinem, & multitudo ꝑ unū,

tamen non cõmittitur circul⁹ in diffiniendo. Tertio solues oẽs rõnes Io.bacho.quibus conatur ꝓbare ꝙ unum ſm rei ueritatem eſt vt hitus & multitudo ut priuatio.eſt.n.ex illis qui tenent unum eſſe oĩno poſitiuum, & ſuum formale eſſe poſitiuum,cuius põnem declarauimus & reprobauim⁹ in quæſtione prima huius libri.

Quantum ad ꝑmum ſit hæc prima conclo, ſi loquamur de ꝑoritate nãæ.unum eſt prius multitudine ꝓbatur, licet ualeat ꝯñtia,multitudo eſt ergo unum eſt,tamen non conuertitur,ſtat.n.unum eſſe.& duo non eſſe.ſicut ſtat duo eẽ & tria non eſſe,ergo &c.patet conſequentia ex diffõne prioris nã poſita in poſt ꝑmentis.Præterea,ps eſt prior toto,& conſtituens ꝑus conſtituto, & menſura prior menſurato. Sed unum eſt ps multitudinis quia eſt aggregata ex unitatibus & conſtituit eam ſumptum ſine ꝑciſione, & eſt mẽſura eius ut diximus in 1.parte huius qõnis ergo &c.

Scda conclo. Si loquamur quo ad cognõnem nr̃am multitudo eſt prior cognõne unum uero poſterius ꝓbatur. Cũ nr̃a cognõ ortum hẽat a ſenſu ex 1.poſte.qđ eſt magis ſenſibile prius eſt in cognõne nr̃a. Sed multitudo eſt magis ſenſibilis,ſicut compoſitum ſimplici,unde ſicut nõ cognoſcim⁹ ſimplicia niſi per compoſita ſic non cognoſcimus unum niſi per multitudinem.

Preterea,oĩs hitus prior eſt ĩ noſtra cognõne q̃ priuatio. Rõ.n.cognoſcendi priuationem eſt hitus.Sed ut declaratũ eſt.ẽ.multitudo inq̃tum dicit diuiſionem eſt hitus & unum ut dicit indiuiſionem eſt priuatio eius ergo &c. Et aduerte ꝙ hæc ſcda conclo explicat mentem pħi in tex. ꝑpoſito cũ dicit.Quare rõne &c.nam ſic imediate ꝑmiſerat,& oſtenditur ipm unum ex diuiſibili indiuiſibile pp magis ſenſibilem multitudinem eſſe, & diuiſibile ꝙ indiuiſibile ubi & Cõmẽ. inquit & cã in hoc.ſ.quare prius cognoſcimus multitudinẽ eſt quia diuiſibile eſt multum,eſt manifeſtius ſingulari.& ẽt. diuiſibile eſt maius indiuiſibili,& maius eſt manifeſtius minori &c.Conſtat ergo ꝙ cum pħs dicit multitudinem priorem intendit nõ ſm nãm,ſed ſm noſtram cognõnem quæ,

multotiens incipit a posteriori, sicut quando per effectum cognoscimus causam.

Sed dices, hæc scđa conclusio destruit rónem mensuræ respectu multitudinis conuenire uni: necesse est.n.mensurã pcognosci mensurato aliter non manifestaret q̃titatem mensurati ergo si unum est mensura multitudinis, est prius in nostra cognitione.

Respondetur. Hoc argumentum solutum est in.q.2. huius lib.ibi. Ad hoc conceditur prima ɔ̃sequẽtia. uide tu illic.

Quãtum ad scđm aduerte ꝙ multitudo diffinitur. p unũ q̃m est quid aggregatum ex unitatibus ẜm uiam nostram, uel est plures unitates ẜm uiam Cõmen. Constat ẽt ꝙ si unũ comparatur ad multitudinem sicut priuatio ad hitum, unũ diffinitur p multitudinem, q̃m priuatio diffinitur p hitum, ex quibus uidentur sequi duo inconuenientia primo ꝙ unũ ẜm naturam suam sit prius & posterius multitudine, qđ implicat contradictionem similiter ꝙ multitudo ẜm naturam suam sit prior & posterior uno, & ꝙ hoc sequatur declaro sic unum est diffiniens multitudinem ergo est prius, q̃a diffõdatur p priora, & est diffinitũ p multitudinem, ergo est posterius quia diffinitum est posterius diffiniente. Idem patet de multitudine, q̃m ut est diffinita p unum est posterior ut aũt diffinit unum tanq̃ hitus priuationem est prior, scđm ẽ ꝙ uidetur manifeste committi circulus in diffõnibus.

Vt igitur scias defendere ꝙ non sequuntur hæc inconuenientia duo declaranda sunt primo quem ordinem teneat intellectus in concipiendo unum & multitudinem, secundo declarandum est ex hoc primo sequi nullũ esse inconueniẽs si unum est prius & posterius multitudine. Idẽ dico de multitudine respectu unius ex consequenti nullum committi circulum in eorum diffinitionibus.

Quantum ad primum aduerte ꝙ ut declarauimus ĩ trac. de transcendentibus, intellectus uenando conceptum unius & multitudinis sic ordinate pcedit. Q̃n uult inuestigare si res sibi pposita est una uel plures sic pcedit. Primo apphendit de re ꝙ est ens, q̃m est primum qđ cadit in nostro intelle

ctu ut testatur Auic.in.1.suæ metaphy. Scd'o apphendit q non est non ens qm ex opposito cognoscit oppositum, opponuntur aut ens & non ens. Tertio apphendit diuisionem eius a non ente. Cognito.n.quid ens & quid non ens statim apphendit intellectus diuisionem & distõnem unius ab alte ro. Quarto apphendit indiuisionem rei in seipsa qm oẽ ens in seipso indiuisum est.& in.4.signo format conceptũ uni dicens q illud est ens unum qd est in seipso indiuisum. Cõceptũ aũt multitudinis siue pluralitatis format in.5.signo. Nam sumpto A & B & cognito q A est indiuisum i se, & diuisum A B & B est indiuisum in se & diuisum ab A comphẽdit, q A & B constituunt pluralitatem q tñ nõ constituerẽt nisi A esset iam apphensum ut unum & B ut unum, ex his clare uidere potes q in istis ordinatis apphẽsionibus diuisio quæ est ut hitus apphenditur in.3.loco & indiuisio quæ est ut priuatio apphenditur in.4.loco & unũ ut unũ apphẽdit in.4.loco & multitudo ut multitudo apphẽditur i.5.loco.

Quantum ad scd̃m aduerte q ex declaratione pmissa cõstare tibi poterit non esse inconueniens unum esse prius & posterius multitudine & multitudinem esse priorem & po steriorem uno. Nam unum consideratur dupliciter, primo ut constituit multitudinem & est ps eius.& mensura, & sic est prius multitudine & multitudo est posterior. scd̃o consi deratur quo ad indiuisionem q dicit in sua rõne formali, & sic est posterius multitudine put includit diuisionem. Dictũ est.n.in declaratione pmissa q diuisio apphenditur.3.loco, indiuisio aũt.4.loco, ergo unum rõne indiuisionis est poste rius multitudine rõne diuisionis, ex pte multitudinis idem declaratur. Nam multitudo ut multitudo.i.ut cõstituta ex unitatibus est posterior uno, Rõne aũt diuisionis q includit est prior uno eadem rõne dico q esse inconueniens q multi tudo ut multitudo diffiniatur p unum ut unum, qm ut mul titudo est semp posterior uno, & unum ut unum est semp ptius. Item non est inconueniens q unum ut includit indiui sionem diffiniatur per multitudinem' ut dicit diuisionem, nam ut sic unũ est posterius multitudine, ex his dico ad pba

tionem pmi inconuenietis q non incõuenit idem esse prius & posterius respectu diuersorum nec sequitur contradictio nisi respectu eiusdem, similiter non committitur circulus in diffõnibus nisi qñ idem est diffiniens & diffinitum respectu eiusdem considerati sub eadem rõne Constat aũt ex pdictis q qua rõne multitudo est diffiniens unum non diffinitur p unum nec qua ratione unum est diffiniens multitudinẽ diffinitur per eam, quare &c.

Quantum ad tertium aduerte q Io. bacho. in. 1 di. 33. q. 1. ar. 2. tenet q licet unum ẽm famositatem nois dicit priuationem & multitudo hĩtum, tamen ẽm rei ueritatem, est oppositum: ita q ẽm eum unum est ut hĩtus. & multitudo est ut priuatio, conatur aũt probare imaginationem suam. & rationibus & ex dictis philosophi.

Primo sic arguit. Dña imperfectior alicuius diuisi habet rationem priuationis perfectior aũt hẽt rõnem hĩtus datoq noietur noie priuatio ut patet de corporeo & incorporeo, quæ diuidunt sub̃am. nam corporeũ imperfectius est, iõ ẽm ueritatem habet modum priuationis. i. defectus respectu incorporei licet noietur corporeum noie positiuo, & incorporeum noie priuatiuo. Sed unum & multa diuidunt ens. & rõ unius est perfectior ẽm ueritatem q̃ rõ multitudinis, sicut simplex est perfectius composito, ergo unum ẽm ueritatem est ut habitus & multitudo ut priuatio.

Ad hoc nego q rõ uni⁹ sit perfectior rõne multitudinis. & cum pbatur quia rõ unius est rõ simplicis, quæ est perfectior q̃ rõ compositi. Dico q supponit duo falsa primo tacite supponit rõnem unius siue unitatis esse rõnem simplicitatis, quod iam improbauimus i. q. 1. huius. 10. 2. supponit q simplex ut simplex sit nobilius composito, qđ est manifeste falsum, nam tunc eñtum esset nobilius eñtato. quare &c.

Secundo sic arguit. Qđ est forma & actus alicuius est nobilius eo. & per consequens est ut habitus. Sed unũ est actus multitudinis. Nam dat esse & speciem multitudini, ergo est habitus respectu multitudinis.

Ad hoc negatur minor, ad probationem dico q unum

siue unitas est materia multitudinis, pro quanto componitur ex unitatibus nec dat speciem multitudini nec est forma eius ut unum sed ut unitas ultima . i. ut stat sub ultimitate , quæ ultimitas dicit ordinem ad præcedentes unitates ut diximus in libro octauo quærentes si ultima unitas dat speciem numero.

Tertio arguit sic. Dicit phs in. 10. metaphysi. tex. 10. q sicut ad unum sequitur idem simile & equale sic ad multa diuersum dissimile inequale, sed hæc sm ueritatem dicunt priuationem quia dicunt negationem unitatis in substantia in qualitate in qtitate ergo & multa dicunt priuationem.

Ad hoc dr q diuersum inequale dissimile dicunt diuisionem uel distinctionem in substantia & quantitate & qualitate nego ergo q dicant priuationem & cum probatur quia dicunt negationem unitatis, ergo priuationem, nego consequentiam . Nam eadem ratione uisus diceretur priuatio cæcitatis quia negat cecitatem quod tamen est falsum nisi sumendo priuationem pro quacunque negatione , quod est ualde improprium.

Quarto sic. Dicit phs in. 10. metaphysi. in tex. 9. q multum est prius ratione quam unum quia magis sensibile , ex quo sic arguitur. Quod est magis sensibile est habitus solum sm famositatem. & est priuatio sm ueritatem ut patet de corporeo qd est magis sensibile q incorporeum. Sed multum est magis sensibile q unum ergo &c.

Ad hoc negatur maior , quæ non solum est uera sed nec aliquam habet apparentiam. Nam eadem ratione ignis qui est sensibilior aere, esset priuatio respectu aeris, quod nullus recte sentiens diceret, negatur etiam q corporeum dicat priuationem respectu incorporei , nisi sumendo priuationem pro negatione tante perfectionis, quanta est in re incorporea, sed hoc est abuti nomine priuationis . Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 7. si identitas absoluta & relatiua sunt eadem identitas, an distincte realiter.

Est autem unius quidem sicut &c. Textu. 10.

IN HAC quæstione aduerte ꝙ licet non tangat textū directe, tamen quia Scotus imaginatus est duplicē identitatem quas nominat absolutam & relatiuam, & putat esse distinctas realiter, quod non tenet uia Thomistica, nec Herueus in. 4. quoli. q. 2. ideo intendo defensare uiam nostram & soluere fundamenta ac rationes Scoti. Et aduerte ꝙ cum Herueus hoc propositum pertractet, & subtiliter re soluat non recedens a uia Thomistica in. 4. quo. q. 2. & Paulus Sonc. in. 10. lib. in. q. 5. idem pertractat in omnibus quasi ad uerbum sequens Herueum non formarem præsentem q̄ōnem, sed tibi præallegati sufficerent, nisi decreuissem paucis clarum sensum & resolutionē facere, ne obscuritate ex prolixitate Heruei inuoluaris. Tu igitur sic procedes. Primo declarandum est quid Scotus intendat per identitatem absolutam & relatiuam. Secundo pones fundamenta & rōnes Scoti. Tertio pones conclusionem contra Scotū. Quarto solues rationes Scoti.

Quantum ad p̄mum aduerte ꝙ ut declarat Herueus ubi supra: ſm Scotum identitas absoluta est indistinctio rei a se ipsa, puta identitas qua sortes est indistinctus in seipso: & est idem sibi ipsi dicitur absoluta: quia comparatur sortes ad aliud, sed ad seipsum. Identitas autem relatiua est indistinctio rei, qua tollitur distinctio eius a quacunq; re, quæ non est diuersa nec alia res ab illa, puta identitas qua Sortes est idem cum homine, & homo cum animali, & ſm Scotum, passio cum subiecto, & dr̄ relatiua quia implicat duo extrema ut Sortes & homo, homo & risibile.

Quantum ad secundum aduerte ꝙ rationes Scoti principales sunt iste. Primo omne prius realiter distinguitur a posteriori, q̄m remoto posteriori potest remanere prius nō enim dependet prius a posteriori sed econuerso. Sed identitas absoluta prior est identitate relatiua, prius. n. unumqđ que est indistinctum in seipso q̄ indistinctum ab alio, eo ꝙ secundum supponit primum, ergo &c.

Secundo subiectum puta homo est idem sibi ipsi identita

te absoluta.& est idem suæ passioni identitate relatiua. & hæc non est illa quia in prima idem prædicatur de seipsó nã homo est homo.in secunda autem subiectum non prædicatur de passione tenet.n.Scotus ꝙ licet sit eadem essentia subiecti & passionis tamen ꝼm ipsum hæc est falsa, passio est subiectum, ergo &c. Quod autem passio & subiectum sint idem identitate relatiua, sic probat. Quod nec esse nec intelligi potest nec diffiniri sine alio, est idem cum eo. Sed essentia passionis nec esse nec intelligi nec diffiniri potest sine subiecto ut patet per pħum in.7.metaphysicæ loquentem de simitate, ergo &c.

Tertio identitas tonuertibilis & identitas inconuertibilis non sunt eadem identitas cum sint opposite. Sed identitas absoluta est conuertibilis, idem.n.prædicatur de seipso conuertibilter ut patet relatiua autem non est conuertibilis ut patet comparando speciem generi, nam genus in pl⁹ est quam species, ergo &c.

Quantũ ad tertium ponitur hæc conclusio contra Scotũ. Identitas absoluta & identitas relatiua, sumendo eas iuxta declarationem factam ad mentem Scoti, non sunt distincte identitates realiter probatur. Si identitas absoluta puta qua homo est idem sibi ipsi. & identitas relatiua puta qua homo est idem animali & ꝼm Scotum subiectum est idem sue passioni sunt distincte idẽtitates realiter, ergo substrata istarum idẽtitatum quæ sunt homo comparatus sibi ipsi & homo comparatus animali, siue suæ passioni distinguũtur realiter. Sed hoc est falsum. & quidem de homine & animali cõstat, quoniam sicut genus non distinguitur realiter a differẽtia, sic nec a specie ut satis pertractauimus in.3.libr.& in.7. De subiecto autem & sua passione concedit Scotus. Contra autem sic probatur. Priuationes non habent distinctionem nisi penes substracta non enim cecitas & surditas distinguũtur nisi quia substantia & habitus distinguunť. Sed identitas absoluta & relatiua sunt ut ꝑuationes est.n.identitas ĩndiuisio in substantia, ergo cum substrata non distiguanť realr nec ipse identitates distinguuntur.

Quãtum ad quartum respondendum est rationibus Scoti, & ad primam nego maiorem ad ꝓbationem nego omne prius posse absolui a posteriori s͂m esse reale, non.n.effectus potest absolui a relatione ad causam efficientem, nec subiectum potest absolui s͂m esse reale a ꝓpria passione, similiter nego quin aliquod prius dependeat a posteriori quo ad existentiam. Certum est enim ꝙ mã & forma nãlis, pores sunt ipso composito ut determinatum est in.7.lib.& tamen quo ad existentiam depẽdent a composito. Potest etiã negari minor, qm̃ licet prius appræhendat̃ res indistincta in se q̃ distincta ab alio tamen ex parte rei, quandocunq; est in distincta in se est distincta a quolibet alio, qm̃ ab eodem habet ꝙ sit indistincta in se & distincta a quolibet alio.

Ad secundam nego ꝙ subiectum sit idem cum sua passione, immo distinguunt̃ realiter ut determinauimus in lib.4. Ad ꝓbationem nego maiorem, stat.n.aliqua duo esse distincta realiter, & tamen unum non potest esse sine altero, sicut effectus dependens a causa in esse & in conseruari, stat etiã ꝙ unum non possit diffiniri sine altero ut duo correlatiua, nec possint intelligi sine altero ut accidẽs q̃d non potest intelligi sine substantia modo quo determinauimus in li.7.q.3.& tamẽ constat ꝙ causa & effectus & duo correlatiua & accidens & substantia distinguuntur realiter, quare &c.

Ad tertium nego maiorem, ad ꝓbationem nego has idẽtitates esse oppositas realiter. Concedo autem formaliter, qm̃ alium conceptum format intellectus de identitate conuertibili & alium de inconuertibili, est enim conuertibilis inter extrema equalis ambitus. Incõuertibilis autem inter extrema inequalis ambitus. Patet igit̃ ꝙ ex nulla rõne Scoti, cogimur ponere distinctionem realem inter idẽtitatẽ absolutam & relatiuam. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ.8.si inter idem & diuersum datur medium.

Diuersum quidem igitur aut idem propter hoc omne ad omne dicitur. Tex. 11.

IN HAC .q. sic procedendum est. Primo declarādum est quō sumitur ly diuersum. Secundo quid dōm esset ad quæsitum ſm uiam Scoti. Tertio quid dōm ſm ueritatem. Quarto ōndetur ꝙ uia Scoti non est ad mentem pħi. Quinto soluetur quoddam dubium.

Quantum ad primum aduerte ꝙ ly diuersum non sumitur stricto significato ꝓut distinguiſ ɔ̄ differens. Sed ut est cōmune ad differens. & ad diuersum proprie dictum alioqn conclusio responsiua q̄ tenemus & ꝓbare intendimus esset falsa. Constat. n. ꝙ inter idem & diuersum ꝓprie dictum mediat differens, nam homo comparatus asino, nec est .i. nec diuersus proprie, sed differens, unde breuiter ly diuersum stat pro alio, ut sit sensus. Vtrum inter esse idem. & eē aliud detur medium.

Quantum ad sc̄ðm aduerte ꝙ stante ſm Scotum distōne identitatis absolute ab identitate relatiua, iuxta modū positionis, suæ quem declarauimus in. q. præcedenti, sequiſ de necessitate ꝙ concedit medium inter idem & diuersum. Nam ſm ipsum ea quæ sunt eadem identitatem relatiua ut passio & subiectum, homo & animal non sunt diuersa realiter ut patuit in qō. præcedenti ubi formauimus rationes Scoti nec sunt idem identitate absoluta, illa. n. est, qua aliquid est indistinctum in seipso, & a seipso. ergo ſm Scotum subiectum comparatum passioni, nec est idem identitate absoluta, nec est diuersum realiter, sed datur medium, qð est esse idem identitate relatiua. & sic patet ꝙ inter idem & diuersum ponit medium, uerum ꝙ id non sit uerum nec ad mentem pħi dicemus infra.

Quantum ad tertium ponitur hæc conclusio. Qðcunq; ens comparatum cuicunq; enti est idem cum eo uel diuersum ab illo. Anteq̄ probetur sic declaraſ. Dicitur qðcunq; ens comparatum &c. qm̄ si ens comparaſ non enti nō seruatur diuersitas uel identitas, sed identitas uel non identitas unde homo comparatus chimere nec est idem illi nec diuersus: sed non idem. Diciſ etiam comparatum cuicunq; enti, quia si aliqua res comparaſ sibi ipsi uana esset qō, quæreñ

do si est eadem uel diuersa a seipsa, nam manifestum est qđ prima pars est uera, & scđa imposibilis, sensus igit̃ conclusionis est iste. Quæcunq; res indifferenter comparata cuicũque rei, necesse est ut sit eadem illi identitate conuertibili cum ente, aut diuersa ab illa, ita q hmõi idem & diuersum non habet medium probatur sic. Omne quod est se habet necessario ad omne ad qđ comparat̃ sicut ad illud quod est idem sibi, identitate conuertibili cum ente, uel qđ est aliud ab eo, ita q ut sic non est idem secum sed distinctum. Sed oẽ aliud diuersum est ab eo respectu cuius est aliud, ergo oẽ qđ est cuicunq; enti comparatum uel est idem cum eo, uel diuersum ab eo. ita q non datur medium.

Quantum ad quartum, aduerte q mens p̃hi fuit idem q est passio unius transcendẽtis. & diuersum qđ est passio multitudinis siue pluralitatis transcendentis, se habere ad ens sicut unum & multa sed ut patet in. 4. metaph. tex. 4. unum & multa sufficienter diuidunt ens ita q quicquid est aut vnũ aut multa est, ergo similiter intentio p̃hi fuit q idem & diuersum sufficienter diuidunt ens, sed inter mẽbra sufficienter diuidentia aliqđ cõmune implicat ɔtradictionem dare medium, ergo Scotus in hoc nõ sequitur mentem p̃hi, nec obstat q dicit Scotus q licet inter idem identitate se extendente ad absolutam & relatiuam & diuersum non det̃ medium, tamen inter idem identitate absoluta, & diuersum datur medium, illud. s. q est idem identitate relatiua. & nõ est idem identitate absoluta nec diuersum, sicut inquit Scotus de passione & subiecto. Hoc non ualet, q̃m ut determinatum est in. q. præcedenti, illæ duæ identitates non distinguunt̃ nisi rõne, & cum sint una realiter. non potest dari medium inter idem & diuersum.

Quantum ad quintum aduerte q ɔ determinationem factam insurgit dubium. Nam sumo Sortem & Platonem de quibus constat q sunt diuersi. cũ sint distincti realiter. Tunc sic. Sor tes est diuersitate diuersus a Platone. & Plato est diuersitate diuersus a Sorte, quæro de istis diuersitatibus, aut sunt eadem diuersitas, aut diuerse nõ eadem, quia sicut unũ

quodq; est ens & unum entitate & unitate sibi intrinseca, sic est diuersum & distinctum ab alio diuersitate & distinctione sibi intrinseca, ergo Sor. est diuersus a Platone diuersitate sua propria, & si͞lr Plato, non ergo sunt eadem diuersitas, non sunt diuerse quia si sunt diuerse, ergo diuersitatibꝰ sunt diuersæ, q͞ro de illis diuersitatibꝰ sicut de p͞mis, aut sunt eadẽ diuersitas aut diuersæ, nõ eadẽ ea r͞one qua.s͞.nõ diuerse q͞a diuersitatibꝰ essent diuerse & quærã de illis. sicut de præcedentibus ex consequenti esset processus in infinitũ, quod non admittit̃ ex. 2. lib. metaph. ergo falsum est q͞ omne comparatum omni sit idem aut diuersum.

Ad hoc dicitur q͞ omne ens comparatum enti uel est idẽ cum eo uel diuersum ab eo uel est id quo aliquid est idem uel quo est diuersum. Ad argumentum ergo dico q͞ diuersitas Sortis non est diuersitas Platonis nec sunt diuerse, ne p͞cedamus in infinitum sed sunt quo Sortes est diuersus a Platone. & quo Plato est diuersus a Sorte. & hoc est quod alii dicunt. s. ad saluandum determinationem factam q͞ omne comparatum omni sit idem aut diuersum, aut sit identitas aut diuersitas. & sic non cogimur ponere medium. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 9. in quo differt oppositio relatiua ab aliis oppositionibus.

Q͞m autem differre contingit abinuicem. Tex. 13. Ph͞s in hoc lib. 10. tangit de generibus oppositionum ut patet præcipue in tex. 15. & ideo ad pleniorem noticiam considerabimus principia quæsita quæ solent facere difficultatem in omni genere oppositionum.

IN HAC quæstione aduerte q͞ tota eius resolutio stat in doctrina quam tradit. b. Tho. in. q͞ö. de potentia Dei q. 7. ar. 8. ad quartum & resolutio stat in hoc q͞ oppositio relatiua in uno cõuenit cum aliis generibus oppositionum

&, differt in duobus. Conuenit quidem in eo ꝙ unum correlatiuum includit negationem alterius respectu eiusdem. & ideo non se compatiuntur simul in eodem respectu eiusdē ut q̄m in ratione dominii includitur negatio seruitutis ideo respectu eiusdem non se compatiuntur seruus & dominus, nec pater & filius, nec causa & effectus, nec magister & discipulus & hæc conditio est cōmunis omni generi oppositionis. Quodlibet enim oppositum includit negationem alterius oppositi, ut magis constabit quando agemus de oppositione ꝯdictoria. & hac de causa in nullo genere oppositionum duo opposita se compatiuntur respectu eiusdem. Primum autem in quo differt est hoc. Quæcunq; opposita priuatiue ꝯriæ uel ꝯdictorie ita se habet ꝙ unum remouet & destruit reliquum ut patet. Quæ autem sunt opposita relatiue ita se habent ꝙ unum ponit reliquum, & unum sequitur ad alterum. Nam posita se ponunt & perempta se perimūt ꝯm est hoc. Quæ opponuntur priuatiue ꝯtiæ uel ꝯdictoriæ, ita se habent ꝙ unum est perfectum alterum imperfectum in respectu ad alterum, & id patet in oppositione priuatiua in qua habitus est quid perfectum, & priuatio quid imperfectum. Idem patet in ꝯrietate in q̄ua unum ꝯrium est ut priuatio alterius ut ignorantia respectu sciæ, & amaritudo respectu dulcedinis. In ꝯdictione clarum est quoniam alterum extremum ut declarabitur infra, uerificatur etiam de non ente. Quæ autem opponuntur relatiue non inconueniẽ esse æque perfecta ut duo similia in gradibus equalibus. Causa uniuoca & effectus uniuocus. Generans & genitum in eadem natura. Ex quibus sequitur correlarie. ꝙ in prima causa nulla pot est esse oppositio nisi relatiua, quæ secum non trahit aliquam perfectionem. Hic non cadit alia difficultas. Ideo hæc sufficiant pro præsenti quæsito. Nam quæ circa relationem & modos relatiuorum consideranda sunt iam resoluimus, in libr. quinto.

Q. 10. Quomodo se habet priuatio ad cognoscibilitatem & ad esse extra animam.

IN HAC

IN HAC .q. aduerte ꝙ intentio nr̃a eſt inueſtigare. Primo ſi ꝓuatio eſt cognoſcibilis ꝑ ꝓpriam ſpẽm, uel tm̃ ꝑ ſpẽm hĩtus. & qm̃ ꝓuatio eſt negõ iõ determinationẽ q̃ faciemus de ꝓuatione, tu ẽt intelliges de negatione. Deinde inueſtigabimus ſi ꝓuatio habet eſſe extra animam uel ſolũ per opus intellectus.

Quantum ad ꝓmam ꝑtem tria agenda ſunt. Primo ponetur concl'o rñſiua. Scd'o declarabitur modus quo intellectus ꝑ ſpẽm hĩtus cognoſcit ꝓuationẽ. Tertio declarabit̃ ſi itell's eodem uel diſtĩõ actu cognoſcit habitum & priuationem.

Quantum ad ꝓmum ſit hæc concl'o rñſiua. Intell's nõ cognoſcit ꝓuationem ꝑ ꝓpriam ſpẽm ſed ꝑ ſpẽm hĩtus ꝓbat̃. Quod eſt cognoſcibile ꝑ ſpẽm ꝓpriam eſt ꝓmo & ꝑ ſe motiuum intell's qm̃ ſpẽs conſtituit intell'm in actu ꝓ̃. Sed ꝓuatio non eſt motiua ꝓ̃ & ꝑ ſe intellectiuis qm̃ cum ſit non ens ut ꝓbabitur infra, non põt hẽre rõnem motiui ꝓ̃ & ꝑ ſe. Sicut.n. eſſe mobile ſupponit eſſe ſic eſſe motiuum, quod & dignius eſt ſupponit aliquo mõ eſſe. Cum igitur intell's apphẽdat & concipiat ꝓuationem, & non ꝑ ſpẽm ꝓpriam ſequitur ꝙ ꝑ ſpẽm ſui oppoſiti. qui eſt hĩtus. Nam unũquodq; eſt cognoſcibile ſm ꝙ eſt. Sed ꝓuatio eſt negõ hĩtus ergo eſt cognoſcibilis ꝑ hĩtum, unde ꝑ ſpẽm ſoni cognoſcimus ſilẽtiũ per ſpeciem lucis cognoſcimus tenebras per ſpeciem recti cognoſcimus obliquum.

Quãtum ad ſ'dm aduerte ꝙ ſicut intell's ꝑ ens cognoſcit non ens & diſtĩõnem a non ente ut innuit. b. Tho. in hoc. x. in lec. 4. & hoc quidem quodam diſcurſu ſic arguendo. Hoc eſt ens ergo non eſt non ens, ſic ꝑ ſpẽm hĩtus hĩta cognõne de hĩtu quodam diſcurſu ꝓcedit ad cognõnem priuationis v.g. Intell's ꝑ ſpẽm boni intelligit bonum & concipit ꝙ eſt appetibile & ꝑfectiuum appetentis & tunc facit hanc ↄñtiã ergo quod eſt non appetibile & imꝑficit illud cui ineſt, eſt malum. Et ſic patet ꝙ eadem ſpẽs eſt ꝓncipium cognoſcendi hĩtum & ꝓuationem ſed differenter. nam reſpectu hĩtus eſt ꝓncipium ꝓ̃ repñtatiuum reſpectu aũt ꝓuationis eſt ꝓncipium non repñtatiuum ſed illatiuum, ſi aũt quæras an hoc

ꝓueniat ex sola spē hītus uel ex solo intellectu. Dico ꝙ partim est ex utroq;. Ex spē quidē quia hoc est cōe cuilibet opposito ut ꝑ illud qđ habet rōnem ꝑfectioris, cognoscatur reliquum imꝑfectius, sicut ex sano cognoscimus īfirmum ex sciente ignorantem, ex intellectu uero quia cum intells nr non solum apphēdat simplr sed ēt discurrat ex uno affirmato pōt inferre negōnem alterius ut cognito ꝙ hō est uidēs infert, ergo non est cœcus. Patet ergo ꝙ intells ꝑ spēm habitus cognoscit priuationem & quo modo.

Quantum ad tertium ꝓpono distōnem de hītu & de ꝓuatione. Aduerte igitur ꝙ hītus pōt duplr considerari ꝓ ut habitus est, scđo ut ponitur in diffōne ꝓuationis, silr ꝓuatio pt cōsiderari ut ꝓuatio. scđo ut diffinitur ꝑ hitum, si considerētut ꝓ mō, sic dico ꝙ intelligi pñt distincto actu, nam possum cōcipe quid sit lux & quid bonum & quid rectum, nihil appræhendendo de ꝓuationibus oppositis, ut unusquisq; in se expiri pōt, si considerentur scđo mō dico ꝙ uno actu apphēduntur, qm̄ impol'e est ut apphendam ꝓuationem diffiniri ꝑ hītum & non apphendam hītum ut diffiniētem ergo sub rōne diffiniti & diffinientis uno actu appræhenduntur.

Contra hanc determinationem non formantur argumēta alicuius difficultatis, ideo pertransco.

Quantum ad scđam ꝑtem qōnis tria consideranda sunt. Primo si ꝓuatio habet esse reale extra aīam. Scđo posito ꝙ non, qūo distinguitur a subo. Deinde soluentur duo dubia.

Quantum ad ꝓmum inuenio duas uias, prima attribuit Alberto, qui vr tenere ꝙ ꝓuatio est forma gñanda ꝓexistēs in mā sub esse imꝑfecto coagens gñanti ad gñonem rei & quidem ſm hanc uiam patet ꝙ ꝓuatio esset ens reale, oīs. n. forma nālis sub quocunq; esse exñs est ens extra aīam, ueꝝ hanc uiam iam recitauimus & reprobauimus in. 7. lib. in. q. 13. ut uidere poteris, qm̄ deuiat a doctrina. b. tho. & Cōmē. iō relinquimus eam, ut aūt te resoluas in uia. b. Tho. & Cōmen. q̄ ponimus ꝓ scđa sic ꝓcedendum est, ꝓuatio duplr sumitur ꝓ q̄tum ad id qđ est. scđo q̄tum ad id ꝑ qđ distinguit a simplici negōne, si ꝓ mō sic nō ē ens actu extra aīam, nec

ens reale qm̄ p̄uatio formal̄r non est nisi negō, ut patet per pħm & Cōmen.in.5.meta.cap.de p̄uatiōe ubi declarat oēs modos p̄uationis p r.ō hēre id qđ natum est hēri.Cōstat aūt ꝙ negō nullum esse dicit,īmo negat esse,ergo &c. Si.2.mō sic dicit aliqđ reale,nam in sui rōne ut distinguatur a simpli ci negōne īcludit aptitudinem subi ad formam q̄ nō habet. Constat aūt ꝙ sicut subm habet potentiam realem ad recipiendum formam sibi unibilem sic habet aptitudinē ad eādem formam.Verum quia hmōi aptitudo non est de q̄ddi tate priuationis,iō essential̄r loquendo,& non ex connotato priuatio nullum esse reale importat.

Quantum ad scđm constat p Aris.in p̄ phy.tex.60. ꝙ distinguitur a subo qđ in gn̄one subali est mā p̄ma, in gn̄one aūt accn̄tali est ens actu,& rō pbi est,quia mā siue subm est p̄ncipium p se ex quo res fit p̄uatio aūt ē p̄ncipium p accn̄s, & subm pmanet in re p̄ducta,p̄uatio aūt non pmanet, al̄r forma introducta in subo,simul esset cum sui priuatione in eodem quod implicat ꝯdictionē.Manifestum est ergo ꝙ distinguitur a subo.Modus aūt quo distinguitur est iste.Nō distinguitur sicut substantia a substantia,nec sicut accidens ab accidente, nec sicut accidens a subto, qm̄ in omnibus his modis,utrunq; extremum distōnis est ens reale,conclusum est aūt p̄uationem sumptam essential̄r siue quo ad suū formale non esse ens reale.Sed distinguitur distōne qua distinguitur ens a non ente.Qđ.n.non est non ens est distinctum a non ente,cum igitur subm sit ens & priuatio non ens, distinguitur ab ea ut ens a nō ente,& aduerte ꝙ hæc distō nō est p̄prie r̄lo,sed potius negō nam qn̄ distō est r̄lo . requirit ꝙ utrunq; extremum sit ens.& hoc non sit illud, qn̄ aūt est negō,sufficit hanc esse ueram, hoc non est illud siue hoc sit ens.& illud non ens ut sortes nō ē chimera, siue utrunq; sit non ens ut cœcitas non est surditas. Patet igitur ꝙ priuatio distinguitur a subo,& modus quo distinguitur . Aduerte ēt ꝙ licet priuatio sit distincta a subo, non tamē pōt dici diuersa a subo sed non eadem,siue non idem, cuius declarationē uidere poteris in.q.8.huius libri.

Vltimo aduerte ꝙ ꝯ determinationem factam insurgũt duo dubia. Primum est ꝯ determinationem factam de nã priuationis, qua dictum est ꝙ non est ens reale quo ad suum formale ꝯ qđ sic arguitur. Nullo intellectu considerante, uere negõ uisus est in oculo, ergo nõ est priuatio ens rõnis, qa ens rõnis est illud quod habet esse ꝑ opus intell'is, ergo uel ẽ ens reale, uel nullo mõ est ens. sed non potes dicere qđ nullo mõ sit ens, qm̃ pħs in. 4. lib. meta. tex. 2. cõnumerat corruptiones & priuationes inter modos quibus dicitur ens, ergo uidetur esse ens reale a sufficienti diuisione.

Ad hoc dr̃ ẜm doctrinam. b. Tho. ꝙ priuatio cum sit negatio, non est ens nisi in rõne. i. nisi in apphensiõe rõnis siue intell'is unde. b. Tho. exponens tex. 2. in. 4. meta. inquit, est quoddã ens tm̃ in rõne. s. negõ & priuatio, q̃ dicimus ĩ rõne esse, quia rõ de his negociatur, quasi de qbusdam entibus dũ de eis aliquid affirmat uel negat hæc illa: ex quibus elicitur ꝙ licet priuatio sit non ens ꝓut ly non ens opponitur enti reali, tñ quia de priuatione intell'is format hanc ꝓpõnem affirmatiuam, cœcitas est in oculo, silẽtium est in camera, appræhendit eam ueluti quoddam ens. quæ tñ nõ est uere ens qm̃ talis ꝓpõ affirmatiua equipollet huic negatiuæ uisus nõ est in oculo apto hẽre uisum. Ad argm̃ ergo dico ꝙ est ens rõnis, nec est necesse oẽ ens rõnis fabricatum esse ab intellectu, hoc. n. ꝓprie uerificatur de intentionibus scđis, qualis ẽ intentio spẽi & gñis &c. Sed sufficit hanc disiunctiuam eẽ ueram. Oẽ quod est ens rõnis uel est fabricatum ꝑ opus intellectus uel quia non alio mõ est ens nisi quia apphenditur ab intellectu & circa ipm̃ negociatur. Nec ualet dicere ꝙ ẽ ens reale, quia nullo intellectu cõsiderante, negõ uisus est ĩ oculo ista. n. ꝓpõ equipollet negatiuæ ut dictum est, ideo subm nullum esse reale ponit, sed negat.

Scđm dubium insurgit ꝯ dictum de priuatione ꝙ distinguitur a subo siue a mã. Contra hoc videtur esse pħus in. 1. physi. tex. 60. illic tenet subam mãm esse unum numero cũ priuatione patet autem ꝙ ea quæ sunt unum numero, non distinguuntur abinuicem. ergo &c.

Ad hoc dicitur q pħs in.1 phy.tex.79.contra Plato.tenet mām & priuationē distingui.Inquit .n. nos quidem.n. mām & priuationem alteram dicimus eō q mā est nō ens p accidens,priuatio aūt est non ens per se.& mā est de suba rei,priuatio aūt nequaq̄.Ne aūt uideatur pħs sibi contradicere,aduerte q in illis uerbis subm est unum numero cum priuatione sic debet exponi subm non ponit in numero cū priuatione,quæ.n.ponunt in numero utrunq3 est ens cum hoc tamen stat q distinguantur ut diximus supra, sicut distinguitur ens a non ente,quia uerum est dicere ens non est non ens.Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.11.si oppō contradictoria est prima & maxima & si potest habere medium.

Horum aūt primum contradictio.Contradictionis autem non est medium.Tex.15.

IN HAC .q.Primo ptractabitur q oppō contradictoria sit prima & maxima.Secundo q non habet medium. Quātum ad primum pono duas conclusiones.Deinde soluam quoddam dubium.

Prima conclusio.Contradictio est prima oppō ꝓbatur. Quod est cā eorum quæ sunt unius gn̄is est primum in tali gn̄e.Hæc manifestata est supra ubi locuti sumus de mēsura. & in.2.lib.tex,4.Sed oppō contradictoria est cā alioꝝ opponum.s.priuatiue contrariæ & relatiuæ quæ continentur in hoc gn̄e:quod est oppō ergo est prima. Minor ꝓbatur. Quæcunq3 opponuntur , iō opponuntur quia non possunt simul existere.Iō non possunt simul existere,quia unum oppositum includit negōnem alterius . Nam uidens & cœcus opponuntur quia cœcus est non uidens, dulce & amarum opponuntur,quia amarum est non dulce,pater & filius opponuntur, quia filius est non pater. Reliqua igitur opposita iō sunt opposita,quia includunt affirmationem & negōnē. Sed contradictio est affirmatio &c.ergo q sint opposita habent a contradictione q̄ includunt,patet ergo q est cā aliaꝝ oppositionum,ex consequenti est prima.

Scda conclusio. Contradictoria oppō est maxima ,pbat. De rōne oppōnis est repugnātia ubi ergo est maxima repugnantia, ibi est maxima oppō, sed inter duo contradictoria est maxima repugnantia qm̄ in nullo possunt conuenire cū non posint hēre medium, ut ,pbauimus infra. Item diuidūt ens vl'ter, qm̄ ut ,pbatum est in. 4. de quolibet ente est affirmatio uel negō uera. Item non conueniunt in ueritate nec in falsitate, sicut. n. non possunt esse simul uera., sic non pñt esse simul falsa. Item maxime distant, quoniam alterum est ut ens alterum ut non ens, non pōt aūt imaginari maior distantia, q̄ ea quæ est inter ens & non ens. Hmōi aūt condōnes non uerificantur de aliis oppōībus, nam priuatiuæ opposita possunt hēre medium ut lapis nec cœcus nec uidens silr contraria ut lapis nec sanus nec eger, silr relatiuæ opposita, ut lapis nec pater nec filius, & quoniam possunt hēre medium non diuidunt ens vl'ter, nec diuidunt uerum & fal. Nam de lapide utraq; harum est falsa, lapis est uidens, lapis est cœcus, & utraq; istarum lapis est sanus, lapis est eger, & utraq; istarum lapis est pater lapis est filius. Patet ergo q̄ cōtradictio est maxima oppositio.

Sed contra illud quod dictum est, q̄ contradictoria maxime distant, arguit sic Ant. and. in. 4. lib. q. ulti. Quantūcūq; aliqua parum distent pōt esse contradō inter ea, quia de quolibet est uerum alterum contradictoriorum, ergo non requiritur nec est necessaria maxima distātia, sed minima sufficit & maxima pmittitur, ita q̄ cōtradictō seruatur in quacūq; extremorum distantia siue magna siue parua.

Ad hoc dr̄ q̄ oppō ɔ̄dictoria pōt sumi dupl'r. Primo quo ad substrata de quibus formantur duæ ,ppōnes ɔ̄dictorie & sic conceditur q̄ inter illa substrata non requiritur maxima distantia, imo minima sufficit, qm̄ de quolibet comparatum cuilibet siue multum siue parum distanti ab eo, uerificat alterum ɔ̄dictoriorum. Nam sumpto motu cōparato ad mouens uerum est dicere q̄ est actio, & falsum est dicere q̄ non est actio, eodem autem comparato ad mobile uerum est dicere q̄ est passio, & falsum est dicere q̄ non est passio, & tñ

est id m motus Patet ergo q̄ q̄tum ad substrata minima distantia sufficit, quoniam in uia nostra sufficit distõ rõnis ex pte rei, q̄ Sco appellat distõnem ex nã rei. Scdo põt sumi q̄tum ad illud quod importatur p affirmatiuam & negatiuã ꝯdictorias, & sic dico q̄ siguant maximam distantiam. Nam affirmatiua significat esse, negatiua significat non esse, patet aũt q̄ magis distant esse & non esse, q̄ quæcunq; duo esse. Nam quæcunq; duo esse in aliquo conueniunt saltẽ in ente, esse aũt & non esse in nullo cõueniunt. & quoniam in aliis oppõnibus utraq; ppõ est affirmatiua, ut hic Sortes est uidẽs, Sortes est cœcus, Sortes est albus, Sortes est niger, Sortes est pater, Sortes est filius, iõ dicitur q̄ in eis non requirit tanta distantia q̄ta in ꝯdictione. Ad argumentum ergo dico q̄ concludit quo ad substrata, quod & nos concedimus: sed non quo ad importatum p affirmatiuam & negatiuam ꝯdictorias, in quo sensu nos loquimur.

Quantum ad scd̃m principale tria agẽda sunt. Primo ponuntur quædam distõnes de medio. Scdo ponentur duæ cõclusiones responsiuæ. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad primum sit hæc prima distõ. Medium inter aliqua põt esse duplr. Primo ſm formam, est aũt hmõi medium, q̄do inter duas formas datur media forma quæ neutra est earum, sed sapit nãm earum, ut tepiditas est mediũ ſm formam inter calorem & frigiditatem & tale medium est inter oĩa ꝯria mediata de quo loquemur infra, qñ quæremus si media ꝯriorum componuntur ex extremis ꝯriis. Secundo ſm subm & est illud de quo neutrum ꝑtum oppositum uerificatur. v. g. quia de lapide non uerificantur priuatiuæ opposita ut cœcus & uidens lapis dicitur esse medium ſm subm in priuatiuæ oppositis.

Scd̃a distõ. Medium põt esse inter aliqua duplr. Primo positiuæ, & est illud quod est eiusdem gñis cum extremis ut si gnetur linea diuisa in tres ptes A B C D, pars B C est medium positiuæ. & est eiusdem gñis cum A B & cũ C D. Sic medii colores, sunt medium positiuæ inter extremos colores. Scdo negatiuæ. & est illud quod accipitur p abne-

gationem utriusq; extremi. ut quod nec est sanũ nec egrũ: sed est corpus neutrum ſm medicos qui inter sanitatem & egritudinem ponunt neutralitatem utpote dispõnem quæ nec est sanitas nec egritudo.

Tertia distõ. Medium in quo aliqua cõueniunt põt signa ri termino scđæ intentionis. & termino primæ intensionis. v.g. si dicatur ꝙ hõ & asinus conueniunt in gñe ly genus ẽ mediũ scđæ intentionis, si aũt dicatur ꝙ conueniunt in gra du sensitiuo, erit medium primæ intentionis.

Quantum ad scđm sit hæc prima conclõ. Cõtradictoria habent medium scđæ intentionis ꝓbatur, quoniam ut ꝯdictoria conueniunt in gñe oppõnis. nam oppõ est genus, cuius ptes subiuæ sunt oppõ ꝯdictoria priuatiua ꝯria relatiua. & quoniam oppõ est relatio, possunt dici ꝙ cõueniunt ĩ gñe relationis. & quoniam ꝯdictoria diffiniuntur possunt dici ꝙ conueniunt in esse diffinibili &c. & de hac conclusione nullus dubitat.

Scđa conclõ. Contradictoria non possunt hẽre medium primæ intẽtionis, neq; ſm formam neq; ſm subm, neq; positiuæ, neq; negatiuæ ꝓbatur. Interesse & non esse, nullum põt esse hmõi mediũ, quia nihil est cõe reale enti & nõ enti in quo conueniant. Sed oĩa uere & formalr ꝯdictoria significat esse & nõ esse respectu eiusdem &c. Præterea, iõ in aliis oppõnibus datur medium in aliquibus ſm formã ut ĩ ꝯriis mediatis. In aliquibus ſm subm, ut in priuatiuæ & relatiuæ oppositis, in aliquibus positiue ut in contrariis mediatis in aliquibus negatiue ut in aliqbus contrariis ĩmediatis ut exẽ plauimus de sanitate & egritudine & neutralitate quia non de quolibet ente uerificatur alterum oppositorum ut patet. Sed oĩa contradictorie opposita, ita se habent ꝙ de quolibet ente nulla exceptione fcã, alterum uerificatur ergo &c. Maior nota. Minor ꝓbatur quoniam ut defensauimus contra antiquos in quarto libro. De quolibet ente est uera affirmatio uel negatio.

Præterea. Qđ conuenit alicui per se & ſm se, eius oppositum nullo modo potest ei conuenire nec per se nec per ac

cidens, nam quia habere tres per se & ꝯm se conuenit trigono, eius oppositum nullo modo ei conuenire potest, immo si conuenit alteri, inquantum participat ipsum. & habere tres conuenit isocheli quia in eo seruatur nã tranguli. Sed non habere medium ꝯm formam nec ꝯm subiectum, nec positiue nec negatiue conuenit per se & ꝯm se ꝯdictoriis ergo &c. Maior nota minor autem est pћi in. 1. pos. ubi inquit ꝯdictio est oppõ cuius non est dare medium ꝯm se. Et si dicas ꝙ ista diffinitio conuenit oppositioni ꝯrie respectu ꝯriorum imediatorum ergo non solum ꝯdictoriis. Rñdetur qꝺ ly non est dare medium ꝯm se intelligitur de medio nullo modo. & sic conuenit solis contradictoriis. Nam licet contraria immediata non habeant medium ꝯm formam & positiue, habent tamen medium ꝯm subiectum & negatiue ut declarauimus supra.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ multa dubia insurgunt ꝯ determinationem factam quæ facile soluentur in assignatione conditionum, quæ requiruntur ad ueram ꝯdictionẽ. Tu igitur aduerte ꝙ prima conditio est ut ꝯdictio sit inter esse & non esse, sicut ꝯrietas est inter formas ꝯrias, sumendo ly esse in tota sua latitudine. i. pro eo quod quocunque modo est ens, & ly nõ esse pro eo quod nullo modo est ens & per hanc conditionem euacuatur argumentum, quo solet sic argui, esse & non esse sunt ꝯdictoria. Sed inter esse & non esse mediat gño, qm̃ est processus a non esse ad esse, ergo datur medium inter ꝯdictoria Nam minor est falsa qm̃ gño non mediat inter esse & non esse modo exposito, sed inter esse in potentia qꝺ dr̃ non esse, put mã stat sub priuatione & esse actu & sic debet intelligi diffinitio de gñone, qua dicitur gño est processus a non esse actu, qꝺ tamen est esse in potentia, ad esse actu. & si quæras si gño non mediat inter esse v'r̃ter sumptum. & non esse sub quo extremo continetur. Dico ꝙ sub esse. nam pћs in. 4. metaph. in tex. 2. ponit gñonem & corruptionem sub ente inq̃tum sunt uie &c.

Secunda conditio ꝙ cuilibet insit alterum extremum & propter hanc conditionem euacuatur argumentum de cõ-

trariis imediatis, quæ cum sint imediata non possunt habere medium & sic non uidetur esse proprium ɔdictionis non habere medium. Ad quod dicitur ꝙ licet sint imediata secundum formam, non tamen ſm subiectum, qm̄ non est necesse alterum eorum uerificari de quolibet ente, sicut est necesse in contradictoriis.

Tertia conditio ꝙ duo ɔdictoria sumantur ſm idem & propter hoc non ɔdicunt iste duæ, punctus in medio lineæ est finis respectu A punctus in medio lineæ non est finis respectu B & ex hoc soluitur argumentum de scuto cuiusvna medietas est alba, & alia est nigra. Nam de hoc est uerum dicere ꝙ est album & ꝙ non est album. Ad quod dicitur ꝙ licet sit uerum dicere est album & non album non tamen ſm eandem partem.

Quarta conditio ꝙ sumantur respectu eiusdem ſm numerum & hac de causa duæ propositiones vl'es affirmatiue formate de prædicatis ɔdictoriis, non opponuntur ɔdictoriæ ut hic omnis homo est albus, omnis homo est non albus quia lu albus & nõ albus possunt sumi pro distinctis suppositis & uni inerit album & alteri non album, ideo non contradicunt.

Aduerte ultimo ꝙ licet alterum ɔdictoriorum uerificetur de quolibet ente, non tamen cum reduplicationẽ, nam si sumantur cum reduplicatione continget ꝙ utraq; propositio sit falsa ut hic, omnis homo inquantum homo est albus omnis homo inquantum homo est non albus, & quidẽ ꝙ utraq; sit falsa patet, qm̄ de necessitate omnis homo esset albus uel nullus homo esset albus, quod enim conuenit alicui tali inquantum tale conuenit omni tali & quod negatur ab aliquo inquãtum tale, negatur ab omni tali. Hæc de præsenti quæsito dicta sunt.

Quæstio. 12. si contrarietas est maxima differentia uel distantia.

Quia uero maxima est differentia, palam ex inductione. Textu. 13.

Postquam discussa sunt quæsita circa oppositionem relatiuam & priuatiuam & contradictoriam, immorandum est circa contrariam, de qua multa mouentur dubia ut patebit infra, & primo quæritur, quomodo contrarietas est maxima distantia.

IN HAC .q. si attenditur sensus phi non est magna difficultas. Tu igitur sic procedes. Primo præpones duo notabilia. Secundo conclusionem responsiuam. Tertio solues quædam argumenta quæ uidentur habere aliquam apparentiam.

Quantum ad primum, notabile primum sit hoc, Maxima distantia potest sumi dupliciter. Primo absolute. Secundo comparabiliter. Absolute quidem est inter ea quæ maxime distant secundum essentiam suam, ut Deus & creatura substantia & accidens, Actus purus & pura potentia. Comparabiliter autem est inter ea tantum quæ sunt adinuicem comparabilia. Huiusmodi uero sunt quæ sunt eiusdem generis, nam quæ sunt diuersorum generum non sunt adinuicem comparabilia ut declaratum est in .7. physi. Quando ergo quæritur si contrarietas est maxima distantia intelligendum est comparabiliter & non absolute. Constat enim quod absolute magis distant quantitas & qualitas quæ in nullo genere conueniunt quam due qualitates contrariæ quæ non solum in genere generalissimo, sed & subalterno conueniunt, ut dulce & amarum sub sapore.

Secundum notabile sit hoc. Contraria ideo sunt eiusdem generis quoniam adinuicem transmutantur ex. 1. & 5. physic. Inter ea autem quæ sunt diuersorum generum non est transmutatio per se, non. n. transmutatur calidum in coloratum, sed in frigidum & propterea inquit phus in. 1. physi. tex. 43. accipiendum est igitur primum quod omnium quæ sunt nihil neque facere aptum natum est, neque pati contingens & contingenti, neque fit quodlibet ex quolibet nisi aliquis accipiat secundum accidens. Qualiter. n. fiet album ex musico, nisi accidens sit albo &c.

Quantum ad secundum sit hæc conclusio responsiua. In-

ter contraria est maxima distantia non absolute, sed sub eo dem gñe. Prima ps patet ex p̄ notabili. Scđa autem sic deducitur ad mētem pħi in tex. præposito. Transmutatio est inter ɔ̄ria ultima, qm̄ dato ꝙ sit inter media ut inter croceū & rubeum, uel inter medium & extremum qđ dicitur ultimum, ut inter croceum & nigrum. Adhuc est progressus ad extremum. Cum autem fuerit inter extrema non potest ulterius procedere ergo ɔ̄ria extrema quæ sunt unius generis. & inter quæ est ultimata transmutatio maxime distant. Antecedens manifestum est consequentia uero probatur, qm̄ magis distant extrema ɔ̄ria adinuicem q̄ media adinuicem & quam medium & extremum, & non potest imaginari maior sub eodem genere q̄ distanta duorum extremorum, ergo illa est maxima.

Quantum ad tertium aduerte duo argumenta ɔ̄ determinationem factam. Primum est ɔ̄rietas est differentia in eodē genere, qm̄ ɔ̄ria sunt eiusdem generis ut patet in hoc 10. in tex. 13. Sed maxima distantia non est in eodem genere, quoniam magis distant, quæ sunt diuersorum generum, ergo &c.

Ad hoc dicitur, ꝙ mens pħi est, contrarietatem esse maximam distantiam comparabiliter & non absolute. Argumentum autem procedit de maxima distantia absolute, quare &c.

Secundum est, inter album & nigrum est ɔ̄rietas, & tamen inter ea non est maxima distantia qđ probať quia magis distat albius & nigrius q̄ album & nigrum, ergo albissimum & nigerrimum maxime distant non ergo album & nigrum, quæ tamen sunt ueræ contraria ſm pħum.

Ad hoc dicitur ꝙ maxima distantia sub eodem genere, quæ requiritur ad ɔ̄rietatem debet attēdi quo ad nām ɔ̄riorum, & non quo ad excessum. Argumentum autem procedit quo ad excessum & ideo non est ɔ̄ determinationem factam. Sufficit. n. ꝙ inter species coloris album & nigrum ex nā̄ sui maxime distent. Sed nec albissimum & nigerrimum habent ex nā̄ sui ꝙ sint ɔ̄ria, nisi quia includunt album & ni

grum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 13. si contraria habent fieri circa idem subiectum & ita q se compatiantur in eodem in gradibus saltem remissis.

Et in eodem susceptiuo plurimum dfia. Tex. 14.

IN HAC quæstione aduerte q prima pars non multã continet difficultatem, secunda autem admodum difficilis est propter solẽnes opiniones oppositas. Primam resolues duabus conclusionibus.

Prima conclusio ꝯria habent fieri circa idem subiectum probaẽ, quæ transmutaẽ adinuicem requirunt idem subiectum in quo quando unum expellitur alterum introduciẽ, aliter non transmutarenẽ adinuicem nisi per successionem unius ad alterum in eodem. Sed ꝯria transmutanẽ adinuicẽ omnis.n.transmutatio est inter terminos aut priuatiue aut ꝯriæ oppositos ex. 5. physico. tex. 7. ergo habent fieri circa idem. Et hoc intellige q̃tum sit ex nã ꝯriorum. Quod dicó propter ꝯrium qđ nãliter & inseparabil'r alicui inest ut calor in igne, nigredo in coruo. Nam q alterum ꝯrium non possit successiue inesse, non est ex nã ꝯrii, sed ex subiecto determinante sibi a natura alterum contrarium.

Secunda conclusio, licet sit idem subiectum receptiuum ꝯriorum successiue tamen necesse est aliter & aliter esse dispositum ẽm q diuersa ꝯria recipit probaẽ, ex. 2. de anima tex. 26. uniuscuiusq; actus aptus est fieri in propria & determinata mã qđ quidem licet principaliter intelligaẽ de forma substantiali: tamen uerificaẽ etiam de accidentali. Nam ut declarauimus in. 2. de anima. & in lib. de sensu & sensato ad hoc q recipiatur dulcedo necesse est prædominari humiditas cum calido temperate decoquente, respectu aũt amaritudinis, prædominari siccitas cum calido adurente ĝ. &c.

Et aduerte q ista conclusio, plene tibi certificata erit postquam in libr. 12. determinauerimus q in subiecto est aliqua potentia qua est receptiuum talis uel talis accidentis ita, q sicut multiplicantur & diuersificantur accidentia receptibi-

lia sic multiplicant & diuersificant hmõi potentiæ quæ non sunt ptes accñtiũ sed dispõnes agentes ad receptioné eorũ.

Quantum ad secundam partem aduerte q̃ difficilis é ad resoluendum propter solénes opiniones oppositas nã Gre. in.1.sen.dis.17.q.3.arti.2.tenet q̃ nec pro gradibus intensis nec pro gradibus remissis ullo modo se compatiuntur Capræ.autem in.1.sent.dist.17.q.2.ad argumenta contra secundam conclonem tenet partem affirmatiuam pro gradibus remissis & arbitratur se loqui ad mentem b. Thom. Quid autem circa hoc senserit Commentator non constat, qm̃ pro utraq; parte allegantur eius dicta sed quilibet ad sensum suum trahit.

Tu igitur aduerte q̃ si eligis tenere partem negatiuam ut tenet Gre.fundamentum tuum erit hoc q̃ ꝯria nõ possunt simul esse ex natura sua eo q̃ ex sui natura habent repugnantiam simul essendi & non solum pro tanto uel tanto gradu. Sed accinge te ad defensandum rõnes Gre. Nam omnes soluit Cap.in.1.dis.17.q.2.ad argumenta in p̃ loco inducta ꝯ scdam conclusionem. sed nec Paul⁹ Sonc.in.10. lib.q.22.qui tenet partem negatiuam cum Greg.eas defensat sed nouas format non satis firmas & efficaces, quas ego soluam infra. Si autem elegeris sequi partem affir. ut Cap. fidissimus defensor uiæ Thomisticæ, fundamentum tuum erit hoc q̃ contraria non repugnant simul existere nisi pro tanto uel tanto gradu. Nec ex positione duorum ꝯriorum in eodem subiecto sequitur ꝯdictoria de eodem uerificari eo q̃ contraria non denominant subiectum nisi sint ultra medietatem graduum, uerum non habebis rõnes efficaces contra Gre. fortiores.n.ipsemet format contra se & soluit ego autem ut differam Cap.quem intendo sequi, uolo sustinere partem affirmatiuam. & sicut ipse Cap. soluit rõnes Greg. ubi supra ita ego intendo soluere rõnes Pau.Sonci.ex quibus septem sunt ad ꝓbandum conclusionem negatiuam & tres format contra Capreolum.

Prima ratio si contraria sunt simul in eodé pro quocunq; gradu, contradictoria sunt simul uera, consequens est im-

possibile ut probatum est in.4.metaph.consequentia probatur si idem est album & nigrum, ergo est album & non album quia cum in nigro sit priuatio albi, ergo est non albũ & confirmatur quia omnis oppositio alia a contradictione includit contradictionem ut dicitur in primo priorum, ergo si contraria uerificantur simul de eodem sequitur q᷑ & contradictoria uerificantur.

Ad hoc dicitur q᷑ fundat se in falso, supponit enim q̃d cõtraria remissa puta album ut.5.& nigrum ut.5.denominẽt subiectum simul album & nigrum & cum nigrum sit non album: denominet ipsum subiectum album & non album. Sed id non concedit Cap.q̃m tenet q᷑ ꝯ̃ria non denominãt nisi ultra medietatem graduum. Ad argumentum ergo negatur consequentia, ad ꝓbationem dico q᷑ subiectum non erit album & nigrum, ex consequenti non erit album & nõ album ad confirmationem dicitur eodem modo.& aduerte q᷑ si album sit ut.8.& nigrum ut.3.subiectum denominabitur album, & non denominabitur nigrum, & ideo non uerificabuntur contradictoria de eodem.

Secunda ratio Moueatur corpus calidum summa caliditate quæ est ut.10.ad caliditatem ut.9.& cum qua stat frigiditas ut unum, quæ non stat cum maiori. Tunc sic certũ est q᷑ in uno instanti est sub caliditate ut.10.& in alio instanti sub caliditate ut.9.& cum inter hæc duo instantia sit tempus medium quæro in hoc tempore inter medio aut ẽ sub caliditate ut.10.uel non, non ut.10.quia sic dum moueretur adhuc esset in termino a quo si non ergo in tempore inter medio est sub caliditate remissa & non est ut.9.quia nõ nisi in instanti terminante tempus medium est sub caliditate ut.9.ergo est sub maiori quam sit.9.Sed sub maiori nullus stat gradus frigiditatis, ergo datur caliditas remissa cum qua nullus stat gradus frigiditatis, ex consequenti datur unum contrarium remissum cui pro nullo gradu admiscetur alterum contrarium.

Ad hoc dicitur q᷑ in tempore intermedio est sub caliditate ut.10.& cũ instatur quia esset adhuc in termino a quo

negatur consequentia. Licet enim in tempore intermedio sit sub eodem gradu, sub quo erat in primo instanti. non tamen est omnino in eadem dispositione, immo sub dispositione qua disponitur pro instanti sequenti, ad calidum ut. 9. & frigidum ut unum, unde aduerte ad hoc ꝙ aliquid actu moueatur, non est necesse ꝙ essentialiter recesserit a termino & participet essentialiter de termino ad quem, sed sufficit ꝙ recesserit & participet dispositiue præter q̃ in motu locali propter continuitatem spacii.

Tertia ratio rubedo & uiriditas non possunt simul esse in eodem in gradu intenso ergo nec albedo & nigredo in gradibus remissis. Antecedens cōmuniter conceditur consequentia probatur. Albedo & nigredo remisse plus repugnant, q̃ medie intense quia primæ sunt perfecte ꝯrie eo qđ maxime distant sub eodem gñe, medie autem non ergo si medie se non compatiuntur, nec primæ.

Ad hoc dicitur ꝙ licet medie minus sint contrariæ eo ꝙ non maxime distant sub eodem genere, & quia continent extrema saltem uirtualiter, tamen quo ad coexistentiam ꝓ gradu intenso, magis repugnant q̃ albedo & nigredo pro gradu remisso. Nam utraq; qualitas media cum gradu intenso denominaret subiectum. & sic uerificarentur contradictoria quod non faciunt extrema pro gradibus remissis ut diximus ad primam.

Quarta ratio, si formæ ꝯrie se compatiuntur, aut hoc est in gradibus equalibus, aut in equalibus, non primum quia si aliquid habet albedinem ut.6.& nigredinem ut.6. sequitur esset album & nigrum uel nec album nec nigrum, quæ sunt impossibilia, qm̃ sequuntur ꝯdictoria si est album & nigrum, aut nullo est colore coloratum, cum ibi non sit nisi albedo & nigredo per casum datũ. Non scđm quia si albedo ut.6. non compatiť nigredinem ut.6. multo magis albedo intensior q̃ ut.6. expellet nigredinem ut.6. quia albedo intensior est fortior, ergo &c.

Ad hoc dicitur ꝙ se compati possunt in gradibus equalibus citra mediam latitudinem. & ut sic componunt colo-

rem unum medium puta palidũ quo denominatur subiectum coloratum, ita ꝙ non denoĩatur album, nec nigrum, nec est albũ nisi ſm quid, nec nigrũ nisi ſm qd ultra mediã latitudinem se compati põt gradibus ĩequalibus puta calor ut. 8. frigidum ut duo & ſubm denoĩabitur simplr a calido & non a frigido quia ut diximus. ſ. qualitas intensibilis non denoĩat nisi ultra mediam latitudinem & qñ ꝓbatur ꝙ si albedo ut sex non compatitur nigredinem ut sex multo magis &c. negatur ꝯñtia, qm̃ q̃tum ad coexistentiam magis repugnant ut sex, utraq̧. n. denoĩaret subm. & sic sequerent ꝯdictoria, q̃ si una sit ut. 8. altera ut duo, nec ualet ꝙ sit intẽsior, quoniam non agit in ꝯriam, nisi ꝓ gradu ꝓ quo nõ cõpatitur eam. unde si calor ut. 8. debet expellere frigidum ut 2. necesse est ut calor intendatur, puta fiat ut. 9. & tunc erit frigidum ut unum, si autem intẽdatur usq̧ ad. x. frigidum totaliter corrumpitur.

Quinta rõ, si formæ ꝯriæ põt esse simul, ergo & motus ꝯrii quod est falsum ꝯñtia ꝓbatur, quoniam ex. 5. phy. non est ꝯrietas in motibus nisi ꝑꝑ ꝯrietatem formarum & terminorum ad quos sunt, ergo si formæ ꝯriæ se compatiunt, posse ẽt erit, ꝙ idem moueatur ꝯriis motibꝰ puta ꝙ calefiat & frigefiat ex quo calidum & frig. se compatiuntur, falsitas aũt ꝯñtis ꝓbatur, quoniam non est minor ꝯrietas ĩter duos motus ꝯrios, q̃ inter motum & quietem, sed impose est idẽ simul moueri ad formam & quiescere sub illa, ergo multo minus possibile est idem simul moueri motibus contrariis.

Ad hoc dr ꝙ motus ꝯrii põt esse duobꝰ modis. Primo ꝙ uterq̧ sit acquisitiuus puta ꝙ ꝑ unum acquiratur caliditas & ꝑ alterum frigiditas & cõcedo falsitatem ꝯñtis. Scdo ꝙ unꝰ sit acquisitiuus. & alter deꝑditiuus puta dum calor intendit in aqua, deꝑditur frigiditas. & ut sic nego falsitatem ꝯñtis, & concedo ꝯñtiam. Argumentum aũt ꝓcedit de motibus ꝯriis p̃ mõ, nos aũt tenemus ꝙ dum unum contrarium intenditur & alterũ remittitur sint motus contrarii scdo mõ. quod non est inconueniens.

Sexta rõ. Hoc est de mente Cõmen. qui in. 4. meta. simul

cum pbo in tex. & cōmen. 27. concludit q̄ impole est ut cō traria sint simul in eodem sed qñq; hoc & qñq; hoc. Itē in 5 phy. cōmē. 56. dicit q̄ qualitates mediæ inter 9rias sunt alio mō in potentia ad eas q̄ subm quia subm est in pura potētia ad utrunq; extremum mediæ aūt non sunt in pura potētia ad extremas hæc Cōmen. Quæro igitur qūo subm est in pura potentia ad utrūq; extremum, aut. n. hoc est quia subm non est utrūq; extremum sed pōt esse & hoc est falsum qm̄ impos. est lapidem fieri albedinem, aut hoc est quia subm nunq̄ habet utrūq; extremum simul, sed mō hoc, mō illud medium autem habet aliquo modo utrunq; extremum simul. s. uirtualiter. & hic est uerus sensus.

Ad hoc dr̄ q̄ Cōmen. intendit subm esse in pura potentia ad utrūq; extremum quoniam & nā sua neutrum habet loquendo de formis quæ contingenter insunt ut albedo & nigredo in pariete &c. medium aūt non est in pura potentia, quoniam medium ut medium ex rōne sua continet utrūq; extremū non solum virtualr̄ sed & formalr̄ ut determinabitur infra, non ergo ex dicto Cōmen. pōt concludere ꝓpositum suum, & cum adducit pbm & Cōmen. in. 4. meta. dico ut ēt tenet Capo. q̄ semp intendit de 9riis ꝑ tanto gradu pro quanto sunt denominantia subm!. Sic enim sunt incompossibilia & non aliter.

Septima rō. Hoc est de mēte. b. Tho. qui in. 3. sen. di. 14. dicit in minus albo non est aliqua nigredo sed albedo minus intensa. ergo albedo quæ non est summa non habet aliquem gradum nigredinis.

Ad hoc dicitur q̄. b. Tho. intendit in minus albo, non eē aliquam nigredinem, quæ. s. denoīet subm nigrum.

Octaua rō & hāc format 9 Capo. sit corpus hn̄s minimū frigus. & approximetur ei corpus calidum potēs ip̄m ultra infrigidare. Quæro utrum sit pole in hoc corpe successiuæ acquiri calorem dato q̄ frigus non intendatur si dicis q̄ nō erg o agens nāle debite approximatum passo & non impeditum nō aget in ip̄m qđ est manifeste falsum si sic. ergo cū ꝑus acquirātur oēs gradus coloris citra nonum q̄ ipse non

sequitur ꝙ illa minima frigiditas pōt stare non solum cum calore ut nouem, sed ēt cum calore ut. 4. ut. 5. ut. 6. & sic de oībus aliis citra nouem. Cuius oppositum dicit ipse Capo.

Ad hoc negatur casus ꝙ. s. possit dari corpꝰ hñs minimū frigus cum remotione oīs gradus caloris. Nam sicut ipse reputat inconueniens ꝙ detur corpus nō coloratum. sic reputo inconueniens ꝙ detur corpus hñs frigiditatem ut unum & nullam caliditatem. tūc. n. nec calidum nec frigi. esset nec tepidum quoniam in tepido est admixtus calor ipse aūt supponit ꝙ nullum gradum caloris hēat. Rō igitur sua fundata sup casum inconcessum. nihil concludit.

Nona rō & est ꝯ Cap. suppono ꝙ forma nō pōt esse sine effectu formali nec eꝯ, suppono ēt ꝙ esse frigidum est effectus formalis frigoris, tunc sic. In calido ut. 9. est frigidum ut unum, ergo dat ei esse frigidum, ergo illud corpus recipit esse frigidum & ultra, ergo est frigidum. Patet pma ꝯseq̄tia quia cuilibet danti correspondet aliqđ recipiens scđa & ꝯñtia patet quia idem sunt hēre esse frigidum & esse frigidū ergo ī calido ut. 9. est esse calidum & esse frigi. ex ꝯñti est calidum & frigidum qđ est impossibile, aliter sequuntur contradictoria ut argumentatum est supra.

Ad hoc dr̄ ꝙ pmum suppositum est falsum loquēdo absolute nam esse album uel denoīari album, non consequit albedinem absolute sed ꝓ tanto gradu puta ultra medietatem latitudinis graduum. & iō non inconuenit dari formā sub gradu adeo remisso ꝙ non hēbit effectum suum formalem. Ad argm̄ ergo nego pmam ꝯñtiam quæ fuit hæc. In calido ut. 9. est frigidum ut unum, ergo dat ei esse frigidum & sic non sequitur ꝙ illud corpus sit simul calidum & frigi.

Decima rō & est ꝯ Capo. in hoc distinguuntur res pmanentes a succesiuis ꝙ successiua non sunt nisi dum fiunt pmanentia uero non sunt q̄diu fiunt sed postq̄ fcā sunt. Tūc sic in toto dealbationis tpe, albedo est in fieri. ergo albedo non est patet consequentia, qm̄ albedo est res pmanens, ergo in dealbatione non est albedo admixta nigredini.

Ad hoc dr̄ ꝙ rerum pmanentium quædam sunt accñtia

ut esse album quædam subæ, ut esse hoiem. Quæ sunt subæ in hoc differunt a successiuis q dum fiunt nullo mõ sunt actu, nec ſm ptem nec ſm totum nec ſm esse impfectum, nec ſm esse pfectum eo q eorum gño est indiuisibilis. Quæ aũt sunt accidentia recipientia magis & minus, in hoc differunt a successiuis q successiua habeñt totum suum esse sibi debitum dum fiunt & non alr, ita q terminato fieri desinit total'r eorum esse. Hæc aũt dum fiunt puta dum intenditur calor, aut corpus dealbatur, habent quidem esse sed impfectæ, completo uero fieri habent esse pfectum, nihil ergo ꝓhibet q in toto dealbationis tpe, in quo albedo est in fieri, hẽat esse non quidem pfectum, & ut sic pôt secum cõpati nigredinem remissam. Ad argm̃ ergo nego consequentiã, ad ꝓbõnem dico q licet albedo sit res pmanens, tamen suum esse non stat in indiuisibili, quare &c. Hæc de præsenti quæsito dicta sint. De quo scito esse ꝓblema neutrum apud pbm & Cõmen. &. b. Tho. iõ utraqȝ ps sustentabilis est. Ego aũt uolui defensare pté affirmatiuam ꝓ reuerentia Capreoli.

Qõ. 14. si tantum unum uni est contrarium.

His. n. entibus palam, q non contingit uni plura contraria esse. Tex. 14.

IN HAC .q. aduerte q si sensus pbi attendatur, pua cõsurgit difficultas. Nam ꝓpositum tex. inducit corollariæ ex eo q dixerat contrarietatem esse maximam & pfectã distantiã duorum sub eodem gñe, & sic patet q ibi loquitur de pfectissima contrarietate extremorum. De mediis autẽ nundum mentionem fecerat. Loquẽdo ergo de hac pfecta contrarietate, constat q tãtum unum uni est contrarium. Cuius rõ est, quoniam maxima distantia sub uno gñe, non pôt esse nisi inter duas spẽs. Non. n. possunt duæ spẽs eiusdẽ gñis esse equalis gradus, cum se habeant ut numeri ut uisum est in. 8. lib. Verum quia solet fieri instantia q plura media contrariãtur extremis ut oẽs medii colores extremis coloribus & plura extrema uni medio, ut in moralibus, ꝓdigalitas & auaritia liberalitati, iõ ad vlem resolõnem ꝓpositi

quæsiti sic ꝓcedes. Primo ponetur dictū de contrarietate. Secundo ponentur duæ conclusiones respōsiuæ. Tertio ponetur quoddam notabile.

Quantum ad pͥmum aduerte ꝙ contrarietas est duplex .s. pfecta & impfecta. Perfecta dicit maximam distantiā inter duas formas in eodem gñe: inter quas est motus p se: & sunt successiuæ acquisibiles. Impfecta nō requirit maximā distantiam, sed ꝙ sint duæ formæ sub eodem gñe īter quas sit motus. & sint successiuæ acquisibiles.

Quantum ad scđm sit hæc pͥma concl'o, ſm contrarietatem pfectam, tantum unum uni est contrariū ꝓbatur rōne pħi in ꝓposito, tex. quæ stat in hoc. Perfecta contrarietas dicit maximam distantiam formarum in eodem gñe. Hæc. n. est rō pfectæ contrarietatis. Sed maxima distantia in eodem gñe non pōt esse nisi inter duo extrema & ultima, quia ultimo non est aliquid ulterius ergo contrarietate perfecta tantum unum uni est contrarium.

Scđa concl'o. ſm contrarietatem impfectam, possunt plura contrariari uni, & ecōuerso ꝓbatur. Ea inter quæ est motus per se sunt contraria ex. 1. &. 5. physi. Sed inter media & extremum, est motus, p se. Patet. n. ꝙ aliquid pōt moueri ab albo ad rubeum & croceum & alurgum & uiride sicut ab albo ad nigrum, ergo īter album & oēs medios colores, est contrarietas non quidem pfecta cum non seruetur inter eos maxima distantia, ergo non inconuenit cōtrarietate imperfecta plura contrariari uni & econuerso.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ si uis sustinere vl'iter ꝙ tantum unum uni est contrarium, fundabis te in hoc ꝙ media non contrariantur extremo nisi ut gerunt uicē alterius extremi puta rubeum uiride &c. gerunt uicem nigri, sil'r in moralibus, duo extrema non contrariantur uni medio, nisi inq̄tum duo extrema conueniunt in rōne mali aut uitii, & illud medium in rōne uirtutis. & sic ꝓdigalitas & auaritia inq̄tum sunt uicium, contrariantur liberalitati inq̄tum est uirtus. sil'r maius & minus contrariantur equali inq̄tum conueniunt in rōne inequalis & sic patet ꝙ vl'iter pt sustineri tātū

unum uni esse ꝯrium, quia uel unum, uel plura reducta ad unū. Tu tñ aduerte ꝙ inter equale & magnū & puū magis seruaꝭ oppō ꝑuatiua q̃ ꝯria, ut patet ĩ hoc lib. in text. 17.

Pro hac. q. non laborabis in pluribus inuestigandis: qm̄ nec alii quid egregium dn̄t. Nec Pau. sonci. nisi ꝙ imoraꝭ ad assignandum quō genus ĩmediate diuiditur duabus dn̄is cō stitutiuis duarum spērum spālissimarum uel subalternarū uel quarum una est subalterna, & altera est spālissima, uide tu eum ad placitum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 15. si multitudo est genus ad numerum ita ꝙ sit quid magis cōe q̃ numerus.

Multitudo aūt quasi genus numeri. Tex. 21.

IN HAC. q. sic ꝑcedes Primo distingueꝭ de numero. Scōo ponentur cōclōnes rn̄siuæ. Tertio soluēꝭ quoddā dubium, in quo uidetur Iandu. insurgere cōtra. b. Tho.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ numerus dupl'r ꝯsiderari pōt. Primo vl'issimæ sumptus ut ꝑtur de numero formali siuē essentiali qui repitur tā in abstractis q̃ in rebus māli bus, nam sicut duæ intelligentiæ conueniunt in numero binario essentiali. sic duæ quidditates māles ut humanitas & equinitas constituunt binarium essentialem. Scōo pōt sumi ꝑ numero q̃titatiuo, qui cātur ex diuisione continui, & reperitur ſm uiam nostram in solis mālibus ut determinauimus in lib. 8. contra Gregorium.

Quantum ad scōm sit ꝑma conclo, numerus ꝑ mō sumptus non est in minus q̃ multitudo, imo est conuertibilis cū multitudine ꝑbatur. Cum nō detur multitudo infinita actu sicut numerus vl'issimæ sumptus mensuratur unitate & cō stituitur aggregatione unitatū, sic ēt oīs multitudo siue trā scendens siue numeralis, unde ut docuimus in libr. 8. q. 11. ꝓprietates numerales ut ꝑitas imꝑitas, esse tot & tot, ita attribui pñt multitudini transcendenti, & numero essentiali, sicut multitudini & numero q̃titatiuo, & hoc non negaret pħs. & q̃do dixit multitudinem esse quasi genus numeri, nō intellexit de multitudine & numero transcendenti quē ap-

ꝑellamus numerum eſſentialem.

Scđa cōcl'o. Numerus. 2. mō ſumptus eſt in minus q̄ multitudo, & ipſa eſt quaſi genus numeri ꝓbatur. Sicut ſe habet unum tranſcendens ad unum numerale ſic multitudo tranſcendēs ad numerum q̄titatiuum, qm̄ ſicut p̄ncipium ad p̄ncipium, ſic p̄ncipiatum ad p̄ncipiatum. Sed conſtat q́ unum tranſcendens, eſt in plus & magis cōe q̄ unum numerale, illud. n. conuertitur cum ente, & circūdat oē p̄ntum, & uerificatur de quolibet eſſentia tam abſtracta q̄ mālī, unū uero numerale artatur reductiue ad p̄ntum q̄titatis, ergo & multitudo tranſcendēs, eſt in plus q̄ numerus q̄titatiuus. Illa. n. ſicut unum tranſcendens circūdat oē p̄ntum, & uerificatur in abſtractis & mālibus. Numerus uero q̄titatiuus reſtringitur ad p̄ntum q̄titatis, cum ſit q̄titas diſcreta, & non uerificatur niſi de rebus q̄tis. Qm̄ igitur eſt in plus in ſenſu dicto iō pħs dicit q́ eſt quaſi genus numeri, oē. n. magis cōe, pōt dici largo mō eſſe genus, & notāter dixit quaſi genus, qm̄ ſicut ens non eſt genus ut declaratum eſt in lib. 3. ſic nec unū trāſcendēs, nec multitudo trāſcēdens, alr̄ p̄ma cā eēt ī gn̄e.

Quantum ad tertium aduerte q́. b. Tho. in. x. li. in lec. 8. declarās qūo multitudo eſt quaſi genus numeri inquit. Sciēdum uero eſt q́ pluralitas ſiue multitudo abſoluta, quæ opponitur uni qđ conuertitur cum ente eſt quaſi genus numeri, quia numerus nihil aliud eſt q̄ pluralitas & multitudo mēſurabilis uno. Sic igitur unum ſm q́ ſimpl'r dr̄ ens indiuiſibile, conuertitur cum ente, ſm aūt q́ accipit rōnem menſure ſic determinatur ad aliqđ genus q̄titatis in qua ꝓprie inuenit rō menſure. & ſil'r pluralitas uel multitudo ſm q́ ſignat entia diuiſa, non determinatur ad aliqđ genus, ſm aūt q́ ſignat aliqđ menſuratum, determinatur ad aliqđ genus q̄titatis, cuius ſpecies eſt numerus. Hæc. b. Tho.

Tu igitur aduerte q́ Iandu. in lib. x. in. q. 15. reprobat dictum. b. Tho. in hoc loco, ꝓ q̄to dicit q́ unū ut accipit rōnē menſuræ, & multitudo ut ſignat mēſuratum determinanť ad genus q̄titatis. Cōtra hoc igitur ſic arguit. Vnum & multa ut habent rōnem menſuræ & menſurati ſunt in p̄nto re-

lationis,ergo non determinantur ut sic ad genus q̃titatis,cõ sequẽtia patet,qm̃ cum p̃nta sint impmixta, idem sub eadẽ rõne non põt esse in duobus p̃ntis. Antecedens uero ꝓbat. Quia dr̃ia relationis non trahit aliquid cui adiungitur extra p̃ntum rl̃onis,nam dr̃ia est in eodem p̃nto cum eo cui adiũ gitur,sicut rõnale & aĩal determinatũ p rõnale sunt ĩ p̃nto subæ.Sed mensura & mensuratum sunt differentiæ rl̃onis. Constituũt.n.tertium modum relatiuoꝝ ut uisum est in.5. lib.ergo unũ & multa ut stãt sub rõne mẽsuræ & mẽsurati, non determinantur ad aliud genus q̃ ad genus relationis.

Ad hoc dicitur,ꝙ Iandu.non penetrauit sensum.b.tho. Patet.n.in tota doctrina sua,ubicũq; inuestigat de oppõne inter unum & multa ꝙ tenet unum ut mensuram,multa ut mensurata opponi relatiuæ,ex ↄsequenti ut sic sunt in p̃nto rl̃onis ꝓut.s.stant sub tali respectu.& ꝙ hæc sit mẽs sua, patet in.1.sen.di.24.q.1.ar.3.ad quartum ut uidere poteris. Si igitur.b.Tho.hic intenderet ꝙ unum ut stat formal̃r sub respectu mensuræ,& multa sub respectu mẽsurati,nõ essent in p̃nto rl̃onis sed q̃titatis,sibi ↄ̃diceret, qđ non est credẽdũ a uero Thomi.Dico igitur ꝙ dictũ b. Tho.contra qđ Iand. arguit,intelligendum est quo ad fundamentum,& non quo ad suum formale.Nam illud qđ est unum cui attribuitur rõ mẽsuræ,est res de gñe q̃titatis,sil̃r illud quod est multa, cui attribuitur rõ mensurati,est res de gñe q̃titatis,cum quo tñ stat,quod in respectu mensuræ & mensurati sunt in gñe relatiõis. Sicut pater & filius,q̃tum ad id quod sunt, sunt ĩ gñe subæ.In respectu aũt paternitatis & filiationis sunt in gñe secundo relatiuorum.Hæc de p̃senti quæsito dicta sint.

Qõ.16.si oĩa media sunt eiusdem generis cũ extremis.

Oĩa nãq; media ĩ eodẽ gñe sunt cũ extremis.tex.22.

IN HAC .q.sic ꝓcedes. Primo ponet̃ dist̃õ de medio. Scđo conclõnes respõsiuæ.Tertio soluentur quædã du.

Quantũ ad p̃mum aduerte ꝙ mediũ inter aliqua extrema,põt esse multipl̃r.Primo pure negatiuæ,ut inter habitum & p̃uationem datur negõ,ut ĩter uiuum & mortuũ

datur non uiuum. Secundo priuatiue, licet hoc sit difficile inuenire. Tertio entitatiue, ut iter ens actu, & nullo modo ens dat ens in potentia ut mã prima. Quarto moraliter ut inter timores & audacias dat fortitudo. Quinto formalr si ue fm formã ut inter albũ & nigrũ dat palidum. inter calidum & frigidũ dat tepidum. Et hoc est ppriissime mediũ, quia ptinet in se nãm extremorũ participatiue utrũ autem uirtualr & formalr dicemus infra. & qm necesse est pus ad ipsum esse transmutatio q̃ ad extremum. Impoße est enim frigidum calefieri nisi prius fiat tepidum.

Quantum ad scdm, sit hæc prima conclusio. Medium. 1. 2. 3. modo, non est eiusdem generis cum extremis. Quod p̃ modo patet, quia negatio est purum non ens, habitus est ens. priuatio licet quo ad formale sit non ens, tamen rõne connotati qd est subiectum potest dici aliquo modo ens cõstat autem q purum non ens, non est in eodem genere, cũ ente, & aliquo modo ente. Nullo. n. modo participat altero nec utroq; extremo. Quod. 2. modo patet, qm si priuatio esset medium inter duo extrema positiua, cum sit formaliter non ens se haberet ad extrema sicut non ens ad ens. Constat autem q ens & non ens nõ sunt eiusdem generis. Quod. 3. modo patet, qm si ens in potentia ut mã prima sit medium inter ens actu, & nullo modo ens patet q compa ratum enti actu, non est in eodem genere cnm eo, actus. n. & potentia distiguuntur gñe. Magis autem constat q ens ĩ potentia & nullo modo ens, non sunt eiusdem generis.

Secunda conclusio. Medium. 4. & 5. modo est in eodem genere cum extremis. Quod quarto modo patet, qm tam passiones q̃ uirtus circa tales passiões sunt ĩ p̃nto qualitatis & fm aliquos in p̃ genere. Quod autem. 5. modo probat. Illud ad quos prius peruenitur in permutatione quæ est ab extremo ad extremum antequam perueniatur ad alterum extremum, est in eodem genere cum extremis, hæc patet qm inquit phs in hoc. 10. in text. 22. permutari non est ab uno genere in aliud genus nisi per accidens ut a colore ad figuram. Sed constat q quando quid permutat ab una for-

ma ad aliam, inter quas est medium. 5. modo, prius & per se & de necessitate puenit ad medium q̃ ad extremū ut q̄ debet calefieri, prius tepidatur, & quod dealbatur: pus subalbatur ergo &c.

Et aduerte q̄ licet ad maiorem doctrinam posuerimus de medio distinctionem quintumembrem, tamen intentio pћi fuit in hoc. 10. loqui de medio solum. 5. modo, quod uerae & simpliciter est medium.

Quantum ad tertium aduerte dubiū qđ insurgit p̃ scđm modum primae conclusionis. Dictum enim, q̄ medium priuatiue, non est in eodem genere cum extremis. Contra ſm pћm in hoc. 10. in tex. 19. equale est medium inter magnū & paruum, sumendo magnum cum excessu, & paruum cū defectu, prout idem sunt q̄ maius & minus, & in eodē tex. determinat pћs q̄ opponitur eis priuatiue, equale est. n. q̄ non est maius nec minus. & tamen aptum natum est esse ergo equale est medium priuatiue. & tamen est in eodem genere. s. quantitatis cum magno & paruo, ergo falsum est q̄ medium priuatiue non sit in eodem genere cum extremis.

Ad hoc dicitur, q̄ secundus modus primae conclusionis debet intelligi de medio quae sit mera priuatio. ut cecitas. Nō autem de medio, quod est qd positiuum reale, includēs tamen negationem extrem. Aliter cum medii colores possint dici hoc modo priuatiua media respectu extremorum, non essent in eodem genere cum extremis. Ad argumentum ergo concedo q̄ equale est medium priuatiue secundo modo sed non p̃ modo de quo solo intelligi debet secundus modus primae conclusionis.

Alia dubia non insurgunt quae sint alicuius difficultatis, quae non possint solui, per probationes primae conclusionis ideo nolo īmorari. Haec de praesenti quaesito dicta sint.

Quaestio. 17. si media contrariorum componuntur ex extremis uirtualiter uel formaliter.

Si uero sunt in eodem genere media ut ostensum est & media contrariorum, necesse est componi ex extremis contrariis. Textu. 23.

IN HAC .q.aduerte ꝙ pendet ex.q.13.huius.10. de gradibus quibus se compatiuntur contraria in eodem & qm̄ ut dixi in eadem qone utraqꝫ pars sustētabilis est, licet sustinuerim partem affirmatiuam propter Cap̄. si tamen elegeris sustinere partem negatiuam, q̄ sustinet Greg. & Paulus Sonci.pro præsenti quæsito negabis cōpositionē realem & formalem mediorum ex extremis & tenebis solam compositionem uirtualem.&qm̄ pħs in tex.23.& Cōmenta.&.b.Tho.uidentur absolute tenere ꝙ media componantur ex extremis dices sicut An.and.in.10.q.5.quod pħs accipit compositionem pro conuenientia, eo ꝙ mediū comparatum uni extremo retinet uirtualiter naturā illius extremi & magis conuenit cum eo quam cum altero extremo sicut tepidum magis sapit nām frigidi, quam naturā calidi. Eodem modo exponit paul.Sonc.omnia dicta Commenta.& pħi ut patet in lib.10.q.21.respondens ad scđm Greg.autē in.1.dis.17.q.3.art.2.post responsionem ad.x. dicit ꝙ pħs & Commenta.loquuntur de compositione mediorum ſm apparentiam & non ſm ueritatem. & aduerte ꝙ totum fundamentum eorum est quoniam timent si concedunt extrema contraria actu & formaliter in gradibus quibuscunqꝫ in mediis ꝙ sint ꝯ pħm in.4.metaph.tex.27. & ex consequenti ꝙ sint coacti concedere contradictoria uerificari de eodem. Sed ad id iam responsum est in. q.13. huius ad primum Pau.de mente Cap̄. Itē timent ne concedant duas species constituere tertiam.& ꝙ media contrariorum sint composita ex duobus entibus in actu. Sed ad hæc respondebimus infra.

Et quoniam in.qō. 13.tenui partem affirmatiuam cum Cap̄.intendo & nunc decidere præsens quæsitum pro parte affirmatiua,& sic procedam. Primo ponetur cōclō affir. & probabitur. Scđo soluam rationes Pau.& Anto.and.qui tenent partem negatiuam. Tertio mouebo dubium contra conclusionem in se,& soluam.

Quantum ad primum, sit hæc conclusio responsiua. Media contrariorum ut tepidum.& palidum componunt non

solum uirtualiter sed etiam formaliter ex extremis, ita quod extrema sunt actu & formaliter in medio non quidem secundum excellentias suas. sed ut remittuntur. secunda pars huius conclusionis iam patet per determinationē. q. 13. huius lib. ubi determinauimus quod contraria secundum gradus intensos non se compatiuntur, aliter ineuitabiliter contradictoria uerificarentur de eodem. Prima autem pars sic probatur. Quod comparatur ad duo extrema & respectu unius est ut magis respectu alterius est ut minus componitur realiter & formaliter ex illis, nam magis & minus inesse, supponit inesse, sed medium ita se habet quod comparatum uni extremo se habet ut magis & respectu alterius ut minus tepidum enim est magis frigidū & minus calidum ergo &c. Præterea. In quolibet genere prima & simplicia sunt compositiua aliorum eiusdem generis, quæ comparantur ad illa ut composita & posteriora. Sed extrema ad media se habent ut simplicia & priora, ad composita & posteriora ut patet de tepido comparato calido & frigido, ergo &c.

Quantum ad secundum aduerte quod Pau. Sonci. in. 10. q. 21. conatur defensare partem nega. dictis Commentatoris & b. Tho. deinde rationibus.

Allegat tria dicta Commenta. primo dicit in. 4. metaph. commento. 27. Duo contraria habentia medium sunt in medio in potentia sicut albedo & nigredo inueniuntur in palore sed non in actu. & in. 10. metaph. commen. 7. inquit. Non debet aliquis dicere quod colores componantur ex duobus. s. albo & nigro, & in commen. 23. in composito inuenitur ex altero contrariorum magis. & ex altero minus non simpliciter sed aliquo modo. i. in potentia.

Ad hæc respondetur simul, quod Comment. intendit per potentiam, non potentiam puram, sed potentiam admixtam actui imperfecto. & prout omnis forma existens sub gradu imperfecto, est uelut potentia comparata formæ in gradu perfectiori, & quod hæc fuerit mens sua patet in. 1. physico. in commen. 56, ubi formaliter sic dicit. Medium est extremū utrunque non pura potentia sed, aliqua potentia in medio: n.

est utrunq; extremum in actu sed tamen non in ultima perfectione Est igitur in potentia utrunq; extremum quodam modo.& in actu alio modo hæc Commen.ex quibus patet q declarat se quo sumat potentiam , quando dicit sed aliquomodo.i.in potentia.& qn dicit in.4.metap.sed non in actu.i.non in ultima perfectione.

Allegat dictum.b.tho.in.3.sen.quod iam declarauimus in.q.13.huius libri.

Prima ratio Pauli est hæc.Tertia species non potest cõstitui ex duabus naturis specie distinctis,unde phs in.5.meta.dicit q quinq; non sunt duo & tria , quia ter & duo sunt numeri specie distincti.Sed medius color & extremi colores:cõiter tenetur specie distincti:ergo &c.Et aduerte quod hæc ratio fuit etiam præcipua apud Greg.cuius opinionem adduximus in.q.13.huius libri.

Ad hoc responde q maior non est uera nisi de speciebus quarum esse stat in indiuisibili sicut sunt species numeri & species figurarum & species substantiæ perfectæ.Potest etiã dici sicut dictum est supra de uno constituente multitudinẽ quod sumptum cum præcisione non constituit eam,sed opponitur disparate,sicut species condistincta , sumptum autẽ sine præcisione,non habet rõnem speciei,sed rationem materie & ut sic non opponitur multitudini,sed eam cõstituit. Sic in proposito extrema contraria sumpta cum præcisione sunt species distincte contra medium & opposite disparate,& ut sic non componunt medium,sumpta autem sine pcisione,sunt ut materia ex qua componit medium , & non ut species condistincte,& huic responsioni adhereo , ex qua patet q argumentum non concludit.

Secunda ratio Pauli est hæc,formæ opposite inquantum sunt opposite non possunt simul concurrere in eadem natura,quia de ratione oppositorum inquantum sunt opposita est q simul stare non possunt Sed formæ contrariæ sunt etiam contrariæ in gradibus remissis,cuius ratio est qa phs in.10.metaph.tex.13.&.14.dicit q contrarietas est oppositio sm formam,hã autem albedinis & nigredinis saluatur

in gradibus remisfis.erga ut fic funt contrariæ, ex cōfequē ti non fe compatiuntur in medio.

Hanc rationem iam foluimus in.q.13.huius ubi de men te Cap.diximus q̄ repugnantia fimultatis exiftēdi in eodē non confequitur cōtraria præcife ex nā̄ fua fed ex nā̄ fua ꝑ tanto gradu pro quo denominant & actuant fubiectum, pu ta ultra medium latitudinis. Ad argumentum ergo nego ma Ad ꝓbōnem.nego filr q̄ fit de rōne oppofitorum præ cife inq̄tum oppofita q̄ non posfint ftare fimul nifi adiungatur pro tanto uel tanto gradu &c.

Tertia ratio Pauli:pħs dicit in.4.de cœlo q̄ aer eft grauis & leuis, aut ergo intelligit q̄ in aere fint duæ qualitates diftinctæ in actu perfecto quæ funt contrariæ.f.grauitas & leuitas & hoc non quia formæ cōtrariæ & maxime in actu perfecto non fe compatiuntur in eodem. Aut q̄ eft tantum una qualitas compofita ex grauitate & leuitate.& hoc non quia in elementis non funt qualitates compofitæ; fed tantum qualitates primæ. Aut eft una continēs uirtualiter utrā que & fic habetur propofitum.

Ad hoc dicitur q̄ qualitas illa eft una, fed non eft proprie media, quia non componitur intrinfecæ ex leuitate & grauitate ficut componitur tepidum ex calido & frigido: Poteft autem dici media extrinfecæ.i. comparatiue, qm̄ per comparationem ad aquam eft principium afcenfus & per comparationem ad ignem eft principium defcenfus. Ad argumentum ergo dico q̄ pħus intelligit aerem effe grauem & leuem non per duas qualitates non per unam compofitam formaliter nec uirtualiter, fed per unam fimplicē quæ refpectu diuerforum eft principium contrariorum motuū ideo ꝑ eam refpectiue & nō intrinfecæ dicitur aer grauis & leuis. Paulus autem decipitur in hoc q̄ extimat illam qualitatem effe ueræ mediam ficut eft medius color.

Quarta ratio Pauli Commenta.dicit in.1.phyfi.cōmen. 56. q̄ colores extremi funt in colore medio non in actu puro nec in potentia pura fed medio modo inter potentiam & actum. Sed albedo remiffa eft actu albedo, filr nigredo re

missa, aliter nullum corpus esset actu album uel nigrum nisi esset albedo uel nigredo in summo, quod est manifeste falsum, ergo albedo remissa siue nigredo non est actu in medio colore sed tantum uirtualiter.

Ad hoc dicitur q non adducit dictum Comment. ut stat nam Commenta. in illo loco expresse dicit q in medio est utrunque extremum in actu sed tamen non in ultima perfectione. ex quibus uerbis constat, q intendit extrema esse in medio in actu tamen remisso, nam idem est extremum esse in medio actu non sm ultimam perfectionem. i. nõ intense & esse in actu remisso.

Anto. and. in. 10. metaph. q. 5. tenet q formæ medie nõ sunt ueræ composite ex extremis, ita q extrema non concurrunt partialiter ad compositionem eius & arguit sic. Oẽ compositum compositione partiali, uel est q̃titas uel habẽs q̃titatem, sed formæ medie non sunt hmõi, quia q̃titati nihil est contrarium, ergo formæ mediæ non componuntur quacunq; compositione partiali.

Ad hoc dicitur q maior non habet ueritatem nisi quando componentia partialia sunt quantitates uel per se quanta, constat autem q qualitates extremecontrariæ non sunt quantitates nec per se quante, unde illa compositio magis debet dici essentialis q̃ quantitatiua, qm̃ extremum componens prædominãs se habet ad extremum aliud ut actus ad potentiam puta in tepido frigidum est ut actus calidum ut potentia. Cuius signum est q si debet denominari tepidum a calido uel a frigido, dicetur frigidum, ergo frigidum est ut forma respectu calidi.

Quantum ad tertium aduerte q si medium componitur formaliter ex extremis, difficile erit seruare qũo hæc qualitas media sit unum per se. Nam omne compositum per se unum est ex partibus, quarum utraq; est in potentia ut linea bicubita ex duabus medietatibus, uel una est in potentia altera est actus, ut mã prima & forma substantialis non potest autem utraq; esse actu ex. 7. metaph. tex. 49. Sed secundum determinationem factam, duo extrema non sunt

in medio solum in potentia, nec unum in potentia alterum in actu, qm̄ cum utrunq; sit in medio in gradu remisso, non est maior ratio de uno quam de alio, ergo utrunq; est actu sed ex duobus entibus in actu non fit unum per se ex. 7. metaphysi. text. 49. ex consequēti medium non erit unum per se sed per accidens.

Ad hoc dicitur q unum extremum est ut potentia alterum ut actus, nam illud quod seruatur in medio cum pluribus gradibus habet rationem actus, reliquum autem quod est sub minori gradu habet rationem potentiæ. Et dato casu q esset imperfectius s͂m naturam suam puta frigidum respectu calidi, tamen inquantum magis inexistit ut sic reputatur perfectius, ex consequenti ut actus. Ad argumentū ergo nego quin unum sit in potentia alterum in actu. Ad probationem dico q est maior ratio de uno q sit actus quia est cum pluribus gradibus. & de alio q sit potentia quia est in minori gradu. Et aduerte q hoc consonat Comment. in. x. metaph. commen. 23. ubi inquit. Impossibile est q in composito ex contrariis sint duæ partes equales, sed altera debet esse dominans, cui attribuitur forma hæc Commenta. ex quibus sequitur q si contrario dominanti attribuit forma, alteri dominato attribuitur materia & potentia. Hæc de præsenti quæsito dicta sint. Quod tamen reputo probleme neutrū sicut &. q. 13. huius. 10. sed uolui sustinere partem affirmatiuam in fauorem Cap. Tu uero exerce ingenium ut placuerit, nam & ego aliquando declinaui ad partem negati. ut patet in epitomate in. 2. de generatione in tract. 2. in capi. 3.

Qō. 18. si inter species cuiuscunq; generis est uera cō trarietas præcipue in prædicamento substantiæ similiter inter differentias.

Dico enim differentiam generis diuersitatem, quæ diuersum facit hoc ipsum. Contrarietas igitur erit hæc. Textu. 24.

IN HAC

IN HAC .q.sic ꝓcedes. Primo ponetur dictũ de ꝯrieta te. Scđo duæ conclones rñsiuæ. Tertio soluet qđdã dub.

Quãtum ad pmum aduerte ꝙ iuxta doctrinã .b. tho. in. 5. phy. sup tex. x. ꝯrietas est duplex quædã impfecta, & est inter & quæ seruãtur cõis radix ꝯrietatis. Hæc aũt radix dr excellentia & defectus nã quæcunq; ꝯria ita se hñt ꝙ unũ est pfectius altero, qđ aũt est pfectius excellentius est, alterũ aũt deficiens. Quædam aũt pfecta, & hæc ultra cõem radicẽ ꝯrietatis requirit duas condões. Primo ꝙ sint duæ formæ maximæ distantes sub eodẽ gñe inter quas cadunt oĩa quæ sunt illius gñis. Scđo ꝙ sint acquisibiles p motum aptæ ĩesse successiuæ eidẽ subo existenti in actu. Aliqui addunt, qđ sint actiuæ & passiuæ adinuicem ita ꝙ se mutuo expellant, sed hæc condõ non uerificat simplr nisi in. 4. pmis qualitatibus quæ dicuntur actiuæ & passiuæ ut declarauimus in epitoma te nostro super libros de gñone & corruptione.

Quantum ad scđm sit hæc pma conclo, spẽs & drĩæ gñis subæ non opponuntur nisi ꝯriæ. & ꝓbatur p ꝙ opponantur qm̃ sunt diuisiue gñis, oĩs aũt diuisio est p opposita, hæc ẽ.n. pma condõ pone diuisionis. Qđ aũt opponantur ꝯriæ sic ꝓbatur ad mentem phi. Non opponuntur ꝯdictoriæ qm̃ alte rum ꝯdictoriorum uerificatur tam de ente q̃ de non ente. Non ens aũt nullius est drĩa nec spẽs nec genus. nec pure puatiuæ, qm̃ puatio cum sit negõ, est formalr non ens drĩæ aũt & spẽs gñis subæ & cuiuscunq; alterius gñis nõ sunt nõ ens, nec relatiuæ, qm̃ sunt multa gña absoluta tam aĩata q̃ ĩaĩata, tam simplicia ut elẽta, q̃ elẽtata quæ non diuidunt p relatiua ergo a sufficienti diuisione opponuntur contrariæ.

Scđa conclo. licet opponantur contrariæ non tñ contrarietate pfecta, sed impfecta ꝙ impfecta patet, qm̃ cõis radix contrarietatis seruatur in eis, nam quæcunq; duæ differentiæ diuisiuæ unius gñis & duæ spẽs, pcipuæ in pnto subæ, se hñt ut excellens & deficiẽs, sicut patet de corpea & incorpo rea, aĩata ĩaĩata, sensitiua non sensitiua, rõnalis non rõnalis. Qđ aũt non pfecta patet ex defectu cõdõnum quas assigna uimus in contrarietate pfecta, nam posito ꝙ in pnto subæ

essent assignabiles duæ spẽs maximæ distantes puta supma intelligentia pducta & elr̃tuin terræ, inter quas gradualr continentur nãæ rerum intermediæ, tñ non sunt acquisibiles p motum, nec intensibiles & remissibiles ut determinatũ est in.8.li.ergo &c. Præterea differentiæ & formæ substantiales non hñt p subo ens actu sed mãm pmam. qm cũ pducantur gñone subali, ut determinatum est in.5.physic. eius subm est tm̃ ens in potentia, alr gño esset motus qđ negat pb̃s in.5.physi.tex.8. Patet ergo q̃ inter differentias & spẽs gñis subæ non datur pfecta contrarietas. Et aduerte q̃ eandem cõclonem tenet Ant.and.in.x.meta.q.penultima ubi determinat q̃ inter formas substantiales non est cõtrarietas stricte sed largo modo accepta.

Quantum ad tertium aduerte q̃ Arist.in diuersis locis videtur sibi contrarius in hoc pposito, nã in p̃ntis manifestæ ponit q̃ subæ nihil est contrarium, & in.5.phy.tex.x.dicit. Scđm subam, nullus est motus pp nullum entium subæ esse contrarium. In.1. aũt phy.tex.dicit q̃ in gñe subæ dat una pma contrarietas ad q̃ oẽs aliæ reducuntur. Et in.2. de gñone tex.49.dicit q̃ aer & ignis contraria sunt aquæ & terræ. Terra quidem aeri, igni uero aqua contraria est. Et in hoc x.in tex.24.pbat differentiam sm spẽm esse differentiã cõtrarietatis. Quapp uidetur pb̃s in hoc semp fuisse dubius, & modo tenuisse partem neg. modo partem affir.

Ad hoc dubium sm uiam Cõmen.q̃ habes expssam in.1. phy.cõmen.52.& cõfirmatam p Alex. dđm esset q̃ pb̃s negat contrarietatem in suba sm subm siue mãm nõ añe sm formam. nam accñtia cum sint entia simplicia si contrariantur sm totam suam entitatem contrariantur subæ aũt sensibiles & pcipue corruptibiles cum non sint entia simplicia. componuntur.n.ex mã & forma non contrariantur sm totam suam entitatem sed solum sm formam nam mã cum sit receptiua contrariorum nulli contrariatur sm igitur Cõmen.pb̃s negans in p̃ntis & in.5.phy.contrarietatẽ in suba non negauit absolutæ, alr sibi contradiceret in locis aliis allegatis. sed negauit q̃ sit talis qualis iuenitur in accñtibus. s.

fm totum. & non tm̃ fm formam. Item dicit Cómen. in. 1. phy. cómen. 52. ꝙ qñ pl̃s negat contrarietatem a ſuba, intẽdit ſolum de ſubiis compoſitis non aũt de elntis alr ſibi ɔ̃dice ret in. 2. de gñone tex. 49. Et id ꝑ tanto tenet qa extimat formas elntorum eſſe intenſibiles & remiſsibiles. ex ɔ̃nti cõtrarias & actiuas ac paſsiuas adinuicem. Sed ut Thomiſta nõ ſequeris hanc uiam q̃ reprobauimus. in lib. viii. ptractantes ſi plures formæ ſubſtantiales ſe compatiuntur in eodem.

Igitur fm uiam. b. Tho. rñdendum eſt pl̃m non eſſe ſibi contrarium qm̃ ubi negat contrarietatem in ſuba intendit fm ſenſum ſcđæ conclõnis, ubi aũt concedit intendit fm pmam conclõnem & fm pmam ptem ſcđæ conclõnis. Cui⁹ ſignum eſt ꝙ in. 2. de gñone tex. 49. poſtq̃ dixerat igni uero aqua contraria eſt ſtatim ſubiungit ut contingit ſubam ſubẽ contrariã eſſe. q. d. licet ſuba non contrarietur ſubæ ut ſuba tñ poteſt contrariari rõne qualitatum contrariarum. & hoc modo contrariantur elementa adinuicem. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qõ. 19. ſi genus & ſpẽs gñis ſunt eadem aut diuerſa genere uel eadem aut diuerſa ſpecie.

Quare palam quia ad id qđ uocatur genus, nec idem nec diuerſum ſpecie. Tex. 24.

IN HAC q. ſic ꝑcedendum eſt. Primo ponentur duæ conclõnes reſponſiuæ cum ꝓbõnibus ſuis. Scđo ſoluent duo dubia.

Quantum ad pmum ſit hæc pina conclõ. Genus compa ratũ ſuæ ſpẽi ut aial hoi non eſt idem ſpẽ nec diuerſum ſpẽ ab hoie ꝓbatur ꝙ non eſt idem ea ſunt idem ſpẽ quæ cõue niunt in una differentia ɔ̃ſtitutiua ſicut Plato & ſortes ſunt idem ſpẽ quia conueniunt in rõnali ut cõſtitutiuo hoĩs. Sed genus & ſpẽs non conueniunt in aliqua una differentia cõſti tutiua utriuſq3 alr genus eſſet ſpẽs, nec gen⁹ eſſet magis cõe q̃ ſpẽs. Probatur aũt ꝙ nõ ſunt diuerſa ſpẽ, Quæ ſunt diuer ſa ſpẽ habent oppoſitas differentias quibus conſtituunt ſed differẽtia qua cõſtituitur genus puta ſenſitiuum & qua cõ-

stituitur spēs non opponuntur, nam rōnale idētice est sensitiuum sicut & hō est aīal. Præterea quæ distinguuntur spē unum non p̄tur de altero cum hēant oppōnem disparatam adinuicem. Constat aūt ꝙ genus p̄tur de spē, ergo non sunt diuersa specie.

Scđa conclō. Genus comparatum spēi non est idem gn̄e cum spē, nec diuersum gn̄e a spē. Quod non sit idem patet, ea sunt idem gn̄e, quæ sunt duæ spēs conuenientes in gn̄e vt hō & leo in aīali. Sed genꝰ & spēs sua non sunt duæ spēs, qm̄ genus ut genus non est spēs, ergo &c. Quod nō sint diuersa gn̄e, patet qm̄ quæ sunt diuersa gn̄e ita se habent ꝙ utrunqꝫ est genus, sicut patet de aīato & inaīato ut planta & lapide. Constat aūt ꝙ spēs ut spēs non est genus, ergo &c. Et aduerte ꝙ intentio p̄bi est loqui de spē spālissima comparata suo gn̄i, sumendo genus in suo proprio significato, ꝓut est unū & quinque uniuersalibus.

Quantum ad scđm aduerte duo dubia quæ insurgunt cōtra determinationem factam. Primum ꝓbat ꝙ genus & spēs sunt idem spē sic. Quæ dicunt eandem essentiam & eādem formam sunt idem spē. Sed genus & spēs dicunt eādē essentiam & formam ut determinatum est in lib. 8. in. q. 4. ubi determinauimus ꝙ non multiplicantur formæ in eodē ſm p̄ta quidditatiua, ergo sunt idem specie.

Pro solōne huius aduerte ꝙ Iandu. in. x. lib. in. q. 20. ꝯcedit ꝙ si genus & spēs dicunt eandem essentiam & formam: ineuitabilr̄ sequitur ꝙ sint idē spē. Nescit aūt alr̄ soluere argumentum nisi negando minorem: qm̄ tenet genus dicere formam gn̄alem, & spēm formam specificam ut distinctas realr̄. Sed id iam reprobauimus in. 2. lib. & in. 8. Respondēdo ergo ſm uiam nostram quæ tenet unitatem formæ in composito negatur maior. Nam ꝙ aliqua sint idem spē non sufficit idētitas essentiæ & formæ sed ꝙ conueniant in una differentia formalr̄. Quāuis aūt forma siue nā gn̄is & spēi sit una realiter, ab ea tamen possunt sumi distinctæ differentiæ, quarum una sit gn̄ica, ꝓut dat esse gn̄icum, alia sit specifica ꝓut dat esse specificum. Sicut ab aīa intellectiua, ut dat

esse sensitiuum sumitur differentia generica & genus quod est aial & put dat esse intellectiuum sumitur differentia specifica ut rõnale & spẽs ut hõ, & sic patet q̄ iter gen⁹ & spẽm sufficit distĩctõ rõnis ex parte rei uel ex natura rei ut placet Scoto.

Scdm dubium insurgit directe ɔ̃ determinationem factã & arguit sic. Dicit pħs in hoc. x. in tex. 11. & 12. q̄ oẽ ens comparatum alteri enti, est idem uel diuersum ab eo, ergo genus comparatum suæ spẽi uel est idẽ uel diuersum ab ea.

Ad hoc dico q̄ aliud est dicere. Genus est idem uel diuersum a sua spẽ. & dicere gen⁹ est idem uel diuersum spẽ a sua spẽ. Nam in rõne entitatis suæ concedo q̄ sunt idem, qm̄ dicunt eandem nãm distinctam solum rõne ex pte rei. In rõne aũt gñis aut spẽi, dico q̄ non sunt idem nec diuersa spẽ, ea. n. sunt idẽ spẽ in rõne formali ipsius spẽi, quæ conueniũt in una dña formali specifica, & differunt solum numero ut duo ĩdiuidua, silr ea sunt diuersa spẽ formalr, quæ distinguũtur differentiis specificis formalibus oppositis, quarum una non ptur de alia. Modo ex determinatione fcã cõstat q̄ istẽ condõnes non seruãtur inter genus & spẽm. Ad argm̄ ergo dico q̄ sensus pħi est iste. Oẽ ens comparatum alteri enti est idem uel diuersum, est uerum quo ad entitatem suam. Non tñ est uerum quo ad intentiones scdas, ut est genus & spẽs. Vñ hæc ɔ̃ñtia non ualet. Genus comparatum spẽi quo ad entitatem suam est idem uel diuersum ab ea, ergo comparatũ quo ad intentionem gñis uel spẽi, est idem uel diuersum spẽ ab ea. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. xx. si oĩs contrarietas facit diuersitatem in spẽ, Dubitabit utiq; aliquis, quare fœmina a uiro nõ specie differt. Tex. xxv.

IN HAC .q. sic pcedendum est. Primo ponentur distĩõnes de contrarietate. Secundo conclusiones responsiuæ. Tertio soluentur quædam dubia.

Quantum ad pmum sit hæc pma distĩõ. Contrarietas est duplex quædam ex forma, quædam ex mã, nõ quidem ex mã ut mã, qm̄ mã pcise ɔ̃siderata est indifferens ad oẽs for-

mas, sed ex diuersa dispõne mãæ, pp q̃ respicit contrarias conditiones indiuiduorum ut masculinum & fœmininum, sicut declarabimus infra.

Scđa distõ. Contrarietas ex forma est duplex quædã est ex formis sũbalibus disparatis, sicut contrarietas inter ignẽ & aquam de qua diximus in. q. 18. huius lib. ꝙ licet non sit pfecta, est tñ ɔ̃rietas & illic est assignata cã. Quædam est ex formis accidentalibus sicut Socra. albus & Plato niger sunt contrarii ex qualitatibus contrariis.

Tertia distõ. Contrarietas ex formis accñtalibus ad duo põt comparari. Primo ad ipsas formas accidentales ut sunt diuisiuæ sui gñis puta comparando albedinem & nigredinẽ ad colorem, masculum & fœminam ad sextum quem diuidunt. Scđo ad sũbta quibus insunt ut albedo ad sortem nigredo ad Platonem, similiter masculum & fœminã ad animalia quibus insunt.

Quantum ad scđm sit hæc pma conclo responsiua. Contrarietas sumpta ex formis sũbalibus demonstrat distõnem & diuersitatem in spẽ inter illas formas & inter ea quibus tales formæ insunt pbatur. Tales formæ sũbales inter quas ẽ ɔ̃rietas saltem impfecta ut declarauimus in. q. 18. huius libr. puta forma equi & forma leonis dicũt ex nã sua distinctas quidditates. & ab eis sumuntur distinctæ differentiæ specificæ, ergo differunt spẽ. & ea quibus insunt antecedens patet & consequentia pbatur, quia distinctæ quidditates faciũt distõnem in spẽ pp distinctas differentias sumptas ab eis & cõstitutiuas distinctarum spẽrum. Si igitur tales formæ & ea quibus insunt differunt spẽ, ergo contrarietas inter eas demonstrat diuersitatem specificam.

Scđa ɔclo. Contrarietas sumpta ex diuersa dispõne mãæ & ex formis accidentalibus, non facit differre spẽ ea quibus insunt. scđa ps manifesta ẽ: nullus. n. dicit ꝙ albedo quæ ĩest sorti, & nigredo quæ inest Platoni faciant differre spẽ sortẽ & Plato. & rõ apud porphirium est quia iste sunt differentie accidentales quæ faciunt tm̃ alterum & nõ aliud. Prima ps uero sic pbatur si ɔ̃rietas sumpta ex diuersa dispõne mãæ

facit differre spē ergo idem agens specificum ꝓducit distincta spē qđ est impoſſe, qm̄ nullum agens uniuocum de quo hic intendimus, agit ultra spēm suā, alioquin potentia nālis non esset determinata ad unum cum parte posſit in opposita, distincta spē, consequentia ꝓbatur, qm̄ uidemus idem sperma & menstruum specificum fieri mō masculum mō fœminam, ſm ꝙ diuersimode agit in ipm̄ calor & uirtus formatiua. nam si calor fortis est ad expellēdum dispōnes quæ sunt ꝓ fœmina, ꝓducetur masculus, si aūt sit debilis adeo ꝙ uirtus formatiua non sufficit ꝓ masculo fit fœmina. Constat ergo ꝙ idem agens specificum ꝓducit fœminam & masculum. Si igitur masculus & fœmina quæ sunt cōtraria ex diuersa dispositione materiæ differunt specie, idem agens specificum producit diuersa specie.

Tertia conclō, licet formæ accidentales ꝯriæ non faciāt distōnem specificam inter ea quibus insunt ut declaratū est in conclōne ꝑcedenti, tamen ad seinuicem comparatæ & ad genus qđ diuidunt differunt spē. Hæc conclō clara est, sumptis duabus formis accidentalibus quæ contingenter insunt duobus indiuiduis eiusdem spēi. v.g. sit albedo in sorte & nigredo in Plato. ꝓbatur ꝙ albedo & nigredo ad seinuicē cōparatæ. & inq̄tum diuidunt colorem differunt spē, nam maxime distant sub colore. & constituuntur differentiis formalibus diuisiuis gn̄is coloris. s. congregatiuo & disgregatiuo, quæ & si non sint differentiæ essentiales sumuntur tamē loco differentiarum ergo &c. Et aduerte ꝙ hæc est mens pħi ī lib. x. in tex. 23. ubi inquit differentiæ ꝑores ꝯriæ erunt facientes spēs ꝯrias ut gn̄is ex gn̄e. n. & differentiis spēs ut si album & nigrum ꝯria est aūt hic quidem disgregatiuus, ille uero congregatiuus color. Hæc pħs ubi Cōmen. exp̄sse ponit album & nigrum spēs contrarias constitutas ex gn̄e & differentiis contrariis, ergo sunt distinctæ species.

Quantum ad tertium aduerte ꝙ aliqui fundantes se sup quædam uerba Cōmen. ī. x. lib. in cōmen. 23. tenent ꝙ extrema ꝯria ut album & nigrum adinuicem comparata non differunt spē, sed ſm magis & minus aut ſm intensum & re

missum, puta q̧ nigredo est remissisima albedo, uerba aūt Cōmen. sunt hæc. Transmutatio ergo de ɔ̄rio erit ad illud quod est mediū, anteq̄ ueniat ad scōm ɔ̄rium & si essent alterius nāæ tunc transmutatio de contraria in ɔ̄rium mediantibus illis esset p accidens, hæc Cōmē. ex quibus patet q̧ ƒm ipm & extrema contraria & media sunt unius naturæ, si unius nature, ergo non differunt specie.

Sed hoc nihil concludit, qm̄ ad hoc q̧ inter aliqua sit motus p se sufficit unitas nāæ gn̄icæ, in diuersis aūt gn̄e, nō est motus nisi p accidens, unde inquit pħs in. x. tex. 22. pmutari uero ex alio gn̄e in aliud genus nō est nisi ƒm accn̄s ut ex colore in figuram. Necesse est ergo media & quorum sunt media in eodem gn̄e esse. Dico ergo q̧ Cōmen. intēdit extrema & media esse unius nāæ gn̄icæ, alr̄ non concordaret cum pħo. Cum unitate aūt gn̄ica stat diuersitas specifica. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 21. si corruptibile & incorruptibile differunt gn̄e.

Necesse eē diuersum gn̄e corruptibile & īcorrupti. tex. 26.

IN HAC quæstione sunt duæ opiniones, quæ licet cōcordent q̧ corruptibile & incorruptibile differunt gn̄e discordant tn̄ de gn̄e, qm̄ una opinio tenet q̧ pħs intēdit de gn̄e physico, & non logico, alia intendit de gn̄e logico & non physico. & qm̄. b. Tho. & Ant. and. tenent p̄mā uiam. Iandu. aūt scōam, iō sic pcedes. Primo declarandum est qd sit conuenire aut differre gn̄e physico & gn̄e logico. Scōo ponentur conclones rn̄siue. Tertio soluentur rōnes Ianduni tenentis sententiam contra. b. Tho.

Quantum ad primum aduerte q̧ apud physicum, genus sumitur pro materia siue subiecto receptiuo formarum naturalium ita quod quæcunq; possunt adinuicem trāsmutari conueniunt ī genere physico, ut omnia elementa quæ ex se inuicem generantur & corrumpuntur ex. 2. de generatione. & omnia elementata, quæ ex illis constant & ī illa resoluuntur. Quæcunq; autem non sunt transmutabilia adinuicem differunt genere physico, quia non habent materiam

unam cõmunem. Apud logicum autem sumitur genus, iuxta doctrinam porphyrii, pro eo quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid ita ꝙ ea conueniunt in genere logico, quæ conueniunt in aliquo cõmuni prædicabili de pluribus &c. ut in eo ꝙ corpus, quod planta quod lapis, ꝙ animal. Quæ autem non conueniunt in tali cõmuni, distinguũtur genere ut albedo & dulcedo. Et aduerte ꝙ quæcunq; conueniunt in genere physico, conueniunt in aliquo genere logico. Reperibile est enim aliquod cõmune prædicatum de eis ut differunt specie in quid. Puta omnia elementa & elementata ꝯueniunt in hoc ꝙ corpus ꝙ compositum ꝙ corruptibile, ꝙ mobile &c. Non tamen sequitur econuerso. Nam stat quod intelligentia & homo conueniant in substantia & in hoc ꝙ est esse intellectuale, & fœlicitabile, & tamen non conueniunt in genere physico, cum sit intelligentia immaterialis.

Quantum ad secundum sit hæc prima conclusio. Corruptibile & incorruptibile differũt genere physico probatur ex prænotatis sic. Non habent communem materiam, ſm quam posfint adinuicem transmutari. ergo &c. consequentia patet ex declaratione facta de genere physico, & conuenientia in eodem. Antecedens autem probatur, corruptibilia habent materiam subiectam priuationi. Incorruptibilia uel non habent materiam ut abstracta uel non habent quæ sit subiecta priuationi sed est alterius rationis ut determinauimus in lib. 8. qualia sunt corpora cœlestia. Et aduerte q̃ð Egidius tenens materiã superiorum & inferiorum esse eiusdem naturæ, nõ potest saluare, quin cœlum sit corruptibile ex principio intrinseco, ut declarauimus in libr. 8. in. q̃ð. 13. ex consequenti nõ põt subterfugere quin corruptibile & incorruptibile conueniant in genere physico & logico ꝙ est contra philosophum.

Secunda conclusio. Corruptibile & incorruptibile non differunt genere logico probatur Conueniunt in aliquo cõmuni prædicabili de eis inquid ergo &c. consequentia nota ex supra declaratis. Antecedens patet, quoniam substantia

corpus, compositum, prædicantur de inferioribus, & cœle stibus naturis. & aduerte ꝙ hic intendimus de corruptibili & incorruptibili limitate naturæ: ut excludam primam causam. quæ ex sua infinitate perfectionali non concluditur genere.

Quantũ ad tertium aduerte ꝙ Iandunus in. 10. lib. in. q. ultima dicit phm intelligere ꝙ differunt genere logico. & id probat ex duobus. Primo quia si phs intelligeret de genere naturali, ratio sua nihil concluderet contra Platonem. Nam Plato concederet ꝙ idea homines & homo singularis differunt genere naturali, quia sm Platonem per se homo non habet materiam & homo singularis habet materiam. Vnde in hoc non debuit laborare phs ad probãdum. Concesso autem a Platone ꝙ differant genere physico. Nõ sequitur in uia Platonis ꝙ differant specie nec plusquã specie. Diceret enim Plato ꝙ hæc duo stant simul. idea hominis & hic homo differunt genere physico. & tamẽ sunt eiusdem speciei logicæ. Et ideo ut ratio phi concludat contra Platonem sic est formanda. Corruptibile & incorruptibile differunt genere logico, ergo specie & plusquam specie logica, qm distinctio generica est plusq̃ specifica. Sed idea hominis sm Plato. est incorruptibilis & hic homo corruptibilis ergo differunt specie logica & plusquam specie cuius oppositum dicebat Plato.

Ad hoc dicitur ꝙ Iandunus supponit falsum. s. Platonem concedere ꝙ idea hominis & hic homo differant genere naturali imo uult ꝙ sint eiusdem generis & eiusdem speciei naturalis. & hoc expresse dicit Commenta. in. 10. lib. in commen. 26. ubi inquit, formæ separate ponuntur eædem cum singularibus in natura, ita ꝙ nomen homo dicatur de separato & sensibili uniuoce & non equiuoce & dixit hoc quia iste sermo est ponentium formas hæc Comment. in quibus nota ꝙ dicit apud Platonem forma separata & singulare sunt eædem in natura & non dicit eædem ratione uel diffinitione. Nam si in natura sunt eædem, sunt eiusdem generis & speciei naturalis si autem intenderet de genere logico.

& specie nõ diceret in natura: sed in ratione diffinitiõné aut in modo prædicandi. Et contra hunc sensum Platonis procedit ratio phi, quæ sic formanda est. Quæ in una natura omnino non conueniunt distant genere sumpto a natura quod est genus physicum. Sed corruptibile & incorruptibile in una natura omnino non conueniunt ergo distant genere sumpto a natura. Cum ergo per se homo sit incorruptibilis & hic homo corruptibilis, non solum sunt eiusdem speciei naturalis, sed nec generis, cuius oppositum dicebat Plato.

Secundo dicit Iandunus hanc esse mentem Commenta. quoniam sm ipsum in genere non reponitur nisi substantia corruptibilis ut patet in. 2. cœli in comment. 59. & in. 10. metaphysi. commen. ultimo dicit q cum corruptibile & incorruptibile sint duæ differentiæ contrariæ, illud quod congregat illa est nomen equiuocum, unde corpus quod dicit de illis est equiuocum.

Ad hoc dicitur q si illa fuit mens Cõment. negatur a uero Thomista, quoniam in uia nostra omne ens reale per se finitum est in pnto & non eximitur nisi prima causa ex sua infinitate. Ad dictum autem eiusdem in. 10. metaph. respondetur q si accipit equiuocum physicum conceditur qm hoc confirmat propositum nostrum quo tenemus corruptibile & incorruptibile distingui genere physico. Si autem accipit equiuocum logicum negatur dictum suum qm est contra secundam conclusionem nostram. Hæc de præsenti quæsito dicta sint & aduerte q in dicta quæstione Iandunus pertractat de mente Commenta. contra Auicen. q omnia corpora cœlestia sunt eiusdem speciei uerum quia b. tho. in. 2. cœli exponens tex. 49. est contra Commenta & illic formaui quæstionem ac determinaui contra Commenta. ideo nollo hæc illud propositum inuoluere sed tu uidebis in quæstionibus nostris in. 2. cœli.

Quæstio. 22. si materia est principium distinctionis secundum genus.

IN HAC quæstione aduerte ꝙ si loquimur de distinctio ne ſm genus non vľiter ſed penes corruptibile & incorruptibile constat ꝙ materia est principium talis distinctionis ex determinatione facta in.q.præcedenti si autem uolueris habere resolutioně vľem de cauſa & principio distinctionis genericæ sic procedendum est. Primo ponent̃ quædã distinctiones de distinctione generica & de materia. Secũdo ponentur concluſiones reſponſiuæ.

Quantum ad primum ſit hæc prima distinctio, distinctio generica poteſt conſiderari dupliciter. primo in prædicamẽto ſubſtãtiæ ut quærere cauſam quare homo & lapis distinguuntur genere, ſecundo in p̃nto accidentium ut quare color & ſapor distinguuntur genere.

Secũda distinctio generica uel attenditur penes genera generaliſſima uel penes genera ſubalterna & ſubordinata.

Tertia materia ſumitur dupliciter uel pro materia p̃ma uel pro quolibet potentiali p̃mo ſuſceptiuo quod habet modum materiæ, ſicut dicimus ꝙ humidum eſt materia ſaporis & ſuperficies materia coloris.

Quarta materia prima dupliciter cõſideratur primo ſm ſe & præciſe ſecundo ut reſpicit formas ſm eundem uel diuerſum modum actuandi ipſam materiam & prout vna forma comparata alteri formæ ſequenti ſe habet ad ſequentem ſicut potentiale ad actuale iuxta quem modum uegetatiuum comparatum ſenſitiuo, dicitur materia ſenſitiui eo ꝙ ſenſitiuum fundatur in uegetatiuo & addit gradum perfectionis ſuper uege.

Quantum ad ſcđm ſit hæc prima concluſio, distinctio generica iuxta generaliſſima eſt formaliter & ĩmediate a diuerſis modis prædicandi de prima ſubſtantia. Hanc iam determinauimus in.5.lib.in.q.16.ubi defendimus.b. Thom. contra Anto.and.& Herueum uide tu illic.

Secunda concluſio. distinctio generica in p̃nto ſubſtãtiæ quantum ad genera ſubalterna ut ĩter corporeum & uegetatiuum & ſenſitiuum ſumitur a materia conſiderata iuxta ſm modum quarte distinctionis præpoſite probatur ſic. Ta

lis distinctio uel sumitur a materia prima s̄m se considerata uel ut respicit ordinate diuersas formas quarum praecedens comparatur ad sequentem ut potentiale ad actuale ita q̄ materia ut stat sub forma praecedēti habet rōnem perfectibilis ut autem stat sub forma subsequenti habet rōnem perfecti non potest dici p̄ modo, qm̄ cum mā praecise sumpta sit eiusdem rōnis ī oib⁹ īferioribus, nō potest ab ea sumi ut sic aliqua distinctio ergo secundo modo, & ideo rationabiliter distinguuntur gñe elta & elementata, prout mā p̄mo respicit formam elementi deinde formam elementati & forma elementi longe imperfectior est quam forma elementati idem considera de materia ut respicit formam corporeitatis deinde formam animati, deinde formam sensitiui. Et haec est doctrina. b. Tho. in. 7. metaph. super tex. 33. ubi declarans quō genus sumitur a materia dicit. Animal est quod habet naturam sensitiuam natura autem sensitiua est ut materia respectu naturae sequentis.

Tertia conclusio. Distinctio generica generum subalternorum in p̄ntis accidentium non sumitur a materia prima. Sed a primo susceptiuo probatur prima pars quia accidentia non componuntur intrinsecae ex materia nec inherent immediate materiae primae ut determinatum est in libr. 8. ubi docuimus nullam formam accidentalem prius actuare mām quam formam substantialem. ergo a materia prima non recipiunt distinctionem, secunda pars sic probatur. Accidentia habent esse a subiecto, ergo & distiuctione. Idem enim est principium essendi & distinguendi si habent esse a subiecto, ergo maxime a p̄, ergo & primam distinctionem. Sed prima distinctio est generica, ergo distinguunt genere per primum subiectum, quod est p̄mum susceptiuum. Hac de cā distinguitur gñe sapor a colore. qm̄ p̄mum susceptiuū coloris est superficies saporis autem est humor siue humidum, ut declarauimus in lib. de sensu & sensato.

Quarta conclusio. Distinctio generica inter corruptibile & incorruptibile sumitur a materia prima propter diuersum modum actuandi quo actuatur a forma rei corruptibi

lis & a forma rei incorruptibilis nam quia res incorruptibilis corpora de qua nunc proprie intendimus ut cœlum habet materiam omnino perfectam ex forma cœli, ita q̄ nō remanet in ea potentia ad aliam formam. Corruptibilia autem inferiora habent materiam quæ per nullam formam q̄ recipit omnino perficitur, ideo corruptibile & incorruptibile distinguuntur genere physico ut conclusimus etiam in q. præcedenti. Hæc de præsenti quæsito dicta sint in quo fateor animum meum non quiescere. Ideo & tu exerce ingenium tuum.

Expliciunt quæstiones super. 10. metaph. fratris Chrisostomi Iauelli Canapicii ordi. prædi. p̄bie & sacræ Theologiæ professoris.

Incipiunt qōnes eiusdem super lib. duodecimum.

In lib. 12. determinabuntur infrascripta quæsita.

1 Si metaphysicus habet considerare de substantia.
2 Quomodo p̄bus intendit ens inquantum ens esse quodam totum.
3 Si ad metaphysicum spectat considerare de abstractis, an ad physicum.
4 Si omnes substantiæ separate sunt penitus immobiles.
5 Si datur creatio ſm p̄bm & Commentatorem.
6 Si ex tex. 16. potest concludi aīam intellectiuam eē formam dantem esse homini, & esse incorruptibilem.
7 Si omnium rerum sunt eadem principia.
8 Si omne repositū in p̄nto siue sit substantia siue accidens est cōpositum intrinsece ex ꝑpria potentia & ꝑprio actu tanq̄ duabus partibus essentialibus.
9 Si est necesse dare aliquam substantiam eternam ſm philosophum & ſm ueritatem.
10 Si substantia eterna est semper actu mouens, & de necessitate naturæ.

11 Si substantia eterna mouens, ita est actu qđ nullo modo est in potentia.

12 Si substantiæ mouentes abstracte sunt sine mã.

13 Si cœlum agit in hæc inferiora & quomodo.

14 Si Aris. demonstrauit mundum esse eternum.

15 Si primum mouens mouet cœlum ut finis amatus.

16 Si cœlum est animatum & quomodo.

17 Si intelligentia mouens cœlum potest esse forma uera dans esse cœlo.

18 Si in primo principio est delectatio & uita modo excellentissimo.

19 Si dispositiones Dei quas dicimus perfectiones diuinas distinguuntur realiter uel solum ratione.

20 Si primum principium est uigoris infiniti & entitatis infinite.

21 Si philosophus opinatus est omnes intelligentias esse uigoris infiniti.

22 Si in intelligentiis est ordo nobilitatis iuxta ordinẽ suorum nobilium ẜm situm.

23 Si est necesse ponere eccentricos & epiciclos.

24 Si in separatis possunt esse plura indiuidua sub eadem specie.

25 Si Deus de mente ph̄i intelligit tantum seipsum an aliquid extra, & quid in hoc sentiat Commenta.

26 Si in abstractis sunt idem intellectus intellectio & res intellecta.

27 Si omnia sunt ordinata & prouisa a primo principio.

28 Si p̄mum p̄ncipium est causa effectiua oĩum entium.

29 Si est tm̄ unus Deus ita ꝙ non possunt esse plures.

30 Si solum p̄mum p̄ncipium est ens necessarium ita ꝙ oẽ ens productum sit ens contingens.

QVÆSTIO PRIMA,
si metaphysicus habet considerare de substantia.

DE SVBSTANTIA QVIDEM Theoria est nam substantiarum principia & causæ quæruntur. Tex. 1.

IN HAC .qõ. in qua non inuenio magnam difficultatem te resolues duplici conclusione & uno notabili. Prima conclusio. Metaphysicus habet considerare de substantia, & maxime. Hanc conclusionem ꝓbabis eisdem rõnib⁹ quas formauimus in epitomate nostro in. 7. metaphysi. trac. unico, cap. ꝑ & in. 12. metaph. trac. unico, cap. ꝑ. In his duobus locis inuenies resolute probationem proposite conclusionis, quæ nõ est hic inutiliter repetenda.

Secunda conclusio. Metaphysicus considerans substantiã debet considerare principia & causas substantiæ probatur. Omnis scientia considerat principia & causas sui subiecti, substantia licet non sit subiectum adequatum huius scientie est tamen principale subiectum ergo &c. Maiorem huius inuenies formaliter & resolute probatã in epitomate nostro in. 6. lib. metap. cap. 1. Minorem inuenies probatam in epitomate in li. 7. cap. 1. Quare &c.

Quantum ad scõm notandum est ꝙ cum diximus metaphysicum debere considerare principia & causas substãtiæ, non

non intendimus per principia, & causas, causam mālem qm̄ substantia ut substantia non habet mām nec potentiam passiuam, aliter omnis substantia haberet mām & potentiam passiuam, cuius oppositū declarabit infra agentes de subiis abstractis. Nec intendimus cām efficientem nec finalem, qm̄ non oīs suba est pducta, nec ordinatur ad alteram ut pbabimus infra de pma cā. Sed intēdimus de pncipio & cā formali, non q̄ oīs suba hēat formam. Sed quia de oī suba csideranda a metaphysico, quærēdus est pprius cōceptus, qui apud nos habet rōnem pncipii formalis, eo q̄ p talem cōceptum pbantur pprietates subæ de suba, & id conuenit oī subæ ut suba est, ēt includēdo pmam cām ut cadit sub cognōne nr̄a. & aduerte q̄ hanc declarationem diffusius inuenies in. 1. q. libr. 6. Vide tu ad placitum, & qm̄ hic non cadit maior difficultas, iō p p̄senti quæsito hæc dicta sint.

Qō. 2. Qūo pħs intendit ens inq̄tū ens esse qōdā totū.

Et. n. si totum quoddam oē, suba est pma ps. Tex. 2.

IN HAC. q. aduerte anteq̄ deueniamus ad decisionem q̄ mota est pp. b. Tho. & Auer. nam b. Tho. in tex. p̄posito exponi ly totum sicut Themisti⁹. cuius expōnem recitat Cōmen. in. 12. lib. in cōmen. 2. Ibi Themistius aūt exponit sic dicendo &c. Cōmen. aūt exponit sicut Alex. licet nō accepte eius expōnem fm se totam. Deinde Cōment. ut patet ī eodem cōmen. arguit contra Themistium. & qm̄. b. Tho. se q̄t Themi. ex c̄nti Cōmē. arguit c̄. b. tho. & tn̄. b. tho. ī expōne non rn̄det Cōmen & p c̄ns non defendens seipm, nec Themistium defendit. Tu ergo ut defendas. b. Tho. & Themistium sic pcede. Primo declarandum est triplex totum ī quo inuenitur una ps pma, & aliæ subsequentes. Scđo ponetur conclo pħi, & formabitur rō p ea ad mentem. b. Tho. & Themistii. Tertio ponetur expō Cōmēt. Quarto ponent obones Cōment. contra. b. Tho. & Themi. & soluentur.

Quantum ad pmum aduerte q̄ totum in quo una ps est pma. & aliæ subsequūtur est triplex ut uidere poteris apud Cōmen. in lib. 12. in cōmen. 2. & est dictō Themistii, Primū

est in quo ptes adunantur p continuationem, ut in corpore humano in quo pma ps est cor uel caput, & in planta in qua pma ps est radix. Secdm est in quo ptes adunantur non p cõtinuationem sed p contactum, ut in domo cuius ps pma est fundamentum, & in naui cuius ps pma est carina. Tertiũ ẽ in quo ptes non adunantur p continuationem nec p contactum, sed fm ordinem pñr se hñtes, ita q̃ sunt oẽs segregatae abinuicem sunt tñ oẽs ordinatae, sicut numerus & ciuitas & exercitus in quibus oẽs ptes respiciunt unam pmam, ut in numero unum deinde duo, deinde tria in figuris triangulus deinde quadratum deinde pentagonum. In ciuitate rectores deinde nobiles, deinde ciues In exercitu equites deinde pedites &c.

Quantum ad scdm ponitur haec conclo suba est pma ps entis, & formatur sic rõ pbi ad mentem.b.Tho. & Themistii. Si ens est quoddam totum p cõtinuationem ptium, uel p contactum ptium, uel p ordinẽ ptium, eius erit una pma ps quae est suba quoniam in oĩbus pdictis modis ut declaratum est datur ps por & posterior. Sed ens est sicut quoddã totum uel p continuationem uel p contactum ptium. & si hoc non est uerum quia ptes entis subiuae non continuãtur nec se tangunt, saltem est sicut totũ p ordinem ptium quae pñr se hñt. & hoc est uerum, qm̃ ens est analogũ, in quo dat pus & posterius, ergo siue assiletur toti p mõ, siue scdo siue tertio mõ, datur pma pars entis quae est suba, deinde q̃titas deinde qualitas &c. Haec fuit rõ pbi ad mentem.b.Tho.& Themistii, q̃ intendo sustinere soluendo obones Cõmenta.

Quantum ad tertium aduerte q̃ Cõmen. intendit pbare conclonem ppositam hoc mõ, si totum.i.ens cõe inq̃tum in se cõcludit oẽs gradus entis puta subam & accñtia, eẽt quasi uniuersum.i.genus, & si esset pñr.i.de numero eorum quae dñr fm pus & posterius qualis est nã analogi, suba est pma ps entis. Sed pstat q̃ ens cõe est genus uel analogũ, & haec scda ps est uera, ergo suba est pma ps entis. Haec qdẽ expõ non reprobatur a.b.Tho. ut falsa, sed quia uidetur declinare a plano sensu lrẽ. Potes ergo utrãq; sustinere eẽ uerã, sed

eã quæ est.b.Tho.& Themistii esse magis propriam.

Quantũ ad quartũ adverte q Cõmen.reprobat expõnẽ b.Tho.quæ fuit ẽt Themistii ut falsam duabus rõnibus.

Prima rõ.Nullus existimat nec in mente eius põt cadere q ptes subiuæ entis quæ sunt.x.pñta sint continuæ, nec se tangunt,nec separantur loco ut partes exercitus. ergo male exponis ens esse quoddam totum continuum,uel per cõtactum,uel sm ordinem partium.

Ad hoc dicitur q nec Themi.nec.b.Tho. dñt ens cõe eẽ quoddam totum continuum &c.Sed loquuntur p silitudinem & condõnalr sic si ens est sicut totum continuum uel p contactum uel p ordinem ptium suba est pma ps entis.& iõ bene stat q ens non sit realr totum continuum nec p cõtactum,nec p ordinem ptium separatarum loco ut in exercitu,& tamen q assiletur illis totis in hoc qđ est hẽre partẽ primam deinde secundam deinde tertiam &c.

Scđa rõ.Prioritas in numeris & in figuris sunt in eodem gñe,nam binarius qui est por ternario est in eodem gñe cũ ternario,& trigonum qđ est pus quadrato est in eodem gñe cum quadrato,sed poritas subæ comparatæ aliis pñtis,non est in eodem gñe cum pñto non conueniant in gñe sed est sicut poritas rei ad res quæ attribuuntur ei.i. poritas primi analogati ad alia analogata,quæ dicũtur p ordinem ad ipm ergo ens non est aliqđ totum,cuius ptes consequenter se habent ut in exercitu in numeris in figuris.

Ad hoc dicitur q ens cõparatum toti lumpto.3.mõ cui9 forma est ordo ut in numero & exercitu est sile & dissile. Dissile quidem qa tale totũ est vere genus & ptes sue subiue sunt in eodem gñe,qđ non uerificatur de ente nec de ptib9 eius subiuis quæ sunt.x.pñta,sile aũt est in hoc q in tali toto datur poritas & posterioritas in ptibus. & q̃tum ad hanc condõnem tm intendit Themistius &.b.Tho.de mente pbi assilare ens pdicto toti & non q̃tum ad hoc q ens sit uere genus,& ptes sint in eodẽ gñe.Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Qõ.3.si ad metaphysicũ spectat probare subas separatas esse,an ad physicum:-

Sempiterna autem, cuius principia & elementa necesse est accipere. Tex.5.

Sup hunc tex.dicit.b.Tho.Hoc inquiret cõsiderando de subiis separatis quæ sunt pncipia mouentia & fines corpoꝝ cœlestium.Vt ergo ẜm.b.Tho.ad metaphysicum spectare ꝙ quærat & probet subas separatas esse.

IN HAC .q.inuenio tres uias duas extremas & tertiã mediam.Primam extremam tenet Cõmen.& qui sequũtur eũ.Hic tenet ꝙ ad solum physicũ spectat ꝓbare subas separatas esse ut patet in ꝑ phy.in cõmen.ulti.loquens ꝯtra Auic.& lib.12.meta.cõmen.5.loquens ꝯ Alex.& totũ suũ fundamentum est.Quia ad ꝓbandum abstractas subas manu ducimur sufficienter ex motu ut patet in.8.physic.& oĩs alia uia insufficiens est,imo non concludit ex necessitate vñ in lib.12.meta.in cõmen.5.sic ait & iõ impoĩe est declarare aliqđ abstractorum esse nisi ex motu & oẽs aliæ uiæ quæ reputantur esse ducentes ad motorem pmum esse pter uiã motus qualr sunt sufficientes?q.d.non sunt sufficientes. Secundam extremam tenet Auic.quæ est opposita uiæCõmẽ. & cum eo tenet Alex.&.d.Alber.Et Sco.in ꝑ sen.rñdens ad scđm argm̃ scđe.q.ꝓlogi declinat ad sñiam Auic.fundat aũt se Sco.sup hoc.Qm̃ cum pncipalior ps metaph.sit de separatis,si metaphysicus sumeret a physico ꝓbõnẽ exñtiæ subaꝝ separatarum ergo metaphysica quo ad nobiliorem ptẽ suã subalternaretur physicæ & sic non metaphysica sed physica esset nobilior,qđ est ꝯ pbm in ꝓœmio pmi libr.Et aduerte ꝙ oẽs qui tenent hanc uiam mouentur ꝯ Cõmen. ut seruẽt dignitatem metaphysi.& ne supponant eam physicæ.

Tertiam uiam quæ est media,tenet.b.Tho. qui in aliqb⁹ concordat cum Cõmen.& in aliquib⁹ discordat. & silr facit cum Auic.ad cuius euidentiam & ꝓ resolõne pñtis quæsiti ẜm uiam Tohmi.sic ꝓcedendum est.Primo ꝑponenẜ quædam distõnes.Scđo conclõnes rñsiuæ. Tertio declarabitur qũo.b.Tho.concordat cũ Cõmen.& qũo non,silr cũ Auic. Quarto soluetur rõ Scoti inq̃tum discordat a uia nostra.

Prima dictõ. De separatis loqui possumus dupľr. Primo in gñe.i.indistinctæ, put oĩa separata in hoc conueniunt q̃ȯ est esse ens abstractum scȯo in spẽ.i.p tali suba separata, puta p p̃ pncipio q̃ȯ dicitur Deus uel p aliis intelligentiis applicatis orbibus, secluso primo principio.

Scȯa dictõ, separata tam in gñe q̃ in spẽ pñt cõsiderari uel quo ad hoc p̃tũ q̃ȯ est existere. Prout hæc est uera suba separata est exñs in rerum nã. & non solum habet esse p app̃hensionẽ intelľs. Vel quo ad p̃ta intrinseca essentialia & q̃dditatiua, puta, suba separata est eterna imãlis sine potentia passiua, actus simplex intellectualis pfectissima &c.

Ex his dictõnibus pono tres concľones ad mentẽ.b.Tho. Prima. Probare subas separatas in gñe quo ad hoc p̃tũ q̃ȯ ẽ existere est offm̃ solius physici pbatur. Q̃ȯ existant in rerũ nã non est dep̃hensum nisi motu ut patet in.8.phy.& eodẽ medio pcessit pľs in.12.meta.tex.29.ubi ex motu eterno concludit mouens æternum. Constat aũt q uia motus est uia solius physici, ergo &c.

Scȯa pbare subam separatam in spẽ puta p̃mam cãm uel p̃ p̃mum mouens penitus imobile existere nõ est offm̃ physici sed metaphy. Hæc concľo est de mente.b. Tho. qui in p̃ contra gent.capit.13.tenet q pľus in.8.physico. non deuenit nisi ad p̃mum mouens seip̃m, q̃ȯ distinguitur in partẽ mouentem & in ptem motam, q̃ȯ est aggregatum ex cœlo & intelligentia applicata.& snĩa.b. Tho. ibidem est talis formaľr. Sed quia Deus non est ps alicuius mouentis seip̃m ulterius Arist. in sua metaph. inuestigat ex hoc motore qui est ps mouentis seip̃m alium motorem separatum oĩno q̃ ẽ Deus. Cũ.n.oẽ mouens seip̃m moueatur p appetitũ, oportet q motor q̃ est ps mouentis seip̃m moueat pp appetitũ alicuius appetibilis q̃ȯ est eo supius in mouendo. Nam appetens est quodãmõ mouẽs motum, appetibile aũt est mouẽs oĩno non motum. Oportet igitur esse p̃mum motorem separatum oĩno imobilẽ qui Deus est. Hæc.b. Tho. & q hoc sit ad mentem pľi, declarabitur infra in tex.36. ubi non p motum physi. sed metaphysi. qui est intelligere & appetere

ꝓbat p̄mum mouens oīno ĩmobile.& ſi dicis ꝙ pħs in.8. phy.ꝓbauit motorem infiniti uigoris exiſtere in rerum nã ex motu infinito,hunc aũt cõſtat eſſe p̄mum motorẽ oīno ĩmobilem,ergo phyſicus ꝓbat exiſtentiam primi motoris. Ad hoc dubium reſpondebitur in fine quæſtionis.

Tertia conclo.Spectat ad metaphyſicum & non ad phy. ꝓbare de ſubiis abſtractis tam in gñe q̃ in ſpẽ p̃ta intrinſeca eſſentialia,puta ꝙ ſunt actus ſimplices ꝙ ĩmãles ꝙ intellectuales.Qđ p̄mum eſt p̄ma forma,p̄mus finis, p̄mum agẽs ꝙ ſunt plures ꝙ p̄mum eſt tm̃ unum ad qđ ordinantur oīa. Hæc ꝯ eſt expſſe de mente pħi,qui in hoc libr.12.incipiens a tex.30.uſq; ad.40.plura p̃ta itrinſeca inueſtigat.ut ꝙ sũt actus;& intellectuales & ſine mã,& ꝙ p̄mum eſt p̄mũ intelligibile & p̄mum appetibile,ex ꝯñti optimum ut uidere poteris in epitoma.nr̃o in lib.12.eadem conclo eſt ad mentẽ Cõmen.qui in hoc non diſcordat a.b.Tho.nam in libr.12.i cõmen.5.dicit ꝙ Ariſt.conſiderauit de abſtractis conſideratione ꝓpria.i.metaphyſicali & non phyſica.v.g. ꝙ eſt ſuba p̄ma & forma,& ꝙ eſt p̄ncipium & finis. Deinde cõſiderat de hac ſuba ĩmobili utrũ ſit una aut plures, & ſi plures utrũ reducantur ad unum & q̃õ ordinãtur ab eo. Sic igitur intelligenda eſt cõicatio iſtarum duarum ſciarum.i. phyſicæ. & meta.in conſideratione de p̄ncipiis ſubæ.,Hæc Cõmen. Et ẽt hæc conclo ꝓbari põt rõne ſic,ſcia in qua ſuba abſtractæ licet non ſint adequatum ſubm,ſunt tñ p̄ncipale conſideratum habet ꝓbare p̃ca intrinſeca earum.Sed metaphyſica eſt talis ſcia,ut declaratum eſt in ꝓœmio p̄mi lib.& in li.6.ubi in tex.2.pħs noīat eam theologiam, ergo &c. Maior eſt de intentione pħi in p̄ poſte.ubi vult ꝙ in ſcia ꝓbãde sũt paſsiones de ſubo,& ſi eius non ſunt ꝓprie paſsiones ſaltem p̃ta quæ hñt modum paſsionum,alr̃ de p̄ nulla hẽretur ſcia & qđ dr̃ de ſubo intelligendum eſt ẽt de p̄ncipali conſiderato,qđ eſt p̄ncipale ſubm,nã ſicut phyſi.habet ꝓbare ꝓpria p̃ta de ente mobili,ſic de cœlo & de elementis &c.

Poſitis & ꝓbatis his conclonibus declarãdum eſt q̃õ cõcordat uel diſcordat.b.Tho.cum Cõmenta.& Auic.& aliis

sequentibus Auic. Aduerte igitur q si b. Tho. cõcederet de mente pħi pmum mouēs, i. Deum mouere cœlum imediate ut applicatum cœlo sicut intelligentia Saturni mouet orbem suum, in nullo discordaret ab eo. Cõcederet. n. q solus physicus habet uiam sufficientem pbandi exñtiam separatorum tam in gñe q̃ in spē, quæ uia est solus motus physi. Sed qm̃ ut determinabimus infra qñ quærem⁹ qũo pmum mouens mouet cœlum, sm̃. b. Tho. Deus non applicat cœlo, nec mouet p seipm̃ sed p intelligẽtiam mediam, iõ. b. Tho. tenet q solus metaphy. pbat Deum esse. & in hoc discordat a Cõmen. s. in scða conclone. In pma aũt & in tertia cõcordat cum eo, & discordat ab Auic. & ab Alex. in pma & ẽt a Scoto, qm̃ concedunt non esse offm̃ physici pbare exiſtẽtiã abstractarum subatum nec in gñe nec in spē.

Nunc aũt soluendum est argm̃ Scoti p q̃to declinat a uia b. Thõ. Dico igitur q non sequitur metaphysicam subalternari physicæ, eo q non subiicitur physicæ ut nobiliori, sed utitur physica ut sibi deseruienti, qm̃ uersatur circa motum quæ est unica uia ad pbandum ex sensatis existentiam separatorum in gñe, & est fundamentum ad pbandum Deũ esse, q̃ñ ex motu physico ascendimus ad motum metaphy. ut patet in hoc. 12. in tex. 36. & ex motu metaphysico cõcludimus Deum esse, ut manifestabimus infra qñ quærem⁹ qua uia pcedendum est ad pbandum Deum esse. Et aduerte q Pau. Sonc. soluit argm̃ Scoti in lib. 12. in. q. 1. Sed non tenebis eius solonem, qm̃ concedit esse officium solius physici pbare Deum esse, & sic negat scðam conclonem, q̃ docuimus esse ad mentem. b. Tho in p̃ ɔ̃ gent. si aũt solo sua applicetur ad separata in gñe & non plus, bona erit & tu sustinebis eam quoniam deseruit primæ conclusioni.

Ad dubium motum de. 8. phy. ɔ̃ scðam cõclonem. Dico q pħs illic posuit tantum fundamentum inuestigandi infinitatem pmi motoris, qð quidem fundamentum est motus æternus siue mouere tpo infinito, quis aũt sit hic pmus motor non explicauit, nec ultimate conclusit nisi in metaphy. Conclusit aũt motu metaphysico, unde aduerte q pħs i. 8.

physi.posuit hanc maiorem. In rerum nã datur motor uirtutis infinite quoniam mouet tpe infinito. In metaphy. aūt ponit hanc minorem. Motor uirtutis infinitæ est Deus qui ē primus motor penitᵒ ĩmobilis motu physico & motu metaphy. Nec obstat q̃.b. Tho. in.8.phy. terminans expõnem suam dicit. Et sic terminat &c. Et infra. Qui est Deus bñdictᵒ in secula. Nam hoc subiunxit non ut explicatum in physica sed in metaph. sic mihi occurrit dñm, si quis aūt melius inuenerit, libentissimæ cedam. Et aduerte q̃ socius meus Reuerendus magister Franciscus Ferrariensis exponens ca.13. in p̄ ꝯ gent. soluit hoc dubiū alia uia, q̃ uidere poteris, & cõparare soloni nr̃æ. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō.4. si oẽs subæ separatæ sunt penitus immobiles.

Alia uero ĩmobilis, hanc dicunt quidã sep̱abilẽ. tex.5.

IN HAC q. sic p̄cedẽdū est. Primo inuestigandū est q̃d circa hoc senserit pħs & Cõmenta. Scđo q̃d ueritas hēat. Quãtum ad mentem pħi & Cõmen. aduerte q̃ non formaƭ p̃ns qō de prima cã, quoniam Deus oĩmoda ĩmobilitate quæremus infra sed ad p̃ns quærimus de subiis abstractis tanq̃ de uno gñe. Vt ergo id resoluatur iuxta ea quæ inuenimus in doctrina pħi & Cõmenta. p̄ponetur quædam distõ iuxta q̃ formabuntur conclones respõsiuæ cū p̄bõnibᵒ suis.

Distõ est hæc. Aliquid põt esse mobile siue mutabile dupl̃r. Primo s̃m esse subale, sicut oẽ gñabile & corruptibile q̃ tendit a non esse ad esse & econuerso. Scđo s̃m esse accidentale, & hoc quidem multipl̃r, primo s̃m locum, eo q̃ motu locali acquiritur nouum vbi, scđo s̃m qualitatem sensibilem ut aqua mutatur a calido ad frigidum & econuerso, aut s̃m qualitatem ĩmãlem q̃ de nouo recipit, ut intell̃s acquirens nouam sp̃em, nouum hĩtum &c. 3. s̃m actionem eo q̃ põt mutari a potentia agens ad actu agens uel desinere ab una actione & incipere aliam, ut intellectus desinens intelligere A & incipiens intelligere B.

Prima conclusio, s̃m pħm & Commenta. intelligentiæ non sunt mutabiles s̃m esse substantiale, q̃m omne sic muta

bile habet mãm, quæ est principium gñonis & corruptionis, & nõ solum habet materiam sed etiam annexam priuationi ut determinatum est in li. 9. Sed intelligentiæ sunt im materiales ut patet in. lib. 12. in tex. 30 ubi inquit pħs tales oportet esse substantias sine materia, sempiternas enim oportet esse. Poteris etiam hanc conclusionem probare eisdem rationibus quibus probauit cœlum esse incorruptibile quas uidebis resultas in epitomate nostro super libros de cœlo.

Secunda conclusio, ſm pħm & Comment. intelligentiæ non sunt mobiles motu locali intrinsecæ nec per se nec per accidens. Hæc probatur ex principiis pħi in. 8. physi. nam φ non sint mobiles per se patet ex. 6. physi. ubi probatur φδ omne per se mobile est diuisibile & quantum sed intelligentie indiuisibiles sunt & sine magnitudine ſm pħm in. 12. in tex. 43. ubi inquit, palam itaq; φ tot substantias esse necesse est natura sempiternas & immobiles ſm se & sine magnitudine. Quod autem non moueantur localiter per accidens intrinsecæ fundamentum probationis habemus in. 8. phy. in tex. 52. ubi pħus assignat differentiã motus per accidens in intelligentiis planetarum, & in anima quæ dat esse animali, nam de intelligentiis uerum est dicere φ mouentur p accidens extrinsecæ. i. ratione sui orbis qui rapitur a primo mobili, non autem ratione sui, quia non est unita ut forma sui orbi. Anima autem est forma animalis & unita ſm esse, & ideo mouetur per accidens localiter intrinsecæ. i. ratione sui ad motum animalis. Arguitur igitur sic, si intelligentiæ mouerentur localiter intrinsecæ per accidens hoc ideo esset quia uniũtur ut formæ suis mobilibus quod est falsum ꝯ patet qm̃ nõ alia ratione anima mouetur localiter intrinsecæ per accidens nisi quia unitur animali ut forma, cũ igitur hæc ratio cesset intelligentiis sequitur φ non mouentur &c. falsitas autem consequentis apparebit infra quando quæremus si intelligentia potest esse forma cœli dãs eē

Tertia conclusio, ſm pħm & Commenta. intelligentie non mouentur ſm aliquam quali tatem quam de nouo re-

cipiant uel deperdant, nec ſm aliquam actionem, nec tranſeunt ab una ad aliam. Antequam probetur hæc concluſio aduerte ꝙ phus in libr. 12. uidetur pro maiori parte loqui de ſeparatis tanquam de uno genere parum diſcernens inter ea & hæc prædicata quæ uenatur de eis puta ꝙ ſint ſine potentia & ſua ſubſtãtia ſit actus, & ſine materia & ſine magnitudine & ꝙ in eis ſint idem intelligere intellectus & res intellecta ex conſequenti ꝙ actio ſua quæ eſt intelligere & uelle ſit ſubſtantia ſua uidetur attribuere omnibus tãquam uno generi. & quidem ꝙ eſſe ſine potentia. ſ. pasſiua eẽ ſimplicem actum & ſine materia, attribuat omnibus patet ex tex. 29. &. 30. & ſua ratio eſt quia contingeret motum non eſſe continuum & eternum. Cum ergo ſm phm omnes intelligentiæ moueant motu continuo & eterno, ſequitur ꝙ illa prædicata omnibus ſint cõmunia. Quod autem identitatem intellectus & rei intellectæ, & ipſius intelligere attribuat omnibus patet ex tex. 51. ibi non altero igitur exiſtente eo quod intelligitur & intellectu quæcunqꝫ non materiã habent &c. Vbi &. b. Tho. ſic exponit. Cum igitur intellectus in actu & intellectum non ſit alterum in his quæ mãm non habent. Commenta. autem expreſſe ſic ait ſuper prædictum textum. In eis autem quæ ſunt non in mã contingit ut intellectum & intellectus & actio intellectus ſint idem, ſtantibus his ſic probatur concluſio ſi aliqua qualitas de nouo ineſſet uel deſineret in intelligẽtiis in genere, ſilr & actio cum in eis nõ ſit actio niſi ĩtelligere & uelle. (Nam dicemus infra ꝙ ſuo uelle mouent cœlum) ſequitur ſubſtantiam ſuã eſſe mutabilem ſm eſſe ſubſtantiale quod non ſtat cum incorruptibilitate ꝫ quidem ſic probatur, nam ex præmiſſis & adductis de mẽte phi & Commenta. intelligentiæ in genere ſunt actio ſua, & per ſubſtantiam ſuam operantur & non per qualitates aut potẽtias medias aliter nõ eſſent ſimplices actus quod eſt contra phm in lib. 12. in tex. 30. ergo ſi mutantur ſm qualitatem aut actionem, mutãtur ſm ſubſtantiam ſuam & ne credas me in hac tertia concluſione cõfiſum fuiſſe in propria imaginatione, ſcito ꝙ Her. in 2. ſent.

in dist. 14. q. 1. artic. 3. est eiusdem opinionis & sic attribuit pħo ut uidere poteris.

Quantum ad secundum principale. s. quid tenendum s̄m ueritatem dico tria. Primo qđ omnes intelligentie quo ad substantiam sunt immutabiles per potentiam intrinsecam, qm̄ carent materia, quæ est principium gn̄onis & corruptionis intrinsecum ut determinatum est in lib. 8. Cum hoc tamen stat ꝙ possunt mutari per potentiam extrinsecam primi agentis. Annihilabiles. n. sunt utpote si non manu tenerentur a primo. Cui uidetur Commenta. assentire in lib. destructionum ꝯ Algazelem, disput. 4. ubi tenet ꝙ s̄m pħos mundus habet agens, cuius actio si per momentum cessaret totus mundus destrueretur, qm̄ est agens & conseruans. Dico secundo ꝙ mutabiles sunt s̄m locum non ꝙ occupent locum cum sint sine magnitudine, sed quia uirtutem suam diuersis locis applicare possunt uerū quia hic motus non est physicus ideo non est præsentis negocii, sed relinquit Theologo. Dico. 3. ꝙ sunt mutabiles s̄m qualitatem immālem & s̄m actiones intellectuales, eo ꝙ excepto p̄mo, actio sua non est substantia sua aliter essent purissimi actus, ex consequenti illimitati omnino, & infiniti s̄m perfectionem. Repugnat autem dari plura infinita s̄m uirtutem. Sed & hoc relinquitur Theologo, nunc enim solum intendimus manifestare quid possumus dicere in præsenti quæsito s̄m ea quæ inuenimus in doctrina Aristo. & Commentatoris. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 5. si datur creatio s̄m philosophum & Commentatorem.

Dubitabit autem aliquis ex quali non ente fit aliquid. Textu. 11.

IN HAC quæstione antequam deueniamus ad decisionem aduerte ꝙ tota difficultas pendet ex hoc. An pħus & Commenta. concedant Deum esse causam non solū finalem sed & productiuam omnium entium absolute. Nā

si sic, tunc est causa productiua intelligentiarum & cœli, & cum intelligentiæ non sint producibiles ex mã qm̃ sunt im materiales ut tenet phs in lib. 12. in tex. 30. sequitur ꝙ pro ducantur ex nullo supposito quod est creare, suppones ergo pro nunc saltem ẜm Aristo. ꝙ Deus est causa productiua omnium. Nam infra formabitur de hoc particularis quæstio & determinabitur ẜm phum pro parte affirmatiua, in præsenti ergo quæsito sic procedes. Primo pones distinctione de creatione. Secundo conclusiones responsiuas ad mentem phi. Tertio considerabitur in hoc uia Commetatoris. Nam uerus Thomista in hoc habet tenere ꝙ non concordat uia Commentatoris cum uia philosophi. Quarto soluentur duo dubia.

Quantum ad pmum aduerte ꝙ cum creatio sit productio rei ex nihilo ly ex potest dicere ordinem ad nihil dupliciter primo positiue ut sit sensus. Res producitur ex nihilo ut ex materia, ita ly nihil subiiciatur productioni, sicut in factione domus lapides subiiciuntur edificationi. Secundo negatiue ut sit sensus. Res producitur ex nihilo. i. nullo sui præsupposito in primo sensu nullus dicit dari creationem quia repugnat ly nihil esse materiam ut patet in. 2. sensu non apparet aliqua repugnantia ex parte rei, modo detur agens in cuius uirtute sit producere totam rei producibilis entitatem. Sed aduerte ꝙ in. 2 sensu ly ex iterum potest accipi dupliciter. Primo ꝙ ita res producatur ex nihilo ꝙ prius duratione habuit non esse, & tunc dicitur creatio cum nouitate essendi qualem ponunt dicentes mundum creatum in tempore. Secundo ꝙ ita res producatur ex nihilo ꝙ solum prius natura & non duratione habuit non esse, & dicitur creatio sine nouitate essendi, qualem ponunt dicentes mundum creatũ ab eterno, ut Auicenna.

Quantum ad secundum sit hæc prima conclusio. Aristo. ponit creationem secundo modo. i. sine nouitate essendi. Probatio huius conclusionis pendet ex hoc ꝙ Aristote. ponat primum produxisse cœlum & intelligentias ab eterno de quo formabimus infra talem quæstionem utrum Deus

sit causa productiua omnium & determinabimus ex doctrina Aristo.pro parte affirmatiua.Et ex determinatione illa constabit tibi probatio huius conclusionis. Nam conclusio q̄ Deus produxerit intelligentiam bene sequitur,ergo creauit qm̄ cum sit sine mā producta est nullo sui p̄supposito,& cum sit eterna ut probauit in.12.metaph.in tex.29.sequitur q̄ sit creata sine nouitate essendi.

Secunda conclusio.Aristo.concedit creationem p̄ modo .i.cum nouitate essendi.Hæc conclusio supponit duas determinationes in doctrina Aristo.Primo q̄ anima intellectiua sit incorruptibilis.& hoc determinauimus in quæstionibus nostris in.3.de anima.Secundo q̄ sit forma hominis s̄m esse & dans esse homini formaliter. & hoc determinabimus infra de mente p̄bi mouentes q̄onem super tex.16.qui incipit.Mouentes quidem &c. stantibus his determinationibus probatur sic conclusio.Anima humana de nouo producitur puta anima Socratis,qm̄ cum sit forma dans esse Socrati,non præcedit id cuius est forma ex tex.16.huius.12. & non producitur de potentia mā æ,qm̄ omnis forma educta de potentia māæ pendet s̄m esse a mā, ex consequenti est corruptibilis.Sed anima humana nō est corruptibilis ut determinauimus in lib.3.de anima in.q.nostris ergo creatur de nouo,& sic s̄m p̄bum datur creatio sine nouitate & cum nouitate essendi.

Quantum ad tertium aduerte q̄ magna est ambiguitas inter doctores quid in hoc sentiat Commentat.& maxime circa primam conclusionem.Nam de secunda constare potest ex doctrina sua q̄ negaret eam,qm̄ non concedit aīam intellectiuam esse formam informantem mām. De prima autem sunt opposite opiniones. Nam qui tenent Commentato.negare entia incorruptibilia ut cœlum & intelligētias habere causam productiuam,dicunt Commentato.negare creationem absolute & vl̄iter inter hos est Grego.de Arim. in.2.sent.di.1.Cuius imaginationem dicemus in.q.i.in qua quæremus si primum est causa productiua omnium, Iandunus etiam idem arbitratur in.2.metaph.4.q. Quis uero te

nent Commentato.concedere Deum esse causam productiuam omnium, dicunt Commenta.concedere primam conclusionem, inter quos est Herueus in.4. quoli.q.9.& Paul. Sonci.in.12.metaph.q.15.& Io.Cap.in.1.sent.di.3.q.1. Sed isti non concordant cum.b.Tho. Nam in.8.physi.lec.2.recitat ex proposito opinionem Commentato.qui in.8. physi.in comment.4.tenet impossibile esse aliquid fieri ex nullo presupposito qm̄ omnis mutatio subiectum supponit & deridet uulgum credens creationem,&.b.Thom.illic arguit contra eum utpote negantem absolute creationē nulla facta distinctione cum nouitate uel sine nouitate essendi. Dico igitur inherens doctrine.b.Tho.ꝙ Auerroes non admittit conclusionem primam,& qm̄ Paulus Sonc.tenet oppositum:ideo in hoc decliṅat a uia Thomistica.Qd' autem commē.non concedat secundam conclusionem nulli est dubium exercitato in doctrina sua.

Quantum ad quartum aduerte ꝙ contra determinationem factam insurgunt duo dubia, primum est ꝯ primam cō clusionem, nam pħs in tota doctrina sua non est locutus de creatione, nec potest trahi ex principiis suis nam in.1.phy. & in.8.metaph.& ubiq; supponit materiam, ideo negauit materiam posse generari quia non habet materiam ex qua & in.7.metaph.& in.12.in tex.12.negauit formam generari per se quia non habet mām ex qua ergo hæc conclusio non est ad mentem Aristo.

Respondeo, licet hæc conclusio non sit expressa ab Arist. potest tamen trahi ex sua pħia,& præcipue ex.1.physico. tex.76.ibi si autem aliquid debet fieri animal non ꝺm accidens ex non animali erit.ubi inquit Commenta.si gn̄o esset possibilis animalis simpl'r tunc esset necesse ut ex non animali simpl'r generaretur:ex quo sequitur proportionaliter ꝙ si fieret ens simpl'r fieret ex non ente simpl'r, & sic ex nihilo, quia non ens simpl'r & nihil idem sunt. Sed ut probabimus infra pħs concedit fieri ens simpl'r prout totum qđ est ens producitur a Deo,& producitur ꝺm se totum.i. ꝺm totam essentiam suam & non solum quo ad formam sicut

producit agens naturale, ergo pħs non negaret creationē quæ est productio ex non ente simplr,& hoc fundamētum tractum ex. 1.phy.adducit.b.Tho.in.8.physi.in lec. 2. reprobans Auerroem dicentem contra id quod tenemus de creatione,ubi & nominat sarracenos tenētes legem mahumeth,qui in hoc non discrepant ab hebreis nec a Christianis, nam istæ tres leges conueniunt in creatione mundi a Deo.

Secundum dubium est contra secundam conclusionem. Nam ut manifestabimus infra, Deus fm Aristotelem quicquid producit de necessitate naturæ producit ergo ab eterno producit quia quocunq; instāti intelligit rem producibilem,& uult eam producere statim producit aliter a uolitione antiqua procederet effectus nouus sine mutatione ipsius agentis,quod non concederet pħs ex.8.physi.a tex.6.usq; ad tex.13.si ergo Deus creat animam sequitur q ab eterno creat & non de nouo,quod est contra secundam conclusionem,uanum autem est dicere q creat eam ab eterno quoniam non esset forma hominis fm esse, nam ut manifestabimus infra in tex.16.forma non præcedit id cuius est forma & sic tu cades in errorem Commenta.

Respondetur.Admisso q Deus agat fm pħm de necessitate naturæ adhuc non est necesse q creet animam ab eterno,nam quædam producuntur a Deo immediate non cooperāte causa secunda & talia fm pħm producūtur ab eterno ut intelligentiæ cœlum & elementa hæc enim sunt principales partes mundi ex primo cœli unde si Aristote.ponit mundum eternum ex consequenti ponit prædicta eterna, quædam autem sunt a Deo fm substantiam immediate cooperante tamen causa secunda & non aliter. Non q causa secunda ex actione sua attingat substantiam illius producti sed quia est illud sine quo Deus talem naturam non produceret,quia non producitur gratia sui sed ut aliud integrum producat,& talis est anima intellectiua quæ licet a solo Deo producatur tamen non produceretur sine naturale agente cooperante ad unionem animæ cum materia siue cum cor

pore. Nam cum anima sit forma non producitur nisi in habitudine ad suum informabile & talia producta non est necesse esse eterna quia nec a Deo sunt uolita producibilia ab eterno, sed eo tempore quo egẽs naturale cooperabitur sic igitur respondẽdum est de mẽte. b. Tho. & omnium qui tenent uiam suam. Commen. autem quia tenet ꝙ non est forma dans esse concederet ꝙ si est ꝓducta, ꝓducta est ab eterno. Hæc de præsenti, quæsito dicta sint.

Quæstio. 6. si ex tex. 16. potest concludi animam intellectiuam esse formam dantem esse homini, & esse incorruptibilem.

Mouentes quidem igitur causæ ueluti prius existentes. Textu. 16.

IN HAC quæstione aduerte ꝙ tria potes pertractare. Primo si ex hoc tex. potest concludi plĩum sensisse animam nostram esse ueræ formam dantem esse homini. Secundo si ex hoc potest concludi animam nostram esse incorruptibilem etiam ꝙ sit forma dans esse. Tertio si posito ꝙ sit forma & incorruptibilis possumus sustinere ꝙ homo generat hominem.

Quantum ad primum dico ꝙ absolute potest concludi contra Commenta. ex hoc tex. animam intellectiuam esse ueræ formam dantem esse nam plĩs in tex. 16. ponis differentiam inter causam agentem & causam formalem dicit ꝙ causa agens præcedit id cuius est causa, nulla autem causa formalis præcedit id cuius est causa formalis sed est simul cum, nam ut inquit plĩs quando sanatur homo tunc est eius sanitas & non ante, & figura ereæ sphæræ est simul & non ante cum erea sphæra, & Commenta. etiam illic exponendo inquit. Causa agens differt a formali, quia agens & mouens præcedit illud quod agitur & mouetur ab eo, formalis autem est simul cum gñone. Post quam autem plĩs posuit differentiam inter causam agentem & formalem quo ad præcedentiam mouet dubium de causa formali quo ad remanentiam post illud cuius est causa formalis, utrum. s.

fit

sit necesse oẽm cãm formalem desinere esse ad diffõnem ei9 cuius est cã formalis uel si põt remanere, & rñdens pħs inquit. Si aũt posterius aliquid manet pscrutandum est. In quibusdam.n. nihil phibet ut si est aĩa tale.s. remanẽs post diffinitionem compositi. Non oĩs, sed intelľs, oẽ nanq; impoľe forsan. Ex his igitur patet q pħs sensit aĩam ĩtellectiuam eẽ cãm formalem hoĩs alr non esset dubius utrũ aliqua cã formalis remaneat post. Nam si teneret aĩam non esse cãm formalem, determinaret vľiter q sicut nulla cã formalis pcedit suum cõpositum sic nec remanet post, ex hoc aũt q ponit aĩam esse cãm formalem, conuenienter dubitat cõsiderata nã aĩæ de remanẽtia post. Primo n. aspectu vr suggredi materiam ex pñti vr posse remanere post. Si aũt est cã formalis, ergo est forma dans esse hoĩ. Hic.n. accipit pħs cãm formalem p uera forma dante esse unde exemplificat de sanitate quæ dat esse sano, & de figura quæ dat esse treæ sphæræ, & confirmatur expõne Cõmen. in dicto tex. Inqt.n. Cãæ autẽ p quas res fit ens & unum sunt cum eo qđ p eas fit totũ insimul, cum talem dispõnem hẽant in ꝯgregato sicut ptes in toto. Et aduerte q hunc tex. pħi non pñt Cõment. euadere nisi destruendo tex. imo Iandu. in lib. 12. meta. in. q. 4. ĩ pncipio rñsionis dicit q ex hoc tex. capiuntur duæ ueritates. Prima q aĩa intellectiua est forma sũbalis corpis humani licet hoc non dicat Cõmen. Scđa ueritas est q aĩa intellectiua manet corrupto corpore. Hæc Iandunus.

Quantum ad scđm dico q cum non esset hic locus pertractandi de incorruptibilitate aĩæ, id.n. spectat ad librũ de aĩa iõ pħs nõ curauit hic determinare simplr de remanẽtia post compositum, sed p terminum dubitatiuum, & p condõnalẽ locutus est, sufficit aũt q determinauit in. 3. de aĩa, in text. 20. & nrãm qõnem determinatiuam sup hoc uidere poteris in. 3. de aĩa. Concludo igitur q ex tex. pñti, nõ põt haberi determinata intẽtio pħi de remanentia aĩæ nostræ post cõpositum, sed solum negõ præcedentiæ, & q est forma dans esse homini, ut pars sua substantialis.

Quantum ad tertium aduerte q ex quo in uia Thomisti

ca tenemus tm̃ unam formam in hoīe quæ non est nisi aīa intellectiua, & hæc non educitur de potentia mãæ cum sit incorruptibilis ut determinauimus de mēte pħi in. 3. de aīa difficile est saluare q̃ hō gñet hoīem. Cum terminus formalis gñonis sit forma sub̃alis acquisibilis p̃ gñonem. Et quidē si teneremus errorem Cōmē. de intellectu, nulla esset ĩ hoc difficultas. Diceref. n. hō gñare hoīem, qa de potentia mãæ educit aīam sensitiuam cuius nobilior potentia est cogitatiua, & hæc aīa ſm Cōmen. est forma specifica dans esse hoī. Sed corrumpitur ad corruptionem compositi cum sit organica. Nos aũt tenemus aīam intellectiuam esse ueræ formã hoīs, & nullam aliam formã sub̃alem esse in hoīe ut determinauimus in lib. 8. meta. & tñ hoc non obstante tenemus hanc esse ueram hō gñat hoīem, licet hō gñans non p̃ducat nec sit cã effectiua sub̃æ aīæ intellectiuæ nec p̃ducat aliã formam quæ simul remaneat in hoīe genito cum aīa intellectiua, & hoc quidem p̃positum sic p̃bare possumus. Si hō non gñat hoīem, sequitur q̃ sit inferioris condōnis ex se quo ad actum gñandi & continuandi suam sp̃ēm q̃ cætera aīalia p̃fecta, quod est irrōnabile, quia in rebus p̃fectis nã nō deficit in necessariis, & quia ex. 2. de aīa tex. 45. nutritiua in hoīe ē nobilior q̃ in aliis aīalibus, ergo & potentia gñatiua est nobilior. Constat aũt q̃ cætera aīalia p̃ducunt sibi simile in sp̃ē ut determinauimus. š. in lib. 7. ergo multo magis hō, alr ut dictum est esset hō in nobiliori sua actione nãli imp̃fectior ceteris aīalibus. Verum quia hō nō p̃ducit gñando aīam intellectiuam quæ est sola forma in hoīe genito, & terminus generationis est forma sub̃alis, iō vr̃ impoſe saluare q̃ hō gñet hoīem. Tu igitur aduerte q̃ Greg. in. 2. dist. 16. &. 17. q. 2. ad sextum factum ʒ scd̃am conclōnem rñdēs huic dubio dicit iō hō gñat hoīem, quia p̃ducit aīam sensitiuam, quæ nō remanet in aduētu aīæ intellectiuæ fcã ulteriori dispōne ab hoīe gñante ad aīam intellectiuam. Ita q̃ ſm ip̃m hō gñat hoīem quia licet non p̃ducat sub̃am aīæ intellectiuæ, tñ cãt in mã sufficientes dispōnes p̃ aīa intellectiua. Sed hoc nō vr̃ sufficere quia cũ tales dispōnes sint accñtia, gñatio hoīs acti-

ua terminaretur ad accñtia, & sic non esset gñio subalis. Dicẽdum ẽ ergo iõ hoiem gñare hoiem, quia licet hõ gñans nõ attingat pductiuæ aïam intellectiuam quo ad subam suã tñ sua actione deducit hoiem genitum ad ɔsequendam formã silem formæ hois gñantis & hoc est quod dicunt aliqui. Iõ hõ gñat hoiem quia licet non attingat aïam intellectiuã fm subam, attingit tamen fm unionem & hoc sufficit ad saluandum gñonem uniuocam subalem, quia de rõne gñantis i uiuentibus non est q gñans pducat formam geniti, sed actiõe sua agere q genitum participet formã gñantis & si nõ eãdẽ numero, eandem saltem in spẽ, siue sit pducta a gñante siue a pmo agente. Hæc de præsenti quæsito dicta sint. Quod si plura uidere uolueris in hoc pposito, inuenies in Cap. in. 2. dist. 15. q. 1. in replicis factis contra solutionem sexti argumenti facti contra primam conclusionem.

Qõ. 7. si oium rerum sunt eadem principia.

Cãæ aũt & principia alia aliorum. Tex. 19.

IN HAC q. nec te cõfundas ex obscuritate textuũ Aristot. a tex. 19. usq; ad tex. 29. exclusiue sic pcedes. Primo pones duas distõnes. Scdo quinque conclones respõsiuas.

Quantum ad pmum sit hæc pma distõ. Principia rerum sunt duplicia, quædam intrinseca ut forma & mã, quædam extrinseca ut efficiens & finis. & hæc oia iterum sunt duplicia s. pxima & remota. Vt mã pxima statuæ lignũ, & forma pxima figura Mercurii. Mã remota statuæ terra, forma remota figurã quæ ẽ ut forma gñalis licet nõ distincta realr a forma specifica ut opinatur Iandu. cuius põnem reprobauimus in lib. 8. silr efficiẽtium & finium quidam pximus ut hois efficiẽns pximus hõ gñans remotus aũt est sol, & finis proximus est intelligere remotus autem est fœlicitas siue perfectio uniuersi.

Scda distõ idẽtitas est duplex quædam simplr. quædam fm quid simplr est conuenientia in aliquo uno uniuoco gñe uel spẽ uel numero fm quid est conuenientia fm proportionem uel analogiam. Sicut oia pnta sunt idem in ente idẽtita

te analogiæ ſm uiam nr̄am. Tu tamen aduerte q̃ hĕ propor tio ſiue analogia pōt eſſe duplex. una eſt ſĩlis hitudo diuerſo rũ ad diuerſa ut ſerenitas in aere & tranquillitas in mari hn̄t ſĩlem hitudinem, quia & ſerenitas & tranquillitas ſignāt qe tem. Alia eſt hitudo diuerſorum ad unum. Vt nouem p̄nta accidentium habet diuerſam hitudinem & ſubam.

Quantum ad ſc̄dm ſit hæc p̄ma concl̃o. Principia intrinſeca ꝓxima nō ſunt eadem ſimpl̃r oı̄um p̄ntorum ſed ſunt diuerſa gn̄e & ſpē & numero ꝓbatur in p̄nto ſubæ p̄ncipia intrinſeca ſunt uera mã & uera forma in aliis aūt p̄ntis non eſt uera mã nec uera forma qm̄ accn̄tia non componuntur ex uera mã & uera forma ſed in eis pōt aſſignari aliquid loco mãæ & aliquid loco formæ locum mãæ habet ſuum receptiuum, & locum formæ ſua differentia, ergo &c.

Sc̄da concl̃o, licet p̄ncipia intrinſeca non ſint eadem ſimpl̃r oı̄um p̄ntorum ſunt tñ eadem ſm ꝓportionem. Ad declarationem ſc̄dæ ptis huius concl̃onis aduerte q̃ hæc identitas ꝓportionis attenditur penes numerum & penes modũ actuandi, penes numerũ quidem qm̄ ſicut in p̄nto ſubæ ſunt tria p̄ncipia intrinſeca. ſ. mã forma & p̄uatio, ſic ꝓportionaliter in p̄nto accn̄tium puta in qualitate ſunt tria quæ ſe hn̄t ut mã forma & p̄uatio. nam mã eſt illud qd̄ eſt imediatum receptiuum qualitatis puta ſupficies eſt mã coloris forma ſicut albedo p̄uatio ſicut nigredo, quæ comparata nigredini impfectior eſt, penes aūt modum actuandi, nam ſicut in p̄nto ſubē forma actuat & pficit mãm, p̄uatio uero impficit ita in p̄nto accidentium forma puta albedo mō ſuo actuat ſubm, & nigredo reſpectu albedinis impficit ſbm, ergo &c.

Tertia concl̃o, p̄ncipia extrinſeca remota ſunt eadē ſimpl̃r oı̄um p̄ntorum ꝓbatur, ſunt eadem numero ergo ſimpl̃r, ꝯ patet ex ſc̄da dictõ poſita. ã. Añs ꝓbatur. Deus eſt p̄ncipium extrinſecum remotum, hn̄s vl̃em cãlitatem ſup oīa entia in rōne efficientis & finis ut manifeſtabitur infra ſil̃r corpa cœleſtia reſpectu inferiorum hn̄t vl̃em cãlitatem in rōne efficientis ſup ea ut determinabimus infra qn̄ quæremus ſi cœlũ agit in hæc inferiora patet aūt q̃ Deus & cœlũ

semp pmanet eade numero cu sint icorruptibilia ergo &c.

Quarta conclo pncipia extrinseca pxima non sunt eade simplr oium pntorum sed nec in pnto subae Prima ps pbatur pncipia proxima subae sunt in pnto subae ut ho hoiem ignis ignem gnat Proxima aut pncipia accntium no de necessitate sunt suba, nam qualitas qualitatem pducit ut lux solis lucem in aere, calor ignis calorem in aqua, ergo &c. Qd nec et in pnto subae patet, qm cum unumqdq maxime in uiuetibus pfectis gnetur a sibi sili in spe, aliud est pncipiu pximum extrinsecum hois & equi & leonis. ergo &c. sunt et distincti fines spe, sicut & distinctae nae. Cuiusq.n.nae finis pximus est propria opatio, ergo sm distonem narum sunt distincti fines, ergo &c.

Quinta conclo, pncipia pxima extrinseca oium pntoru licet non sint eadem simplr p conclonem pcedentem sunt tamen eadem pportionalr. Haec pot pbari sicut conclo. 2. Declaratur et sic sicut in pnto subae efficiens dat esse suo effectui ita in pnto accidentium accidens pductiuum dat ee suo effectui pducto, eo tamen mo quo accidens pt dare esse accidenti. s. in uirtute subae. Ite sicut in pnto subae efficiens ordinat effectum suum in finem pprium, ita in pnto accntiu accidens pductiuum ordinat accidens pductum in fine suu, puta in ppriam opationem ut calor ignis cat calore i aqua non solum ut aqua sit calida sed ut calefaciat, ordinat dico modo conuenienti ipsi accidenti ergo &c.

Hic non cadit dubium nec argm, qd non soluat ex distonibus datis & ex declaratione pdictarum conclonum. Quare non est hic imorandu. Haec de psenti quaesito dicta sint.

Qo. 8. si oe repositum in pnto siue sit suba siue accns est compositum intrinsecae ex ppria potentia & pprio actu tanq duab9 ptibus essentialib9.

Amplius alio mo pportionalr, principia eadem potentia & actus. Tex. 26.

IN HAC quaestione aduerte in pmis anteq deueniamus ad decisione q qm dicit pbs in tex. pposito potentia & actum esse coes oibus pntis, credunt multi q sicut i pnto

subæ oẽ p se repositum in p̃nto si est suba g̃nabilis uere ↄpo ni ex mã & forma ut uera potentia & uero actu ut pribus suis essentialibus realr distinctis ita oẽm q̃titatem & qualitatem intrinsece componi ex ꝓpria potentia & proprio actu, quorum utrunq; est reductiuæ in eodem p̃dicamẽto cũ suo composito, uerum quia in lib.8.in.q.16.iam ꝓbauimus ꝙ accidens est ens simplex, constans ex sola compõne rõne.s. ex gñe & dĩa quæ non distinguuntur realr ut manifestauimus in lib.7.iõ alr exponemus p̃ntem tex.pbi. & dicemus duo ꝑ resolõne quæsiti. Primo ꝙ in suba receptiua alicuius accñtis absoluti est aliqua potentia qua mediante recipit illud accñs quæ non est ipsa suba, nec est mã p̃ma, sed est reductiuæ in eodem p̃nto in quo est accñs receptibile puta in suba corpea est aliqua potentia qua est receptiua qualitatis sensibilis quæ potentia est reductiuæ in p̃nto qualitatis idem dico respectu q̃titatis. Scõo ꝙ licet talis potentia sit in eodẽ p̃nto cum accidente receptibili non tamen est pars intrinseca compositi ua accidentis.

Primum quidem fundatum est sup doctrinam Cõmen.i 5.phy.cõmen.9.ubi intẽdit talem rõnem, sicut se habet potentia & uia ad subam sic potentia & uia ad q̃titatẽ & qualitatem. sed potentia & uia ad subam est in eodẽ gñe cũ suba, ergo potentia & uia ad q̃titatem &c. vñ inquit, potentia ad unumq̃dq; p̃ntum est in illo gñe p̃nti qđ est i actu & silr uia de potentia ad actum.s.potentia ad sbam est quo quo mõ in p̃nto subæ & similr uia ad gñonem subæ, & silr potentia ad quantum & ad alia p̃nta hæc Commentator.

Scđm aũt fundatur super determinationem q̃ fecimus i lib.8.in.q.16.in.1.conclusione q̃ reuidere poteris.

Et si dicas. Quare talis potentia non est ps accñtis cum sit reductiuæ in eodem p̃nto. Rñdetur ꝙ hoc iõ est quia hmõi potentia est tm̃ rõ siue cã sine qua non recipeř accñs i suba, puta sine diaphaneitate non recipetur lux siue lumen, & tñ diaphaneitas non est ps lucis, licet sit in eodem p̃nto cũ luce. Et spẽs uisibilis est in eodem p̃nto cum qualitate uisibili, & tñ non est ps eius. Qñ ergo dicit pħs ꝙ actus & potentia

sunt principia oium p̄ntorum, si intelligantur ut ptes essentiales, est uerum solum in p̄nto subæ, & respectu solius subę corpeæ, quæ componit ex mā & forma ut potentia & actu in aliis aūt seruantur potentia & actus, non ut componētia, sed potentia ut rō recipiendi & actus ut id qđ recipitur. Et hoc loquendo de tribus primis p̄ntis. s. suba q̃titate qualitate. De aliis aūt q̄m sunt respectiua, & distinguuntur solū formalr a tribus primis uel p denoiationem extrinsecam ut diximus in lib. 5. iudicatur ut de primis inq̄tum res sunt. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 9. si est necesse dare aliq̄ subam æternam ẜm pb̄m & ẜm ueritatem.

Necesse ē eē aliq̄ sbam sempiternā ĩmobilē. Tex. 29.

IN HAC q. tria discutiēda sunt. Primo si est necesse dare aliq̄ subam æternam ẜm pb̄m & ueritatem. Scđo supposito q̄ sic si Arist. in tex. 29. intendit solū de p̄ma suba abstracta q̄ dicimus Deū, an de oibus in gn̄e. Tertio supposito q̄ de oibus in gn̄e intendat, inuestigandum est qua uia p cedendum est ad probandum Deum esse.

Quantum ad p̄mum p̄ncipale aduerte q̄ hæc cōclō. Dat aliqua suba æterna est uera & confessa ab oibus recte sentiētibus. Sed accidit q̄ aliq̄n pbatur conclō uera ex medio falso, licet sit magis deductio q̄ pbatio nam ex falsis contingit syllogizari uerum ex p̄ poste. Et sic fecit hic Arist. & Cōmē. & oēs tenentes mundum æternum. Probant. n. dari subam æternam quia credūt motum & tp̄s esse æterna. Motus. n. de necessitate requirit mouens, & cum mouens sit suba cōcludunt q̄ de necessitate datur subā æterna mouēs ex motu æterno. Patet aūt q̄ ẜm ueritatem mundus non est æternus q̄m fidei non subest falsum, ergo medium sumptum ab Arist. ad conclōnem p̄positam est falsum, licet mediū sumptum a pb̄o sit falsum, tn̄ non deficit nobis medium uerū ad pbandum ppositum, Tu igitur sic pcedes. Primo pbabis conclōnem ut pbat pb̄s cuius pbōnem uidebis formatam

in epitomi nostra sup. 12. meta. in cap. 4. Et aduerte q̃ cũ hæc ꝓbō aduersetur ueritati soluemus eam infra, qñ quære mus an pħs crediderit se demonstrasse mundum esse æternum. Scdo ꝓbabis eandem concłonem medio uero sic. Aut mundus est æternus aut non. si sic ergo datur sub̃a æterna, quia si est æternus est motus ætern⁹ & gño æterna. Sed motus æternus requirit mouẽs æternum, & gño æterna gñans æternum ergo &c. si nõ eodem mõ datur sub̃a æterna, nã oẽ non æternum cum non semp fuerit ab aliquo ꝓductũ ẽ non a seipso. quia prius fuisset q̃ fuisset. ergo ab alio. Quæro de illo aut non fuit ꝓductum ab alio aut sic. si non, ergo est æternum, qm̃ oẽ in ꝓductum hñs esse semp habet esse si sic, quæro de illo alio ut. s̃. & cum non sit ꝓcessus in infinitũ ut ꝓbatum est in. 2. libr. necesse est deuenire ad primum efficiens in productum, quod est sub̃a æterna. Vnde si aduertis efficacius probatur dari substantia æterna ex nouitate mundi quam ex æternitate.

Quantum ad scd̃m principale aduerte q̃ quia Arist. pbat & ascendit ad separata ex sensatis, quasi in caligine palpitãs ambulat in assignatione distõnum & ꝓprietatum in subiis abstractis, unde dico q̃ indistincte ꝓbauit sub̃am æternam existere, & non in pticulari de pma cã. Cuius est q̃ ꝓbauit sub̃am æternã ex motu æterno. Sed oẽs intelligẽtiæ apud Arist. mouẽt motu æterno unde & infra ex pluralitate motuum æternoꝝ concludet numerum intelligentiarum, nõ ergo magis ꝓbat de prima q̃ de oĩbus. Præterea, id confirmatur dicto pħi in tex. 30. ubi postq̃ ex motu æterno ꝓbauit sub̃am æternam transferens se a singulari ad pł̃ale inq̃t. Igitur tales oportet esse sub̃as sine mã, ubi Cõmẽ. ait. Quia istæ sub̃æ sunt mouentes sine aliqua potentia, necesse est ut sint sine aliqua mã, cum n cesse est ut sint æternæ. Sic quidẽ censendum est ṡm pħm & Cõmẽ. ṡm aũt ueritatem est tm̃ una sub̃a æterna, a qua sunt oẽs intelligentiæ motrices temporal'r ꝓductæ, quæ licet non moueant motu æterno a parte ante, pñt tñ mouere in æternum a pte post, eo q̃ sunt inalterabiles, nec sunt formæ mãm informantes. Sed id nõ est

præsentis negocii.

Quantum ad tertium principale aduerte q̃m dictũ ẽ paulo ante q ex hoc quod est esse mouens eternum non probat phs particulariter Deum esse sed cõmuniter de omnibus intelligentiis, ideo hic inuestigandum est qua uia efficaci ſm doctrinam phi possumus probare Deum esse, ita q quæramus ex sensatis medium quo tandem & resolutiue concludamus Deum esse. Quod quidem medium ita Deo conueniat q de nulla alia substantia abstracta uerificetur. & quoniam ad probandum Deum esse a multis rationes multe solent adduci, ut patet apud Scotum in. 1. sent. dis. 2. q. 2. qui conatur probare q in rerum natura datur unum simplr primum ſm efficientiam ſm finem & ſm eminentiam perfectionis & apud. b. Tho. in. 1. parte. q. 2. arti. 3. & in p̃ contra gentes cap. 13. ideo relictis illis rationibus ut iacent in robore suo intendo declarare processu deuenit Aristo. ad concludendum propositum. Tu igitur aduerte q Aristo. in. 8. physico. tex. 33. posuit & multiplici probatione conclusit hoc fundamentum omne quod mouetur ab aliquo mouetur & in tex. 34. conclusit q nõ est procedere in infinitum in mouentibus & motis per se subordinatis, & a text. 34. usq ad tex. 40. probat ex his duobus fundamentis q est deuenire ad unum primum mouens quod uel est mouens seipsum p ut distinguitur in partem mouentem & in partem motam uel est penitus immobile, & in tex. 49. conclusit q ultra primum mouens seipsum est deuenire ad aliquod mouens primum imobile per se & per accidens. Quod quidem mouẽs primum imobile est intelligentia applicata p cœlo, quæ eo motu quo mouet cœlum. s. motu locali est omnino imobilis & per se & per accidens ad differentiam intelligentiarũ aliarum orbium. s. planetarum. Iste enim mouentur per accidens ut declarat phs in. 8. physi. tex. 52. Verum quia hoc primum mouens imobile localiter, mouet orbem suum, & ad motum sui orbis mouet orbes planetarum motu diurno mouet inquam per intellectum & uolũtatem ſm phm in. 12. meta. tex. 38. & oẽ tale mouens moueť siue trahitur

ad mouendū ab obiecto cognito & desiderato, qđ ex motu suo ꝯseq desiderat. iō pħs in li. 12. meta. text. 36. ex hoc ꝙ mouēs ꝑmū īmobile localr applicatū ꝑ cœlo mouet intelli gens & appetens consequi nobilius obiectum concludit qđ datur primum mouens omnino immobile & ſm motum localem, & ſm motum causæ finalis, ita ꝙ non mouetur ab aliquo digniori se ad quod ordinetur ut ad finem. Sed in telligentia prima applicata & aliæ subsequentes ordinantur ad ipsum ut nobilissimum in tota natura & hic est Deus. Ex quo processu patet quod probatio propositi est inchoata ab Aristo. in. 8. physi. sed completa in. 12. metaphy. sic quidem tenendum est ſm uiam nostram, ne deuiemus a doctrina b. Tho quam tradidit in. 1. contra gentes, cap. 13. Sed ſm uiam Commenta. completa & inchoata fuit in. 8. physi. qm̄ extimat Deum esse applicatum. 1. cœlo, & mouere ut efficiens & finis, sicut manifestabimus infra quando quæremus si primum principium mouet primum cœlum īmediate ut applicatum. Patet etiam ꝙ rationes sumptæ a primo efficiē te, & ꝑ mouente & ꝑ alterante, nisi aliud addatur non concludunt Deum esse, sed deducunt usq; ad primum cœlum sumendo primum cœlum pro aggregato ex primo corpo re cœlesti & prima intelligentia applicata, quæ solet dici anima primi cœli.

Et aduerte ꝙ Aristote. ad propositam conclusionem non facit ex intentione aliam rationem licet ex principiis doctri ne suæ b. Tho. alias applicet, sicut illam fundatam super ma xime uerum. Cuius fundamentum trahitur ex. 2. metaph. tex. 4. Et illam fundatam super maxime bonum, cuius fun damentum trahitur ex. 10. metaph. tex. 12. ubi pħus habet ꝙ ubi datur magis & minus differre datur & maximum ex quo trahitur ꝙ in quocunq; genere datur magis & minus datur maximum, constat autem ꝙ in rerum natura datur magis & minus ens & uerum & bonum & perfectum ergo datur maxime ens & uerum & optimum & perfectissimū. Hoc autem apud omnes recte sapientes est Deus, ergo &c. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio.10.si substantia eterna est semper actu mouens & de necessitate naturæ.

At uero si fuerit motiuum aut effectiuum non operans autem. Textu.50.

IN HAC quæstione erunt duæ considerationes. Prima si substantia eterna est semper actu mouens. Secunda si mouet & agit de necessitate naturæ.

Quantum ad primam considerationem aduerte q̃d esse mouens semper actu est conditio ſm Aristotelem non solum conueniens primo principio: sed & omnibus intelligẽtiis in genere. Nam infra pħus concludet necessitatem gñonis eterne quam dicet causari non solum ex motu diurno primi cœli. sed etiam ex motu planetarum sub circulo obliquo. Planetarum autem orbes non mouentur ab una solum intelligentia sed a pluribus ut manifestatur infra quando inuestigabimus numerum intelligentiarum. Hoc ergo prænotato ponitur conclusio responsiua. substantia eterna est semper actu mouens quæ sic probatur est fundamentis positis ab Aris. substantia eterna non potest esse mouens in potentia, ergo est semper mouens actu. Contra patet quoniam cum habeat uirtutem mouendi aut est mouens actu aut mouens in potentia. Antecedens autem sic probatur si potest esse mouens in potentia, potest non esse motus: non enim datur motus actu, nisi per mouens actu. Sed motus non potest non esse ut credidit pħs se probasse in.8.physi.a text.7.usq; ad textu.13.eo q̃ daretur motus siue mutatio prior prima. & quia posset non esse tempus. quæ omnia reputat illic Aristo. impossibilia ergo substantia eterna semꝑ mouet actu ita q̃ motus orbium semper fuit & semper erit & q̃ hæc fuerit mens Aristo. declarat Commen. in commẽ. eiusdem tex.30. ubi inquit. Cum motus eternus sit & omnis motus habeat motorem ut determinatum est necesse ẽ ut iste motus habeat motorem qui est actu pura sine aliqua potentia, i. quia in nulla hora est motor in potentia, si enim non fuerit actio pura sed cum potentia aliqua hora erit in

qua non erit motio ab eo, quia omnis motor cuius substantiæ admiscetur potentia possibile est ut in aliqua hora non moueat, non.n.mouet nisi p alium motorem extrahëtem ipsum ex potentia in actu, hæc Commenta.

Et tu aduerte q prædicta conclusio si consideretur non solum ad mentem phi, sed fm ueritatem potest esse uera & falsa, uera quidem erit si ly semper exponatur non pro omni tempore absolute sed pro omni tempore quo durat rerum inferiorum gño substantiæ enim cœlorum motrices actu semper.i.incessanter & sine quiete media mouent donec stat rerum inferiorum gño. Dicemus enim infra omnẽ motum mundi inferioris causari a motu cœlorum. Si autem ly semper exponatur pro omni differentia temporis absolute.i.ad eterno & in eternum, falsa est qm cœlum est productum non ab eterno, ex consequenti intelligentia nõ mouet ab eterno, supponit enim motus mouens & mobile & id tenemus ex fide, licet phs sentiat oppositum, cuius rationes soluemus infra nã de hoc faciemus particulare quæsitum contra Iandunum.

Quantum ad secundam considerationem inuestigabimus. Primo quid dicendum fm philosophum. Scdo quid secundum ueritatem.

Pro noticia positionis phi præpono distinctionẽ de modis agendi ex necessitate naturæ. deinde pertractabit quædam opinio & reprobabitur. postremo declarabitur quæ fuerit mens phi in hoc.

Distinctio sit hæc. Aliquid potest mouere & agere de necessitate nature dupliciter. Primo quia agit per naturam sic q præuenit intelligere & uelle, & est illud q non agit ex eo q intelligit sic mouendum uel sic agendum sed agit per aliquam uirtutem nãlem, eo modo quo dicimus ignem per calorem calefacere de necessitate naturæ calefactibile sibi approximatum & homo per calorem nãlem digerit cibum & sol existens super orizontem illuminat aerem nostrum. Secundo q agat de necessitate naturæ, quia licet intelligat quid agendum & quid uolendum, tamen non potest non

agere quod intelligit & uult agere, ita q̃ uoluntas est adeo determinata ad agendum q̃ non potest in oppositum & statim intellectus intelligit id quod agendum, & uoluntas uult sequitur ex necessitate actio uerbi gratia. Homo intelligit quid est fœlicitas & uult fœlicitatem, si darentur sibi media sufficientia ad fœlicitatem statim & de necessitate naturæ ageret pro assequenda fœlicitate quia uoluntas habet determinatam & necessariam habitudinem ad fœlicitatem intellectam & uolitam. Quod substantia eterna mouens cœlum moueat de necessitate naturæ & agat pͥmo modo nullus sapiens dicit. Cum enim sit substãtia mere intellectualis quicquid agit, agit & mouet ut intellectum & uolitum ergo non agit de necessitate nãæ primo modo. Præterea ille modus agendi est proprius potentiæ irrationalis a qua remoto impedimento, necessario sequitur actio. Tales autem potentiæ, non sunt in natura mere intellectuali. Vtrum aut moueat & agat de necessitate naturæ secundo modo ẜm pħm est uaria opinio. Quidam ut Scotus in. 1. dis. 8. q. 4. Et Herueus in. 2. quoli. q. 4. tenent absolute q̃ Aristo. fuit huius opinionis ita q̃ sicut substantia eterna & præcipue prima quæ est Deus intelligit bonitatẽ suam & de necessitate nãæ uult eam & amat, ita intelligit cœlum mouendum, & uult illud mouere & de necessitate mouet ita q̃ non potest in oppositum. Et q̃ hæc fuerit mens pħi probabitur in reprobatione sequentis opinionis. Igitur quidam alii dicunt q̃ si substantia eterna mouens cœlum & præcipue prima esset uirtus in magnitudine. i. agens corporeum ut sol illuminans & ignis comburens moueret & ageret de necessitate naturæ. Sed quia ẜm pħm omnes substantiæ motrices cœlorum eterne sunt immateriales, omnino, ideo mouent ꝑ modum intellectus & uoluntatis. i. tanta uelocitate q̃tam appræhendunt esse conuenientem & tanto tp̃e. Et sic uolũt mouere & non per modum naturæ.

Sed si recte consideras aduertes hanc opinionem concludere q̃ substantia eterna non agit ẜm pħum de necessitate naturæ primo modo distinctionis posite. Quod si intendit

etiam secundo modo est aperte contra pħm. Nā ut dictum est in prima parte huius quæstionis extimauit pħs esse impossibile quin sit motus & super hoc fundauit hanc conclusionem substantia eterna mouens est actus qm̄ si ei admisce tur potentia poterit non mouere possibile est enim ut illud quod est in potentia non agat ex consequenti poterit non esse motus quod extimat impossi. ut habetur in. 8. physico. text. 7. Sed siue sit in magnitudine siue extra est actus ergo non potest non mouere, & non potest non agere . & cū sit substantia intellectualis mouet & agit per intellectum & uoluntatem, ergo mouet & agit de necessitate naturæ secūdo modo distinctionis posite. Et ꝙ hæc fuerit mens pħi patet in. 12. lib. in tex. 38. ubi tenet ꝙ primus motus est necessarius non ex uiolētia sed ex fine. Si necessarius ergo substantia eterna aqua est talis motus de necessitate nāæ mouet quia. s. uoluntas sua ita est determinata ad mouendum ꝙ non potest in oppositum nec obstat ꝙ dicit. b. Thō. exponens prædictum tex. 38. necessitatem primi motus subiacere uoluntati Dei quoniam. b. Tho. non intendit aliud quam excludere necessitatem absolutam a motu cœli & concludere necessitatem finis, quæ pendet a uoluntate Dei determinata tamen immutabiliter ad mouendum, sicut est determinata immutabiliter ad uolendum bonitatem suam, & uoluntas creata est determinata immutabiliter ad uolendum fœlicitatem.

Sic quidem extimo tenendum ſm pħum ut etiam sentit Scotus & Herueus ut supra dictum est nec id negaret. b. th. modo quo expositum est, nec obstat ꝙ in. 2. contra gentes cap. 23. multiplici ratione probat Deum non agere ex necessitate naturæ. Non enim illic procedit ſm mentem pħi sed ſm ueritatem cuius signum est ꝙ in fine cap. dicit patere errrorem quorūdam pħorum qui posuerunt Deum agere per necessitatem naturæ inter quos & Aristo. numerandus est licet ipsum non expresserit. b. Tho. Dico insuper ꝙ in illo cap. b. Tho. format rationes quæ pro maiori parte concludunt Deum non agere de necessitate naturæ primo

modo distinctionis posite, quod conceditur etiam ab Arist. qui cognouit Deum agere per intellectum & uoluntatem.

Nunc autem inuestigandum est quid tenendũ sit ſm ueritatem ꝓ cuius euidentia aduerte ꝙ aliud sentiendum est de Deo, aliud de aliis intelligentiis.

Quantum ad Deum, sit hæc forma conclusio. Deus nec mouet nec aliquid agit extra se de necessitate naturæ secũdo modo distinctionis posite, sed mere libere probatũr. Quicunq; uult de necessitate naturæ aliquem finem nõ est necesse ꝙ uelit nec agat ea sine quibus potest assequi & possidere finem necessario uolitum, sed si uult & agit hoc erit mere libere nam fatuum est dicere infirmum uolentem immutabiliter sanitatem uelle immutabiliter medicinam quã scit non causatiuam nec iuuatiuam, nec citius auxiliaturam in consequenda sanitate ĩmutabiliter uolita, sed si uult & ꝓcurat eam hoc erit mere libere, Sed Deus de necessitate naturæ uult bonitatem suam ut finem, & nulla creatura est necessaria Deo ut habeat bonitatem suam: nec ut melius, nec ut citius habeat, aliter diuina perfectio penderet ab esse creature, quod & Aristo. & omnis recte sentiens de Deo negat. Nam & in. 7. politico. dixit pħus ꝙ Deus seipso solo beatus est. ergo Deus tantum bonitatem suam uult de necessitate naturæ quæcunque autem extra se non necessario, sed mere libere uult & agit.

Quantum autem ad alias intelligentias mouentes orbes ponitur hæc conclusio. Licet non moueant nec agant in his inferioribus de necessitate naturæ propter perfectionem suam essentialem & nãlem acquirendam; tamen non est inconueniens ꝙ moueant & agant per motum in his inferioribus ex necessitate naturæ propter perfectionem suam accidentalem siue secundariam acquirendam pro intellectu huius conclusionis aduerte ꝙ naturalis perfectio intelligentiæ consistit in intelligendo primum motorem, ex cuius intellectione sunt intelligentiæ mouentes in optima dispositione ut dicemus quando quæremus si in primo principio est delectatio excellentissimo modo. Consistit etiam intelle

ctione suæ proprie substantiæ & aliarum intelligentiarum: & quo ad hanc perfectionem assequendam non iuuantur, motu orbium qm intelligunt primum motorem per essentiam primi motoris & seipsas per seipsas, & una aliam aut per essentiam intelligentiæ intelligentis aut per essentiam intelligentiæ intellectæ, aut per speciem innatam repræsentatiuam intelligẽtiæ intellectæ. Ex his autem modis quis uerior sit manifestabimus infra quãdo quæremus si in abstractis est idem intellectus res intellecta & intellectio. Accidentalis autem perfectio earum uidetur causari ex eo q mouent orbes, nam per hmõi motum producuntur inferiora, & sic assimilantur primo motori qui ut dicemus infra continet in se uirtualiter omnia producibilia, & intelligẽtiæ deducunt ea ad actum per motum orbium, ut declarabimus infra quando quæremus si primus motor mouet cœlum ut finis amatus. Quoniam ergo omnes causæ secundæ agentes perficiuntur sua actione, ideo ut intelligentiæ assequantur suam accidentalem perfectionem de necessitate nature mouent orbes & non possunt uelle oppositum, donec sua accidentalis perfectio completa fuerit. Et huic intentioni uidetur fauere Commenta. licet loquatur de omnibus substãtiis abstractis includendo primum motorem & quo ad suã perfectionem simplr. Tu uero accipe dictum suum de omnibus intelligentiis mouentibus excluso primo motore, & quo ad secundariam perfectionem. Sic igitur inquit in hoc 12. in commen. 48. Cum enim posuerimus q nulla substãtia abstracta est quæ non moueat, quia tunc inueniret in dispositione diminuta. i. non completa in sua perfectione. Et cum posuerimus q omnis orbis est propter stellam, & si nõ esset ociosum, manifestum est q uia numerandi istas substãtias abstractas est uia numerandi motum stellarum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 11. si substantia eterna mouens ita est actus q nullo modo sit in potentia.

Oportet igitur esse principium tale, cuius substãtia est actus. Textu. 30.

IN HAC

IN HAC.q.aduerte unum anteq̄ resoluamus ꝓpositum. Arist.in tex.ꝓposito adhuc intendit loqui de subiis æternis mouentibus in gn̄e & non solum de p̄mo p̄ncipio licet dicat oportet igitur esse p̄ncipium tale &c. Quod patet ex duobus. Primo ex eo qd̄ imediate subiungit dicens. Amplius igitur tales oportet esse sub̄as sine mā̄, ex quo sequit̄ꝙ illas sub̄as quas ꝓbauerat esse sine potentia, sed eē actus eē, ēt sine mā̄. Scd̄o patet idem ex Cōmen. qui exponens ꝓpositū tex.in cōmen. 30. inquit. Quia istæ sub̄æ sunt mouentes sine aliqua potentia, necesse est ut sint sine aliqua mā̄ cum necesse est ut sint æternæ, oē.n. æternum est actio pura, & oē qd̄ ē actio pura nō habet potentiā, ex quibus patet ꝙ apud pb̄m & Cōmēt. carere potētia in sub̄a sua. esse sub̄am quæ sit act⁹. esse sine mā̄ esse eternum est conueniens oī sub̄æ abstractæ & non tm̄ p̄mo p̄ncipio. Hoc p̄notato sic ꝓcedemus in resolutione quæsiti. Primo uidebis quid dcm̄ sit ad mentem pb̄i & Cōmen. ꝓut uerba sua sonare videntur. Secundo quid dicendum ſm ueritatem.

Quantum ad p̄mum duo agenda sunt. Primo ponitur cō clusio responsiua iuxta illud qd̄ sonant uerba pb̄i & Cōmen. Dico iuxta illud &c. qm̄ īfra qn̄ quæremus si p̄mum p̄ncipiū ſm Arist. est ꝓductiuum oīum extra se, ad mentem. b. tho. dandus est alius sensus Arist. q̄ uerba sua hic sonent. Determinabitur.n. ꝙ si intelligentiæ sunt ꝓductæ non sunt purus actus sed hæc est ꝓprietas p̄mi p̄ncipii. Scd̄o inuestigabitur quantum ualeat scd̄a rō pb̄i q̄ formabimus in probatione proponendæ conclusionis.

Cōclō sit hæc. Oīs sub̄a abstracta ſm pb̄m est purus act⁹. ſm sub̄am, & in ea nullo mō est potentia. Hæc conclō sic pt̄ extrahi ex tex. pb̄i. Sic.n. arguit in p̄nti tex. Oīs sub̄a æterna semꝑ actu mouens est talis ꝙ eius sub̄a est actus & nō potentia. Sed oīs sub̄a abstracta est sub̄a æterna sꝑ actu mouēs. ergo est talis ꝙ eius sub̄a est actus & non potētia. Maiorem sic ꝓbat quia si in eius sub̄a esset potentia cōtingeret nō mouere, contingit.n. potentia agens non agere, & sic posset nō esse motus oīno ꝙ pb̄us reputat impōle ex. 8. pb̄i. text. 7.

Minor aũt hr̃ infra in tex.43.in fine,ubi pħs concludit numerum ſubarum ſeparatarum ſm numerum motuum, & Cõmen.inq̃t in cõmen.44.Et iõ dicit Ariſt.ꝙ ſi aliquæ ſubæ eſſent non mouentes eſſent ocioſæ.ſcđo ſic arguit in eodem tex.30.Mouens in cuius ſuba eſt potentia contingit non eẽ & ſic eſt corruptibile.ſed nulla ſuba abſtracta põt non eſſe, quia eſt æterna ſm pħm & nullum æternum põt non eſſe, ergo in nulla ſuba abſtracta eſt potentia. ex ꝯñti eius ſuba ẽ actus, & qđ hæc concl'o ſit ẽt de mente Cõmen.patet in cõmen.tex.30.ubi inq̃t.Oẽ æternũ eſt actio pura, & oẽ qđ eſt actio pura non habet potẽtiã,patet aũt ꝙ oĩs ſuba abſtracta ſm pħum & Cõmenta.eſt æterna,ergo non ſolum pmum pncip ſed & oĩs ſuba abſtracta eſt actus purus ſm ſubam, & nullo mõ ei admiſcetur potentia,unde cõmen. in eodẽ com men.inq̃t.Neceſſe eſt ut iſti motori.ſ. æterno nõ admiſceat̃ potentia oĩno neq̧ in ſuba neq̧ in loco neq̧ in alio modorum potentiæ.

Poſita ꝓbõne concl'onis uidendum eſt q̃tum ualeat ſcđa rõ adducta,nam pmo aſpectu ꝓpõ maior quæ fuit iſta. Mouens in cuius ſuba eſt potentia ꝯtingit non eſſe & ſic eſt corruptibile.Hæc inq̃ non vr̃ uera ẽt ad mentem pħi & Cõmẽ. nam ſm eos & ueritas eſt,intell's poſ'is eſt in pura potentia paſſiua ad ſpẽm intelligibilem, eo ꝙ nullam ex ſui nã ex ſe hẽt ꝑpea potentialis ſiue poſ'is uocatus eſt in.3.de aĩa text. 5.& in tex.3.dr̃ ſuſceptiuus ſpẽi & potentia hmõi, & tñ eſt incorruptibilis ſm Cõmen.&.ſm pħm ut determinatũ ẽ i 3.de aĩa.ergo &c.Præterea.Cœlũ dato ẽt ꝙ nõ hẽret mãm ut opinatur Cõmen.eſt in potẽtia ad diuerſa ubi patet,& tñ non põt deſinere eſſe,ergo maior ſecundæ rõnis eſt falſa.

Hanc obõnem uidebis ſolutam in lib 9.in.q.17.ubi declaraui qũo hæc ꝓpõ eſt intelligenda,oĩs põa paſ.eſt potẽtia ꝯdictionis & illic inuenies qũo unumqđq; eo mõ quo eſt in potentia eſt corruptibile & qũo ſm cõmen.non inconuenit in aliquibus æternis inueniri aliquem modũ potentiæ paſſi.

Quantum ad ſcđm pncipale.ſ.quid tenendum ſit ſm ueritatem duo agenda ſunt Primo pponetur dictõ de potẽtia.

Secundo conclusiones responsiuæ.

Dictō sit hæc, potentia duplex. s. actiua & pas. quid sint & quō distinguantur iam declaratū hēs in epito. nostro meta. sup lib. 5. in. c. de ptāte, uide illic, potentia actiua & pas. iterū sic distinguitur, quædam coniuncta actui ut ignis actu calefaciens & a quo actu calefacta, quædam sepata ab actu ut edificator potens edificare & domus edificabilis.

Prima conclo, in p̄ pnci. non est potentia pas. ullo mō, qa nec coniuncta actui nec sepata ab actu ,pbatur, potentia pas. ēt coniuncta actui denotat impfectionem uel diminutionē pfectionis in eo in quo est, ergo nō est i p̄ pn. ꝯ nota. qm̄ ꝯdō pmi pn. est esse vl'iter pfectum ut patet i. 5. meta. in. c. de pfecto. Añs aūt sic ,pbatur si potentia pas. est sepata ab actu q̄ est pfectio sua signat carentiam pfectionis ergo illud in quo est talis potentia est impfectum: si est coniuncta actui signat defectum & diminutionem pfectionis in eo in quo est, qm̄ indiget pfici alio a se, ergo quocūq; mō suscipiatur denotat impfectionem uel diminutionem pfectionis in eo in quo ē. Cum igitur hæc repugnent p̄ prin. nullo modo est sibi attribuenda potentia passiua.

Scd̄a conclo, in p̄ prin. est excellentissimæ potentia acti. ,pbatur, potentia acti. importat simpl'r pfectionem & excellentiam in esse actu & in entitate, ergo est excellentissimæ in p̄ prin. ꝯ nota qm̄ cum primum princ. hēat rōnem optimi absolutæ ēt ꝑm Arist. in hoc. 12. in tex. 39. ubi appellat Deū uiuēs siue aīal sempiternum & optimum quicquid pfectionis est aut pōt dari est in eo formal'r uel eminenter. Añs aūt sic ,pbatur, unicuiq; conuenit agere ꝑm ꝙ est in actu ut declaratum est in lib. 9. & q̄to magis est pfectum in actu tāto magis est natum agere & excellentius, unde qui habet pfectiori mō artem citharizandi excellentius citharizat, sed potentia actiua est illud ꝑm qđ competit alicui agere, ergo importat pfectionem simpl'r. Cum igitur primum prin. sit maximæ & excellentissimæ actu sequitur ꝙ est aptum excellētissimæ agere, & p ꝯñs est in eo excellentissimæ potētia actiua, utrum aūt potentia acti. primi princi. respectu rerum ad

extra sp sit coniuncta actui fm ueritatem, manifestabimus infra qn quæremus quid tenendum sit de duratione mundi. Dixi aũt respectu rerum ad extra, qm fm actionem imanẽtem puta ut primum principium intelligit se & amat & delectatur seipso. semp est coniuncta actui. et fm pbm in hoc 12. in tex. 39. & in tex. 50.

Tertia conclo, in oibus intelligentiis pter q̃ in p̃ prin. est potentia pas. Hæc pbabitur in. q. sequenti, in qua quærem⁹ si in aliquo sensu est mã in intelligentiis.

Quarta conclo. in oibus intelligentiis datur potentia actiua pbatur intelligentiæ mouent corpa cœlestia. ergo hñt potentiam motiuam, si motiuam ergo actiuam, est. n. motiua principiũ q̃ mouens mouet & trãsmutat aliud, ergo &c. Sed dices, Hæc pbõ non concludit de oibus intelligẽtiis sed tm̃ de his quæ mouent orbes. Sed ultra illas dantur aliæ fm ueritatem quæ non sunt mouentes orbes.

Rñdetur pbõ fcã concludit in uia pbi quia non danẽ plures fm ipm ut declarabitur infra. Quia tñ fm ueritatẽ danẽ aliæ. iõ pbatur vlr̃ter de oibus sic. Quælibet nã est pp opationem ppriam q̃tumcunq; uilis sit, alr̃ ociosa esset i uniuerso qđ non admittitur ergo habet i seipsa principium quo pt in opationem ppriam, alr̃ Deus & nã deficeret in necessariis. Tale aũt principium est potentia actiua, ergo &c.

Et aduerte q talis potentia respectu aliquorum oborum est sp coniuncta actui, ut intelligentia sp intelligit primũ pn. et fm pbm, ut patet in hoc. 12. in tex. 39. & sp intelligit se. Respectu aũt aliorum obiectorum, non est necesse q sp sit coniuncta actui. Põt. n. p hac hora intelligere hoiem, & p alia lapidem. Sed de his ptractare ad theologum spectat iõ non est hic imorãdum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 12. si substãtiæ mouẽtes abstractæ sunt sine mã.

Amplius igiẽ oportet tales esse subas sine mã. tex. 30.

IN HAC. q. sic procedes. Primo ponit distinctio de materia. Secundo cõclusiones rñsiue: quarũ alique erũt fm pbum & Cõmẽta. prout verba pbi sonare videtur quæ

dam aũt secundum veritatem.

Distinctio est hec. Mã duplr sumitur. Primo ꝓ vera materia & proprie dicta quæ est ens in pura potẽtia & pars cõpositi. Secundo pro oĩ subiecto pfectibili: siue pro oĩ potentia receptiua cuiuscũqꝫ sue pfectionis, in q̃ sensu apud pħm in. 3. de aĩa intelľs possibilis diciť mã in gñe intelligibilium: qm̃ est perfectibilis per spẽm intelligibilẽ & habitum sciæ, sicut mã perficitur forma naturali, & breuiter oẽ habens potentiam passiuam siue receptiuam alicuius sui perfectiui potest dici materia.

Prima cõclõ quæ est uera & ſm pħm & ſm Cõmẽta. & ſm veritatem: nec in primo principio nec in aliis intelligentiis est mã primo mõ sumpta. Aduerte ꝙ pħs eam sic probat, nullum sempiternum hẽt mãm primo modo sumptã. Primum principium & alie intelligentie sunt subiecte sempiterne, quoniam mouent motu sempiterno ergo &c.

Maior sic probatur, vbi est mã primo modo sumpta ibi est potentia. s. passiua qm̃ materia diciť ens in pura potẽtia. Sed nullum sempiternum hẽt potentiam passiuam; vt dictum est de mente pħi in q. præcedenti ergo &c.

Aduerte ꝙ licet cõclõ posita sit vera in se, tñ rõ adducta a pħo non est vera in se. Nam q̃ ad intelligẽtias minor est falsa cum ſm veritatem nullum extra deũ sit eternum. Maior etiam est falsa si sumatur mã primo mõ siue suba priuationi siue non suba. Nã si volumus sustinere. b. Tho. qui tenet de mente pħi cœlũ esse eternum: & in cœlo esse mãm, quæ est pars cõpositi licet alterius rõnis a mã inferiorũ vt hæc oĩa determinauimus in lib. 8. q. 12. de mente. b. Tho. cõtra Cõmen. constat ꝙ maior est falsa: cœlum enim est eternũ & habet mãm primo modo sumptã ſm pħm vt sibi attribuit. b. Tho. si aũt sequeremur viã Cõmẽta, Maior esset cõcedenda: qm̃ vt declarauimus in lib. 8. in. q. 12. apud ipsum est sicut principium: qđ vbi est mã pars ꝯpositi, illic est gño & corruptio: vt clare videre poteris in. 8. lib. Metaphy. in cõmento. 12. Vt igitur sustineamus. b. Tho. locutum fuisse de mã cœli ad mentẽ pħi non possumus sustinere maiorẽ

rõnis inducte esse veram. Cum ergo cõclo praposita sit vera & ẽm veritatẽ & ẽm pl̃bm, querenda est ratio quæ propositum vere concludat.

Aduerte igitur ꝙ pl̃bs in hoc lib. 12. in tex. 41. vtiť alia rõne qua possumus concludere propositum sic. Omne carens magnitudine.i. quãtitate dimẽsiua ẽ immateriale quia non dať mã sine quãtitate, sed primum principium & intelligentie carent magnitudine cũ sint impartibiles & indiuisibiles vt probatum est in. 8. physico. ergo &c.

Præterea. Docuit pl̃bs in. 3. de aia in tex. 5. & in tex. 12. ꝙ necesse est intellm̃ esse immãle: & hac de cã nullũ mãle intelligit nisi denudetur a conditionibus mãle: ex quo sic arguit. Quelibet suba intellectualis eo mõ quo intellectualis est: est immãlis vñ quia hõ est intellectualis ẽm aiam intellectiuã ẽm illam est immãlis: ergo suba ẽm se totã intellectualis: est ẽm se totã immãlis, sed primum principium et intelligentie ẽm omnes recte sentientes sunt sube ẽm se totas intellectuales vñ & mentes dicuntur ergo ẽm totã suã substantiam sunt sine mã. Iste sunt rõnes quæ videtur magis concludere propositum.

Iandu. aũt in li. 12. in. q. 9. adducit tres rões, quaꝝ pma est nullum æternũ habet mãm quia dicit Cõmen. in. 2. cœli cõmen. 49. abscisio a mã est cã perpetuitatis. Sed prima substantia est æterna ergo &c.

Hæc rõ ut diximus non concludit nisi in uia Cõment. & tu in uia. b. Tho. ut te docui habes negare maiorem.

Scdã est. In pma sba nulla cadit puatio nec imp̃fectio, ergo in ea non est mã. Contra pbatur, quia puatio & impfectio est annexa mãæ ut pprium accñs. Añs aũt patet, qm̃ in 5. meta. c de pfecto. Prima suba est pfecta per hiperbolem.

Hæc rõ non concludit nisi de pmo pñ Nam esse pfectum p hipbolem est condõ ppria pmi pñ. ut dicit Cõmen. ueritate coactus in. 5. meta. sup. c. de pfecto. Præterea. Contra sua non ualet nec pbõ. Nam falsum est ꝙ puatio & imperfectio sint annexa mãæ sumptæ pmo mõ ut pprium accñs. Nam inueniuntur in intellectu poťi ex. 3. de aia tex. 5. & in cor-

pore cœlesti, ut patet de luna patiente eclypsim & tñ in cœlo ſm Cómen. quem ſequitur Iandu. non eſt materia ſumpta primo modo, ergo &c.

Tertia rō, ſi prima ſuba heret mām, non eſſet prima ſba quia oē compoſitum eſt poſterius ſuis componentibus.

Hæc rō concludit ſolum de pmo pncipio qđ ſolum eſt pma ſuba ſicut eſt pmum ens pma cā, intentio aũt pbi eſt negare mām pmo mō ſumptam ab oī ſba abſtracta, uñ rōnes adductæ a Iandu. parum deſeruiunt concluſioni præpoſitę. Scđa cócło quæ eſt uera ſm pbm & ſm ſe in pmo pn. nō eſt mā ſcđo mō ſumpta, pbatur, in eo non eſt potentia paſ. per qōnem pcedentem, & ſm pbm in. 5. lib. c. de pfecto, habet in ſe oīum gñum pfectiones, ergo non eſt pfectibile aliquo alio ergo non eſt in eo mā ſcđo mō dcā. Contra patet, qm materia ſecundo modo dicta eſt ſubiectum receptiuum cuiuſcunq; perfectionis ab extrinſeco.

Tertia conclo, intelligentiæ licet p q̃to ſonant uerba pbi nō heant mām. 2. mō dictam, hñt tñ ſm ueritatem. Prima ps patet p qōnem pcedentem. Nam hmōi mā eſt potentia paſ. q̃ pbauimus ſm pbm non eſſe in intelligentiis put eius uerba ſonant, ergo &c. ſcđam aũt ptem pbo ſic. Actio intelligentiæ non eſt ſuba ſua ſed accñs, ergo ſuba ſua comparat ad actionem ut ſubm pfectibile ad pfectionē ſuam. Sed ſbm pfectibile dr mā. 2. mō ergo &c. Contra nota. Añs aũt pbabitur qñ determinatum fuerit infra intelligentias eſſe effectiuæ a Deo. Nam ſi ſunt pductæ ſicut non hñt eſſe a ſe, ſic nec pfectionem ſuam unde comparantur ad pfectionem ſuam ut potentia paſ. ad actum. Tu igitur ſuſtine & expecta pbōnem illius añtis donec pbatum fuerit pmum pn. eſſe productiuum oīum. Hæc de pñti quæſito dicta ſint.

Qō. 13. ſi cœlum agit in hæc inferiora & quō.

Si igitur idē eſt ſp & circulariter, neceſſe eſt ut agat ſic p ſe & ſic p alterum. Tex. 33. Vbi inquit Cómen. Quæ aũt faciunt actiones diuerſas ſunt quæ mouentur orbibus decliuibus, & maximus eorum eſt ſol &c.

IN HAC.q.aduerte ꝙ est unum confessus ab oibus, cõ ꝙ sensui patet. s. cœlum agit in hoc mundo inferiori tã ĩ elẽtis q̃ in elẽtatis unde pħs in pnc. pmi meteorox dixit mundum inferiorem gubernari lationibus supioribus, & in pn. 8. lib. phy. ponit motum cœli ut uitam. oibus nã subsistentibus. Supposito igitur ut cõcesso ab oibus cœlũ agere in hæc inferiora, tria in hac. q. agenda sunt. Primo quot modis agit in hæc inferiora. Scdo quo medio. Tertio adducentur quædam dubia & soluemus.

Quantum ad primum dico ꝙ regulariter duobus modis agit in his inferioribus ꝑ respectu multorum effectuum q̃s uidemus agit ut cã pticularis sufficiens sine concursu alteri⁹ agentis spãlis. & hoc declaratur in elẽtis & deinde ĩ elẽtatis nã in elẽtis uidemus illuminationis fieri ut in aere & ĩ aquã ad solam pñtiam solis & aliarũ stellarum remoto quocũq; alio luminoso, & uidemus elẽta tria calefieri a sole & stellis oĩ alio calefactiuo remoto, ergo &c. & aduerte ꝙ non solũ in elẽtis uidemus aliquos effectus cãri, tñ a cœlo, sed &. ĩ. elẽta ut illa imp̃ssio dicta galaxia. i. lactea de qua satis locuti sumus in epitomi nostra in ꝑ meteo. in trac. 2. in cap. 1. ubi declarauimus quid sit, a quo effectiue sit & in quo subiue sit. Illic uidebis ꝙ causatur a solis stellis minutis existentibus in orbe stellax fixarum, & in eodem orbe subiectiue recipit. Idem intellige de illuminatione lune & sole, in elementatis autẽ id uidemus in multis uegetabilibus & animalibus quorum gñõ non est a sibi simili in spẽ, ut quæcũq; gñantur ex putrefactione. Certum est. n. ꝙ cum gñones sint singulariũ oportet illis designare cãm particularem, q̃ non possumus assignare nisi corpus cœleste, qđ agit in hmõi gñ.tis uice seminis ut iam docuimus in li. 7. metap. q. x. &. 11. & ad hoc apertam habemus mentẽ Com. in. 7. metaphy. com. 31. ubi loquens ꝯ Auicen. extimãtem oẽm formam subalem causari in mã ab intelligentia agente inqt. Apparebit ꝙ semina sunt illa, quæ dãt formas rerum generatarum a seminibus per formas quas dederunt semina generantia ingenerabilibus autem non ex se. i. a casu apparebit ꝙ corpora cœlestia

ſunt illa quo dant iſtis aliquid loco ſeminis & uirtutum quæ ſunt in ſemine &c.

Secundo reſpectu omnium quæ fiunt ab agentibus particularibus in his inferioribus agit cœlum ut cauſa vl'is cui ſubordinātur omnia agentia particulari, ita ꝙ & cœlum & agens ſingulare ſunt duæ cauſæ partiales quæ ſimul iunctæ conſtituunt unam totalem. Et id quidem ſic manifeſtatur. Agentia inferiora ſiue ſint elementa ſiue elementata nullā habent actionem realem phyſicam cum trāſmutatione materiæ ſiue tranſmutatio ſit ad formam ſubſtantialem ſiue accidentalem niſi concurrente cœlo, ergo ſe habet ut primū & vl'e agens contra nota: & probatur antecedens, omne qđ naturaliter fit in his generabilibus & corruptibilibus neceſſe eſt reduci in aliquam cauſam naturalem ingenerabilem & incorruptibilem. Sed hæc cauſa non eſt niſi corpus cœleſte ergo &c. Probatur ma. ſicut omne mobile oportet tandem reduci ad aliquod ī mobile quod eſt cauſa omnis motus, eo ꝙ in mouentibus & mobilibus non eſt procedere in infinitum ut iam probauimus in. 2. lib. etiam de mente pħi, ſic neceſſe eſt reducere omne generabile & omnem gn̄onē naturalem in aliquod ingenerabile & incorruptibile, quod ſit cauſa vl'is omnium quæ generantur in his inferioribus. Hoc autem non eſt primum principium, quia non diſponit ī mediate per ſeipſum hæc inferiora, ſed per cauſas medias. Hic autem intendimus de cauſa quæ ī mediate concurrit ad gn̄onem & omnem tranſmutationem rerum inferiorum. Nec eſt aliqua ex intelligentiis, qm̄ ſm̄ ueram pħiam, non mouent per ſeipſas mām ad formam patet autem ꝙ in om ni tranſmutatione cuius terminus eſt forma, mouetur ab agente materia ad formam, neceſſe eſt ergo ut vl'e agēs ad quod ī mediate reducitur omnis tranſmutatio inferiorum ſit agens corporeum ingenerabile & incorruptibile qđ ſit aptum naturaliter agere & mouere materiam ad formam. Hoc autem agens corporeum non poteſt eſſe niſi cœlum, ſolum enim inter agentia naturalia eſt ingenerabile & incorruptibile cum non ſit de natura quatuor elementorum

ut probatur in primo cœli.

Præterea illud uidetur uſe agens in his inferioribus quod agit ad uitam omnium uiuentium. Hoc autem eſt cœlum unde Commenta.in.2.cœli commen.63. Principium uite quod eſt in orbe,eſt cauſa omnis uite.& in.12.metaphyſi. commen.18.Sol & ſtelle aliquæ ſunt principium cuiuſlibet uiui in natura.

Quantum ad ſecundum.ſ.quo medio agit aduerte ꝙ nõ eſt asſignandum unicum medium, quoniam cum cœlum & aſtra inducant in his inferioribus nõ ſolum calorem ſed & alias qualitates ut manifeſtabimus ideo alio medio cauſant calorem alio ſiccitatem alio humiditatem &c.Ad manifeſtationem igitur propoſiti ponemus duas concl'ones.

Prima concluſio.Cœlum & aſtra cauſant in his inferioribus calorem lumine & motu probatur. lumine quidẽ qm̃ lumen ex natura ſui eſt calefactiuum in materia receptiua caloris qualia ſunt tria elementa inferiora, cuius ſignum eſt ut notat Commentator in.2.cœli commen 42.ꝙ uidemus loca umbre eſſe frigida. Cum igiẽ poſuerimus corpus terſum a quo radii luminoſi reflectũtur ad locum in quo radii non erãt ante uidemus illum locum calefieri & ante erat frigidus,& ſi illud corpus auferamus auferetur reflexio.& refrigidabitur locus.Igitur ex hoc apparet ꝙ radii calefaciunt per ſe.i.ex ſui natura.Quod etiam motu cauſetur calor declarat pħus in.2.cœli tex.42.ubi inquit.Natus eſt enĩ motus ignire & lapides & ligna & ferrum, ubi inquit Commenta.Diximus ꝙ partes orbis in quibus ſunt ſtelle calefaciunt aerem per motum, quia ipſe motus calefacit ferrum & lapidem,& cum motus calefacit ferrum & lapidem quãuis ſint multum remota a natura ignis dignior eſt calefacere aerem qui eſt propinquisſimus naturæ ignis hæc Commen.& aduerte ꝙ hæc probatio eſt ex ſola experientia per quam ſcimus quia ſic eſt,ſi autem quæras propter quid motus cœli & lux ſint cauſatiua caloris diximus iam in epitomate noſtro in.2.cœli in tracta.2.in.cap.1.Vide tu illic ne inutiliter fiat repetitio.

Et iterum si quæras utrum lux astri causet calorem sine motu. Dico q non ut etiam magis manifestabitur infra. Sed coniunctim ita q lumen cum motu, nam licet lumen ex natura sui sit productiuum caloris, tamē non exit in actum nisi per motum, ita q est quasi uehiculum & conditio requisita in hmōi calefactione. Motus autem non est causatiuus caloris nisi in materia disposita ad receptionem caloris & hac de causa sphæræ intermedie inter solem & elementa non calefiunt motu solis quoniam non sunt corpora calefactibilia licet illuminabilia quoniam sunt diaphana. Et q calor causetur a cœlo lumine & motu simul confirmatur per Commenta.in.2.cœli commen.42.ubi inquit, lumen est calefaciens per se motu & lumine. Ex his sequitur corollarie qđ motus sm q unitur distinctis qualitatibus quæ sunt in mobili est causatiuus diuersarum qualitatum. v.g. Motus localis Saturni qm̄ unitur qualitati uirtualiter frigide existenti in Saturno, ideo Saturnus per motum suum inferiora infrigidat. Mars exiccat luna humectat.

Secūnda conclusio. Astra non solum causant calorem in his inferioribus sed etiam frigiditatem siccitatem & humiditatem. Hæc conclusio magis constat nobis experientia q̄ ratione. Experimur enim q post longum & intensum calorem quasi momentaneæ cāusatur in aere lōnga & intensa frigiditas, non solum in hieme sed in uere in æstate in autūno, stante etiam quasi eadem propinquitate & elongatione solis a nobis. Vnde solent appellari hmōi tempora irregularia, experimur & uno anno in eodem climate & in eodem paralello hiemem duram & rigidam in alio anno hiemem mitem & remissam, experimur aliquibus annis longissimā siccitatem, in aliquibus oppositum unde non est dōm id ꝑuenire ex sola elongatione uel propinquatione solis ad nos sed ex qualitatibus uirtualibus existentibus in astris ultra lucem suam. Ex quibus sequitur corollarie q ut astra causent in inferioribus non solum calorem sed & alias primas qualitates, necesse est ut habeant ultra lumē alias uirtuosas qualitates. Nam per lumen quod ex natura sua est productiuū

caloris omnia astra ut luminosa calefaciunt & illuminant. Si ergo Saturnus infrigidat, luna humectat, mars exiccat. Iouis uiuificat, necesse est ut hæc ꝓueniant ab astris nõ ex lumine sed aliis uirtutibus sibi propriis.

Sed contra hanc conclusionem uidetur esse Commenta. qui in. 2. de cœlo commen. 42. sic inquit & ideo considerantes operationem stellarum in aliquo tempore attribuunt quibusdam earum calorem & siccitatem ut soli, & quibusdam frigiditatem & humiditatem ut lune, quibusdam frigiditatem & siccitatem ut Saturno, & quibusdam masculinitatem ut Saturno, quibusdam femineitatem, cum in rei ueritate non agunt frigiditates sed calores simil[illegible] unicuiq; elementorum. Sed hoc manifestum est in luna. quæ operatur in aquis manifeste. Et non extimo quod Auicen. dicit q̃ faciunt frigiditatem & calefactionem. Et hoc est remotum & extra fundamentum, sed si fuerit erit per comparationẽ hæc Commen. In quibus intendit q̃ stelle agunt tñ calorẽ & dicantur aliquæ stelle infrigidare, hoc non est nisi comparatiue. i. quia minus calefaciuut ergo scđa ꝯclõ est falsa.

Ad hoc respondetur dupliciter. Primo si uolumus ut Thomistam decet tenere sensum. b. Tho. negandus est Cõmenta. in hoc, qm̃ Commenta. uult omnes stellas esse eiusdem speciei specialissime ut patet in. 2. cœli in commẽ. 49. & per consequens non habent uirtutes uarias & distinctas specie, nec productiuas effectuum distinctorum specie quales sunt calefacere & infrigidare. Sed. b. Tho. sentit oppositum & impugnat Commenta. in. 2. cœli in lec. 16. Præterea. b. Tho. defendit Auicenn. cuius dictum non extimauit Commenta. & arguit ꝯ Commenta. ut uidere poteris in. 2. cœ. le. x. & hæc omnia resolute tetigimus ĩ epitomate nr̃o ĩ. 2. cœ. ĩ trac. 2. ĩ. c. 4. Quæ nõ sũt hĩ repetẽda. Sed uide tu.

Dicitur secundo q̃ Commen. in hoc discentit ab astronomis modernis. i. qui fuerunt post Calipum & Eudoxum ut Ptholomeus & alii post eum, qui posuerunt eccentricos & epiciclos & uarias uirtutes in planetis ultra lucem. Et conatur semper fuit Commenta. destruere eorum radices ut pa-

tet in. 12. metaph. in commen. 45. Sed non præualuit, unde in eodem commen. inquit. In iuuentute mea speraui ut hæc perscrutatio compleretur per me, in senectute autem iam despero & omnia argumēta quæ format cōtra Pthelomeum nos soluemus infra quando quæremus si est necesse dare eccentricos & epiciclos, & qm̄ positionem suam qua negat in. 2. cœli in commen. 42. stellas infrigidare & exiccare non probat, sed uult acceptari ex sua mera authoritate ideo ut sequentes sensum moderne astronomiæ, & qm̄ experientia docuit nos oppositum, negamus dictum suum.

Quantum ad tertium principale mouenda sunt quædam dubia ꝯ determinationem factam. Et primo circa efficiētiā cœli ĩ his ĩferioribus. Scd̄o circa motū. Tertio circa lumē.

Quantum ad efficientiam cœli aduerte ꝙ quidam tenēt cœlum non agere in his inferioribus efficienter & producēdo per uirtutem influxam, sed tantum determinando agentia particularia ad effectus suos, & dicunt ꝙ si cœlum quiesceret & nihil influeret per motum suum in hoc mundo inferiori, licet elementa & formæ eorum substantiales & accidentales non sufficerent ad generandum mixtum sine uirtute cœli influxa per modum determinātis. nec unū mixtum esset sufficiens ad generandum aliud mixtum, sufficerent tamen elementa ſm formas suas substantiales & accidentales, ad gñonem suam, ut ꝙ ignis generaret ignem, & calor calorem. Et ratio positionis suæ est quia extimant ꝙ causæ superiores respectu effectum causarum inferiorum non habent aliquam causalitatem in eliciendo uel comproducendo, sed tantum determinant agentia inferiora ad effectus suos, Cum igitur elementa per suas formas substantiales sint determinata per se ad suos proprios effectus & calor sit determinatus perse ad calefaciendum posito ꝙ cœlum qͥesceret adhuc producerent effectus suos. Mixtum autem non est ex se determinatum ad proprium effectum, sed per qualitates naturales actiuas & passiuas. Nec etiā istæ qualitates sunt omnino ex se determinatæ, quoniam cum sint communes omnibus mixtis in nullo determinate sunt

quin posſint aliter & aliter diſponere, ergo indigent determinari per motum cœli pro generando mixto. Hanc ſuam imaginationem dicunt eſſe de mente Commenta.in.7. metaph.commen.31. Qui loquens contra Auicen. de intelligentia dante formas dicit ꝙ in his quæ generantur ſine ſemine cum conſiderata fuerit demonſtratio Ariſ. apparebit hic ꝙ corpora cœleſtia ſunt illa quæ dant iſtis aliquid loco ſeminū & uirtutum quæ ſunt in ſeminibus, ex hoc dicto ſic arguunt, ſi corpora cœleſtia in non habentibus ſemen ſunt agentia loco ſeminum, ergo in habentibus ſemē non agūt ſi ergo concurrunt, concurrunt ſolum in determinando agens particulare. Præterea. Commenta. laudās uirtutem formatiuam que eſt in ſemine dicit in.7. metaph. commen. 31. ꝙ eſt uirtus diuina, & ꝙ agit modo intellectus operatiui, & non agit per inſtrumentum corporale, nec determinat ſibi mēbrum proprium, quod enim agat per calorem qui eſt in ſemine hoc non eſt ita ꝙ ſit forma in talibus ſeminibus ſicut anima eſt forma in corpore naturali ſed ita eſt incluſa in eis ſicut anima.i. intelligentia in corporibus cœleſtibus. Ex quo dicto ſic arguunt Commenta. ponit ꝙ agentia gñonem ſunt calor in ſemine & uirtus formatiua ut diuina, quæ eſt quædam uirtus non in ſemine ſed in principali generante & aſſiſtens ſemini ſicut intelligentia cœlo. Si igitur Commentat. ſe extimat ponere ſufficientia agentia gñonis in his quæ generantur ex ſemine ponēdo agens cōiunctum ut calorem in ſemine & agens aſſiſtens.i. uirtutem formatiuam, non eſt neceſſe ponere cœlum concurrere ut efficiens ſed ut determinans & regens gñonem. Non ergo cœlum habet efficientiam ſed determinationem in generatione inferiorum & aduerte ꝙ hæc imaginatio attribuitur Henrico quoli.14.q.1.

m Sed hæc opinio ideo decipitur quia non conſiderat ordinem & nexum qui eſt inter agentia naturalia inferiora & ſuperiora qualia ſunt corpora cœleſtia, nam ſi conſideraret ꝙ inter ea eſt ordo eſſentialis, & ſm ueram phiam iſta agentia inferiora ſe habent ad corpora cœleſtia, ut cauſa ſecun-

da ad causam primam, quæ non agit nisi agente prima, non incidissent in hanc imaginationem. Aduerte igitur, ꝙ sicut omnia entia supponũt ens primum quod est Deus, quo nõ influente omnia cederent in non ens, sic omnes motus & actiones mouentium & agentium inferiorum supponunt motum primum qui est motus localis cœli quo remoto, remoto remouentur, sicut remota causalitate causæ primæ remouetur causalitas omnis causæ secundæ. Hac de causa dixit pħs in. 8. physi. tex. 1. ꝙ motus primus est uita. i. fons & vłe principium in natura existentibus, se habet enim uniuersum ut animal in quo uidemus a motu cordis pendere motus aliarum partium & eo sublato aliæ partes immobilitantur sic in uniuerso a motu cœli pendet omnis motus rerũ naturalium ita ꝙ eo remoto immobilitantur omnia quocũque genere motus & mutationis naturalis ut motus localis alteratio augmentum & decremetum & generatio & corruptio. Vt ergo conserues ordinem essentialem & nexũ inter agentia inferiora & superiora tenebis ꝙ cœlum motum non solum determinat agentia inferiora ad proprios effectus, sed agit & influit in quocunq; effectu inferiori sicut causa prima influit in omnem effectum causæ secundæ sibi subordinate. Quod si tenueris imaginationem prædictam, declinabis in defectum eorum quos repræhendit pħs ĩ. 12. meta. in tex. ulti. qui auferentes ordinem a partibus uniuersi faciunt in connexam ipsius uniuersi substantiam.

Ratio autem adducta a sic imaginantibus non est alicuius roboris, falsum est enim causas superiores non habere aliquam causalitatem super causas inferiores quo ad effect⁹ earum Nam talem causalitatem habent qualem causa prima super effectum causæ secundæ, in quem magis influit q̃ causa secunda, non enim secunda influit nisi quia prima influit, unde homo gñat qa sol suo motu influit ĩ homine. Et dato ꝙ elementa & mixta per uirtutes suas actiuas essent determinate ad proprios effectus non possunt exire de potentia ad actum nisi concausante & coagente cœlo per motum, qm̃ iste est ordo inter motus nãles ꝙ secundarii qua-

& astra p motum suum sint aliqñ pñtia aliqñ absentia, aliqñ ppinqua, alqñ remota respectu eiusdem regionis ut innuit pbs in.2.de gñone dicens ꝙ motus circuli obliqui est cã alternationis gñonis & corruptionis ex his cõcludit ꝙ mot⁹ cœli non est rõ agendi in his inferioribus simplr, quia cœlũ põt agere sine motu, sed tñ est necessarius mõ quo dcm ẽ.

Duran. aũt conatur sic pbare intentum suum, si cœlum non põt agere in hæc inferiora sine motu, hoc est uel quia motus est pncipium formale quo cœlum agit sicut calor ẽ pncipium formale quo ignis calefacit uel quia est ipsa actio cœli p q̃ agit, sicut ignis calefacit p calefactionẽ quæ ẽ actio ignis uel quia est condõ necessario requisita sine qua cœlum nõ agit sicut motio securis a secante est necessario requisita in sectione, non. n. securis nisi mota secat. Non pmo quia pncipium formale aliquid absolutum ponit in agente, actuat .n. ipm, sed motus localis nullum absolutum ponit in mouẽte, non. n. põt ponere nisi locũ, nam si poneret formã subalem uel accñtalem, iam non esset motus localis, sed gño uel alteratio uel motus in q̃titate, locum aũt nõ põt ponere, qa non est in locato sed in locãte ex 4. phy. Non scdo, qa actio non est in agẽte sed in passo, motus aũt cœli est in cœlo, qa oĩs motus est in mobili ex. 3. phy. ergo motus cœli non est actio cœli p q̃ cœlum agat in alterum. Non. 3. quia motus localis non est necessario requisitus in corpe gñabili ut agat ut patet de magnete, qui quiescens trahit ferrum, ergo multo minus in corpore ingñabili ut est cœlum.

Ad hoc dr ꝙ motus localis requiritur in cœlo ut agat in inferioribus actione nãli, non quia sit pncipium formale ut argm pbat, nec actio cœli. sed ut necessario requisitum, est .n. condõ sine qua non. Qm ab agente non puenit actio nisi agens pportionetur passo. Corpus aũt ut agens non pportionatur corpi patienti nisi p motum, quia corpus non est mouens nisi moueatur, & hæc est nã corpis actiui & mouẽtis, & cum pbatur quia magnes trahit ferrum quiescens dr ꝙ ferrum magis & uerius trahitur ad magnetẽ q̃ a magnete, unde sm dictum Cõmen. in. 7. phy. cõmẽ. x. est attractio

equiuoce dicta, qm̃ attractio in qua attrahens est quiescẽs & attractum est motum non est attractio in rei ueritate, ex cõsequenti est magis ad magnetem ut ad finem, sicut lapis mouetur ad centrum. q̃ effectiuæ a magnete sicut nec lapis mouetur effectiue a centro, cœlum aũt motũ agit in inferiora effectiue & nõ ut finis. iõ nõ est sile de cœlo & de magnete.

Sed ꝙ motus non sit necessarius ad hoc ꝙ cœlum agat ĩ inferioribus actione nãli, arguitur sic a Pau. Son. in. 12. meta. q. 13. qui vr̃ declinare ad opionem Duran. si cœlum staret adhuc illuminaret sol partẽ terræ supꝫ q̃ existeret. ergo eam calefaceret, calefactio aũt ẽ actio nãlis ergo &c. Prima ꝯñtia est concessa ab oĩbus, scđa aũt sic ꝓbatur. Quod cõuenit alicui ₰m se non põt ab eo nãl̃r auferri. Sed lux ₰m se & ex nã sua est actiua caloris ergo &c.

Ad hoc dr̃ ꝙ licet lux ex nã sua sit actiua caloris non tñ ĩ se & ex se habet oẽm condõnem requisitam ad hoc ꝙ exeat in actum sicut licet gladius in se hẽat uirtutem incisiuam qa durus & acut⁹, tñ non exit in actum nisi ꝑ motum, ꝯdõ aũt requisita est motus, ita ꝙ si luci non adiungitur motus, non calefaciet ut ẽt diximus. s̃. vnde licet a luce nõ possit auferri ꝙ sit actiua caloris, põt tamẽ impediri ne exeat in actum ex remotione motus a corpore luminoso.

Quantum ad lumen de quo dcm̃ est ꝙ est actiuum caloris dubitatur, quia nõ uidetur uerum, nam si est calefactiuũ uel hoc habet a nã sua uel a motu quia. s. mot⁹ est calefactiuus, sed neutro mõ & ꝓ̃ ꝙ non ex nã sua, quia lumẽ nõ est ex nã sua qualitas actiua ergo non est calefactiuum. Contra nota Añs sic ꝓbatur si esset qualitas actiua hẽret oppositum ꝯ̃rium & non solum ꝑuatiuum. Contra patet, quia uidem⁹ ꝙ aliæ qualitates actiuæ hñt ꝯ̃rias ut calidum habet frigidũ humidum habet siccum graue habet leue. Sed lumini opponitur tantum tenebra quæ est priuatio ergo &c.

Ad hoc dicitur dupl̃r. Primo negatur ꝯñtia qm̃ nõ est uera nisi in qualitatibus actiuis elẽntaribus, quæ ꝓductione uniuoca sunt ꝑncipia ꝓducendi sibi sil̃e ut calor calorem &c. Scđo põt negari falsitas ꝯñtis, qm̃ licet lumen & lumen nõ

hēat oppositum ꝯrium sed tm̄ tenebram tñ ut est ꝓductiuū caloris habet aliq̄ qualitatem uirtualem ꝯriam ꝓductiuam frigiditatis, puta quæ est in Saturno, & hæc erit sibi ꝯria uirtualiter propter effectum ꝯrium & hoc sufficit.

Scdo arguitur ad idem, si lumen est qualitas actiua ergo ē spēs qualitatis sicut frigiditas. Sed spēs qualitatis distinguūtur p d̄rias ꝯrias & positiuas p̄cise de tertia spē qualitatis, igitur si lumē sit qualitas actiua habet ꝯriū, & nō solū p̄uatiuū.

Ad hoc dicitur ut ad p̄cedēs q̄ ut spēs qualitatis actiua caloris distinguitur differentia ꝯria ab alia qualitate ꝓductiua uirtualr frigiditatis, & qm̄ tales differentiæ ꝯriæ cōstitutiuæ hmōi qualitatum sunt nobis incognitæ iō notificātur nobis p ꝯrios effectus & cum dicitur q̄ oppositum luminis est tm̄ tenebra, ergo non oppositum ꝯrium. Respōdetur q̄ licet lumen ut lumen habeat solum tenebram sibi oppositam non tamen ut est actiuum caloris.

Tertio arguitur ad idem q̄. s. lumen nō sit actiuum caloris si est effectiuum caloris ergo sicut illuminatio est in instāti calefactio erit in instanti quod est falsum, qm̄ cum calefactio sit motus, motus esset in instanti. Cōtra aūt ꝓbatur, qm̄ cā in actu & effectus ī actu sunt simul, sed fm te illuminatio est cā calefactionis ergo quandocunq; ponitur unum ponit aliud sed illuminatio fit in instanti ergo &c.

Ad hoc dicit q̄ supponit falsum. s. lumen seipso solo cāre calorem, hoc non est uerum qm̄ fm p̄hm & Cōment. in. 2. cœli cōmen. 42. ultra lumen requiruntur ꝓpinquitas luminosi, & directio radiorum & multiplicatio & reflexio. Dico ergo q̄ licet illuminatio fiat in instanti non tñ calefactio. & qñ dicitur q̄ posita cā in actu ponitur effectus in actu concedo si ponitur cā in actu cum condōnibus requisitis in ꝓposito aūt dico q̄ ultra illuminationem requiruntur intersecatio radiorum & multiplicatio & reflexio fcā a corpe ad qđ terminantur radii & aliqualis mora illuminantis sup illuminabile reflexiuum. Et quoniam hæc non fiunt in instanti iō calefactio non fit in instanti.

Quod aūt nec motu causetur calor arguit duplici experi

unam in tex.7.de motu.q̄ credidit ita concludere ꝙ tenere oppositum.s.motum incepisse cum ꝑus nullo mō esset implicat ꝯdictionem,unde inquit.Quare ante mutationem ꝑmā erit mutatio ꝑor,& idem replicat in tex.9.Alteram in tex.11.q̄ & replicat in.12.meta.tex.29.qua putat ita probare æternitatem tp̄is ꝙ tenere oppositum implicat ꝯdictionē. Tenet.n.ꝙ si tp̄s incepit datur ꝑus ante tp̄s, ergo ante tp̄s fuit tp̄s quia nō datur ꝑus sine tpe,ponere aūt tp̄s anteq̄ tp̄s esset implicat ꝯdictionem.Sed rōnes ad hoc deducētes ꝙ tenere oppositum implicat ꝯdictionem sunt demonstratiuæ apud intellm̄ ꝓbantis.Cum ergo pħs tales rōnes ad ꝓpositum induxerit,patet ꝙ putauit se demonstrasse intentum.

Quantum ad scd̄m pono duas conclōnes ꝑma est si non esset alius modus quo ponerentur & mundus & motus incepisse,q̄ ille qui ponebatur ab antiquis ut ab Anax.ab Empe. a Democ.demonstraret uere pħs mundum & motum non incepisse ꝓbatur isti ponebant ut patet in.8.phy. in tex.2. mundum incepisse ꝑ mutationem nālem & motu nāli, ut Anax.ꝑ segregationem ꝑtium ab illo confuso. Empedoc.ꝑ motum litis & amicitiæ.Democri. ꝑ concursum atomorū sed impōle est mundum sic incepisse & sic desinere esse, qm̄ īeuitabilr̄ sequitur ut deducit pħs in.8.phy.tex.7. ꝙ datur motus ꝑor motu ꝑmo ut uidere poteris illic,& qm̄ illi antiqui non cognouerunt alium modum ꝓductionis nec inceptionis nisi physicæ ꝑ quem modum est impōle mundū incepisse,iō ꝯ talem modum arguit & demonstrat pħs. Quasi sic arguat ꝯ eos,si mundus non est æternus ergo incepit ſm uos mō physico. Sed hoc est impōle quia daretur mutatio ꝑor mutatione ꝑma ꝯ conceditur ab eis quia nesciūt alium modum ꝓducendi,falsitas aūt ꝯsequentis implicat ꝯdictionem. Cum ergo non inceperit mō physico & non sit alius modus ſm uos,sequitur ꝙ estis coacti ponere mundum & motum & tp̄s æterna.Hæc fuit uia pħi ꝯ antiquos quas supposita patet ꝙ uere demonstrauit contra eos nec mundum nec motum incepisse.

Scd̄a conclo,pħs non demonstrauit simplr̄ mūdum esse

æternum, nec intendebat demonstrare, pma ps huius conclõnis ꝓbatur. Qui demonstrat simplr formac rões ueras simplr quæ constãt ex pmisfis ueris & necessariis simplr ita ꝙ non indigent distõne. Sed rõnes plȝi in hoc ꝓposito, non constant ex ueris simplr & vlrer ut uidere poteris solones, b. Tho. in. 8. phy. sup text. 13. & in. 12. meta. text. 30. quas nõ est opus hic adducere. Verum quia Iandu. in. 12. meta. i. q. 6. tenet rõnem formatam a pbo ad ꝓbandam æternitatem tpis esse ueram simplr nec posse nalr. i. remota fide ꝯdici. Et reprobat solonem. b. Tho. in qua ut uidebis in. 12. meta. sup tex. 30. sic iquit Manifestum est ꝙ rõ q̄ hic posuit ad ꝓbandum sempiternitatem motus non est demonstratiua, nõ. n. si ponimus tps qñq; incepisse oportet ponere pus nisi quid imaginatum, sicut cum dicimus extra cœlum non est corpus, ly extra non est nisi quid imaginatum. Sicut igitur extra cœlum non oportet ponere locum, licet extra uideatur locum signare, ita non est necessarium ꝙ tps sit puſq̄ iceperit uel postq̄ desinet hæc. b. Tho. in quibus intendit ꝙ pus & posterius ante inceptionem tpis non sunt drïæ essentiales tpis sed tm̃ ſm imaginationem iõ uolo defensare solonem, b. Tho. ꝯ Iandu. Contra dicit Iandu. Hoc dcm̃ est falsum. s. ꝙ pus & poste. dicant drias tpis imaginatas, imo dicunt differentias essentiales, & impolr est nalr loquendo ꝙ pus & poste. sint sine tpe. Sed Iandu. dcm̃ suum non ꝓbat iõ nihil concludit ꝯ. b. Tho. Nos aũt dicimus sicut tps sumitur duplr ita pus uel ante, nam datur tps reale quod est mensura pmi motus ut declaratum est in. 4. phy. & in tali tpe prius & poste. sunt realia, & corrñdent pori & poste. parti motus ut mensura realis mensurato reali utrum aũt tps & motus, silr ptes tpis & ptes motus distinguantur realr ꝓ nunc non determinatur, spectat. n. hoc lib. 4. phy. ubi dixi intentionem meam in pticulari. q. Vltra tps reale daſ tps aliud qð dr imaginatum. Nam dato ꝑ impolr apud pbm ꝙ cœlum nõ moueretur, adhuc possem apphẽdere aliq̄ successionem in actu imaginandi, ꝓut possem imaginari mõtem aureum, deinde lapideum, deinde eneum. Et hæc successio mẽsuraretur ima

 356

ginariæ p ꝑus & poste.nõ quidem realia qm̃ si p casum cœlum non moueretur non esset tp̃s reale nec ps ꝑor & poste. tpis realis ergo esset tp̃s ſm imaginationem & ꝑus ac poste. tpis imaginati. Et in tali tpe ꝑus ac poste. non sunt differentiæ reales, cũ nec tp̃s sit reale. Et qm̃. b. Tho. declarat mẽtẽ suam p siĩtudinem sumptam ab extra dicens, sicut qñ dicimus ꝙ extra cœlum non est corpus ly extra non est differẽtia realis loci realis, sed differentia imaginaria loci imaginati nam extra cœlum non possumus non imaginare spaciũ sic in ꝓposito & æterna. Sed dicit Iandu. ꝙ non est siĩs rõ, qm̃ ly extra aliqñ põt accipi ꝑuatiuæ siue p priuationem corpis circunscribentis, & sic non est differentia loci essentialis sed ꝑus & poste sunt differentiæ essentiales tpis, & nunq̃ põt accipi p ꝑuationem tpis mensurantis. Sed si Iandu. b. Tho. ui disset in. 8. phy. sup tex. 13. id forte nõ dixisset, nam illic declarat ꝙ sicut ly extra aliqñ tenetur affirmatiuæ aliqñ negatiuæ ita ly ꝑus & ante, & qñ tenentur affirmatiuæ sunt dr̃ia tpis realis, ut dicimus Ante iuuentutem nihil est iuuentutis qñ aũt tenetur negatiuæ est differẽtia solum imaginariæ ut hic. Ante tp̃s non est tp̃s, patet ergo ꝙ est par rõ de ly ꝑus & ly extra, unde Iandu. loquitur potius affectu q̃ ueritate rei. Non ergo rõ de æternitate tpis inducta a pb̃o est demõstratiua simpliciter.

Aduerte ẽt ꝙ rõ q̃ solent aliqui formare fundata super æternitatem actionis Dei non est demonstratiua. Nam sic arguunt. Cuius actio est æterna, eius effectus est æternus. Sed actio Dei est æterna cum sit suba sua. ut patet ẽt p pb̃m in lib. 12. meta. tex. 39. & mũdus est eius effectus ergo mũdus est æternus. Maior aũt est uera & necessaria. Repugnat .n. ponere actionem & non ponere effectum saltem in fieri ut si pono calefactionem pono calefactum uel aliquid quod calefit, si dicatur ꝙ actio Dei ut actio non est æterna sed ut res, qm̃ ut res est suba Dei quæ est eterna. Sed non sequitur ꝙ effectus sit æternus nisi ponatur actio ut actio æterna. Cõtra. Si ut actio non est æterna sed in tpe, ergo sequit ꝙ Deus ꝑus fuit agens in potentia q̃ in actu, & sic exiuit de potentia

 357

mauerat in principio quæstionis, ex quibus primum est ratio.b.Tho.tertia hic posita, & quartum est ratio secūda.b. Thom.similiter hic posita soluit utranq; & ad eam quæ est tertia.b.Tho.dicit q Arist. consuetudo fuit materias quas nundum determinauerat pertractare solum ut probabiles si aliquando de eis sermo incidebat & qm̄ nundum determinauerat an mundus sit eternus ideo in li.thop. dicit esse problema. Dicit etiam q p̄bs in libris logicalibus sæpe utitur exemplis aliorum, ita fecit in ꝓposito, nam aliqui ut Plato dixerunt mundum non esse eternum.

Ad eam autem quæ est secunda.b.Tho.dicit q demonstrator non adducit aliorum dicta ut per ea demonstret & cogat intellectum, sed postquā demonstrauerit potest ea adducere ad maiorem confirmationem. Sic fecit philosophus in proposito.

Sed patet intuenti textum p̄bi in.1.tho.& est in capi. 8. illic non pertractat de eternitate mundi ꝓbabiliter nec determinatiue, nec incidebat sermo de eo nisi gratia exempli tractat autem de natura problematis dialectici dicēs. Sunt autem problemata & de quibus sunt contrarii syllogismi. Dubitationem enim habet utrum sic se habeat uel non, eo q in utrisq; sunt rationes uerisimiles, & de quibus rationē s.certam & necessariam non habemus, difficile arbitrantes esse unum quare assignare.i.determinatam causam assignare.ut utrum mundus sit eternus uel non. Ex quibus patet q hoc quæsitum utrum mundus sit eternus ex propria sententia connumerat inter problemata de quibus dicit q pro utraq; parte sunt rationes uerisimiles, & de quibus rōnem non habemus, & in hoc q dicit non habemus connumerat seipsum cum antiquis. Nam si intenderet tantum de antiqs non diceret non habemus sed non habent uel non habuerunt. Et ex hoc patet q exēplum de eternitate mundi non est adductum in persona antiquorum, sed de intentione philosophi. Propterea stat ratio.b.Thom.& solutio Pauli inefficax est.

Quod autem dicit q p̄bs non adducit aliorum dicta, nisi

ad confirmationem, hoc falsum est. Nam in. 2. cœli tex. 2. adducit testimonium patrum q cœlum est mobile uelocissimum eternum incorruptibile cuius motus non habet principium neq finem sed est eternus in tempore infinito. Et id quidem adducit in confirmationem determinationis quã fecerat de eternitate cœli. In tex. autem primo eiusdem li. comparat rationes & sermones suos rationibus eorum qui ponebant cœlum factum & non eternum & non extimat demonstrationes cogentes intellectum sed magis efficaces & generatiuus maioris fidei, & ad quas non sequuntur aliqua imposibilia, sicut sequuntur ad positionem pdicētium. Vbi & Commenta. inquit. Cum aliquis intuebitur sermonem Aristo. & aduersariorum eius in hac qõne, & inuenerit sermonem aliorum sequi plura imposibilia, & inuenerit sermonem Aristo. non sequi aliquod imposibile acquiret fidem maiorem q̃ habuerit prius ex ratione, & ideo dicit Alexand. Nos autem non sumus sustentati super sententiam huius hominis. C. Aristo. inter omnes alios nisi, quia uidemus ipsam minoris ambiguitatis & remotiorem a contradictione. Hæc Commentat. Ex quibus patet q rationes & positio Aristo. de eternitate non sunt nisi magis persuasiue q̃ rationes aduersariorum. Ex consequenti non demonstrauit simplr, nec arbitrabatur demonstrare, sed se habere ut magis persuadẽs, unde siue utatur dictis antiquorum ad confirmationem siue comparatiue, non se habet ut demonstrator secundum quod dicit. b. Thom. sed ut persuadens. Propterea facile erat Paulo sustinere mentem, & rationem. B. Thom.

Sed dices: Si plus non suadebat sibi posse simplr demonstrare eternitatem mundi, sed tantum ad hominem quare eam firmiter credidit ut sibi attribuit. b. Tho in. 12. metap. super tex. 20. & super hanc credentiam fundauit inquisitionem substantiæ abstracte eterne.

Respondetur non inconuenit q Aristo. aliqua pro certo tenuerit, ad quæ tamen rationem cogentem non habuit. Vt mundus est eternus, & gño inferiorum perpetua, & pri

mum agit de necesſitate nature & anima intellectiua est im mortalis. Nam licet ad prædicta rationem cogentem non haberet, tamen aduertens ꝙ ex ſenſatis melius poteſt ſuaderi mundum eſſe eternum eo ꝙ ordo & diſpoſitio q̃ uidemus in ſubſtantia corporis cœleſtis in motibus eius in locatione elementorum gñone ſimilis a ſuo ſimili ſuo modo vniformi perſeuerat. Nec in præteritis ſeculis aliter fuiſſe cognoſcere poſſumus, ideo ad hanc partem omnino declinauit. Aduertit etiam ꝙ ponentes inceptionem mũdi ad multa inconuenientia deducebantur neſcientes alium modum quam inceptionem phyſicam, ad poſitionem autem ſuam nullum uidebat ſequi impoſsibile. ideo ad partem affirmatiuam declinauit de mundi eternitate. Et nos niſi eſſemus illuminati fide, idem ſentiremus ex his quæ cognoſcimus a ſenſatis & ꝙ non tm̃ ratione, ſed etiam ex fide quam hẽbat in patribus antiquis tenuerit mundum eternum & cœlum & motũ cœli patet in. 2. cœli tex. 2. ubi inquit, bene ſe habet perſuaſibilem ſeipſum præbere antiquis & maxime patrum noſtrorum ueros credere eſſe ſermones ut ſit immortale aliquid, & diuinum habentium quidem motum, habentium autem talem ut nullus ſit finis ipſius &c.

Quantum ad tertium principale aduerte ꝙ aliqui potius aduerſantes pħs tenentibus eternitatem mundi q̃ ueritate ducti tenent mundum non potuiſſe produci ab eterno, eo ꝙ implicant ꝯdictionem. & multa impoſsibilia ſequuntur ad talem pōnem. Contra quos nunc intendimus ꝓcedere. Pro cuius euidentia ponemus quatuor cõcl'ones, deinde ſoluentur rationes fortiores contradicentium.

Prima concluſio. Ea quæ a ſolo Deo per ſimplicem emanationem produci poſſunt ut cœlum & intelligentiæ & elementa ſm ſe tota potuerunt produci ab eterno, hanc ſic ꝓbo unica ratione, & ſupponitur ꝙ ſimplex emanatio ſit inſtantanea & indiuiſibilis eo quod non eſt motus, nec requirit alterationem diſpoſitiuam cum ei non ſupponatur materia aut ſubiectum diſponibile ſed eſt ſimplex deductio rei a penitus non eſſe ad eſſe. Suppono etiam ꝙ pħs non negaret

ſam præcedere effectum duratione, ſed eſt quia cum effectui conueniat prius non eſſe prioritate naturæ quam eē neceſſe eſt dari aliquā durationem in qua non eſſe eius præceſſerit eſſe eius.

Patet autem ex dictis ꝙ hæc ſolutio nulla eſt niſi quando effectus procedit a non eſſe ad eſſe per fieri diuiſibile, tunc enim in toto tempore menſurante ipſum fieri effectus habet non eſſe prius duratione q̄ eſſe. Sed in propoſito fieri eſt indiuiſibile ergo non eſt neceſſe non eſſe effectus præcedere duratione ipſum eſſe & hæc doctrina. b. Tho. in. 2. ſent. diſt. 1. q. 1, artic. 5 ad ꝑm factum contra eternitatem mundi ubi inquit. Non eſſe quod ex ſe habet res creata, naturaliter eſt prius q̄ eſſe qđ ab alio habet, & ſi non duratione: quare &c.

Secunda concluſio. Motus cœli potuit eſſe ab eterno ꝓbatur, ſi non hoc fuit uel propter defectum motoris uel ꝓpter defectum mobilis, uel quia in ſpacio in quo eſt motus cœli oportet uti aliquo ſigno in actu a quo neceſſe eſt incipere motum cœli, non propter primum qm̄ motor cœli uel eſt Deus uel intelligentia producta ſi eſt Deus, eſt eternus quia habet eſſe a ſe ergo ſemper habuit & habet eſſe. Si eſt intelligentia. potuit produci ab eterno per concluſionē præcedentē, ergo &c. Non propter ſcđm qm̄ per concluſionem præcedentem potuit cœlum mobile produci ab eterno. Non propter tertium, qm̄ cœlum eſt mobile ſphæricū & ſolo moto ſphærico: in quo non eſt asſignare aliquod ſignum actu a quo incipiat motus ſphæricus, & aliud ad qđ terminetur ſicut contingit in motu recto, qui eſt inter terminos oppoſitos, ſphæricus aūt eſt ab eodem ad idem. Aliqui dicūt ꝙ eſt propter quartum. ſ. quia fuiſſent infiniti dies pertranſiti. Implicat autem ꝯdictionem infinita pertranſiri conſequentia nota. quia ſi non fuiſſent pertranſiti, nunq̄ ad diem hodiernum peruentum fuiſſet: ſed ꝙ hæc obiectio nō impediat rationem noſtram, declarabitur in ſolutione rationum aduerſantium.

Tertia concluſio. Prima cauſa potuit ab eterno producere qnodcunq; ens diſtinctum ab ea, & ſic non ſolum cœlum

& intelligentiæ, sed & elementa & species elementatorum potuerunt produci ab eterno probatur. Supponitur q̄ omne producibile a prima causa cōparatur ad eam ut effectus eius tunc si·. Non minoris potentiæ est causa prima q̄ aliqua causa secunda Sed aliqua causa secunda potest producere effectum sibi coeuum, puta sol lumen in aere : ergo & prima causa. Sed omne distinctum ab ea, comparatur ad ipsam ut effectus producibilis, ergo omne tale potest esse coeuum p̄me causæ, ex consequenti produci ab eterno.

Aduerte q̄ hanc rationem soluit Paulus ubi supra, & dicit q̄ hoc non est ex defectu primæ causæ, sed quia si esset effectus sibi coeuus non esse non præcessisset esse. Posito autem q̄ effectus secundæ causæ sit ei coeuus adhuc non esse præcessit esse eius. Si enim nunc de nouo producat corpus luminosum in aere obscuro, causabit in eo lumen in p̄ instanti productionis suæ, & tamen prius nec illud corpus nec lumen productum habuit esse.

Sed q̄ hæc solutio non ualeat patet ex duobus. Primo quia declaratum est supra etiam ex doctrina. b. Tho. q̄ non est nece e in re creabili non esse præcedere esse duratione, sed natura. Secūdo reduco rationem nostram ad formam hypotheticam, q̄ constat ɔcludere siue categorice sint possibiles siue imposſibiles. Nam ita est vera hypothetica ista, si tu es lapis tu es inanimatus sicut ista, si tu es homo tu es rationalis. Arguitur igitur sic. Non minus posset Deus creare ab eterno quam sol illuminare aerem ab eterno si sol & aer fuissent ab eterno, quia sicut sol si fuisset ab eterno non indigeret aliquid expectare in posterum ad illuminandum ita nec Deus immo minus cum sit perfectioris uirtutis actiue in infinitum. Sed si sol fuisset ab eterno & aer, illuminasset aerem ab eterno cum haberet uirtutem perfectam illuminandi sibi congenitam. Patet autem hanc minorem quæ est hypothetica esse ueram quicquid sit de categoricis, ergo ex duabus istis hypotheticis manifeste seq́ q̄ Deus potuit oēm creaturam creatam in tempore creare ab eterno.

Quarta conclusio. Potuit ab eterno esse generatio & cor

ruptio rerum inferiorum probatur per præcedentes conclusiones potuerunt esse ab eterno omnes causæ requisite ad hmôi gñonem & corruptionem. Nam potuit esse cœlũ motum ab eterno ut causa ulis & agentia naturalia ut causæ particulares, & elementa ut causæ materiales, & formæ naturales potuerunt actione cœli & agentium particulariũ educi de potentia materiæ ergo &c.

Quantum ad rões ꝯdicentium & negantium possibilitatem creature ab eterno & ipsius mundi aduerte ꝙ multe sunt & a multis recitantur & soluuntur, ut a.b. Tho. in. 2. dis. 1. q. 1. artic. 5. & a Cap. in. 2. dis. 1. q. 1. contra secundam conclusionem & ab Herueo in. 2. dis. 1. q. 1. & a Paulo Soncinate in. 12. metaphy. q. 31. Tu ergo uide quem uolueris. Nunc autem sufficiet recitare quas arbitramur fortiores, & famosiores. Aduerte igitur tres & earum solutiones.

Prima est, si mundus & cœlum & motus cœli potuerũt esse ab eterno, potuerunt esse pertransiti infiniti dies, aliter non fuisset possibile peruenire ad præsentem diem. Hoc autem est impossibile, quia repugnat infinito pertransiri.

Ad hoc, negatur conseqnentia, qm̃ pertransire est ꝑ motum de extremo ad extremum rem attingere. Quando ergo dicitur ꝙ si mundus potuit ꝑduci ab eterno infiniti dies potuerunt esse pertransiti, idem est ac si dicatur. Infiniti dies potuerunt esse attincti ab extremo ad extremum qđ implicat contradictoria. s. ꝙ potuerunt esse infiniti dies, & ꝙ inter eos potuerunt dari duo extrema. Conceditur autem ex illo antecedente sequi, ꝙ potuerunt præfuisse infiniti dies ante diem hodiernum. qui ex parte ante non potuissent ꝑtransiri, quia non potuisset esse inchoatio ab aliquo extremo. Sed a parte post ubi fuisset in eis ultimum nunc, potuissent ſm quid esse pertransiti: & sic nõ sequitur infinitum ea parte qua infinitum potuisse pertransiri. Ad probationem autem consequentiæ.

Secunda ratio, si mundus potuit produci ab eterno & potuit esse gñio eterna, ergo potuerunt generari infiniti homines & cum animæ numerentur ſm corpora & sint incorru

sici spectat ergo ad metaphysicum, & tamen in metaphysica non determinauit oppositum. Sed dices, imo determinauit nam in lib. 11, meta. lec. 11. sm signationem. b. Tho. probat & concludit non dari infinitum in actu i sensibilib⁹ nec in sepatis. Rñ. loquif in eodem sensu in quo locutus est i. 3. phy. ꝯ Pythagoram nam est quasi idem tex. & est repetitio eorum quæ dixit in. 3. physic.

Sed ꝯ. Rõ. pħi qua pbat in. 3. phy. tex. 37. non dari infinitum in corpibus concludit et vliter in sepatis intellectualibus. Sic. n. pħs arguit si daf corpus infinitum, dani duo corpora infinita, qm̃ in infinito sunt infinities infinita, sed non põt esse duo corpa infinita, qm̃ unum infinitum corpus occupat oĩa, sed eadẽ rõ concludit de abstractis, si. n. daf infinitum abstractum erunt duo infinita, qm̃ in infinito sunt infinities infinita, sed non possunt esse duo infinita abstracta qm̃ unum infinitum omnia continet.

Rñ. licet eadem rõ concludat de infinito separato posito a Pythagora qꝺ est q̃tum siue magnitudo sepata, qm̃ infinitum q̃tum siue sensibile siue sepatum ut q̃tum occupat oĩa, & oẽm locum & continet oẽm q̃titatem, tñ non est eadem rõ in abstractis intellectualibus non q̃tis quæ non hñt uirtutem occupandi. Et si tu aduertes inuenies ꝙ Arist. in rõne illa arguens contra Pythago. semp supponit q̃titatem, sic. n. cõcludit in fine text. 37. Sed impoſ'e est esse actu infinitum, q̃titatem. n. aliq̃ esse necesse est. Patet igif ꝙ sm pħum non inconuenit posse dari infinitum actu in imãlibus, quæ non hñt inter se ordinem essentialem & idem expsse tenet Algazel in sua metaphy. Vtrum aũt sm doctrinam. b. Tho. id sit poſ'e determinaui in lectu. pmæ par. q. 7. arti. 4.

Tertia rõ, supponif ꝙ creatura iõ creaf quia accipit esse post non esse. Tunc sic. Aut habet esse post non esse duratiõe aut tm̃ ordine nãæ si p̃ mõ ergo si est necesse ꝙ pus duratione hẽat non esse, non põt esse eterna ut patet, si. 2. mõ, ergo hẽbit esse & non esse sil' ꝙ implicat ꝯdictoria ꝯ aũt pbatur, qm̃ quæ solum hñt ordinem poris & poste. sm nãm sunt sil' duratione ut subm & propria passio, ergo &c.

Rñdeſ. Dico q. 2. mō, ad improbōnem nego ꝯñtiam, nã non eſſe ſumiſ dupl'r. Primō ꝑ nō eſſe ſimpl'r; & ſine aliqua limitatione. Scđo non eſſe cum aliqua determinatione puta nō eſſe ſm ſe, uel hēre aptitudinem ad non eſſe. Ex his dico ad ꝯñtiam, q ſumendo non eſſe p̃ mō nego eam, & cōcedo falſitatem ꝯñtis: ſumendo aũt non eſſe. 2. mō, cōcedo ꝯñtiã & nego falſitatem ꝯñtis, licet. n. repugnet eſſe actu & nō eſſe ſimpl'r ſiſ; tñ non repugnat eſſe ſimul duratione, eſſe actu & non eſſe a ſe, ſicut non repugnat aquam eſſe calidam & non eſſe calidam a ſe. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint, ĩ quo conatus ſum ſequi & ſuſtinere uiam Thomiſticam.

Qō. 15. ſi p̃mum mouēs mouet cœlũ ut finis amat⁹.

Mouet aũt ſicut appetibile, Tex. 36.

IN H A C. q. aduerte in p̃mis q plbs in tex. p̃miſſo nō amplius loquiſ de abſtractis ĩ gñe ſed in ſpē de p̃ motore ſimpl'r p̃, quem appellabit Deum. Vt igiſ p̃ſens quæſitum plenæ reſoluaſ tria diſcutienda ſunt. Primo ſi p̃mum mouens mouet cœlum ut finis amatus & ĩtellectu app̃henſus. Scđo ſi mouet cœlum ſolum in gñe cãæ finalis, an ēt in gñe cãæ efficientis. Tertio ſuppoſito q ēt in gñe cãæ efficientis utrũ ſit applicatus p̃ mobili ut motor eius appropriatus.

Quantum ad p̃mum tria agenda ſunt. Primo aſsignabiſ duplex diſtō. Scđo quatuor concl'ones rñſiuæ. Tertio poneſ quoddam notabile in quo apparebit concordia & diſcordia inter. b. Tho. & Cōmen. Prima diſtō, cœlum ſumitur dupl'r p̃ ꝑ corpe cœli qđ apud Cōmen. ut dcm̃ eſt in lib. 8. eſt mã in actu, ſcđo ꝑ aggregato ex corpe cœli & intelligentia applicata quæ pro nunc ſupponatur q dicitur anima cœli, nã de hoc quæremus infra utrum cœlum ſit animatum.

Scđa diſtō finis eſt duplex, aliquis p̃exiſtens motui ſicut centrum mundi, ad qđ mouetur graue ut ꝑficiaſ & conſeruetur. Aliquis acquiſitus ꝑ motum ſiue phyſicum ut ſanitas acquiſita alteratione, ſiue metaphyſicum ut ſcientia acquiritur actu intelligendi.

Prima concl'o. Mouens p̃mum nō mouet cœlum ſum-

ptum p̄ mō ut finis amatus ,pbaꝶ dicit pħs in tex. 36. qa ap petitus pnc. intelligentia.i.pnc.desiderandi & amandi pmū mouens est intelligentia.i.apphensio intellꝭs.unde Cōmen.ī cōmen. 36.inqt & oia ista dicit Aristo.ad declarandum ꝙ corpa cœlestia hn̄t appetitum pp intellm. Tunc sic cœlum p̄ mō sumptum cum sit suba mere corpea non habet uirtu tem intellectiuam ergo non intelligit pmum mouens,ergo non desiderat ipm,pbaꝶ ꝯn̄tia qm̄ dicit pħs ꝙ illic pncipium appetitus est intelligentia,patet ergo ꝙ pmum mouens nō mouet cœlum p̄ mō sumptum ut finis amatus.

Scđa conclo.Mouēs pmum mouet cœlum.2. mō sumptum ut finis amatus & appetibilis ,pbaꝶ.Illud ad qđ oia or dinanꝶ mouet cœlum.2.mō sumptum ut finis amat⁹ & ap petibilis,qm̄ pficiꝶ ex eo ut declarabimus ifra.Sed ad pmū mouens oia ordinanꝶ ex.12.meta.tex.52.ergo &c.

Præterea.Quod habet rōnē optimi,& a quo pendet pfe ctio cœli.2.mō sumpti mouet ipm cœlum ut finis amatus. Sed pmum mouens est hmōi ex.12.meta.tex.37.& magis declarabitur infra ergo &c.

Tertia conclo. Mouens pmum nō est finis amatus & desi deratus a cœlo.2.mō sumpto ut acquisibilis p motū. Hæc de se patet,qm̄ cum pmum mouens sit ens indepēdens hn̄s esse a se,repugnat ei ut acquiraꝶ p motum. Tunc.n.hēret rōnem pducti qđ est falsum apud oēs recte sentientes. Erit ergo finis amatus ut pexistens & attingibilis aliqua opatiōe cœli.2.mō sūpti ut attigiꝶ cētrū a graui de sēsu ipsi⁹ grauis.

Quarta conclo.Mouens pmum est finis amatus & deside ratus a cœlo.2.mō sumpto,sicut illud ex q̄ & p quod ꝯser uaꝶ ipsi cœlo sufficiens pfectio acquisibilis a cœlo,hæc pbaꝶ ex intentione Cōmen.in.12.meta.cōment.36.ubi inquit. Dicamus igiꝶ ꝙ nō moueNꝶ.s.cœli.2.mō sumpti nisi quia i telligunt ex se ꝙ pfectio & suba eorum stat in motu & ꝯser uaꝶ,sicut illud facit qđ moueꝶ ad conseruandam suam sani tatem,quia scit ꝙ sua sanitas non cōseruaꝶ nisi motu.i.exer citio.Et intendit Cōmen.talem rōnem. Cœli.2.mō sumpti nō hn̄t suam pfectionem nisi ex motu, ergo moueNꝶ ut pfi

ciantur & conseruenť in sua ꝑfectione. Sed ex motu nō ꝑfi ciunť nisi assequanť finem ad quem uel ꝑꝑ quem mouenť. Sicut infirmus non ꝑficeret sanatione nisi consequereť sani tatem ad q̄ ordinať sanatio. Motus.n.accipit ꝑfectionem a termino ad quem. Sed finis motus eorum est ut attingāt p̄mum mouens mō quo declarabimus in imediate sequentibus, ergo p̄mum mouens est finis amatus & desideratus a cœlo. 2. mō sumpto, sicut illud ex quo & per quod &c.

Positis & ꝓbatis conclonibus rn̄siuis, notandum est ſm Cōmen. in cōmē. 36. &. b. Tho. in lec. 6. ꝙ finis ꝑꝑ quē cœlum. 2. mō sumptum moueť est duplex. s. p̄mus & ꝑ se intē tus, & alius scđa intentionē intentus. Primus & ꝑ se intētus est ut assileť primo mouenti, scđs & scđario intentus est ut i cāndo explicet in actu qđ contineť in uirtute in primo mouente & h̄ est sn̄ia. b. Tho. in. 12 meta. in lec. 6. Cōmen. autem in cōmen. 36. magis diffusæ id pertractat dicens. Dicamus ergo ꝙ non moueńť nisi quia intelligunt ex se ꝙ perfectio & subā eorum stat in motu, sicut facit illud qđ moueť ad conseruandam suam sanitatem quia scit ꝙ sua sanitas nō conseruať nisi motu & ēt intelligunt ꝙ motus eorum est cā exitus eius qđ est in potētia in illis formis abstractis ad actū .s. ad formas m̄ales. Istę.n. formæ forte vn̄r hēre duplex eē .s. in actu .s. m̄ale esse qđ h̄nt. & esse in potentia. s. esse qđ h̄nt in ista forma, & dico ipotentiam quemadmodum dicimus ꝙ formæ artificiales h̄nt esse in actu in m̄a, & in potentia in aīa artificis, unde hæ formæ vn̄r hēre duplex esse, abstractū & m̄ale, & hoc quidem est ꝙ facientes formas, i. Platonici uolunt dicere sed non perueniunt ad ip̄m. Sed tn̄ motus eorum non est ꝑꝑ exitum istarum formarum a potētia i actū nō ita ꝙ illud est perfectio prima eorum, sed ita ꝙ illud est ꝑn̄s primam perfectionem eorum v.g. qui exercitať ad cōseruandam sanitatem per operationem alicuius artis. Prio intendit ad conseruandum sanitatem suam. Scđo aūt inten dit illam operationem hæc Cōmen. Et aduerte ꝙ qñ dicit ꝙ motus eorum est cā exitus eius qđ est in potentia per esse i potentia intelligit esse sp̄uale qđ habet res ꝓducibilis in itel

lectu agentis, & dr̄ esse itnāle uel ideale, & per esse actu itel ligit esse rei ꝓductæ ut iam ad extra ꝓducta est. Cōmenta. ergo intendit ꝙ iō cœlum mouet̄ ut ꝓducat i actu formas .i. nās rerum inferiorum quæ continent̄ in potentia ŝm eē ideale in forma abstracta .i. in motore ꝑ, unde cœlū. 2. mō sumptum in hoc se habet ad motorem primum i cuius intellectu sunt oēs rerum inferiorum nāæ sicut minister ad ꝑmum artificem qui operatur artificiata ꝓut ei ꝓponunt̄ ab architecto in cuius intellectu est idea uel spēs artificiati. Et aduerte sensum uerborum Cōmen. qm̄ ꝓfundus est, & inuenies ꝙ b. Tho. & Cōmen. concordant in fine ꝑ & scd̄ario itento. Nam b. Tho. dicit in expōne in lec. 6. finem ꝑ intētum esse ut assilet̄ ꝑ motori. Idem tenet Auic. in lib. 9. suæ meta. cap. 3. Item tenet Cōmen. in cōmen. 37. ubi inquit. Primum .n. cœlū mouet ab isto motore ŝm desiderium ut assilet̄ ei ŝm suum posse. Item concordant in fine scd̄ario itento, & est illud per qđ consequunt̄ finem ꝑ intētum. Hoc aūt est exitus siue ꝓductio formarum inferiorum ad extra quæ ꝓductio est per motum cœli, unde aduerte ꝙ sicut se habet cursus & exercitium & sanitas in intentione infirmi, sic motus cœli & ꝓductio inferiorum & assilatio ad primū motorem in intentione cœli. 2. mō sumpti. Constat aūt ꝙ infirmus intendit cursum ut exercitet̄: & intendit exercitari ut sanet̄. & sic primum intentum est sanari, cursus aūt & exercitium non intendunt̄ nisi in ordine ad sanari. Sic in ꝓposito, cœlum. 2. mō sumptum est in motu ut ꝓducant̄ & exeant in actum per motum formæ rerum inferiorum, & intendit ꝓductionem hanc non ut ꝑ intētum, sed eam ordinat ad assilationem sui cum ꝑ motore; & hic est ultimus finis in executiōe & primus in intentione.

Sed dices in quo consistit ista assimilatio.

Rn̄. Difficile est hoc inuenire dicam tamen qđ occurrit. Vt ꝓbabit̄ infra primum mouens est cā ꝓductiua & regitiua ꝑma & vl̄is a se totius entis creati tā supioris mūdi q̄ inferioris. Et mundum quidem superiorem regit ac cōseruat sine aliqua gn̄one & corruptiōe, qm̄ entia illa indefectibilia

& imortalia sunt. Mundum aũt inferiorem administrat per intelligentias ut per rectores scdos, quibus uirtutem indidit pducendi & disponendi inferiora nõ quidem imediate qm hæc est dignitas pmi pnc. sed p motum cœli. Assilatio ergo stat in hoc, q sicut pmum pnc. est cã vlis disponens & largiens esse unicuiq̃ nãæ ut illi cõuenit. Sic cœlũ. 2. mõ sumptum p motum & non p seipm disponit mundum inferiorem, deducẽs ad esse nãs gñabiles & corruptibiles quæ sunt in intellectu pmi fm esse ideale Cœlum ergo mouet ut assimilet p motori. i ut sit agens & disponens & seruans mũdũ inferiorem, sicut pmum pnci. est agens & disponens totum uniuersum, & ppea dixit Cõmen in. 12. li. meta. cõme. 37. cœlum mouet ut p motori assilet fm suum posse. q. d. non adequatæ sed imitatiuæ & pticulariter. Sicut gubernator unius ciuitatis assilat regi nõ adequatæ, sed in hoc q sicut se habet rerum ad totum regnum, sic gubernator ad unã ciuitatem. Et pp hanc assilationem in regimine & dispõne mundi inferioris, dñr intelligentiæ mouentes cœlos mentes diuinæ, uirtutes diuinæ. Dii scdi. Domini mundi inferioris.

Quantum ad scdm. s. utrum pmum mouens moueat cœlum solum in gñe cãæ finalis, an ẽt in gñe cãæ efficientis. & aduerte q non est intentio nr̃a hic quærere utrum moueat effectiuæ imediate ita q sit applicatum cœlo, sed simplr siue mediate siue imediate, nam utrum sit applicatum inuestigabimus in sequentibus. Tu igit sic pcedes. Primo ponet opinio Auic. Scdo opinio Cõmen. quæ trahitur ẽt ex pbo. Tertio opinio. b. Tho.

Quantum ad pmum aduerte q Auic. in lib. 9. suæ meta. dicit tria spectantia ad hoc ppositum. Primo q cœlum est aĩatum pprie. & q aĩa cœli mouet ipm effectiuæ circulariter, sicut aĩa mouet aĩal motu pgressiuo, unde dicit in li. 9. suæ meta. Cœlum mouet p aĩam & aĩa est pncipium ppinquum sui motus, & in illa renouatur imaginatio & uolũtas & ipsa extimat se hẽre apphẽsionem rex uariabiliũ & uoluntatem essendi ipsas res pticulares, & ipsa est pfectio corporis cœli & eius forma. Dicit scdo q quælibet sphæra hẽt

motorem separatum.i.intelligentiam: qui est motor appropriatus illi sphæræ & mouet illam sphæram siue illud cœlū aīatum sicut amatum mouet amantem & desiderantem eo ꝙ cœlum aīatū desiderat assiſari suo motori separato appropriato ita ꝙ iste motor sepatus appropriatus mouet cœlum ut finis amatus & non effectiuæ, sicut cibus apphensus sub rōne utilis & delectabilis mouet aīal localr̄ in gn̄e cāæ finalis tm̄. Aīa aūt mouet effectiuæ. Dicit tertio ꝙ quodlibet cœlum ut aīatum non solum desiderat ex motu suo assiſari suo motori sepato appropriato sed ēt p̄ & vl̄i motori nō appropriato alicui cœlo & hic est Deus vl̄is finis oīum, quē desiderant oīa ut optimū, intendit ergo ꝙ & pmus vl̄is motor sepatus: & motor sepatus appropriatus moueant cœlū finalr̄ & non effectiuæ, qm̄ effectiuæ mouet aīa cœli, & ꝙ h̄ fuerit intentio sua tam in.2.q̄ in.3.dcō patet ex libr.9.suæ meta.cap.3.ubi inquit. Restat igitur ut sit unicuiq; cœlorū desiderium assiſandi subæ intelligibili sepatæ. quæ est ei ꝓpria. Diuersitas aūt motuum & suarum dispōnum q̄ h̄nt cœli est pp hoc q̄uis nos nesciamus qualr̄ hoc dēat esse & q̄diu. Sed cā pma est desideratum uniuersitatis cōiter. Et hæc est intentio de hoc qđ dixerūt antiqui, ꝙ uniuersitas habet motorem unum amabilem. Sed una quæq; sphæra habet motorem suum qui est ei ꝓprius & amatum qđ est ei ꝓprium. Igitur unicuiq; cœlo est aīa mouens quæ intelligit bonitatē & pp corpus habet imaginationem.s.formare pticularia, & habet uoluntatem pticularium. Sed id qđ intelligit de p̄ & qđ intelligit de pncipio qđ est sibi ꝓprium & ꝓpinquum est pncipium sui desiderii motionis. Hæc Auic. cuius opinio nō tenetur s̄m uiam nr̄am de aīatione cœli nec de duplici motore sepato mouēte ut finis amatus & qm̄ totum fundamētum suum stat in aīatiōe cœli iō differo reprobōnem eius usq; ad.q.sequētem, ubi determinabitur ꝙ nulla rōne cogimur ponere cœlum aīatum ꝓprie. & destruemus cās & rōnes pp quas Auic. ponit aīam in cœlo, & duplicem motorē separatum appropriatū & vl̄em mouētes solū in rōne finis.

Quantum ad opīonem Cōmen. aduerte ꝙ non est diffici

le uidere in doctrina sua ꝙ primum mouens moueat cœlum effectiuæ & finalr̃,qm̃ ẽm ip̃m ut declarabimus infra & ut sibi attribuit.b.Tho.primum mouens est ꝑprium mouens primi cœli & sibi applicatum sicut intelligentia Saturni est applicata cœlo Saturni,& ꝙ hæc fuerit intentio sua,patet ĩ lib.12.cõmen.44.ubi rep̃hendens Modernos inter quos p̃cipue intendit de Auic.inquit. Qđ aũt Moderni dñt sub̃am primam esse priorem motorẽ totius falsum est i. Primum prin.qđ uocat primam sub̃am esse priorem motorẽ totius .i.intelligentia uel aĩa mouente totum.i. primum cœlũ qđ est cã oĩs motus saltem diurni in planetis falsum est,& subsequitur Cõmen.quælibet.n.sub̃a istaꝝ est principium sub̃æ sensibilis ẽm motorem & ẽm finem:& iõ dicit Arist.ꝙ si ali quæ sub̃æ essent non mouentes,essent ociosæ:hæc Cõment. ex quibus patet ꝙ intendit oẽm sub̃am abstractam mouere effectiuæ nulla excepta:alr̃ esset ociosa,ociosum aũt est qđ ꝑpria actione caret.Igitur primum mouens ẽm ip̃m est primum agens motum & primus finis,ergo mouet ut efficiẽs & ut finis,& confirmatur,nam in lib.12.cõmen.43.inqt. Primum prin.entium est aliqđ ĩmobile oĩno.& facit primũ motum æternum unum continuum, constat autẽ ꝙ facere motum importat efficere motum.

Quantũ ad op̃ionem b.Tho.dico ꝙ de mente pħi & ẽm ueritatem tenet primum mouẽs mouere ut finis. & de hoc nullus dubitat,& iam ꝑbatum est.ś.& est text. pħi in hoc lib.tex.36.Mouet aũt sicut appetibile & intelligibile.Vltra hoc tenet ꝙ mouet effectiuæ.quoniam oĩa mouentia accipiunt uirtutem mouendi a prima. Præterea,oẽs cãæ scđæ p̄ se subordinantur primæ. Sed in p̄ se suberdinatis ut dictũ est in.2.meta.talis est ordo ꝙ oẽs sil̃ concurrunt & cooperantur ad effectum, alr̃ non seruaretur connexus cãlitatis inter eas,ergo primum mouens concurrit actiuæ cũ mouẽte ꝑximo ad motum cœli,& p̃terea.b.Tho.in.12.metap. exponens tex.44.loquens de motoribus corporum cœlestium effectiuæ & non in gñe cãæ finalis tantum, dicit sic. Necesse est ꝙ.ś.sphæram stellarum fixarum sit alia circun-

dans totum, quæ reuoluit totum cœlũ motu diurno: & hoc est primum mobile qđ mouetur a p̃ motore ẜm Arist. &c.
Quantum ad tertium principale inuenio multam difficultatem qm̃ tam.b.Tho.q̃ Commen.arbitrantur se loqui ẜm mentem p̃bi & tamen non concordant. Nam Commẽ. tenet hanc affirmatiuam, primum principium mouet primum cœlum ut agens motum ĩmediate & ut finis & hoc de mente p̃bi Sed.b.Tho.tenet hanc negatiuam de mente p̃bi primum principium non mouet cœlum immediate sed per intelligentiam mediam ad quã primum principium comparatur ut obiectum amatum & intellectum, gratia cuius mouet. Tu igitur ut ualeas defensare.b.Tho.& Scotum & Ant.and.qui in hoc concordant, sic procedes. Primo declarabis Commenta.tenuisse partem negatiuam ꝯ. Iandunum cuius rõnes solues ex doctrina Commen. Secundo ꝓtractabis opinionem.b.Tho.in qua arguetur ꝯ positionem Com. Tertio solues quædam dubia insurgentia ꝯ determinationem q̃ faciemus pro uia Thomistica.
Quantum ad opinionem Comment.ꝙ tenuerit partem affirmatiuam probo primo ex dicto.b.Tho.deinde ex dictis ipsius Commẽta.b Tho. in quæstionibus de spirituali bus creaturis artic.6.ad.10.argumentum sic ait. Auerroes inuenitur in hoc uarie locutus in lib.de substantia orbis dixit ꝙ idem est quod mouet corpora cœlestia ut agens & ut finis. Quod quidem est ualde erroneum: sic enim sequitur ꝙ Deus sit anima primi cœli ẜm ꝙ substantia quæ mouet primum cœlum ut agens dicitur anima eius. & ratio qua hoc dixit est ualde insufficiens. Quia.n.in subiis separatis a materia est idem intellectus & intellectum extimauit ꝙ ẽt sit idem desiderans & desideratum. Quod non est simile. Nã cognitio cuiuslibet rei fit ẜm ꝙ cognitum est in cognoscente. Desiderium autem fit ẜm conuersionem desiderantis ad rem desideratam, si autem bonum desideratum inesset desideranti ex seipso, non competeret ei ꝙ moueret ad consequendum bonum desideratum; unde oportet dicere quod bonum desideratum quod mouet ut finis est aliud a

desiderante quod mouet ut efficiens. Hæc. b. Thom. si ergo uolumus sicut debemus sustinere. b. Tho. quod intellexerit Commen. cogimur tenere, ꝙ Cômen. senserit ut diximus.

Præterea. De hoc habemus expræssam eius sententiam in multis commen. in. 12. metaph. & omnibus prætermissis aduerte quæ dicit in comment. 44. Inquit. n. Quemadmodum primus ꝑnceps in ciuitatibus necesse est ut habeat actionem propriam quæ est nobilissima actionum, & si nõ esset ociosus q̃ actionem intendunt per suam actionem om nes qui sunt sub primo principe, sic est intelligẽdum de istis corporibus cum suis formis a quibus mouentur & de istis formis adinuicem. Ex quibus patet ꝙ Commen. uult ꝙ primus princeps uniuersi qui est Deus habet propriam actionẽ quam intendunt qui ei deseruiunt motores inferiores. Talis autem actio est motus diurnus sicut patet per uerba quæ præmittit, inquit. n. ꝙ omnes intendunt hunc motum diur num qui est primi motoris actio & principium aliarũ actionum. Præterea habemus a Commentator. in. 12. metaph. in commen. 48. ꝙ quælibet substantia abstracta mouet aliquod corpus cœleste, alioquin esset superflua in uniuerso & ociosa & diminuta in dispositionẽ i. imperfecta, & quia hoc ƒm Commenta. esset maximum inconueniens in prima substantia. i. in primo principio quod est omnium nobilissimũ sequitur ꝙ opinatus fuerit ipsum mouere effectiue imediate primum cœlum.

Verum quia Iandunus in lib. 12. in. q. 17. tenet oppositũ & dicit esse de mente Commen. ꝙ primum principium nõ mouet cœlum effectiue imediate sed mediante motore cõ iuncto desiderante & amante primum principium, ideo intendo soluere rationes suas.

Primo sic arguit. Præter mouens solum ut amatum & desideratum, debet esse aliud mouens ut amans & desiderans quia mouens solum ut amatum mouet tantum ut finis sed finis non mouet effectiue imediate sed est cuius gratia fit motus. Sed primum principium mouet tantum ut amatum & desideratum ƒm pħm & Commenta. in. 12. meta.

tex.& commen.36.ergo necesse est ponere aliud mouens ut amans & desiderans, ergo primum principium non mouet cœlum immediate.

Ad hoc dicitur ꝙ Commenta. negaret minorem, illa.n. est ad mentem Auicen. quem Commen. reprahēdit in hoc 12. in commen.44. & licet phs & Cōmen. dicant ꝙ primum mouet ut amatum & desideratum, non tamen dicunt ꝙ solum immo tenet Commenta. ꝙ agens motum est finis motus. Praeterea potest negari prima propositio ad mentem Commenta. qm̄ inter desiderans & desideratum sufficit distinctio rationis non enim inconuenit idem amare & desiderare seipsum, unde diceret Comment. ꝙ primum ut amans & desiderans seipsum mouet effectiue, ut amatum & desideratum mouet ut finis.

Secundo sic, omne ꝙ agit motum, agit propter nobilius se per Aristote. in.2. cœli tex.64. ubi dicit. Actio consistit in duabus semper. s. cuius gratia & quod huius gratia. i. fine & agente propter finem. Sed primum non potest habere nobilius se cum sit optimum in natura, ergo non agit motum cœli immediate.

Ad hoc dicitur ut ad praecedens ꝙ licet omne agens agat propter nobilius, non tamen est necesse inter ipsum & illud nobilius esse distinctionem realem, sed sufficit distinctio formalis in ratione causalitatis, in qua dat maior & minor nobilitas. Nam causalitas finis nobilior est causalitate efficientis ut declaratum est in lib.5. Ad argumentum dico ad minorem ꝙ licet primum non habeat nobilius distinctum realiter, tamen p̄mū ut mouens effectiue habet seipsum ut mouet ut finis, sic responderet Commenta.

Tertio sic, si primum moueret cœlum immediate, ergo moueret in non tempore, quod implicat, consequentia ꝓbatur, supponatur primo ꝙ uirtus maior mouet in minori tempore ut probatum est in.8. physi. Tunc sic, uirtus finita quanto maior tanto in minori tempore mouet ergo si uirtus infinita immediate mouet mouebit in non tempore qm̄ inter ipsam & quamcunq; aliam nullā est proportio in ma-

ioritate uirtutis ergo &c.

Ad hoc dicitur q arguens supponit falsum. s. primũ motorem esse uirtutis infinite quod Commenta. non concederet, ut declarabitur in. q. de infinitate primi motoris, supponendo ergo q sit finite uirtutis consequentia nullam habet apparentiam, qm̃ inter primum motorem & alios inferiores datur proportio uirtutis si oẽs sunt finiti, unde sequit̃ q oẽs mouebunt in tempore, licet primum in minori tẽpore q̃ omnes alii propter maioritatem uirtutis.

Quarto sic. Commenta. uult in. 8. physi. commen. 79. & in. 12. metaph. commen. 41. q primus motus sit a duplici motore, quorum unus est finite motiõis & est aĩa existẽs in eo. Alter uero infinite motionis, & est motor non in mã. & ab illo motore est perpetuitas motionis, ergo non est imediate a primo principio.

Ad hoc dr̃ q illi duo motores non sunt duo distincti realiter sed sunt unus tantum, qui tamen propter duplicẽ modum mouendi potest dici duo formaliter, nam ut mouet effectiue, potest dici formal'r unus, & mouens ut finis dr̃ alter & aduerte q si Comment. intenderet q essent duo distincti realiter sibi ipsi ꝯdiceret, nam in. 1. cap. de substantia orbis sic ait. Non est dõm q formæ quibus mouent̃ corpora cœlestia, sint aliæ ab eis ad quas mouentur, ecce q expresse dicit non esse ponendos tales motores distinctos. s. unũ a quo mouentur effectiue, & alium ad quem ut ad finem mouent̃ qm̃ ex doctrina sua omnis intelligentia agens motum est ẽt finis motus. Vt ergo liberetur Commen. a ꝯdictione tenendum est in uia sua illos duos motores esse unum realiter & duos formal'r ut declarauimus. Hæc dixi, non ut uellens se qui uiam Commen. q̃ reputo ꝯ. b. Tho. ut declarabitur sed ut manifestetur q Iandunus qui se cõmentistam ꝓfitetur in hoc deuiat a Commentatore.

Quantum ad opinionem. b. Tho. dico q in tota sua doctrina tenet hanc conclusionem. Deus qui apud pħum dicit̃ mouens primum non mouet cœlũ imediate ut motor coniunctus & apropriatus. & hãc tenet non solum sm̃ ueritа-

tem sed etiam de mente pħi contra Commen. hæc igitur ꝓ batur triplici ratione.

Prima sumitur ex. 1. lib. contra gentes cap. 13. & arguitur sic, si Deus mouet primum cœlum imediate, ergo est pars alicuius mouentis seipsum, quod est falsum, ꝯ probatur, qm̄ non est maior ratio q̄ ex cœlo Saturni & ex sua intelligentia applicata cõstituatur unum mouens seipsum ex 8. phy. q̄ ex. 1. cœlo & primo principio si ita applicatur & appropriatur. 1. cœlo ut eius motor imediatus, sicut intelligentia Saturni cœlo Saturni omne autem mouens seipsum distinguitur in partem mouentem & in partem motam ex 8. physi. ergo Deus erit pars alicuius mouentis seipsum, falsitas autem consequentis probatur, si Deus esset pars alicuius mouentis seipsum ergo esset mouẽs particulare, quia applicatum mobili particulari est mouens particulare constat autem q̄ primum cœlum est mobile particulare cũ sit hoc cœlum, ergo primum principium esset mouens particulare. Hoc autem est contra pħum qm̄ apud ipsum est motor vl'is a quo pendet cœlum & natura ut patet in. 12. metaph. tex. 38. Et intendit per cœlum & naturam mundum superiorem & inferiorem. Item apud pħm ut patet in. 12. metaph. tex. 52. est illud bonum vl'e ad quod respiciunt & ordinantur omnes partes uniuersi. ergo apud pħm & ueritatem non est mouens particulare adiectum alicui cœlo sicut aliæ intelligentiæ sed absolutum ut primum & vl'e regens ad quod ut ad nobilius cætere intelligentiæ respiciunt sicut uisus est dicere Commen. ipsa ueritate deductus & forte p̄ter intentionem suam in cap. 4. de substantia orbis ubi inq̄t & cum considerauit Aristo. in uirtutibus appetitiuis cœlestibus, inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis, hæc ille, si ergo uirtutes appetitiue cœlestis quas constat esse intellligentias mouent ad aliquod nobilius ipsis, constat q̄ illud nobilius non est mouens particulare nec cõiunctum alicui determinato orbi.

Secunda sumitur ex. q. disputatis de sp̄ualibus creaturis quam adduximus in hac eadem quæstione pertractãtes opi

nionem Commenta.ubi probat.b.Tho. q licet intellectus & intellectum possint esse idem non tamen desiderans & desideratum,cum igitur primũ principium moueat ut desideratũ non potest esse ille motor qui mouet ut desiderans ergo non immediate mouet primum cœlum.

Tertia ratio sumitur in expositione.b.Tho.in.12.meta. in expositione tex.36.ubi.b.Tho.sic inquit. Dr autem primum mouens mouere ut appetibile quia motus cœli est ꝑpter ipsum sicut propter finem causatus ab aliquo proximo mouente, quod mouet propter primum mouens imobile ut assimilet se ei. Tunc sic.Constat q nihil assimilatur sibi ipsi,qm̃ importat relationem realem quæ requirit extrema distincta realiter ut pertractatum est in lib.5.Sed motor cœli ideo mouet ut assimiletur mouenti per modum appetibilis ergo distinguitur realiter a mouenti tali ergo primum principium quod mouet ut appetibile non est mouens imediatum applicatum,sed mediante intelligentia, unde solet dici q mouet imediate imediatione uirtutis sed non immediatione suppositi.

Et aduerte q hanc determinationem sequitur Ant.and. in.12.metaph.q.2.Sed aduerte q hanc determinationem tenet etiam de mente Com.Sed in hoc non sequeris eũ,qm̃ supra determinauimus oppositum ex doctrina Comment. & soluimus rationis Ianduni.

Nunc ultimo soluenda sunt quædã dubia quæ insurgunt ꝯ determinationem factam ad mentum.b.Tho. Sed aduerte q quædam funddantur in dictis Commen. de quibus nõ curamus quoniam cum determinauerimus.b. Tho.in hoc non concordare cum Commenta.omnia dicta eius quibus tenet primum principium mouere cœlum imediate sunt neganda a Thomista & quoniam Paulus Sonc.in.12.metaphysi.q.32.tenet opinionem Comment.in hoc esse opinionem Aristo.ideo tenet de mente pħi et Commen.primum principium mouere cœlum imediate effectiue & ut finis & quoniam .b.Tho.tenet oppositum etiam de mente pħi, aliter non reprobasset Commenta,in.q. de spũalibus creatu-

ris ut supra allegauimus, ideo Paulus in hoc non defensat uiam Thomisticam. Reliquum igitur est soluere dubia quæ oriuntur ex dictis pbi & ex ratione q̃ formabimus.

Aduerte igitur duo dicta pbi, primum est in text. 38. ubi inquit: latio enim prima mutationum huius autem quæ circulo, hac autem. s. latione circulari mouet hoc. i. primũ mouens quod præmiserat mouere ut amatum, ergo fm ipm mouet & effectiue & ut finis, fcdm est in tex. 43. ubi inquit uidemus autem præter uniuersi lationem simplicem, quam mouere dicimus potentiam hic existentem substantiam & imobilem, ubi. b. Tho. exponens inquit, & hoc est primum mobile quod mouetur a primo motore fm Aristo. Sed Auicen. posuit &c. usque ibi, esse ab eo, in quo dicto habetur expresse oppositum determinationis etiam per expositionem b. Tho. unde uidetur sibi contradicere.

Respondetur, scio quod hoc est difficillimum argumentum pro b. Tho. tamen conabor soluere ne sibi ipsi sit contrarius. Dico igitur quod Auicen. & Arist. in hoc coucordant quod uterque posuit motorem primum mouere primum cœlum ut amatum & desideratum & sic ut finis. Discordant autem in hoc quod Auicen. concedere primum motorem mouere aliquo modo effectiue nec mediate nec immediate. Aristo. autem uult quod etiam effectiue moueat mediante tamen intelligentia desiderante.

Sed dices, ergo ita potest dici primus motor mouere omnes cœlos sicut primum & causare omnem motum cœlorum sicut motum diurnum qm̃ dat uirtutem mouendi omnibus intelligentiis, & coagit illis ut causa prima, qđ tamen est contra Aris. & b. Tho. qui particulariter attribuunt motum diurnum primo motori.

Ad hoc, negatur consequentia, licet enim moueat omnes cœlos effectiue ut causa prima coagens intelligẽtiis mouentibus, tamen excellentiori modo & absolute denominatur motor primi cœli, qm̃ in motu diurno magis declaratur uirtus sua, & qm̃ uľius & perfectius influit in intelligentia applicata primo mobili eo quod nobilior est inter cæte-

ras ut dicemus.

Ratione autem sic arguitur, si primus motor non est applicatus cœlo, ergo phs non sufficienter numerauit nec inuestigauit numerum substantiarum separatarum, quoniam cum inuestiget talem numerum ex numero motuũ orbium & secundum te primus motor nõ mouet imediate ut applicatus. ergo phs non conduxit discursum & inuestigationẽ suam usque ad primum principium, ex cõsequenti non conclusit sufficienter numerum entium separatorum.

Ad hoc respondet Ant.and.in.12.q.2.dicens quod quando phs inuestigauit numerũ substantiarum separatarũ non distinxit inter motorẽ coniunctum & motorem separatum. & sic videtur in cõparatione prætermisisse motorem primũ separatum. Sed hæc responsio non dignificat phm, ideo dico secundum principia.b.Tho.quæ posui.§.in.q.3.huius 12.quod phs per motũ physi.non inuestigat nisi intelligentias applicatas & numerum earũ, per motum autem metaph.qui est motus desiderii inuestigat primũ motorẽ ut finem vlem & optimũ desideratũ nego ergo hanc consequentiã, phs non inuestigauit primũ motorem per motũ physi.ergo non inuestigauit sufficiẽter numerũ substantiarum separatarũ, quoniam illa inuestigatio facta secundum pluritatem motuũ est solũ de motoribus coniunctis in quorum ordine non continetur motor primus, sed supponitur ut caput ordinis sicut dux non continetur in ordine exercitus sed est princeps presidẽs & caput in exercitu. Hæc de præsenti quæsito dicta sint, in quo dixi ut occurrere mihi potuit & dedi saltem uiam exercendi ingenii.

Qõ.16, si cœlum est animatum & quomodo.

Et ex hoc quidem apparet bene hæc corpora eẽ animata & quod non habent de uirtutibus animæ nisi intellectũ & uirtutem desideratiuam quæ mouet in loco Cõmenta, in commen.36.& b.Tho.in expositione tex.39.inquit, & hoc quidem uerum est secundum opinionem Aristotelis inquantum cœlum ponitur animatum anima intelligente & desiderante.

In hac

IN HAC .q. quatuor agenda sunt. Primo quid dõm de aĩatione cœli ẜm plm̃ sequendo uiam Cõmen. Scdo qd dõm de eodem sequẽdo uiam .b. Tho. Tertio quid dõm de eodẽ sequendo uiã Auic. Quarto quid dõm ẜm ueritatẽ.

Quantũ ad uiã Cõ. ꝑpono duas distõnes deinde ↄ̃clones rñsiuas. Deinde soluent quædã dubia insurgentia ꝯ Cõmen.

Prima distõ. Cœlum sumitur dupl'r. Primo ꝓ corpe cœli circũscripto motore suo. Scdo pro corpe cœli & motore suo quæ est intelligẽtia, ex qbus fit unũ aggregatũ mõ suo.

Scda distõ. Aĩatum dr̃ dupl'r. Primo aĩatum aĩa in exñte & informãte, sicut uera forma informat mãm, quales sunt aĩæ aĩatorum inferiorum. Scdo aĩatum aĩa non informãte sed appropriata & dantẽ motum, & cõiũgit .n. ẜm motũ eo q; est ꝑncipium imediatum & determinatum motus.

Prima conclo. Cœlum circũscripto motore, non est aĩatum ꝑ mõ, hæc ꝓbatur sic ẜm doctrinam Cõmen. Aĩatũ ꝑ mõ componit ex uera mã quæ est ps compositi & uera forma, aĩa .n. in aĩato ꝑ mõ est actus corpis, & tale aĩatum est corpus organicum, qđ ponitur in diffõne aĩæ. Sed cœlũ nõ componitur in uia Cõmen. ex mã & forma ut declarauim⁹ in lib. 8. nec est corpus organicũ ex. 2. cœli cõment. 42. nulla .n. diuersitas ꝑtium est in cœlo nisi ẜm rarum & densum, organicum aũt importat diuersitatem ꝑtium ẜm cõpõnem & complexionem, ergo cœlum circũscripto motore nõ est animatum primo modo.

Scda conclo. Cœlum sumptum ꝓ aggregato ex corpe cœli & ꝓprio motore non est aĩatum ꝑ mõ, ꝓbatur sic i uia Cõmen. aĩatum ꝑ mõ est gñabile & corruptibile cœlum nõ est gñabile & corruptibile ex ꝑ cœli ergo &c. Maior ꝓbat ex ꝑncipiis suis licet falsis, qm̃ tenet q; in q̃libet aĩato ꝑ mõ aĩa est educta de potentia mãæ, ex ꝯñti aĩatum est genitum cuius gñio est terminus alterationis. Hac de cã tenet aĩam humanam non esse formam informantem & dantem esse ut declaratum est in .3. de aĩa. Quare &c.

Tertia cõclo. Cœlum sumptum .2. mõ est aĩatum .2. mõ in uia Cõmẽ. sic ꝓbatur, ẜm plm̃ in .2. cœli tex. 7. sex dñæ

pōnis sunt in cœlo ergo est aīatū,ꝓbatur ꝯñia,qa iste pōnes sunt ꝓpriæ aīatorum,ergo &c. Præterea,qð habet intellm̄ & appetitum est aiatū,qm̄ ista sunt ꝓpria nāæ uiuæ sed ſm pħm in li.12.meta.tex.36.in cœlo quod mouetur a p̄ mo tore ut ab appetibili,oportet ponere intellm̄ & appetitum, quod.n.mouetur ab appetibili appetens est & illic dicit pħs ꝙ pncipium appetitus est intelligentia, ergo in cœlo sumpto.2.mō est appetitus & intells ex consequenti est aiatū, non p̄ modo ut probatum est,ergo secundo modo.

Sed contra hanc tertiam conclōnem insurgunt duo dubia in uia Cōmen.Primum est si cœlum nō est aīatum aīa informante sed tm̄ appropriata ita ꝙ intelligentia dicaſ aia eius,ergo intelligentia mouens non intelligit motum cœli, & ꝑ ꝯñs nō mouet ꝑ intellm̄ & appetitum, nec appetit mouere ut assiſtetur p̄ motori quæ oīa sunt ꝯ ipm Cōmēt.i hoc 12.in cōmen.36.ubi inquit.& ꝙ non hñt de uirtutibus aīæ nisi intellm̄ & uirtutem desideratiuam quæ mouet in loco & infra inquit.Quapꝑ hoc mouens est intells. Contra autē ꝓbatur,qm̄ apud Cōmen.nulla suba sepata intelligit indiuiduum sed motus cātus ab intelligētia puta Saturni,& cœlū eius sunt quædam indiuidua est.n.hic motus & hoc cœlum ergo &c.Qð aūt apud Cōmē.nulla suba abstracta intelligat indiuiduum hr̄ expſſe in libr.suo de somno & uigilia ubi sic inquit.& declaratū est in pma pħia ꝙ istæ intelligentiæ abstractæ intelligunt nās vles & non dant nisi sile eius qð hñt, impole est ut dent intentionem indiuidualem oīno cum nō hñt nām cōphendendi intētionem pticularem,& illæ formæ vles non indiuiduantur nisi ꝑꝑ mām, & si intelligētiæ abstractæ cōphenderent indiuiduum,tūc necessario essent māles,hæc Cōmen.ex quibus patet subam abstractam ſm opinionem suam non intelligere singulare.

Ad hoc dicunt Cōmenti.ꝙ licet intelligentia non cognoscat motum cœli quem cāt in pticulari,cognoscit tñ in vli. & ex ꝯñti reuolutiones pticulares ſm ꝙ includuntur in motu p̄ accepto ſm suum ambitum. Sed mihi vr̄ ꝙ illa cognō in vli non sufficiat ad hoc ꝙ causet motū æternum ꝑ itellm̄

& appetitum, nam appetens finem determinatum & pticularem necesse est ut cognoscat determinatum medium, quo assequatur finem, alr non magis hoc q̃ illud eligeret mediū. Cum igitur intelligentia appetat assilari p̃ motori ut in pticulari cognito, necesse est ut cognoscat in pticulari motum suum, ut medium ordinatum ad finem suum desideratum. Et iõ vr dõm in uia Cõmen. ꝙ intelligentia cognoscit motum quem cāt ut est hic motus. non quidem p spēm motus sed in essentia sua. Nam intelligentia cognoscens essentiam suam pfecte cognoscit ex ꝯnti oēs ,pprios effectus quoꝝ essentia sua est cā, & cum sit cā effectiua motus æterni, cognoscit ipm ut effectum suum. Inde gradatim cognoscit cœlū receptiuum sui motus. Inde cognoscit res inferiores p motum suum ,pducibiles tanq̃ effectus mediatos. & qñ arguit ꝙ Cõmen. negat intelligentiam abstractam cognoscere indiuiduum, dico ꝙ intendit intelligentiam non cõphendere indiuiduum p spēm ,ppriam, spēs. n. p̃ repñtatiua indiuidui sumitur sensu & imaginatione quæ non sunt in intelligentia cū sit extra magnitudinem. Et rõ q̃ adducit Cõmen. in lib. suo de somno & uigilia declarat hanc fuisse mētem suam. Dicit .n. cum non hñt nām apphendentem intentionem pticularem, constat aūt apud pħm & Cõmen. nām apphensiuā pticularis intentionis esse sensum quæ est potentia mālis, & iõ Cõmen. ibidem sic infert si intelligentiæ abstractæ comphēderent indiuiduum tunc necessario essent māles.

Scdm dubium est. Qm̃ si cœlum circūscripto motore nõ est aīatum, ergo est ignobilius formica, qm̃ oē inaīatum est ignobilius aīato ex. 2. cœli cõmen. 6 r. Hoc aūt uidetur repugnare cœlo, quoniā perpetuū nobilius est corruptibili.

Ad hoc Cõmenti. uariæ rñdent. Mihi aūt vr dõm ꝙ aliqđ corpus põt esse nobilius alio dupl'r. Primo quo ad gradum essendi, & sic concedo formicam esse nobiliorem cœlo qm̃ habet esse & uiuere, qui sunt duo gradus essendi. Scdo quo ad modum essendi, qui modi sunt esse contingens esse necessarium esse corruptibile esse ppetuum, & sic dico cœlū esse nobilius quocunq; inferiori simplici uel cõposito aīato uel

inaiato, nam oīa inferiora corruptibilia sunt, cœlum aūt habet esse necessarium ꝑpetuum, unde dr̄ diuinum corpus ex 2. cœli tex. 1. Hæc dicta sint quo ad mentem Commentatoris de aiatione corporum cœlestium.

Quantum ad mentem. b. Tho. loquendo ſm Arist. inuenio diuersum modum loquendi, nam in qōnibus disputatis de spūalibus creaturis art. 6. & in. 1. ꝑte. q. 70. artic. 3. tenet expſſe cum Auer. & dicit non esse concedendum ſm Aristo. cœlum esse aiatum nisi. 2. mō, uerum in. 2. ꝯ genti. c. 70. ꝓbans ꝯ Auer. ꝙ aīa intellectiua sit forma corpis. expſſe ꝑ totum illud. c. conatur declarare ex rōnibus Aris. cœlum esse aiatum ꝑ mō, & hanc fuisse mentem Arist. Vt igitur liberes b. Tho. a ꝯdictione sequeris determinationem q̄ fecit in. q. de spūalibus creaturis & in. 1. ꝑte. & dices ꝙ qn̄ alr̄ cōclusit in summa ꝯ gentes, hoc non dixit quasi de fcō sic sit, sed ꝙ nō repugnaret ꝑncipiis Arist. quin posset talis sensus elici ex dictis suis. Et id congruentissimæ fecit. Qm̄ Cōment. credit repugnare ꝑncipiis Arist. subam intellectualem informare mām. Et. b. Tho. quasi exaggeratus uoluit declarare id non repugnare quasi sic arguēs, nō repugnat in uia Arist subam intellectiuam informare corpus cœli. ergo pari rōne nō repugnat aiam intellectiuam informare corpus humanum. Si hāc rn̄sionem sequeris liberabis. b. Tho. a ꝯdictiōe. & nō dissentient. b. tho. & Cōmen. in facto de aiatione cœli, licet dissentiant in hoc qđ est non repugnare.

Quantum ad opionem Auicē. nota ꝙ ut pōt hēri ex doctrina sua in. 9. lib. suæ meta. cap. 2. opinatus est cœlū aiatū ꝑ mō. ita ꝙ negauit intelligentiam quæ est uirtus intelligibilis pura. i. extra magnitudinem & mām oīno posse esse ꝑncipium ꝓpinquum motus in cœlo, unde sic inquit. Dico ēt ꝙ ꝑncipium sui motus ꝓpinquum non pōt esse uirtus intelligibilis pura quæ non uariatur nec imaginatur ꝑticularia, cum negauerit intelligentiam posse esse ꝑncipium ꝓpinquū motus coactus fuit ponere aiam intellectiuam informantē ut ꝑncipium ꝓximum qđ se habet ad cœlum sicut aīa nr̄a ad nos unde sic inquit. Aia uero quæ mouet cœlū est sicut

jam notum est tibi corpalis conuertibilis uariabilis nec est spoliata a mã, cuius comparatio ad cœlum, est sicut compa ratio nr̃æ aĩæ ad nos. Rõ aũt motiua apud Auic. fuit, quia ar bitratus est q intelligentia non cognoscit singularia cum sit libera ab oĩ magnitudine a mã indiuiduante sicut etiã dixit Cõmen. in lib. suo de somno & uigilia ut. s. allegauimus, & qm̃ necesse est motorem ꝓpinquum cœli intelligere motũ quem cãt & cœlum quod mouet quæ sunt quædam singularia mãlia, alr non moueret qm̃ pncipiũ motionis in cœlo est cognõ & appetitus, iõ credidit oportere cœlũ hẽre aĩam in qua sit intellectus cognoscitiuus vl̃ium & imaginatiua co gnoscitiua singularium.

Sed hæc opinio nullum habet fundamentum ueritatis, nec ex sensu, nam falsum est intelligentiam nõ posse intelligere singularia licet non p ꝓpriam spẽm ut diximus soluen tes pmum dubium motum ↄ Cõmen. Item non põt cõuin ci ex sensatis cœlum esse aĩatum nisi ex motu. Sed motus non cogit ponere aĩatum ꝑ mõ sed sufficit. 2. mõ ut declara bitur infra. Item posito q aĩa informans esset in cœlo, adhuc non cognosceret singulare p imaginatiuam. qm̃ est po tẽtia sensitiua cuius organum est corpus elntatum qđ repugnat nãæ cœlesti, cognosceret ergo intellectu; sed pp actũ intelligendi nõ est necesse q uniatur cœlo ut forma ut declarabitur. ergo opinio Auicennæ nullam habet euidentiã, sed est mera imaginatio.

Quid aũt tenendum sit ẜm ueritatem dico q non est po nendum aĩatum nisi. 2. mõ, qm̃ modus aiationis manifesta tur nobis ex opatione aĩati. Nulla aũt opatio appet in cœlo p q q̃ simus conuicti ponere ipm̃ aĩatum ꝑ mõ. Nam ibi nõ sunt opationes u getatiuæ nec sensitiuæ, qm̃ ut declaratũ ẽ in. 2. de aĩa reqrunt organũ consurgens ex mixtione elnto rum, cœlum aũt est corpus quintum, ut ꝓbatum est in ꝑ de cœlo, nec est appetitus sensitiuus quia sequitur apphensionẽ sensitiuam, qua remota a cœlo, ex ꝑñti remouetur talis ap petitus. Propter aũt intelligere non est necesse esse aĩatum ꝑ mõ, qm̃ intelligere est opatio non organica, nec indiget cor

pore nisi rõne phantasmatum deseruientiũ ipsi intelligere, phantasmata aũt ad ptem sensitiuam ptinent, quæ non põt esse in cœlo ut diximus, ergo intelligere cœli non cõuincit ipm aiatum p̃ mõ. Nec motus localis, qm̃ ex. 7. physi. & . 8. sufficit mouẽs & motum esse sil'r ita q' inter ea sit tactus nãlis aut metaphoricus de quibus loquitur pħs in p̃ de gñone text. 44. & . 45. Nãlis quidem est inter duo corpa actiua & pas. adinuicem, sicut inter el'nta in suis extremitatibus uel adinuicem approximata Metaphoricus aũt est inter monẽs non q̃tum & corpus mobile, ꝑut mouens applicat uirtutẽ suam & imp̃mit in mobili sed non econuerso & hoc mõ cõtristans tangit nos, sil'r letificans & intelligentia tãgit cœlũ, non ergo ex motu locali conuincimur ponere cœlum aiatum p̃ mõ. Nec ex cãlitate cœli sup aiata quæ ꝑducunt ex motu cœli in mundo inferiori. Nam talis cãlitas nõ est uniuoca sed equiuoca, in qua non est necesse cãm esse formal'r sed uirtual'r talem qualis est effectus & sic dico q' sufficit cœlum unitũ intelligentiæ esse uirtual'r uiuum ad hoc q' ꝑducat p se aut comproducat uiua q̃ uirtutẽ trahit ab intelligentia uiua. Sicut calor nãlis trahit ab aia uirtutem gñandi carnem uiuam p digestionem alimenti & ut sic põt dici calor uirtual'r uiuus quia est instrm aiæ, qd̃ non uerificatur de calore ignis. Cum igitur nulla rõne efficaci fulciatur põ de aiatione cœli p̃mo mõ, non est hoc tenendum ẜm Aristot. nec ẜm ueritatem. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Q̃õ. 17. si intelligentia mouens cœlum põt esse forma uera dans esse cœlo.

IN HAC. q. aduerte q' licet oẽs Cõmentistæ concorditer defendãt Cõmen. ꝯ Auic. q' non sit uera aia in cœlo quæ sit forma cœli, sicut aia aialis est forma eius, tñ aliqui tenent q' intelligentia applicata cœlo põt esse uere forma dãs esse cœlo, ita q' sit, ac si esset aia eius & qm̃ reputo id esse purum errorem & ẜm pħm & ẜm ueritatem iõ sic ꝓcedendũ est. Primo ponentur duæ conclusiones responsiuæ. Secundo soluentur quædam dubia.

Prima conclo, ex intelligentia & cœlo nō pōt fieri unū p informationem sed tm̄ p applicationē mouentis ad mobile. Hæc conclo apud Cōmen. vr̄ manifesta qm̄ apud ipm̄ repugnat nām intellectualē īformare mām, uñ negauit aīam humanā esse formā dantē esse, alr ut ipse opinatur licet falsæ, esset gn̄abilis & corruptibilis & extensa ad extensionē māæ quia reciperetur in q̄to, & tm̄ indiuidualr apphenderet, quia sicut opinatur formā abstractā intelligere tm̄ vl̄e, sic formā informantē mām apphendere tm̄ indiuidualr. Cū igitur Cōmen. negauerit intellectiuum pncipiū quo intelligimus posse informare mām, multo magis intelligentiam, quæ & æterna & ipartibilis & imālis & abstracta est ex sui nā. Præterea cū apud Cōmen. in. 2. cœli cōmen. 3. lois forma dans esse ei quod informat fatigetur in mouendo, sequitur intelligentiā non posse mouere motū æternū regularē & uniformē quod est ɔ̄ pb̄m in. 8. phy. Præterea. Cū apud Cōmē. ut declaratū est. ō. Deus moueat pmū cœlū imediate, sequitur ꝙ posset informare pmū cœlū, ex ɔ̄nti non eēt pmū mouens oīno imobile, qm̄ oē informans ꝰm esse mobile est aut p se aut p accn̄s neç esset purus actus, qm̄ puro actui repugnat cōpō cū his & ex his, hæc. n. includunt potētialitatem & imperfectionem.

De mente aūt pb̄i sic pbatur, nulla uirtus mouens tpe īfinito est in magnitudine ex. 8. phy. tex. 39. sed oīs intelligētia ꝰm pb̄m in. 12. meta. tex. 43. mouet tpe īfinito, ergo nō pōt esse i magnitudine p informationē sed tm̄ p applicationē. Præterea, oē informans magnitudinē est mobile saltē p accn̄s ꝰm subam, quoniā si totū mouetur necesse est & ptes moueri ad motū totius. Sed apud pb̄m intelligentiæ sunt oīno imobiles ꝰm subam suā, quoniā si mouerentur saltē p accn̄s ipoīe esset ut motū continuū æternū mouerēt ex. 8. phy. tex. 52. Dixi ꝰm subam, quoniā non inconuenit intelligentias planetaꝝ moueri non ꝰm se sed rōne orbis sui. qui mouetur motu raptus ad motum primi mobilis.

Scđa conclo, ꝰm ueritatē repugnat intelligentiæ informare corpus aut mām dans esse ei qđ informat et. pbatur,

nulla suba integra.i.quæ continet integritatem nãæ debitæ suæ spẽi est informatiua corpis aut mãæ quoniã oē sic ĩ formatiuũ est ps constitutiua alicuius tertii, ex pñti non est nã integra sed ptialis.Constat aũt apud recte sentientes, q̃ ĩtelligẽtiæ sunt subæ integræ & cõplete in spẽ sua.ergo &c.

Præterea.Oẽs intelligentiæ supgrediũtur ordinẽ totius nãæ corporeæ,vñ dñr diuinæ lubæ & diuinæ mentes, ergo non sunt informatiuæ corporum aut mãæ.

Præterea.Illa unio & informatio esset frustra quoniã nõ est necessaria pp motum ut declaratũ est.ỡ.nec pp intelligere ut ẽt declaratũ est in.qõ.præcedenti ergo &c. Præterea hoc non est dignificare illas diuinas subas,sed potius uilificare,qđ tñ non est siľe de aĩa humana quoniam cum sit forma est ex nã sua unibilis mãæ.Quare &c

Sed ꝯ pmã concl̃onẽ insurgunt dubia ex dictis Cõment. nã in.2.c.de suba orbis dicit q̃ cœlũ indiget mouente ipm in loco, & uirtute quæ non sit corpus nec uirtus in corpe ad largiendũ sibi pmanentiã æternã & motũ æternũ. Sed pmanentia cœli est esse cœli,ergo illa uirtus quæ est ipsa ĩtelligentia dat esse cœlo,ex consequenti est forma cœli.

Ad hoc dr̃,q̃ dare pmanentiã põt intelligi dupl̃r primo formal̃r,scđo cõseruatiuæ.Cõmen.intendit scđo mõ & nõ pmo.Tenet.n.q̃ corpa cœlestia hñt cãm cõseruantẽ.i.uirtutẽ pmi pn.a quo pẽdent in gñe cãæ finalis, utrũ aũt ab eo sint effectiuæ ẜm Cõment.quæremus infra qñ quæremus si pmũ est cã pductiua oĩum.Dare aũt pmanentiã & esse cõseruatiuæ non conuenit formæ,sed potius agenti uel causæ quæ habet modũ agentis.Non ergo ex dcõ Cõmen. põt cõcludi intelligentiã esse informantẽ cœlũ sed potius conseruantem,qđ tamen potius uerificatur de uirtute primi prin. q̃ de alia intelligentia.

Secundo pħs & Commenta.in.12.metaph.tex.& com men.36.attribuunt cœlo intelligere & uelle.qui sunt effe ctus formales intelligentie ergo intelligẽtia est forma cœli.

Ad hoc dr̃,q̃ cœlum illic sumitur ut dictum est supra p congregato ex cœlesti corpore & intelligentia,& dictũ pħi

non uerificatur ratione congregati sicut dicimus q̃ sentire est actus non solius animæ sed coniuncti, sed ratione intelligentiæ sibi unitę & appropriatę.

Tertio dicit Commen. in. 2. cœli commen. 3. q̃ ex intelligentia & orbe fit uerius unum q̃ ex mã & forma hoc autem nõ esset nisi quia intelligentia est nobilior forma cœli q̃ forma recepta in materia. ergo &c.

Ad hoc dr̃ q̃ dictum Commenta. sic habet intelligi, ex intelligentia & orbe fit magis. i. nobilius unum q̃ ex mã & forma: non quia fiat magis unum per se sed quia fit aggregatum incorruptibile, qđ non fit ex mã & forma. Arbitrat. n. omne compositum ex materia & forma esse corruptibile ut declarauimus in. 8. lib. & ideo negauit materiam quæ est ens in pura potentia esse in cœlo.

Quarto si intelligentia non est forma. ergo hæc est falsa, corpora cœlestia mouentur quia intelligunt q̃ tamen concedit phs & Commentat. in 12. metaph. tex. & comment. 36. Contra probatur, quia nullum ex assistentibus aggregatum denominatur operari operatione conuenienti alteri assistentium stultum. n. esset dicere discipulum intelligere quia magister sibi assistit, sed ideo intelligit quia inest sibi aĩa intellectiua qua intelligit. Si igitur intelligentia non est forma cœli sed tantum assistens: falsum est dicere, cœlum intelligit quia intelligentia assistens intelligit.

Ad hoc dr̃ in uia Commenta. q̃ consequentia est falsa. Ad probationem Commentat. negaret assumptum. Nam in uia sua erronea dicitur Sortes intelligere. quia intellectus qui est unus omnium hominum. & non est forma dans esse sed copulata intelligit.

Contra secundam conclusionem arguitur sic. si intelligẽtiæ repugnat esse forma corporis aut mãæ hoc est, uel quia est nã intellectualis, uel quia subsistens, uel quia differẽs spẽ ab anima, uel quia est quid completum in spẽ ideo non potest esse ps speĩ. Sed primum non obstet, aliter intellectiua non posset esse forma corporis. Non scđm aliter anima separata non esset nã unibilis mãæ. Non tertium quia anima eq

differt spē ab anima hominis & tamen est forma mãæ. Nō quartum, quia posito ꝙ intelligentia esset forma corporis puta cœli, adhuc non esset pars alicuius spēi, quia non resul taret ex intelligentia & cœlo aliqua. s. nã per se una & per fecta in spē, cuius pars formalis esset intelligentia. Nam esse partem spēi non conuenit nisi formæ quæ est cōplemētum mãæ & terminus gñonis forma autē quæ est largiens ulti mas perfectiones. i. operationes ei cuius est forma, & nō est finis gñonis non est necesse ꝙ sit pars speciei sed potest esse quid completum in specie. Talis autem esset intelligētia po sito ꝙ sit forma corporis.

Ad hoc dicitur ꝙ est propter quartum. Ad improbationem dico ꝙ loquendo de forma propriæ informatiua & vera informatione & uera mã informabili, est i itelligibile qn sit pars & quin ex ea & mã consurgat noua spēs, nec ualet distinctio de forma data qm̄ in uera pbia, forma est quæ dat esse aut subale si est subalis, aut accidentale si est accidentalis, ex consequenti est terminus gñonis. Sumere autem aliquid ut dat ultimas perfectiones, non est esse proprie formam informantem, sed equiuoce & improprie non enim est loqui ad intentionem conclusionis nostræ. Hæc de præsent i quæsito dicta sint.

Quæstio. 18. si in primo principio est delectatio & uita excellentissimo modo.

IN HAC quæstione non cadit multa difficultas. Totū est scire declarare causas unde prouenit delectatio. & scire radicem ac gradus uite. Tu igitur. Primo declarabis causas delectationis, deinde pones conclusiones responsiuas. Secundo inuestigabis radicem primam qua dr̄ aliquid uiuere & iuxta illam assignabis gradus uite ꝫm excellentiam minorem & maiorem deinde pones conclōnem rñsiuam de excellentia uite in primo principio.

Quantum ad causas delectationis aduerte ꝫm doctrinā Auicen. in lib. 8. suæ metaph. cap. 7. ꝙ sunt duæ partiales ita ꝙ neutra sufficit sed necesse est ut utraꝗ concurrat ita ꝙ cō

iuncte faciunt unam sufficientem. Prima est coniunctio alicuius conuenientis: sicut quando dulcis cantus peruenit ad auditum. Proportionata lux ad oculum, suauis cibus ad gustum. Ex opposito cā tristitie est unio disconuenientis, ut caliditas uel frigiditas intemperata unita tactui. Cibus amarus gustui. Scđa est appræhensio & cognō talis conuenientis. Nam si aīal dormit dato ꝙ sibi uniaꝛ res conueniens nisi illud agnoscat & ut conueniens & ut unitum uel positū in facultate sua & in suo placito non delectatur ꝑpterea dicit pħs in. 12. meta. tex. 39. ꝙ uoluptas est actio ubi inquit Cōmen. cōmen. 39. Causa uoluptatis est cōphensio. Ex opposito apphensio disconuenientis uniti ipsi aīali est cā tristitiæ. Ex quibus corollarie sequiꝛ ꝙ gradus delectationis sumunꝛ penes gradus bonitatis & perfectionis & pulchritudinis & unionis & apphensionis, in obiecto delectabili & cōuenienti, ita ꝙ si parua sit bonitas & perfectio obiecti & parua unio, & parua appræhensio saltem extimatiua parua est delectatio. Scđm autem ꝙ illa maioranꝛ, & delectatio silr. Si autem sint in maximo gradu, & delectatio erit maxima. Vnde inquit Auicē. in li. 9. suæ meta. cap. 7. Cuius perfectio est nobilior & maior & diuturnior & uicinior & præparatio & cuius actio est perfectior, & apphensio est in se fortior illius delectatio erit excellentior & gloriosior.

Sed aduerte ꝙ licet delectatio ẜm famositatem sit nobis manifesta magis & prius ẜm sensum, tamen non in solo sensu stat delectatio, īmo nobiliori modo est in bono ī māli & in appræhensione intellectiua simul cum uirtute intellectuali desideratiua, qm̄ bonitas & perfectio rei īmālis maior est & coniunctio intimior & appræhensio intellectiua nobilior & uoluntas est appetitus excellentior q̄ appetitus sensitiuus. vñ inquit Auicen. ubi. s̄. Oportet ut scias ꝙ appræhensio qua intelligens appræhendit intellectum fortior est q̄ appræhensio qua sentiens appræhendit sensatum, quia est intellectus qui intelligit & appræhendit quicquid potest spoliari ab aliquo, & mutari cum eo & appræhendit illud inq̄tum est ipsum, & non id quod apparet de eo. Non est aūt sic

sensus sensato. Igit delectatio quæ est nobis de hoc qđ intelligimus conueniens magis est q̃ ea qua sentimus cõueniens, ita ꝙ non est comparatio inter illas.

Prima conclusio. Intelligentiæ mouentes cœlos intelligentes & desiderantes siue amantes primum principiũ, maxime & incessanter delectantur ꝓbatur. Primum principiũ qđ est nobilissimum & optimum & maxime pfectiuum eis intime coniungitur intellectu aliter eo ꝙ intelligunt ipsum intellectione clarissima & certissima quia non per spẽm mediam sed p essentiam suam coniungit illis, & continue, quia sicut continue mouent sic continue intelligunt primum pn̄cipium ergo maxime & incessanter delectant in eo. Contra patet ex causis adductis quibus orit delectatio. Et eadem cõclusio confirmat per Auicen. in li. 9. suæ meta ca. 7. ubi inquit. Prudens homo non putet ꝙ omnis delectatio est sicut delectatio asini &ꝙ prima principia. i. intelligẽtiæ quæ sunt proxima. i. unita dño seclorum careant oĩ delectatione & gaudio, & ꝙ ꝓpria pulchritudo dñi seclorum quæ est ei in regno suo. & sua uirtus quæ est infinita non sit ei in ultimo nobilitatis & excellentiæ & suauitatis sed extollendo eum uocamus hæc delectationem improprie. Sed quæ comparatio potest esse superiorum ad hæc uilia &c.

Secũda conclo. Primum principium in seipso maxime ac mirabilissime delectatur amatq; seipsum inenarrabiliter probatur. Primum principium est bonitas & perfectio & pulchritudo infinita. & infinite se intelligit & nõ solum vnitur suæ bonitati, sed est sua infinita bonitas, ergo delectatio sua est infinita & amor sui inenarrabilis. Cõtra patet ex causis generantibus delectationem & amorem. Et hæc conclusio confirmatur per Auicen. in. 8. lib. suæ metaph. cap. 7. Sic. n. inquit. Qm̃ delectatio non est n si appræhensio conuenientis sm̃ ꝙ est conueniens, unde sensibilis delectatio ẽ sensibilitas conuenientis, & intelligibilis est ut intelligat conueniens, igitur primus est excellentior appræhensor cũ excellentiore appræhensione excellentioris apphensi, & ideo est excellentior delectator cum excellentiori delectatione

in excellentiori delectato. & hoc est in quo nihil potest ei cõparari, haec Auicenna.

Quantum ad uitam utrum sit in p̃ principio fœlicissime, inuestigandum est p̃ quid sit uita uel uiuere, & unde habent aliqua q̃ dicant̃ uiuere. Aduerte igitur ut notauimus in epitomi nostra super lib. de morte & uita in paruis nãlibus, q̃ uita dupl'r considerari potest, p̃ ut inuenitur in uiuẽtibus inferioribus quæ ꝓprie dr̃ uita nãlis corruptibilis. & sic diffinitur ab Arist. in lib. de morte & uita, uita est mansio nutritiue animæ cum calido sibi ꝓportionali. Quæ diffinitio quõ intelligenda sit iam declarauimus in epitomi nostra in lib. de morte & uita tractatu unico cap. 1. uide tu. 2. considera tur uita absolute. & tunc uita est existentia uel operatio naturæ mouentis seipsam in operationem sumendo motum non solum physicæ sed etiam metaphysicæ prout intelligere uelle appetere dicũtur motus qui est actus perfecti. Nam uiuentia primo distinguuntur a non uiuentibus, quia in non uiuentibus non apparet principium actiuum sui motus, sed potius mouentur ab extrinseco princ. in uiuentibus autem principium actiuum sui motus est intrinsecum, ideo dñr uiuentia mouere seipsa aliqua spẽ motus siue physici siue metaphysi. Cum igit̃ unumquodq; dicatur uiuens inq̃tum mouet seipsum sequitur q̃ prima radix uite sit mouere seipsum & ubi motus suiipsius minus pendet ab extrinseco. & talis motus sit nobilior uita quoq; erit nobilior. & q̃n mot⁹ metaphysicus eo q̃ est actus perfecti nobilior est motu physico qui est actus imperfecti, ideo sequitur q̃ entia metaphysicalia, i. diuina quales sunt intelligentiæ & primum principium in quibus sunt motus metaphysici & mouent se tali motu, longe nobiliorem uitam habeant q̃ uiuentia nãlia. unde inquit pħs in. 2. de cœlo tex. 100. Vita est illic semper permanens perpetua ſm perpetuitatem seculi seculorum qđ non finitur neq; destruitur, & est uita nobilissima. Ex his ergo ponitur conclusio responsiua.

Licet intelligentiæ habeant uitam nobilissimam & sibi sufficientissimam, tamen primum principium incomparabi

liter fœlicissimam habet uitam. Quod intelligentiæ habeāt uitam nobilissimam patet qm̄ eorum uita est esse imāle intellectuale, perpetuum inalterabile, & est earum intellectio qua intelligunt se & primum principiū & amant & desiderant, habentq; primum principium ut bonum optimum sibi intime unitum qua unione unitur res intellecta intellectui & amata amanti, quæ utiq; non est unio per cōtactum sed per penetrationem modo nobis indicibili. Cum igitur esse earum sit nobilissimum & earum intellectio & dilectio & unio cum p̄ principio sit nobilissima, sequitur eorum uitam esse nobilissimam, sufficientissimam autem habent qm̄ continua perpetua intransmutabilis, nō indigens aliquo corporeo, ex possessione perfectissimi boni cui imutabiliter inherent. Quod autem primum principium incōparabiliter fœlicissimam uitam habeat probatur ex eo q̄ uita sua non pendet ex alio, sed inest sibi a se sicut & esse, in quolibet aūt creato uita sua sicut & esse indiget conseruari a p̄ principio. Item primum principium est sua uita, in quolibet aūt alio, actio sua uitalis non est substantia sua. Item sicut esse primi principii est infinite perfectum sic & sua uita in quolibet autem alio uiuente sicut esse est limitate perfectionis sic & uita solum ergo primum principium habet uitam sufficientissimam incomparabiliter. Propterea conclusit pħs in li. 12. tex. 39. q̄ Deus habet uitam optimam absolute, & Commenta. dicit q̄ habet uitam in fine nobilitatis. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 19. si dispositiones Dei quas dicimus perfectiones diuinas distinguuntur realiter uel solum ratione.

Est igitur unus Deus sapiens, & hoc putauerunt antiqui &c. Commenta. in commen. 39.

IN HAC quæstione antequam ueniamus ad resolutionem aduerte q̄ apud theologos est famosa, & dr̄. qō. de distinctione diuinorum attributorum. Quantum ergo spectat ad metaphysicum qui tenet oīmodam simplicitatē

in Deo cum sit purissimus actus & tamen omnes has propositiones recipit ut uerissimas Deus est uiuens. Deus est intelligens Deus est sapiens Deus est primum principium, declarandum est, si hæc plura prædicata sunt omnino idem in Deo, uel distinguãtur & quo modo. Tu igitur sic procedes. Primo declarandum est ꝙ hæc quatuor. Dispositio ſm Cōmenta. Proprietas ſm Auicen. designatio ſm Algazel. Attributum ſm Theolo. significat in Deo perfectionē simplr ita ꝙ non solum uoces & conceptus attribuuntur Deo sed & eorum significata sunt perfectissime in Deo. Secundo manifestandum est si ſm uiam Com̄. & .b. Tho. inter has diuinas perfectiones aliqua distinctio seruari potest. Tertio pertractanda est uia Scoti in quo concordat uel discordat a uia nostra. Quarto soluetur dubium insurgens ꝯ determinationem quam acturi sumus.

Quantum ad primũ aduerte ꝙ si intellectus noster quando cōponens format hanc propositionem de Deo. Deus est sapiens intenderet attribuere sibi solum nomen uel conceptum, & non rem quæ est sapientia, ergo non omnes perfectiones existentes in latitudine & possibiles esse, essent in Deo. Hoc autē repugnat uere pħie q̃m Deus non esset quid optimum absolute nec perfectus per hyperbolem. cuius oppositum sensit pħs in. .metaph. cap. de perfecto ubi & Cōmen. dicit hanc esse dispositionem. i. proprietatem primi pn̄cipii ꝙ nihil imperfectum inueniatur in eo & nihil nobilitatus extra in unoquoqꝫ genere deficiat ei, ergo quæcunqꝫ ꝑfectio importatur ꝑ hæc nomina sapiētia bonitas iusticia intellectus uoluntas &c. īueniť in Deo, unde falsum est dicere Deũ nō alia rōne dici bonũ nisi quia est cã bonitatis in creatura, silr sapientem iustum &c. imo quia bonus est bonitatē suam cōicat creature idem dico de aliis perfectionibus.

Quantum ad secundũ pono duas conclusiones quæ sunt ad mentem pħi & Commentat. & .b. Tho. & Auicen. in. 8. lib. suæ metaphysicæ.

Prima conclusio. Iste dispositiones non distinguunť realiter ab essentie primi principii, nec inter se, imo idētice una

est altera ꝓbatur, ubi sunt plura entia realia absoluta distin. cta realiter ibi est compō realis quia non est intelligibile ꝙ plura cōueniant in uno absoluta & distincta rea͞lr ab eo in quo sunt & inter se quin sit ibi compō aut ex eis aut cū his. Sed ꝑ principio repugnat oīs cōmpō realis, qm̄ iam non esset primum ens, oē.n. cōpositum posterius est suis cōponentibus. Hæc conclusio est ad literam de mente Comment. in 12. in cōment. 39. ubi sepe replicat ꝙ in abstractis dispō & dispositum .i. ꝑfectio & res cui inest ꝑfectio sunt idem. & in fine commen. inquit. Multiplicitas igiẜ in Deo nō est nisi in intellectu dr̄a & non inesse .i. diuine dispōnes in Deo nō differunt ẜm rem sed ẜm intellectum ut dicemus infra eandē tenet Auicen. in 8. suæ meta. cap. 7. ubi inquit nulla harum .s. dispōnum facit in essentia primi debere esse multitudinē ullo modo nec uariationem. Et in hac conclusione oēs rectæ sentientes de Deo conueniunt.

Secunda conclusio, licet sint idem realiter cum substantia primi principii & inter se, tamen distinguunẜ formaͤlr & ratione. Hanc sic intelligo, distinguunẜ ratione, qm̄ intellectus aliam rationem format de sapia Dei, aliam de bonitate aliam de iusticia unde non seinuicem includunt in ꝑ modo per se, Probatur, cum sint idem realiter si etiam sunt idem rōne, ergo sunt synonima, ergo est nugatio dicere Deus iustus sapiens potens. Nullus autem recte sentiens concedit hanc nugōnem ergo distinguunẜ forma͞lr & ratione. Hæc conclusio est de mente Commen. in 12 in commē. 39. ubi inquit in eis quæ sunt formæ non in mā dispō & dispositum reducunẜ ad unum iesse .i. sunt idem ẜm rem, & duo in consideratione .i. apud intellectum considerantem, (& infra.) Dispositio & dispositum unum erunt in prædicatione quia .s. unum prædicatur de altero identicæ; & duo in intentione & jam præmiserat in eodem cōmen. ꝙ non significat idem omnibus modis sicut noīa synonima, ergo ẜm ipsum distinguuntur ratione modo præexposito.

Sed dicet aliquis. cum sint idem rea͞lr quæ est necessitas formandi distinctas rationes de illis. Item dicet. An ista di-

uersitas rationum proueniat solum ex parte nostri intellectus uel ex pte diuinæ subæ. Item posito q̄ ēt ex pte diuinæ subæ, quære si diuina suba fundans unam rōnem puta rōnē sapientiæ distinguitur a seipsa ut fundat rōnem iustitiæ.

Rñdetur ad pmum, & dico q̄ necessitas illa puenit ex pfectione oīmoda & uli diuinæ essentiæ, qm̄ cum sit pfectissima est sufficientissima ad fundandum distinctas rōnes, & illis corrñdere. Prouenit ēt ex limitatione & debilitate nri intellectus eo q̄ non pōt unico conceptu sufficienter explicare pfectionem diuinam nisi quodammodo particularizādo eam per distinctas rationes.

Rñdetur ad scdm, & dico q̄ pluralitas rōnū quæ formātur de eadem re puenit aliqñ ex pte intells tm̄ ut qñ comparat idem sibiipsi dicēs, Sortes est sortes nam sortes ut subm distinguitur rōne solum p opus intells collatiui a sorte ut ē pdtum, aliqñ aūt res ipsa est fundamētum distinctarum rōnū put diuersimode considerata diuersis rōnibus corrñdet. Sicut idem punctus diuersimode consideratus fundat rōnem pncipii & finis. Et hæc dr̄ distō rōnis ex ptē rei, q̄ Scotistæ uidentur appellare distōnem ex nā rei. Ad ppositum dico q̄ pluralitas rōnum quæ formantur de pfectiōibus diuinis puenit non solum ex pte nri intells sed ēt ex pte rei qm̄ diuina considerata ut pncipium intelligendi fundat conceptum intells. & cōsiderata ut pncipium uolendi fundat conceptū uoluntatis. Idem intellige de aliis perfectionibus.

Rñdetur ad tertium, & dico q̄ nulla distō actualis ponit i diuina essentia q̄tūcunq; corrñdeat distinctis cōceptibus formatis ab intellectu nro de diuinis pfectionibus, qm̄ cum tali distōne absolutorum non possemus saluare oīmodam simplicitatē diuinæ essentiæ. Pōt aūt dici distingui a seipsa fundamentalr & corrñdenter. Sicut ēt diximus in lib. 5. agētes de distōne pntorum q̄ sumuntur a distinctis modis essendi, non quidem qui sint actualr in eadem re sed corrñdenter, put una res corrñdens uni conceptui dr̄ hēre unum modū essendi, put aūt corrñdet alteri conceptui, habet alium modum, & dedimus exemplum de motu ut fundat cōceptum

actionis & passionis.

In his stat summa opinionis Thomisticæ & Cōmenta. de distōne diuinarum perfectionum, cum qua an cōcordet via Scoti uidebimus in sequentibus.

Quātum ad tertium ut resolute hēatur uia Scoti tria agē da. Primo ponētur oia gn̄a distōnum quæ solent esse famosæ apud Scotistas. Scđo ex eis manifestabimus concordiam uel discordiam inter. b. Tho. & Sco. Tertio unico uerbo soluentūr quædam præcipua argumenta Scoti.

Circa gn̄a distōnum Scoticarum aduerte q̄ut extraxi ex tracta. formalitatum Stephani Burlifer. sunt septem.

Prima dicitur distō rōnis, & est illa quæ fit p̄ intellm̄ collatiuum p̄cisæ, ut sortes est sortes. Nam sortes in p̄to differt rōne a seipso posito in subo. Dico aūt p̄cise, qm̄ ibi non accipitur distō rōnis quæ p̄ueniat ex p̄te rei rōcinabilis, sed quæ est solum ex p̄te intellis rōcinantis. Nam distō rōnis ex p̄te rei idem est qđ distō ex nā rei. Hæc Stephanus.

Scđa dr̄ distō ex nā rei, & est illa quæ est inter duo extrema de quibus p̄ta ꝯdictoria pn̄t uerificari p̄ter oē opus intellectus, sic distinguuntur totum & p̄tes. Nam totum est ꝯstitutum. p̄tes non sunt constitute. Partes sunt constituentes, & totum non est constituens. Sic distinguunt genus & dn̄a qm̄ genus diuiditur dn̄is, dn̄æ aūt non diuiduntur dn̄is, ergo de eis uerificantur p̄ta ꝯdictoria, ex ꝯn̄ci distinguuntur ex natura rei.

Tertia dr̄ distō formalis. & est qn̄ aliqua duo non se mutuo includunt in primo modo per se ut passio & subm̄ actio & passio genus & differentia.

Quarta dr̄ distō realis quæ est inter quæcunq; quoꝝ unū potest ab altero separari, ut materia & forma ad mentem Scoti: subiectum & accidens commune.

Quinta dr̄ distō essentialis, quæ ē inter duas essentias quæ p̄ aliq̄ potentiam pn̄t abinuicem separari ut sortes & albedo, & nota q̄ licet in creatis quæcunq; distinguuntur realr̄ distinguantur essentialr̄ non tn̄ in Deo s̄m theologos nam h̄ est uera pr̄ & filius distinguuntur realr̄ non tn̄ essentialr̄,

qm̃ distõ essentialis est p̃ absoluta quæ non cadit in Deo cũ sit omnino simplex.

Sexta dr̃ distõ se totis subiuæ, & est qñ duo extrema sunt distincta realr̃ & actu existunt & tñ non pñt couenire ĩ uno aliquo subo, ut duo indiuidua eiusdem spẽi & quæcunq; op pônem hñt adinuicem ita q non pñt eidem sil'inesse. Hæc tñ distõ est alia a distõne reali, quia in illa non requiritur separatio actualis, sed sufficit potentialis, in hac uero requirit separatio actualis vñ aĩa & corpus non distinguuntur hac distõne quia conueniunt in uno composito, distinguuntur tñ realiter quia sunt abinuicem separabilia.

Septima dr̃ se totis obiuæ, & est qñ duo extrema non cõ ueniunt in aliquo uno conceptu reali quidditatiuæ ut duæ ultimæ drĩæ quæ sunt p̃ diuersa. ens & non ens & ŝm uiam Thomi. Deus & creatura, suba & accñs quæ in nullo conceptu reali uniuoco conueniunt. Hæc est summa distõnum ŝm mentem Scoti.

Quantum ad concordiam uel discordiam inter Scot. & b. Tho. aduerte q potius stat in terminis q̃ in sensu, nam arbitratur Scotus pfectiones diuinas non distingui realr̃ qm̃ sunt abinuicẽ & a Dei suba inseparabiles, nec essentialr̃ nec aliis distõnibus sequentibus qm̃ supponunt distõnem realẽ. Sed distinguunt rõne ex parte intell's quæ p̃ma spẽs distõnis. Quia intell's de unaquaq; põt formare pprium cõceptũ sed non tm̃ rõne ex pte itell's, imo & ex nã rei quæ est spẽs scda distõnis, nam sumptis duabus pfectionibus diuis puta intellectu & uoluntate de eis uerificantur pta ɔ̃dictoria, nã de intellectu uerum est dicere q intelligit & de uolũtate uerum est dicere q non intelligit ergo distinguunt ex nã rei. & distinguũtur distõne formali quæ est tertia spẽs distõnis, qm̃ una pfectio non p̃tur de alia in p̃ mõ per se formalr̃ sed idẽtice, uñ nec intell's est uolũtas formaliter, nec ecõuerso.

Hæc est summa opionis Scoti, Cum qua concordat ĩ sensu uia. b. Tho Nam qñ dicit. b. Tho. q distinguuntur rõne ex pte intell's & ex pte rei, comp̃hendit sub p̃ distõnem rõnis ŝm Scotũ & sub scdo distõnem ex nã rei, & ppea dixit

Stepha.ꝙ distō rōnis ex parte rei rōcinabilis est eadem cū distōne ex nā rei. Patet ergo ꝙ non differunt in sensu.

Quantum ad soĺonem argumentorum Scoti non laborabis, qm̄ sicut concludunt ꝙ ꝑfectiones diuinæ distinguunt plusꝙ rōne ex pte intellꝰ, sic & nos concedimus, & qn̄ ꝯcludunt ꝙ distinguuntur ex nā rei, non concedimus ꝙ distinguūtur rōne ex pte rei, quæ equipollere vr̄ ſm Scotistas distōni ex nā rei, & sicut tenet Sco. ꝙ distō ex nā sufficit adverificandum duo ꝯdictoria p̄ta de eodē, sic nos tenemus sufficere distōnem ex pte rei, vn̄ non alio mō solues ea. Nec cures si Capo. in. 1. di. 8. q 4. ꝯ p̄mam ꝯcl'onem ꝑlixe īmoraꝛ in eorum rn̄sionibus, qm̄ ꝑdicto uerbo transeunt oīa.

Verum quia vr̄ dubium qūo sit poſſe ꝙ sola distō rōnis sufficiat ad tollendam ꝯdictionem, iō ꝓ noticia huius tria dicemus. Primo repetēda est distō data de distōne rōnis. Scd̄o ponentur duæ conclusiones. Tertio soluetur principale argumentum solitum fieri in hoc proposito.

Quantum ad distōnem rōnis aduerte ꝙ est duplex. Quædam ex pte intellꝰ nr̄i p̄cise absq; corrn̄dentia rei, ut qn̄ intellectus idem comparat sibiipsi formando ꝑpōnem eiusdē de seipso. Quædam aūt est ex pte intellꝰ & ex pte rei, quæ est talis nā æ ꝙ est apta nata corrn̄dere distinctis & aliqn̄ oppositis rōnibus, & licet an̄ actum intellectus hæc distō rōnis non ponatur in actu, ponitur tn̄ in fundamento. s. in ipsa re conceptibili, vn̄ possumus dicere ꝙ hæc distō rōnis est inchoata in re, cōpleta aūt & fcā in actu ꝑ opus intellectus, sicut patet de puncto de quo ītellectus format duas rōnes. s. ꝑncipii & finis. & licet hæ rōnes non sint actu nisi ꝑ intellectū concipientē tn̄ sunt inchoate in nā puncti, eo ꝙ est apta corrn̄dere utriq; rōni. Ex hac distōne pono duas ꝯcl'ones.

Prima conclusio. Sola distō rōnis p̄mi modi non est sufficiens ad tollendam ꝯdictionem p̄torum realium ꝑbatur. Prædicata ꝯdictoria realia si de aliquo uerificantur: uerificātur ex nā rei, ergo requirunt aliq̄ distōnem in tali re ex nā sua saltem inchoatam, & hanc ꝯn̄tiam sic ꝑbo, qm̄ si nulla penitus esset distō in tali re, tūc esset affirmatio & negō eius

dem de eodem oīno, & sic esset formalr̄ ꝯdictio & nō abla to ꝯdictionis. Tunc ultra, si talia p̄ta realia ꝯdictoria requirunt aliq̄ distōnē in tali re ex nā̄ sua, ergo non sufficit distō rōnis pcisæ p̄ mō. Dixi p̄ta ꝯdictoria realia, qm̄ quo ad p̄ta ꝯdictoria intentionalia, sufficit distō rōnis p̄mo mō. Nā de sorte ut p̄tur de seipso uerum est dicere ꝙ sortes est subm, & est p̄tum ergo est subm & non subm, quia p̄tum est non subm. Item de tunica & indumento quæ distinguunt rōne solum p̄ mō uerum est dicere. Tunica est gn̄is fœminini, indumentum non est gn̄is feminini. Hæc aūt sunt p̄ta ꝯdictoria intentionalia. Quare &c.

Scd̄a conclusio. Distō rōnis. 2. mō sufficit ad tollendā ꝯdictionem p̄torum realium ꝯdictoriorum. & maxime in diuinis pfectionibus. Probatur sic, si dātur duo entia rōnis q̄rū p̄mum est ens rōnis & s̄m se & quo ad fundamentum suū. Alterum aūt licet sit ens rōnis tn̄ suum fundamentum est ens realissimum & pfectissimum, scd̄m pōt esse cā p̄mi eo ꝙ est maioris entitatis rōne sui fundamenti. Sed remotio siue ablatio ꝯdictionis. & distō rōnis. 2. mō sunt entia rōnis & ablatio ꝯdictionis est debilius ens rōnis eo ꝙ s̄m se ē ens rōnis, qm̄ hmōi ablatio ꝯdictionis est negō ꝯdictionis, negō aūt est ens rōnis ex. 4. meta. & ꝯdictio in qua talis ablatio fundatur ē ēt ens rōnis qm̄ ꝯdictio est oppō quæ est relatio quæ est inter ens & non ens, quæ non pōt esse realis ut determinauimus. 5. meta. Distō aūt rōnis. 2. mō licet sit ens rōnis s̄m se tn̄ i diuinis fundatur sup ens reale pfectissimū ut in plenitudine infinitæ pfectionis diuinæ subæ ut declaratum est in pcedentibus, ergo distō rōnis. 2. mō est sufficiēter cā remotionis ꝯdictionis. Et aduerte ꝙ hanc rōnem intēdebat Capo. in. 1. di. 2. q. 3. ar. 3. ad p̄mum Aureoli, ubi dicit ꝙ distō rōnis uirtualis sufficienter aufert ꝯdictionem, eo ꝙ hæc distō est magis actu q̄ ablatio ꝯdictionis quæ est pure nihil, negō. n. siue remotio ꝯdictionis est fundata in affirmatione & negōne quæ constituunt ꝯdictionem, negō aūt fundata sup negōnem debilius fundamentum habet q̄ distō rōnis fundata in plenitudine diuinæ perfectionis. Hæc illæ.

Sed dices, ꝙ hæc rõ in minori continet unum falsum. Dicit .n. negõnem ꝯdictionis fundari in contradictiõe, hoc nõ est uerum. qm̃ oppositum non fundatur ĩ suo opposito, sed negõ ꝯdictionis & ꝯdictio sunt opposita ut patet. Se habent .n. sicut non ꝯdicere & ꝯdicere ergo &c.

Ad hoc dr̃ ꝙ non intelligimus ly fundari ꝑprie sicut dicimus accñs fundari ĩ subo, quia trahit firmitatem ab eo. Sic .n. intelligendo argm̃ concluderet. Sed intelligitur ly fundari ut idem est ꝙ circa aliquid poni, sicut cecitas ponit circa uisum, & surditas circa auditum. Sic in ꝑposito intelligatur ꝙ negõ ꝯdictionis fundatur in contradictione .i. ponit circa contradictionem. Qñ aũt diximus distõnem rõnis fundari in plenitudine diuinæ subæ uerificatur utroq3 mõ. Sed sufficit ꝙ similitudo teneat in .2. mõ. Sic dicendo sicut negõ contradictionis est circa contradictionem, sic distinctio rõnis est circa plenitudinem diuinæ subæ.

Verum quia illa distõ rõnis fundata in plenitudine diuine ꝑfectionis non est actui in re sed uirtualiter tm̃ iõ aliqui ꝓbant ꝙ illa distõ rõnis fundamentalis siue uirtualis nõ est cã sufficiens ablationis contradictionis. Sic igitur arguunt, ex .2. phy. &. 5. meta. c. de causis effect⁹ ĩ actu requirit cãm in actu, sicut effectus in potentia, cãm in potentia. Sed cã ꝙ affirmatio & negõ de aliquo non contradicunt est distõ uel non idẽtitas exñs in illo ex diffõne elenchi ergo si actu aufertur contradictio oportet ꝙ actu & non solum uirtualiter sit in tali re distõ uel non idẽtitas. Sed actu nullo intellectu considerante istæ duæ sunt ueræ in Deo, intellectus ĩtelligit, uoluntas non intelligit ergo inter diuinas ꝑfectiões necesse est dare distõnem rõnis ex parte rei non solum uirtualiter sed actu aliter non assignatur sufficiẽs cã ꝑꝑ q̃ actu aufertur contradictio, cum illa distinctio s̃m te non sit actu in Dei substantia.

Ad hoc dr̃ ꝙ concesso ꝓta contradictoria uerificari actu de perfectionibus diuinis cã huius sufficiens est distõ rõnis fundamentalis uel uirtualis quæ radicatur in diuina essentia & qñ arguitur ꝙ effectus in actu requirit cãm in actu, hoc ẽ

uerum qñ effectus est realis positiuus, si aũt effectus sit negõ sicut est in ꝓposito, qm̃ auferre contradictionem est negare contradictionem dico ꝙ sufficit ꝑ cã illa distõ uirtualis, que sufficienter est in actu ꝑ tali effectu qui est negõ. Et maxime quia equipollet distõni actuali repte in ꝑfectionibus creatis, vñ sicut in nobis ista duo non contradicunt intells intelligit uoluntas, non intelligit quia est distõ actualis & non idẽtitas inter intellm̃ creatum & uoluntatem, sic ĩ Deo ista duo nõ contradicunt, intells intelligit, uoluntas non intelligit, quia inter ea stat distõ uirtualis equipollens illi actuali. Hæc de præsenti quæsito dicta fuerint.

Qõ. 20. si primum principium est uigoris infiniti & entitatis infinitæ ſm pħm.

Oñsum est aũt quia non contingit hanc subam hẽre magnitudinem ullam. Tex. 41.

IN HAC. q. inuestigandum est si aliqua rõne sumpta a sensatis ꝓbari efficaciter põt ꝑmum pñ. eẽ uigoris infiniti uel entitatis infinitæ, & sic ꝓcedendum est. Primo declarabitur quid ĩportatur ꝑ uigorẽ ĩfinitũ & entitatem ĩfinitã. Scđo quid sup hoc senserit Cõmen. Tertio quid sup hoc senserit Arist. Quarto dato ꝙ Aris. intenderet attribuere ꝑ pñ. infinitatem non solum durationis sed ẽt uigoris, utrum sue rationes efficaciter id probent.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ apud pħm ĩfinitus uigor importat uirtutem actiuam imediate cãtiuam motus aut actionis, quæ non est limitata ad determinatam uelocitatẽ, sed quacunq; data põt in maiorem, & apud Cõment. in hoc li. 12. com. 41. dr̃ infinitum in qualitate actionis. i. ĩ mõ mouendi & agendi, uigor aũt finitus importat uirtutem actiuã limitatam ad certam uelocitatem ita ꝙ non põt in maiorẽ & ad determinatum modum agendi, sicut quilibet motor appropriatus orbi habet determinatam uirtutem admouẽdum tanta uelocitate, & non maiori. Entitas aũt infinita dicit ꝑfectionem intrinsecam ad nullum gradum essendi limitatam, sicut diceremus esse infinitum est illud qđ in se cõtr.

net oēm gradum essendi,& sapiētia infinita & bonitas infinita,quæ in se complectitur oēm gradum sapīæ & bōītatis quæ est & potis est esse,nō tñ respicit formalr motum aut actionem ut pncipium imediatū ad dñam uigoris infiniti.

Quātū ad scdm aduerte q apud Cōmē.cōiter tenet Cōmē.tenuisse nō esse in p pn.infinitum uigorem, sed infinitatem durationis eo q est æternum & incotruptibile,& posito q inter Cōmēti.esset aliqua ɔtrouersia sup hoc,tñ Thomista debet tenere drterminatæ hāc fuisse mētē Cōmē. qm b.Tho.in.8.phy.expōne tex.79.id sibi attribuit & allegat cōmē.79.in.8.phy.ubi sic īquit Cōmē. si posuerimus actionem ppriam esse corpis sequitur q insit ei potentia īfinita. Si aūt posuerimus alicuius nō corpis tūc potētia illius non pōt dici finita aut infinita,finitum.n.et infinitum solum de corpibus dici pñt,hæc Cōmē.& qm pmum pn.est nō corp' iō ŝm Cōmē.nō pōt dici potētiæ aut uigoris infiniti.Expssio rem aūt eius sniam in hoc hēmus in.2.cœli cōmēt.63. ubi inqt,& hoc qđ dicimus ī hoc est manifestum ex rebus quas scripsimus de p motore,iam.n.declarauimus illic q additio potentiæ motoris sup potentiam moti non est infinita nisi in tpe & in æternitate motionis,hæc ille ex quibus hr q nō aliam infinitatem ponit in p motore nisi quia mouet conti nuæ æternalr,& qm sand.in.12.me.q.15.conatur rōnib' defēsare opīonēCō.iō ī fine h' qōnis formabo eas & soluā.

Quantum ad tertium aduerte q.b.Tho.in expōne tex. 79.in.8.physico.& Scotus in.7.quolibe.& Albertus in.8. physico.tracta.ulti.tenent pħm intendisse probare darijin p motore uigorem infinitum,qui non pt esse nisi in eo,q sit entitatis & pfectionis infinitæ,& tenēt Auer. deuiasse ī hoc a mente pħi,sicut & in pōne aīæ intellectiuæ & qm intēdo sequi mentem.b.Tho.adducā pncipaliores rōnes sumptas ex doctrina pħi & defensabo eas contra Cōmentistas.

Quantum ad quartum dico q rōnes pbantes ŝm pħum infinitum uigorem in p principio sunt efficaces. ex quibus Prima sit ista , causa effectiua motus infiniti est infinita ŝm uigorem.Sed Deus est causa motus infiniti quia est cā mo-

tus cœli qui est infinit⁹ cū sit continuus & eternus ꝭm pħm ergo Deus est infinitus ꝭm uigorem.

Huic rationi rūdetur a quibusdam ꝙ motus potest esse infinitus dupl'r. Primo per se, & est respectu mobilis infiniti in quo si daretur essent partes signabiles infinite, quæ si deberent transire aliquod signum signatum in spacio in quo esset motus, transirent tempore īfinito, qm̄ partes infinite nunq̄ terminarent transitum suum & sic conceditur qd' si daretur tale mobile infinitum actu non posset moueri nisi a motore īfinito ꝭm uigorē, qm̄ cū mobile īfinitū actu haberet ꝟtutē īfinitā resistēdi, eēt necesse dare uirtutē motiuā īfinitā quæ superaret resistētiā īfinitā mobilis īfiniti. Constat n. ꝙ uirtus motiua finita non potest super resistentiā infinitam, sed qm̄ in rerum natura non datur mobile infinitum actu, ideo non est necesse dari motorem infiniti uigoris. Secundo dr̄ motus infinitus per accidens. & est respectu alicuius mobilis finiti quod per reiterationem super aliquod spacium uel circa centrum mouetur tempore infinito. Talis est motus cœli, qm̄ cum cœlum sit finitum ut ꝓbatum est in ꝑ cœli motus ipsius non potest esse infinitus per se, uerū cum sit continuus perpetuus ꝭm pħm circa centrū, & a pūcto orientis iterum ad eundem sine quiete media erit infinitus per accidens. i. per aliud. s. per reiterationem partiū mobilis finiti ut est cœlum. Et ad causandum talem motū non requiritur infinitus uigor in motore, sed sufficit motor incorruptibilis infinitus ꝭm durationem. Vnde negatur maior rationis facte de motu infinito per accidens ut est motus cœli, esset autem uera de motu infinito per se, sed non datur nec potest dari qm̄ repugnat dari corpus mobile infinitum actu ex. 3. phys. & 1. cœli.

Sed hæc solutio nulla est, qm̄ ex motu infinito ꝑ accidēs adhuc ascendimus ad motorem infinitum ꝭm uigorem, & ad huius probationem præmitto duo.

Primo Deus ꝭm pħm est causa prima infinitatis motus, ergo est cā per se, qm̄ hæc duo non stant simul ꝙ sit cā per accn̄s & sit causa prima nam oīs causa per accidēs habet cau

sam per se priorem ex.2.physi.

Secundo cuilibet causæ per se non repugnat assignabilē esse effectum per se quantum sit ex parte causæ per se ꝙ si causæ per se assignet tantum effectus per accidens non erit assignatio conueniens,qm̄ docuit pħs in.2.physi.in cap. de causis causæ per se assignandum effectum per se & causæ ꝑ accidens effectum per accidens,ergo posito ꝙ causæ per se assignetur effectus per accidens,adhuc est assignabilis per se ne frustretur cālitas per se ut inuenieti Thesaurum assignatur inuentio Thesauri ut effectus per accidens. & fossio sepulchri propter defunctum ut effectus per se.

Ex his arguo sic.Deo qui est prima & per se causa infinitatis motus ex ꝑ suppositio assignatur motus infinitus ꝑ reiterationem qui est infinitus per accidens, ergo Deo q̄tum sit ex parte sui est assignabilis motus infinitus ꝑ se.Sed motus infinitus per se requirit motorem infinitum ſm uigorē ut concessisti, ergo ex motu infinito per accn̄s ascendimus ad ꝓbandum motorem infinitum ſm uigorem. Antecedēs pro utraqꝫ parte conceditur ab oībus qui tenent Deum applicatum ꝑ mobili ut sunt commentistæ præter Iandunum quem supra reprobauimus soluendo rōnes suas in.q.15.huius lib.Contra autem patet ex.2.supposito,qm̄ cuilibet causæ per se ultra effectum per accidens est assignabilis quantum sit ex parte causæ effectus per se, aliter uana esset causa per se.

Sed dices ꝙ ratio hæc non concludit,qm̄ tunc tm̄ causæ per se est assignabilis effectus per se,quando talis effectus esset possibilis ,& quia motus infinitus per se est impossibilis ideo sufficit assignabilem esse Deo motum infinitum per accidens, ex quo præcisæ non concluditur nisi motor infinitus ſm durationem.

Sed hoc non debilitat rōnem nostram qm̄ licet non possit esse motus infinitur per se,tamen hæc conditionalis est uera si Deus est causa prima & per se infinitatis motus, ergo q̄tum sit ex parte Dei,est ei assignabilis motus infinitus per se,Quod autem non assignetur non est ex defectu pri-

mæ causæ sed ex defectu mobilis infiniti actu cui repugnat esse ut probatum est p primo cœli.

Sed iterum dices q prædicta ratio non concludit qm̄ motus infinitus per accidens dupl̄r consideratur. Primo ut motus infinitus. sic est per accidens ut ly per accidens determinat infinitum. Secundo consideratur ut effectus primi motoris, & sic dico q est eius effectus per se. Nā hæc consequentia non ualet, hic motus est infinitus per accidens, ergo est effectus per accidens qm̄ ly per accidens pōt determinare ly infinitum & non ly effectus. Concedo ergo q cāæ prime & per se assignatur effectus per se, sed iste effectus per se est motus cœli infinitus per accidens.

Sed hoc non militat, qm̄ per primum suppositum Deus, ponitur causa prima & per se infinitatis motus ergo sibi debet corrn̄dere quantum sit ex se effectus per se in rōne infinitatis, sed motus infinitus per accidens non est effectus per se in ratione infinitatis ut patet ergo ultra motum infinitū per accidens, assignabilis est motus infinitus per se q̄tum sit ex parte mouentis primi. Hoc pro sustentatione primæ rationis dicta sint.

Secunda ratio est pħi. in. 8. phy. tex. 79. ubi sic arguit nulla uirtus infinita est in magnitudine, uirtus primi motoris est infinita, ergo non est in magnitudine. Sed minor non potest intelligi de uirtute infinita solum duratione, qm̄ maior quæ est u l̄is esset falsa nam cœlum habet uirtutem infinitam in duratione cum sit incorruptibile & potest infinito tempore agere in inferiora, & tamen uirtus cœli est in magnitudine cum sit corpus, ergo si maior & minor debent esse ueræ oportet intelligere minorem de uirtute intensiue infinita.

Huic rōni datur a commentistis duplex rn̄sio. Prima est Ianduni in. 12. metaph. in. q. 15. Qui dicit q minor intelligenda est de uirtute infinita in duratione & non intensiue. Ad improbationem dicit q licet cœlum habeat potentiam infinitam agendi s̄m durationem non tamen habet a se sed a motore suo pħs autem sic intendit nulla uirtus infinita ex

se est in magnitudine, sed uirtus primi motoris est infinita ex se, ergo nõ est in magnitudine & sic patet q obiectio de cœlo nihil ualet.

Sed Iandunus conaẽ defensare Commen. per doctrinam ꝯriam Commen. Nam ẽm ipsum in hoc. 12. in comment. 41. in cœlo sunt substantia cœli. esse cœli, potentia agendi & motus, & omnia ista sunt infinita ẽm durationem, ex quibus admittit solum motum esse eternum & infinitum ẽm durationem ex alio. i. a motore eterno. qm̃ motus est a mouente, & implicat dare motum sine mouente, subam autẽ cœli uult esse a se, uñ inquit, permanentia igitur motus ẽ ex alio, substantia autem. s. cœli est a se & ideo impoẽe est inuenire subam pbẽm ex se & necessariam ex alio quod est poẽe ex motu hæc illæ ex quibus sic arguitur: ẽm Cõmen. substantia cœli est a se ergo & esse & potentia agendi, qm̃ consequuntur subam cœli, sicut esse ignis & potentia calefaciendi consequitur subam ignis: & a quocunq; est ignis ab eo est esse & potentia eius agendi ita q si ignis esset a se & non ab alio productus, esse & potentia agendi se haberent similiter. Cum igitur esse cœli & potentia agendi sicut & substantia cœli sint infinita ẽm durationem, patet q potentia siue uirtus agendi cœli infinita ẽm durationem, quæ est in magnitudine non est ex alio licet motus eius sit ex alio nec ualet hæc consequentia motus infinitus duratione est ex motore, ergo uirtus actiua cœli est ex motore, sed bene sequitur q uirtus actiua cœli non exit in actum nisi ex motore qm̃ cœlum nõ agit ut determinauimus. ŝ. nisi p motum. Patet igitur q responsio Ianduni est ꝯ Comment.

Secunda rñsio est eorum qui dicunt q non fuit intentio pБi probare absolute & vľiter nullam uirtutem infinitam in duratione posse esse in magnitudine, sed solum in magnitudine in qua sit mã, eo q talis est corruptibilis ẽm Cõmenta. & quia ẽm Commenta. ut uisum est in lib. 8. metaphysi. non est mã in cœlo ideo nihil prohibet in cœlo esse uirtutẽ & potẽtiam agendi infinitam in duratiõne. & hæc rñsio fundatur super illud quod dicit Comment. in libr. 12. in com.

41. Sic cum inquit. Existimatum est. n. q cum dicimus, oīs potentia in corpore est finita, non est uerum nisi in corporibus mālibus, generabilibus & corruptibilibus.

Sed hæc rñsio etiam q esset ad mentem Comment. non est ad mentem pħi. nam ex quo in lib. 12. in tex. 30. ꝓbauerat mouens eternum esse imālem sufficienter constabat ipsum non posse esse in magnitudine māli. Præterea in. 8 physic. in tex. ulti. postquam probauit nullam uirtutem infinitam posse esse in magnitudine finita neq infinita concludit de p̄ motore sic. Principium autem mouens perpetuū mouet motum & infinito tempore. Manifestum itaq q indiuisibile est & impartibile & nullam habens magnitudinem. Ex quibus constat q ex quo excludit a p̄ motore omnem diuisibilitatem & partibilitatem, sua intentio erat negare & excludere ab eo vl̄ter omnem magnitudinem. Nam non sequitur uirtus infinita non pōt esse in magnitudine māli, ergo est indiuisibilis, qm̄ potest responderi, q si non potest esse in magnitudine materiali, potest tamen esse in ea in qua non est materia, ex consequenti potest esse diuisibilis & partibilis. Patet igitur q nec prima nec secunda responsio ualet & sic stat ratio nostra.

Aliam responsionem allegat Paulus Sonci. in. 12. libr. in q. 41. & contra eam arguit. Sed uide ad placitum qm̄ nolo in hoc immorari.

Tertia ratio, pħs in. 8. physi. in tex sic arguit, si uirtus infinita esset in magnitudine moueret in instanti consequens est impoſe, ergo &c. Antecedens. Tunc quæro qūo in antecedente, accipit uirtutem infinitam, nam si dicis duratione tm̄ ergo cum uirtus agendi in hæc inferiora sit in cœlo infinita duratione aget in instanti, & sic calefaciet aerem in instanti producet animalia impfecta in instanti, qđ tamen ad sensum uidemus esse falsum, si dicis ſm uigorem habeo intentum, qm̄ cum attribuat uirtutem infinitam quæ non potest esse in magnitudine, quia moueret in instanti attribuat inq̄ motori primo, manifestum ē q intēdit de uirtute infinita ſm uigorem.

Ad hanc rõnem dicunt aliqui commentistę ꝙ utiq; in antecedente quæ est una conditionalis intendit de uirtute infinita ſm uigorẽ, & tamen non ſeqꝣ ꝙ illa de facto ſit in ꝑ motore qui est extra magnitudinem, & rõ diuerſitatis est. Quia ſi uirtus motiua infinita extenſiue eſſet in magnitudine necessario eſſet infinita in uigore. aliter non poſſet continuare motum perpetuum, quia niſi eſſet infinita in uigore defatigaretur & laxareꝣ, ex conſequenti non poſſet continue & regulariter & perpetuo mouere, ſi autem est extra magnitudinem ſufficit ꝙ ſit uirtus infinita extenſiue, quia ex quo est extra magnitudinem non fatigaꝣ, ex conſequenti põt perpetuare continuum regularem. Cum igiꝣ primus motor ſit extra magnitudinẽ ſufficit ſibi uirtus infinita extenſiue ad cauſandum motum perpetuum.

Sed hæc rñſio non est ad mentem Aristo. nam licet in doctrina ſua inueniamus ꝙ neceſſe est motorem quo ad uirtutem motiuam ꝓportionari potentiæ paſſiue ipſius mobilis, ꝓportione maioris inequalitatis unde dixit in. 2. cœli ꝙ ſi plures ſtellę eſſent in ꝑ cœlo, aut tardius aut omnino non mouerenꝣ ꝓpter defectum ꝓportionis qui eſſe inter motorem & motum. Motor. n. non mouet niſi quia potẽtia eius est maior potentia moti. Tamen non inuenimus cauſam fatigationis poſitam ab Ariſt. niſi quia motor unitur corpori alterabili & quia in eo qđ mouetur est principium motus ꝯrium motui animæ, puta grauitas. Primam cauſam poſuit in. 8. phyſi. aſsignans rõnem quare anima non mouet aĩal motu cõtinuo & regulari. Scđam poſuit in. 2. de cœlo tex. 3. ubi aſsignans rõnem quare cœlum dum moueꝣ non est in labore & fatigatione, dicit hoc ideo eſſe quia non habet alium motum niſi ſuum nãlem qui est circularis cauſatus a motore ſuo eterno. q. d. ſi cœlum eſſet mobile alio motu ꝯrio ei quo mouetur nãliter a motore ſuo eterno accideret cœlo fatigatio ſicut animali dum mouetur ab anima ſurſum, quia est mobile deorſum ex alio principio. Cum igitur utraq; cã deficiat in cœlo, patet ꝙ non eſſet neceſſe ponere in magnitudine cœli uirtutem infinitam in uigore ut poſſet

continuare motum perpetuum regularem.

Sed iterum instat ꝓbando ꝙ etiam fatigabitur si ponit in magnitudine inalterabili nisi sit uirtus infinita in uigore & arguitur sic, si uirtus infinita in duratione esset in magnitudine moueret per accñs, sicut mouetur anima per accidẽs ad motum corporis si mouetur per accidens non potest cõtinuare motum, utraq; consequentia ponitur a pħo in. 8. physico. tex. 5 2. Tunc ultra si non potest continuare motũ ergo fatigat dato ꝙ esset in magnitudine ẽt ĩalterabili.

Ad hoc negatur ultima consequentia, nam bene stat qđ non posit perpetuare motum si motor mouet per accidẽs non quia fatigatur & laxatur, qm̃ hæc ꝓprie sumpta sunt uia ad corruptionem, quæ non potest esse in cœlo. sed quia non esset debita proportio inter motorem & motum uel quia intrinsece alr̃ & alr̃ se haberet ex motu suo per accidẽs sicut & anima in animali, quicquid autem aliter & aliter se habet non potest perpetuare ex se motum, stat igitur ratio tertio in robore suo.

Quarta rõ probat Deum esse entitatis & perfectionis infinite & hoc de mente pħi, nam pħs ut patet in. 5. metaph. in ca. de perfecto, cognouit Deum esse vlr̃ isime & absolute ꝑfectum, ergo hr̃e in se oĩum ꝑfectiones. Sed iste sunt infinite, ergo est entitatis & perfectiones infinite.

Ad hanc rõnem dicunt aliqui, ꝙ ex text. pħi in. 5. meta. cap. de perfecto non potest concludi in ꝑ principio. esse infinitatem perfectionis simplr̃. Sic. n. stat text. pħi alia omnino, ẜm ꝙ omnino non habent hyperbolem in unoquoque genere, nec aliquid est extra, hæc pħs ex quibus constat ꝙ loquitur de perfectionibus existentibus in unoquoq; genere, quas dicit esse in ꝑ & vlr̃ perfecto quem dicimus primum motorem, & nulla datur perfectio quæ non sit in eo: Sed ꝑfectiones oĩum gñum quæ actu sunt non sunt infinite, imo finite, qm̃ rerum spẽs finite sunt ẜm pħm & ueritatem, nõ potest ergo ex pħo concludi in Deo alia perfectio nisi quia eminenter continet perfectiones omnium gñum quæ actu sunt. Constat autem ꝙ sunt finite. qm̃ & totum uniuersum

finitum est ergo ex hoc non concluditur pfectio diuina infinita simpliciter.

Sed q haec solutio non ualeat arguitur sic. Ad hoc q aliqua perfectio sit in aliquo genere non solum uerum est de ea existente sed etiam de possibili esse nam & albedo ut existit, & ut possibilis est in pnto qualitatis, nam est in genere rône suae quidditatis, quidditas autem abstrahit ab existentia & non existentia, ergo phs loquens de vli perfecto & dicens omnes perfectiones oium gñum esse in illo, & nullam extra ipsum intendit q in eo eminenter continent perfectiones oium gñum tam existentes q poses, ergo illa solutio non ualet sed de nouo sic formatur ratio.

Quod est tota entitas eminenter subsistens tota entitas dico entis possibilis & entis actu, siue creata siue increata ẽ fm perfectionem simplr infinitum, sed pmum principium est tale fm phm in. 5. metaphy. cap. de perfecto modo quo exposuimus ergo &c. Maior quidem patet qm si est tota entitas actu & possibilis ergo tota entitas creata & creabilis ẽ in eo eminentes & tota entitas increata est in eo, sed creata & creabilis & increata sunt quid infinitum simplr, qm increata nõ habet a quo terminet, & creata ac creabilis ut est eminenter in eo identificatur increate ergo est infinitũ simpliciter fm perfectionem.

Alias rationes solent aduerte doctores ad idem, sed qm non quaeritur hic quid ueritas habeat, sed quid in hoc senserit philosophus, ideo sufficit adduxisse rationes fundatas in doctrina Aristotelis.

Nunc superest soluere rões Ianduni quas inducit in lib. 12. q. 15. pro defensione Commen. & sunt tres.

Prima est, si Deus est infiniti uigoris, mouet instanti qd est ꝯ nãm motus ut probatum est in. 6. phy. & maxime de motu locali de quo hic intendimus, ꝯ patet quia uel mouet in non tempore & sic hr propositũ, uel mouet in tempore, & tunc cum proportio temporis motus ad tempus sit fm proportionem uirtutis ad uirtutem si mouet in tempore q̃tũcunq; paruo tempus illud haberet proportionem ad tempus

pus ĩ quo uirtus finita mouet & p ɔ̃os esset, pportio inter uir tutem finitam & infinitam; qđ est impoſſe, & hæc est rõ Aristo. in p̃ cœli in tex. 52. pbantis q̃ non potest esse grauitas infinita nec læuitas.

Scđa est, si p̃mum est uigoris infiniti, tunc uirtus finita & ĩfinita possent mouere equali tpe qđ est falsum, qm̃ ut declaratum est in. 7. phy. uirtus maior intensiuæ pducit equalẽ effectum in minori tpe, uel maiorem & pfectiorem in tpe equali ɔ̃ aũt sic deducitur, cum uirtus infiniti uigoris nõ possit mouere in non tpe moueat ergo in tpe A. i. in. 24. horis ĩ quo reuoluit totum p̃mum mobile ad eodem pũcto ad idẽ. Accipiatur uirtus finita intensiuæ, quæ moueat ĩ maiori tpe puta i. 50. horis. & ei addatur alia uirtus, ita q̃ ex ipsa & ex addita fiat maior uirtus ergo mouebit ĩ minori tpe q̃ i. 50. horis. Moueat ergo in. 40. horis, addatur alia uirtus, ergo mouebit adhuc in minori, & sint horæ. 30. Addatur iterum alia ergo mouebit adhuc in minori, & iterum alia, ergo adhuc in minori, ergo non solum in tpe equali sed in minori mouebit uirtus finita, nam uirtus resultans ex talibus additiõibus est finita, qm̃ ex multis finitis mõ resultat nisi finitũ.

Tertia est, nihil debet poni in p̃bia ſm Cõmen. in. 8. phy. in cõmen. 12. nisi qđ põt conuinci ex sensatis, sed p̃mũ p̃n. esse infiniti uigoris non põt conuinci ex sensatis, qđ sic manifestatur, nõ põt cõuinci ex suba sua, quia illa non cadit sub sensu, nec ex aliquo suo effectu sensibili, nam si ex aliquo ei⁹ effectu maxime ex motu & tpe, sed ex his non põt cõuinci, nam mot⁹ & tp̃s sunt limitata ſm uelocitatem. & motus fit successiuæ, ad hoc aũt q̃ fiat successiuæ non requiritur uirtus infiniti uigoris, imo si esset ab infinito uigore fieret in ĩstãti, nulla ergo rõne ponẽdũ ẽ a p̃bo p̃mũ eẽ uigoris ĩfini.

Ad p̃inam & scđam sić rñdemus. & negamus p̃mã ɔ̃ñtiã utriusq̃, ad pbões dico q̃ supponit falsum & iam reprobatum. q̃. in hoc. xli. s. q̃ p̃mum mouens moueat ut applicatũ p̃ cœlo, imo dicimus q̃ nec in tpe nec in instanti mouet immediate aliquem orbem & iõ non põt comparari ad uirtutem finitam mouentem applicatam alicui orbi, & posito ca

su ꝙ moueret dico ꝙ moueret ĩ tpe, & nõ ẽ incõueniens ꝙ equali tpe moueat q̃ mouet uirtus finita, q̃a nõ tota uirtute mouet pħs aũt reputat icõueniens supponẽdo ꝙ utraqꝫ tota potentia moueat & si pmum moueret tota potentia dico ꝙ ex se põt mouere ẽt in instanti, sed ꝙ nõ moueat ẽ ex repugnantia rei, quia.s.est ꝯ rõnem motus, potentia aũt finita non põt mouere in instanti posito ẽt ꝙ non esset repugnantia ex parte motus, & in hoc stat uera dña inter uirtutem infiniti uigoris & uirtutem finitam.

Ad tertiam dico ꝙ conuincimur ex effectu sensato q est motus infinitus duratione ad mentem pħi, qm̃ nulla uirtus finita põt ex se & ppria uirtute ppetuare motum, nisi ĩ uirtute pmi conseruantis & influentis.uñ ut determinabimus infra ſm mentem pħi sicut intelligentia solis habet esse a p, ita & uirtutem motiuam, & mouet quia pmum coopatur ei ad motum, licet ergo non conuincamur ex determinata uelocitate q̃ uidemus in p motu qui est motus diurnus, ponere infinitum uigorem ĩ p pn, conuincimur tñ ex ĩfinitate pmi mot⁹ ſm duratione aɫu ſm pħm & politer ſm ỽitatẽ.

Alia argumenta adducit Pau. Sonc. in fauorem Cõmen. quæ & soluit, quæ ẽt adducuntur a Capo. & soluuntur ꝯsilr. & sunt Aureo, ut uidere poteris in Capo. in. 1. dist. 43. q. 1. arti. 1. contra sextam conclusionem.

Hæc de infinitate pmi dcã sint, in quibus saltem dedi occasionem inuestigandi mentem pħi in hoc nam apud pitos hoc quæsitum est extremæ difficultatis. Dixi aũt inuestigandi mentem pħi in hoc qm̃ hic nõ quærimus quæ sit ueritas in hoc nam id iam determinauimus propter affirmatiua in scientia diuina reuelata.

Qõ. 21. si pħs opinatus est oẽs intelligentias esse uigoris infiniti.

IN HAC. q. quo ad Cõmen. nulla est difficultas qm̃ ut dictum est in. q. pcedenti negat uigorem infinitum ẽt in p pn. q̃to magis in aliis intelligentiis. Quantum aũt ad mẽtem pħi qui ſm b. Tho. & Sco. ut patet in q. pcedenti & per

rōnes fundatas in doctrina sua ponit in p̄ pn.uigorem infinitum est magna dubō pp dcā pBi in hoc.12.lib.Nam cū ī tex.29.remouerit ab intelligentiis oīno potentiam pas.& posuerit eas simplices actus & ımāles vī q̃ qua rōne p̄mus motor est uigoris infiniti sint & ille,uel in nullo sit uigor ifinitus.Præterea,postq̄ in tex.41.pbauit mouens æternum non esse in magnitudine eo q̃ uirtus infinita non est in magnitudine subsequitur in tex.42.utrum aūt unam ponēdū talem sub̄am aut plures & quot sunt &c.ly talē refert.qualem.s.dixerat.s.potentiæ infinitæ inalterabilem impassibilem &c.& concludit q̃ tot sunt quot motus cœlestes,ergo esse uirtutis infinitæ attribuit nō solum p̄ pn.sed ēt aliis motorib⁹ æternis,alr̄ tex.pBi non vī bn̄ continuari.Præterea, infra in tex.43.in fine sic inquit.Palam itaq̧ q̃ tot sub̄as eē necesse est nā sempiternas & imobiles ſm se.& sine magnitudine pp p̄dictam cām.Vbi.b.Tho.exponens inquit.& sine magnitudine pp cām assignatam.s quia.s. mouent tpe infinito & sic p ɔ̄ns uirtute infinita.Hæc,b.Tho.Ecce q̃.b.Tho.dicit ad mentem pBi oēs intelligentias esse sine magnitudine qm̄ mouent uirtute infinita,ergo uidentur esse ſm pB̄m uirtutis infinitæ.

Hæc sunt quæ cānt difficultatem,tn̄ quia non est imputādum pBo posuisse impossibilia & sibi ɔ̄dicētia iō intēdo declarare q̃ pBs non fuit huius snīæ q̃ aliæ intelligentiæ sint uirtutis infinitæ sed hæc est ꝓprietas p̄mi pn.& sic ꝓcedendum est.Primo ponetur distō de infinito ꝑfectionali. Scd̄o conclōnes rn̄siuæ.Tertio declarabitur quæ fuerit mēs & q̄ sensus pBi in prædictis textibus qui uidentur causare difficultatem in hoc proposito.

Distō sit hæc,infinitum ſm ꝑfectionem pōt intelligi dupl r̄.Primo q̃ sit infinitum vl̄iter utpote continens absolute oēm ꝑfectionem actu exn̄tem & poſem esse.Sicut dr̄ vl̄iter infinitum ſm q̄titatem,qd̄ continet in se oēm q̄titatem ſm oēm dimensionem ut corpus infinitum qd̄ in se contineret longitudinem infinitam,lati infi.ꝓfun.infinitam. Scd̄o qd̄ sit infinitum ꝑtial r̄, & esset illud qd̄ ſm unam ꝑfectionē eēt

infinitum ut continens in se infinitos gradus illius pfectiōis si darentur. v.g. calor ignis si contineret in se infinitos gradus caloris dicerentur infinitus ptial'r, qm̄ licet contineret infinitos gradus caloris non tñ aliarum qualitatum sicut linea infinita dicerentur infinita ptial'r, quia licet contineret i se oēs ptes longitudinis non tñ aliarum dimensionum, corpus aūt si esset infinitum dicerentur infinitum ul'iter, quia contineret oēm dimensionem infinitā.

Prima conclo, nulla est repugnātia quin possint dari plura infinita ptialia mō quo expositum est. Probatur pħs i. 8. phy. tex. 37. habet ꝑ impoľi ꝙ sint plura corpꝫ infinita: & rō ꝼm Cōmen. est quia corpus infinitum extēderetur in infinitum ꝼm oēs dimensiones, ita ꝙ hēret dimensiones infinitas in oībus ptibus & sic occuparet oēm locum. & talia plura infinita dari reputat impoľe, ergo a ꝯrio sensu, si ponanꝫ duo infinita quorum neutrum est infinitum in oībus ptibꝰ sed utrunqꝫ est infinitum in altera tm̄, puta linea in longitudine, supficies in latitudine, non est impoľe talia plura infinita esse saltem ꝼm intelľm. A sīli, si sapīa ponitur infinita ꝓpria rōne qua est sapīa, & bonitas infinita ꝓpria rōne qua ē bonitas, ita ꝙ neutra sit infinita ꝼm oēs rōnes pfectionales, nunꝗ ex illa infinitate partiali sequitur impossibilitas existē di talia plura infinita partialia.

Scđa conclo. Repugnat posse dari plura infinita ꝑ mō ꝓbatur. De rōne infiniti ꝑ mō si est q̄titatiuū, est ꝙ contineat oēm dimēsionem poľem dari ergo non compatitur aliꝗ dimensionem extra se, ergo repugnat dari aliud infinitum q̄titatiuum ꝑ mō. si aūt est infinitum ꝼm pfectionem de rōne sua est ꝙ cōtineat oēs pfectiones datas & dabiles & oēs gradus eaꝝ, ergo repugnat posse dari aliud ifinitū ꝼm pfectio.

Ex hac ergo conclōnē sequitur corollariꝫ nullam intelligentiam esse uigoris & entitatis infinitæ. nam ꝓbatum est i q. pcedēti pmum pn. esse tale & nunc ꝓbatum est nō posse esse plura talia infinita, ergo non conuenit nisi primo prin.

Præterea, cum de rōne infiniti pfectionalis ꝑ mō sit ꝯtinere oēs pfectiones & excludere oēs impfectiones, si intelli

gentiæ essent infinitæ pfectionalr, non essent subordinatæ pmæ cāæ, nec ordinarentur ad eā, nec penderent ab ea, nec mouerent ut assistentur digniori, quæ tñ oia sunt ꝯ pħm ut magis patebit infra, qñ loquemur de cālitate pmi, & qūo ē optimum in uniuerso ad qd ordinantur oia &c. Contra aūt manifesta est qm subordinari ordinari & pedere & mouere pp dignius ꝯnduni, dicunt aut imperfectionem aut saltem minorē pfectionē respectu pmi cui, ad qd a quo pp qd &c.

Nunc rñdendum est argumentis adductis ex tex. pħi. Ad pmū qñ dr ꝙ pħs remouit oēm potentiam passiuam ab intelligentiis & posuit eas actus simplices conceditur, & cum infertur, ergo sunt uirtutis infinitæ negatur ꝯñtia & si pbatur sic ut aliqui pbant. Qd est actus purus non recipiens ut subm nec receptum ut in mā uel i subo. est infinitæ pfectionis, sed intelligentiæ fm pħm sunt actus purus non recipiēs quia non hñt potentiam passiuam fm pħm ut declaratum est. š. in. q. 11. nec receptus quia sunt sine magnitudine ex 12. meta. tex. 43. & quia non pñt esse formæ informantes ut pbatum est. š. ergo sunt infinitæ pfectionis, & maior sic pbatur. Qd aliquid componat cum alio sicut recipiens illud uel sicut receptum in eo, hoc puenit quia in ipso ut in uno simplici non est quicquid pfectionis est sui gñis, & cuiuslibet alterius ergo ex opposito ꝙ aliquid sit actus purus & nullo mō componibile cum alio ut recipiēs nec ut receptum hoc prouenit quia in se habet oēm perfectionem sui gñis & cuiuslibet alterius. & sic est infinitæ perfectionis.

Ad hoc dr ꝙ ille cōdōnes. s. non esse componibile cū alio ut recipiens nec ut receptum, non complent rōnem infiniti pfectionalis, sed ultra hoc requiritur ꝙ non pendeat ab alio nec ordinetur ad aliud nec desideret nobilius, & qm ista n ō uerificantur de intelligentiis ut dictum est, ideo non sequit ꝙ sint infinitæ perfectionis.

Ad scdm dr ꝙ ly talem refert qualem. š. quo ad oēs ꝯdōnes poles conuenire intelligentiis. s. mouere semp actu, esse æternas imāles, sine magnitudine inalterabiles ipassibiles, & qm esse infinitas perfectionaliter repugnat intelligentiis

ideo non est necesse q referat illam conditionem ...
Ad tertium, qm̃ tota difficultas stat in expõne:b. Tho. iõ dico q ly uirtute infinita põt intelligi dupl'r. Primo sic. intelligentiæ mouẽt uirtute infinita sibi intrinseca, & hoc est falsum, quia hæc est ꝓprietas ꝑmi ꝑn. Scd̃o sic, mouent uirtute infinita extrinseca, quæ est in ꝑ mouẽte, cuius uirtute mouent, non.n. intelligentiæ mouent motu æterno ex se, sed quia recipiunt uirtutem sicut & esse a ꝑ ꝑn. ut manifestabit infra. Sic igitur exponendo & distinguendo põt saluari dcm̃ pl̃bi & expõ.b. Tho. Al'r non uideo quõ effugias, quin ẜm plm̃ & ẜm sensum sibi attributum apparenter a.b. Tho. omnes intelligentiæ sint uirtutis infinitæ. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ.22. si in intelligentiis est ordo nobilitatis iuxta ordinem suorum mobilium ẜm situm.

Qõ quidem igitur sint subæ, & harum quæ prima & scd̃a ẜm ordinem eundem. Tex.44.

IN HAC.q. sic procedendum est. Primo ponetur 9clo rñsiua ẜm plm̃. Scd̃o declarabitur quõ nobilitatis grad⁹ inter intelligentias põt considerari in duplici ordine. Tertio mouebuntur & resoluentur duo dubia.

Quantum ad ꝑmum sit hæc conclo rñsiua, intelligentia qto supiori orbi applicatur, tanto nobilior est. Hæc non pt demonstrari ab intellectu nr̃o a ꝑori, qm̃ non cognoscimus separata nisi ex effectu & motu uñ pbs ex numero motuũ concludit numerum separatorum, ꝓbatur ergo sic, nobiliori & uirtuosiori instr̃o, nobilius mouens applicãdum est sicut & nobiliori corpi nobilior forma, & nobiliori regno pfectior regens Sed corpa cœlestia sunt instr̃a intelligentiaꝝ mouentium, q corpa qto supiora sunt, tãto & nobiliora ut patet ẽt in elñtis, qm̃ continens est ut actus & conseruans respectu contenti, ergo ut inter mobile ꝓprium & suum mouens seruetur debita ꝓportio, coueniẽs est pt qualis est ordo ẜm supius & iferius situal'r inter corpa cœlestia, talis sit ordo nobilitatis inter intelligentias applicatas ita q quãto superiori orbi applicatur, tanto sit nobis.

Hæc conclo confirmatur p Cōmen.in. 12.lib.in cōmēt. 44.ubi sic inquit. Declaratum est ex hoc sermōe subas æternas esse plures una & q in eis est pma.s. quæ oīa mouet & scda & tertia fm ordinem orbium manifestum est. qd autē illa quæ oīa mouet pcedit oēs, manifestum est ualde. oēs.n. istum motum maximum intendunt quapp por est oibus nālr & ēt fm locum, & fm magnitudinem.s.q ista suba vr esse por pp poritatem eius qd mouetur ab ea fm locum & magnitudinem in multitudine stellarum & uelocitate motus, & oīa ista faciūt eam porem nobilitate & suba. Qm uero ordinatio istorum mouētium a p motore oportet ut sit fm ordinem stellarum orbium in loco manifestū est. Prioritas.n. illorum in loco & in magnitudine facit eos priores in nobilitate.

Quantum ad scdm aduerte q nobilitas intelligentiarū pōt considerari in duplici ordine. Primo ut oēs respiciunt pmum motorem. Scdo ut una respicit aliā puta ut intelligētia Martis respicit eam quæ est Saturni. Prima ordinatio dr a Cōmen. in eodem cōmen. 44. pcisa, scda dr non pcisa. Quid aūt p pcisam & non pcisam intelligat, extimatur sic accipiendum, ordinatio intelligentiarum put respiciūt motorem pmū dr pcisa.s. essentialis & adequata cā, ordinis pfectionalis inter eas eo & sumitur p ppinquitatem maiorem aut minorem ad pmum pnc. Nā cum ipm sit perfectissimū & optimum ad qd oīa ordinant ut dicet pbs infra illa erit pcisæ nobilior quæ p pn est ppinquior, qto aūt superior tāto ppinquior, ordinatio uero intelligentiarum put una respicit aliam puta suam superiorem non est pcisa.i. nō est essentialis & necessaria, qm nulla intelligentiarum est mēsura alterius simplr. & iō sequens non pōt dici perfecta & nobilis p tanto gradu ut respicit superiorem pcisæ, sed put est in tanta ppinquitate ad pmum & summum motorem, nā sicut formæ intensio, sic perfectior maior & nobilitas aliqd summum respicit.

Quātum ad tertium aduerte q p pdicta duo famosa dubia insurgunt. Primum est de solis intelligentia & est tale,

si ẜm nobilitatem mobilium est ordo nobilitatis in motori bus ergo cum sphæra solis & ipm astrum uideatur nobilius & magnitudine & lumine & effectu in inferioribus eo ꝙ ē pr̃ & fons oīs gñonis in inferioribus sibi erit applicata nobilior intelligentia q̄ planetis superioribus, non ergo ẜm sitũ & ordinem mobilium est ordo in intelligentiis ẜm nobilitatem & aduerte ꝙ hoc dubium tangit Cōmen. in hoc. 12. in com. 44. &. b. Tho. exponēs tex. 44 & in. 2. cœ. i lc. 18.

Ad hoc dubium ẜm Cōment. difficile est rn̄dere, nam in lib. 12. in cōmen. 44. rn̄dens inquit ordinatio quidem earũ adinuicem ẜm nobilitatem poẜe est scire ex dictis ab antiqs hn̄tibus curam de actiōibus earum in entibus. v. g. Qm̄ dāt soli uitam & Saturno res fixas, ordinatio igitur earum a p̄ est p̄cisa. ordinatio uero earum adinuicem non est p̄cisa, & forte melius est illud qđ intendebat Arist. s. ꝙ ordo earum sit ẜm ordinem eorum. i. suorum mobilium in loco. Hæc Cōmen. ex quibus possumus hoc tm̄ elicere, ꝙ ut comparātur ad p̄mum motorem, q̄to superiores tanto nobiliores, quia illi ꝓpinquiores ut aũt comparantur adinuicem diuersa rōne pñt reputari nobiliores & minus nobiles. v. g. Quia Saturno attribuitur stabilitas & fixio rei ineẜe, soli aũt uiuificatio, Saturnus rōne fixionis erit nobilior. Sed aũt rōne uiuificationis. Tu tñ aduerte ꝙ Cōment. in libr. 2. de cœlo in cōmen. 58. tenens ꝙ sol sit s̄. Mercurium & Venerem attribuit ei ꝓprium motum ueslociorem q̄ Mercurio & Veneri & hoc ꝓpter maiorem abundantiam potentiæ & uirtutis. Hic aũt i. 12. loquitur ẜm situm assignatum a pħo ut ꝙ sit immediate supra lunam.

Ad idem dubium ẜm doctrinm. b. Tho. in hoc. 12. ī expōne tex. 44. & in. 2. de cœlo lec. 18. rn̄dere possumus duplici uia. Primo supponendo ẜm Arist. ꝙ sol sit. s̄ lunā immediate dr̃ ꝙ planeta q̄to superior tanto nobilior, qa vl̃iorem effectum habet ut uidere poteris ī expōne. b. Tho. ubi s̄. vñ licet Sol hēat effectum super inferiora magis manifestum non tñ vl̃iorem iō non est nobilior planetis superioribus, & per ꝯñs nec intelligentia illi applicata, Scđo suppon̄

do q sol sit in.4.cœlo ut Moderni astronomi tenēt dicit.b. Tho.in.2.cœli lec.18.q sol optime ordinatus est in medio planetarum habens tres supra se Saturnum Iouem Martē, & tres infra se.Venerem Mercurium Lunam, cuius ratio est,quia sicut.8.sphæra ex sua magnitudine & multiplicita te stellarum deputatur super permanentiam & vl'iores effectus causandos in his inferioribus & hac de causa deseruiunt.8.sphæræ tres superiores planete. ita ad causandum vl'em transmutationem rerum generabilium & corruptibilium ordinatur sol propter suam magnitudinem & luminositatem ideo proportionaliter sibi deseruiunt tres inferiores planete. Tu tamen aduerte q ex hac secunda assignatione non habetur q sol sit nobilior omnibus planetis simpl'r sed tantum tribus inferioribus ideo conceditur q planete q̄to superiores tanto nobiliores iuxta p̄mam assignationem,& per conseqnens intelligentiæ eis applicate li cet aliqua ratione & diuersa possint dici magis & minus nobiles.ut declaraui f͠m Commentato.

Hæc dicta sint f͠m ph̄os,uerum apud astronomos nobilissimus inter planetas creditur sol ex maxima potentia q̄ declarat in mundo inferiori per accessum & recessum unde dr̄ pater hoīum & sic non uidenf concordare ph̄i & astronomi in assignanda gradualitate nobilitatis inter planetas & eorum intelligentias. Tu uero si aliqualem concordantiam desideras uide in com̄. Theoricæ planetarum compō per Franciscum capuanum,in commē. theoricæ solis in.q. qua disputat de eccentricis ꝯ Commentato. respondens ad sextum argumentum Auerrois ubi incipit sic,sed quæ harum opinionum uerior sit &c.

Secundum dubium est de applicatione intelligentie quā habet cum suo orbe,nam quia conclusum est q intelligentiæ se hn̄t in nobilitate gradual'r f͠m ordinem situalem suorum mobilium eo q eis ut propriis instr̄is applicantur ideo merito dubitaf de tali applicatione & si cum ea potest seruari imobilitas intelligentiæ intrinseca & f͠m substantiam, ita q non sit necesse eam moueri substantialiter per se nec

per accidens ad motum sui orbis. Vt igitur hoc dubium resoluatur dicendum est primo quid sit hæc applicatio, secunde declarabitur quomodo cum illa saluatur immobilitas intelligentiæ.

Quantum ad primum aduerte ꝙ hæc applicatio importat contactum uirtualem, quo intelligẽtia unitˀ ubi uirtualr & quo cõtinet orbem uirtualr uigorando ipsum, & influendo in illum, ꝓ quo aduerte ꝙ ex assistentia intelligẽtiæ mouentis cum orbe ꝑprio confortatˀ & fit uigorosus ut ualeat agere & influere in hæc inferiora. Hæc autem confortatio ꝓuenit ex eo ꝙ orbis recipit uirtutem sibi impræssam & influxam a sua intelligẽtia sibi copulata uirtualr & non situaliter cum sit non q̃ta. Sed aduerte ꝙ hmõi uirtus quæ est ut quædam forma actiua, qua cœlum reddiˀ potens ad agendum in hæc inferiora ultra suas uirtutes cõnales potest dupliciter considerari. Primo ꝙ recipiatˀ ab intelligentia influẽte in ipso cœlo scd̃m esse fixum & ꝑmanens, modo quo recipiˀ uirtus attractiua in magnete. Scd̃o in esse quasi transeũte & in fieri, modo quo cãtur lumen in aere, qd̃ non permanet subtracto luminoso. Primo modo non põt cãri prædicta uirtus ab intelligentia mouente in orbe suo, q̃ñ apud pħm ut declaratum est in .7. li. meta. ꝯ Plat. forma abstracta nõ inducit per se ipsam aliq̃ formam aut qualitatem in corpore subintellige ſm esse fixum & ꝑmanens. Secundo aũt modo bene põt causari, qm̃ q̃diu cœlum est sub motu, se habet ut instr̃m motum a principali agente qd̃ transeunter recipit uirtutem ab agente. unde sequitur ſm pħm ꝙ si cœlum quiesceret nihil reciperet ab intelligentia: nec seruares copula uirtualis inter intelligentiam & orbem & aduerte ꝙ nescientes hanc distõnem de receptione formæ ꝑ modum ꝑmanentis, & ꝑ modum fieri negauerunt cœlum motum aliquid uirtutis recipere imediate ab intelligentia, quorum argumenta soluam infra.

Quantum ad secundũ aduerte ꝙ hæc copula uirtualis potest imaginari fieri tribus modis. Primo ꝙ applicetˀ uirtualiter oibus partibus cœli æque ꝯ influendo & cãndo motum

in oibus ptibus imediate. Scdo q applicet uni soli pti determinate q nunq deserat, & p eam p motam moueat totum cœlum, eo q oes partes cœli sunt continue & solide, & vna mota oes mouent. Cotinuum.n.solidum est qd ad motum unius partis totu mouet. 3. q nulli determinate parti semp stat applicate, sed oibus successiue se applicet: ita q sicut figulus tangit successiue oes partes sue rote & p successiuum contactum continuat motum rote stans extra rota, & ab aliquo situ puta a dextris incipiens mouere, eodem mo intellige præcise de intelligentia respectu sui orbis.

Primus modus non admittitur, quoniam non possemus assignare a qua parte incipit motus cœli & sic no possemus seruare differentias locales esse realiter in cœlo quod est co tra pbm in. 2. cœli. ubi assignat dextrum in illa parte a qua incipit motus.

Secundus etiam modus no admittitur, qm si applicatur tantum uni parti & eam nunq deserit. ergo rotatur simul cum illa, & sic mouetur per accidens ad motum sui orbis quod non est consonu doctrine Aristo. Nam licet in. 8. phy. in tex. 52. teneat q motores planetarum mouentur per accidens non tamen intrinsecæ sm suam subam ut mouetur anima ad motum aialis, sed extrinsecæ. i. quia orbes planetarum mouentur ad motum primi mobilis motu raptus.

Tertius modus vr conuenientior & admittitur qm p ipsum seruamus imobilitatem intrinsecam intelligentiæ & p se & per accidens; & seruamus differentias locales realiter esse in cœlo, ut diffuse tractauimus in qonibus nostris in. 2. de cœlo. Tenendum est ergo hanc applicationem fieri. 3. modo qm ad hunc modum nullum sequitur inconueniens, & est conuenientior in uia pbi qui non concedit intelligentiam copulari suo orbi mere uoluntarie sed quasi naturaliter, eo q arbitratur perfectione eius pendere ex motu ut supra declarauimus, & ideo sic debent copulari cœlo quod possint continuare & perpetuare motum. Non possent autem si sm subam suam mouerentur per accidens: ut patet in. 8. phy. tex. 52. ergo non applicant se uni parti præcise q

nunq̄ deſerant, ſed aliis & aliis ſucceſsiue exiſtentes extra cœlum quantum ad ſitum, qm̄ cum ſint incorporeæ nō determinantur ſitu tangentes tamen actu uirtuali cœli partes ſucceſsiue & a parte orientali tm̄ incipit earum tactus & influxus & motus ut patet in.8.phy.tex.84. Sic nunc occurrit dōm. Verum tamen hanc mām iudico per difficilem qm̄ multum elongatur a ſenſatis.

Nunc ſupereſt ſoluere argumenta quorundam negantiū intelligentiam imprimere uirtutem in cœlo ſcōm eſſe tranſiens. & arguunt primo ſi, ſi illa uirtus imprimitur in cœlo per modum tranſeuntis, ergo uidetur in cœlo habere ſolum eſſe intentionale. Sed hoc eſt falſum: qm̄ non eſſet qualitas actiua in cœlo. Intentiones.n. cum ſint entia rōnis non ſunt principia agendi.

Ad hoc dr̄ ꝙ intentionale ſumi poteſt tribus modis. Primo ut eſt ens rōnis, ſicut intentio gn̄is & ſpēi, & hoc modo illa qualitas nō eſt intentionalis. Scōo ꝓ ſpē cauſata ab obiecto, ut ſpēs coloris recepta in medio & in oculo, & dr̄ intentio quia nō denominat nec habet eſſe nāle in eo in quo recipitur. Nec hoc modo qualitas illa impræſſa ab intelligentia in cœlo intentionalis, qm̄ ſm ſuum eſſe reale, prout ſibi cōpetit recipitur in cœlo: & nō eſt inconueniens ꝙ denominet cœlum ſaltem eo modo quo rubor ex uerecundia denominat ſubm licet denominationem ſicut & qualitatē nō appræhendamus niſi in confuſo. Tertio oīs forma recepta per modum tranſeuntis pōt dici intentio ad drīam formæ recepte ꝑ modum permanentis, ut uirtus impræſſa lapidi a ꝓiiciente quæ non permanet in lapide niſi q̄diu eſt in motu dr̄ intentio & hoc.3. modo illa qualitas pōt dici intentio & ad argm̄ nego quin poſsit eſſe qualitas actiua ꝓbatio autem procedit de intentione primo modo.

Secundo ſic, ſi eſt qualitas actiua, ergo habet ꝯrium, qm̄ actiua reſpicit paſsiuam ut ſibi oppoſitam, ſed in cœlo non ſunt qualitates ꝯrie ex.1.cœli ergo &c.

Ad hoc dr̄ nō eſſe uerum vl'iter ꝙ qualitas actiua habeat ꝯriam, ſed tm̄ uerificatur in qualitatibus elementaribus que

ſunt principia alterationum, concedo tamen q̃ ut actiua reſpicit paſſiuum ſubm receptiuum. & ſic dico q̃ hæc qualitas reſpicit cœlum ut receptiuum ſui & motus cãti ab intelligentia mediante hac qualitate impræſſa.

Tertio ſic, ſi datur talis qualitas ergo continetur in aliquo gñe qualitatis, quod non poteſt aſsignari, nam conſtat q̃ nõ eſt in .4. gñe cum nõ ſit forma aut figura circa q̃titatẽ, nec eſt in .3. gñe qm̃ non eſt paſsio nec paſsibilis qualitas, nam ĩ .3. genere non ponuntur niſi qualitates ſubiectæ ſenſui, aut quæ inferunt paſsionem ſenſui. Nec in .2. qm̃ nãlis potentia eſt inſeparabilis, hæc autem cum ſm te recipiatur p modum tranſeuntis ſeparabilis eſt. Nec in p̃ gñe, qm̃ in eo vñr poni ſolum qualitates quæ ſunt principia actionum ĩmanentium ut in p̃ntis exemplificat pħs.

Ad hoc dr̃ q̃ eſt in p̃ gñe & continetur ſub diſpõne qm̃ p eam diſponitur & actuatur cœlum ad agendum per motum in hæc inferiora. Ad probationem nego q̃ in eo ponantur tm̃ qualitates quæ ſunt principia actionum ĩmanentium, ĩmo dico q̃ oĩs qualitas ut diſponens ſuum ſubm ad agendum ſiue actione ĩmanente ſiue tranſeunte ut ſic poteſt dici diſpõ. Vnde pħs in p̃nto qualitatis exemplificat in p̃ genere de calore & ſanitate, ex quo ſequitur q̃ non inconuenit eãdem qualitatem ſub diuerſa rõne poni in p̃ & in .3. gñe, ſicut calor ut eſt diſponens & actuans ſubm ad calefaciẽdum eſt in p̃ gñe, ut autem infert paſsionem ſenſui eſt in .3. gñe. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qõ. 23. ſi eſt neceſſe ponere eccentricos & epiciclos.

Eudoxus quidem igitur ſolem & lunam. Tex. 45.

IN HAC q. aduerte q̃ difficultas cadit ex hoc, quia ſenſu depræhendimus planetas motus ſub zodiaco aliqñ eſſe ueloсiores aliqñ tardiores, & uidentur declinare aliqñ ad ſeptẽtrionem aliqñ ad meridiem, & uidentur aliqñ diſtãtiores a terra aliqñ proximiores, & qm̃ hmõi irregularitates uidentur non poſſe ſtare cum motu uniformi quia attribuitur cœlo ideo aſtronomi laborauerũt in aſsignandis cauſis harum irregularitatum & tandem moderni & Hyparcus

& Ptholomeus determinarunt hmői difficultatem expositione eccentrici & epicicli, Vt igitur de hoc habeatur aliqua lis resolutio sic procedendum est. Primo declarabitur quid sit eccentricus & epiciclus. Secundo quid circa hoc senserit b. Thom. & Commenta. Tertio determinabitur quæsitum ſm mentem Ptholomei. Quarto soluentur præcipue rationes quæ solẽt iduci à destruẽtib⁹ eccẽtricos & epiciclos.

Quantum ad primum aduerte ꝙ apud astronomum circulus eccentricus notificatur per concentricum suum oppositum sicut obliquum notificatur per rectum est autem concentricus circulus qui diuidẽs cœlum & terram in duas partes equales habet centrum suum cum centro terræ. eccentricus autem est qui licet diuidat terram in duas partes tamen habet centrum suum extra centrum terræ epiciclus ẽ circulus paruus in circunferentia differentis per cuius circũferentiam deferẽ corpus planete, & centrum epicicli semp deferẽ i circunferentia deferentis. Hæc quidem iam tibi nota sunt ut principia in ultimo capitis in tractatu de sphæra, ideo uide per te ipsum.

Quantum ad scõm quo ad. b. Tho. aduerte ꝙ in. 2. cœli lect. 17. recitat opinionem de concentricis quæ fuit Calipi & Eudoxi. & opinionem de eccentricis, quæ prius vr̃ fuisse Pythagoræ, nunc autem est cõmuniter modernorum sed illic neutram reprobat ideo vr̃ purus medius in libr. autem 12, metaph. lec. 7. super tex. 46. vr̃ tenere ꝯ modernos. & arguit ut uidere poteris ꝙ tenere eccentricos & epiciclos ꝯ dicit his quæ sunt demonstrata per pħm in scientia nãli. & maxime in libr. de cœlo. Non. n. omnis motus nãlis erit a medio uel ad medium uel circa medium &c. ut declarabitur quando formabimus rationes Comment. contra Ptholomeum, nam uirtualiter rationes. b. Tho. contra modernos sunt etiam rationes Commen.

Quantum ad Commentat. patet mens sua in. 12. lib. metaph. commen, 45. ubi intendens impugnare Ptholomeum anteq̃ incipiat arguere ꝯ eum inquit. Eccentricum. n. & epiciclum dicere est extra nãm Epiciclus autem impoſſe est ut

sit omnino. Deinde incipit arguere ut apparebit in parte ultima quæstionis.

Quantum ad tertium intẽdo determinare quæsitum ſm uiam Ptholomei, qm̃ per ipſum rationabilius ſaluantur apparẽtes irregulariter ſupra noïate. Nec in hoc reprobamus directe Ariſto. qm̃ ut patet in. 12. metaph. in tex. 45. non loquitur de his. ſm propriam perſcrutationem, ſed remittit ſe ad mathematicos. & dicit illam ſectam ſequendam quæ rõnabilius loquitur, unde inquit, illa uero perſuaderi a quærentibus, ſi quid uideatur præter modo dicta. Amare qdem utroſq;, perſuaderi uero a certioribus. Si igit̃ declarabimus opinionem Ptholomei eſſe rationabiliorem, non erimus ꝯ mentem pħi. Quod autem ipſæ recitat opinionem Calipi & Eudoxi, & iuxta eam aſsignat numerum intelligẽtiarum ideo fuit qm̃ tempore ſuo nũdum celebrata & firmata fuerat opinio de eccentricis. Intẽdens igitur determinare quæſitum iuxta uiam Ptholomei probo duplici ratione dari eccentricos & epiciclos.

Prima ratio ſumitur a Ptholomeo in. 5. dictione almagesti. c. 14. ſi non dantur eccentrici ergo planete ſemper apparebunt æque diſtantes a terra, & eorum diametri uiſibiles ſemper erunt eiuſdem q̃titatis, ſed hoc eſt falſum qm̃ ad ſenſum deprehenditur planeta qñq; remotior qñq; propinquior terræ, & hoc cõmuniter conceditur. Contra autem ꝓbatur, qm̃ omnes circuli concentrici ex quo non habent cẽtrum extra centrum terræ, ſm omnes partes æque diſtant a terra, ergo ſi differens corpus planete eſt cõcentricus, erit planeta ſemper æque diſtans & æque propinquans terræ. Vt ergo ſeruemus maiorem & minorem diſtantiam a terra in ſtellis erraticis & præcipue in ſole & luna ponendi ſunt eccentrici.

Secunda rõ ſumitur a Ptholomeo in dictione tertia almagesti cap. 3. Planete & omne corpus cœleſte regulariter mouentur ut probatum eſt in. 8. phy. Tunc ſic. Depræhenditur ꝙ Sol in medietate zodiaci ab ariete ad finem uirginis longiori tempore moratur q̃ in alia medietate a prin-

cipio libre ad finem piſcium ergo in prima medietate zodiaci maior portio de ſuo orbe intercipitur q̃ in reliqua medietate, ergo linea ſecans zodiacum in duas medietates ex conſequenti tranſiens per centrum mundi, ſecabit circulum ſolis differentem in partes inequales, quare centrum differentis ſolis de neceſſitate eſt aliud a centro mundi, & ſic differens ſolis eſt eccentricus.

Quantū ad quartum aduerte ꝙ p̄cipue rōnes deſtruentium eccentricos, & maxime Commen. ſunt quinq;.

Prima ſi datur eccentricus cœlum non mouetur ſolum circa medium ſed a medio ad medium quod eſt ꝯ p̄bum. 1. cœli tex. 5. probatur conſequentia: q̄m eccentricus ſm unā partem magis recedit a centro mundi ergo planeta ꝑ illa parte mouetur a medio, & ſm aliam partem minus recedit immo propinquat centro mundi ergo pro illa parte planeta mouetur ad medium.

Ad hoc dr̄ ꝙ nō eſt ꝯ p̄bm ponere cœlum moueri a medio ad medium dūmodo totum moueatur circa medium, & rōne eccentrici non moueatur a medio ad medium per lineam rectam hoc enim eſt proprium corpori graui & leui, quando autem mouetur per eccentricum differentem per eleuationem & depræſſionem reſpectu centri mundi non mouetur per lineam rectam ſed circularem, ideo non eſt contra intentionem Ariſto.

Secunda ſi datur eccentricus cœlum non eſt pfecte ſphæricum quod eſt contra p̄bm in p̄ cœli tex. 32. conſequentia patet q̄m eccentricus ſm unam partem eſt magis groſſus ſiue magis ſpiſſus, & ſm aliam eſt minus, ergo eccentricus non eſt perfecte ſphæricus.

Ad hoc dr̄ ꝙ perfecta ſphæricitas ſumitur ex equa diſtātia centri a tota circunferentia, & q̄m talis diſtantia ſeruatur in eccētrico reſpectu proprii centri ideo ut ſic eſt perfecte ſphæricus ꝙ autem non ſit equa groſſus per totum non derogat perfecte ſphæricitati, unde negatur ultima ꝯñtia.

Tertia ſi datur eccentricus, datur uacuum aut corporum penetratio, quod eſt ꝯ p̄bm in. 4. phyſic. Contra probatur.

Cum

Cum in eccentrico sit pars grossa, & pars tenuis, sequitur ꝙ qñ pars grossa puenerit suo motu ad locũ partis tenuis aut subintrabit sphæram circũdantem, aut locus in quo erat ps tenuis, non replebatur ab ea, & sic iuxta ꝓmum dabitur corporum penetratio, & iuxta scdm dabitur uacuum.

Ad hoc dr̃ ꝙ supponit falsum, imaginatur.n. ꝙ pars grossa ꝓcise hẽat occupare locum partis subtilis & pars subtilis ꝓcise hẽat occupare locum ptis grosse, si.n. sic esset, ꝓfecto sequerentur inconuenientia dcã. Sed non sic est, imo ps grossa sup̃mi ita mouetur ꝓportionalr̃ ꝙ nunq̃ separatur a pte subtili infimi, & pars grossa infimi nunq̃ separatur a subtili supremi, & ideo non sequuntur dicta inconuenientia.

Quarta idem est locus totius & ptis ex. 4. phy. Sed cẽtrũ mundi est locus totius cœli, qm̃ ex. 4. phy. non locatur nisi p centrum cum extra cœlum totum .i. ultimam sphæram nõ sit corpus circundans, ergo centrũ mundi est locus eccẽtrici qui est pars cœli. Sed repugnat centrum eccentrici esse centrum mundi, ergo repugnat dari eccentricum.

Ad hoc dr̃ ꝙ in uia nr̃a hæc rõ nullam habet apparentiã nam. b. Tho. negaret minorem & nos in. 4 phy. determinauimus contra Cõmen. de locatione ultimæ sphæræ, ubi sustinemus ꝙ est in loco non p centrum sed per partes.

Quinta si datur eccentricus datur alia terra. ex ꝯñti alius mundus, qđ repugnat pħo in ꝑ cœli tex. 76. & in. 12. met. tex. 49. Contra sic deducitur. Oĩs sphæra cœlestis uertitur circa centrum. quæro aut uertitur circa centrum mundi qđ est centrum huius terræ nr̃æ aut circa aliud centrum, non ꝑ, quia repugnat eccentrico hẽre centrum cum centro mundi, tunc.n. eccentricum esset concentricum qđ implicat. ergo scđo. Sed non datur aliud centrum nisi detur alia terra circundans cẽtrum circa ꝙ girat sphæra cœlestis eccẽtrica.

Ad hoc negatur ꝯñtia. ad ꝓbõnem cõceditur ꝙ oĩs sphæra cœlestis uertitur circa centrum, concentrica quidẽ circa centrum mundi, eccentrica aũt circa aliud centrum non qđ sit alterius terræ, sed signabile in terra nr̃a. respectu cuius una pars eccentrici magis distat a circũferẽtia terræ alia ps

magis ꝑpinquat. respectu aũt cõcentrici seruatur ꝑ totum equa distantia, & cum arguitur ꝙ non datur aliud centrum nisi detur alia terra, hæc neganda est. Istæ sunt præcipue rationes destruentium eccentricos.

Et tu aduerte ꝙ hæc qõ requirit hoĩem eruditũ in theorica planetarum, alr̃ non intelliget sensum Calipi nec Eudoxi nec Cõmen. nec Ptolomei. Hæc de pñti quæsito dicta sint.

Qõ. 24. si in sepatis pñt eẽ plura ĩdiuidua sub eadẽ spẽ.
Quæcunq̧ uero sunt numero multa, hñt mãm text. 49. Vbi inquit Cõmen. & iam declaratum est ꝙ principium cœli non habet mãm.

IN HAC C. q. duo ꝑtractanda sunt. Primo si in abstractis de mente pĥi põt saluari pluralitas indiuiduorum eiusdẽ spẽi spãlissimæ. Scðo posito ꝙ non, inuestigandum est cũ intelligentiæ sint quædam indiuidua, eo ꝙ mouent & operantur & intelligunt, tales aũt actiões sunt singularium, qm̃ ex doctrina pĥi actiones sunt suppositorum ex pœmio ꝑmi metaphy. ꝑ quid indiuiduantur ex quo non hñt mãm in qua nec ex qua nec quãtitatem cũ sint extra magnitudinẽ.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ est antiqua discrepantia ĩ hoc inter. b. Tho & Sco. & qm̃ hoc dubium uentilatum est apud theologum in. 2. sen. di. 3. ne confundantur sciæ ĩtẽdo hic ꝓcedere puræ metaphy. & ex ꝑncipiis pĥi. Sic ergo ꝓcedetur. Primo ponetur conclo negatiua & ꝓbabitur defendendo ꝯ Sco. Scðo soluentur ꝑcipua argumenta tenẽtiũ ꝑtem affirmatiuam. Tertio incidenter declarabiẗ si. b. Tho. in aliquo sensu concederet partem affirmatiuam.

Conclo sit hæc, ſm ꝑncipia pĥi non pñt esse plura distincta solo numero sub eadem spẽ in entibus abstractis. Hanc sic manifesto ad mentem pĥi. Nam in lib. 12. in text. 49. ĩtendens ꝓbare ꝙ est tm̃ unum cœlum. i. unus mundus, sic arguit, si plures sunt mundi, quilibet habet suum ꝑmum ꝑncipium. i. ꝑmum motorem, sed non pñt esse plures ꝑmi motores, qm̃ essent spẽ unum & distincti numero, sed hoc est ĩpoſſe qm̃ quæ sunt numero multa & unum spẽ hñt mãm.

Sed ṗmus motor non habet mām, est. n. endelechia, ergo non p̄nt esse plures ṗmi motores. Hæc est rō pħi, ex qua se quitur ꝙ cum in entibus abstractis non sit mā, non p̄nt esse plura numero in eadem specie.

Hanc rōnem conatur Ant. and. in. 5. meta. q. 5. soluere ꝑ distōnem māæ cuius imaginationem adduximus in. 5. li. in q. 14. & illic uidebis clare ꝙ credit ṗncipium distōnis numeralis sub eadem spē, non esse mām ꝑtem compositi sed dr̄iā īdiuidualem q̄ uocat mām totius, & dicit ꝙ pħs de hac mā intendit in. 5. meta. tex. 12. cum dicit unum numero sunt quorum est mā una, & in lib. 12. in tex. 49 cum dicit quæcūq; sunt numero multa hn̄t mām, & qm̄ ṗmus motor nō habet mām. i. talem dr̄iam indiuidualem. iō concludit non posse esse plures ṗmos motores, & quia intelligentiæ cū nō sint entitatis nec pfectionis infinitæ sunt ī gn̄e & in spē, hn̄t suas dr̄ias indiuiduales quas pħs uocat mām iō non inconuenit intelligentias plures esse eiusdem speciei.

Hæc est solō Ant. and. sed ꝙ pħs intendat de mā quæ est pars compositi, & non alio mō iam declaratum inuenies in lib. 5. in. q. 14. uide tu illic, ne idem inutiliter replicemus.

Tu tn̄ aduerte ꝙ Sco. in. 2. di. 3. q. 8. ad ṗmū considerans pħm in hoc libr. 12. in text. 49. non posse interp̄tari nisi de mā quæ est ꝑs compositi tandem negat pħum, & dicit ipm non tenendum a theologo nec a uero pħo, & sic inquit. Rō nabilius est ergo theologo discordanti a pħo in ṗnci. ꝑꝑ q̄ꝺ tꝫ aliq̄ cōclōnē, p̄nt discordare in conclōne q̄ errare cū eo. Hæc illæ. Quia er. o non acceptat ṗncipium pħi ad hāc cōclōnem. Qꝺ ē hoc. Quæcūq; sunt plura numero hn̄t mām iō metaphy. loquendo non est disputandum cum eo sed relinquendus est a peripateticis in hoc.

Al's rōnes adducunt Thomi. ad hanc conclōnem & p̄cipue Pau. sonc. in lib. 12. q. 51. quas uidere poteris, ego aūt extimo ꝙ stando p̄cise in ṗncipiis Arist. si rō q̄ adduxim⁹ nō concludit, aliæ non concludunt. iō nolo multiplicare rōnes.

Quantum ad scd̄m aduerte ꝙ tenentes p̄tē affirmatiuam multipl'r arguūt. Sed eoꝝ fortiora argumēta sunt quatuor.

Primo oĩs quidditas q̃tum sit ex se est cõicabilis, quidditas intelligentiæ siue quidditas abstracta est quidditas, ergo est cõicabilis tunc ultra uel est cõicabilis in plura supposita tm̃ stante idẽtitate quidditatis, uel in plura numero cum distĩone quidditatis, non p̃, quia hoc est ꝓprium quidditatis ĩfinitæ ſm theologũ ergo. 2. mõ, ergo quidditas abstracta põt multiplicari numeralr̃ stante idẽtitate specifica. Minor qdẽ nota est. Maior aũt sic ꝓbatur, si quidditati ut quidditas est repugnat cõicari, uel hoc est rõne ꝑfectionis, uel rõne ĩperfectionis, non p̃, quia quidditas infinita quæ est quidditas diuina cũ sit ꝑfectissima non esset cõicabilis, non scd̃o qa qdditas rerum gñabilium cum sit imꝑfecta non esset cõicabilis.

Ad hoc dr̃, ꝙ stando in terminis metaphy. maior est falsa accepta in sensu metaphysico, qui est ꝙ oĩs quidditas vlis siue specifica sit cõicabilis plurib⁹ distinctis numero siue pluribus indiuiduis in quæ diuiditur illa nã specifica ita ꝙ multiplicatur realr̃ in suis indiuiduis. Ad ꝓbõnem dico ꝙ si aliqua nã specifica est incõicabilis in plura indiuidua est ꝑꝑ ꝑfectionem suam, & quia caret p̃n. quo multiplicantur indiuidua. i. nã & cum arguitur de quidditate infinita dico ꝙ illa cõicabilitas non est in plura indiuidua, & de ea sola hic ĩtendimus. Præterea metaphysicus negaret cõicabilitatem quidditatis diuinæ in plura supposita. Præterea, negaret q̃d ditatem diuinã esse nãm vl̃em siue specificã, vñ patet ꝙ dcã rõ apud metaphysicum non solum non concludit sed nec paruam habet apparentiam.

Scd̃o sic, si non pñt esse plures intelligentiæ in eadem spẽ hoc est quia cum intelligentia sit forma. i. actus: necesse ẽ ꝙ inter eas sit distĩõ formalis, quæ est distĩõ specifica. Sed hæc rõ non ualet, quia non oĩs distĩõ ĩter duas formas est formalis, sed sufficit ꝙ sit formalis uel formarum, & quidem licet qñ est formalis sit specifica, non tñ qñ est formarum. vñ inter albedinem niuis & albedinem parietis est distĩõ formaꝝ sed non formalis iõ non distinguunt̃ spẽ, sic in ꝓposito duæ intelligentiæ eiusdem spẽi distinguerentur distĩõne formaꝝ sed non formali.

Ad hoc dr̄ φ illa eſt rō,& in abſtractis nō datur diſtō for marum niſi ſit formalis & in mālibus non datur diſtō formarum ſine diſtōne formali,niſi rōne māæ aut ſubi aut q̄ti tatis,& quia in abſtractis non datur aliq̄ȯ iſtorū iō quæcūq; diſtō eſt in eis,eſt formalis ex ꝑnti ſpecifica.

Tertio ſic.Qȯ pōt intelligi ſub rōne vl̄i eſt plurificabile ī plura.Sed oīs nā ſpecifica ſiue abſtracta ſiue mālis eſt intel ligibilis ſub rōne vl̄i,ergo &c.Maior patet q̄a de rōne nāæ ſpecifice non eſt ſingularitas, al's ſpēs non eſſet ſpēs ſed ſingulare uel indiuiduum.Maior aūt ꝓbatur ex rōne vl̄is nam vl̄e eſt quod pōt eſſe in multis & dici de multis.

Ad hoc dr̄ φ maior non eſt uera qn̄ intelligitur ſub rōne vl̄i ſolum ex pte nr̄i intellectus.& non ex ſe, & ad minorē dico φ non eſt uera de nā ſpecifica abſtracta niſi reſpectu ītellectus nr̄i,qui intelligit abſtracta mō mālium.Nam nā ītelligentiæ A intelligitur ab intelligentia B ītelligitur ut de ſe hæc,& non ſub rōne vl̄i.Ad ꝓbōnem minoris dico φ licet de rōne ſpēi ut ſpēs eſt, non ſit ſingularitas tñ non incōuenit φ aliq̄ nām ſpecificam qualis eſt nā abſtracta ꝯſequat̄ ex ſe ſingularitas ita φ ex ſe ſit hæc,quia caret principio ītrinſeco multiplicatiuo.

Quarto porphyrius diffiniuit ſpēm ꝑ eſſe ꝓbilem de multis,ergo plurificabilis eſt in multa.Cum igitur diffō conueniat oī diffinito,uerificabitur ēt in ſeparatis.

Ad hoc dico ut Herue.in.2.diſt.3.q.2.ad ꝑmum φ diffō Porphyrii non datur de ſpē abſolute ut ſe extendit ad ſeparata & ſenſibilia ſed ut eſt ī ſenſibilibus, quæ ſunt nobis magis nota,qm̄ in illis inuenimus ꝑncipium māle quo poſſunt multiplicari indiuidua ſtante unitate ſpecifica.

Quantum ad tertium.ſ.utrum.b.Tho. concederet in aliquo ſenſu ptem affir.Rn̄detur φ non ſtando pcise in doctrina Ariſ.loquendo aūt abſolute & ſm̄ ueritatem, dico φ nō concederet ptem affirma.ſtante hoc ordine quem nunc uidemus in rebus,ex quo agnoſcimus ꝑn.plurificandi indiuidua ſub eadem ſpecie,eſſe mām uel ſubm̄ receptiuum, uel quia ſm̄ ueritatem licet id negaret Ariſt.poſſet Deus alium

ordinem statuere in rebus, iõ dico ꝙ nõ implicat ꝯdictionẽ abstracta multiplicari in eadem spẽ, & si tu iueneris .b. Tho. dicentẽ ꝙ non est hoc posse nec a Deo factibili, intelliges nõ absolutæ sed stante hoc ordine uniuersi, ita ꝙ apud ipm nõ implicat ꝯdictionem. Patet aũt hanc fuisse mentem suam ĩ trac. de unitate intell's ꝯ Auer. nã formant Auer. talẽ rõnẽ. Oẽ qđ multiplicatur sub eadem spẽ est mãle, sed intell's fm Arist. non est mãlis sed sepatus ex. 3. de aïa, ergo non põt multiplicari, ergo est unus oĩum hoĩum & dñt ꝙ Deus nõ põt facere distinctos intell's eiusdem spẽi in distinctis hoĩb9, quia implicat ꝯdictionem, nam hẽre mãm qua multiplicenť itell's, & eos esse formas sepatas implicat ꝯdictionem. Huic aũt rõni rñdens .b. Tho. inquit, ualde ruditer argumentanť ad oñdendum Deum non posse multiplicare intell's eiusdẽ spẽi credentes id implicare ꝯdictionem. Dato .n. ꝙ non esset de nã intell's ꝙ multiplicaretur, non pp hoc oporteret ꝙ ĩtellm multiplicari ĩplicaret ꝯdictionem, nihil .n. ꝑhibet aliquid non hẽre in sua nã cãm alicuius. qđ tñ hẽt illud ex alia cã, nunc graue nõ habet ex sua nã ꝙ sit sursum, tñ graue eẽ sursum non implicat ꝯdictionem, sic ergo si intell's nãliter esset unus oĩum quia non hẽret cãm nãlem suæ multiplicationis, posset tñ sortiri multiplicationem ex supnãli cã, nec esset implicatio ꝯdictionis. Hæc .b. Tho. ex quibus patet ꝙ non reputat ꝯdictionem sepata a mã posse multiplicari in eadem spẽ, & qñ tenet ptem negatiuam, intendit impossibilitatem ex defectu cãæ nãlis tm̃, quæ est mã.

Quantum ad scđam ptem quæsiti, ꝑcedẽdo uia Thomi. quæ negat hecheitates & ponit principium indiuiduationis mãm & q̃titatem mõ quo determinauimus in lib. 7. cõstat ꝙ intelligentiæ quæ sunt imãles & extra oẽm magnitudinem non indiuiduantur p mãm nec p q̃titatem, inuestigandũ est ergo per qd indiuiduanť. Pro cuius noticia dico tria.

Primo dico ꝙ q̃tum ad nrm modum intelligendi quo ĩtelligimus simplicia & abstracta potius negatiuæ q̃ affirmatiuæ sicut patet de pũcto, quem apphendimus negõne ptis. & de unitate q̃ apphendimus negõne diuisionis, rõ pp q̃ ĩ-

telligentia est indiuidua est duplex negō.s. non esse diuisam in seipsa nec multiplicabilem ꝭm seipsam ut diximus in prima pte huius quæsiti & esse diuisam a qualibet alia, in hoc aūt ꝙ dico diuisam ĩcluditur negō. Qđ.n.est diuisum ab aliquo non est illud, & ꝙ hæc sit rō indiuiduandi ꝭm nr̃m modum intelligendi ꝓbatur sic, eodem ꝭm nr̃m ĩtellectum est aliquid unum numero & indiuiduum, qm̃ esse idem numero & esse indiuiduum conuertuntur in gñe subæ, sed duplici negōne apphenditur aliquid esse unum numero.s. ꝑ esse indiuisum in se, & diuisum ab alio ergo duplici negōne appræhendimus intelligentiam esse indiuiduam.

Scđo dico ꝙ hæc duplex negō non pōt esse ꝑma rō indiuiduationis in ĩtelligentia ex pte rei ꝓbatur. Pura negō nō pōt esse ꝑmum distinctiuum inter duo positiua, licet.n. posset esse ꝑmum distinctiuum inter duo negatiua, ut ĩter duas ꝑuationes uel inter negatiuum & positiuum ut ĩter ꝑuationem & hītum non tñ inter positiuum & positiuum, immo negō qua negatur unum positiuum ab alio oportet fundari sup aliqđ positiuum ꝑ qđ distinguitur ab alio positiuo, ut iō sortes non est lapis quia est hō. & qđ dico de distinctiuo ĩtellige de ꝑncipio constitutiuo, eodem.n. res constituitur & ab alio distinguitur, ergo pura negō non pōt esse ꝑmū ꝯstitutiuū & distinctiuū indiuiduale unius intelligẽtiæ ab alia.

Tertio dico ꝙ.1.rō ĩdiuiduatiōis ꝯuenit intelligẽtiæ ex se ipsa, ita ꝙ ꝑ seipsam & non ꝑ aliqđ contrahens est hæc. Hāc ĩnīam esse de mente.b. Tho. manifestabitur, deinde ratione probabitur.

Qđ sit de mente.b.Tho. patet sic, nam in.1.par.q.3.art.3.sic ait. In his igitur quæ nō sunt composita ex mā & forma, in quibus indiuiduatio non est per mām hāc indiuidualem sed ipsæ formæ per se indiuiduātur oportet ꝙ ipsæ formæ sint supposita subsistentia. Item in.q.13.ar.9. sic inquit formæ quæ non indiuiduantur per aliud suppositum sed ꝑ seipsas quia.s.sunt formæ subsistentes.i.non in alio receptæ si intelligerentur ꝭm ꝙ sunt in seipsis nō possent cōicari nec re nec rōnem. Item in.2.sen.di.3.q.1.ar.2.sic dicit, incōica

bilitas quæ est idem cum ĩdiuiduatione est in hoĩe ex hoc ꝙ nã sua est recepta in fundamento mãæ & per mãm determinatur, sed in intelligentia ex se uel in se determinata ẽ ex hoc ꝙ in aliquo sicut forma determinabilis recipi non põt, & ex hoc ipso satis incõicabilis est. Hæc. b. Tho.

Rõne aũt ab aliquibus ꝓbatur sic, intelligentia eo est formalr̃ incõicabilis & indiuidua, quo est formaliter ĩmãlis & incorporea, sed seipsa est ĩmãlis & incorporea, quia esse immãle & incorporeum inconueniunt ei in pͦ mõ deinde per se, ergo est seipsa incõicabilis & indiuidua.

Sed aduerte ꝙ hæc rõ non concludit nisi sustinueris ut nos in. 5. determinauimus ꝙ ꝑncipia indiuidualia apud metaphysicum est sola mã & q̃titas & non hecheitas, nam Scotus negaret maiorem huius rõnis dicens ꝙ intelligentia ex alio est incorporea quia. s. est extra oẽm magnitudinem & ex alio est ĩmãlis quia. s. non componitur ex mã & forma, & ex alio est indiuidua quia. s. habet in se talem dr̃iam indiuidualem, q̃ dicunt Scotistæ hecheitatem.

Probat̃ igitur ꝓpositum rõne sumpta ex Aristotele in. 8. lib. metaph. tex. 16. & arguitur sic, ex eo intelligẽtia est indiuidua quo est ens aliquod & unum aliquod, sed statim seipsa nullo alio expectato est ens aliquod & unum aliquod, ergo seipsa & nullo alio expectato est indiuidua maior patet q̃m esse indiuiduum, & esse ens aliqđ & unum aliqđ. i. signatum idem sunt minor aũt est pbi in. 8. met. tex. 16. ubi ponens dr̃iam inter mãlia & ĩmãlia qũo fiãt unũ dicit. Quecunq; non hñt mãm nec intellectualem nec sensibilem, statim q̃dem unum aliquid est unũqđq;(& paucis interpositis inquit). Quapropter nõ est aliqua cã alia unũ essendi ulli eorum neq; essendi ens aliquid, statim. n. unumqđq; ens aliq̃d & unum aliquid. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 25. si Deus de mente pbi intelligit tantum seipsum an aliquid extra, & quid in hoc sentiat Com.

Amplius autem siue intellectus sit sua substantia siue intelligentia quid intelligit aut enim seipsum aut alterum aliquid. Textu. 51.

IN HAC quæstione aduerte q Gregorius tenet unam uiam extremam,&.b.Tho.aliam circa mentem pbi & silr circa mentem Commen.b.Tho.attribuit sibi unum & Io.bachon.aliud,& qm intendo sustinere.b. Tho. qtum ad sensum quem attribuit pbo,& quem attribuit Commē. ideo sic procedemus. Primo ponitur opinio Greg. Secundo opinio.b.Tho. Tertio opinio Io.ba.pro sensu Commē. Quarto opinio.b.Tho.& sustentabitur.

Quantum ad opinionem Grego.circa sensum pbi aduerte q in p senté.dis.35.&.36.q.1.arti.1.in principio ponit tres conclusiones quas dicit esse de mente pbi. Quarum tertia est talis. Deus nihil extra se intelligit omnino,& nulla facta distinctione neq primarie neq secundarie probat eam sex rationibus sumptis ex tex.pbi,quas per te ipsum uidere poteris. Deinde infra in eodem loco probans oppositum p pbm deducit ipsum ad pdictionem adducens eius dictum in lib.de bona fortuna,ubi pbs attribuit Deo noticiam eius quod est & quod fuit. Postremo soluit omnes rationes quas formauerat ex dictis pbi.

Verum quia non decet ita uiliter sentire de pbo q in hac nobili quæstione ita turpiter sibiipsi contradicat ideo sequē dam puto uiam.b.Tho.in hoc. Tu igitur aduerte q in hoc li.12.in expositione tex.51. Ibi considerandum est autem q pbs intendit &c.b.Tho. interprætatur mentem pbi cū tali distinctione. Aliquid potest intelligi duplr. Primo in seipso.i.per propriam spēm,uel per propriam suam essentiā. Sicut qn intelligo lapidem per ppriam spēm lapidis & intelligentia intelligit seipsam per propriam essentiam. Secundo aliquid intelligitur in altero intellecto,ut qn intelligo effectum in causa intellecta,& intelligo partem in toto intellecto sicut qn uideo Socratem in speculo uiso. Intentio.b.th. est attribuere pbo quod loquendo de intelligere p modo, arbitratur pbs & uere q Deus tantum seipsum in seipso.i. per suam essentiam intelligit, nam si aliud intelligeret per seipsum.i.per propriam spēm uel essentiam obiecti cogniti sua intellectio dependeret a specie uel essentia rei cognite &

sic perficeretur ex alio, & in hoc sensu concludunt oēs rationes pħi, quibus ꝓbat quod nihil extra se cognoscit, loquendo autem de intelligere. 2. modo Deus intelligit alia a se nō in seipsis sed ut contenta & repræsentata in essentia. & conueniens est sentire ꝙ pħs fuerit huius opinionis. Quod sic manifestatur. Pħus concedit ꝙ Deus seipsum perfectissime intelligit, ergo intelligit omne contentum in seipso aliter non se perfectissime intelligeret. Sed in Deo continentur perfectiones oium rerum saltem quæ sunt ex 5. metaphy. capit. de perfecto, ergo intelligit perfectiones oium rerum existentium. Si perfectiones oium rerum ergo & res qm ꝑfectio includit habitudinem ad id cuius est perfectio, ergo si intelligit perfectionem quæ est in hoie ex eo ꝙ eminēter est in Deo intelligit ipsum hominem & si de aliis.

Tu ergo sustinebis per distōnem datam pħm ꝯ Gregor. & rationes pħi non militant ꝯ hāc determinationem. Nam qñ dicit pħs ꝙ intellectio est perfectio intelligentis, non est uerum nisi qñ res in seipsa intelligitur & est principale obiectum intelligentis: & quando dicit pħs ꝙ Deus uilesceret nō est uerum nisi intelligeret uile per seipsum, si autem ut reꝑsentatur in alio puta in principali obiecto ex hoc non uilescit. Patet igitur quō ſm pħm Deus intelligit tantum seipsum & non tantum seipsum diuersa ratione & sic nulla sequitur contradictio in doctrina pħi.

Pro opinione Commenta. aduerte ꝙ unum clarum est apud ipsum. s. ꝙ Deus non solum scit seipsum sed & alia a se ut patet in hoc. 12. in commen. 52. ubi sic habetur & ueritas est ꝙ primum scit omnia ſm ꝙ scit se tantum scientia in esse quod est causa eorum esse uerbi gratia. Qui scit calorem ignis tantum non dr̄ nescire nām caloris existentis in reliquis calidis, sed est ille qui scit nām caloris ſm ꝙ est calor, & silr̄ primus scit nām entis in eo ꝙ est ens simplr̄ qd̄ est ipsum hæc Commen. Aliud autem est dubium. s. utrum ſm Commentat. Deus intelligat alia a se quo ad prædicata vl̄ia tantum, puta in quantum sunt entia substantia uel accidens &c. an etiam quo ad prædicata specifica & indiuidua-

lia, quibus res specificæ & indiuidualiter diuiduntur, & circa hoc dubium inuenio duas uias rñdendi: una e.t q̃ sequit Io. bachon. Alteram sequitur. b. Tho.

Aduerte igitur ꝙ Io. ba. in. 1. sent. in dis. 39. in. q. 1. examinans commentum. 51. huius. 12. lib. attribuit Commẽ. Primo ꝙ Deus nihil intelligit extra se imediate. s. acquirendo scientiam ab eo, & hoc clarum est quia dicimus intellectus uilesceret & perficeretur aliquo extrinseco. Secundo ꝙ Deus intelligit in seipso omnia quæ hñt esse extra Deum sm ꝙ sunt in essentia Dei unitiue, & non sunt aliud ab essentia sua, & hoc si manifestat, si oia intellecta nr̃a essent idẽ cũ intellectu nostro, intelligens se intelligeret omnia illa, sed intellectus diuinus intelligit se essentialr̃ & al.a entia sm ꝙ sunt eminenter & perfectionaliter in Deo non sunt aliud ab intellectu diuino ergo intelligendo se intelligit omnia ut sunt unitiue in Deo. 3. ꝙ Deus non cognoscit alia a se trã seundo a cognitione sui ipsius ad cognitionem aliorum ut sunt in seipsis ut credit Themistius sed ex hoc ꝙ cognoscit seipsum in seipso & cognoscit se continere alia, & ꝙ est cã esse eorum, nam Commenta. intendit ꝙ Deus nihil intelligit extra se tanquam obiectum terminans actum intelligẽdi & tanq̃ obiectum speculatum & intellectum ut vr̃ dicere Themistius, sed ꝙ intelligit omnia in seipso, ita ꝙ intelligẽdo se compræhensiue intelligit alia. Quarto ꝙ Deus cognoscens alia in seipso non solum cognoscit ea quo ad esse quod habent in Deo, sed quo ad esse quod hñt in propriis naturis ex consequenti cognoscit ea distincte & oibus modis qbus cognoscibilia sunt. Quod sic manifestatur. Dicit Commen. qui scit calorem ignis tantum non dr̃ nescire nãm caloris existentis in reliquis calidis, sed iste ẽst qui scit nãm caloris sm ꝙ est calor. Tunc arguo sic si aliquis sciret calorem per essentiam. s. ignis tãtum. i. si aliquis sciret calorem ex eo ꝙ scit nãm ignis tantum. i & non alio modo perfecta tamen cōpḣensione sciret omnia calida omnibus modis quibus sunt calida, quia da oppositum, non compræhenderet perfecte calorem. Igitur a simili, si primum ens scit se tantum

ꝙ est ens per essentiam & cõpræhensiue omne ens, sequitur ꝙ scit oĩa entia oĩbus modis quibus sunt entia: sed cognoscere oĩa entia oĩbus modis quibus sunt entia est cognoscere ea distincte & ẜm sua esse propria, ergo Deus intelligendo se tm̃ compræhensiue, excluso omni alio obiecto terminante eius cognitionem cognoscit omnia distincte ut sunt in seipsis & in ꝓposito iudicandum est de diuino intellectu sicut si intellectus noster cõphẽderet perfectisſime prima principia & semper indefectibiliter staret ea speculando, & non transferret se a speculatiõe principiorum ad speculandum conclusiones in seipsis tunc clarum est ꝙ perfectisſime cõphendendo prima principia etiam perfectisſime adunate & simplici appræhensione cõphenderet oẽs conclõnes contentas in primis principiis, sic dicendum est per omnia de diuino intellectu.

Hæc fuit imaginatio Io. ba. q̃ credit attribuendam Commen. & quidem in. 1. & in. 2. & in. 3. dicto non manifeste discordat a. b. Tho. sed in. 4. nam. b. Tho. in. 1. part. q. 14. ar. 6. & in. 1. sent. dis. 35. q. 1. arti. 2. attribuit Commen. ꝙ posuerit Deum non cognoscere alia a se nisi in cõmuni. s. inq̃tum sunt entia. Io. ba. autem uult ꝙ cognoscat ẜm Cõmẽ. alia a se distincte & omnibus modis quibus cognoscibilia sunt. & sic patet ꝙ non concordant in. 4. dicto. & quidem licet gratia exercitii sustineri posset imaginatio Io. bach. tamen plurimum extorquet sensum & uerba Commen. & si attendamus ad exemplum adductum a Commen. uidetur b. Tho. rectius sentire nam exemplum de calore multum cogit, sic. n. uidetur uelle Comment. arguere. sicut se habet cognoscens primum calidum ad cognitionem reliquorum calidorum, sic cognoscens primum ens ad cognitionẽ aliorum entium. Sed cognoscens primum calidum cognoscit omnia calida sub ratione qua sunt calida, ergo cognoscens primum ens cognoscit oĩa entia sub rõne qua sunt entia. Hæc fuit similitudo Commen. Tunc sic. Sed cognoscẽs oĩa calida ut calida non necessario cognoscit ea quo ad prædicata ꝓpria & specifica & indiuidualia, puta an tale calidum

sit homo uel lapis uel hæc aqua, accidit.n.talido esse lapidē uel aquā, ergo cognoscens omnia entia ut entia non necessario cognoscit ea ut talia entia puta ut homo uel capra accidit.n enti ꝙ sit homo uel capra, ergo ex hoc ꝙ Deus cognoscit se pmum ens, & per seipsum omnia entia ut entia non sequitur quod cognoscat ea distincte & omnibus modis ut cognoscibilia sunt, ergo sensus quem attribuit. B. Tho. Commentatori uidetur magis consonans quam sensus Ioannis bachonis.

Hic discutiendum esset si Deus intel igit alia a se solum eminenter & an etiam terminatiue uerum quia est quæsitum magis Theologicum quam metaphysicum. & id iam determinaui in lectura primi tractatus primæ partis. b. Tho. ideo non est hic immorandum. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qō. 26. si in abstractis sunt idem intellectus intellectio & res intellecta.

Aut in quibusdam scientia res est (& infra) non altero igitur existente intellecto & intellectu quæcunque non materiam habent. Tex. 51.

IN HAC quæstione antequam deueniamus ad decisionem aduerte ꝙ phs in toto text. 51 usq; in finem libri non amplius loquitur de abstractis in genere sed de ꝓ pncipio de quo constat ꝙ cum sua intellectio sit sua substantia & tantum seipsum per seipsum intelligat ꝓ sequitur ꝙ in eo intellectus & intellectio & res ꝓ intellecta sunt idem nec est instantia de intellectis extra se, quæ diximus in. q. præcedēti esse consecutiue & scdario intellecta, qm̄ non intelligit ea ꝑ seipsa sed in essentia sua ꝑut adunate & sine compositione continenſ in ea, ideo uerē possumus dicere ꝙ essentia diuina est suum totum intelligibile diuinum, qm̄ omne intelligibile a Deo uel est essentia Dei, uel contentum in eius essentia sicut in vl'issimo perfecto continenſ particulares perfectiones uerum quia phs assumit ad ꝓbandum ꝙ in ꝓ prin-

cipio idem sunt intellectus res intellecta & intelligentia .i. actus intelligendi, hanc vřem: non altero igiť existente eo ꝙ intelligiť & intellectu quæcunq; non mām hñt, ideo merito dubitať, ſi in oībus intelligentiis tria pdicata sunt idem. Ad euidentiam igiť huius duo principalř agenda sunt, Primo quid in hoc senserit pħs & Commen. Secundo quid tenendum ẜm ueritatem.

Quantum ad mentem pħi & Commen. quatuor consideranda sunt. Primo si tenent intelligentiam esse suum intellectum. Scđo si est sua intellectio. Tertio si est suum obiectum intellectum ita ꝙ ꝑ seipsam intelligat, Quarto qñ intelligit seipsam an intelligat se p essentiam suam, an per speciē mediam repræsentantem sufficienter ipsius naturam.

Quantum ad primum & secundum & tertium rñdendo simul & non recedendo & determinatione q̄ fecimus supra in.q. 11. huius li. dico ꝙ ut uerba pħi sonant tenendū est ꝙ sint idem. Nam si ẜm pħm distinguerenť realiter facerēt cōpositionem in intelligentia, quo admisso sequitur ꝙ in ea esset potentia passiua, & aliquid loco māæ qm̄ in oī composito realř, danť plura quorum unum est ut potentia receptiua, alterum ut forma ut patet tam in compōne ex his q̄ in compōne cum his & maxime in gñe subæ, ut ꝓseruem me a compōne qua componitur linea ex partibus suis. Cum igitur pħs in hoc. 12. in tex 29. & 30. negauerit vl'iter potentiam passiuam ab intelligentiis ut declarauimus supra in. q. 11. negat ex consequenti distinctionem realem hoꝝ trium. Quod autem Com. id expræsse teneat patet in hoc. 12. in commen. 51. ubi ponens dñam inter intellectum nostrum & intellectum abstractum sic inquit, essentia intellectus non est eadem cum intelligere qđ est actio intellectus in nobis & intellectum in nobis non est idem qđ intelligere oībus modis, & causa in hoc est quia intellectum in nobis est aliud ab intelligentia, in eis autem quæ sunt non in mā contingit vt intellectum & intellectus & actio intellectus sint idem.

Quantum ad quartum. s. an intelligentia intelligat se per seipsam an per spēm mediam. Dico ẜm principia pħi quæ

consideranda sunt in.3.de aia circa intellectum & actũ intel ligendi,necesse est ꝙ intelligat se ꝑ subam suam ita ꝙ suba sua semꝑ sit præsens intellectui ut obm suum ꝓ intelligibile & sit ei ut forma intelligibilis & rõ intelligendi.Et rõ qdem huius est,quia iam determinatũ est in intelligentia ſm pħm nullam esse compõnem realem.Constat autem ꝙ spẽs media faceret compõnem & actuaret intellectum intelligẽtie. Præterea ĩ tota doctrina pħi nõ ĩuenimus necessitatẽ ponẽdi spẽm nisi qñ obiectum est intelligibile in potentia, & est nã mãlis,& necesse est ut fiat intelligibile actu per intellectum agentem.Hæc autem non habent locum in intelligentia ut patet.Quare &c.

Sed dices.Admisso ꝙ pħs teneat quãlibet intelligẽtiam intelligere seipsam ꝑ suam ꝓpriam subam.quæritur quid teneat qñ una inlligentia intelligit aliam.An per spẽm,an per subam intelligentis:an per substantiam intellectæ.

Rñdetur in eo ꝙ una intelligentia intelligat aliam põt fieri duplex cõparatio.Primo cõparando inferiorem superiori ut intelligentiam lunæ intelligentiæ solis.Scđo comparãdo supiorem inferiori,ex his aduerte tria, ꝓ loquendo ſm principia pħi qui non concedit spẽs intelligibiles nisi ꝓ intellectione rex mãlium eo ꝙ non sunt intelligibilia actu; nec intelligentia superior cognoscit inferiorem nec econuerso ꝑ spẽm intelligibilem mediam.Dico.2. ꝙ intelligentia inferior cognoscit supiorem ꝑ essentiam supioris que copulaſ intellectui intelligentiæ inferioris ut forma intelligibilis actu.& hoc põt sic declarari intelligentia inferior intelligit superiorem aut per essentiam ꝓpriam,aut per essentiã superioris.Non per essentiam ꝓpriam,qm̃ cum conueniant tm̃ in genere & differant specie species inferior non est sufficienter rẽpsentatiua speciei superioris sicut equus non sufficienter repsentat leonem,ergo essentia intelligentiæ inferioris non est sufficiens forma repsentatiua intelligentiæ superioris,ex quo sequiſ ꝙ si intelligentia superior cognosceret per essentiam inferioris,illa cognõ esset tm̃ quo ad ꝑdicata cõmunia in quibus conueniunt,& non quo ad ꝑdicata

specifica, & sic sua cognitio esset confusa & imperfecta. Dico. 3. q̃ descendendo superior cognoscit inferiorem per essentiam superioris: nam illa sufficienter rep̃sentat inferiorem sicut actus perfectior imperfectiorem, unde sicut per calorem ut. 10. cognosco calorem ut. 8. & per rõnale cognosco sensitiuũ & non econuerso, q̃m rõnale continet omnem perfectionem quæ est in sensitiuo & plus & non econuerso, ita dõm est de intelligentia superiori respectu inferioris cum differant specie & contineat inferiorem & adhuc amplius, nam se habent rerum species ut numeri ex. 8. metaph. sic dicendum est quo ad doctrinam p̃hi.

Quantum ad scdõm principale. s. quid dõm ẽm ueritatem iuxta illa quatuor p̃posita, aduerte q̃ ueritas est omnes intelligentias esse p̃ductas, & in nullo ente p̃ducto actio sua est sub̃a sua ut dcm̃ est in. q. 11. huius libr. ideo constat q̃ in intelligentiis non est idem suum intelligere & eius intellectus siue ipsa substantia intelligentiæ, utrum autem intelligentia sit sua potentia intellectiua relinquo discutiendum in. 3. de anima, est enim antiqua discrepantia circa hoc inter. b. Tho. & Scotum.

Quantum autem ad obiectum an sit idem cum intelligẽtia dico q̃ q̃tum ad obiectum partiale proximum est idem. Hoc. n. est sua essentia, quantũ autem ad obiectum adæquatum non est idem, q̃m illud est ens inq̃tum ens, constat autẽ q̃ non est idem conuertibiliter cum intelligentia q̃m intelligentia esset omne ens.

Quantum uero ad modum quo intelligunt seipsas & vna intelligit aliam dico q̃ suas proprias essentias intelligunt p̃ seipsas, una autem intelligit aliam per spẽm intelligibilem non quidem causatam ab essentia intelligentiæ sed consequentialem & cõproductam in intellectu eius a p̃ principio sicut comproducitur calor q̃n p̃ducitur ignis. Sed in his nõ imoror q̃m magis ad Theologum q̃ ad metaphysicum spectant, & præcipue q̃m de spẽbus intelligibilibus discutiendum est in. 3. de anima, plures. n. famosi doctores hmõi species negant. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Qõ. 27.

Qō.27.si oīa sunt ordinata & ꝓuisa a ꝑmo ꝑncipio.
Oia uero coordinata sūt aliqualr̄, sed nō silr̄. text. 52.

IN HAC .q. tria consideranda sunt. Primo quid circa hoc senserunt pħi ꝑmi. Scđo quid senserit pħs & Cōmēt. Tertio quid tenendum ſm ueritatem.

Quantum ad ꝑmum aduerte ꝙ Democritus & Zeno & plures antiqui negabant oēm ordinem rerum in finem, negabant.n. cām finalem quos improbat pħs in. 2. phy. text. 77. usqꝫ ad text. 87. ex hoc aūt ꝙ negant finem negant ex ꝯñti ordinem rerum in finem, ergo & ꝓuidentiam siue curam & solicitudinem auferunt oīno a ꝑ ꝑn. Nam ut declarabimus infra ꝓuidentia & solicitudo includit ordinem rex ī finem ꝑ determinata media, & hanc opionem antiquorum rememoratur & improbat pħs in. 12. meta. tex. ulti. quasi ī fine cum dicit. Alii incōnexam ipsius uniuersi subam faciūt nihil.n. alia alii confert aut ens aut non ens & ꝑncipia multa, entia uero nolunt male disponi. Et intendit pħus ꝙ hæc opinio facit nām uniuersi sine ordine intrinseco & extrinseco, intrinseco quidem quia ponit unam ꝑtem nō cōferre alteri siue existat siue non, extrinseco aūt ponit plura prima ꝑncipia, ex ꝯñti aufert ordinem rerum ad unum primum principium, & qm̄ entia nolunt male disponi, ideo hæc opinio falsa est.

Quantum ad scđm aduerte ꝙ Arist. & Cōmen. in hoc ꝓposito breuissimæ se expediunt, nec est facile uidere quid intendatur. Tu tñ aduerte quo ad pħm duo excipiuntur ex tex. 52. huius lib. Primum est ꝙ oia ordinata sunt ad unum ꝑmum sicut ordinantur ꝑtes exercitus ad ꝑmum ducem. Sic.n. inquit. Ad unum quidem oia coordinata sunt. Scđm est ꝙ non oia sunt equalr̄ & silr̄ ordinata & curata ab illo ꝑ ꝑn. quia sicut in una familia sunt instituti diuersi ordines a dño domus, sic & in uniuerso diuersimode curantur partes uniuersi a ꝑ ꝑn. nam dñs domus, ita curat filios ꝙ oēs corū actiones ordinat sub lege, ita ꝙ non licet eis uiuere ut uolūt sed ut ordinatum est a pr̄e. Seruos aūt ita curat & bestias ꝙ

de paucis actiõibus eorum vr̃ hẽre solicitudinem, & dũ mõ seruiant domui de reliquis non curat, sed agunt ut cõtingit. Applicans aũt sĩtitudinem familiæ ad ptes uniuersi vr̃ uelle comparare subas sepatas & corpora cœlestia filiis dñi qm̃ ut īquit Cõmen. interp̃tans dcm̃ p̃bi actiões corpum cœlestiũ in cõicatione eorum adinuicem in constõne mundi sunt sicut actiones liberorum in constõne domus. Quemadmodũ .n. liberi non licentiantur ad faciendum oĩa quæ appetunt de actionibus. Sed oẽs actiones eorum sunt pp iuuamentũ eorum adinuicẽ ita est de corpibus cœlestibus, ea aũt quæ sunt in hoc mundo inferiori cõparat seruis & bestiis, quoꝝ non oẽs actiones intentæ & curatæ sunt a dño domus, sed solũ illæ quæ, utiles sunt bonæ familiæ, puta q̃ famulus bñ & fideliter ministret in domo, q̃ equus bñ differat, q̃ canis bñ custodiat. Quod aũt famulus sit lusor uel blasphemus est p̃ter intentionem dñi domus, nec de hoc non curat. Sic opinatur Arist. de qualibet spẽ huius mundi inferioris, ex q̃nti opinatur p̃mum non curare oẽs humanos actus eo q̃ i hoc non considerauit hoĩum excellentiam. s̃. bestias Sed in hoc non est audiendus. qm̃ & sacrificia, & diuinus cultus nihil p̃ficeret hoĩ, & iõ Arist. quasi hoc impium aduertens alr̃ sentire uisus est in. x. ethico. c. x ubi inquit Qui s̃m mentẽ opat̃ & eã colit & optimæ dispositus est, amicissimus Diis vr̃ eẽ. Nam si Dii curam aliq̃n hñt humanarum rerum ut extimatur & creditur, rõnabile est eos gaudere optimo & cognatissimo, tale hmõi uero mens est, & amantibus illam maxime honorantibusq; fauere tanq̃ rerum sibi carissimarum curatoribus, & recte ac bñ agentibus. Quod aũt hæc oĩa sapiẽti maxime competant, nõ est obscurum. Amicissimum ergo deorum eundemq; fœlicissimum esse decẽs est. itaq; & hoc modo sapiens utiq; erit maxime fœlix, hæc p̃bs.

A Cõmen. aũt hẽmus duo p̃mum est q̃ oĩa entia hñt ordinem inter se, & ordinata sunt ad unum. i. ad p̃mum p̃ncipem sed non silr̃ & equalr̃ sicut vr̃ ẽt in ordine familiæ ad dñm domus vñ in cõmen. 52. huius li. sic hr̃, bonum existit in hoc toto. i. in uniuerso utroq; mõ. s. pp ordinem, & pp il

lud pp qđ est ordo.f.pmum pn.& oia quæ sunt sub p pn.nō equalr hnt ordinem.Hæc.n.quidem pfectum hnt ordinem, ita q nihil admiscetur eis p accns,sicut est de corpibus cœlestibus.Hæc aũt ita q inueni in eis puatio ordinis p accns. & sunt ea quæ sunt sub corpib⁹ cœlestibus,& hoc ualde sile est ei qđ continetur in una domo continente seruos & liberos &c.Scđm est q Deus habet solicitudinem de quolibet indiuiduo sed non q̃tum ad oēs actiones quæ sunt ꝓprie illi indiuiduo,sed q̃tum ad illas in quibus cōicat cum aliis idiuiduis suæ spēi.puta solicitudinē habet do hoc equo,& de hoc hoie inq̃tum gñent sibi sile qm̃ p hanc actionem cōseruant spēs rerum inferiorum . & q hæc fuerit opinio sua patet in cōmen.37.huius lib,ubi sic inquit.Ex hoc vr Deum hēre curam circa oia entia. Dicentes aũt q Deus solicitus est circa unũqđq; indiuiduum aliqualr uerum est & aliqualr non qa nullum indiuiduum habet dispōnem ꝓpriam nisi illa dispō inueniatur in aliquo mō illius spēi. Et hoc igitur mō uerum est Deum solicitari circa indiuidua,solicitudo aũt circa indiuiduum tali mō q nullus hēat cōicationem cum eo,hoc nō est fas bonitati diuinæ.

Tu tñ aduerte q ipse Cōmen.uerius loquitur de hac solicitudine circa genus humanum pp excellentiam suam in li. x.ethico,sup cap.x.ubi sic inquit.& si quidem cura sit Deo de hoibus ut creditur & ut debitum est,& sit quidem Deus gaudens de eo qui est melior,tunc gaudet de eo qui nititur ei assilari ualde.& hic est itells.Dignum est ergo ut bñfaciat eis qui amant ipm plus & ut honorificet eos, & uisitet ipsos sicut est dispō amici cum amico suo , & eo q actio eorum ē actio nobilis sana.Hæc & non plura possum⁹ hēre ex doctrina pħi & Cōmen.in hoc ꝓposito,quæ q̃tum deficientia sint examinanda sunt a theologo,& nos iam compleuimus hoc in lectu.pmi tract.pmæ par.b.Tho. Quæ hic inserenda nō sunt ne confundamus negocium metaphysicum.

Quantum ad tertium f.quid dōm & tenendum fm ueritatem,ac ueram pħiam aduerte p quid dicat solicitudo q̃ solemus appellare ꝓuidentiam,& applicatæ quid dicat ꝓuidē.

tia Dei. deinde unica rõne ꝓbabitur ꝙ ẜm ueritatem Deus ꝓuidet oĩbus ſupioribus & inferioribus in vl'i & in ſingulari ſingulariter ita ꝙ curat quaſcũq; indiuiduoꝝ actiones.

Vt igitur ſcias quid ſit ꝓuidentia aduerte ꝙ in pncipe inſtituẽte ciuitatem & rempubli. hæc quatuor ordinatæ inueniuntur. Primo ineſt ſibi uoluntas qua vult & determinat inſtituere ciuitatem. Scđo ineſt ſibi excogitatio quales ptes debeant eſſe integrantes ciuitatem, puta ꝙ ſint nobiles, & doctores, & iudices & mercatores & milites & agricolæ, quæ ptes concurrunt ad pficiẽdum bonum ciuitatis, & hæc excogitatio dr̃ diſpõ. vñ & ordo ptium in toto dr̃ diſpõ, & architector excogitans ac ordinans ptes ꝓportionalr̃ i edificio dr̃ ſapiens diſpoſitor. Tertio ineſt ſibi excogitatio & ordinatio quæ media opportuna cuilibet pti ciuitatis cõferenda ſint ut p ipſa opentur opa ſibi debita, & conſequantur finem ad quem unaquæq; ps ordinata eſt, puta ꝙ doctores hẽant modum ſtudendi, milites arma, mercatores merces, agricolæ iumenta &c. & hæc excogitatio ac ordinatio mediorum, dr̃ ꝓuidentia, vñ & quibus incumbit hæc in ciuitate miniſtrare dicuntur prouiſores.

Quarto ineſt ſibi actualis collatio mediorum, & motio ptium ſic ordinatarum in ꝓpriũ finem iuxta media unicuiq; pti collata, & hæc dr̃ gubernatio. Ex qbus patet ꝙ ꝓuidentia ſupponit uolitionem finis, & diſpõnem ptium ordinatarum ad finem, & ꝙ ipſe ꝓprie eſt circa media conferenda cuilibet pti ut conſequatur finem. Prouidẽtia igitur abſolutæ ſumpta, eſt excogitatio intellᵉs de mediis conferendis nãæ ordinatæ in finem ut finem conſequatur, in Deo autẽ ꝓuidentia eſt excogitatio diuini intellᵉs de mediis conferendis unicuiq; nãæ, quibus finem ſuum conſequatur.

Declarato quid ſit ꝓuidentia, ꝓbatur unica rõne ꝙ ineſt Deo quo ad oĩa entia in vl'i & in ſingulari ſingulariter, & arguitur ſic. Deus eſt pmũ & vl'iſſimum agens, ergo ſua cauſalitas ſe extendit ad oẽ ens ꝓducibile ita ꝙ non põt exiſtere niſi p ipm, & eſt agens p intellm & uoluntatem, ergo in quolibet ente ꝓducto intendit finem ad quem ꝓducitur. Si

in quolibet ente intendit finem ergo media ad finem, alr ua næ intenderet finem. Sed Deus est cã oīs entis non solum ī vl'i & ſm ſpēm ſed ēt ſm indiuidua ut magis declarabitur ī q.ſeq.ergo reſp ctu cuiuſcunq; entis ēt ſingularis & ſingulariter intendit media ad finem & p ɔn̄s ꝓuidet oī enti in ſingulari. Añs ꝑmæ ɔn̄tiæ ꝓbabitur in.q.ſeq Contra aūt patet qm̄ ꝑmum ens quod eſt & ꝑmum agens eſt cã oīs entis ut declaratum eſt ēt in.2.meta. Añs ſcðæ ɔn̄tiæ iam declaratū eſt.ſ.in.q.x.huius lib. Contra aūt patet. qm̄ ſi non intenderet finem non ageret ſm intell'm & uoluntatem. Agens.n. p intell'm & uoluntatem agit a ꝓpoſito. agens aūt a ꝓpoſito intendit finem ex.2.phy. Hæc multa argumēta ſoluēda eſſent quæ potius ſpectant ad theologum q̄ ad metaphyſicū ideo non eſt in his immorandum, ne ſciæ confundantur. Hæc de præſenti quæſito dicta ſint.

Qō.28.ſi ꝑmum ꝑn.eſt cã effectiua oīum entium.

Vnus ergo princeps, Text.ultimo.

PRO ultima conſideratione de ꝑ ꝑn.q̄tum ſpectat ad metaphyſicum tria de eo reſtant diſcutienda. Primo cãlitas ſua. Scðo unitas. Tertio neceſsitas ieē & de his tribus formabimus tres ultimas qōnes metaphyſicales.

Circa cãlitatem ꝑmi ꝑn. aduerte q̧ oēs recte cogitantes de Deo negant ſibi cãlitatem mãæ pp potētialitatem eius Deus aūt eſt puriſsimus actus excludens oēm potentiā paſ. negat & cãlitatem formæ informantis, eo q̧ illa eſt ps ex ɔn̄ti imꝑfecta, & icompleta in nã ſua, & ſi dicatur ꝑma forma, exponendum eſt metaphy.i. ꝑmus actus, cum nullo tñ faciens compōnem. Attribuunt aūt ſibi cãlitatem finis excellentiſsimo mō, qm̄ oīa mō ſuo deſiderant ipm, & gr̄a illius agunt quæcunq; agunt vñ pħs in tex.36.huius.12.dixit q̧ mouet ut amatum & deſideratum, qð eſt ꝓpriū finis. De cãlitate aūt effectiua reſpectu cuiuſcunq; entis nō eſt cōcordia vl'is, & iō in hac.q.intendo īmorari circa hoc & tria conſideranda ſunt. Primo quid dicendum ſm Ariſtot. Scðo quid ſm Commen. Tertio quid ſm ueritatem.

Quantum ad Ariſt. aduerte ſm.b.Tho.ut declarabit̃ in-

fra sensus p̄bi non est sensus Cōmen.iō de mente p̄bi & Cō men separatim agendum est,alii aūt ut Sco.& Her. & Ioā. bacho.& Grego.tenent p̄bm & Cōmen.concordes.ita ꝙ q tenent p̄bum concedere Deum esse uere cām productiuam oīum tenent idem de Commen.similiter dicunt qui tenent partem negatiuam.

Nos igitur sequentes uiam.b.Tho. ponimus hanc ꝯclōnem de mente p̄bi,sed non de mente Cōmen.cuius opiōnē erroneam,manifestabimus infra.Arist.tenet Deum eē cām ꝓductiuam oīum.Hāc sic manifestamus. Aris.tenet Deum esse cām ꝓductiuam oīum corruptibilium & incorruptibilium ergo &c.ꝯn̄tia nota quia oē ens est corruptibile uel icorruptibile.Añs ꝓ.1.par.ꝓbatur entia corruptibilia nō sꝑ hn̄t esse,ergo ꝑ aliq̄ cām tendunt ad esse.Hanc aūt cām posuit p̄bs in tex.33.huius lib.esse p̄mum cœlū motum motu diurno & planetas motu sub obliquo circulo. Sed Deus mouet p̄mum cœlum imediate ſm Cōmē.uel mediate ſm b.Tho. ut uisum est.s̄.in.q.15. & motu p̄mi cœli mouenť alia corpa cœlestia ergo Deus est cā p̄ma & vl̄is ꝓductiua ꝑ motum cœli oīum inferiorum corruptibilium.Pro scd̄a autem pte.i.quo ad incorruptibilia est maior difficultas, & iō probandum particulariter ex doctrina p̄bi, & sustinenda sunt dicta sua.

Tu igitur aduerte ꝙ in doctrina p̄bi inueniuntur p̄cipue tria loca,ex quibus concludemus propositum.

Primum est in.8.phy.in tex.15.ubi rep̄hendens Empe. & Democri.qui putabant nulli rei sempiternæ assignādam esse cām,sed tm̄ his quæ de nouo incipiunt esse sic ait ꝯ eos. Qd̄ aūt in oībus non recte, &.n.trigonum sꝑ habet duob[9] rectis equales angulos,sed tn̄ est ꝑpetuitatis hmōi altera cā. Hæc p̄bs ex quibus patet ut inquit.b.Tho.exponens ꝙ itētio p̄bi fuit esse aliqua semꝑ entia ut corpa cœlestia & sb̄as separatas,& tn̄ haberent cām sui esse,quæ non pōt assignari nisi primum principium.

Sed aduerte ꝙ Grego.in.2.di.1.q.1.ar.1. dat huic dicto duplicem rn̄sionem,p̄ dicit ꝙ p̄bs intendit de cōplexis quæ

sunt sempiternæ ueritatis & sunt concl'ones demõstrabiles. & iõ exemplificat de hoc complexo demonstrabili. Triãgulus habet tres Hic aũt quærimus de incomplexis æternis & incorruptibilibus ut de cœlo & de intelligentiis.

Sed hæc rñsio est ꝯ intentionem pħi, nam illic intẽdit arguere ꝯ Empedo. qui non assignabat cãm quare lis & amicitia semp cãnt motum alternatim equalibus tpibus. & dicit pħs ꝙ non põt Empedoc. excusari in hoc, quasi id q̃d est sp non hẽat cãm. & licet exemplificet de complexo tñ intẽdit ẽt de incomplexo ut de motu æterno, aĺi rõ pħi ꝯ Emped. nulla esset. Posset. n. negare hanc consequẽtiã. Complexum æternum habet cãm ergo & incomplexum.

Scdo rñdet Grego. Dato ꝙ pħs intenderet ẽt de incomplexo, hæc ꝯñtia non ualet. Hoc incomplexum habet cãm, ergo habet cãm effectiuam sufficit. n. ꝙ hẽat cãm finalem. & sic pħs cõcedit entia incorruptibilia habere primum pncipium pro causa finali.

Sed hæc rñsio est ẽt ꝯ mentem pħi in dcõ tex. nam licet dcã ꝯñtia non sit formalis ualet tñ ir pñtĩ mã. Nam si complexum quod est concl'o demonstrationis ut Trigonũ hẽt tres habet cãm, habet cãm effectiuam, qm̃ pmissæ ex q̃bus deducit concl'o sunt cãæ efficientes concl'onis, ex. 2. physic.

Item si loquamur de incomplexo vt de motu æterno nõ continuo sed p interpõnem quietis ut dicebat Empedo. adhuc patet ꝙ pħs intendit de cã efficiente, petens quæ cã mouebat litem & amicitiam ad cãndum motum æternum interpolatum. Patet igitur ꝙ pħus intendebat de cã effectiua rei incomplexe, & non tantum complexe.

Sed forte dices ꝙ æternum est duplex. s. successiuum ut motus cœli ẜm pħm & pmanens ut intelligentia & cœlũ. Motus quidem cœli habet cãm efficientem æternam, qm̃ ẽ a mouente æterno eo ꝙ motus de necessitate includit mouens ut dicit Cõmen. in hoc in lib. 12. in cõmen. 41. eternũ uero pmanens non habet cãm effectiuam qm̃ si eternum ẽ semp est Si semp est non indiget cã deducente illud ad eẽ. Pħs aũt in. 8. phy. in tex. pdicto intendit de æterno successi

uo qualis est motus æternus siue cõtinuus siue interpolatus de quo conceditur ꝙ habet cām effectiuam ſm pħm.s. intelligentiam æternam mouentem.

Sed hæc instantia non concludit, qm̃ licet pħus intendat scire cām effectiuam de motu æterno ꝑ īterpolationem, tñ ad improbandum Empedo. & Democri. assumit hanc uniuersalem. Oino.n. existimare ꝑncipium hoc esse sufficiens. quod semꝑ aut est sic aut fit non recte se habet opinari.i.nõ ē recta opinio existimare aliquod esse ꝑncipium & cā & nõ hēre cām quia semꝑ est aut semꝑ fit. Quod quidem dcm̃ pt applicari ad æternum ꝑmanens & successiuum cum loquatur vl'iter, cuius signum est ꝙ pħs applicat ad triangulum hñtem tres, quem constat computari inter permanentia & non inter successiua.

Scđm dcm̃ est in. 2. meta. tex. 4. ubi sic hr̃ unumquodq; uero maxime ip̃m aliorum dr̃ ſm quod & in aliis est uniuocatio, puta ignis calidissimus &.n. est cā aliis hic caloris, quare & uerissimum quod posterioribus est cā ut sint uera &c. Concessum est aũt Deum esse maxime ens & maxime uerũ: ergo est cā oīum aliorum ꝙ sint entia & sint uera.

Ad hoc rñdet Grego. ubi. s. cõceditur ꝙ Deus ut est maximum ens est cā oīum entium, sed negatur hæc ꝯñtia, ergo est causæ effect ua.

Hæc rñsio non est ad mentem pħi. Nam comparat ꝑmũ ens ꝑ calido in vl'i cālitate. Sed constat ꝙ ꝑmum calidum ē cāæ effectiua oīs caloris, ergo ꝑmum & maxime ens est cā effectiua oīs entis, al'r comparatio nulla esset. Præterea, non pōt dici ut dicunt Cõmentistæ ꝙ pħs intendit primum ens esse cām finalem & conseruatiuam oīum entium, quia in illo tex. nulla est mentio de cā finali & ꝑterea, si Deus est cā conseruatiua est ēt cā effectiua, & hanc ꝯñtiam ꝓbabo, infra, qñ pertractabitur quid tenendum sit ſm ueritatem.

Tertium dictũ est in. 5. meta. ca. de necessario ubi sic habetur. Horum quidem itaq; altera cā essendi necessaria, horum autem nulla, sed propter hæc alia sunt ex necessitate. Tunc sic, nullum est ens necessarium nisi ens incorruptibi-

se, ergo si sm pbm aliqua entia necessaria hnt cam illa sunt entia incorruptibilia ut cœlum & intelligentiæ, nulla autẽ cã potest sibi assignari nisi Deus ergo &c.

Ad hoc rñdet Greg. ubi supra, ꝙ pħs loquitur de necessariis complexis, quæ sunt concłones demonstrabiles quarũ cãæ sunt principia complexa ut cã huius, homo est risibilis est hæc homo est rõnalis, & ꝙ pħs intẽdat de necessariis cõplexis demonstrabilibus patet in eodem capi. nam ante dictum allegatum præmiserat. Amplius demonstratio necessariorum est &c.

Sed ꝙ hæc rñsio non ualeat declaro sic licet pħus in illo cap. mentionem faciat de necessariis complexis non tamen sistit solum in illis, qm̃ intendit etiam de incõplexis ꝙ quædam habeant cãm & quædam non. Nam postq̃ dixit ꝙ horum quidem itaq; altera cã &c. statim subsequit. Quare p̄mum & proprie necessarium quidem simplex est: hæc ille. Quod vł'iter exponit de prima cã quæ est Deus, qm̃ esse p̄mum necesse esse, & absolute simplex sunt ꝓprietates suæ. Cum ergo pħs post dictum nrm allegatum faciat mentionem de necessario incomplexo signum est mẽtem suã fuisse qñ assignat cãm necessariorum, ꝙ uult intelligere de cõplexo & incomplexo necessario.

Nec ualet si dicat ꝙ pħs intendit per simplex p̄mũ, simplex qđ est cã, & est illud in qđ resoluitur p̄mum p̄ncipium cõplexum. s. Impoße est idem simul esse & non esse, resoluitur in hoc p̄mum cõplexum ens est ens ut oẽs dicũt & maxime Ant. And. in. 4. metaph q. 5. Et hoc etiam vr̃ innuere Com. in. 5 meta. com. 6. Dicit. n. ꝙ aliqñ terminus medius erit causa rei. s. cõclusionis. & tunc res erit necessaria uel possibilis ꝑ aliud. i. ꝑ terminum medium. Aliqñ autem terminus medius non erit causa rei, & tunc res erit per se necessaria uel possibilis. Ex quibus uerbis apparet ꝙ pħs & Commenta. intellexerunt de complexis.

Hoc inq̃ non ualet, quia est ꝯ pbm & Com. ibidem. Dicit. n. pħs ꝙ si p̄mum per se necessarium non esset simplex contingeret aliter se hr̃e quia esset cõpositum & tunc tale

contingit aliter se hẽre, & per ꝯñs non esset necessarium, & non dicit ꝙ resolueretur in aliqđ ṕmum compositum vt arguens imaginaꝭ, & Com̃.ibi declarat ꝙ si tale ṕmum necessarium per se non esset simplex esset compositum ex mã & forma, & per ꝯñs subã sua mutaretur diuersis modis. Ex q bus patet ꝙ tam pħs q̃ Com̃.intelligunt de principio ꝑ incomplexo.i.de Deo, & non de ꝑ complexo in quod resoluitur primum principium complexum.

Sed dicit Greg.ubi supra. Concesso ꝙ pħs intendit de necessario complexo & incomplexo, non ualet hæc consequẽtia, necessarium incomplexum habet causam, ergo habet causam effectiuam.

Contra probo ꝯñtiam ualere in hoc proposito. Certum est.n.ſm pħm ꝙ intelligentiæ nõ habent cãm mãlem cum sint sine oĩ mã ex tex.30.huius li.nec formalem cum sint simplices formæ nec formæ est forma, ergo superest ꝙ habeant finalem & effectiuam, uel finalem tantum. Si ꝑ modo habetur intentum. Si.2.modo adhuc habetur intentum qm̃ infra probabitur ꝙ omne habens causam finalem habet causam efficientem.

Quantum ad sensum Comment.dico ꝙ fuit in hoc errore nullo modo dari creationem neq; cum nouitate essendi neq; sine nouitate ut declarat Greg.in.2.dis.1.q.1.ar.1. Etiam manifestauimus id supra in.q.5.huius li. Cum ergo cõstet ꝙ entia incorruptibilia ut cœlum & intelligentiæ non sunt ꝓducibilia ꝓductione physica, qm̃ ſm Com̃.ut declaratum est in.8.li.huius scientiæ mã quæ supponiꝭ ꝓductioni physicæ non est in cœlo, nec ſm ueritatem est in intelligentiis, si non concedit creationem patet ꝙ ſm eum sunt improducta. & sic Deus non est causa effectiua incorruptibilium. Ad confirmationem huius uide in hoc.12.li.in com̃. 41.ubi arguens ꝯ Alex.dicit, impoſe est.n.ut idem sit poſe inesse ex subã sua & recipiat ex alio necessarium esse, nisi esset poſe ꝙ nã eius transmutaretur. Motus autem poſe est ut sit necessarius ex alio & poſis ex se, & cã in hoc est ꝙ habet esse a motore. Si igiꝭ motus iste fuerit eternus necesse ẽ

ut fiat a motore non moto oino neq; essentialiter neq; accidentaliter. Permanentia igitur motus est ex alio, substantia autem. s. cœli & motoris ex se. & ideo impo͞e est inueni re sub͞am po͞em ex se, necessariam ex alio quod est po͞e in motu. Hæc Com͞. ex quibus constat ꝙ non uult concedere aliqd͛ ens præter motum posse hēre esse necessarium ex alio ita ꝙ oē ens ꝑmanens hn͞s esse ab alio est ens po͞e i. potens esse & non esse. Accipit. n. ly po͞e pro contingenti & non ꝓ po͞i alto. Nam ut determinauimus in lib. 9. po͞e altum nō opponitur necessario, immo de eo prædicatur ut declaraui mus illic. Teneo igitur Commen. fuisse huius erroneæ sen tentiæ. Nec in hoc sequeris Sco. nec Cap͞. nec Her. nec Pau. Sonc. qui arbitrantur Com͞. sentire oppositum fundantes se supra quædam dicta eius quæ de facili exponentur infra.

Quid autem. b. Tho. sentiat de Com͞. dico ꝙ arbitratur ipsum sibiipsi ꝯdicere. Nam ut refert. b. Tho. in. 8. phy. lec. 21. in li. 12. meta. in com͞. 41. tenet ꝯ Alex. ꝙ cœlum non habet eē ꝑpetuum ab altero, licet motus eius sit perpetuus ex altero, in li. autem de sub͞a orbis tenet oppositum, nam. b. Tho. in. 8. physi. lec. 21. arguens ꝯ Commen. sic dicit un de & ipsæ Commen. in li. de sub͞a orbis confitetur ꝙ Deus est causa cœli non solum quantum ad motum eius sed etiā q̄tum ad sub͞am ipsius, qd͛ non est nisi quia ab eo habet esse non autem habet esse ab eo nisi perpetuum. Hæc. b. Tho. Cum igitur sibi contradicat ut ei. b. Tho. imponit relinquē dus est ut incertus: & potius tenens partem negatiuam quā affirmatiuam.

Nec obstat ꝙ quædam dicta Com͞. vn͞r sonare oppositum inter quæ recitantur.

Primū͛ est in li. de sub͞a orbis ubi inqt & cū ignorauerunt quidam hoc esse de opinionibus Ari. dixerunt, ipsum. s. Ari. non dicere cām agentem totum sed tm͞ cām mouentem & illud fuit ualde absurdum, & non est dubium in hoc ꝙ agēs ipsum est mouens ipsum, hæc Commen.

Ad hoc dicunt cōmentiste ꝙ agens sumit dupl͛r. Primo ꝓprie, & est illud qd͛ deducit rem ad esse & est principium

unde motus, & ut sic est cã distincta ꝯ alia tria gñã, & dr̃ ꝑ priæ cã efficiens. Scđo improprie & similitudinarie, & sic uerificat̃ de mã & forma & fine. Nam ferrum agit gladiũ durum qm̃ per ipsum gladius est durus, & anima facit aĩatum, & lucrum facit mercatorem. Nam aĩatum est per animam, & mercator est pp lucrum, in ꝓposito Com̃. accipit agens. 2. modo & non. 1. modo, quod patet ex eo quod dicit in. 4. cœli com̃. 1. Dicit. n. ꝙ res eterne non habẽt agens nisi ſm similitudinem, & si habuerint aliqđ quod est agẽs non erit nisi inq̃tum est forma illa & conseruans ipsum.

Scđm est in. 2. meta. com̃. 4. ubi inquit Commen. omnia entia non acquirunt esse & ueritatem nisi a prima causa.

Ad hoc dicunt cõmentiste, sensum fuisse Com̃. ꝙ cum ꝑ ma causa continuet motum primi cœli est. n. ſm Com̃. applicata ꝑ cœlo ut declaratum est supra, conseruat primum cœlum inesse quia ut inquit in li. de sub̃a orbis, si motus cœli destrueretur, cœlum ipsum destrueret̃, & si destrueretur motus primi cœli, destrueretur motus inferiorum orbium ex ꝓñti mundus, ex quo uerificat̃ ꝙ dator continuationis motus cœli dat esse aliis entibus, quia est causa ꝙ perseuerent inesse, & ut sic dicunt̃ acquirere esse omnia entia a prima cã, non ꝓductiue sed conseruatiue eo ꝙ nisi continuaret motum cœli, oĩa entia desinerent esse, & totalr̃ uniuersum destrueret̃ ſm opinionem Com̃. licet falsam, nõ ergo ex dicto allegato potest concludi Com̃. tenere Deũ esse causam ueræ productiuam omnium entium.

Alia solent dicta eius allegari in hoc proposito quæ non sunt multum euidentia ideo pertranseo.

Quantum ad rei ueritatem inuestigandum est si aliqua ratione nãli efficaci potest probari Deum esse cãm ꝓductiuam oĩum entium quocunq; modo habeant esse & hic inuenio duas sententias. Prima est. b. Tho. cui concordat Scotus & Her. isti tenent partem affirmatiuam. Alia est Gre. qui in. 2. sent. di. 1. q. 2. ar. 2. tenet partem negatiuam, intendens igitur sequi partem affirmatiuam formabo aliquas rõnes & defensabo ꝯ Grego. Deinde soluam quædam argumenta quæ

uidentur fauere parti negatiue.

Pria ratio oẽ ens extra ꝑmum depẽdet essentialr̃ a ꝑ̃.Sed non dependeret a ꝑ̃ nisi cãretur ab eo.Sed non cãretur a ꝑ̃ nisi ꝑduceret̃ ab eo.Ergo oẽ ens extra ꝑmum ꝑducitur a ꝑ̃. Prima ꝑpositio sic ꝑbatur,si aliquid aliud a ꝑ̃ non dapenderet essentialiter ab eo nõ eẽt ꝑtinens ad uniuersum,quia unitas uniuersi stat in hoc ꝙ oĩa alia a ꝑ̃ hñt ordinem ad primũ ex.12.meta.text.51.quicquid aũt habet ordinem essentialẽ ad ꝑmum dependet ab eo,ergo oẽ ens extra ꝑmum dependet essentialr̃ a ꝑ̃.Secunda aũt ꝑpositio sic ꝑbatur si non cãretur ab eo,a se & ex se esset necesse esse,ergo sibi non repugnaret esse quocunq; alio circũscripto etiam si circunscriberetur ꝑmum & tunc sequit̃ ꝙ non penderet essentialr̃ a ꝑ̃. qđ ꝯdicit primæ ꝑpositioni.Quod autem sequat̃ patet quia non repugnat rem esse sine omni eo quod non est cã sua.

Huic rõni rñdens Greg.ubi supra concedit primã & secũdam ꝑpositionem,sed negat tertiã.s.sed non cãretur ab eo nisi ꝑduceretur.Hanc negat & dicit ꝙ sufficit ut causetur ab eo ut a fine,quod magis proprie dr̃ esse ad primum uel ꝑpter primum q̃ a primo.

Sed ꝯ:concedit Greg.omne ens esse dependens essentialiter a ꝑ̃,& non esse necesse ex se tunc sic,ergo est necesse esse ex alio.s.ex quo pendet,ergo non potest non esse ex alio ergo in se consideratum potest non esse, & hanc ultimam ꝯñtiam sic probo.Quia in se consideratum circũscripto quocunq; alio a quo pendet uel potest non esse uel non potest non esse.Patet diuisio.qm̃ est per ꝑdicata ꝯdictoria ergo necesse est unam partem esse ueram.Si concedit̃ prima pars ergo est poẽ non esse,& de omni tali concedit Greg.ꝙ habet cãm productiuam.Si concedit̃ secunda ergo est necesse esse ex se quod Gre.negat.& est falsum qm̃ ut ꝑbabitur infra est tm̃ unum necesse esse ex se,ꝯ autem patet,qm̃ idem est, nõ posse non esse circũscripto quocunq; a quo dependet & nõ posse non esse ex se sed necesse esse ex se,& non posse non esse ex se æquipollent,ergo Greg.non potest sustinere. Omne ens extra primum dependere essentialiter a primo & nõ

causari effectiue ab eo.

Secunda rõ quæ sumitur ab Herueo in.2.quoli.in.qõ.1. formatur sic. Oẽ quod sibi de relictum est non ens est effectiue productum. Sed omnia præter primum principium & quod est ultimus finis oĩum sibi derelicta sunt non ens. ergo sunt effectiue ꝑducta a primo. Maior patet, quia si ex se est non ens indiget cã qua ducat̃ ad esse, duci autem ad esse est ꝑduci. Minor autem ꝓbatur. Quia si ꝑ impoſ'e remoueatur ultim⁹ finis, aut aliqua remanẽt entia aut non, non põt dici ṗmum, quia non dependerent essentialr̃ ab ultimo fine cuius oppositum ꝓbatum est in rõne ṗcedenti, ergo secundum, & per consequens sibi derelicta sunt non entia.

Huic rõni rñdet Gre. dicens maiorem non esse ueram nisi equipolleat isti. Omne ens quod si aliud non esset ipsum non esset est effectiue productum. Dicit ꝙ hæc est uera si illud aliud sit possibile non esse Nunc autem ipsum primum ad cuius non esse quodlibet aliud non esset, non est possibile non esse, si uero illud aliud non sit possibile non esse, maior non habet euidentiam.

Sed Greg. non considerauit totum sensum & processum Heruei, nam Herueus ubi supra adducit hanc rñsionẽ Gre. & declarat nullam esse ex ueritate conditionalis, ſm q̃ procedere intendit Herueus in hac rõne. Intendit.n.ꝙ dato qđ sit impoſ'e Deum non esse, & sit impossibile cœlum & intelligẽtiam non esse, hæc tamen est uera si Deus non esset cœlum non esset, ex qua illatione manifestatur ꝙ si per impossibile cœlum relinqueretur sibi esset non ens, ergo signum est ꝙ acquirit esse effectiue ab alio vnde dicit Her. & bene ꝙ rñsio data a Greg. vr̃ procedere ex ignorantia logicę.

Tertia rõ, quæ etiam est Heruei. Omne quod habet cãm finalem, habet cãm efficientem, quia causalitas finis est id cuius gr̃a aliquid fit. Sed omne ens præter ṗmum habet causam finalem ex.12.meta,tex.51 ergo &c. Si igitur entia plura essent in producta, non omnia haberent causam finalem quod repugnat ꝑbo & ueritati.

Huic rationi rñdet Grego. ꝙ habet minorẽ efficaciam q̃

præcedens eo ꝙ maior eſt falſa,& ꝙ addiť de cãlitate cãæ finalis.ſ.ꝙ eſt id cuius grã aliquid fit eſt falſum.

Sed hæc rñſio eſt uoluntaria & ꝯ pħm. Cõſtat.n.ꝙ in.5. metaphyſi.in cap.de cauſa deſignauit cãm finalem ex hoc ꝙ eſt illud gratia cuius aliquid fit,ergo male dicit Grego. id eſſe falſum ſm pħm.Tunc ſic.Omne quod habet cãm finalem,habet id cuius grã factum eſt.Sed cœlum & intelligentiæ ſm te hñt cãm finalem non ſolum quo ad motum ſed etiam quo ad eſſe ipſarum,qm̃ dicit Gre.ꝙ concediť eas eſſe dependentes ſm eſſe a pma cã ut a fine,ergo cœlũ & intelligentiæ hñt illud cuius grã facte ſunt,& ſic includũt cauſam pductiuam ex eo ꝙ hñt cauſam finalem.

Vltimo aduerte ꝙ licet ꝯ hanc determinationem fiant plura argumenta,quæ uidere poteris in Herueo in quol.2. in.q.1.quæ vñr fundari in doctrina pħi, tamen nullum vř difficilius q̃ illud quod fundatur in.2.meta.in tex.4.ubi inquit pħs.Quare ſemp exiſtentium principia eſſe uerisſima neceſſe eſt,non.n.qñq; uera qñq; nõ uera,nec illis. cauſa aliqua ut ſint,ſed illa aliis,ex his ultimis uerbis habeť ꝙ principia corporum cœleſtium quæ ſunt intelligentiæ non hñt cãm aliq̃ ut ſint,ergo non ſunt producta a prima cã.

Ad hoc dicunt aliqui præcipue Io.ba.in.2.di.1.q.2.art. 4.ꝙ pħs non intendit negare ꝙ intelligentiæ acquirant eſſe ab alio & ꝙ habeant cãm ut ſint,ſed ꝙ illa cauſa non poteſt dici efficiens pprie.Arbitratur.n.ꝙ efficiens proprie ſit illud quod extrahit aliquid de potentia ſubiectiua uel mãæ ad actum,qm̃ prima cauſa non abſtrahit intelligentias de tali potentia,eo ꝙ non hñt mãm.ideo non pprie dř efficiens reſpectu earum,ſi autem ſumatur potentia p non repugnãtia ad eſſe,poteſt dici large efficiens,eo ꝙ ex ſe non hñt eſſe, ſed trahuntur ad eſſe a prima cauſa,& ut ſic nõ negaret pħs quin habeant cauſam ut ſint,qm̃ iam præmiſerat ꝙ maxime ens eſt cauſa omnis entis.

Sed ſi aduertis iſti decipiuntur in hoc ꝙ credunt apud pħm oẽm efficientiam eſſe phyſicam, quæ profecto requirit potentiam ſubiectiuam,uerum apud pħm & ſm uerita

tem datur etiam efficientia metaphysica quæ non est p motum nec mutationem physicam, cuius signum est q̃ pħs in 9. meta. tex. 1. dicit q̃ potentia & actus sunt in plus q̃ eorũ quæ dicuntur ſm motum solum, si quid ergo cõcludunt sic dicentes, hoc tm̃ concludunt q̃ prima cã non est efficiens physicum sed metaphysicum. Melius est ergo ut exponas dictum pħi, ut iam exposuimus in. 2. li. meta. q. 4. Vbi adduximus tres rñsiones. Hæc dicta sint pro præsenti quæsito.

Quæstio. 29. si est tantum unus Deus ita q̃ non possint esse plures.

Vnus ergo princeps textũ ultimo.

IN HAC q. pro supræma resolutione aduerte q̃ hæc conclo est tantum unus Deus uno modo est demonstrata in alio non. Nam si supponatur & acceptetur q̃ ly Deus significat ens eminentissimum quo maius nec dari potest, quod est entitatis perfectionis & uigoris infiniti qđ est vl̃is causa productiua oium, finisq; vl̃is ad quem oĩa ordinãtur, ut inter ea sit ordo & conexio, proculdubio acceptatis his eminentiis pluribus rõnibus demonstratur unitas Dei implicat enim dari plura entia absolute optima quæ sint infinita intensiue, & primæ causæ vl̃es omnium entium totales & eiusdem ordinis unde & rationes. b. Tho. in. 1. parte q. 11. ar. 3. & Scoti in. 1. di. 2. q. 3. quas adducit Ant. and. in lib. 12. meta. q. ulti. apud intellectum recte dispositum efficaciter concludunt intentum admissis prædictis eminentiis si autem tales eminentiæ non acceptantur ut sufficienter p̃bate in rõnibus superioribus ubi actum est de infinitate primi, & de sua vl̃i causalitate effectiua respectu oium entium non uideo quõ prædicta conclusio sit demonstrata nec possit demonstrari. Non. n. implicat dari duo prima quæ sint æque perfecta, finitæ perfectionis & eiusdem speciei præcipue si non sustinueris q̃ sola mã est rõ multiplicandi indiuidua sub eadem specie, & q̃ sint illa duo prima ut duæ primæ causæ partiales concordes ex nã sua ad productionem cuiuscunq; effectus & ideo quia Commen. negat infinitum

uigorem

uigorem,& vlem cãlitatem ꝓductiuam oĩum entium con uenire ꝑ principio truncauit uiam ex sua nequitia ꝓbandi unũ uerumDeum. Nec obstat ꝙ illæ ponit tm̃ unum primũ motorem amatum & desideratum totius uniuersi bonum ad qué ordinant oĩa,qm̃ ille motor remotis prædictis emi nentiis non est ueræ Deus, Oẽs.n.recte sentientes de Deo, concipiunt ꝙ Deus est id quo maius dari nec cogitari po test. Constat aũt ꝙ quocunq; finito ſm entitatem & poten tiã & itellectũ & uolũtaté, maius cogitari põt. Quare &c.

Et qm̃ Io.ba.in.1.dis.21.q.1.tenet supradictas eminentías non esse demonstratas de Deo, ideo declinans ad erro rem Auer. soluit oẽs rões pħorum & Sco. quæ parti sunt b.Tho. Tu igitur si uis efficaciter ꝓbare Dei unitatem, sustinebis in Deo infinitatem uigoris ut ṡ.in.q.20.& efficien tiam vlem respectu oĩum entium ut in.q.ꝓcedenti, & tunc aduertes solões Io.ba.nullas esse. Scito tamen ꝙ effectus inordinatus quo feruntur commentiste ꝓ Commenta. obstruít hanc uiam ueritatis.

Aduerte ultimo ꝙ ipse Io.ba.ubi.ṡ postq̃ soluit. rões ꝓ bãtes Dei unitatem sumptas ex Sco.& ex.b.tho. suadens si bi ꝙ sit altioris ingenii q̃ prænominati format unicam rõnem ad ꝓbandum Dei unitatem quæ talis est. Quod est co ta entitas eminenter subsistens, tota entitas dico ens & pos sibilis actu siue creata siue icreata, ẽ nũero tm̃ unũ. Primũ ẽ hmõi, ergo est tm̃ unum nũero. Ma. patet. Quia si ẽ tota en titas ens & possibilis quocunq; modo, tunc nihil quo quomodo põt esse extra ipsum, & sic erit infinitum: quia infini tum simpl'r est extra quod nihil est neq; de facto neq; de possibili ut oẽs antiqui diffiniebat in.3.phy.tex.62. Sed nõ potest esse nisi unum qđ sit simpl'r infinitum ut sepe conces sum est. Minorem autẽ sic ꝓbat quo ad creata, quia qua rõ ne est eminenter hæc entitas creata ens & demonstrata pos sibilis eadem rõne & quælibet alia. Sed certum est etiã ſm pħos ꝙ primum est eminẽter quælibet signata entitas crea ta tam ens q̃ possibilis fore, ergo est quælibet. Quo ad increata sic probat certum est.n.ꝙ si imaginentur plura en-

tia increata numero plura, nõ ita possunt imaginari q quædam sint actu quædam possibilia esse, qm̃ in perpetuis non differt esse & posse 3. physi. tex. 32. Igitur si unum primum inter increata non sit tota entitas eminenter subsistens omnium increatorum imaginatorum oportet q iam sit de facto, quod est falsum & impoſe qm̃ si illud non sit tota entitas eminenter aliorum, oportet q quolibet tale sit ens per seipsum. & tamen talia sint plura quæ differant realiter ab aliis entibus absolutis, saltem realitatibus suis, sicut dr̃ de duabus aĩalibus intellectiuis, quia aliter esset compõ c ̃ eis. Sed si sunt plura entia dñia seipsis & realitatibus suis, illa erunt in inuicem independentia, & sic nõ seruabitur ordo oĩum entium ad unum, quod tota nã abhorret, ut patet in 12. lib. meta. tex. ulti. ubi dicit Aris. q entia nolunt male disponi & pluralitas pncipatuum inordinatorum mala unus ergo princeps, & loquitur pħs de unitate numerali qa principatus ad personam & non ad speciem pertinet.

Hæc fuit ratio præcipua sua, q̃ dicit esse demonstrationẽ pħi. Sed si aduertis non concludit nisi in uirtute huius q primum sit infinitum entitatiue simplr̃, & ad huius pbationẽ assumit, q ẽ concessum apud pħos q primum pncipium ẽ eminenter oĩs entitas signata tam ens q̃ possibilis fore. Sed hoc fm̃ ipsum non est clarum, ĩmo & ipse hoc negauit rñdens Aureolo in eadem qõne ad tertium. Præterea, in sui pbatione ut uides allegauit diffõnem datam ab antiquis de infinito q̃ pħs reprobat in eodem loco. s. in. 3. physi. in tex. 62. ubi inquit. Accidit ꝯrium esse infinitum q̃ sicut dicũt. s. antiqui, non. n. cuius nihil est extra, sed cuius semper est aliquid extra, hoc infinitum est, ergo nec ratio sua ẽ fortior aliis. & ideo ut uanus. & quasi negans diuinas eminentias, quarũ cognitio est nobis ueluti inferiora a nã est relinquendus. Hæc de præsenti quæsito dicta sint.

Quæstio. 30. si solum primum principium est ens necessarium, ita q omne ens productum sit ens contingens.

Vnus ergo princeps tex. ultimo.

IN HAC questione agẽdum est de necessitate p̃mi quē dicimus Deum & Auicen. appellat ipsum necesse, aduerte igitur anteq̃ deueniamus ad resołonem q̃ supponim⁹ oē ens aliud a Deo esse ꝓductiue a Deo, ita q̃ est uerae effectus eius, & tunc quaeritur si enti qđ habet esse ab alio repugnat necessitas essendi. Sic igitur ꝓcedendum est. Primo declarabitur quid Auicen. & Cōm. senserint in hoc. Scđ'o qūo b. Tho. in aliquo tenet cum Cōm. & in aliquo non. Tertio qūo uia. b. tho. continet ueritatem. Quarto qūo Scotus & sequentes eum nihil concludunt contra b. Tho. Qui Scotus sequitur uiam Auicen.

Circa mentem Auicen. aduerte q̃ diuidit ens ut ens in necessarium & poſe, necessarium ponit tantum unum quod appellat necesse esse quod est primum principium eo q̃ nullam causam habet & est oīno independens, habens ex se esse & nullo modo non esse. & de hoc uno necesse esse ptractat in. 2. lib. suae meta. ca. 2. &. 3. Poſe autem extimat omne ens productum eo q̃ habet esse ab alio, & sibi derelictū quocunq̃ alio circunscripto non habet esse. ex consequenti est non ens ex se ergo possibile ut dicatur possibile, quod ex se non habet esse & potest esse per aliud, & quia intelligētiae & coeli & aīae eorum sunt producte ut tenet ipsae in lib. 9. suae meta. cap. 4. ideo locat ea inter possibilia. & breuiter s̄m ipsum non datur ens productum siue mãle siue immãle quod sit necesse esse, ex consequenti solum primum principium est necesse esse.

Circa mentem Auer. aduerte q̃ ut uidere poteris in lib. 12. metaph. cōm. 41. de quo plenam fecimus mentionem in. q. 28. huius lib. tenet necessarium esse duplex quoddam ex se, quoddam ex alio. De eo quod est ex alio ponit exemplum de motu coeli, quem dicit esse necessarium & tamen est ex alio. i. a motore eo q̃ motui ꝯriaẽ quies. & ideo motus in se est possibilis non esse per quietem oppositam. Si ergo debet esse necessarius habebit hoc ab altero. i. a motore eterno oīno imobili & sine discontinuatione mouente. Necessarium ex se ponit ens permanens & sub̃am incorrupti-

bilem ut intelligētiam & cœlum, ita q͏ ſm ipſum repugnat ſubſtantiam aliq̄ eſſe posſibilem ex ſe & neceſſariam ex alio. Arbitratur. n. in prædicto commen. q͏ nā posſibilis tranſmutaretur in nām neceſſarii quod eſt falſum & imposſibile qm̄ repugnat unum oppoſitum tranſmutari in aliud oppoſitū ſed potius deſtruitur, non. n. calidum tranſit in frigidū, ſed corrupto calido fit frigidum. & q͏ hæc fuerit opinio ſua vide in commen. 41. huius lib. ab eo loco ubi incipit. & ideo non eſt uerum dicere aliquid posſibile eſſe ex ſe, uſq͏ ibi. Omnis igitur potentia monens &c.

Quantum ad ſecundum. ſ. qūo. b. Tho. concordat cum Com. aduerte q͏ concordat in concluſione. ſ. quod aliquod ꝓductum ab alio eſt neceſſarium ſicut exemplificat de motu cœli. Non tamen concordat in extenſione concluſionis. qm̄ Com. tenet eam uerificari ſolum de ente ſucceſsiuo ut de motu cœli & tempore. Sed. b. tho. tenet eam uerificari & in ente ſucceſsiuo & in ente permanenti incorruptibili ut in cœlo & intelligentia, ita q͏ licet habeant eſſe ab alio & non habeant eſſe ex ſe, tamen poſſunt dici neceſſaria, qđ nō concedit Auicen. ſi autem Com. teneret cœlum & intelligētiam eſſe effectiue a p̄ principio, cum ſm peripateticos ſint entia neceſſaria eo q͏ ſunt incorruptibilia & eterna tunc. b. tho. & Com. concordarent in concluſione & in extenſiue concluſiōis. Sed iam. s̄. in. q. 28. huius li. manifeſtauimus q͏ Com. non concedit cām ꝓductiuam oīum entium ideo. b. tho. nō in toto ꝯcordat cum illo, licet magis laudet opinionem Commen. q̄ Auicen. in. q. de potentia Dei. q. 6. arti. 3. ubi utranq͏ partractat.

Quantum ad tertium. ſ. qūo opinio. b. Tho. contineat ueritatem & ſit ꝑipatetica magiſq̄ opinio Scoti aduerte q͏ in uno ſenſu uera eſt in alio non. Iō ut uideatur rei ueritas p̄pono. 4. diſtōnes deinde formabo cōc̄lones rñſiuas cum ꝓbationibus ſuis reſolutæ & ſuccinctæ.

Prima diſtō eſt de poſſi, poſſe dupl'r. Primo aliquid ē poſſe per potentiam intrinſecam actiuam uel pasſiuam. Actiuā ut poſſe eſt hoī ambulare. ex eo q͏ habet potentiam ꝓgresſiuā,

pasſiuã ut poſſe eſt hoĩem morí ex eo ꝙ habet mãm ſubiectam priuationi. Scðo aliquid dr̃ poſſe non ꝑ potentiam intrinſecam ſed ꝑ non repugnantiam, uel ad quod non ſequit̃ impoſſe: uel quod non implicat ꝯdictionem, ut poſſe eſt eſſe duos ſoles uel duas lunas, eo ꝙ ſi ponãtur nulla ſequitur repugnantia. Primum dr̃ poſſe reale. Scðm poſſe logicum.

Scða diſtõ eſt de impoſſi, impoſſe dr̃ dupl'r. Primo ꝑ carẽtiam uel defectum potentiæ actiuæ uel pasſiuæ. Actiuæ, ut impoſſe eſt talpam uidere, pasſiuæ, ut impoſſe eſt cœlum uel intelligentiam corrumpi. Scðo aliquid dr̃ impoſſibile ꝑp repugnantiam terminorum, tunc.n. ſequitur ꝯdictio, ut impoſſibile eſt hoĩem eſſe aſinum, eſſet.n. rõnale & nõ rõnale.

Tertia diſtõ eſt de neceſſe, neceſſe eſt duplex.ſ. abſolutæ & condõnatæ, neceſſe abſolutæ ſumitur a cã intrinſeca ut a forma uel mã. A forma ut neceſſe eſt hoĩem eſſe rõnalem. A mã ut neceſſe eſt elementatum eſſe corruptibile. Cõdõnate ſumitur ab efficiente uel a fine. Ab efficiente ut neceſſe eſt lapidem ſurſum proiectum aſcendere A fine ut neceſſe eſt hoĩem uolentem uiuere reſpirare. Sed neceſſitatem ꝯdõnatam dimittamus, qm̃ non deſeruit nobis.

Quarta diſtõ, neceſſe abſolutæ eſt duplex, quoddam per cãm intrinſecam tm̃, ut cœlum eſſe incorruptibile eo ꝙ nõ habet ꝑncipium intrinſecum quo posſit non eſſe. Quoddã ꝑ cãm intrinſecam.ſ.ꝑ eſſentiam ſuam & ꝑ hitudinem terminorum, ita ꝙ ſi non eſſet ſequeretur ꝯdõ, & eſt illud cuius eſſe non dependet ab alio, imo ſuum eſſe eſt de rõne ſua & hoc mõ ſolum ꝑmum ꝑncipium eſt neceſſe eſſe qm̃ dum dico Deus eſt, ly eſt, eſt de rõne ſua, qm̃ nullum extraneum eſt in Deo, vñ ſi dico. Deus non eſt implicatio ꝯdictiõis qm̃ eſſe & non eſſe attribuuntur Deo. Nam in ſubo implicatur eſſe cum Deus ſit ſuum eſſe, & ex p̃to negato attribuitur nõ eſſe, vñ ſicut iſta, hõ eſt aĩal, eſt neceſſaria ex hitudine terminorum, ita & iſta, Deus eſt.

Prima concluſio, intelligentiam deſinere eſſe uel nõ eſſe eſt posſibile. 2. mõ, ſed non p̃ mõ. Dico. 2. mõ, qm̃ nõ ſequit̃ ꝯdictio ſi ponatur deſinere eſſe. Põt.n. non cõſeruari a Deo,

quo non conseruante desinet esse Dico sed nō ꝓ mō, qm̄ cū sint simplices formæ non hn̄t poetntiam passiuam intrinsecam nec mām qua possint desinere esse, ergo illas desinere non est possibile primo modo.

Scd̄a conclusio, intelligentias desinere esse. est impossibile ꝓ mō sed non. 2 mō. Dico ꝓ mō, qm̄ non hn̄t ꝑncipium intrinsecum suæ diffōnis cum careant mā ex qua & in qua. Dico sed non. 2 mō qm̄ si desinant esse non sequitur ꝯdictio ut ꝑus dictum est, ergo eas desinere esse non est ipoſ. 2. mō.

Tertia conclusio, intelligentias esse, est necesse absolute ꝓ mō: quia non pn̄t non esse, ꝑ cām intrinsecam, nec ꝑ nām suam, quæ caret oī ꝑncipio intrinseco corruptionis: cū sint simplices actus.

Quarta conclusio, intelligentias esse, non est necesse absolutæ. 2. mō. i. ex hītudine terminorum qm̄ si ponantur nō esse uel non conseruari nulla sequitur contradictio.

Quinta conclusio, Deum esse est necesse esse ꝓ & . 2. mō patet ꝓ mō qm̄ est actus purus, ergo non habet ꝑncipiū intrinsecum corruptiōis, patet. 2. mō, qm̄ esse est de rōne Dei vn̄ ut diximus sicut ista hō est aīal est necessaria ex habitudine terminorum., ita ista. Deus est.

Sexta cōclusio, solus Deus est necesse esse absolute. 2. mō loquendo de incomplexis qm̄ solus habet esse ex se & est penitus independens, ergo per nullam cām intrinsecam nec extrinsecam pōt non esse & hoc est illud necesse eē quod ꝓbat esse tm̄ unum & non posse plurificari.

Quantum ad quartum. s. ad opinionem Scoti, aduerte ꝙ in. 1. di. 8. q. 4. in rōne ad scd̄m argm̄ in fine qōnis tenet cū Auic. ꝙ ens ꝓductum non pōt diuidi in necessarium & possibile, imo ꝙ oē ꝓductum est ens possibile & contingens, quia ex se non habet esse, & pōt desinere esse si sibi relinquatur, sequentes aūt Sco. conantur pluribus modis arguere ꝯ determinationem factam ꝑ uia. b. Tho. Præcipue aūt sic arguunt. Quod in se est impossibile: nulli potentiæ est possibile, alioquin impossibile fieret possibile, Sed si subæ abstractæ non sunt possibiles non esse in se, sequitur ꝙ sint impos

ſibile non eſſe in ſe, equipollēt.n. nō posſibile & imposſibile,ꝑ nullam ergo potentiam poterunt non eſſe ſiue intrinſecam ſiue extrinſecam quod eſt falſum & repugnans deter minationi factæ.

Ad hoc patet tibi ſolutio ſi ſciueris applicare diſtōnes ſuprapoſitas,ꝓbat.n.ſolum ꝙ ſubæ abſtractæ ſunt posſibiles .2.mō & non ꝑ mō,cum quo ſtat ꝙ ſunt neceſſe eſſe abſolute ꝑ mō iuxta tertiam concluſionem ſuprapoſitam,unde qñ arguitur,Qđ in ſe eſt imposſibile nulli potentiæ eſt posſibile,hæc non eſt uera niſi de imposſibili.2.mō, & qñ arguitur ꝙ posſibile fieret īposſibile negatur, ſed bene conceditꝰ ꝙ posſibile.2.mō eſt imposſibile ꝑ mō, quæ non repugnāt qm̄ non ſunt reſpectu eiuſdem modi. Oīa alia argumenta tranſeunt eiuſdem diſtōnibus,ideo nolo immorari.

Sed dices.Quare.b.Tho.non concedit ſubas abſtractas ſi ſunt ꝓductæ a ꝑ ꝙ ſunt entia posſibilia & nō neceſſaria, ex quo concedit ꝙ ſunt posſibiles non eſſe,ſecundo modo.

Rñdetur.apud peripateticum res ꝓducte ſortiuntur modum neceſſarium uel contingentem eſſendi, non a cā p̄ma & remota ſed a cā ꝓxima ſiue extrinſeca ſiue intrinſeca, & iō res quarum p̄ncipia intrinſeca ſunt incorruptibilia ut cœlum.uel quarum nā eſt ſimplex & īmālis ut intelligentiæ merito dicūtur entia neceſſaria in ſe abſolute ꝑ modo.Res aūt quarum p̄ncipia intrinſeca ſunt oppoſito modo. utputa quia hñt mām cum priuatione ſiue ſit mā p̄ma ut ī compoſitis ſubalibus inferioribus, ſiue ſit mā ſcđa quæ dr̄ ſubm,ut in compoſitis accñtalibus, merito dñr entia non neceſſaria ſed posſibilia.

Concludimus ergo ꝙ licet ſint multa entia neceſſaria in ſe,quia tñ ſunt posſibilia ꝑ potentiam extrinſecam, ideo ſolum p̄mū p̄n.eſt oīno & excellentisſimæ neceſſe eſſe & nullo modo posſibile,a quo in quo ad quod ꝑꝑ quod eſt qcqd eſt,qđ honoramus & extollimus ſub nomine Dei maximi & glorioſi per æternum Amen.

Expliciunt quæstiones metaphysicales ordinatæ per Reuerendum magistrum Chrisostomum Iauel. Canapicium, ord. præd. p[h]iæ, ac diuinæ sciæ doctorem scriptæ manu propria & per eundem reuisæ Cremonæ 1532. die. 20. Ianuarii.

SERIES CHARTARVM.

* ** a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z & ꝯ ꝶ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

AAA BBB CCC.

Oēs quaterniones præter * * & CCC qui sunt duerni.